

Европейски съюз

Изпълнителна агенция
„Главна инспекция по труда“

Европейски социален фонд

МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА

АГЕНЦИЯ ПО ЗАЕТОСТА

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА „РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013

Инвестира във вашето бъдеще!

ПРОЕКТ BG 051PO001-2.3.01

ПРЕВЕНЦИЯ ЗА БЕЗОПАСНОСТ И ЗДРАВЕ ПРИ РАБОТА

РАБОТА, СИГУРНОСТ, ЖИВОТ

Профил по безопасност и здраве
при работа в Икономическа дейност
„Производство на основни метали“

(код 24 по КИД-2008)

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейски социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския и Договарящия орган.

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз и Република България.

*Издава се от Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“
София, 2013 г.*

Настоящият Профил по безопасност и здраве при работа в икономическа дейност „Производство на основни метали“ (код 24 по КИД 2008), е разработен в изпълнение на Проект BG051PO001 - 2.3.01 „Превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ в съответствие с техническата спецификация, представена от Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“. Профилът по БЗР е разработен от екип на „СЖС България“ ЕООД.

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД 6

1.	ИКОНОМИЧЕСКО СЪСТОЯНИЕ	7
2.	ДЕМОГРАФСКО СЪСТОЯНИЕ	15
3.	ПРОФЕСИОНАЛНО НИВО И КВАЛИФИКАЦИЯ НА РАБОТНАТА СИЛА.....	19

I. ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА 21

1.	СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ – СТРАТЕГИИ, ПЛАНОВЕ И ПРОГРАМИ ЗА РАЗВИТИЕ	21
2.	НОРМАТИВНИ АКТОВЕ В ОБЛАСТТА НА БЗР С ОБЩО ПРИЛОЖЕНИЕ	22
3.	НОРМАТИВНИ АКТОВЕ В ОБЛАСТТА НА БЗР, ПРИЛОЖИМИ ЗА ИКОНОМИЧЕСКА ДЕЙНОСТ „ПРОИЗВОДСТВО НА ОСНОВНИ МЕТАЛИ“	75
4.	НОРМАТИВНИ АКТОВЕ ОТ ДРУГИ ОБЛАСТИ НА НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО, КОИТО УРЕЖДАТ И ВЪПРОСИ, СВЪРЗАНИ С БЗР	93
5.	СЪОТВЕТСТВИЕ НА ЗАКОНОДАТЕЛНАТА РАМКА С МЕЖДУНАРОДНИТЕ СТАНДАРТИ.	166

II. СИСТЕМА ПО БЗР 192

1.	КОМПЕТЕНТНИ ОРГАНИ, С ФУНКЦИИ И ОТГОВОРНОСТИ В ОБЛАСТТА НА БЗР	192
2.	КОМПЕТЕНТНИ ОРГАНИ С КОНТРОЛНИ ФУНКЦИИ В ОБЛАСТТА НА БЗР.	235
3.	ОРГАНИЗАЦИИ НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ И НА РАБОТНИЦИТЕ И СЛУЖИТЕЛИТЕ, ПРИЗНАТИ ЗА ПРЕДСТАВИТЕЛНИ НА НАЦИОНАЛНО РАВНИЩЕ.....	241
4.	ДРУГИ ОРГАНИЗАЦИИ С ФУНКЦИИ В ОБЛАСТТА НА БЗР	294

III. МЕХАНИЗМИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ СПАЗВАНЕТО НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО ПО БЗР 318

IV. КООРДИНАЦИЯ И СОЦИАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА БЗР 333

1.	ПОСТОЯННИ ИЛИ ВРЕМЕННИ СТРУКТУРИ НА ТРИСТРАННО/ ДВУСТРАННО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА НАЦИОНАЛНО И ОТРАСЛОВО РАВНИЩЕ.....	333
2.	ДЕЙСТВАЩИ КОЛЕКТИВНИ ТРУДОВИ ДОГОВОРИ (КТД) В ИКОНОМИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ	346

V.	ОБУЧЕНИЕ, ИНФОРМИРАНЕ И КОНСУЛТИРАНЕ	351
1.	ЗАКОНОДАТЕЛНАТА РАМКА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ, И ОБУЧЕНИЕ ПО ПРАВИЛАТА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА БЗР	351
2.	СИСТЕМАТА НА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ, И ПО ПРАВИЛАТА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА БЗР	379
VI.	СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ И ЗАСТРАХОВАНЕ	414
1.	ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА, СВЪРЗАНА СЪС ЗАДЪЛЖИТЕЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ЗА ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНО ЗАБОЛЯВАНЕ	414
2.	КОМПЕТЕНТНИ ОРГАНИ, С ФУНКЦИИ И ОТГОВОРНОСТИ, СВЪРЗАНИ СЪС ЗАДЪЛЖИТЕЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ЗА ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНО ЗАБОЛЯВАНЕ	423
3.	ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА, СВЪРЗАНА СЪС ЗАДЪЛЖИТЕЛНАТА ЗАСТРАХОВКА ЗА РИСКА "ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА"	424
4.	КОМПЕТЕНТНИ ОРГАНИ, С ФУНКЦИИ И ОТГОВОРНОСТИ ПО ЗАДЪЛЖИТЕЛНАТА ЗАСТРАХОВКА ЗА РИСКА "ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА" ..	429
VII.	УСЛОВИЯ НА ТРУД.....	432
	МЕТОДИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ	432
1.	АНАЛИЗ НА УСЛОВИЯТА НА ТРУД.....	434
1.1.	Трудова заетост	434
1.2.	Работно време.....	438
1.3.	Отпуски и почивки.....	441
1.4.	Рискове за здравето и безопасността на работещите	448
1.5.	Осигуряване на работно и униформено облекло и лични предпазни средства (ЛПС).....	452
1.6.	Медицинско обслужване, включително предварителни и периодични медицински прегледи	455
1.7.	Използване на информационните технологии в работата	457
1.8.	Работа с външни за предприятието лица.....	459
1.9.	Самостоятелност и контрол при изпълнение на основните трудови задължения ..	461
1.10.	Информирание и консултиране	468
1.11.	Дискриминация и насилие	473
1.12.	Работа и здраве - въздействието на работата върху здравето на работещия	475
1.13.	Удовлетвореност от условията на труд	483
1.14.	Работа и извън трудов живот	488

VIII. ТРУДОВ ТРАВМАТИЗЪМ	492
1. НИВО НА ТРУДОВ ТРАВМАТИЗЪМ	493
2. КЛАСИФИКАЦИИ НА СТАТИСТИЧЕСКА СИСТЕМА „ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ“ НА НОИ	501
3. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТРУДОВИТЕ ЗЛОПОЛУКИ	507
3.1. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Големина на предприятието (осигурител)“	508
3.2. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Статус в заетостта“	509
3.3. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Общ трудов стаж“ / „Стаж по професията“	510
3.4. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Правоспособност“	512
3.5. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Възраст“	513
3.6. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Пол“	514
3.7. Разпределение на ТЗ по класификация „Време на злополуката“ спрямо работното време и деня от седмицата	515
3.8. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Място на злополуката“	517
3.9. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Работно място“	521
3.10. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Вид работа“	522
3.11. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Специфично физическо действие“	525
3.12. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Отклонение“	530
3.13. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Начин на увреждане“	536
3.14. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Вид на увреждането“	541
3.15. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Вид на злополуката (по КСО)“	544
3.16. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Последици от трудовата злополука“	545
IX. ТЕХНИЧЕСКИ ПРАВИЛА, РЪКОВОДСТВА И ДРУГИ ПРОГРАМИ И ДЕЙНОСТИ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА БЗР	548
1. СИСТЕМИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА БЗР	548
2. КОДЕКСИ ЗА ДОБРИ ПРАКТИКИ, РЪКОВОДСТВА, ПОМАГАЛА, ТЕХНИЧЕСКИ ПРАВИЛА И ДР. МАТЕРИАЛИ, ПРИЛАГАНИ В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РЕГУЛАЦИЯ ИЛИ НА ДОБРОВОЛНА ОСНОВА	548
3. ПРОГРАМИ/ ПРОЕКТИ, ДЕЙНОСТИ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА БЗР, КОДЕКСИ ЗА ДОБРА ПРАКТИКА, РЪКОВОДСТВА, ПОМАГАЛА, ТЕХНИЧЕСКИ ПРАВИЛА И ДР. МАТЕРИАЛИ, ПРИЛАГАНИ В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РЕГУЛАЦИЯ ИЛИ НА ДОБРОВОЛНА ОСНОВА В ИКОНОМИЧЕСКА ДЕЙНОСТ „ПРОИЗВОДСТВО НА ОСНОВНИ МЕТАЛИ“	551
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	553

УВОД

Секторът производство на основни метали обхваща около 4.5% от индустриалното производство в страната и създава около 2.0% от добавената стойност в индустрията.

Равнището на заплатите в сектора е едно от най-високите. Средномесечното възнаграждение се оценява на 873 лв. и осигурява заетост на 12 хил. души (2.4% от заетите в преработващата промишленост).

Производството се състои от производство и леене на благородни метали, алуминий, олово, цинк, калай, мед и др. Осъществява се от 215 фирми, като около 50% от тях са разположени на територията на Югозападен и Южен Централен район. Между фирмите, занимаващи се с производство на основни метали могат да се открият "КЦМ" АД, "Горубсо Мадан" АД, "ОЦК" АД, "Промет стийл" АД, "Аурубис България" АД, "Стомана Индъстри" АД, "Алкомет" АД, "Берг Монтана фитинги" ЕАД, "Осъм" АД, "София мед" АД, "Чугунолеене" АД и др.

Съживяването на производството в сектора се отрази върху динамиката на износа, който през 2010 г. нарасна с 37.7%, докато вносът нарасна с 21.7%. Участието на сектора във външната търговия на страната остава значително – 18.7% в износа и 7.8% във вноса.

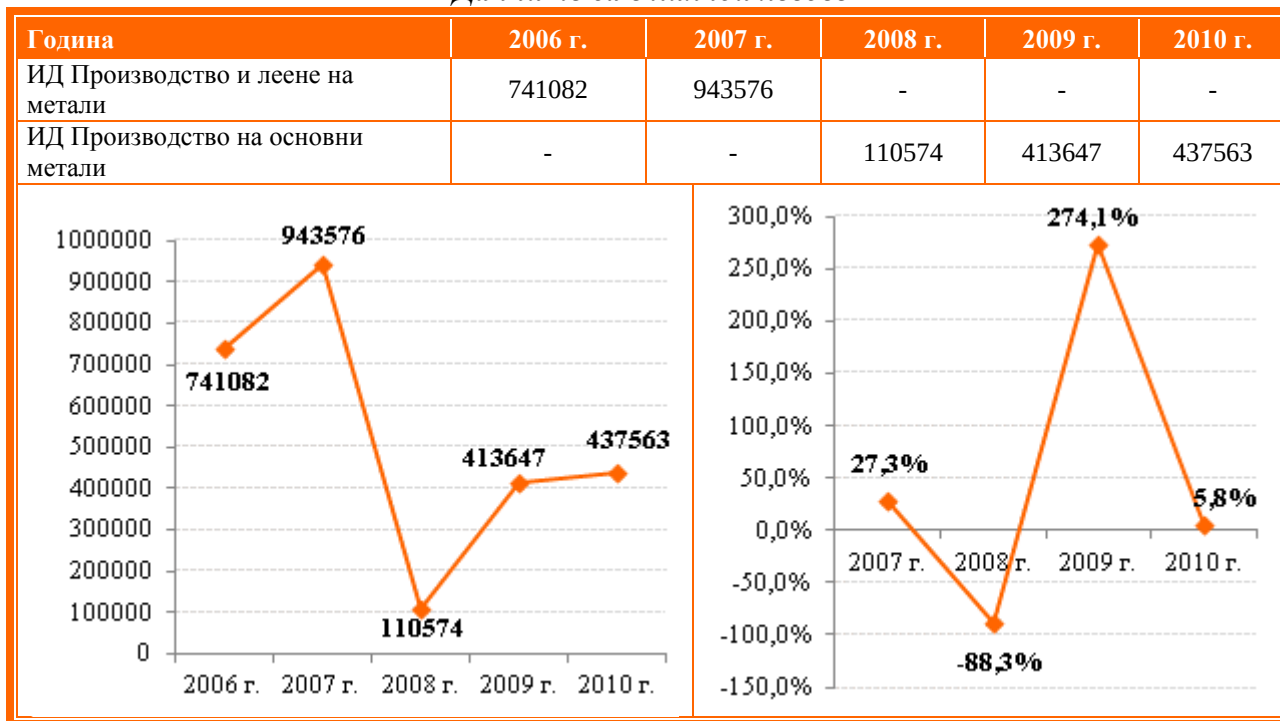
Кадровото осигуряване на сектора е резултат от функционирането на 38 висши учебни заведения, 123 професионални гимназии и 4 основни училища.

1. ИКОНОМИЧЕСКО СЪСТОЯНИЕ

1.1 Брутна добавена стойност

Добавената стойност по факторни разходи представлява стойността на произведената продукция, от която е приспадната стойността на акцизите и разходите за оперативната дейност без тези за персонала и са добавени приходите от финансираня.

ТАБЛИЦА 1
Добавена стойност по факторни разходи за ИД „Производство на основни метали“
Данните са в хиляди левове

Източник: НСИ, Структурна бизнес статистика;

Данните за периода 2006 - 2007 г. обхващат икономическа дейност „Производство и леене на метали“, (код 27 – НКИД 2003);

Данните за периода 2008 - 2010 г. обхващат икономическа дейност „Производство на основни метали“, (код 24 – КИД 2008);

От графиката ясно се вижда, че добавената стойност, реализирана в ИД „Производство на основни метали“ нараства до 2007 г. и след това, в годината на криза 2008 г. спада с 88%. След 2008 г. отново се отчита ръст като за 1 година добавената стойност нараства почти три пъти. Все пак стойностите, регистрирани в края на изследвания период, са по-ниски, в сравнение с началната година. Разликата между 2006 г. и 2010 г. е отрицателна - 41,0%.

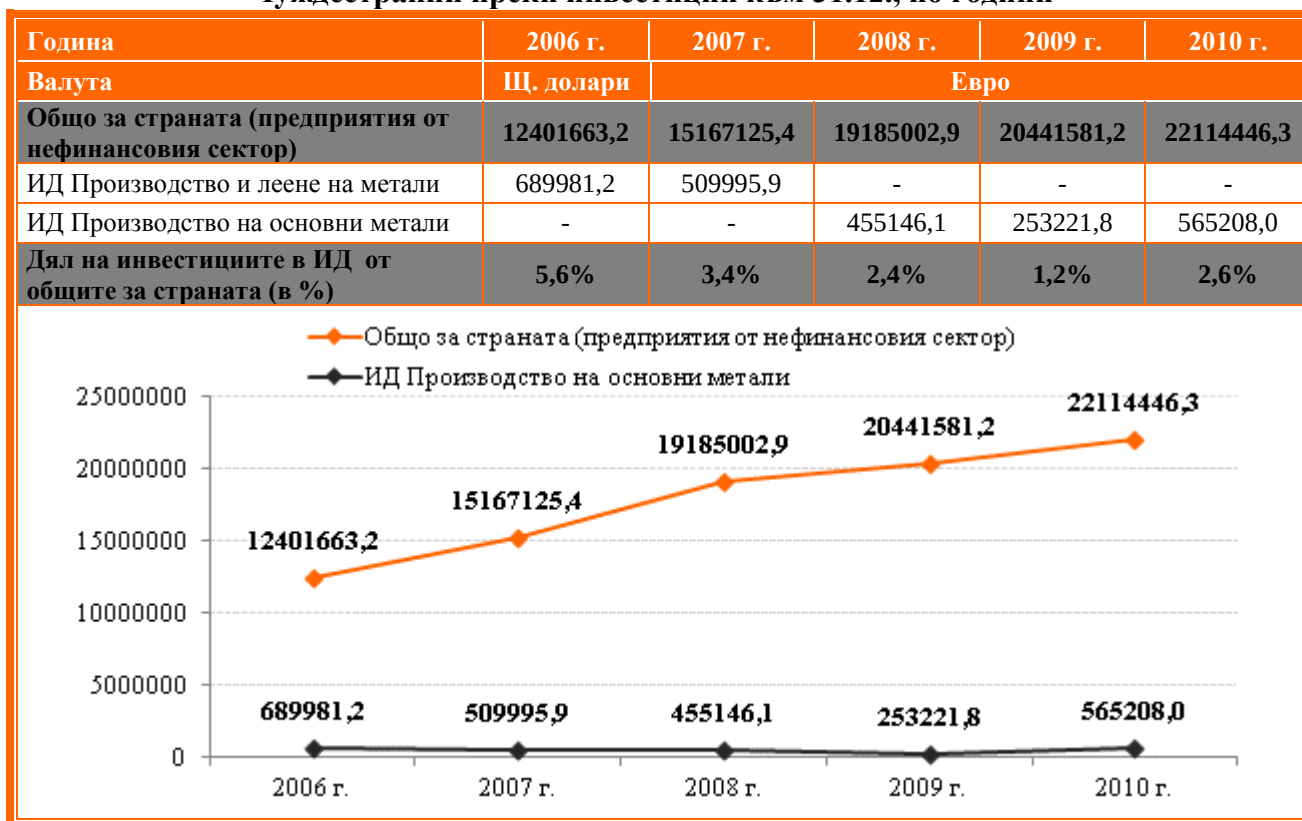
1.2 Инвестиции

1.2.1. Чуждестранни преки инвестиции (ЧПИ)

Чуждестранна пряка инвестиция е всяко вложение, което включва дългосрочни отношения, отразяващи дълготрайния интерес на резидент на чуждестранна икономика (чуждестранен пряк инвеститор) в предприятие – резидент на българската икономика (инвестиционно предприятие). Пряката инвестиция включва както първоначалната трансакция между двата субекта, така и всички последващи трансакции между тях.

Статистическото изследване на ЧПИ е годишно, изчерпателно и обхваща нефинансовите предприятия, които имат регистрирано чуждестранно участие в капитала на предприятието от 10 до 100% с дълготраен интерес и влияние на чуждестранния инвеститор в управлението му. Изследването осигурява информация за обема на ЧПИ към 31.12. на отчетната година. Инвестициите са чувствителен икономически индикатор, който е в пряка зависимост от различни икономически условия.

ТАБЛИЦА 2
Чуждестранни преки инвестиции към 31.12., по години

Източник: НСИ – Чуждестранни преки инвестиции в отчетените предприятия от нефинансовия сектор към 31.12.;

Забележка: данните за общата стойност на показателите за страната са осигурени от ИА ГИТ – Общ профил по здраве и безопасност при работа;

Данните за периода 2006 - 2007 г. обхващат икономическа дейност „Производство и леене на метали“, (код 27 – НКИД 2003); Данните за периода 2008 - 2010 г. обхващат икономическа дейност „Производство на основни метали“, (код 24 – КИД 2008);

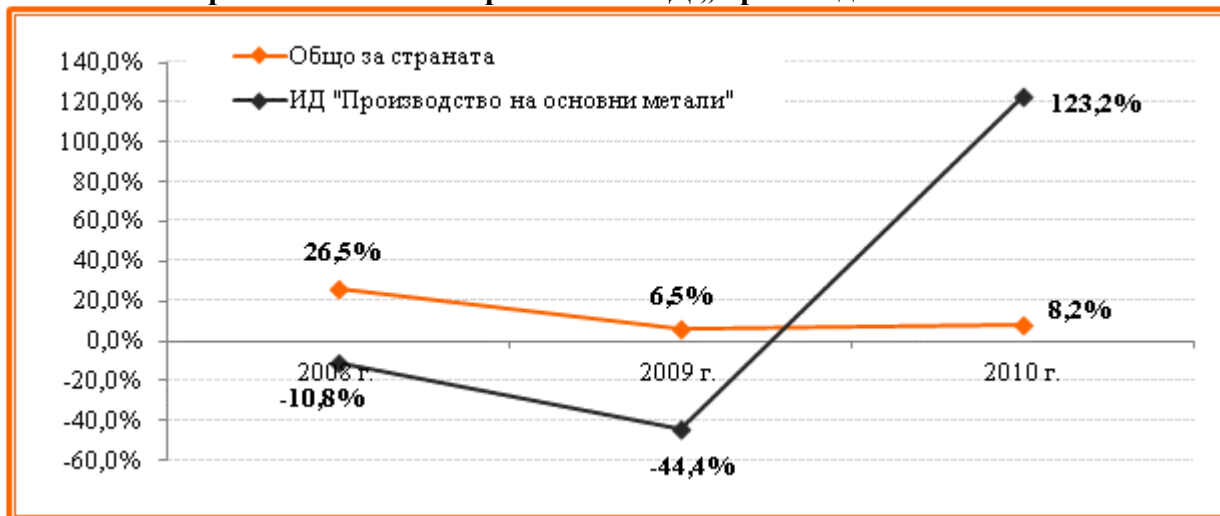
Представените данни са в различни валути за периода 2006 г. и за периода 2007 – 2010 г., поради присъединяването на България към ЕС през 2007 г.

След присъединяването на България към ЕС, преките чуждестранни инвестиции, направени в страната, нарастват с всяка година (до 2010 г.) като особено големи ръстове се забелязват през годината на присъединяване (2007 г.) и следващата я 2008 г. След началото на икономическата криза през 2008 г. преките чуждестранни инвестиции в страната продължават да растат, но с далеч по-умерени темпове. От графиката е видно, че процентът на ръст в страната достига най-ниски нива през 2009 г. и след това започва отново да се увеличава.

Предприятията от икономическа дейност „Производство на основни метали“ обратно на тенденцията в страната отбелязват спад по показателя ЧПИ през 2008 г. и 2009 г. като през 2010 г. увеличението е много голямо (132%).

Общият ръст, постигнат в изследвания период (от 2007 г. до 2010 г., тъй като данните за 2006 г. са в щатски долари, а не в евро и не са сравними), е 45,8% в страната и 10,8% в икономическата дейност.

ГРАФИКА 1
Ръст на направените ЧПИ в страната и в ИД „Производство на основни метали“

1.2.2. Разходи за придобиване на материални активи

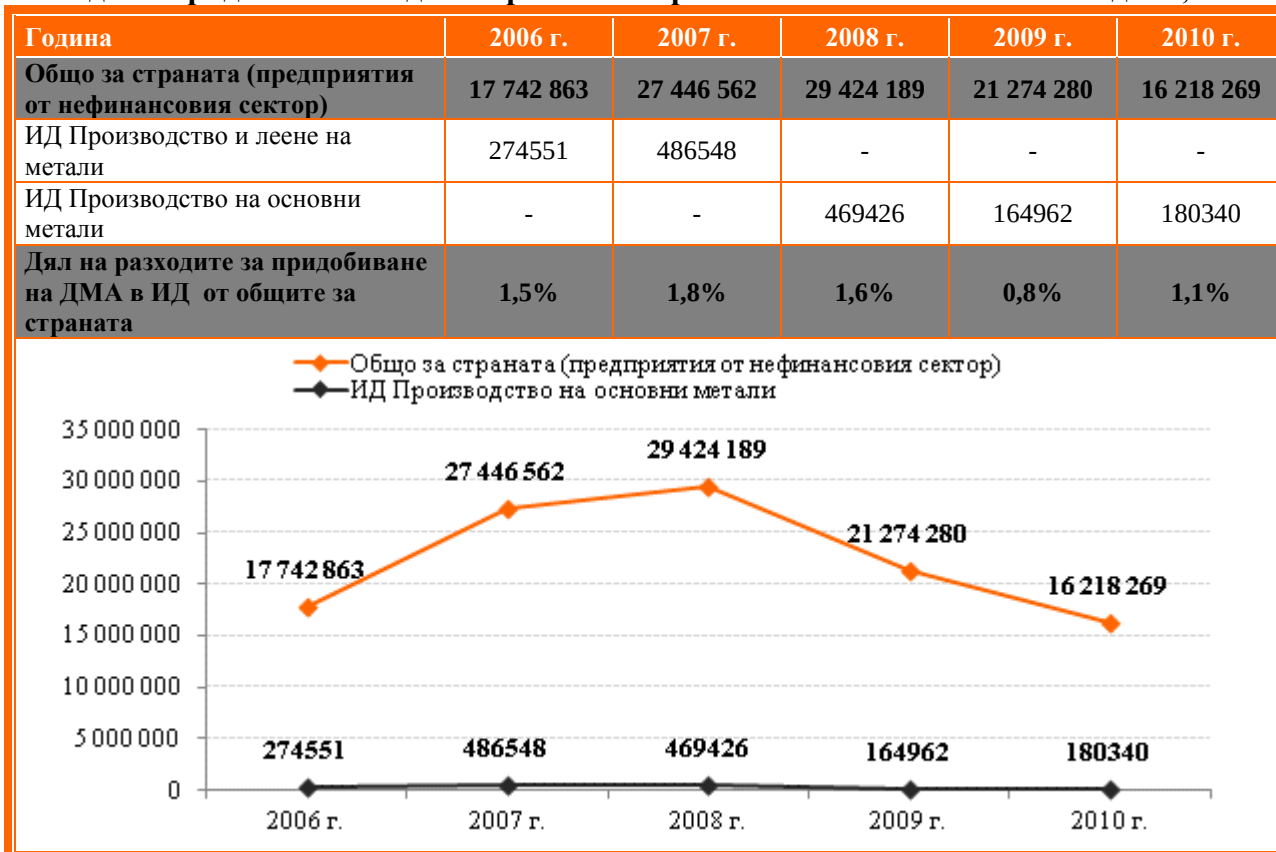
Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи включват фактически извършените разходи за закупуване на земя и за изграждане на сгради, строителни съоръжения и конструкции чрез възлагане и по стопански начин, за доставка и монтаж на ДМА, за закупуване на машини, съоръжения, оборудване и транспортни средства, за геоложки и хидроложки проучвания, за проучвателни и проектантски работи, обслужващи строителството и други разходи, свързани с придобиването на ДМА.

Придобитите ДМА през отчетния период включват стойността на дълготрайните материални активи, придобити от предприятието чрез строителство (след въвеждането им в експлоатация) и закупуване.

По данни на НСИ, извършените разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (ДМА) във всички сектори на икономиката и по-конкретно в ИД „Производство на основни метали“, разпределени по години, са:

ТАБЛИЦА 3

Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи за 2006-2010 година, в лева

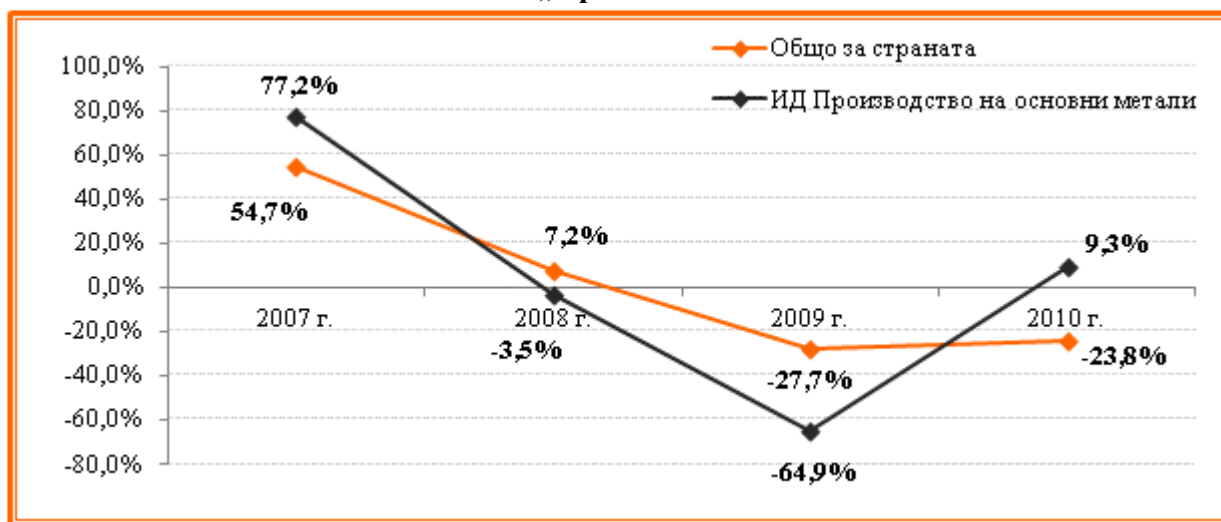
Източник: НСИ – Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи;
Забележка: данните за общата стойност на показателите за страната са осигурени от
ИА ГИТ – Общ профил по здраве и безопасност при работа;
Данните за периода 2006 - 2007 г. обхващат икономическа дейност „Производство и
леене на метали“, (код 27 – НКИД 2003); данните за периода 2008 - 2010 г. обхващат
икономическа дейност „Производство на основни метали“, (код 24 – КИД 2008);

Както е видно от данните, в периода 2006 г. – 2010 г. по показателя направени разходи за
придобиване на дълготрайни материални активи има голямо движение както в страната,
така и в икономическата дейност. Очевидно членството на страната в ЕС се е отразило
като бустер за предприятията и те са започнали да инвестират усилено, но последвалата
Световна икономическа криза ги е накарала да замразят разходите и инвестициите.

Погледнато общо, периодът 2006 г. – 2010 г. е белязан с отрицателен знак, що се отнася до
разходите на предприятия за ДМА – в страната за 5 години се отчита спад от 8,6%, а в ИД
„Производство на основни метали“ от 34,3%. Това означава, че в икономическата дейност
средствата, които се влагат за развитие са намалели с около 1/3 през 2010 г., в сравнение с
2006 г.

ГРАФИКА 2

Изменение размера на разходите за придобиване на ДМА в страната и в
икономическа дейност „Производство на основни метали“

1.3 Брой на предприятията в ИД „Производство на основни метали“ и брой предприятия от нефинансовия сектор в страната

По данни на НСИ, за периода от 2006 – 2010 година, разпределението на предприятията в страната и в ИД „Производство на основни метали“, според броя на заетите лица, е следното:

ТАБЛИЦА 4

Брой на предприятията в икономическа дейност „Производство на основни метали“ и брой на нефинансовите предприятия в страната по групи, според броя на заетите в тях лица, и по години

	Година	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Общо брой нефинансови предприятия в страната	Общо	258112	283444	323003	368229	366929
	Микропредприятия (до 9 души)	229356	252535	289981	335929	337147
	Малки предприятия (10 – 49 души)	23097	24794	26752	26463	24368
	Средни предприятия (50 – 249 души)	4864	5281	5439	5071	4662
	Макро предприятия (250 + души)	795	834	831	766	752
Брой предприятия в ИД „Производство на основни метали“	Общо	233	239	226	223	220
	Микропредприятия (до 9 души)	117	114	121	129	123
	Малки предприятия (10 – 49 души)	64	74	61	57	49
	Средни предприятия (50 – 249 души)	37	37	31	24	36
	Макро предприятия (250 + души)	15	14	13	13	12

Източник: Национален статистически институт (НСИ) – Брой на отчетените нефинансови предприятия, извършвали стопанска дейност през референтния период;

Забележка: данните за общата стойност на показателите за страната са осигурени от ИА ГИТ – Общ профил по здраве и безопасност при работа;

Данните за периода 2006 - 2007 г. обхващат икономическа дейност „Производство и леене на метали“, (код 27 – НКИД 2003);

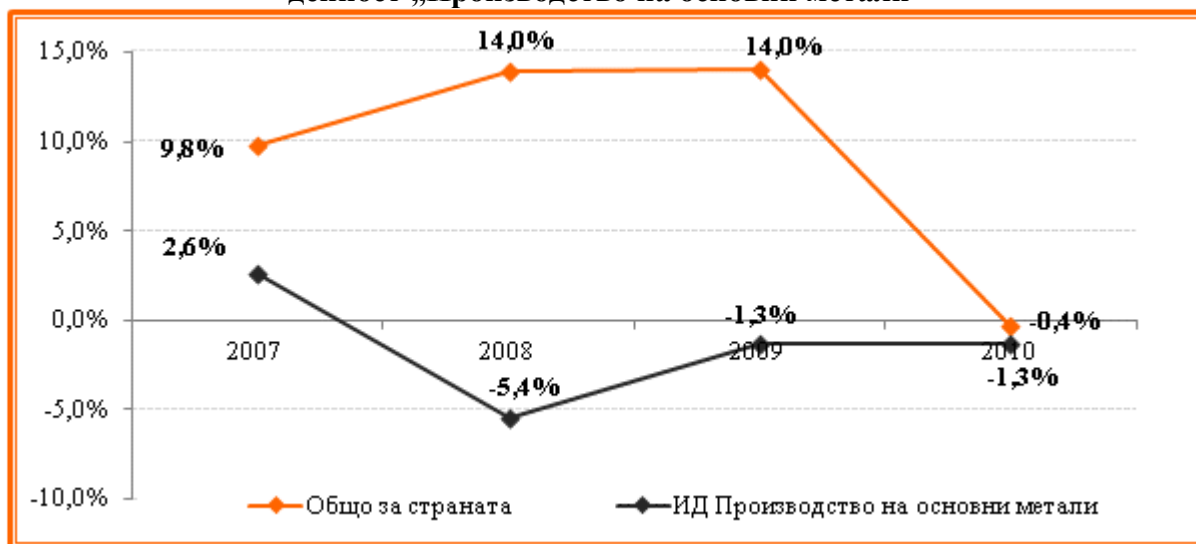
Данните за периода 2008 - 2010 г. обхващат икономическа дейност „Производство на основни метали“, (код 24 – КИД 2008);

Делът на предприятията в икономическата дейност от общия брой нефинансови предприятия в страната за изследвания период е съответно: 2006 г. – 0,09%, 2007 г. – 0,08%, 2008 г. – 0,07%, 2009 г. – 0,06%, 2010 г. – 0,06%.

Броят на предприятията в страната е нараснал с 42,2% от 2006 г. до 2010 г., което означава 108 817 предприятия повече. В ИД „Производство на основни метали“ за 5 години броят на действащите фирми е намалял с 5,6% или 13 предприятия.

В периода 2006 г. – 2009 г. забелязваме ръст в броя на фирмите както на национално, така и на ниво икономическа дейност. През 2010 г. отчитаме спад в броя на предприятията в икономическата дейност, и в страната като цяло. Изменението през изследвания период е следното:

ГРАФИКА 3
Изменение в броя на нефинансовите предприятия в страната и в икономическа дейност „Производство на основни метали“

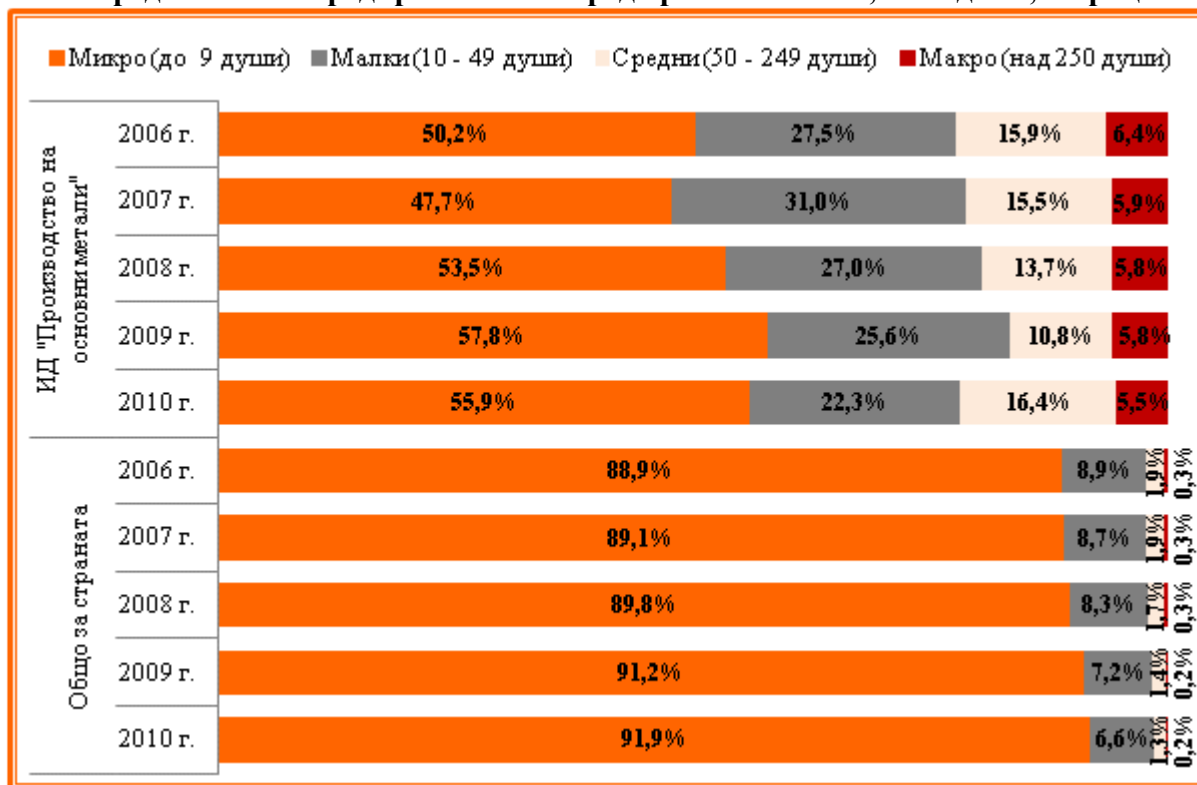
Данните показват, че както в националната икономика, така и в ИД „Производство на основни метали“ предприятията от нефинансовия сектор са предимно микро и малки¹ (съставляващи между 78% и 83% от всички предприятия в бранша). Профилът на предприятията от ИД Производство на основни метали се различава от този на страната, където забелязваме тенденция на увеличение на групата на микро предприятията всяка година, за сметка на останалите три групи.

Относителният дял на отделните групи предприятия, според броя на заетите в тях, от общия брой предприятия за периода 2006 – 2010 г. в страната и в икономическа дейност „Производство на основни метали“ е:

¹ Според Закона за малките и средните предприятия, микропредприятия са предприятията, които имат до 9 заети лица, малки са тези с до 49 заети и средни - с 50 до 249 заети.

ГРАФИКА 4

Разпределение на предприятията според броя на заетите, по години, в проценти

2. ДЕМОГРАФСКО СЪСТОЯНИЕ

1.1. Икономически активно население на страната (от 15 до 64 навършени години)²

През последните години се формира трайна тенденция на намаляване на броя на населението в страната. В резултат от социалните и икономически промени в условията на живот се наблюдават съществени изменения в демографското поведение на населението, които доведоха до отрицателен естествен прираст. Броят и възрастовата структура на населението оказват ключово влияние върху предлагането на труд в страната.

По данни на НСИ, към 31.12.2010 г. постоянното население на България е 7 504 868 души, като за в сравнение с 2006 г. (7 679 290 души) то е намаляло с 174 422 души. Намалението в броя на населението се дължи от една страна на отрицателния естествен прираст, а от друга страна на външната миграция. Населението на възраст 15-64 навършени години към края на 2006 г. е 5 322 628 души или 69.3% от цялото население, като броят му към 2010 г. е намалял с 3.4 % или с 181 571 души.

Наблюдението на работната сила е важен източник на информация за състоянието и тенденциите на пазара на труда, като основната цел е да осигури данни за икономическата активност на населението на 15 и повече навършени години и за най-важните характеристики на заетите³ и безработните лица и лицата извън работната сила в Република България.

За периода от 2006 – 2010 г. работната сила⁴ (икономически активното население) на възраст 15 – 64 год. нараства с 5.6%. Коефициентът на икономическа активност на населението⁵ за същия период се променя от 64.5% през 2006 г. до 66.5% през 2010 г., като най-високата стойност се отчита през 2008 г. – 67.8%.

² Данните и анализът по т. 2.1. Икономически активно население на страната (от 15 до 64 навършени години) са осигурени от И АГИТ – Общ профил по здраве и безопасност.

³ Източник НСИ: **Заети лица** са лицата на 15 и повече навършени години, които през наблюдавания период: извършват работа за производство на стоки и услуги поне 1 час срещу заплащане (в пари или в натура) или друг доход; не работят, но имат работа, от която временно отсъстват поради отпуск, болест, бременност, раждане и отглеждане на малко дете (за периода, през който получават пълния размер на възнаграждението си), неблагоприятни климатични условия, стачка или други подобни причини.

⁴ Източник НСИ: **Работна сила** са лицата на 15 и повече навършени години, които влагат или предлагат своя труд за производство на стоки и услуги. Работната сила включва заетите и безработните лица.

⁵ Източник НСИ: **Коефициентът на икономическа активност** представлява относителния дял на икономически активното население от населението на същата възраст.

ТАБЛИЦА 5
Работна сила в страната на 15 – 64 навършени години (в хиляди души)

Година	Общо	Мъже	Жени
2006 г.	3376,3	1781,7	1594,6
2007 г.	3447,9	1820,3	1627,6
2008 г.	3504,7	1858,8	1645,9
2009 г.	3441,5	1828,0	1613,5
2010 г.	3356,3	1774,5	1581,9

За 2006 – 2010 г. броят на заетите лица на възраст 15 – 64 навършени години намалява от 3071,7 хил. през 2006 г. на 3010,4 хил. през 2010 г. Коефициентът на заетост⁶ през 2010 г. е 59.7 %, с 1.1 процентни пункта повече спрямо 2006 г. (58.6%).

ТАБЛИЦА 6
Заети лица на 15 – 64 навършени години (в хиляди души)

Година	Общо	Мъже	Жени
2006 г.	3071,7	1626,1	1445,6
2007 г.	3208,8	1700,5	1508,2
2008 г.	3306,2	1755,5	1550,8
2009 г.	3204,8	1698,7	1506,1
2010 г.	3010,4	1579,2	1431,2

1.2. Наети лица по трудово и служебно правоотношение

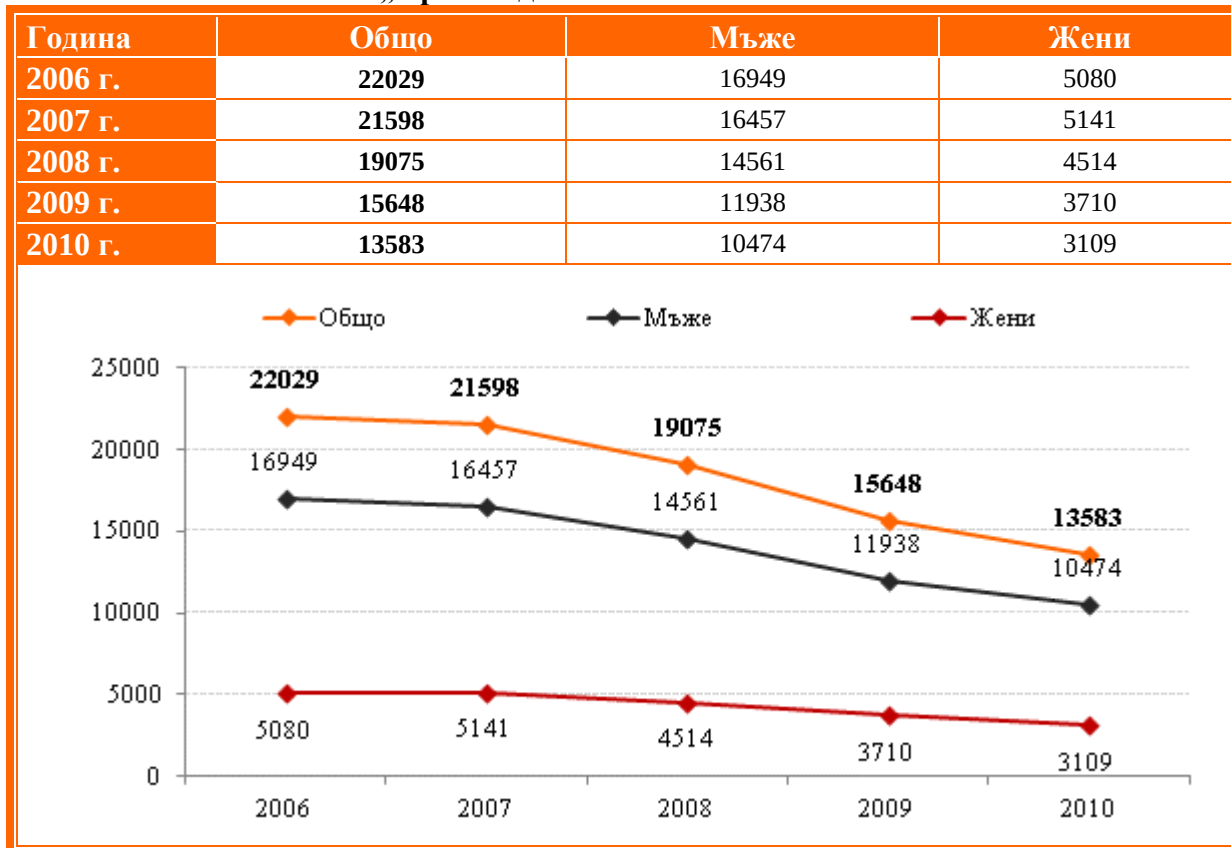
В периода между 2006 г. и 2010 г. броят на наетите лица в икономическата дейност е намалял общо с 38,3% или 8 446 души. През тези пет години се забелязва тенденция на постоянно намаление на броя на наетите в предприятията от бранша. Ако погледнем динамиката в икономическата дейност година по година, се получава следната картина:

2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
-431 души	2523 души	-3427 души	-2065 души
-2,0%	11,7%	-18,0%	-13,2%

⁶ Източник: НСИ. Коефициентът на заетост представлява относителния дял на заетите лица от населението на същата възраст.

ТАБЛИЦА 7

**Среден списъчен брой на наетите лица по трудово и служебно правоотношение в ИД
 „Производство на основни метали“**

Източник: НСИ, Годишна статистика на заетостта и разходите за труд, Отчет за заетите лица, средствата за работна заплата и други разходи за труд;

Данните за периода 2006 - 2007 г. обхващат икономическа дейност „Производство и леене на метали“, (код 27 – НКИД 2003);

Данните за периода 2008 - 2010 г. обхващат икономическа дейност „Производство на основни метали“, (код 24 – КИД 2008);

1.3. Разпределение на наетите лица в икономическата дейност по пол и възрастови групи:

В икономическа дейност „Производство на основни метали“ делът на мъжете значително превъзхожда този на жените (съответно 74,6% към 25,4% през 2006 г. и 75,3% към 24,4% през 2010 г.). Основната част от наетите е във възрастовия диапазон 35-64 години, като най-висок е делът на лицата на възраст 45-54 години (42,4% през 2006 г. и 36,3% през 2010 г.). В периода между 2006 г. и 2010 г. разпределението по пол и възраст в бранша остава без особена промяна както в общото разпределение, така и в дяловете на отделните групи.

ТАБЛИЦА 8

Възрастова група	2006			2010		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
Общо	22147	16513	5634	15142	11403	3738
15 – 24 год.	596	437	160	504	387	117
25 – 34 год.	2364	1894	470	2143	1668	475
35 – 44 год.	5909	4353	1556	4428	3426	1002
45 – 54 год.	9388	6938	2450	5502	4022	1480
55 – 64 год.	3708	2716	992	2337	1713	624
65+ год.	184	176	/	227	187	/

Дял на наетите лица по възрастови групи и пол, от всички наети в бранша през 2006 г.

Възрастова група	Мъже (%)	Жени (%)
15 - 24	2,0%	0,7%
25 - 34	8,6%	2,1%
35 - 44	19,7%	7,0%
45 - 54	31,3%	11,1%
55 - 64	12,3%	4,5%
65+	0,8%	

Дял на наетите лица по възрастови групи и пол, от всички наети в бранша през 2010 г.

Възрастова група	Мъже (%)	Жени (%)
15 - 24	2,6%	0,8%
25 - 34	11,0%	3,1%
35 - 44	22,6%	6,6%
45 - 54	26,6%	9,8%
55 - 64	11,3%	4,1%
65+	1,2%	

Източник: НСИ, Наблюдение на структурата на заплатите 2006, 2010 - наблюдението се извършва през период от 4 години, поради тази причина данни за периода 2007 – 2009 г. не са представени.

Данните за периода 2006 - 2007 г. обхващат икономическа дейност „Производство и леене на метали“ (код 27 – НКИД 2003);

Данните за периода 2008 - 2010 г. обхващат икономическа дейност „Производство на основни метали“ (код 24 – КИД 2008);

/ - получените стойности не са представителни поради малкия брой на наблюдаваните случаи

Забележка: Поради закръгляния общите данни може да се различават от сумата на отделните подгрупи, включващи се в тях;

3. ПРОФЕСИОНАЛНО НИВО И КВАЛИФИКАЦИЯ НА РАБОТНАТА СИЛА

Равнището на заетост в значителна степен зависи от степента на завършено образование или липсата на такова, както и от придобитата професионална квалификация.

Икономическа дейност „Производство на основни метали“ е доминирана от лица със средно образование (73% през 2006 г. и 72% през 2010 г.). Аналогичните дялове за наетите в цялата страна са съответно 60% и 61%).

Втората по големина група в бранша – тази на висшистите, се увеличава през изследвания период от 13,9% на 17,1%. Въпреки това, дялът на най-образованите в икономическата дейност остава по-нисък в сравнение със средните за страната нива (28,8% и 32,2%).

Данните разкриват, че групата на лицата с основно образование (8-и клас) намалява с около 5 процентни пункта – от 12,7% през 2006 г. на 8,4% през 2010 г.

Дялът на наетите, които са учили до 4-и клас, или по-малко, е пренебрежимо нисък, но се е повишил между 2006 г. и 2010 г. от 0,2% на 2,4%. За сравнение, на национално ниво наетите с начално или по-ниско образование са 1,1% през годините, в които се извършва наблюдението.

Можем да заключим, че през изследвания петгодишен период общото образователно равнище в ИД „Производство на основни метали“ леко се е изменил в полза на по-образованите групи. Въпреки това, разпределението на наетите по признака образование в бранша е по-неблагоприятно, в сравнение със средните за страната нива. И трите по-ниско образовани групи (с начално, основно и средно образование) регистрират по-високи дялове, докато дялът на лицата с висше или по-високо образование е по-нисък, отколкото в страната.

По данни на НСИ „Наблюдение на структурата на заплатите“ за 2006 и 2010 год. разпределението на наетите лица по трудово и служебно правоотношение по степените на образование е следното:

ТАБЛИЦА 9

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА НАЕТИТЕ ЛИЦА ПО СТЕПЕН НА ОБРАЗОВАНИЕ (в брой души)		2006 г.	2010 г.
Общо за страната	Общо	2293805	2272509
	Начално и по-ниско	25604	24193
	Основно	222758	141214
	Средно	1385922	1374412
	Висше	659520	732690
Икономическа дейност „Производство на основни метали“	Общо	22147	15142
	Начално и по-ниско	(36)	369
	Основно	2805	1273
	Средно	16218	10904
	Висше	3089	2596

Година	Начално и по-ниско	Основно	Средно	Висше
2006 г.	0,2%	12,7%	73,2%	13,9%
2010 г.	2,4%	8,4%	72,0%	17,1%

Източник: НСИ, Наблюдение на структурата на заплатите 2006, 2010 - наблюдението се извършва през период от 4 години, поради тази причина данни за периода 2007 – 2009 г. не са представени.

В общите стойности за страната не се включват отраслите от аграрния сектор – Селско, горско и ловно стопанство;

Обхват според размера на предприятията: предприятия с 1 и повече наети лица;

Обхват на наетите лица: наети лица по трудово или служебно правоотношение, които са получили трудово възнаграждение през месец октомври на отчетната година;

Данните за периода 2006 - 2007 г. обхващат икономическа дейност „Производство и леене на метали“ (код 27 – НКИД 2003);

Данните за периода 2008 - 2010 г. обхващат икономическа дейност „Производство на основни метали“ (код 24 – КИД 2008);

() - получените стойности са относително представителни поради малкия брой на наблюдаваните случаи

Забележка: Поради закръгления общите данни може да се различават от сумата на отделните подгрупи, включващи се в тях;

I. ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА

1. СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ – СТРАТЕГИИ, ПЛАНОВЕ И ПРОГРАМИ ЗА РАЗВИТИЕ

1.1. Стратегия за безопасност и здраве при работа 2008 – 2012 г.

Стратегията за безопасност и здраве при работа 2008 – 2012 г. е приета на 26 юни 2008 г. с Решение на Министерският съвет. Тя е документ, чрез който са определени, визията, стратегическата цел и приоритетите в областта на безопасните и здравословните условия на труд.

Визия: България да стане страна с високо качество и производителност на труда, основано на сигурни и безопасни условия на труд.

Стратегическа цел: Намаляване на трудовите злополуки с 25 % на 1000 осигурени лица.

Приоритетни области:

- ☐ гарантиране на правилното прилагане на законодателството в областта на безопасните и здравословни условия на труд;
- ☐ насърчаване на развитието и прилагането на секторни стратегии;
- ☐ управление на новите и все по-големи рискове;
- ☐ насърчаване на промените в поведението на работещите и работодателите към прилагане на подход, насочен към опазване на здравето.

1.2. Национална програма по безопасност и здраве при работа

За изпълнение на целите, заложи в Стратегията по безопасност и здраве при работа 2008-2012 г., Правителството на Република България ежегодно одобрява мерки - законодателни, организационно-технически, здравни и други превантивни мерки за осигуряване на здраве и безопасност на работното място. Целта е, чрез годишни национални програми да се очертаят ангажиментите и насочат усилията на държавните органи, работодателските организации, организациите на работниците и служителите, неправителствените организации и др. към осигуряване на благосъстоянието при работа, като се отчитат промените на работното място и възникването на нови професионални рискове.

2. НОРМАТИВНИ АКТОВЕ В ОБЛАСТТА НА БЗР С ОБЩО ПРИЛОЖЕНИЕ

2.1. Закони и кодекси

2.1.1. Кодекс на труда (КТ)

Обн., ДВ, бр. 26 и 27 от 1986 г., доп., бр. 6 от 1988 г., изм. и доп., бр. 21 от 1990 г., изм., бр. 30 и 94 от 1990 г., бр. 27 от 1991 г., доп., бр. 32 от 1991 г., изм., бр. 104 от 1991 г., доп., бр. 23 от 1992 г., изм. и доп., бр. 26 от 1992 г., доп., бр. 88 от 1992 г., изм. и доп., бр. 100 от 1992 г., Решение № 12 на Конституционния съд на РБ от 20.07.1995 г. - бр. 69 от 1995 г.; доп., бр. 87 от 1995 г., изм. и доп., бр. 2 от 1996 г., изм., бр. 12 от 1996 г., изм. и доп., бр. 28 от 1996 г., изм., бр. 124 от 1997 г., доп., бр. 22 от 1998 г.; Решение № 11 на Конституционния съд на РБ от 30.04.1998 г. - бр. 52 от 1998 г.; доп., бр. 56, 83 и 108 от 1998 г., изм. и доп., бр. 133 от 1998 г., бр. 51 от 1999 г., доп., бр. 67 от 1999 г., изм., бр. 110 от 1999 г., изм. и доп., бр. 25 от 2001 г., изм., бр. 1 и 105 от 2002 г., изм. и доп., бр. 120 от 2002 г., бр. 18 от 2003 г., изм., бр. 86 от 2003 г., изм. и доп., бр. 95 от 2003 г., бр. 52 от 2004 г., бр. 19 от 2005 г., изм., бр. 27 от 2005 г., доп., бр. 46 от 2005 г., изм., бр. 76 от 2005 г., изм. и доп., бр. 83 от 2005 г., изм., бр. 29.12.2005 г., изм. и доп., бр. 24 от 2006 г., изм., бр. 30 от 2006 г., изм. и доп., бр. 48, 57 и 68 от 2006 г., изм., бр. 75 от 2006 г., изм. и доп., бр. 102 от 2006 г., доп., бр. 105 от 12.2006 г., изм., бр. 40, 46, 59 и 64 от 2007 г., доп., бр. 104 от 12.2007 г., изм. и доп., бр. 43, 94, 108 и 109 от 2008 г., изм., бр. 35 и 41 от 2009 г., изм. и доп., бр. 103 от 2009 г., бр. 15 от 2010 г., доп., бр. 46 от 2010 г., изм. и доп., бр. 58 от 2010 г., доп., бр. 77 от 2010 г.; Решение № 12 на Конституционния съд на РБ от 11.11.2010 г. - бр. 91 от 2010 г.; изм. и доп., бр. 100 от 2010 г., изм., бр. 101 от 2010 г., изм. и доп., бр. 18 от 2011 г., доп., бр. 33 от 2011 г., изм. и доп., бр. 61 и 82 от 2011 г., бр. 7 и 15 от 2012 г., изм., бр. 20 от 2012 г., изм. и доп., бр. 38 от 2012 г., Решение № 7 на Конституционния съд на РБ от 19.06.2012 г. - бр. 49 от 2012 г.)

Предмет: Регулира трудовите отношения между работника или служителя и работодателя, както и други отношения, непосредствено свързани с тях.

Цел: Да осигури свободата и закрилата на труда, справедливи и достойни условия на труд, както и осъществяване на социален диалог между държавата, работниците, служителите, работодателите и техните организации за уреждане на трудовите и непосредствено свързаните с тях отношения.

Въпросите, свързани с възникването (чл. 61 – 117 КТ) и изменението (чл. 118 – 123а КТ) на трудовото правоотношение са уредени в глава V на КТ, а тези, свързани с неговото прекратяване в глава XVI на КТ.

Основни задължения на страните по трудово правоотношение

Работникът или служителят е длъжен да изпълнява работата, за която се е уговорил, и да спазва установената трудова дисциплина, а работодателят - да осигури на работника или служителя условия за изпълнение на работата и да му плаща възнаграждение за извършената работа (чл. 124 КТ). Тези задължения са конкретизирани в чл. 126 КТ (за работника или служителя) и в чл. 127 – 130в КТ (за работодателя) както следва:

- **за работника или служителя:** задължения при изпълнение на възложената работа:
 - да се явява навреме на работа и да бъде на работното си място до края на работното време; да се явява на работа в състояние, което му позволява да изпълнява възложените задачи и да не употребява през работното време алкохол или друго упойващо вещество; да използва цялото работно време за изпълнение на възложената работа; да изпълнява работата си в изискуемото се количество и качество; да спазва техническите и технологическите правила; да спазва правилата за здравословни и безопасни условия на труд; да изпълнява законните нареждания на работодателя; да пази грижливо имуществото, което му е поверено или с което е в досег при изпълнение на възложената му работа, както и да пести суровините, материалите, енергията, паричните и другите средства, които му се предоставят за изпълнение на трудовите задължения; да бъде лоялен към работодателя, като не злоупотребява с неговото доверие и не разпространява поверителни за него сведения, както и да пази доброто име на предприятието; да спазва вътрешните правила, приети в предприятието, и да не пречи на другите работници и служители да изпълняват трудовите си задължения; да съгласува работата си с останалите работници и служители и да им оказва помощ в съответствие с указанията на работодателя; да уведоми работодателя за наличие на несъвместимост с изпълняваната работа, когато по време на осъществяването ѝ за него възникне някое от основанията за недопустимост по чл. 107а, ал. 1 КТ; да изпълнява и всички други задължения, които произтичат от нормативен акт, от колективен трудов договор, от трудовия договор и от характера на работата;
- **за работодателя:** задължения за: осигуряване на условия за работа (чл. 127 КТ); начисление и плащане на трудово възнаграждение (чл. 128 КТ); за издаване на документи (чл. 128а КТ); осигуряване работника или служителя при условия и по ред, установени в Кодекса за социално осигуряване и в Закона за здравното осигуряване (чл. 129 КТ); информиране и консултиране (чл. 130 КТ), в т.ч. в случаи на масово уволнение (чл. 130а КТ), при промяна на работодателя (чл. 130б

КТ), при изменение на дейността, икономическото състояние и организацията на труда на предприятието (чл. 130в КТ).

❑ **Работно време, почивки и отпуски**

Според Кодекса на труда, „работно време“ означава времето, установено със закон, с друг нормативен акт, с колективен или индивидуален трудов договор, през което работникът или служителят е длъжен да бъде на разположение на работодателя на територията на неговото предприятие или в друго определено от него място (§ 1, т. 11 от Допълнителните разпоредби на КТ). През това време работникът или служителят е длъжен да изпълнява възложената му от работодателя работа, а работодателят е задължен да осигурява необходимите условия за безопасна и здравословна работа и да контролира изпълнението ѝ.

Въпросите, свързани с работното време (видове, продължителност, удължаване и намаляване, разпределение и отчитане и т.н.) и почивките (по време на работа, междудневна, седмична и т.н.) са уредени в глава седма „Работно време и почивки“.

- ❑ Нормална продължителност на работното време (чл. 136 КТ): петдневна работна седмица, с нормална продължителност на работния ден – до 8 часа и на работната седмица – до 40 часа.
- ❑ Удължаване на работното време (чл. 136а КТ): условия и ред за удължаване на работния ден, максимална продължителност на удължения работен ден, задължения за информироване и консултиране.
- ❑ Намалено работно време (чл. 137 КТ): право на намалено работно време (за работа при специфични условия и рискове за живота и здравето на работниците и служителите, които не могат да бъдат отстранени или намалени, независимо от предприетите мерки и за работници или служители, ненавършили 18 години).
- ❑ Непълно работно време (работа за част от законоустановеното работно време): уговаряне между страните по трудово правоотношение (чл. 138 КТ), условия и ред за въвеждане от работодателя (чл. 138а КТ).
- ❑ Разпределение на работното време (чл. 139 КТ): разпределението на работното време се установява в правилника за вътрешния трудов ред на предприятието – точно определяне границите на работното време (начало и край на работния ден), прекъсване на работното време, работно време с променливи граници, установяване на задължение за дежурство или на разположение на работодателя и др.
- ❑ Ненормиран работен ден (чл. 139а КТ): условия и ред за въвеждане, отчитане и компенсиране на ненормиран работен ден, права и задължения на работниците и служителите при ненормиран работен ден.

- ❑ Нощен труд: определение, продължителност и забрана за полагане на нощен труд (чл. 140 КТ), правила при полагане на нощен труд (140а КТ).
- ❑ Работа на смени (чл. 141 КТ): дневна, нощна и смесена работна смяна.
- ❑ Извънреден труд: определение и забрана (чл. 143 КТ), допустимост по изключение (чл. 144 КТ), продължителност (чл. 146 КТ), недопустимост (чл. 147 КТ), отказ за полагане (чл. 148 КТ), отчитане (чл. 149 КТ) и заплащане на извънреден труд (чл. 150 КТ).
- ❑ Отчитане на работното време (чл. 142 КТ): в работни дни – подневно, сумирано изчисляване на работното време, максимална продължителност на работна смяна при сумирано изчисляване на работното време.
Работното време на работника или служителя се прекъсва с една или няколко почивки (чл. 151, ал.1 КТ). Техният брой и продължителност се определят в зависимост от характера на работата.
Раздел III на глава VII на КТ урежда правата и задълженията за осигуряване на почивките по време на работа, както следва:
 - ❑ почивки в работния ден: една или няколко почивки (броят и продължителността се определят в зависимост от характера на работата), почивка за хранене и време за хранене през работното време (чл. 151 КТ);
 - ❑ почивки при работа със специфичен характер и/или организация на труд (чл. 154а КТ);
 - ❑ междудневна почивка (чл. 152 КТ);
 - ❑ седмична почивка (чл. 153 КТ);
 - ❑ празнични дни (чл. 154 КТ).

Отпуск в най-широк смисъл на понятието е освобождаването на работника или служителя от задължението да работи по трудовото правоотношение за определен период от време, без то да бъде прекратявано.

В глава осма „Отпуски“ на КТ са уредени въпросите, свързани с вида и размера на отпуските, както и условия за тяхното ползване, прекъсване, отлагане, погасяване правото на ползване, заплащане и др.

- ❑ **Видове отпуски:** основен и удължен платен годишен отпуск (чл. 155 КТ); допълнителен платен годишен отпуск (чл. 156 КТ); отпуск за изпълнение на граждански, обществени и други задължения – при встъпване в брак, при кръводаряване, при смърт на родител, дете, съпруг, брат, сестра и родител на другия съпруг или други роднини по права линия, когато работника или служителя е призован в съд или от други органи като страна, свидетел или вещо лице, за участие в заседания като член на представителен държавен орган или съдебен заседател и др. (чл. 157 КТ); отпуск при повикване на учебно

мобилизационно мероприятие (чл. 158 КТ); отпуск на синдикални дейци (чл. 159 КТ); неплатен отпуск (чл. 160 КТ); служебни и творчески отпуски (чл. 161 КТ); отпуск при временна неработоспособност (чл. 162); отпуск поради бременност, раждане и осиновяване (чл. 163 КТ); отпуск за отглеждане на дете до 2-годишна възраст (чл. 164 КТ); отпуск за отглеждане на дете, настанено при близки и роднини или в приемно семейство (чл. 164а КТ); неплатен отпуск за отглеждане на дете до 2-годишна възраст (чл. 165 КТ); отпуск за кърмене и хранене на малко дете (чл. 166 КТ); отпуск при смърт или тежко заболяване на родител (чл. 167 КТ); неплатен отпуск за отглеждане на дете до 8-годишна възраст (чл. 167а КТ); платен отпуск за две и повече живи деца (чл. 168 КТ); платен отпуск за обучение (чл. 169 КТ); отпуск за приеман изпит в учебно заведение (чл. 170 КТ); неплатен отпуск на учащи се (чл. 171 КТ).

- ❑ Ползване на платения годишен отпуск: начин на ползване (чл. 172 КТ); ред за ползване (чл. 173 КТ); ползване на отпуск от непълнолетни и майки (чл. 174 КТ); прекъсване на ползването (чл. 175 КТ); отлагане на ползването (чл. 176 КТ); погасяване на правото на ползване (чл. 176а КТ); заплащане (чл. 177 КТ); забрана за парично компенсиране (чл. 178 КТ).

Безопасни и здравословни условия на труд

Съгласно глава XIII „Здравословни и безопасни условия на труда“:

- ❑ **министърът на труда и социалната политика** самостоятелно или съвместно с други министри издава актове по осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд, както и правила за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд (чл. 276 КТ);
- ❑ **работодателят**: осигурява здравословни и безопасни условия на труд (чл. 275 КТ); разработва и утвърждава правила за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в предприятието (чл. 277 КТ); провежда инструктаж и обучение по безопасните методи на работа (чл. 281 КТ); осигурява на санитарно-битово и медицинско обслужване (чл. 282 КТ); предоставя безплатно специално работно облекло и лични предпазни средства (чл. 284 КТ); осигурява на безплатна храна и/или добавки към храната (чл. 285 КТ); организира и провеждането на предварителни и периодични медицински прегледи (чл. 287 КТ); предприема мерки за предотвратяване и намаляване на трудовите злополуки и на общите заболявания и професионалните болести (чл. 289 КТ);
- ❑ **работникът или служителът** има право да откаже изпълнението или да преустанови работата, когато възникне сериозна и непосредствена опасност за живота или здравето му, като незабавно уведоми прекия ръководител. (чл. 283 КТ).

Изпълнителната агенция „Главна инспекция по труда“ осъществява цялостният контрол за спазване на трудовото законодателство във всички отрасли и дейности, както и специализирана контролна дейност по спазването на законодателството, свързано с изпълнението на държавната служба, и на правата и задълженията на страните по служебното правоотношение (чл. 399 КТ).

Глава XIX „Контрол за спазване на трудовото законодателство и административнонаказателна отговорност за неговото нарушаване“ урежда въпросите, свързани със:

- ❑ правата (чл. 402 КТ) и задълженията (чл. 403 КТ) на контролните органи;
- ❑ задълженията на работодателя във връзка с контрола за спазване на трудовото законодателство (чл. 403а КТ);
- ❑ принудителните административни мерки (чл. 404 КТ), вкл. тяхното обжалване (чл. 405 КТ);
- ❑ обявяване съществуването на трудово правоотношение (чл. 405а КТ);
- ❑ сигналната функция на синдикалните организации (чл. 406 КТ) и на контролните органи (чл. 407 КТ);
- ❑ ревизионната книга в предприятието (чл. 408 КТ);
- ❑ видовете административни наказания (чл. 412а КТ);
- ❑ отговорността за нарушение на нормативните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд (чл. 413 КТ) и за нарушения на другите разпоредби на трудовото законодателство (чл. 414 КТ);
- ❑ отговорността на работника или служителя при предоставяне на работна сила без сключен трудов договор (чл. 414а КТ);
- ❑ отговорността за неизпълнение на предписание и за създаване на пречки на контролен орган (чл. 415 КТ);
- ❑ задължението за внасяне (чл. 415а) КТ и отговорността за невнасяне (чл. 415б КТ) на имуществени санкции и глоби по наказателни постановления;
- ❑ отговорността за маловажно нарушение (чл. 415в КТ);
- ❑ споразумение в административнонаказателното производство (чл. 415г КТ);
- ❑ разсрочване на задължения (чл. 415д КТ);
- ❑ приложимостта на административнонаказателната отговорност за нарушения на трудовото законодателство (чл. 415е КТ);
- ❑ установяване на нарушенията, издаване, обжалване и изпълнение на наказателните постановления (чл. 416 КТ).

Трудова дисциплина

Виновното неизпълнение на трудовите задължения е нарушение на трудовата дисциплина (чл. 186 КТ). В тази връзка трудовата дисциплина се свежда до съвкупност от всички задължения на работника или служителя (т.2.1.1.) при изпълнение на възложената работа.

- ❑ **Правилник за вътрешния трудов ред** (чл. 181 КТ): определя правата и задълженията на работниците и служителите и на работодателя по трудовото правоотношение и урежда организацията на труда в предприятието съобразно особеностите на неговата дейност.
- ❑ **Дисциплинарна отговорност**: нарушение на трудовата дисциплина (чл. 186 КТ); видове нарушения на трудовата дисциплина (чл. 187 КТ); видове дисциплинарни наказания (чл. 188 КТ); критерии за определяне и еднократност на дисциплинарното наказание (чл. 189 КТ); дисциплинарно уволнение (чл. 190 КТ); органи, които налагат дисциплинарните наказания (чл. 192 КТ); задължения на работодателя преди налагане на дисциплинарното наказание (чл. 193 КТ); срокове за налагане на дисциплинарни наказания (чл. 194 КТ); заповед за дисциплинарно наказание (чл. 195 КТ); заличаване на дисциплинарните наказания (чл. 197 КТ); предсрочно заличаване на дисциплинарни наказания (чл. 198 КТ); временно отстраняване от работа (чл. 199 КТ).

Заплащане на труда

Според КТ, **положеният труд по трудово правоотношение е възмезден** (чл. 242 КТ). В глава XII „Трудово възнаграждение“ са уредени въпросите, свързани със:

- ❑ правото на равно възнаграждение (чл. 243 КТ);
- ❑ регулиране на минималните трудови възнаграждения и обезщетения (чл. 244 КТ): минималната работна заплата за страната; видовете и минималните размери на допълнителните трудови възнаграждения и на обезщетенията по трудовото правоотношение;
- ❑ системите на заплащане на труда: определяне на размера на трудовото възнаграждение (чл. 247 КТ); определяне и изменение на трудовите норми (чл. 250 КТ);
- ❑ допълнителни и други трудови възнаграждения: трудово възнаграждение при вътрешно заместване (чл. 259 КТ); трудово възнаграждение при външно съвместителство (чл. 260 КТ); заплащане на нощен труд (чл. 261 КТ); заплащане на извънреден труд (чл. 262 КТ), вкл. при ненормиран работен ден (чл. 263 КТ); трудово възнаграждение за работа през официалните празници (чл. 264 КТ); трудово възнаграждение при неизпълнение на трудовите норми (чл. 266 КТ); трудово възнаграждение при престой и производствена необходимост (чл. 267 КТ); трудово възнаграждение при некачествена продукция (чл. 268 КТ);

- ❑ изплащане на трудовото възнаграждение: изплащане в пари и в натура (чл. 269 КТ); място и срокове за изплащане (чл. 270 КТ); добросъвестност при получаване на трудовото възнаграждение (чл. 271 КТ); удържки от трудовото възнаграждение (чл. 272 КТ).

Обучение и квалификация (чл. 281 КТ)

- ❑ Всички работници и служители се инструктират и обучават по безопасните методи на работа.
- ❑ Работниците и служителите, работата на които е свързана с използване, обслужване и поддържане на машини и други технически съоръжения, както и работниците и служителите, заети в дейности, които създават опасност за здравето и живота им, задължително се инструктират, обучават и полагат изпит по правилата за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труда.
- ❑ Машините, другите съоръжения и технологичните процеси с повишена опасност се обслужват само от правоспособни работници и служители. Тяхната правоспособност се урежда със специални наредби. Списъкът на съоръженията и дейностите с повишена опасност се утвърждава от съответните ведомства.
- ❑ Не се допускат на работа лица без необходимите знания и умения, които се предвиждат в правилата за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труда в предприятието.
- ❑ Работодателят е длъжен да организира провеждането на периодично обучение или инструктаж на работниците и служителите по правилата за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при условия и по ред, определени с наредба на министъра на труда и социалната политика.

Медицинско наблюдение

- ❑ Работодателят е длъжен да осигурява условия за санитарно-битово и медицинско обслужване на работниците и служителите съобразно санитарните норми и изисквания (чл. 282 КТ).
- ❑ Според разпоредбата на чл. 287 КТ, всички работници и служители подлежат на задължителни предварителни и периодични медицински прегледи. Условията за извършване на предварителните и периодичните прегледи съобразно характера на работата, условията на труда и възрастта на работниците и служителите се определят от министъра на здравеопазването.
- ❑ Предварителните медицински прегледи се заплащат от лицата, които кандидатстват за работа, а периодичните медицински прегледи са за сметка на работодателя.

- ❑ Работодателят и длъжностните лица в предприятието са длъжни да опазват в тайна данните относно здравословното състояние на работниците и служителите и информацията от и за съответните медицински прегледи.

Трудови злополуки и професионални болести

Трудовите злополуки, общите заболявания и професионалните болести, както и редът за тяхното установяване и последиците от настъпването им са уредени от отделен закон⁷ (чл. 290 на КТ).

Социално битово и културно обслужване на работниците и служителите

- ❑ **Осигуряване задоволяването на социално-битовите и културните потребности** (чл. 294 КТ): организирано хранене съобразно рационалните норми и специфичните условия на труд; търговско и битово обслужване; транспортно обслужване от местоживеенето до местоработата и обратно; бази за дълготраен и краткотраен отдих, физическа култура, спорт и туризъм; бази за културни занимания, клубове, библиотеки и други; подпомагане на младите и на новопостъпилите работници и служители; задоволяване на други социално-битови и културни потребности.
- ❑ **Работно и униформено облекло** (чл. 296 КТ): осигуряване на работниците и служителите безплатно работно и униформено облекло при условия и по ред, установени от Министерския съвет или в колективния трудов договор.
- ❑ **Жилища и работнически общежития** (чл. 297 КТ): полагане на грижи за осигуряване жилища на работниците и служителите и техните семейства.
- ❑ **Грижи за семействата на работниците и служителите** (чл. 299 КТ): настаняване на децата на работниците и служителите в детски заведения, както и поддържане, изграждане или участие в изграждането и поддържането им със средства на работодателя или съвместно с други работодатели и общинските съвети; предоставяне за ползване от децата на работниците и служителите наличната база за почивка, физкултура, спорт и туризъм, младежки дейности и културни занимания.
- ❑ **Грижи за пенсионираните работници и служители** (чл. 300 КТ): по решение на общото събрание на работниците и служителите социалните фондове и формите на социално обслужване могат да се ползват и от пенсионери, работили при същия работодател.
- ❑ **Финансиране** (чл. 292 КТ): със средства от работодателя и от други източници.
- ❑ **Разпределение и използване на средствата** (чл. 293 КТ): по решение на общото събрание на работниците и служителите.

⁷ Кодекс за социално осигуряване

Социален диалог

Държавата регулира трудовите и непосредствено свързаните с тях отношения, осигурителните отношения и въпросите на жизненото равнище след консултации и диалог с работниците, служителите, работодателите и техните организации в дух на сътрудничество, взаимни отстъпки и зачитане на интересите на всяка от страните (чл. 2 КТ).

- ❑ **Тристранно сътрудничество** (чл. 3 КТ): Национален съвет за тристранно сътрудничество (чл. 3а КТ); Отраслови, браншови, областни и общински съвети за тристранно сътрудничество (чл. 3б КТ); функции, заседания, организиране на дейността и приемане на решения, уредба и финансиране дейността на съветите за тристранно сътрудничество (чл. 3в – 3е КТ).
- ❑ **Сдружаване** на работниците и служителите (чл. 4 КТ) и на работодателите (чл. 5 КТ).
- ❑ **Общо събрание** на работниците и служителите (чл. 6 – 6а КТ).
- ❑ **Участие на работниците и служителите в управлението** на предприятието (чл. 7 КТ).
- ❑ **Представители за информиране и консултиране** на работниците и служителите (чл. 7а – 7б КТ).
- ❑ **Права и задължения на представителите на работниците и служителите** (чл. 7в КТ).
- ❑ **Синдикални организации и организациите на работодателите** (глава III на КТ): представителни организации на работниците и служителите (чл. 34 КТ) и на работодателите (чл. 35 КТ); признаване на представителни организации (чл. 36 КТ); проверка на изискванията за представителност (чл. 36а КТ).
- ❑ **Права на синдикалните организации и на организациите на работодателите:** участие в обсъждането на трудови и осигурителни въпроси (чл. 42 КТ); представителство пред съда (чл. 45 КТ).
- ❑ **Съдействие за осъществяване дейността на синдикалните организации и на представителите на работниците и служителите** (чл. 46 КТ).

Имуществена отговорност и видове обезщетения (глава X на КТ)

- ❑ **Имуществена отговорност на работодателя:** при смърт или увреждане здравето на работника и служителя (чл. 200 КТ); изключване или намаляване на отговорността (чл. 201 КТ); регресен иск (чл. 202 КТ).
- ❑ **Имуществена отговорност на работника или служителя:** обсега на имуществената отговорност (чл. 203 КТ); изключване на отговорността (чл. 204 КТ); вреда, която подлежи на обезщетяване (чл. 205 КТ); размер на отговорността (чл. 206 КТ); размер на отговорността за вреда, причинена при отчетническа дейност (чл. 207 КТ); отговорност за вреда, причинена от няколко работници или служители (чл.

208 КТ); бригадна отговорност (чл. 209 КТ); осъществяване на ограничената имуществена отговорност (чл. 210 КТ) и на пълната имуществена отговорност (чл. 211 КТ).

- ❑ **Видове обезщетения:** при недопускане на работа (чл. 213 КТ); при временно отстраняване от работа (чл. 214 КТ); при командировка (чл. 215 КТ); при преместване (чл. 216 КТ); при трудоустрояване (чл. 217 КТ); при бедствие (чл. 218 КТ); при правомерен отказ на работника или служителя да изпълнява работата (чл. 219 КТ); за неспазено предизвестие (чл. 220 КТ); при прекратяване на трудовото правоотношение без предизвестие (чл. 221 КТ); при уволнение на други основания (чл. 222 КТ); за неизползуван платен годишен отпуск (чл. 224 КТ); при незаконно уволнение и при недопускане на работа на възстановен работник или служител (чл. 225 КТ); за други вреди, причинени на работника или служителя (чл. 226 КТ).
- ❑ **Регресна отговорност** (чл. 227 КТ).
- ❑ **Брутно трудово възнаграждение за определяне на обезщетенията** (чл. 228 КТ).

Други

- ❑ **Специална закрила на непълнолетните работници и служители:** минимална възраст за приемане на работа (чл. 301 КТ); приемане на работа на лица, ненавършили 16 години (чл. 302 КТ) и на лица от 16 до 18 години (чл. 303 КТ); работи за лица, ненавършили 18 години (чл. 304 КТ); особени грижи за непълнолетните (чл. 305 КТ).
- ❑ **Специална закрила на жените:** защита на бременните жени и на кърмачките (чл. 307 КТ); осигуряване на стаи за жени (чл. 308 КТ); трудоустрояване на бременни жени или кърмачки (чл. 309 КТ); командироване на бременни жени и майки с деца (чл. 310 КТ); надомна работа (чл. 312 КТ); ползване на правата на майката от бащата (чл. 313 КТ); задължение за уведомяване (чл. 313а КТ).
- ❑ **Специална закрила на лицата с намалена работоспособност:** основание за трудоустрояване (чл. 314 КТ); работни места за трудоустрояване (чл. 315 КТ); специализирани предприятия и цехове за лица с трайно намалена работоспособност (чл. 316 КТ); трудоустрояване на работници и служители; (чл. 317 КТ); платен годишен отпуск (чл. 319 КТ); трудово възнаграждение (чл. 320 КТ).
- ❑ **Закрила при уволнение:** (чл. 333 КТ).

2.1.2. Закон за здравословни и безопасни условия на труд (ЗЗБУТ)

Обн., ДВ, бр. 124 от 1997 г., изм., бр. 86 от 1999 г., бр. 64 и 92 от 2000 г., бр. 25 и 111 от 2001 г., изм. и доп., бр. 18 от 2003 г., изм., бр. 114 от 2003 г., изм. и доп., бр. 70 от 2004 г., бр. 76 от 2005 г., изм., бр. 33 от 2006 г., изм. и доп., бр. 48 от 2006 г., изм., бр. 102 от 2006 г., изм. и доп., бр. 105 от 2006 г., бр. 40 от 2007 г., изм., бр. 102 от 2008 г., изм. и доп., бр. 108 от 2008 г., изм., бр. 93 от 2009 г., доп., бр. 12 и 58 от 2010 г., изм., бр. 88 и 98 от 2010 г., бр. 60 от 2011 г., бр. 7 от 2012 г.

Предмет: Урежда правата и задълженията на държавата, работодателите, работещите, представителите на работещите по безопасност и здраве при работа, на лицата, които за своя сметка работят сами или в съдружие, и на други организации и юридически лица за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд.

Цел: Да въведе общи принципи за превенция и мерки за стимулиране подобренията на безопасността и здравето на работещите: превенция на професионалните рискове; защита на безопасността и здравето; отстраняване на рисковете и причините за трудовия травматизъм и професионалната заболяемост; информиране, консултации и обучение; балансирано участие.

Основни задължения на страните по трудово или служебно правоотношение

Юридическите и физическите лица, които самостоятелно наемат работещи, юридическите и физическите лица, които ползват работещи, предоставени им от предприятие, което осигурява временна работа, както и лицата, които за своя сметка работят сами или в съдружие с други, са длъжни да осигурят здравословни и безопасни условия на труд във всички случаи, свързани с работата, както на работещите, така и на всички останали лица, които по друг повод се намират във или в близост до работните помещения, площадки или места (чл. 14, ал. 1 ЗЗБУТ).

- **Задължения на работодателя:** да осигурява здравословни и безопасни условия на труд на работещите, като прилага необходимите мерки, вкл: превенция на професионалните рискове; предоставяне на информация и обучение; осигуряване на необходимата организация и средства (чл. 4, ал. 1 ЗЗБУТ); да осигурява основните принципи на превенция: избягване на рисковете; оценка на рисковете, които не могат да бъдат избегнати; ограничаване на рисковете при източника на възникването им; приспособяване на работата към работещия, особено по отношение на проектирането на работните места, избора на работното оборудване, на работните и производствените методи, с цел облекчаване или премахване на монотонната работа, работата с наложен ритъм, както и за намаляване на въздействието им върху здравето на работещия; привеждане в

съответствие с техническия прогрес; замяна на опасното с безопасно или по-малко опасно; обозначаване на съществуващи опасности и източници на вредни за здравето и безопасността фактори; прилагане на последователна цялостна политика за превенция, обхващаща технологията, организацията на работа, условията на труд, социалните взаимоотношения и въздействието на елементите на работната среда и трудовия процес; използване на колективните средства за защита с предимство пред личните предпазни средства; даване на съответни инструкции на работещите (чл. 4, ал. 3 ЗЗБУТ).

- ❑ **Задължения на възложителя, проектанта и строителя** в процеса на проектиране на строителни обекти и дейности, производства, конструкции, технологии и работно оборудване (чл. 5 ЗЗБУТ).
- ❑ **Задължения на работещите:** да се грижат за здравето и безопасността си, както и за здравето и безопасността и на другите лица, пряко засегнати от неговата дейност (чл. 33 ЗЗБУТ); да използват правилно: работното оборудване; дадените им лични предпазни средства, специално работно облекло, средствата за колективна защита и предпазните устройства, с които са оборудвани машините, апаратите, инструментите, предприятието или сградата; да информират незабавно работодателя или съответните длъжностни лица за всяка възникнала обстановка при работа, която може да представлява непосредствена опасност за тяхното здраве и за всички неизправности в средствата за колективна защита; да съдействат на работодателя, на съответните длъжностни лица и/или на представителите на работещите по безопасност и здраве при работа при изпълнението на мероприятията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд и на предписанията, дадени от контролните органи; да възстанови незабавно или да предприеме други защитни мерки за незабавно възстановяване на временно отстрани от него средство за защита или сигнализация при извършване на ремонт, монтаж, профилактика и др. (чл. 34 ЗЗБУТ).

Работно време, почивки и отпуски

При работа с високо нервно-психическо натоварване, наложен ритъм, монотонност и принудителна работна поза, определена трудова норма и при сменна работа се въвеждат **физиологични режими на труд и почивка** (чл. 12 ЗЗБУТ). Условията, редът и изискванията за разработване на физиологичните режими на труд и почивка са определени с наредба⁸ на министъра на здравеопазването и министъра на труда и социалната политика.

⁸ Наредба № 15 за условията, реда и изискванията за разработване и въвеждане на физиологични режими на труд и почивка по време на работа

Безопасни и здравословни условия на труд

При осъществяване на дейността за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд **работодателят е длъжен:**

- ❑ да оценява рисковете за безопасността и здравето на работещите; да планира и прилага превантивни мерки и методи на работа и производство; да възлага на работещите задачи, съобразени с техните компетентности, опит, възможности и с пригодността им по отношение на безопасността и здравето при работа; да отчита специфичните опасности за работещите, които се нуждаят от специална закрила, с оглед осигуряване на съответните улеснения на работните им места; да създаде необходимата организация за осъществяване на наблюдението и контрола по изпълнението на планираните мерки; да осигури ефективен контрол за извършване на работата без риск за здравето и по безопасен начин; да не допуска до местата, където съществува сериозна или специфична опасност за здравето и живота, лица, които не са подходящо обучени, инструктирани и екипирани; да предприеме необходимите мерки за координация на действията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, когато на един обект или работна площадка се извършват работи или дейности от работещи и на други работодатели (чл. 16 ЗЗБУТ);
- ❑ да назначи или определи едно или повече длъжностни лица с подходящо образование и квалификация, или да създаде специализирана служба за организиране изпълнението на дейности, свързани със защитата от професионалните рискове и превенция на тези рискове (чл. 24 ЗЗБУТ). Техните функции и задачи са определени с наредба⁹ на министъра на труда и социалната политика (чл. 24, ал. 2 ЗЗБУТ).
- ❑ да въвежда в експлоатация нови, реконструирани или модернизирани обекти при доказано съответствие с изискванията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд (чл. 6 ЗЗБУТ);
- ❑ да осигурява минималните изисквания за осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд на работните места (чл. 7 ЗЗБУТ); Минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд са определени с наредба¹⁰ на министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването (чл. 7, ал. 2 ЗЗБУТ);
- ❑ да използва подходящо за извършваната работа работно оборудване: да не

⁹ Наредба № 3 за функциите и задачите на длъжностните лица и на специализираните служби в предприятията за организиране изпълнението на дейностите, свързани със защитата и профилактиката на професионалните рискове

¹⁰ Наредба № 7 за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване

застрашава здравето и безопасността на работещите и да отговаря на изискванията за здравословни и безопасни условия на труд, установени с нормативни актове (чл. 8, ал. 1–3 ЗЗБУТ);

- ❑ да поддържа работното оборудване и своевременно да го ремонтира през целия период на използването му и след извеждането му от експлоатация, така че да не застрашава здравето и безопасността на работещите (чл. 8, ал. 4 ЗЗБУТ);
- ❑ да осигурява лични предпазни средства при работа с риск за здравето и безопасността, който не може да се отстрани по друг начин (чл. 10, ал. 1 ЗЗБУТ);
- ❑ да осигурява подходящи средства и оборудване за избягване на ръчното повдигане, поддържане и пренасяне на тежести. (чл. 11 ЗЗБУТ); Минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд при ръчна работа с тежести са определени с наредба¹¹ на министъра на здравеопазването и министъра на труда и социалната политика (чл. 11, ал. 3 ЗЗБУТ);
- ❑ да създаде и поддържа картотека на информационните листове за безопасност на употребяваните и произвежданите опасни химични вещества и препарати (чл. 13, ал. 2 ЗЗБУТ);
- ❑ осигури организация за действия по ликвидиране на опасността, оказване на първа помощ, противопожарна охрана и условия за евакуация на работещите, както и контактите със спешна медицинска помощ и структурите за пожарна безопасност и защита на населението (чл. 20 ЗЗБУТ).

Трудова дисциплина

- ❑ Всеки работещ е длъжен да се грижи за здравето и безопасността си, както и за здравето и безопасността и на другите лица, пряко засегнати от неговата дейност, в съответствие с квалификацията му и дадените от работодателя инструкции (чл. 33 ЗЗБУТ).
- ❑ Работещите в съответствие със своята квалификация и дадените им инструкции са длъжни: да използват правилно машините, апаратите, инструментите, опасните вещества и материали, транспортните средства и другото работно оборудване; да използват правилно дадените им лични предпазни средства и специално работно облекло и след употреба да ги връщат на съответното място за съхранение; да използват правилно и по предназначение и да не отстраняват, прекъсват, изключват или променят самоволно средствата за колективна защита и предпазните устройства, с които са оборудвани машините, апаратите, инструментите, предприятието или сградата; да информират незабавно работодателя или съответните длъжностни лица за всяка възникнала обстановка при работа, която може да представлява непосредствена опасност за тяхното здраве и за всички неизправности в средствата за колективна защита; да

¹¹ Наредба № 16 за физиологични норми и правила за ръчна работа с тежести

съдействат на работодателя, на съответните длъжностни лица и/или на представителите на работещите по безопасност и здраве при работа при изпълнението на мероприятията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд и на предписанията, дадени от контролните органи (чл. 34, ал. 1 ЗЗБУТ).

- ❑ Всеки работещ, който временно отстрани средство за защита или сигнализация при извършване на ремонт, монтаж, профилактика и други, е длъжен да го възстанови незабавно или да предприеме други защитни мерки със същата ефективност (чл. 34, ал. 2 ЗЗБУТ).

Заплащане на труда: тази област не е предмет на правно регулиране от ЗЗБУТ.

Обучение и квалификация

Работодателят е длъжен да осигури на всеки работещ, включително на работещите по срочно правоотношение или при условията на временна работа, както и на работещите на смени и полагащите нощен труд, подходящо обучение и инструктаж по безопасност и здраве при работа в съответствие със спецификата на индивидуалното му работно място и на професията при: постъпване на работа; преместване на друга работа или промяна на работата; въвеждане на ново или при промяна на работно оборудване и технология. Обучението се осъществява в работно време, като всички разходи за провеждането му са за сметка на работодателя (чл. 26, ал. 2 ЗЗБУТ).

Медицинско наблюдение

Работодателите са длъжни да осигуряват обслужване на работещите от регистрирани служби по трудова медицина (СТМ) (чл. 25 ЗЗБУТ).

Със ЗЗБУТ са уредени въпросите, свързани със:

- ❑ създаването на СТМ (чл. 25, ал. 3 – 4);
- ❑ основните функции (чл. 25, ал. 2) и дейности на СТМ (чл. 25а.). Условията и редът за осъществяване дейността на службите по трудова медицина са определени с наредба¹² на министъра на здравеопазването и министъра на труда и социалната политика (чл. 25б, ал. 4);
- ❑ минималният състав на СТМ (чл. 25б.);
- ❑ регистрирането на СТМ (чл. 25в), вкл. необходими документи (чл. 25г, ал. 1); отказ за регистрация (чл. 25г, ал. 4 – 5); заличаване на регистрирани СТМ (чл. 25д, ал. 3) и др.;

Трудови злополуки и професионални болести

Работодателят задължително установява, разследва и регистрира всяка станала трудова

¹² Наредба № 3 за условията и реда за осъществяване дейността на службите по трудова медицина

злополука и известните му случаи на професионални заболявания по ред и начин, определени с Кодекса за социално осигуряване (чл. 23, ал.1 ЗЗБУТ).

Социално битово и културно обслужване на работниците и служителите: тази област не е предмет на правно регулиране от ЗЗБУТ.

Социален диалог

Политиката за осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд се определя и осъществява след съгласуване в рамките на постоянни или временни структури на тристранното сътрудничество на национално, отраслово и регионално равнище (чл. 38 ЗЗБУТ).

- ❑ **Национално ниво:** Национален съвет по условия на труд (НСУТ) – състав (чл. 39, ал.2 ЗЗБУТ), функции и задачи (чл. 39, ал.1, чл. 40 ЗЗБУТ).
- ❑ **Отраслово и регионално равнище:** отраслови и браншови съвети по условия на труд – състав (чл. 41 ЗЗБУТ), функции и задачи (чл. 42 ЗЗБУТ); регионални (областни и общински) съвети по условия на труд (чл. 43 ЗЗБУТ).

Работодателят е длъжен да се консултира с работещите или с техни представители и организации, като създава възможност те да участват при: обсъждането и приемането на всички мерки, които се отнасят до здравето и безопасността на работещите; определянето на работещи, които ще извършват дейности по осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд, първа помощ, борбата с пожарите и евакуацията на работещите; планирането и организацията на обучението на работещите по здравословните и безопасни условия на труд. (чл. 26, ал.1 ЗЗБУТ).

- ❑ **Ниво предприятие:** комитети по условия на труд (КУТ) (чл. 27 ЗЗБУТ) и групи по условия на труд (ГУТ) (чл. 28 ЗЗБУТ): функции на КУТ/ГУТ (чл. 29 ЗЗБУТ); права на представителите на работещите в КУТ/ГУТ (чл. 30 ЗЗБУТ).

Имуществена отговорност и видове обезщетения

- ❑ **Задължително осигуряване за професионално заболяване и трудова злополука,** като осигурителните вноски са за сметка на работодателите (чл. 51, ал.1 ЗЗБУТ). Условията и редът за осигуряване за трудови злополуки и за професионални заболявания са уредени с отделен закон¹³ (чл. 51, ал.3 ЗЗБУТ).
- ❑ **Задължително застраховане за риска „трудова злополука“:** за сметка на работодателя при условия и по ред, определени с акт на Министерския съвет¹⁴ (чл. 52, ал.1 ЗЗБУТ).

¹³ Кодекс за социално осигуряване

¹⁴ Наредба за задължително застраховане на работниците и служителите за риска „трудова злополука“

Други

- ❑ Задължение за подаване на годишна декларация в териториалната дирекция „Инспекция по труда“ по адреса на регистрация на предприятието. Формата, съдържанието, редът и начинът за подаване и съхраняване на декларацията по ал. 1 са определени с наредба¹⁵ на министъра на труда и социалната политика. (чл. 15, ал.1 – 2 ЗЗБУТ).
- ❑ Задължение за писмена договореност между работодатели, когато използват съвместно един обект, работно помещение или оборудване, работна площадка или работно място (чл. 18 ЗЗБУТ).

Контрол и административнонаказателна отговорност

- ❑ Цялостен контрол по спазването на този закон упражнява Министерството на труда и социалната политика (чл. 54, ал.1 ЗЗБУТ), а специализираната контролна дейност по изпълнението на този закон, както и на други нормативни актове се извършва от Изпълнителната агенция „Главна инспекция по труда“ чрез нейните структури (чл. 54, ал.2 ЗЗБУТ).
- ❑ Органите на държавния здравен контрол упражняват контрол върху дейността на службите по трудова медицина (чл. 54а, ал.1 ЗЗБУТ).
- ❑ Отговорност за лицата, които нарушават изискванията или не изпълняват задълженията си по този закон (чл. 55 ЗЗБУТ).
- ❑ Имуществени санкции или глоби за лицата, регистрирали служба по трудова медицина, и за ръководителите на службите по трудова медицина, които не изпълняват задълженията си по този закон (чл. 54б ЗЗБУТ).

2.1.3. Кодекс за социално осигуряване (КСО)

Обн., ДВ, бр. 110 от 1999 г., Решение № 5 на Конституционния съд на РБ от 29.06.2000 г. - бр. 55 от 2000 г.; изм. и доп., бр. 64 от 2000 г., изм., бр. 1 от 2001 г., доп., бр. 35 от 2001 г., изм., бр. 41 от 2001 г., изм. и доп., бр. 1 от 2002 г., изм., бр. 10 от 2002 г., изм. и доп., бр. 45 и 74 от 2002 г., доп., бр. 112 от 2002 г., изм. и доп., бр. 119 от 2002 г., доп., бр. 120 от 2002 г., изм. и доп., бр. 8 от 2003 г., доп., бр. 42 от 2003 г., изм. и доп., бр. 67 от 2003 г., доп., бр. 95 от 2003 г., изм. и доп., бр. 112 от 2003 г., изм., бр. 114 от 2003 г., изм. и доп., бр. 12 от 2004 г., изм., бр. 21 от 2004 г., доп., бр. 38 от 2004 г., изм. и доп., бр. 52, 53 и 69 от 2004 г., изм., бр. 70 от 2004 г., изм. и доп., бр. 112 от 2004 г., изм., бр. 115 от 2004 г., изм. и доп., бр. 38 от 2005 г., изм., бр. 39, 76 и 102 от 2005 г., изм. и доп., бр. 103, 104 и 105 от 2005 г., изм. и доп., бр. 17 от 2006 г., изм., бр. 30, 34, 59 и 68 от 2006 г., попр., бр. 76 от 2006 г.,

¹⁵ Наредба № 3 за формата, съдържанието, реда и начина за подаване и съхраняване на декларацията по чл. 15, ал. 1 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд

изм., бр. 80, 82 и 95 от 2006 г., доп., бр. 102 от 2006 г., изм. и доп., бр. 105 от 2006 г., бр. 41 от 2007 г., изм., бр. 52, 53, 64 и 77 от 2007 г., доп., бр. 97 100 от 2007 г., изм. и доп., бр. 109 и 113 от 2007 г., изм., бр. 33 от 2008 г., изм. и доп., бр. 43 от 2008 г., изм., бр. 67 от 2008 г., доп., бр. 69 от 2008 г., изм., бр. 89 и 102 от 2008 г., изм. и доп., бр. 109 от 2008 г., изм., бр. 23 от 2009 г., доп., бр. 25 от 2009 г., изм. и доп., бр. 35 и 41 от 2009 г., доп., бр. 42 от 2009 г., изм., бр. 93 и 95 от 2009 г., изм. и доп., бр. 99 от 2009 г., доп., бр. 103 от 2009 г., изм., бр. 16 от 2010 г., изм. и доп., бр. 19, 43 и 49 от 2010 г., доп., бр. 58 от 2010 г., изм. и доп., бр. 59 от 2010 г., изм., бр. 88, 97 и 98 от 2010 г., изм. и доп., бр. 100 от 2010 г., Решение № 7 на Конституционния съд на РБ от 31.05.2011 г. - бр. 45 от 2011 г.; изм. и доп., бр. 60 от 2011 г., изм., бр. 77 от 2011 г., изм. и доп., бр. 100 от 2011 г., доп., бр. 7 от 2012 г., изм. и доп., бр. 21 и 38 от 2012 г., изм., бр. 40 от 2012 г., доп., бр. 44 от 2012 г.).

Предмет: Урежда обществените отношения, свързани със:

- ☐ държавното обществено осигуряване (ДОО) при общо заболяване, трудова злополука, професионална болест, майчинство, безработица, старост и смърт;
 - ☐ допълнителното социално осигуряване.
- Въпросите, свързани с осигуряването за трудова злополука и професионална болест са уредени в част I на КСО „Държавно обществено осигуряване“.

Основни задължения на страните по трудово или служебно правоотношение

- ☐ **Задължения на осигурителите¹⁶:** да внасят за своя сметка осигурителни вноски във фонд „Трудова злополука и професионална болест“ (чл. 6, ал. 6 КСО), в размер от 0,4 до 1,1 на сто, определен със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година по групи основни икономически дейности (чл. 6, ал. 1, т. 5 КСО); да декларира пред териториалното поделение на Националния осигурителен институт всяка трудова злополука (чл. 57, ал. 1 КСО); да изготвя и представя документи, необходими за издаване на експертно решение за потвърждаване или отхвърляне на професионалната болест (чл. 62, ал. 2 КСО); да уведомява териториалното поделение на НОИ за изменения в технологията или характера на работа на предприятието, както и за ликвидация на предприятието; да уведомява незабавно териториалното поделение на НОИ, Инспекцията по труда и други компетентни органи за всяка смъртна трудова злополука, за всяка злополука, причинила увреждане на повече от трима работещи, както и за всяка злополука, за която има основание да се предполага, че ще доведе до инвалидност; да изпраща в териториалното поделение на

¹⁶ Съгласно чл. 5, ал. 1 на КСО, осигурител е всяко физическо лице, юридическо лице или неперсонифицирано дружество, както и други организации, които имат задължение по закон да внасят осигурителни вноски за други физически лица. Държавата участва в осигуряването чрез трансфер във фонд "Пенсии" в размерите и по реда, определени в чл. 21, т. 5 на КСО.

Националния осигурителен институт копия от болничните листове (първичен и продължения) за трудова злополука или професионална болест (чл. 66 КСО).

- ❑ **Обхват на осигуряване за трудова злополука и професионална болест:** инвалидност, смърт, временна неработоспособност и временно намалена работоспособност, поради трудова злополука и професионална болест (чл. 2, ал. 2, т. 3 КСО).
- ❑ Размерът на осигурителната вноска за трудова злополука и професионална болест се определя от Националния осигурителен институт по методика и ред, определени с акт¹⁷ на Министерския съвет. (чл. 64, ал. 3 КСО).
- ❑ Задължения на осигуреното лице¹⁸: да познава и да изпълнява изискванията на нормативните актове за безопасност на труда и опазване на здравето при работа, както и правилата за вътрешния трудов ред на предприятието; да уведоми незабавно осигурителя или негов пълномощник за настъпила трудова злополука или за установена професионална болест, с изключение на случаите, когато това е невъзможно (чл. 67 КСО).
- ❑ Права на осигурените за трудова злополука и професионална болест (чл. 12 КСО): парични обезщетения за временна неработоспособност поради трудова злополука или професионална болест, санаторно-курортно лечение, належащ медицински преглед, изследване и/или лечение; парични помощи за профилактика и рехабилитация; пенсия за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест; парични помощи за помощно-технически средства, свързани с увреждането; еднократна помощ и наследствена пенсия за съпруг (съпруга), деца и родители (при смърт на осигурено лице, която е в причинна връзка със злополуката или професионалната болест).

¹⁷ Методика за реда и начина на определяне размера на осигурителната вноска за трудова злополука и професионална болест

¹⁸ Съгласно чл. 4, ал. 1 и 2 КСО, задължително осигурени за трудова злополука и професионална болест са: работници и служители, наети на работа за повече от пет работни дни, или 40 часа, през един календарен месец, независимо от характера на работата, от начина на заплащането и от източника на финансиране; държавните служители; съдиите, прокурорите, следователите, държавните съдебни изпълнители, съдиите по вписванията и съдебните служители; кадрови военнослужещите по Закона за отбрана и въоръжените сили на Р. България, държавните служители-офицери, сержанти и граждански лица по Закона за МВР; членовете на кооперации, упражняващи трудова дейност и получаващи възнаграждение в кооперацията; лицата, които работят по втори или по допълнителен трудов договор; изпълнители по договори за управление и контрол на търговските дружества; лицата, упражняващи трудова дейност и получаващи доходи на изборни длъжности, служителите с духовно звание на Българската православна църква и други регистрирани вероизповедания; специалистите, които получават възнаграждение по договор за обучение за придобиване на специалност; работниците и служителите, наети на работа при един работодател за не повече от 5 работни дни (40 часа) през календарния месец или наети на работа при повече работодатели - при всеки от тях за не повече от 5 работни дни (40 часа) през календарния месец.

Работно време, почивки и отпуски: тази област не е предмет на правно регулиране от КСО.

Безопасни и здравословни условия на труд (чл. 65 КСО)

Фонд „Трудова злополука и професионална болест“ финансира мероприятия за предотвратяване на трудовата злополука и професионалната болест:

- ☐ оказване на помощ, консултации и съдействие на осигурителите за създаване и реализиране на ефективна система за управление на безопасността на труда и опазване на здравето при работа;
- ☐ разработване и участие в разработването на национални отраслови програми (стратегии) в областта на безопасността на труда и опазване на здравето при работа;
- ☐ провеждане на обучение и повишаване квалификацията на работещите по въпросите на безопасността на труда и опазване на здравето при работа;
- ☐ осъществяване и възлагане на научни изследвания в областта на безопасността на труда и опазване на здравето при работа;
- ☐ проверка на състоянието на безопасността на труда и опазване на здравето при работа;
- ☐ разследване самостоятелно или с другите компетентни органи на трудови злополуки и професионални болести;
- ☐ провеждане на кампанийна дейност, предоставяне на информация на обществото по проблемите на безопасността на труда и опазване на здравето при работа;
- ☐ разработване и участие в разработването на нормативни актове по безопасността на труда и опазване на здравето при работа;
- ☐ изучаване и разпространяване на положителния опит в създаването на безопасни условия на труд;
- ☐ извършване на други дейности по предотвратяване на трудовите злополуки и професионалните болести.

Трудова дисциплина: тази област не е предмет на правно регулиране от КСО.

Заплащане на труда: тази област не е предмет на правно регулиране от КСО.

Обучение и квалификация: тази област не е предмет на правно регулиране от КСО.

Медицинско наблюдение: тази област не е предмет на правно регулиране от КСО.

Трудови злополуки и професионални болести

Глава V на КСО урежда условията и реда за осигуряване за трудова злополука и професионална болест.

Трудова злополука (чл. 55 КСО): Всяко внезапно увреждане на здравето станало през време и във връзка или по повод на извършваната работа, както и при всяка работа, извършена в интерес на предприятието, когато е причинило временна неработоспособност, трайно намалена работоспособност или смърт (ал. 1).

Трудова е и злополуката, станала с осигурен по чл. 4, ал. 1 и 2 КСО по време на обичайния път при отиване или при връщане от работното място до: основното място на живеене или до друго допълнително място на живеене с постоянен характер; мястото, където осигуреният обикновено се храни през работния ден; мястото за получаване на възнаграждение (ал. 2).

Не е налице трудова злополука, когато пострадалият умишлено е увредил здравето си.

- ❑ Условия и ред за деклариране (чл. 57 на КСО) и разследване (чл. 58 КСО) на трудова злополука. Редът за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки са определени с акт¹⁹ на Министерския съвет (чл. 57, ал. 3 КСО).
- ❑ Досие (документация) на трудова злополука (чл. 59 КСО).
- ❑ Квалифициране на злополуката за трудова (чл. 60 КСО).

Професионална болест (чл. 56 КСО): заболяване, което е настъпило изключително или предимно под въздействието на вредните фактори на работната среда или на трудовия процес върху организма и е включено в Списъка на професионалните болести, издаден от Министерския съвет по предложение на министъра на здравеопазването.

За професионална болест може да се признае и заболяване, невключено в Списъка на професионалните болести, когато се установи, че то е причинено основно и пряко от обичайната трудова дейност на осигурения и е причинило трайно намалена работоспособност или смърт на осигурения.

Към професионалната болест се отнасят и нейното усложнение и късните й последици.

- ❑ Сигнализиране за професионална болест (чл. 61 КСО).
- ❑ Изготвяне на документи за професионална болест (чл. 62 КСО).
- ❑ Ред за съобщаване, регистриране и обжалване на професионални болести – Редът за съобщаване, регистриране, потвърждаване, обжалване и отчитане на професионалните

¹⁹ Наредба за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки

болести се определя с акт²⁰ на Министерския съвет. (чл. 63 КСО)

Социално битово и културно обслужване на работниците и служителите: тази област не е предмет на правно регулиране от КСО.

Социален диалог: тази област не е предмет на правно регулиране от КСО.

Имуществена отговорност и видове обезщетения

Осигурените лица за трудова злополука и професионална болест имат право на:

- ❑ парично обезщетение за трудова злополука или професионална болест, както и на обезщетение при трудоустройство (чл. 40, ал. 2 КСО): срокове за представяне на документи за изплащане на обезщетение за временна неработоспособност или трудоустройство (чл. 40а КСО); възнаграждение, от което се определя обезщетението (чл. 41 КСО); срок на изплащане на обезщетението (чл. 42 КСО); случаи, при които не се изплаща обезщетение (чл. 46 КСО);
- ❑ парично обезщетение при трудоустройство вследствие на трудова злополука или професионална болест (чл. 47 КСО);
- ❑ пенсия за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест (чл. 78 КСО): размер на пенсията за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест (чл. 79 КСО);
- ❑ наследствени пенсии (чл. 83, ал.1 и ал. 3 и ал. 3 КСО).

Други

- ❑ **Категория труд** (чл. 104, ал. 1 КСО): Министерският съвет определя кой труд към коя категория се причислява съобразно характера и особените условия на труд.
- ❑ **Пенсиониране при условията на първа или втора категория труд:** условия (осигурителен стаж и възраст) за придобиване право на пенсия (§ 4 от преходните и заключителните разпоредби на КСО); превръщане на осигурителния стаж от първа или втора категория в трета категория при пенсиониране за осигурителен стаж и възраст (чл. 104, ал. 2 – 9 КСО).
- ❑ **Общи правила за пенсиите:** дата на отпускане (чл. 94 КСО); спиране (чл. 95 КСО); прекратяване (чл. 96 КСО); възобновяване и възстановяване (чл. 97 КСО); ред за отпускане и изменение (чл. 98 КСО); изменяне или отменяне на разпореждането (чл. 99 КСО); осъвременяване на пенсиите (чл. 100 КСО); получаване на повече от една пенсия (чл. 101 КСО); преизчисляване на пенсията (чл. 102 КСО).
- ❑ **Контрол** (глава VII КСО). Контролът по спазването на нормативните актове по държавното обществено осигуряване във връзка с дейността, възложена на

²⁰ Наредба за реда за съобщаване, регистриране, потвърждаване, обжалване и отчитане на професионалните болести

Националния осигурителен институт, се осъществява от контролните органи на Националния осигурителен институт (чл. 107 КСО).

- ❑ Отговорност за нарушения на разпоредбите на законодателството относно държавното обществено осигуряване (Раздел I на глава XXXXI „Административнонаказателна отговорност“).
- ❑ Отговорност за неизпълнение на задълженията за деклариране на данни пред Националната агенция за приходите и за внасяне на задължителни осигурителни вноски (Раздел III на глава XXXXI „Административнонаказателна отговорност“).

2.1.4. Постановления, правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание нормативните актове по т. 2.1.21

Наредба № 5 за съдържанието и реда за изпращане на уведомлението по чл. 62, ал. 5 от Кодекса на труда

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика на основание чл. 62, ал. 5 от КТ.

Обн., ДВ, бр. 1 от 2003 г., изм., бр. 39 от 2003 г., изм. и доп., бр. 88 от 2004 г., бр. 1 от 2006 г., попр., бр. 3 от 2006 г., изм. и доп., бр. 25 от 2006 г., изм., бр. 7 от 2008 г., бр. 1 от 2009 г., изм. и доп., бр. 1 от 2011 г., бр. 17 от 2011 г.

С наредбата са уредени условията, редът, случаите и начинът за подаване на уведомление от работодателя до компетентната териториална дирекция на Националната агенция за приходите, задълженията на страните по трудовото правоотношение и на компетентните държавни органи (ТД на НАП и Д „Инспекция по труда“).

- ❑ Ред и условия за подаване на уведомлението (чл. 1).
- ❑ Ред и условия за изпращане на уведомленията, както и техните видове (чл. 2).
- ❑ Срокове и случаи за изпращане на различните видове уведомления (чл. чл. 3, 3а, 6 и 7).
- ❑ Процедура по получаване на списъка на заверените уведомления и на списъка на неприетите уведомления, както и процедура по връчването на работника или служителя на завереното уведомление (чл. 4).
- ❑ Съдържание на различните видове уведомления (чл. 5 и чл. 5а).
- ❑ Ред и срокове за коригиране на данните при несъответствие между данните в завереното уведомление и условията по трудовия договор, и изпращане на ново

²¹ В обхвата на точка 2.2. са включени: всички подзаконовни нормативни актове, издадени на основание изрична разпоредба в КТ, ЗЗБУТ и КСО. Информацията е актуална към ДВ, бр. 64 от 21 август 2012 г.

уведомление (чл. 8).

- ☐ Указания за попълване на различните видове уведомления в приложенията към наредбата.

Наредба № 4 за документите, които са необходими за сключване на трудов договор

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика на основание чл. 62, ал. 7 от КТ.

Обн., ДВ, бр. 44 от 1993 г.

С наредбата са определени документите, необходими за сключване на трудов договор:

- ☐ задължителни документи (чл. 1);
- ☐ допълнителни документи (чл. 2);
- ☐ документи при възникване на трудово правоотношение въз основа на избор и конкурс (чл. 3).

Национална класификация на професиите и длъжностите (НКПД-2011) Закон за администрацията (ЗА) - чл. 25; Заповед № РД01-514 от 12.07.2010 г.; Заповед № РД01-3 от 3.01.2011 г. за прилагане на структурата на Националната класификация на професиите и длъжностите, 2011; Заповед № РД01-931 от 27.12.2010 г.; Заповед № РД01-204 от 28.02.2011 г.; Заповед № РД01-426 от 30.05.2011 г.; Заповед № РД01-529 от 30.06.2011 г.; Заповед № РД01-533 от 30.06.2011 г.; Заповед № РД01-952 от 29.12.2011 г.; Заповед № РД01-586 от 6.07.2012 г.

Наименованието на длъжността в трудовия договор се определя съгласно Националната класификация на професиите и длъжностите, утвърдена със заповед на министъра на труда и социалната политика след съгласуване с председателя на Националния статистически институт.

Със Заповедта за прилагане на структурата на Националната класификация на професиите и длъжностите са определени задължения за:

- ☐ определяне на наименованието на длъжността съгласно Национална класификация на професиите и длъжностите;
- ☐ подаване на уведомление по реда на чл. 62 от Кодекса на труда до съответната териториална дирекция на НАП при настъпила промяна в длъжностното наименование.

Наредба за определяне на видовете работи, за които се установява намалено работно време

Наредбата е приета с ПМС № 267 от 2005 г. на основание чл.137, ал. 2 от КТ.
Обн. ДВ. бр.103 от 2005г., изм. ДВ. бр.68 от 2006г., изм. ДВ. бр.10 и 67 от 2009г.

С наредбата са определени видовете работи, извършвани при специфични условия и рискове за живота и здравето, които не могат да бъдат отстранени, ограничени или намалени, независимо от предприетите мерки, но намаляването на продължителността на работното време води до ограничаване на рисковете за здравето на работниците и служителите.

Определени са:

- ☐ видовете работи, за които се установява 6-часов (чл. 2) и 7-часов (чл. 3) работен ден;
- ☐ процедурата за въвеждане на намалено работно време (чл. 5);
- ☐ продължителността на нощното работно време за работниците и служителите, ползващи намалено работно време (чл.6);
- ☐ правата на работниците и служителите по трудовото и осигурителното законодателство при въвеждане на намалено работно време (чл. 7);
- ☐ условието за установяване на намалено работно време за работниците и служителите (чл. 4);
- ☐ правото на намалено работно време при специфични случаи (чл. 4а).

Наредба № 2 за реда за установяване задължение за дежурство или за разположение на работодателя

Наредбата е издадена от Министерството на труда и социалните грижи на основание чл. 139, ал. 5 от КТ.
Обн. ДВ. бр.38 от 1994г.

С наредбата се установява редът за определяне категориите работници и служители, за които поради особения характер на работата им може да се установява задължение да дежурят или да бъдат на разположение на работодателя, както и максималната продължителност на времето за дежурство и разположение и редът за отчитането му.

С наредбата са уредени въпросите, свързани със:

- ☐ дежурството (чл. 2, ал. 2);
- ☐ условията и редът за уговаряне на задължение за работника и служителя да бъде на разположение на работодателя (чл. 3, ал. 1);
- ☐ мястото на разположение (чл. 3, ал. 2);
- ☐ заплащането на работника и служителя времето на разположение (чл. 3, ал. 3);

- ❑ отчитането на фактически извършената работа през времето на разположение и заплащането ѝ като извънреден труд (чл. 3, ал.4);
- ❑ минималният размер на непрекъснатата междудневна и седмична почивка при полагане на извънреден труд на работника или служителя (чл. 3, ал. 5);
- ❑ месечният график за времето за дежурство, както и времето на разположение (чл. 4);
- ❑ максималната продължителност на времето на задължение за разположение и последователността в дните (чл. 5, ал. 1 – 2).

Наредба за работното време, почивките и отпуските

Наредбата е приета с ПМС № 72 от 1986 г. на основание чл.155, ал. 5 и чл. 173, ал. 1 на КТ.

Обн. ДВ. бр.6 от 1987г., изм. ДВ. бр.31, 55 и 59 от 1991г., изм. ДВ. бр.59 и 67 от 1993г., изм. ДВ. бр.38 от 1994г., изм. ДВ. бр.54 от 2001г., изм. ДВ. бр.103 от 2002г., изм. ДВ. бр.72 от 2004г., изм. ДВ. бр.24 и 103 от 2005г., изм. ДВ. бр.96 от 2006г., изм. ДВ. бр.1 от 2007г., изм. ДВ. бр.10 и 67 от 2009г., изм. ДВ. бр.21 от 2011г., изм. и доп. ДВ. бр.19 от 2012г.

С наредбата са уредени въпросите, свързани със:

- ❑ разпределението и изчисляването на работното време (чл. 4а – 10);
- ❑ полагането на извънреден труд (чл. 15 – 18);
- ❑ платения годишен отпуск (чл. 22 – 43а): процедурата за изготвяне на графика за ползване на платения годишен отпуск (чл. 37а, ал. 1); условията, на които трябва да отговаря (чл. 37а, ал. 2); съдържанието на графика (чл. 37а, ал. 3); информиране на работници и служители за утвърдения график (чл. 37а, ал. 4); особени случаи (чл. 37б); допълване и изменение на графика (чл. 37в, ал. 1 – 2); отлагане на отпуска (чл. 37г – 38).
- ❑ отпусъкът поради бременност и раждане и за отглеждане на дете (чл. 45 – 49д);
- ❑ други видове отпуски (чл. 50 – 55): при встъпване в брак, при кръводаряване, при смърт на родител, дете, съпруг, брат, сестра и родител на другия съпруг или други роднини по права линия, при повикване на учебно мобилизационно мероприятие; за обучение; за две и повече живи деца; за приеман изпит в учебно заведение и др.

Наредба за определяне на видовете работи, за които се установява допълнителен платен годишен отпуск

Наредбата е приета с ПМС № 267 от 2005 г. на основание чл.156, ал. 2 на КТ.
Обн. ДВ. бр.103 от 2005г., изм. ДВ. бр.35 и 68 от 2006г., изм. ДВ. бр.10 и 67 от 2009г.

С наредбата са определени видовете работи, извършвани при специфични условия и рискове за живота и здравето, които не могат да бъдат отстранени, ограничени или намалени, независимо от предприетите мерки, за които се установява допълнителен платен годишен отпуск като допълнителна мярка за превенция на здравните рискове за работниците и служителите.

Наредбата урежда:

- ☐ правото на допълнителен платен годишен отпуск (чл. 2 – 3);
- ☐ условията за придобиване право на допълнителен платен годишен отпуск (чл.4);
- ☐ размерът и условията на допълнителен платен годишен отпуск (чл. 4, ал. 2 и ал. 3);
- ☐ процедурата за определяне на работниците и служителите с право на допълнителен платен годишен отпуск (чл. 4, ал. 4);
- ☐ договарянето на по- големи размери на допълнителен платен годишен отпуск (чл. 4, ал. 5).

Наредба № РД-07-2 за условията и реда за провеждането на периодично обучение и инструктаж на работниците и служителите по правилата за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика на основание чл. 281, ал. 5 на КТ.

Обн., ДВ, бр. 102 от 2009 г., попр., бр. 4 от 2010 г., изм., бр. 25 от 2010 г.

С наредбата са определени условията и редът за провеждане на обучение и инструктаж по безопасност и здраве при работа.

Наредбата урежда:

- ☐ задължението на работодателя за провеждане на обучение и/или инструктаж по безопасност и здраве при работа (чл. 2);
- ☐ целта на обучението по безопасност и здраве при работа (чл. 5);
- ☐ обхвата на лицата, за които се провежда обучение (чл. 6, ал. 1);
- ☐ формите и програмите за обучение (чл. 7);

- ☐ изисквания към лицата, провеждащи обучението (чл. 8);
- ☐ документиране (чл. 9);
- ☐ периодичност и място за провеждане на инструктажа (чл. 10);
- ☐ видове инструктаж (чл. 10);
- ☐ обхват на видовете инструктаж (чл. 12 – 16).

Наредба № 3 за минималните изисквания за безопасност и опазване на здравето на работещите при използване на лични предпазни средства на работното място

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването на основание чл. 284, ал. 3 на КТ.

Обн., ДВ, бр. 46 от 2001 г., изм. и доп., бр. 40 от 2008 г.

С наредбата са определени минималните изисквания за безопасност и опазване на здравето на работещите при използване на лични предпазни средства при работа.

Наредбата не се прилага за: облекло, което не е специално предназначено за опазване на здравето и безопасността на работещия; лични предпазни средства, носени или използвани от военнорслужещите, полицията и други служби за поддържане на обществения ред; спортна екипировка; отбранителна или възпираща екипировка за самозащита; устройства, вкл. и портативни, за откриване и сигнализиране на опасности и вредности.

Наредбата определя:

- ☐ условията за използване на личните предпазни средства (чл. 4);
- ☐ задълженията на работодателя за предоставяне на лични предпазни средства (чл. 5);
- ☐ изискванията към личните предпазни средства (чл. 6 – 7);
- ☐ задължения за информиране на работещите (чл. 12);
- ☐ задължения за обучение на работещите (чл. 13);
- ☐ задължения за оценката на личните предпазни средства (чл. 16 – 16а);
- ☐ процедура за определяне на работните места и видовете работа, при които се използват лични предпазни средства (чл. 17);
- ☐ изисквания свързани с предоставянето, използването, контролът и съхранението на личните предпазни средства (чл. 18 – 24).

Наредба № 11 за определяне на условията и реда за осигуряване на безплатна храна и/или добавки към нея

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването на основание чл. 285, ал. 2 КТ.

Обн., ДВ, бр. 1 от 2006 г.

С наредба са определени условията и редът за осигуряване на безплатна храна и/или добавки към нея на работниците и служителите, които работят в предприятия със специфичен характер и организация на труда:

- ☐ критерии за специфичен характер на труда (чл. 2, ал. 1);
- ☐ критерии за специфична организация на труда (чл. 2, ал. 2);
- ☐ задължение за осигуряване на тонизиращи или ободряващи напитки (чл. 3);
- ☐ процедура за определяне на работниците и служителите, вида и стойността на безплатната храна (чл. 7).

Наредба за заплатите на служителите в държавната администрация

Наредбата е приета с ПМС № 129 от 2012 г., на основание чл. 107а, ал. 9 КТ.

Обн., ДВ, бр. 49 от 2012 г.

С наредбата са определени структурата на заплатата, условията и редът за определяне и изменение на заплатите на служителите в държавната администрация.

Наредбата се прилага за служителите по служебно и по трудово правоотношение в държавната администрация при: възникване, изменение и прекратяване на служебното и трудовото правоотношение; разработването на вътрешните правила за заплатите и свързаните с тях други вътрешни актове; определяне и изменение на заплатите на служителите.

Наредбата определя:

- ☐ структурата на brutната работна заплата (чл. 3 – 6);
- ☐ определянето на индивидуалната основна месечна заплата (чл. 7 – 10);
- ☐ увеличението на индивидуалната основна месечна заплата (чл. 11 – 18).

Постановление № 300 на МС от 2011 г. за определяне нов размер на минималната работна заплата за страната

Постановлението е прието на основание чл. 244, т.1 от КТ.
Обн., ДВ, бр. 91 от 2011 г.

С постановлението се определя нов размер на минималната месечна работна заплата за страната – 290 лв. и на минималната часова работна заплата – 1,72 лв. при нормална продължителност на работното време 8 часа и при 5-дневна работна седмица.

Размерът на минималната месечна работна заплата се определя за пълен работен месец.

Наредба за структурата и организацията на работната заплата

Наредбата е приета с ПМС № 4 от 2007 г. на основание чл. 244, т. 2, чл. 261 КТ и § 121 от Закона за изменение и допълнение на КТ (ДВ, бр. 25 от 2001 г.).

Обн., ДВ, бр. 9 от 2007 г., доп., бр. 56 от 2007 г., изм. и доп., бр. 83 от 2007 г., изм., бр. 11 от 2008 г., изм. и доп., бр. 10 и 67 от 2009 г., доп., бр. 95 от 2011 г., изм., бр. 106 от 2011 г., бр. 21 от 2012 г., доп., бр. 49 от 2012 г.

С наредбата са определени:

- ❑ структурата на работната заплата: брутна работна заплата (чл. 3); основна работна заплата (чл. 4 – 5);
- ❑ видовете и минималните размери на допълнителните трудови възнаграждения: за извънреден труд (чл. 7); за нощен труд (чл. 8); за време на разположение (чл. 10); за образователна и научна степен „доктор“ или за научна степен „доктор на науките“, свързана с изпълняваната работа (чл. 11); за придобит трудов стаж и професионален опит (чл. 12); допълнителни трудови възнаграждения с постоянен характер (чл. 15);
- ❑ редът и начинът за определяне и изчисляване на трудовите възнаграждения на работниците и служителите (чл. 16 – 21);
- ❑ организацията на работната заплата - вътрешни правила за работната заплата (чл. 22).

Наредбата не се прилага за служителите по трудово правоотношение в държавната администрация, за които се прилага чл. 107а от Кодекса на труда.

Постановление № 147 на МС от 2007 г. за определяне на минималния размер на допълнителното трудово възнаграждение за придобит трудов стаж и професионален опит

Обн., ДВ, бр. 56 от 2007 г.

С постановлението Министерският съвет определи минимален размер на допълнителното трудово възнаграждение за придобит трудов стаж и професионален опит – 0,6 на сто за всяка година придобит трудов стаж и професионален опит.

Наредба № 3 за задължителните предварителни и периодични медицински прегледи на работниците

Наредбата е издадена от министъра на народното здраве на основание чл. 287, ал. 1 КТ.

Обн., ДВ, бр. 16 от 1987 г., изм. и доп., бр. 65 от 1991 г., бр. 102 от 1994 г., бр. 78 от 2005 г.

С наредбата са определени изисквания към:

- ☐ организацията и провеждането на задължителните предварителни медицински прегледи на работниците:
 - обхват на лицата, подлежащи на задължителен предварителен медицински преглед (чл. 2);
 - производства и професии, за които са задължителни предварителните и периодични профилактични медицински прегледи на работещите с вредности, както и сроковете за провеждането им (приложение № 2, към чл. 2, ал. 2);
 - лекарите-специалисти, участващи при провеждането на предварителните и периодичните прегледи на работещите с вредности и на необходимите изследвания (приложение № 3, към чл. 2, ал. 2);
 - необходими документи за предварителните медицински прегледи (чл. 4 – 7);
- ☐ организацията и провеждането на задължителните периодични медицински прегледи на работниците:
 - обхват на задължителните периодични медицински прегледи (приложение № 5, към чл. 8);
 - обхват на лицата, подлежащи на задължителен периодичен медицински преглед (чл. 9 – 10);
- ☐ организацията и провеждането на задължителните периодични медицински прегледи на работещите при вредни за здравето условия на труд (чл. 17 – 29);
- ☐ анализа на резултатите от проведените задължителни периодични медицински прегледи на работниците (чл. 32 – 33).

Наредба за безплатното работно и униформено облекло

Наредбата е приета с ПМС № 10 от 2011 г. на основание чл. 296, ал. 1 от КТ.
Обн., ДВ, бр. 9 от 2011 г.

С наредбата са определени условията и редът за осигуряване на работниците и служителите с безплатно работно и униформено облекло.

Наредбата определя:

- ☐ задължение и ред за осигуряване на работниците и служителите на подходящо работно и/или униформено облекло (чл. 6);
- ☐ условия за ползване и срокове на износване (чл. 7 – 9);
- ☐ изисквания към работното и униформеното облекло (чл. 8);
- ☐ задължения на работниците и служителите (чл. 13 – 15).

Наредба за командировките в страната

Наредбата е приета с ПМС № 72 от 1986 г. на основание чл. 215 от КТ.
Обн. ДВ. бр.11 от 1987г., изм. ДВ. бр.21 от 1991г., изм. ДВ. бр.2 от 1994г., изм. ДВ. бр.62 от 1995г., изм. ДВ. бр.34 от 1997г., изм. ДВ. бр.40 от 1999г., изм. ДВ. бр.2 от 2008г., изм. ДВ. бр.2 от 2011г.

С наредбата са определени условията за командироване в страната, размерите на командировъчните пари (пътни, дневни и квартирни), редът за отчитането им, както и правата и задълженията на командировашите и командированите.

Наредбата определя изисквания, свързани със:

- ☐ работното време, възнагражденията и обезщетенията през времето на командировка (чл. 3 – 4);
- ☐ реда за командироване и съдържанието на заповедта (чл. 8 – 10);
- ☐ изплащането на пътни пари (чл. 11 – 18);
- ☐ заплащането на дневни пари (чл. 19 – 24);
- ☐ заплащането на квартирни пари (чл. 26 – 28);
- ☐ отчетността и контрола при командировка (чл. 29 – 32).

Наредба за служебните командировки и специализации в чужбина

Наредбата е приета с ПМС № 115 от 2004 г., на основание чл. 121, ал. 3, 215 КТ и чл. 86, ал. 3 от Закона за държавния служител.

Обн. ДВ. бр.50 от 2004г., доп. ДВ. бр.80 от 2004г., изм. ДВ. бр.86 от 2004г., изм. ДВ. бр.36 от 2005г., изм. ДВ. бр.96 от 2005г., изм. ДВ. бр.2 от 2006г., изм. ДВ. бр.23 и 98 от 2007г., изм. ДВ. бр.64 от 2008г., изм. ДВ. бр.10 от 2009г., изм. ДВ. бр.73 от 2010г., изм. ДВ. бр.19, 105 и 106 от 2011г., изм. и доп. ДВ. бр.61 от 2012г.

С наредбата са уредени условията и редът за командироване, осъществяване и отчитане на служебните командировки и специализации в чужбина, правата и задълженията на командированите органи и на командированите лица.

Определени са:

- ☐ условията, по които задължително трябва да се постигне съгласие при командироване (чл. 5, ал. 3);
- ☐ задължение за предоставяне на информация по чл. 127, ал. 4 от Кодекса на труда (чл. 5, ал. 4);
- ☐ задължение за издаване на допълнителна писмена заповед при промяна в условията на командировка или специализация (чл. 9) ;
- ☐ условията и редът за командироване и за изпращане на специализация (раздел II);
- ☐ процедурата за издаване на заповед за командировка и специализация (чл. чл.5 до 11 вкл.) ;
- ☐ паричните средства за пътни, дневни, квартирни и други разходи (раздел III) ;
- ☐ паричните суми за командировъчни на персонала на сухоземни, въздухоплавателни и водни транспортни и специални средства (раздел IV) ;
- ☐ условията и редът за осъществяване на отчетност и контрол (чл. 35 – 40).

Наредба за работата на лицата, ненавършили 15-годишна възраст

Наредбата е приета с ПМС № 72 от 30.12.1986 г. на основание чл. 301, ал. 3 КТ.

Обн., ДВ, бр. 8 от 1987 г., изм. и доп., бр. 59 от 1993 г., изм., бр. 35 от 2001 г.

С наредбата се урежда реда за приемане на работа и условията на труд на лицата, ненавършили 15-годишна възраст, които могат да бъдат приемани на работа в областта на изкуствата.

- ☐ Сключване на трудов договор (чл. 2).
- ☐ Условия за сключване на трудов договор (чл. 3).

- ☐ Медицинско наблюдение (чл. 4).
- ☐ Режим на работа (чл. 5 – 6).
- ☐ Разпределение на работното време (чл. 7 – 8).

Наредба № 6 за условията и реда за даване на разрешения за работа на лица, ненавършили 18 години

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването на основание чл. 303, ал. 4 КТ.

Обн., ДВ, бр. 64 от 2006 г.

С наредбата се уреждат: редът за даване на разрешения за работа на лица, ненавършили 18 години; задълженията на работодателя за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на лицата, ненавършили 18 години; работите, процесите и местата, забранени за работа на лица, ненавършили 18 години.

Наредбата се прилага за лица, ненавършили 18 години, които работят по трудови правоотношения или са чираци по Закона за занаятите.

Наредбата не се прилага за: лица, ненавършили 15 години; учащи по време на учебната дейност, практика и стаж.

Наредбата определя задължения на работодателя за:

- ☐ оценка на риска (чл. 3);
- ☐ обхват на оценка на риска (чл. 4);
- ☐ оценка на специфичните рискове (чл. 5);
- ☐ информиране (чл. 6);
- ☐ забрани за работа (чл. 8 – 10);
- ☐ контрол и наблюдение на здравето (чл. 11 – 14);
- ☐ ред за даване на разрешения за работа на лица, ненавършили 18 години (чл. 15 – 16).

Наредба № 7 за вредните и тежките работи, забранени за извършване от жени

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалните грижи и министъра на здравеопазването на основание чл. 307, ал. 3 КТ.

Обн., ДВ, бр. 58 от 1993 г.

С наредбата са определени видовете работи, които са тежки или вредни за здравето и за майчинските функции на жените (приложение към чл. 2):

- ☐ производства и видове работи от всички отрасли на народното стопанство, забранени за извършване от жени независимо от тяхната възраст;
- ☐ производства и видове работи от всички отрасли на народното стопанство, забранени за извършване от жени до 35-годишна възраст;
- ☐ производства и работи, в които не се допускат бременни през целия период на бременността и майки през периода на кърмене.

Наредба № РД-07-1 от 2.02.2012 г. за определяне на работните места, подходящи за трудоустрояване на лица с намалена работоспособност

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването на основание чл. 315, ал. 3 КТ.

Обн., ДВ, бр. 13 от 2012 г.

С наредбата са уредени условията и редът за определяне на работни места, подходящи за трудоустрояване на лица с намалена работоспособност, в процент от общия брой на работниците и служителите в зависимост от основната икономическа дейност.

Наредба за трудоустрояване

Наредбата е приета с ПМС № 72 от 1986 г., на основание чл. 316, ал. 2 КТ.

Обн., ДВ, бр. 7 от 1987 г., изм., бр. 52 от 1988 г., бр. 47 от 1990 г., изм. и доп., бр. 111 от 2001 г., изм., бр. 78 от 2005 г.

С наредбата са определени:

- ☐ редът за трудоустрояване на лицата с намалена работоспособност (чл. 1);
- ☐ създаването на комисии за трудоустрояване (чл. 2);
- ☐ решаването на спорове при трудоустрояване (чл. 3);
- ☐ специфичните правила за труда на работниците или служителите с над 50 на сто загубена работоспособност в специализираните предприятия (чл. 12 – 17).

Наредба № 5 за болестите, при които работниците, боледуващи от тях, имат особена закрила съгласно чл. 333, ал. 1 от Кодекса на труда

Наредбата е издадена от министъра на народното здраве и председателя на ЦС на БПС на основание чл. 333, ал. 1 КТ

Обн., ДВ, бр. 33 от 1987 г.

С наредбата са определени изисквания, свързани със:

- ☐ забрана за уволнение на работници и служители при частична ликвидация, при

съкращение в щата или при спиране на работа за повече от 30 дни на предприятието (чл. 1);

- ☐ редът за представяне на медицински документи (чл. чл. 2 до 4 вкл.);
- ☐ искане на разрешение за уволнение (чл. 5);
- ☐ даване на разрешение или отказ (чл. 6).

Наредба за трудовата книжка и трудовия стаж

Наредбата е приета с ПМС № 227 от 23.11.1993 г. на основание чл. 356 КТ.

Обн., ДВ, бр. 102 от 1993 г., доп., бр. 48 от 2006 г., изм., бр. 10 от 2009 г., изм. и доп., бр. 16 от 2009 г., изм., бр. 67 от 2009 г., доп., бр. 73 от 2010 г.

С наредбата са определени изисквания, свързани с:

- ☐ редът и условията за издаване на трудова книжка, отчетността и вписването на данни в нея и съхранението ѝ (раздел I);
- ☐ изчисляването и зачитането на трудов стаж, редът за установяване и документите за признаване на трудов стаж (раздел II).

2.1.5. Постановления, правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закона за здравословни и безопасни условия на труд

Наредба № 7 за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването на основание на чл. 7, ал. 2 от ЗЗБУТ и чл. 276 от КТ.

Обн., ДВ, бр. 88 от 1999 г., изм., бр. 48 от 2000 г., изм. бр. 52 от 2001 г. изм. и доп. бр. 43 от 2003 г., изм., бр. 37 от 2004 г. изм. и доп. бр. 88 от 2004 г. бр. 40 от 18.04.2008 г.

С наредба са определени минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на всяко работно място и при използване на работното оборудване (чл. 1, ал. 1), свързани със:

- ☐ територия на предприятието: ограждане и обозначаване (чл. 11); пътища, организацията на транспорта и др. мерки за безопасност (чл. 13 – 15);
- ☐ производствени сгради, работни помещения и работни места: общи изисквания за: факторите на работната среда (чл. 18, ал. 1); работа в ограничени пространства (чл. 18, ал. 2 – 3); конструкция на сградите (чл. 19); технологични процеси и дейности с отделяне на прах, токсични и други вредни вещества, шум и вибрации над установената норма, наличие на йонизиращи лъчения, инфрачервена

радиация, ултравиолетово лъчение, лазери, електромагнитни полета, с прегряващ микроклимат, мокри процеси и др. (чл. 20); почистване на работните места и работното оборудване (чл. 21); площ, височина и въздушно пространство на работните помещения (чл. 22 – 24); подвижните или фиксираните работни места на високо или ниско местоположение (чл. 24а); организация на работа, размери, подреждане на работното място (чл. 25 – 27);

- ☐ подове, стени, тавани и покриви на помещения (чл. 28 – 32);
- ☐ прозорци и капандури (чл. 33 – 34);
- ☐ врати и портали (чл. 35 – 45);
- ☐ електрически съоръжения и инсталации (чл. 46 – 47);
- ☐ пътни маршрути и опасни зони (чл. 48 – 55);
- ☐ места за товарене и разтоварване (чл. 56 – 59);
- ☐ аварийни пътища и изходи (чл. 60 – 68);
- ☐ работни места на открито (чл. 69 – 73);
- ☐ осветление на работните места (чл. 74 – 81);
- ☐ производствен микроклимат (чл. 82 – 96);
- ☐ прах, токсични и други вредни вещества (чл. 97 – 123);
- ☐ вентилация на работните места в помещенията (чл. 124 – 131);
- ☐ шум на работното място (чл. 132 – 138);
- ☐ вибрации на работните места (чл. 139 – 146);
- ☐ нейонизиращи лъчения в работната среда (чл. 147 – 163): електростатично поле (чл. 148 – 149); електромагнитните полета (чл. 150 – 161); лазери и лазерни системи (чл. 162 – 163);
- ☐ работно оборудване: общи изисквания за: производство, избор (чл. 164 – 165а) осигуряване на информация и инструкции за използване на работното оборудване (чл. 166); обучение (чл. 167 – 168); инсталиране и безопасна експлоатация (чл. 168а– 201); извършване на ремонтни работи (чл. 202); проектиране, изработване, внос, монтаж, техническо освидетелстване, поддържане, ремонт, периодични прегледи и експлоатация на съоръжения с повишена (чл. 204 – 205); повдигателни съоръжения (чл. 205а – 206м); заваръчни работи (чл. 207); извършване на ръчни операции (чл. 208);
- ☐ придвижващо се работно оборудване (самоходно или несамостоятелно) (чл. 209 – 215);
- ☐ стълби (чл. 215а – 215з);
- ☐ скелета (чл. 215и – 215н);
- ☐ техники за достъп и позициониране чрез въжета (чл. 215о – 215п);
- ☐ организация на трудовата дейност (чл. 216 – 220);
- ☐ водоснабдителни и канализационни системи (чл. 221 – 222);
- ☐ борба с пожари (чл. 223 – 228);

- ☐ санитарно и битово обслужване (чл. 229 – 245);
- ☐ лични предпазни средства и специални работни облекла (чл. 246 – 247);
- ☐ дейност при аварии (чл. 248 – 251).

Наредба № 16 за физиологични норми и правила за ръчна работа с тежести

Наредбата е издадена от министъра на здравеопазването и министъра на труда и социалната политика на основание чл. 11, ал. 3 от ЗЗБУТ.

Обн., ДВ, бр. 54 от 1999 г.

С наредба са определени: задълженията на работодателя и на работещите за осигуряване на здравословни и безопасни условия за извършване на ръчна работа с тежести, както и физиологичните норми и правилата за ръчна работа с тежести.

☐ Задължения на работодателя за: избягване на ръчната работа с тежести (чл. 3); предприемане на мерки, когато ръчната работа с тежести не може да бъде избегната (чл. 4); извършване на оценка на риска (чл. 5); осигуряване на информация, обучение и инструктаж (чл. 6 – 7); предварителна оценка на физическата годност на лицата за извършване на ръчна работа с тежести, периодична оценка на въздействието на ръчната работа с тежести върху работоспособността и здравето на работещите и медицински изследвания при оплаквания от работещите за появата на смущения на здравето, свързани с ръчната работа с тежести (чл. 8); ограничаване на ръчната работа с тежести от жени, както и забрана за бременни жени и родилки до 6-ия месец след раждането (чл. 9).

☐ Задължения на работещите за: точно изпълнение на дадените инструкции; за съдействие на работодателя за изпълнение на съответните мерки; за използване по предназначение техническите средства и оборудването, осигурени и предоставени от работодателя; повишава квалификацията и знанията си относно изискванията за здравословни и безопасни условия на труд при ръчна работа с тежести (чл. 10).

☐ Физиологични норми и правила за ръчна работа с тежести: физиологични норми, когато анализът на ръчната работа с тежести не показва риск за здравето и безопасността на работещите (чл. 12); основни правила за организиране на ръчната работа с тежести (чл. 13).

☐ Показатели за оценка на риска за здравето и безопасността при ръчна работа с тежести: обща характеристика на товара; физическо усилие; характеристика на работната среда; характеристика на дейността; индивидуални рискови фактори (приложение към чл. 4, т. 4).

Наредба № 15 за условията, реда и изискванията за разработване и въвеждане на физиологични режими на труд и почивка по време на работа

Наредбата е издадена от министъра на здравеопазването и министъра на труда и социалната политика на основание чл. 12, ал. 2 от ЗЗБУТ.

Обн., ДВ, бр. 54 от 1999 г.

С наредбата са определени условията, редът и изискванията за разработване и въвеждане на физиологични режими на труд и почивка по време на работа с цел осигуряване на устойчива работоспособност, намаляване на умората и опазване на здравето на работещите.

- ❑ Задължения на работодателя за: въвеждане (чл. 3, ал. 1 – 2) и възлагане (чл. 4) на физиологични режими на труд и почивка, както и оценка на работните места и оценка на риска за здравето и работоспособността на работещите (чл. 5).
- ❑ Задължения на работниците и служителите: да съдействат при разработването, въвеждането и оценката на режимите на труд и почивка. (чл. 3, ал. 3).
- ❑ Условия и ред за разработване и въвеждане на физиологични режими на труд и почивка по време на работа (чл. 8 – 11).
- ❑ Общи изисквания за разработване на физиологични режими на труд и почивка по време на работа: общо време за регламентирани почивки през работния ден (работната смяна), брой и видове почивки, продължителност и ред на ползване. (приложение към чл. 8, т. 1 – 10).
- ❑ Специфични изисквания за разработване на физиологични режими на труд и почивка по време на работа: при дейности с: тежко и много тежко физическо натоварване, локална мускулна работа, натоварване на малките мускулни групи, изразена двигателна монотонност, принудителна работна поза и голямо нервно-психично и нервно-сензорно напрежение; в отделни браншове; при сменна работа и др. (приложение към чл. 8, т. 11 – 18).

Наредба № 3 за формата, съдържанието, реда и начина за подаване и съхраняване на декларацията по чл. 15, ал. 1 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика на основание чл. 15, ал. 2 от ЗЗБУТ.

Обн., ДВ, бр. 19 от 2010 г., доп., бр. 43 от 2010 г.

С наредбата са определени:

- ❑ обхвата на задължените лица за подаване на декларация и мястото за подаването ѝ (чл. 2 – 3);

- ❑ формата и съдържанието на декларацията (приложение № 1 към чл. 4, ал. 1) и уведомлението, в случай, че няма промяна в обстоятелствата, подлежащи на деклариране (приложение № 2 към чл. 4, ал. 2);
- ❑ реда и начина за подаване и съхраняване на декларацията (чл. 4, ал. 3 – чл. 8);
- ❑ административнонаказателни разпоредби за лица, които нарушават изискванията на наредбата (чл. 9).

Наредба № 5 за реда, начина и периодичността на извършване на оценка на риска

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването на основание чл. 17 от ЗЗБУТ.

Обн., ДВ, бр. 47 от 1999 г.

С наредбата са определени редът, начинът и периодичността на извършване на оценка на риска (ОР) за здравето и безопасността на работниците и служителите.

- ❑ Общи изисквания за ОР: обхват на ОР (чл. 3); задължение на работодателя за прилагане на мерки на основата на ОР и за обсъждане в комитетите и групите по условия на труд (чл. 5).
- ❑ Организация на дейността за оценяване на риска: обхват на програмата за оценяването на риска (чл. 7); изисквания към оценителите на риска (чл. 8 –9); източници на информация за оценяване на риска (чл. 10); условия за преразглеждане на ОР (чл. 11).
- ❑ Процедура за оценяване на риска: етапи (чл. 14): класификация на трудовите дейности (чл. 15); идентифициране на опасностите при различните трудови дейности (чл. 16); определяне на работниците и служителите, изложени на опасности (чл. 17); определяне елементите на риска (чл. 18); оценка на риска (чл. 19); документиране (чл. 20).

Наредба № 3 за функциите и задачите на длъжностните лица и на специализираните служби в предприятията за организиране изпълнението на дейностите, свързани със защитата и профилактиката на професионалните рискове

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика на основание чл. 24, ал. 2 от ЗЗБУТ.

Обн., ДВ, бр. 91 от 1998 г.

С наредбата са определени функциите и задачите на длъжностните лица и на специализираните служби в предприятията (органи за безопасност и здраве при работа) за

организиране изпълнението на дейностите, свързани със защитата и профилактиката на професионалните рискове.

- ❑ Изисквания към органите за безопасност и здраве при работа (чл. 3).
- ❑ Функции и направления в работата на органите за безопасност и здраве при работа (чл. 6).
- ❑ Задачи на органите за безопасност и здраве при работа: задължения за: осигуряване на БЗР (чл. 7 и чл. 10); контрол за спазване изискванията на нормативните актове в областта на БЗР (чл. 8 – 9).

Наредба № 3 за условията и реда за осъществяване дейността на службите по трудова медицина

Наредбата е издадена от министъра на здравеопазването и министъра на труда и социалната политика на основание чл. 25б, ал. 4 от ЗЗБУТ.

Обн., ДВ, бр. 14 от 2008 г.

С наредбата са определени условията и редът за осъществяване дейността на службите по трудова медицина (СТМ).

- ❑ Право за създаване на СТМ (чл.2, ал. 2).
- ❑ Задължения на работодателя за: осигуряване на условия за осъществяване на дейностите, извършвани от СТМ (чл. 3).
- ❑ Условия за регистрация (чл. 6 – 9).
- ❑ Дейности, извършвани от СТМ: наблюдение, анализ и оценка на здравното състояние във връзка с условията на труд (чл. 11); оценка на риска за здравето и безопасността на работещите (чл. 12); разработване на препоръки за работодателя за преустройството на работното място, организацията на труда и трудовото натоварване на работещи, които се нуждаят от специална закрила (чл. 13); организиране и провеждане на обучение по БЗР (чл. 14).
- ❑ Изисквания за организация на дейността на службите по трудова медицина: правилник за устройството и дейността на СТМ (чл. 15); водене и съхраняване на документацията, удостоверяваща дейността на СТМ (чл. 16); за предаване, приемане и съхраняване на здравните досиета на работещите (чл. 17).
- ❑ Образци на документи за:
 - регистрация на СТМ (приложение № 1 – 3);
 - заключението на службата по трудова медицина за пригодността на работещия да изпълнява (приложение № 4);
 - минималните изисквания към съдържанието на обобщения анализ за здравното състояние (приложение № 5);
 - здравното досие на работещите (приложение № 6).

Наредба № 4 от за обучението на представителите в комитетите и групите по условия на труд в предприятията

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването на основание чл. 30, ал. 1 от ЗЗБУТ.

Обн., ДВ, бр. 133 от 1998 г., изм. и доп., бр. 85 от 2000 г.

С наредбата са уредени редът, изискванията, съдържанието и обхватът на задължителното обучение на представителите на работодателя и на работниците и служителите в комитетите и групите по условия на труд в предприятията и на членовете на комисиите по социална дейност на кооперациите (представители).

- ☐ Видове обучения (чл. 4).
- ☐ Условия за провеждане на обученията (чл. 2 – 3, чл. 5 – 6).
- ☐ Организация на първоначалното обучение: продължителност и численост (чл. 7); форми на обучение, учебни програми, общ хорариум, задължителни теми, удостоверение за завършено обучение (чл. 9 – 11).
- ☐ Организация на ежегодното обучение: продължителност, изисквания към обучението (учебни програми, учебно-технически средства, лектори, учебни материали и пособия, документация) (чл. 12 – 14).
- ☐ Задължения на търговските дружества, едноличните търговци, организациите, центровете, звената и работодателите, които провеждат обучение (чл. 17).
- ☐ Образци на документи за:
 - удостоверение за завършено първоначално обучение (приложение № 1);
 - съдържание на годишния отчет, съгласно чл. 17 (приложение № 3).

Наредба за задължително застраховане на работниците и служителите за риска „трудова злополука“

Наредбата е приета с ПМС № 24 от 2006 г. на основание чл. 52, ал. 1 от ЗЗБУТ.

Обн., ДВ, бр. 15 от 2006 г., изм. и доп., бр. 68 от 2006 г., изм., бр. 46 от 2007 г., бр. 5 от 2010 г.

С наредбата са определени условията и редът за задължително застраховане за риска „трудова злополука“ на работниците и служителите, които извършват работа, при която съществува опасност за живота и здравето им.

- ☐ Общи положения задължително застраховане: обхват (чл. 2); разходи (чл. 3) и др.
- ☐ Обхват на застраховането за риска „трудова злополука“: право на задължително застраховане (чл. 4).
- ☐ Покрити застрахователни рискове и застрахователни суми (чл. 7 – 8).

- ☐ Застрахователни обезщетения: размер (чл. 9) и изплащане (чл. 10–13).
- ☐ Застрахователна премия (чл. 14–15).
- ☐ Сключване и срок на застраховката (чл. 16).
- ☐ Отговорност на застрахователя (чл. 17).

Наредба № РД 07/8 за минималните изисквания за знаци и сигнали за безопасност и/или здраве при работа

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика, министъра на извънредните ситуации и министъра на вътрешните работи на основание чл. 36, т. 2 от ЗЗБУТ.

Обн. ДВ. бр.3 от 2009г.

С наредбата са определени: минималните изисквания за осигуряване на знаци и сигнали за безопасност и/или здраве при работа; изискванията към знаците и сигналите и условията за тяхното използване.

- ☐ Видове знаци (чл. 4).
- ☐ Задължения на работодателя (чл. 5 –6).
- ☐ Изисквания към знаци, които включват използването на цвят за безопасност (чл. 9).
- ☐ Изисквания към знаци за въвеждане на забрани, предупреждения, задължения, както и за определяне на маршрутите за евакуация, на аварийните изходи и на местоположението на средствата за първа помощ (чл. 10, ал. 1).
- ☐ Изисквания към знаци за обозначаване на контейнери и тръби (чл. 10, ал. 2).
- ☐ Изисквания към знаци за обозначаване на местоположението и идентифицирането на пожарогасителните технически средства (чл. 10, ал. 3).
- ☐ Изисквания към знаци за маркиране на местата, където съществува риск от удар в препятствие или от падане (чл. 10, ал. 4).
- ☐ Изисквания към знаци за маркиране на транспортни маршрути (чл. 10, ал. 5)
- ☐ Изискванията към светещи знаци (чл. 11, ал. 1).
- ☐ Изисквания към звукови сигнали (чл. 11, ал. 2).
- ☐ Изисквания към сигналите, подавани с ръце (чл. 11, ал. 3).
- ☐ Възможности за заместване (чл. 13) и за едновременно използване (чл. 14) на знаците и сигналите.
- ☐ Знаци и сигнали за обекти, където работят хора с увредено зрение или незрящи (чл. 15).
- ☐ Мерки за осигуряване на ефективността на всеки един знак или сигнал за безопасност и/или здраве при работа (чл. 16–22).

Наредба № 7 за минималните изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с видеодисплеи

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването.

Обн., ДВ, бр. 70 от 2005 г.

С наредбата са определени минималните изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с видеодисплеи.

Наредбата не се прилага за: шофьорски кабинни и контролни кабинни на транспортни средства или машини; компютърни системи, разположени на борда на транспортни средства; компютърни системи, предназначени за обществено ползване; преносими системи, които не се ползват продължително на работното място; калкулатори, касови апарати и всяко оборудване, което има малък екран за данни или измерване, който се изисква за директно ползване на оборудването; пишешци машини с екрани (чл. 2).

Определени са задължения на работодателя, свързани с:

- ☐ оценка на риска и предприемане на мерки за предотвратяване или намаляване на установените по рискове (чл. 3);
- ☐ провеждане на обучение, информизиране и консултиране (чл. 5 – 7);
- ☐ организация на трудовата дейност по начин, осигуряващ периодични прекъсвания на работата с видеодисплеи (чл. 8);
- ☐ осигуряване на преглед на очите и оценка състоянието на зрението на лицата, работещи с видеодисплеи (чл. 9).

В приложение към чл. 4, ал. 1 са посочени изисквания към работните места за работа с видеодисплеи, относно: работното оборудване; работната среда и др., свързани с взаимодействие „оператор/компютър“.

Наредба № 5 за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на работниците по срочно трудово правоотношение или временно трудово правоотношение

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика на основание чл. 36, т. 2 от ЗЗБУТ.

Обн., ДВ, бр. 43 от 2006 г.

С наредбата са определени допълнителни изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на работниците по срочно трудово правоотношение или временно трудово правоотношение относно:

- ❑ предоставяне на информация, обучение или инструктаж по здравословни и безопасни условия на труд на работниците и служителите (чл. 4 и чл. 6 –7);
- ❑ осигуряване на медицинско наблюдение (чл. 5).

2.1.6. Постановления, правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Кодекса за социално осигуряване

Наредба за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злоупотреки

Наредбата е приета с ПМС № 263 от 1999 г. на основание чл. 57, ал. 3 от КСО.
Обн., ДВ, бр. 6 от 2000 г., изм., бр. 61 от 2000 г., изм. и доп., бр. 19 от 2002 г.

С наредбата са определени условията и редът за деклариране, установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злоупотреки.

- ❑ Деклариране на трудовите злоупотреки: задължения за уведомяване и разследване в предприятието (чл. 2); деклариране на злоуполуката в териториалното поделение на НОИ (чл. 3 – 4); уведомяване Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“ и другите компетентни органи, в т.ч.прокуратурата (чл. 5).
- ❑ Образец на Декларация за трудова злоупотрека (чл. 3, ал. 1).
- ❑ Разследване и установяване на трудовите злоупотреки: откриване на досие (чл. 6) и производството по разследване на злоуполуката (чл. 7); комисия за разследване на злоуполуката (чл. 8); документация за резултатите от разследването (чл. 10 – 11); издаване на разпореждане за приемане или за неприемане на злоуполуката за трудова (чл. 12).
- ❑ Регистриране и отчитане на трудовите злоупотреки: регистър на трудовите злоупотреки (чл. 14); информационна система за трудови злоупотреки (чл. 15); показатели за отчитане на трудовите злоупотреки (чл. 17 – 18).
- ❑ Регистър на трудовите злоупотреки (чл. 14).
- ❑ Показатели за отчитане на трудовите злоупотреки (чл. 17): коефициент на честота (Кч) – брой трудови злоупотреки на 1000 осигурени лица за трудова злоупотрека и професионална болест; коефициент на тежест (Кт) - загубени календарни дни от трудови злоупотреки на едно осигурено лице; индекс на честота (Ич) - брой трудови злоупотреки на 1 млн. отработени човекочасове; индекс на тежест (Ит) - загубени календарни дни от трудови злоупотреки на 1 млн. отработени

човекочасове.

Наредба за реда за съобщаване, регистриране, потвърждаване, обжалване и отчитане на професионалните болести

Наредбата е приета с ПМС № 168 от 2008 г. на основание чл. 63 от КСО.
Обн., ДВ, бр. 65 от 2008 г., изм., бр. 5 от 2011 г.

С наредбата е определен редът за съобщаване, регистриране, потвърждаване, обжалване и отчитане на професионалните болести.

- ☐ Общи положения, свързани с потвърждаване или отхвърляне на професионалните болести (чл. 3).
- ☐ Съобщаване на професионалните болести (чл. 4 – 5).
- ☐ Проучване на професионалните болести (чл. 6).
- ☐ Потвърждаване и регистриране на професионалните болести: срокове, условия за потвърждаване (чл. 7 – 8), експертно решение и регистрационна карта за призната професионална болест (чл. 9 – 10), съхраняване на медицинското досие (чл. 11).
- ☐ Обжалване на професионалните болести (чл. 12 – 13).
- ☐ Регистрация и отчитане на професионалните болести (чл. 14 – 15).

Наредба № Н-8 от за съдържанието, сроковете, начина и реда за подаване и съхранение на данни от работодателите, осигурителите за осигурените при тях лица, както и от самоосигуряващите се лица

Наредбата е издадена от министъра на финансите на основание чл. 5, ал. 6 от КСО, чл. 73, ал. 6 от Закона за данъците върху доходите на физическите лица и чл. 39, ал. 1 и чл. 40, ал. 5, т. 2 от Закона за здравното осигуряване.

Обн., ДВ, бр. 1 от 2006 г., изм. и доп., бр. 7 от 2007 г., бр. 8 от 2008 г., бр. 3 от 2009 г., бр. 1 от 2010 г., попр., бр. 2 от 2010 г., изм. и доп., бр. 11 от 2010 г., доп., бр. 58 от 2010 г., изм. и доп., бр. 83 от 2010 г., бр. 6 от 2011 г., бр. 55 от 2011 г., бр. 76 от 2011 г., бр. 5 и 68 от 2012 г.

С наредбата са определени сроковете, съдържанието, редът, начинът за събиране и съхраняване на данни от работодателите, осигурителите за осигурените от тях лица, осигурителни каси, както и от самоосигуряващите се лица за държавното обществено осигуряване, учителския пенсионен фонд, допълнителното задължително пенсионно осигуряване, здравното осигуряване, фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите” и облагаемия доход и данъка за доходи от трудови правоотношения по смисъла на Закона за данъците върху доходите на физическите лица (ЗДДФЛ).

- ☐ Декларация образец № 1 с данни за социално, здравно осигуряване, допълнително

задължително пенсионно осигуряване, Учителски пенсионен фонд, фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ на осигурените лица и облагаемия доход по ЗДДФЛ (приложение 1, към чл. 2, ал. 1).

- ❑ Декларация образец № 3 „Данни за здравно осигуряване на лица, осигурени от републиканския бюджет и други“ (приложение 2, към чл. 2, ал. 1).
- ❑ Декларация образец № 5 „Авансово внесени социални и здравноосигурителни вноски“ (приложение 3, към чл. 2, ал. 1).
- ❑ Декларация образец № 6 „Данни за дължими вноски и данък по чл. 42 ЗДДФЛ“ (приложение 4, към чл. 2, ал. 2).
- ❑ Декларация образец № 7 „Данни за възникване на задължение за внасяне на здравноосигурителни вноски на основание чл. 40, ал. 5, т. 1 от Закона за здравното осигуряване“ (приложение 7, към чл. 2, ал. 3).
- ❑ Протокол за подаване на Декларациите по чл. 6, ал. 1, точки от 1 до 4 (приложение 5, към чл. 6, ал. 5).

Наредба за пенсиите и осигурителния стаж

Наредбата е приета с ПМС № 30 от 2000 г. на основание чл. 9, ал. 11 и чл. 106 от КСО.

Обн., ДВ, бр. 21 от 2000 г., изм. и доп., бр. 43 от 2000 г., бр. 61 и 81 от 2000 г., бр. 36 от 2001 г., бр. 19 от 2002 г., попр., бр. 21 от 2002 г., доп., бр. 74 от 2002 г.; изм. с Решение № 7581 от 26.07.2002 г. на ВАС на РБ - бр. 76 от 6.08.2002 г., в сила от 6.08.2002 г.; изм. с Решение № 11701 от 18.12.2002 г. на ВАС на РБ - бр. 119 от 27.12.2002 г., в сила от 27.12.2002 г.; изм. и доп., бр. 19 от 2003 г., бр. 25 от 2004 г., доп., бр. 68 от 2004 г., изм. и доп., бр. 24 от 2005 г., бр. 48 от 2006 г., бр. 15 от 2007 г., бр. 17 от 2008 г., бр. 1 и 16 от 2009 г., изм., бр. 79 от 2009 г., изм. и доп., бр. 84 от 2009 г., изм., бр. 87 от 2009 г., изм. и доп., бр. 2 от 2010 г., бр. 13 от 2011 г., бр. 16 от 2012 г.

С наредбата са определени условията и реда за отпускане и изплащане на пенсиите.

- ❑ Общи разпоредби, свързани с отпускане, изменение, осъвременяване, спиране, възобновяване, прекратяване и възстановяване на пенсиите и добавките към тях. (чл. 1 – 14).
- ❑ Пенсии за осигурителен стаж и възраст: правото на пенсия за осигурителен стаж и възраст (чл. 15); превръщане на трудовият стаж от първа и втора категория в осигурителен стаж от трета категория (чл. 16, 17 и 18а); право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по § 4, ал. 1 от Преходните и заключителните разпоредби на КСО (чл. 16а); право на пенсия за осигурителен стаж и възраст по чл. 69 от КСО (чл. 17а); учителски стаж и право на пенсия по условията на § 5, ал. 1 и 4 от преходните и заключителните разпоредби на КСО (чл. 19 – 19а); изчисляване размера на пенсията (чл. 20); преизчисляване размера на пенсията

(чл. 21).

- ❑ Пенсии за инвалидност: правото на пенсия за инвалидност (чл. 22 – 22а), вкл. при осигурителен стаж от различни категории (чл. 23, ал. 1); изчисляване размера на пенсията (чл. 25 – 26 и чл. 29); право и размер на пенсията за инвалидност в случаи на трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане (чл. 28); пенсия за инвалидност и добавка за чужда помощ на лицата, които не са навършили възрастта по чл. 68, ал. 1 КСО и когато са я навършили (чл. 30, ал. 1 – 2). преосвидетелстването на лицата с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане и определяне размера на пенсията (чл. 30, ал. 3 – 7).
- ❑ Установяване и зачитане на осигурителен стаж и осигурителен доход.
- ❑ Зачитане и изчисляване на осигурителен стаж (чл. 37 – 39); установяване и зачитане на осигурителен стаж и осигурителен доход (чл. 40 – 45а).
- ❑ Определяне на дохода, от който се изчисляват пенсиите (чл. 46 – 49б).
- ❑ Общи разпоредби по изплащане на пенсиите (чл. 50).
- ❑ Начини за изплащане на пенсиите: чрез пощенски станции (чл. 51 – 53); по изплащателен картон (чл. 54 – 62); с пенсионен запис (чл. 63); на упълномощени лица (чл. 64); при смяна на адреса на получаване на пенсията (чл. 65 – 66); чрез банки или други платежни институции (чл. 67 – 77); по международни договори за лица с постоянен адрес в чужбина (чл. 78 – 82); отпуснати по международен договор на лица, постоянно или продължително пребиваващи в Република България (чл. 83).
- ❑ Добавки и удръжки при изплащане на пенсиите (чл. 84 – 88).

Наредба за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски

Наредбата е приета с ПМС № 263 от 30.12.1999 г. на основание чл. 6, ал. 13 от КСО.

Обн., ДВ, бр. 6 от 2000 г., изм. и доп., бр. 83 от 2000 г., бр. 36 от 2001 г., бр. 19 от 2002 г., бр. 10 от 2003 г., бр. 21 от 2004 г., доп., бр. 1 от 2006 г., изм. и доп., бр. 81 от 2006 г., изм., бр. 1 от 2007 г., изм. и доп., бр. 15 от 2007 г., бр. 20 от 2008 г., бр. 12 от 2009 г., доп., бр. 16 от 2009 г., изм. и доп., бр. 67 и 84 от 2009 г., бр. 2 от 2010 г., бр. 14 от 2011 г., бр. 16 от 2012 г.

- ❑ Елементи на възнаграждението и доходите за определяне на осигурителните вноски: осигурителни вноски за лицата по чл. 4, ал. 1 и 2 от КСО (чл. 1, ал. 1); осигурителни вноски за лицата, работещи по трудови правоотношения (чл. 1, ал. 2); определяне на минималния месечен осигурителен доход (чл. 1, ал. 3 – 4); осигурителни вноски за лицата, работещи по договори за управление и контрол на търговски дружества, еднолични търговци, неперсонифицирани дружества, както и за синдиците и ликвидаторите (чл. 1, ал. 5); осигурителни вноски за

лицата, упражняващи трудова дейност и получаващи доходи на изборни длъжности (чл. 1, ал. 6); Осигурителните вноски за специализантите, които получават възнаграждение по договор за обучение за придобиване на специалност от номенклатурата на специалностите (чл. 1, ал. 7).

- ☐ Случаи, при които не се начисляват и внасят осигурителни вноски (чл. 1, ал. 8).
- ☐ Осигурителни вноски по чл. 9, ал. 3, т. 1 – 3 от КСО и възнаграждението, върху което се внасят (чл. 1а).
- ☐ Осигурителни вноски за социални разходи и задължителни застраховки (чл. 2 – 2а).
- ☐ Осигурителен доход, върху който се правят осигурителни вноски: елементи на осигурителния доход (чл. 3, ал. 1); осигурителен доход за самоосигуряващите се лица (чл. 3, ал. 2 – 4); осигурителен доход за морските лица (чл. 3а).

Наредба № 1 от за ползване и изплащане на паричните помощи за профилактика и рехабилитация

Наредбата е издадена от председателя на Надзорния съвет на Националния осигурителен институт на основание чл. 13в, ал. 4 от КСО.

Обн., ДВ, бр. 17 от 2007 г., изм., бр. 6 от 2009 г., бр. 2 от 8.01.2010 г., изм. и доп., бр. 14 от 2012 г.

С наредбата се регламентират: условията за ползване и изплащане на паричните помощи за профилактика и рехабилитация от средствата на: фонд „Общо заболяване и майчинство“; фонд „Пенсии“; фонд „Трудова злополука и професионална болест“; фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, както и редът за провеждане на процедура за избор на юридически лица - изпълнители на дейността по профилактика и рехабилитация.

- ☐ Условия за придобиване правото на парични помощи за профилактика и рехабилитация (чл. 2); обхват на паричната помощ (чл. 3 – 4).
- ☐ Условия и ред за ползване и изплащане на паричните помощи за профилактика и рехабилитация: документи за необходимостта от провеждане на профилактика и рехабилитация, резервации за постъпване при изпълнители на дейността по профилактика и рехабилитация; документи за постъпване при изпълнителите на дейността по профилактика и рехабилитация; назначаване на диагностичните и терапевтичните процедури; задължения на изпълнителите на дейността по профилактика и рехабилитация; отчитане на разходите за диагностични и терапевтични процедури, нощувки и частична парична помощ за хранене; регистър с база данни за лицата, ползвали парични помощи за профилактика и рехабилитация (чл. 5 – 17).
- ☐ Условия и ред за провеждане на процедура за избор на изпълнители на дейността

по профилактика и рехабилитация (чл. 18 – 30).

Методика за реда и начина на определяне размера на осигурителната вноска за трудова злополука и професионална болест

Методиката е приета с ПМС № 304 от 2004 г. на основание чл. 64, ал. 3 от КСО.
Обн., ДВ, бр. 103 от 2004 г.

С методиката са уредени редът и начинът за определяне от Националния осигурителен институт на размерите на осигурителните вноски за фонд „Трудова злополука и професионална болест“ на държавното обществено осигуряване по групи икономически дейности съгласно Националната класификация на икономическите дейности.

Определени са показателите за диференциране на осигурителната вноска в съответствие със степента на риска за икономическата дейност:

- ☐ разходи за краткосрочни и дългосрочни обезщетения;
- ☐ коефициент на честота и коефициент на тежест за трудовите злополуки и професионалните болести;
- ☐ брой на осигурените лица и осигурителния им доход;
- ☐ приходи от осигурителни вноски.

Наредба за категоризиране на труда при пенсиониране

Наредбата е приета с ПМС № 235 от 1998 г. на основание чл. 104, ал. 1 от КСО.
Обн., ДВ, бр. 123 от 1998 г., изм. и доп., бр. 114 от 1999 г., доп., бр. 79 от 2000 г., изм. и доп., бр. 64 от 2001 г., изм., бр. 13 от 2011 г.

С наредбата се определя кой труд към коя категория се причислява съобразно характера и особените условия на труд.

Изчерпателно е определен обхвата на:

- ☐ първа категория труд при пенсиониране (чл. 1);
- ☐ втора категория труд при пенсиониране (чл. 2);
- ☐ трета категория труд при пенсиониране (чл. 3).

Инструкция № 13 за прилагане на Наредбата за категоризиране на труда при пенсиониране

Инструкцията е издадена от управителя на Националния осигурителен институт на основание § 4 на Наредбата за категоризиране на труда при пенсиониране .

Обн., ДВ, бр. 94 от 2000 г., доп., бр. 62 от 2001 г., изм. и доп., бр. 74 от 2001 г., изм., бр. 84 от 2002 г., изм. и доп., бр. 63 от 2005 г., бр. 41 от 2006 г., бр. 56 от 2006 г., изм., бр. 17 от 2007 г., изм. и доп., бр. 109 от 2008 г., доп., бр. 77 от 2011 г.

С инструкцията е определен обхвата на Наредбата за категоризиране на труда при пенсиониране (НКТП) и изискванията за категоризиране на труда на работещите в дейности, производства, работни места и професии.

- ❑ Задължения на работодателя при: изготвяне на документи за осигурителен стаж (чл. 3); настъпване на промени, които могат да доведат до промяна в условията, обуславящи категорията труд (чл. 5).
- ❑ Определяне на категорията труд на работещи по повече от един трудов договор с един или повече работодатели (чл. 4).
- ❑ Условия и ред за промени в инструкцията и в списъците, които се утвърждават от управителя на НОИ (чл. 5 – 7).
- ❑ Обхват на първа категория труд (чл. 8).
- ❑ Обхват на втора категория труд (чл. 9).
- ❑ Задължителни Списъци, утвърдени от управителя на НОИ: Списък на професиите и длъжностите в АЕЦ „Козлодуй“ по чл. 1, т. 5, буква „а“ от НКТП (приложение № 1 към чл. 8, ал. 6); Списък на професиите в АЕЦ „Козлодуй“ по чл. 1, т. 5, буква „б“ от НКТП (приложение № 2 към чл. 8, ал. 7); Списък на професиите в АЕЦ „Козлодуй“ по чл. 1, т. 6 от НКТП (приложение № 3 към чл. 8, ал. 8); Списък на професиите в „Кремиковци“ - АД, по чл. 1, т. 7 от НКТП (приложение № 4 към чл. 8, ал. 13).

Инструкция № 1 за работата и отчетността с болничните листове за временна неработоспособност

Инструкцията е издадена от управителя на Националния осигурителен институт на основание чл. 37, ал. 5, т. 2 от КСО.

Обн., ДВ, бр. 44 от 2011 г.

Инструкцията регламентира условията и реда за работата и отчетността с бланката „Болничен лист за временна неработоспособност“ НОИ МЗ № 606.

- ❑ Получаване, разпределяне, съхраняване и отчитане на бланките болнични листове (чл. 4 – 15).
- ❑ Попълване на бланките болнични листове (чл. 16 – 32).
- ❑ Издаване, обработване и движение на болничните листове (чл. 33 – 39).

- ☐ Контрол върху работата и отчетността с болничните листове за временна неработоспособност (чл. 40 – 46).

Заповед № 232 от 2006 г. за утвърждаване образец на Декларация за трудова злополука

Заповедта е издадена от управителя на Националния осигурителен институт на основание чл. 3, ал. 1 от Наредбата за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки

Обн., ДВ, бр. 53 от 2006 г.

Определени са четири групи данни, които се вписват в образца на декларация:

- ☐ за осигурителя;
- ☐ за пострадалия;
- ☐ за злополуката;
- ☐ за увреждането.

Правилник

Заповедта е издадена от управителя на Националния осигурителен институт на основание чл. 3, ал. 1 от Наредбата за установяване, разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки

Обн., ДВ, бр. 53 от 2006 г.

Определени са четири групи данни, които се вписват в образца на декларация:

- ☐ за осигурителя;
- ☐ за пострадалия;
- ☐ за злополуката;
- ☐ за увреждането.

3. НОРМАТИВНИ АКТОВЕ В ОБЛАСТТА НА БЗР, ПРИЛОЖИМИ ЗА ИКОНОМИЧЕСКА ДЕЙНОСТ „ПРОИЗВОДСТВО НА ОСНОВНИ МЕТАЛИ“

3.1. Наредба № 6 за минималните изисквания за осигуряване на здравето и безопасността на работещите при рискове, свързани с експозиция на шум

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването на основание чл. 36, т. 2 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд

Обн., ДВ, бр. 70 от 26.08.2005 г.

Обхват на наредбата:

Наредбата се прилага във всички предприятия, места и дейности по чл. 2 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд, когато работещите са експонирани или могат да бъдат експонирани на шум при работа.

С наредбата са определени:

- ☐ минималните изисквания за предпазване на работещите от съществуващи или потенциални рискове за здравето и безопасността, свързани с експозиция на шум, особено риска от увреждане на слуха.
- ☐ стойностите, на база дневни нива на шум:
 - гранични стойности на експозиция: $L_{ex,8h} = 87 \text{ dB (A)}$ и $p_{peak} = 200 \text{ Pa}$, съответно 140 dB (C) ;
 - горни стойности на експозиция за предприемане на действие: $L_{ex,8h} = 85 \text{ dB (A)}$ и $p_{peak} = 140 \text{ Pa}$, съответстващо на 137 dB (C) ;
 - долни стойности на експозиция за предприемане на действие: $L_{ex,8h} = 80 \text{ dB (A)}$ и $p_{peak} = 112 \text{ Pa}$, съответно 135 dB (C)
- ☐ случаите, в които се използва средноседмично вместо дневно ниво на експозиция

Регламентирани са изисквания:

- ☐ за извършване на оценка на риска, като са посочени специфичните изисквания за оценяването на риска от шум (чл.6, ал. 1 до ал.5);
- ☐ Мерки за контролиране на риска от експозиция на шум при използване на колективни средства за защита, избор на подходящо оборудване и др.(чл. 7 и чл. 9) чрез:
- ☐ технически мерки за намаляване влиянието на шума (чл.7, ал. 1 до ал. 6);
- ☐ организационни мерки за намаляване влиянието на шума (чл. 7, ал.4,ал.6 и ал.7);
- ☐ Условия за използване на лични предпазни средства (чл. 8, ал. 1 и ал. 2).

- ☐ Задължения на работодателят за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд:
- ☐ по отношение на докладване на информацията пред инспектиращите органи (чл. 10);
- ☐ по отношение на информацията, която трябва да предостави пред работещите (чл. 11).

Здравно наблюдение:

- ☐ задължителни предварителни и периодични медицински прегледи на работещите по Наредба № 3/1987 година (чл. 13);
- ☐ при установено нарушение на слуха при работещите (чл. 14).

3.2. Наредба № 3 за минималните изисквания за осигуряване на здравето и безопасността на работещите при рискове, свързани с експозиция на вибрации

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването на основание чл. 36, т. 2 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд

Обн., ДВ, бр. 40 от 12.05.2005 г.

Обхват на наредбата:

Наредбата се прилага във всички предприятия, места и дейности по чл. 2 от Закона за здравословни и безопасни условия на труд, когато работещите са или могат да бъдат изложени на вибрации при работа

С наредбата са определени:

- ☐ Стойностите на вибрациите, предавани на системата ръка-рамо, които не трябва да превишават:
 - дневната гранична стойност на експозиция, определена за период 8 часа - 5 m/s²;
 - дневната стойност на експозиция за предприемане на действие, определена за период 8 часа - 2,5 m/s².
- ☐ Стойностите на вибрациите, предавани на цялото тяло, които не трябва да превишават:
 - дневната гранична стойност на експозиция, определена за период 8 часа - 1,15 m/s²;
 - дневната стойност на експозиция за предприемане на действие, определена за период 8 часа - 0,5 m/s².
- ☐ Изисквания работещите да не бъдат излагани на стойности, превишаващи дневните гранични стойности на експозиция, предавани на системата ръко – рамо и предавани на цялото тяло (чл.8).

Задължения на работодателите за:

- ❑ оценка, а при необходимост за измерване на нивата на вибрации, на които работещите са изложени (чл. 5);
- ❑ извършване на оценка на риска, като са посочени и специфичните изисквания за оценяване на риска от вибрации (чл.6);
- ❑ отстраняване или свеждане до минимум на рисковете, за разработване и прилагане на технически и/или организационни мерки, както и мерки спрямо чувствителни на вибрации групи работещи (чл.7, чл.8, ал.2);
- ❑ осигуряване на информация и обучение на работещите, изложени на рискове от вибрации, и/или на техните представители (чл. 11);
- ❑ консултиране с работещите и/или техните представители и за създаване на условия за тяхното участие по всички въпроси, свързани с прилагането на наредбата (чл. 12).

Случаите в които могат да не се прилагат изискванията работещите да не бъдат излагани на стойности, превишаващи дневните гранични стойности на експозиция, предавани на системата ръко – рамо и предавани на цялото тяло (чл. 9).

Здравно наблюдение и предприемане на мерки, когато се установи заболяване или увреждане на здравето като резултат на експозицията на вибрации (чл.чл. 13-15).

3.3. НАРЕДБА № 12 от 30.12.2005 г. за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при извършване на товарно-разтоварни работи

Издадена от министъра на труда и социалната политика на основание чл. 276, ал. 1 от Кодекса на труда

Обн., ДВ, бр. 11 от 3.02.2006 г., в сила от 4.08.2006 г.

С наредбата се определят изискванията за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при извършване на товарно-разтоварни работи.

Наредбата урежда:

- ❑ Задълженията на работодателя за: предприемане на мерки за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при извършване на товарно-разтоварни работи и предотвратяване или намаляване на ръчната работа с тежести /чл. 4, ал. 1, т. 1/; консултирана с работещите /чл. 4, ал. 1, т. 3/; разработване и внедряване на физиологичен режим на труд и почивка /чл. 4, ал. 1, т. 4/; предоставяне на лични предпазни средства /чл. 4, ал. 1, т. 5/; разработване, утвърждаване и предоставяне на правила /чл. 5/; информация /чл. 4, ал. 1, т. 3/, обучение и инструктаж /чл. 6/; предварителна оценка на физическата годност на лицата,

които ще извършват товаро-разтоварни работи и периодична оценка на въздействието на товаро-разтоварните работи върху здравето и работоспособността на лицата, заети с тях /чл. 7/; определяне на сигналите и знаците, които се поставят и използват /чл. 16/; утвърдени схема и правила за движение в местата за извършване на товаро-разтоварни работи /чл. 17/; извършване на оценка на риска /чл. 22/; утвърдени инструкции и указания при използване на преносими стълби и съоръжения /чл. 23/;

- ❑ Задълженията на работниците за: изпълнение на дадените инструкции; използване по предназначение на осигурените технически средства и оборудване; повишаване квалификация и знания/чл. 4, ал. 3/;
- ❑ Изискванията към лицата, извършващи товаро-разтоварна дейност /чл. 7, ал. 2 и ал. 3/;
- ❑ Общите изисквания към работните места /чл. 9/, работното оборудване /чл. 10/; средствата за осигуряване на безопасността и защита на здравето /чл. 11/; начините за предотвратяване, намаляване или ограничаване на риска /чл. 14/; поставянето, поддръждането и укрепването на товарите /чл. 15/; недопускане присъствието на хора и съоръжения в зоната на възможно падане на товари /чл. 19, ал. 1/, както и присъствието на хора в транспортни средства при товаренето/разтоварването им с повдигателни съоръжения /чл. 19, ал. 2/;
- ❑ Изискванията към товарно-разтоварните площадки и складове – места за извършване на дейността; обезопасяване на ями, шахти, канавки; поддържане на чисти и без препятствия подове и настилки; складиране на опасни товари /чл. 24-35/;
- ❑ Специфичните изисквания за осигуряване на безопасността и здравето на работещите в зависимост от вида на работата /приложения към чл. 12/;
- ❑ Задължението за писмена договореност между работодатели, когато товаро-разтоварните работи се извършват от няколко предприятия или организации /чл. 4, ал. 2/.

3.4. Наредба № 13 от 30.12.2003 г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на химични агенти при работа

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването на основание чл. 276, ал. 1 от Кодекса на труда

Обн., ДВ, бр. 8 от 30.01.2004 г., изм., бр. 71 от 1.09.2006 г., изм. и доп., бр. 67 от 17.08.2007 г., бр. 2 от 6.01.2012 г

С наредбата са определени:

- ☐ задълженията на работодателите за осигуряване на здраве и безопасност на работещите с химични агенти;
- ☐ минималните изисквания за защита на работещите от съществуващи или потенциални рискове за здравето и безопасността при експозиция на химични агенти при работа;
- ☐ граничните стойности на химичните агенти във въздуха на работното място,
- ☐ биологичните гранични стойности на химичните агенти и/или на метаболитите им в биологични среди, както и на биомаркерите за ефект.

Регламентирани са изисквания:

- ☐ за извършване на оценка на риска, като са посочени специфичните изисквания за оценяването на риска от химични агенти (чл.чл. 3-5);
- ☐ за оценка на комбинирано действие при експозиция на няколко опасни химични агенти (чл. 6);
- ☐ към работодателят за предприемане на мерки за намаляване на риска (чл.чл. 7-11);
- ☐ за изготвяне на план за действие за предотвратяване и ликвидиране на аварии, инциденти и злополуки, свързани с опасни химични агенти на работното място (чл. 12);
- ☐ за недопускане на производството и употребата на определени химични агенти, както и дейностите, свързани с тези агенти, като са посочени и изключенията от тази разпоредба (чл. 15);
- ☐ за осигуряване на здравно наблюдение и поддържане на здравни досиета на работещите с химични агенти (чл.16-18).

Определени са:

- ☐ Гранични стойности на 546 химичните агенти във въздуха на работната среда в Приложение 1;
- ☐ Биологични гранични стойности на химични агенти и метаболитите им (биомаркери за експозиция) или на биомаркерите за ефект в Приложение 2.

3.5. НАРЕДБА № 10 от 7.12.2004 г. за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с електрокари и мотокари

Издадена от министъра на труда и социалната политика Обн., ДВ, бр. 112 от 23.12.2004 г., в сила от 24.06.2005 г.

С тази наредба се определят изискванията за здравословни и безопасни условия на труд при работа с електрокари и мотокари (кари) с общо предназначение.

Наредбата урежда:

- ❑ Изискванията, които се изпълняват при организиране и осъществяване на работа, свързана с електрокари и мотокари /чл. 2/;
- ❑ Задълженията на работодателя за: предприемане на мерки за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с мотокари и електрокари /чл. 3/; предоставяне на инструкции и/или правила и указания /чл. 8/; разработване на конкретни правила за движение на карите на територията на предприятието, товаро-разтоварните-площадки и складовете;
- ❑ Общите изисквания към: работните места /чл. 5/, достъп и осигуряване /чл. 12 – 13/, поддържане и означаване със знаци /чл. 15/, подови настилки и пътища /чл. 16 -17/, отвеждане на отработени газове /чл. 19/, канализацията /чл. 20/; избора и експлоатацията на електрокари и мотокари /чл. 6, чл. 21/; предотвратяване на достъпа на пешеходци в работната зона на кара /чл. 36/;
- ❑ Специфичните изисквания при експлоатация, поддържане и ремонт на кари /чл. 7 и Приложенията към чл. 7/.

Наредбата определя:

- ❑ изискване за правоспособност за управление на кари /чл.9/;
- ❑ забрана за обслужване и ремонт на частите на електрокара, намиращи се под напрежение /чл. 22/, вкл. и забрана за работа с кари, които имат неизправно устройство за предотвратяване на пускане от неупълномощени лица /чл. 32/;
- ❑ изискване за отбелязване на максималната товароносимост на кара /чл. 25/, както и за ограждане или очертаване и обозначаване на опасните за движение места и зони /чл. 26/.

3.6. НАРЕДБА № 10 от 26.09.2003 г. за защита на работещите от рисковете, свързани с експозиция на канцерогени и мутагени при работа

Издадена от министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването, Обн., ДВ, бр. 94 от 24.10.2003 г., в сила от 25.10.2004 г., изм., бр. 8 от 30.01.2004 г., в сила от 31.01.2005 г., Наредбата се издава на основание чл. 276, ал. 1 от Кодекса на труда и влиза в сила 12 месеца след обнародването ѝ в "Държавен вестник.

Предмет: С наредбата се определят минималните изисквания за защита на работещите от съществуващи и потенциални рискове за здравето и безопасността при експозиция на канцерогени или мутагени при работа (чл.1)

Обхват на приложение на наредбата (чл.2 и чл.3)

- ❑ Нормативно изискване за оценка на риска свързани с експозиция на канцерогени и мутагени (чл.4 и чл.5)

- ❑ Информация, която е задължен да представи Работодателят пред контролните органи за оценка на риска свързана с експозиция на канцерогени и мутагени(чл.6 до чл.9 вкл.,чл.18 до чл.20 вкл.)
- ❑ Мерки, които трябва да вземе Работодателят за да намали риска свързан с експозиция на канцерогени и мутагени(чл.7 до чл.11 вкл., чл.13, чл.16 и чл.17, чл.21 до чл.26 вкл.)
- ❑ Гранични стойности канцерогените и мутагените във въздуха на работното място(чл.12)
- ❑ Действия, които трябва да предприеме Работодателят при аварии и наднормена концентрация на канцерогени и мутагени(чл.14)
- ❑ Мерки за ограничаване съдържанието на канцерогени и мутагени при поддръжки, ремонти и др.(чл.15)
- ❑ Права на работещите в среда свързана с експозиция на канцерогени и мутагени(чл.20)

3.7. Наредба за устройството, безопасната експлоатация експлоатация и техническия надзор на съоръжения под налягане

Обн., ДВ, бр. 64 от 18.07.2008 г., в сила от 19.08.2008 г., изм., бр. 99 от 16.12.2011 г., бр. 103 от 28.12.2012 г., в сила от 1.01.2013 г.

Наредбата е приета с ПМС № 164 от 07.07.2008 г. на основание чл. 31, ал. 1 от Закона за техническите изисквания към продуктите.

С наредбата се уреждат:

- ❑ техническите изисквания, правилата и нормите за устройство на котлите по чл. 2, т. 3, буква "б" и т. 4, буква "б" и тръбопроводите по чл. 2, т. 5, буква "б" и т. 6, буква "б" и които не попадат в обхвата на Наредбата за съществени изисквания и оценяване съответствието на съоръженията под налягане, приета с Постановление № 204 на Министерския съвет от 2002 г. (обн., ДВ, бр. 87 от 2002 г.; изм. и доп., бр. 24 и 40 от 2006 г. и бр. 37 от 2007 г.);
- ❑ изискванията за безопасна експлоатация на съоръженията под налягане;
- ❑ редът за осъществяване на технически надзор на съоръженията под налягане;
- ❑ редът за вписване в регистъра по чл. 36, ал. 1 от Закона за техническите изисквания към продуктите (ЗТИП) и издаване на удостоверения на лица за поддържане, ремонтване и преустройство на съоръжения под налягане.

Наредбата регламентира техническите изисквания, правила и норми за устройство на съоръженията под налягане; изискванията за разполагането и монтирането на съоръжения

под налягане; експлоатация на съоръженията под налягане, изискванията за безопасна експлоатация на съоръженията под налягане; вписване в регистъра на лицата, които извършват поддържане, ремонтване и преустройство на съоръжения под налягане, технически надзор.

Наредбата се прилага на всички места и дейности, свързани с монтаж, експлоатация, ремонт и надзор на съоръжения под налягане.

За осигуряване на безопасността при работа са регламентирани:

- ☐ Изисквания към проектирането на съоръженията (чл. 8);
- ☐ Изисквания за безопасна експлоатация на съоръжения под налягане (част трета);
- ☐ Изисквания към устройствата за безопасност и редът за проверка им;
- ☐ Изисквания за безопасност при пневматично изпитване на съоръженията (чл. 184);
- ☐ Извършването на задължителни прегледи, обслужвания, ремонти и настройки, включително на устройствата за безопасност и записи в ремонтен дневник (чл. 189);
- ☐ Задължение да се запишат конкретни изисквания за безопасност при обслужване, поддържане и експлоатация на съоръженията под налягане в инструкцията за работа (чл. 190).

3.8. Наредба № 8 за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с въздушни компресорни инсталации и уредби

Обн., ДВ, бр. 93 от 19.10.2004 г., в сила от 20.04.2005 г.

Наредбата е издадена от министъра на труда и социалната политика на основание на чл. 276, ал. 1 от Кодекса на труда.

С наредбата се определят изискванията за здравословни и безопасни условия на труд при работа с въздушни компресорни инсталации и уредби, както и при работа в компресорни станции и помещения.

Наредбата се прилага:

- ☐ За стационарни компресорни инсталации и мобилни (самоходни, прикачни и преносими) компресорни уредби, произвеждащи и съхраняващи сгъстен въздух с налягане от 0,02 до 40 МПа с обемни компресори (бутални, пластинкови, винтови, мембранни);

- ☐ На всички работни места, където има въздушни компресорни инсталации и уредби.

За осигуряване на безопасността при работа са регламентирани:

- ☐ Специфичните изисквания при работа със стационарни компресорни инсталации (приложение № 1);
- ☐ Специфичните изисквания при работа с мобилни компресорни уредби (приложение № 2);
- ☐ Специфичните изисквания при работа с компресори, задвижвани от двигатели с вътрешно горене или от електродвигатели (приложение № 3);
- ☐ Специфичните изисквания при пускане, експлоатация, поддържане и ремонт на компресорни инсталации и уредби (приложение № 4);

3.9. НАРЕДБА № 11 от 27.12.2004 г. за минималните изисквания за осигуряване на безопасността и здравето на работещите при потенциален риск от експлозивна атмосфера

Издадена от министъра на труда и социалната политика, обн., ДВ, бр. 6 от 18.01.2005 г., изм. и доп., бр. 101 от 4.12.2007 г.

С наредба се определят: минималните изисквания за осигуряване на безопасността и здравето на работещите, изложени на потенциален риск от експлозивна атмосфера.

Наредбата се прилага:

- ☐ заедно с нормативните актове, отнасящи се до осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд, като се спазват по-строгите специфични и/или допълнителни изисквания, когато тя определя такива;
- ☐ на всички места, където за работещите съществува потенциален риск от експлозивна атмосфера;
- ☐ при транспортни средства, предназначени за използване в потенциално експлозивна атмосфера;
- ☐ от лицата, които самостоятелно упражняват трудова дейност.

За осигуряване на безопасността при работа са регламентирани:

- ☐ Задължения на работодателя (чл.4-чл.12)
- ☐ Изисквания за осигуряване на безопасност и здраве при работа на работещите при потенциален риск от експлозивна атмосфера (чл. 13 – чл.24)

3.10. Наредба за безопасната експлоатация експлоатация и техническия надзор на повдигателни съоръжения

Наредбата е приета с ПМС № 199 от 10.09.2010 г. на основание чл. 31, ал. 1 от Закона за техническите изисквания към продуктите.

ДВ, бр. 73 от 17.09.2010 г., в сила от 18.10.2010 г., изм. и доп., бр. 103 от 28.12.2012 г., в сила от 1.01.2013 г.

С наредбата се уреждат:

- ☐ изискванията за монтирането или разполагането на повдигателните съоръжения, приложими и при изработването на инвестиционните проекти на строежите, където ще функционират съоръженията, както и за безопасната експлоатация на повдигателните съоръжения;
- ☐ редът за осъществяване на технически надзор на повдигателните съоръжения;
- ☐ редът за вписване в регистъра по чл. 36, ал. 1 от Закона за техническите изисквания към продуктите (ЗТИП) и издаване на удостоверения на лица за поддържане, ремонтване и преустройство на повдигателни съоръжения.

Наредбата се прилага за следните повдигателни съоръжения:

- ☐ товароподемни кранове;
- ☐ товароподемни електрически колички, движещи се по надземни релсови пътища, които не са монтирани на товароподемни кранове;
- ☐ електрически телфери, които не са монтирани на товароподемни кранове;
- ☐ багери, предназначени за работа с кука, грайфер или електромагнит;
- ☐ товароухващащи приспособления;
- ☐ окачени кошове за повдигане на хора;
- ☐ подвижни работни площадки;
- ☐ строителни и други подемици за повдигане на хора или на хора и товари, които попадат в обхвата на Наредбата за съществения изисквания и оценяване съответствието на машините, независимо от датата на производството им и нормативния акт, определящ устройството им, който е бил в сила към датата на тяхното производство.

Наредбата се прилага и за релсовите пътища към съоръженията за подточки 1 - 3 и 7.

Наредбата не се прилага за:

- ☐ повдигателни съоръжения, които представляват съоръжения и машини по чл. 2, ал. 2, т. 2 - 10 от Наредбата за съществения изисквания и оценяване съответствието на машините;

- ☐ повдигателни съоръжения, използвани при производството на филми;
- ☐ асансьори по смисъла на § 1, т. 1 от допълнителните разпоредби на Наредбата за съществените изисквания и оценяване съответствието на асансьорите и техните предпазни устройства и при експлоатацията на които се прилага Наредбата за безопасната експлоатация и техническия надзор на асансьори;
- ☐ строителни и други подемници само за товари;
- ☐ малки товарни асансьори;
- ☐ подемници за хора или за хора и товари с максимална височина на повдигане до 3 m;
- ☐ подемници за хора или за хора и товари, движещи се по траектория, близка до парапета на стълби, и предназначени за преодоляване на стълбите;
- ☐ индустриални кари;
- ☐ повдигателни съоръжения, монтирани на трактори;
- ☐ лебедки;
- ☐ подемници, свързани с машини и предназначени изключително за достъп до работните места;
- ☐ ескалатори.

За осигуряване на безопасността при работа са регламентирани:

- ☐ Изисквания към разполагането или монтирането на повдигателните съоръжения и към изработването на инвестиционните проекти на строежите, където те ще се използват (глава 2);
- ☐ Безопасна експлоатация на повдигателните съоръжения (глава 3);
- ☐ Технически надзор (глава 4);
- ☐ Вписване в регистър на лицата, които извършват поддържане, ремонтиране и преустройство на повдигателни съоръжения (глава 5).

3.11. Правилник по безопасност на труда в доменното производство (В-01-03-04), МХМ 1971 г.

Правилника е издаден въз основа на чл.4, ал. IV от кодекса на труда и Инструкцията за реда и начина за изработване и утвърждаване на държавни и ведомствени правилници и норми по безопасност на труда, 1971 г.

Област на приложение:

С правилника се регламентират правилата по безопасност в заводите с Доменно производство.

С правилника са регламентирани:

- ☐ Санитарно-технически изменения към територията и участъците на Доменното производство (чл.19 – чл.48)
- ☐ Изисквания към санитарно-битовите помещения (чл.49 – чл.51)
- ☐ Изисквания за санитарно-хигиенна профилактика (чл. 52 – чл.60)
- ☐ Изисквания за водоснабдяване и канализация (чл.61 – чл.69)
- ☐ Изисквания към отопление и вентилация (чл. 70 – чл.84)
- ☐ Работно облекло, лични и колективни предпазни средства (чл. 85 – чл.99)
- ☐ Изисквания към изкуствено осветление (чл. 100 – чл. 116)
- ☐ Шум и вибрации (чл. 117 – чл.122)
- ☐ Изисквания за безопасност и здраве при използване на машини и съоръжения
 - Разтоварване на суровини (чл. 128 – чл. 130)
 - Руден двор и бункерна естакада (чл. 132 – чл.152)
 - Скипова яма и скипов подежник (чл.153 – чл. 166)
 - Гърлено устройство (чл. 167 – чл. 184)
 - Доменна пещ (чл. 185 – чл. 223)
 - Фурми и охлаждане на пещта (чл.224 – чл. 229)
 - Сигнализация, контролно измервателни прибори и пултове за управление (чл. 230 – чл. 234)
 - Спиране на доменната пещ чл.236
 - Вдухване на мазут (чл.237-чл.239)
 - Пускане, разливане и грануляция на чугуна и шлака (чл. 240 – чл.285)
 - Въздухонагреватели, газопроводи, прахоуловители и въздухопроводи (чл.286 – чл.294)
- ☐ Изисквания към електрическото обзавеждане (чл. 295 – чл.311)
- ☐ Противопожарна безопасност (чл.312 – чл. 345)
- ☐ Организация и провеждане на газоопасни работи (чл.346 – чл. 358)

3.12. Правилник по безопасността на труда в стоманодобивното производство (Д-01-010)

Правилника е издаден въз основа на чл.4, ал. IV от кодекса на труда и Инструкцията за реда и начина за изработване и утвърждаване на държавни и ведомствени правилници и норми по безопасност на труда, 1971 г.

Област на приложение:

С правилника се регламентират правилата по безопасност в стоманодобивното производство.

С правилника са регламентирани:

- ☐ Санитарно-технически изисквания към територията и зданията на стоманодобивните цехове (чл.19 – чл.45)
- ☐ Санитарно-битови помещения (чл.46 – чл.51)
- ☐ Санитарно-хигиенна профилактика (чл.52-чл.61)
- ☐ Работно облекло, лични предпазни средства (чл.62-чл.70)
- ☐ Водоснабдяване и канализация (чл.71 – чл.79)
- ☐ Вентилация и отопление (чл. 80 – чл. 105)
- ☐ Осветление и оцветяване (чл. 108 – чл. 128)
- ☐ Шум и вибрации (чл.129 – чл. 135)
- ☐ Машины и съоръжения (чл.136 – чл.159)
- ☐ Технологични тръбопроводи (чл. 160 – чл. 174)
- ☐ Шихтов участък (чл. 175 – чл. 186)
- ☐ Доставка и съхранение на спомагателни материали и огнеупорни изделия (чл. 187 – чл. 193)
- ☐ Миксер. Чугуновозни кофи (чл.194 – чл. 204)
- ☐ Подготовка на стоманоразливните кофи и улей (чл. 205 – чл. 216)
- ☐ Вземане на проби от течен метал (чл. 217 – чл. 224)
- ☐ Разливане на стомана. Подготовка на кокилите и съставите за леење (чл.225 – чл.263)
- ☐ Събличане и обработка на стоманените блокове (чл. 264 – чл. 270)
- ☐ Използване на кислород за производствени нужди (чл. 271 – чл.276)
- ☐ Почистване на производствени отпадъци (чл. 277- чл. 293)
- ☐ Газочистка (чл. 294 – чл.311)
- ☐ Извършване на ремонт на металургични агрегати и съоръжения. Поддържане на огнеупорна футеровка (чл.312 – чл. 345)
- ☐ Конверторно производство
 - ☐ Кислороден конвертор (чл. 345 – чл. 365)
 - ☐ Кислородна фурма (чл.366 – чл.374)
 - ☐ Експлоатация на кислороден конвертер (чл.375 – чл. 388)
- ☐ Електростоманодобивно производство. Дъгова електропещ (чл. 389 – чл.424)
- ☐ Мартеново производство на стомана (чл. 424 – чл. 462)
- ☐ Електрическо обзавеждане (чл.463 – чл.479)
- ☐ Цехов транспорт и товаро-разтоварни работи (чл.480 – чл. 517)
- ☐ Пожарна безопасност (чл.518 – чл. 549)
- ☐ Дейност при аварии и оказване на първа помощ (чл. 550 – чл. 563)

3.13. Правилник по безопасността на труда в металодобивните предприятия в системата на цветната металургия (B-01-03-03)

Правилникът е издаден въз основа на чл.4, ал. IV от кодекса на труда и Инструкцията за реда и начина за изработване и утвърждаване на държавни и ведомствени правилници и норми по безопасност на труда, 1971 г.

Област на приложение:

С правилника се регламентират правилата по безопасност в металодобивните предприятия от системата на цветната металургия.

С правилника са регламентирани:

- ☐ Санитарно-техническите изисквания към територията на цеховете (чл. 20 – чл.35)
- ☐ Санитарно-битови помещения (чл. 36)
- ☐ Санитарно-хигиенна профилактика (чл.37- чл.50)
- ☐ Водоснабдяване и канализация (чл.51 – чл.53)
- ☐ Работно облекло и лични предпазни средства (чл.54 – чл.60)
- ☐ Осветление и оцветяване (чл.61 – чл.65)
- ☐ Отопление и вентилация (чл.66 – чл. 76)
- ☐ Шум и вибрации (чл. 77 – чл. 82)
- ☐ Технологично оборудване и съоръжения (чл.83 – чл.119)
- ☐ Добиване на цинк, кадмий и цинков сулфат (чл.120 – чл. 302)
- ☐ Добиване на мед (чл.303 – чл. 383)
- ☐ Изисквания за безопасна работа при действия с електросъоръжения (чл.384 – чл.388)
- ☐ Пожарна безопасност (чл.389 – чл. 394)
- ☐ Основни опасности. Оказване на първа помощ (чл. 395 – чл.409)

3.14. Правилник по безопасността на труда в металодобивните предприятия в системата на цветната металургия (B-01-03-03)

Правилникът е издаден въз основа на чл.4, ал. IV от кодекса на труда и Инструкцията за реда и начина за изработване и утвърждаване на държавни и ведомствени правилници и норми по безопасност на труда, 1967 г.

Област на приложение:

С правилника се регламентират правилата по безопасност в предприятия в които са застъпени процеси на леене на метал и сплави.

С правилника са регламентирани:

- ☐ Разположение, планиране и обзавеждане на леярските заводи, цехове и участъци (чл.16 – чл. 49)
- ☐ Санитарно битови изисквания (чл.50 – чл. 59)
- ☐ Отопление и вентилация (чл. 60 – чл. 79)
- ☐ Осветление (чл. 80 – чл.90)
- ☐ Устройство и безопасна експлоатация на съоръжения за топене на метал
 - Вагрянка (чл.91 – чл. 113)
 - Електропещ (чл.114 – чл.153)
 - Пламъчни пещи (чл.154 – чл.173)
 - Конвертори (чл. 175 – чл. 185)
- ☐ Подготовка на металната шихта (чл.186 – чл. 218)
- ☐ Приготвяне на леярска пръст (чл.219 – чл. 249)
- ☐ Формуване (изработване на формите и сърцата) (чл. 250 – чл. 281)
- ☐ Леене на метала и заливане на формите (чл.282 – чл. 310)
- ☐ Избиване на отливките от формите, почистване и изсичане на отливките (чл. 311 – чл. 348)
- ☐ Леене в кокили, центробежно леене и леене под налягане (чл. 349 – чл. 371)
- ☐ Прецизно леене със стопяеми модели (чл. 372 – чл. 429)
- ☐ Леене в черупкови форми (чл. 430 – чл. 442)
- ☐ Топене и леене на магнезиеви сплави, прибавка на магнезий в чугуна (чл.443 – чл. 460)
- ☐ Рафиниране на алуминиеви сплави (чл. 461 – чл. 489)

3.15. Правилник за безопасността на труда при термична обработка на металите (Д-01-002)

Правилникът е изработен от ЦНИИТМАШ – Министерство на машиностроенето, и е съгласуван с Централния съвет на професионалните съюзи с писмо по вх.№ 4/12.10.1969г. и Министерството на народното здраве с писмо № III – 5069 от 25.11.1969г. Същият е одобрен от Министерството на труда и социалните грижи – Инспекция за надзор по безопасността на труда с писмо № VI – 2064 от 12.11.1969г.

Област на приложение:

С правилника се регламентират правилата по безопасност в предприятията, в които се извършва термична обработка на метални изделия.

С правилника са регламентирани:

- ☐ Изисквания към производствени помещения (чл. 17 – чл. 48)
- ☐ Санитарно-битови помещения (чл. 49 – чл. 58)
- ☐ Водоснабдяване и канализация (чл. 59 – чл. 71)
- ☐ Санитарно-хигиенна профилактика (чл. 72 – чл.80)
- ☐ Работно облекло и лични предпазни средства (чл. 81 – чл. 85)
- ☐ Осветление (чл. 86 – чл. 110)
- ☐ Отопление и вентилация (чл. 111 – чл.147)
- ☐ Вибрации и шум (чл.148 – чл.154)
- ☐ Технологична част и съоръжения (чл.155 – чл. 368)
- ☐ Електрическо обзавеждане (чл. 369 – чл. 410)
- ☐ Противопожарни мерки (чл.411 – чл. 428)
- ☐ Дейност при аварии, злополуки и даване на първа помощ (чл. 430 – чл. 444)

3.16. Правилник по безопасността на труда при заваряване и рязане на метали (Д-08-002)

Правилникът е издаден на основание чл.4, ал.4 от КТ, т.4 на 15-то ПМС и ЦС на Българските професионални съюзи от 12 май 1973г., ДВ, бр.58 от 24 юли 1973г. и в съответствие с Инstrukция № А-1-404 от 27 октомври 1967г. на МС за реда и начина на изработване и утвърждаване на държавни и ведомствени (отраслови) правилници и норми по безопасност на труда. Правилникът е съгласуван с Министерството на народното здраве. Утвърден е от ЦС на БПС с писмо VI-7826 от 4 юли 1977г., на основание чл.276, ал.1 от Кодекса на труда е утвърден Правилник за изменение и допълнение на Правилник по безопасността на труда при заваряване и рязане на метали (Д-08-002) 1993 г., влиза в който влиза в сила от 01.02.2001 г.

Област на приложение: Правилника регламентира изискванията по безопасните условия на труд в предприятията в които извършва заваряване, рязане и нагриване на металите, както и устройството и безопасността на ацетиленовите инсталации.

С правилника са регламентирани:

- ☐ Задълженията на административно-техническия персонал и работниците (чл.22)
- ☐ Общи санитарни и технически изисквания (чл.23- чл.27)
- ☐ Отопление и вентилация (чл.28 – чл.41)
- ☐ Осветление (чл.42 – чл.43)
- ☐ Водоснабдяване и канализация (чл.47 – чл.51)
- ☐ Шум и вибрации (чл.52 – чл.58)
- ☐ Специално работно облекло и обувки (чл. 59 – чл.69)

- ❑ Заваряване и рязане на метали
 - Ацетиленови генератори и станции (чл.70 – чл. 182)
 - Газопроводи (чл.183 – чл.266)
 - Предпазни устройства (чл. 267 – чл. 276)
 - Редуцир-винтили (чл. 277 – чл. 289)
 - Горелки и резачи (чл.290 – чл. 307)
 - Газови маркучи (чл. 308 – чл. 320)
 - Калциев карбамид (чл.321 – чл. 336)
 - Бутилки със сгъстени, разтворени под налягане и втечнени газове и газззови батерии (чл.377 – чл. 371)
 - Заменители на ацетилена – газове и течни горива (чл. 374 – чл. 402)
 - Газопламъчно заваряване и рязане на метали при различни условия и в специализирани помещения (чл.403 – чл. 470)
 - Подводно газопламъчно рязане на метали (чл.471 – чл.482)
 - Газокислородно и газофлюсово рязане на метали (чл. 485 – чл. 492)
- ❑ Електрозаваряване и рязане на метали
 - Право на извършване на електрозаваряване и рязане на метали (чл.503А)
 - Електродъгово заваряване и рязане на метали (чл.505 – чл.697)
 - Електросъпротивително рязане на метали (чл. 598 – чл.612)
 - Въздушно (кислородно) – дъгово рязане на метали (чл.613 – чл.620)
 - Плазмено заваряване и рязане на метали (чл.621 – чл. 629)
 - Заваряване на метали в камери с контролирана атмосфера (чл.630 – чл. 632)
 - Заваряване на метали с токове с висока честота (чл.633)
- ❑ Други методи на заваряване (чл. 634 – чл. 694)
- ❑ Общи изисквания за пожарна безопасност (чл.695 – чл. 739)
- ❑ Предотвратяване и ликвидиране на аварии и пожари (чл. 740 – чл. 748)
- ❑ Даване на първа помощ (чл. 749 – чл.751)

3.17. Правилник по безопасността на труда при производство на валцувани черни метали (В-01-03 - 01)

Правилникът е издаден въз основа на чл.4, ал. IV от кодекса на труда и Инструкцията за реда и начина за изработване и утвърждаване на държавни и ведомствени правилници и норми по безопасност на труда, 1970 г.

Област на приложение: Правилника регламентира изискванията по безопасните условия на труд при производство на валцувани черни метали.

С правилника са регламентирани:

- ☐ Санитарно технически изисквания към територията на цеховете (чл. 1 – чл. 31)
- ☐ Ергономични изисквания към работното място (чл. 32 – чл. 38)
- ☐ Санитарно-битови помещения (чл.39 – чл.43)
- ☐ Санитарно-хигиенна профилактика (чл.44 – чл.46)
- ☐ Водоснабдяване и канализация (чл.47 – чл. 68)
- ☐ Работно облекло и лични предпазни средства (чл.69 – чл. 78)
- ☐ Осветление и оцветяване (чл. 79 – чл.93)
- ☐ Отопление и вентилация (чл.94 – чл.114)
- ☐ Шум и вибрации (чл.115 – чл.127)
- ☐ Общи изисквания към технологичната част и съоръженията (чл.128 – чл. 191)
- ☐ Електрическо обзавеждане (чл.192 – чл.216)
- ☐ Дейност при аварии и злополуки и даване на първа медицинска помощ (чл.217 – чл.241)
- ☐ Пределно допустими концентрации на вредни вещества във въздуха на производствените помещения (чл.242 – чл. 246)

3.18. Правилник за безопасност и здраве при работа по електрообзавеждането с напрежение до 1000 V

Издаден от министъра на енергетиката и енергийните ресурси и министъра на труда и социалната политика, на основание чл. 276, ал. 1 от КТ, обн., ДВ, бр. 21 от 11.03.2005 г., изм. ДВ. бр.17 от 25 Февруари 2011г., в сила от 1.06.2005 г.

Правилникът определя минималните изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа по електрообзавеждането на потребители на електрическа енергия за напрежение до 1000 V, наричани "потребител", независимо от формата на собственост на средствата за производство:

- ☐ Организация за безопасност при работа по електрообзавеждането (част първа):
 - 1 общи положения (глава първа);
 - 2 основни изисквания за безопасност (глава втора);
 - 3 организационни мерки за безопасност (глава трета);
 - 4 технически мерки за безопасност (глава четвърта);
 - 5 лични предпазни средства и средства за колективна защита (глава пета).
- ☐ Правила за безопасност при извършване на работи по електрообзавежданес напрежение до 1000 V(част втора).

4. НОРМАТИВНИ АКТОВЕ ОТ ДРУГИ ОБЛАСТИ НА НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО, КОИТО УРЕЖДАТ И ВЪПРОСИ, СВЪРЗАНИ С БЗР

4.1. Закони

Закон за техническите изисквания към продуктите (ЗТИП)

Обн., ДВ, бр. 86 от 1999 г., изм., бр. 63 от 2002 г., изм. и доп., бр. 93 от 2002 г., изм., бр. 18 от 2003 г., доп., бр. 107 от 2003 г., изм. и доп., бр. 45 от 2005 г., доп., бр. 77 от 2005 г., изм., бр. 88, 95 и 105 от 2005 г., бр. 30 от 2006 г., доп., бр. 62 от 1.08.2006 г., изм. и доп., бр. 76 от 2006 г., доп., бр. 41 от 2007 г., изм. и доп., бр. 86 от 2007 г., изм., бр. 74 от 2009 г., изм. и доп., бр. 80 от 2010 г., бр. 38 от 2011 г., изм., бр. 38 и 53 от 2012 г.

Предмет: Законът урежда:

- ☐ реда за определяне на съществените изисквания към продуктите, които са предназначени за пускане на пазара и/или за пускане в действие;
- ☐ задълженията на лицата, които пускат продукти на пазара и/или ги пускат в действие;
- ☐ реда за определяне на правата и задълженията на производителите и лицата, които извършват дейностите по оценяване на съответствието на продуктите със съществените изисквания и/или изискванията за екопроектиране;
- ☐ надзора на пуснатите на пазара и/или пуснатите в действие продукти, за които има определени съществени изисквания и/или изисквания за екопроектиране и такива, които осигуряват изпълнението на съществените изисквания към строежите;
- ☐ техническия надзор за спазване на техническите изисквания, правилата и нормите за устройството или монтажа и за безопасна експлоатация на съоръженията с повишена опасност;
- ☐ условията за издаване на лицензии за осъществяване на технически надзор на съоръжения с повишена опасност;
- ☐ условията за вписване в регистър на лицата, осъществяващи поддържане, ремонтване и преустройство на съоръжения с повишена опасност.

Законът има за **цел** да:

- ☐ създаде условия, които гарантират пускането на пазара и/или пускането в действие на продукти, които не застрашават живота и здравето на хората, безопасността на домашните животни, интересите на потребителите и опазването

на околната среда и вещите, когато продуктите са правилно монтирани, поддържани и се използват по предназначение;

- ☐ уеднакви съществените изисквания към продуктите със съществените изисквания, приети в Директивите на Европейския съюз от „Нов подход“, и да осигури условия за взаимно признаване на резултатите от оценяване на съответствието и за интегриране в единния пазар на Европейския съюз.

Със ЗТИП са определени:

- ☐ условия за пускане на пазара и/или пускане в действие на продуктите (чл. 3);
- ☐ задължения за оценяване и удостоверяване на съответствието (чл. 4);
- ☐ задължения за производители, вносители и търговци (чл. 4а – 4б);
- ☐ съответствие между хармонизираните европейски стандарти и съществените изисквания към продуктите и/или на изискванията за екопроектиране (чл. 5);
- ☐ ред за определяне на съществените изисквания към продуктите (глава втора);
- ☐ процедури за оценяване на съответствието (чл. 8);
- ☐ разрешение за оценяване на съответствието (чл. 9), ред и условия за издаването му (чл. 10 – 12б);
- ☐ съдържание на разрешението за извършване на оценяване на съответствието (чл. 14);
- ☐ задължения на нотифицираните органи (чл. 14а – 14б);
- ☐ контрол за спазване на условията по издадено разрешение и практическото изпълнение на процедурите за оценяване на съответствието, както и за поддържането на техническата компетентност на персонала (чл. 14в);
- ☐ отнемане или ограничаване обхвата на разрешението за извършване на оценяване на съответствието (чл. 15);
- ☐ публични регистри на издадените и отнетите разрешения за извършване на оценяване на съответствието (чл. 19 – 20);
- ☐ маркировка за съответствие, допълнителна маркировка и декларация за съответствие (чл. 21 – 24);
- ☐ задължение за водене, съхранение и предоставяне на органите за надзор на пазара на техническо досие и декларация за съответствие (чл. 26);
- ☐ надзор на пазара – цел и органи (чл. 27);
- ☐ начини и места за осъществяване на надзор на пазара (чл. 28 – 29);
- ☐ правомощия на органите за надзор на пазара (чл. 30 – 30в);
- ☐ информация за резултатите от надзора (чл. 30е);
- ☐ права на органите за надзор на пазара (чл. 30ж);
- ☐ задължения на органите за надзор на пазара (чл. 30з);
- ☐ процедура по временно преустановяване или за забрана за пускане на пазара или за пускане в действие, или за изтегляне от пазара на продукти с нанесена

- маркировка за съответствие и допълнителна маркировка (чл. 30и);
- ❑ технически надзор за спазване на изискванията с цел осигуряване на безопасна експлоатация на съоръженията с повишена опасност (чл. 31, ал. 1);
 - ❑ наредби на Министерския съвет за определяне на: техническите изисквания, правила и норми за устройство, монтаж и безопасна експлоатация на съоръженията с повишена опасност, за които няма съществени изисквания, определени с наредбите по чл. 7 от закона; изискванията за монтаж и безопасна експлоатация на съоръженията с повишена опасност, за които има съществени изисквания, определени с наредбите по чл. 7 от закона (чл. 31, ал. 2);
 - ❑ видовете съоръжения с повишена опасност по смисъла на закона (чл. 32);
 - ❑ технически надзор при проектиране, монтаж, поддържане, ремонтване и експлоатация на съоръжения с повишена опасност (чл. 33);
 - ❑ органи за технически надзор (чл. 34);
 - ❑ лицензии и изисквания към лицата, които кандидатстват за получаване на лицензия за осъществяване на технически надзор на съоръженията с повишена опасност (чл. 34а);
 - ❑ проверки по спазване на обхвата и условията на издадената лицензия (чл. 34б);
 - ❑ задължение за уведомление (чл. 34в);
 - ❑ заверки за съответствието с техническите изисквания, правила и норми, определени с наредбите по чл. 31 (чл. 35);
 - ❑ регистъра на лицата, извършващи дейности по поддържане, ремонтване и преустройство на съоръженията с повишена опасност (чл. 36);
 - ❑ проверки за спазване обхвата на издаденото удостоверение и условията, при които е получено, и за изпълнение на задълженията по закона и наредбите по прилагането му (чл. 36а);
 - ❑ задължения на продавача на съоръжение с повишена опасност (чл. 38);
 - ❑ задължения на ползвателя за регистрация на съоръжение с повишена опасност (чл. 39);
 - ❑ издаване на писмено разрешение за пускане в експлоатация на съоръжение с повишена опасност (чл. 40);
 - ❑ извършване на първоначални, периодични и внезапни прегледи, проверки и изпитвания на съоръженията с повишена опасност, както и проверки на предприятията, сградите и другите обекти, в които съоръженията се произвеждат, монтират, поддържат, ремонтват и експлоатират (чл. 42);
 - ❑ придобиване на правоспособност за упражняване на професии по обслужване на съоръжения с повишена опасност (чл. 45);
 - ❑ задължения на ползвателя на съоръжения с повишена опасност (чл. 46);
 - ❑ права на органите за технически надзор за извършване на надзорната дейност съгласно наредбите по чл. 31 (чл. 48);

- ❑ принудителни административни мерки за неизпълнение на установените изисквания в глава пета от закона и в наредбите по чл. 31 (чл. 49);
- ❑ административнонаказателни разпоредби (глава шеста).

Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси

Обн., ДВ, бр. 10 от 2000 г., изм., бр. 91 от 2002 г., бр. 86 от 2003 г., изм. и доп., бр. 114 от 2003 г., бр. 100 и 101 от 2005 г., изм., бр. 30, 34 и 80 от 2006 г., изм. и доп., бр. 95 от 2006 г., изм., бр. 53 от 2007 г., изм. и доп., бр. 82 от 2007 г., изм., бр. 110 от 2008 г., изм. и доп., бр. 63 от 2010 г., изм., бр. 98 от 2010 г.

Предмет: Законът урежда:

- ❑ правата и задълженията на физическите и юридическите лица, които произвеждат, пускат на пазара, употребяват, съхраняват и изнасят химични вещества в самостоятелен вид, в смеси или в изделия и смеси с цел защита на човешкото здраве и опазване на околната среда;
- ❑ правомощията на държавните органи, осъществяващи контрол върху производството, пускането на пазара, употребата, съхраняването и износа на химични вещества в самостоятелен вид, в смеси или в изделия и смеси;
- ❑ мерките за прилагане на:
 - Регламент (ЕО) № 1907/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 18 декември 2006 г. относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (REACH), за създаване на Европейска агенция по химикали, за изменение на Директива 1999/45/ЕО и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 793/93 на Съвета и Регламент (ЕО) № 1488/94 на Комисията, както и на Директива 76/769/ЕИО на Съвета и директиви 91/155/ЕИО, 93/67/ЕИО, 93/105/ЕО и 2000/21/ЕО на Комисията, наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH)“;
 - Регламент (ЕО) № 1272/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2008 г. относно класифицирането, етиктирането и опаковането на вещества и смеси, за изменение и за отмяна на директиви 67/548/ЕИО и 1999/45/ЕО и за изменение на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (ОВ, L 353/1 от 31 декември 2008 г.), наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 1272/2008 (CLP)“;
 - Регламент (ЕО) № 648/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 31 март 2004 г. относно детергентите, наричан по-нататък "Регламент (ЕО) № 648/2004";
 - Регламент (ЕО) № 689/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 г. относно износа и вноса на опасни химикали (ОВ, L 204/1 от 31 юли 2008 г.), наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 689/2008“;

- Регламент (ЕО) № 850/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 г. относно устойчивите органични замърсители и за изменение на Директива 79/117/ЕИО, наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 850/2004“;
- Регламент (ЕО) № 1451/2007 на Комисията от 4 декември 2007 г. относно втората фаза на 10-годишната работна програма, посочена в член 16, параграф 2 от Директива 98/8/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно пускането на пазара на биоциди (ОВ, L 325/3 от 11 декември 2007 г.), наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 1451/2007“.

Законът дава определение за опасни химични вещества и смеси класифицирани по категории (чл. 2). Дадени са и изключенията, при които отделни разпоредби на закона не се прилагат (чл. 3). Въведени са изисквания към рекламата на опасни химични вещества и смеси (чл. 4).

Законът въвежда задължения за физическите и юридическите лица, които произвеждат, пускат на пазара, употребяват, съхраняват и изнасят химични вещества в самостоятелен вид, в смеси или в изделия и смеси с цел защита на човешкото здраве и опазване на околната среда да: извършват дейността по начин, който предотвратява или ограничава вредното въздействие върху човешкото здраве и околната среда; осигуряват свободен достъп на контролните органи; поддържат и при поискване да предоставят на контролните органи информация и документи (чл. 4а).

Редът и начинът за класифициране, опаковане и етикетирание на опасните химични вещества и смеси е определен в глава втора.

- ☐ Задължения за класифициране, опаковане и етикетирание и лабораторни изпитвания (чл. 5).
- ☐ Изисквания при договори за продажба от разстояние (чл. 7а).
- ☐ Информационен лист за безопасност (чл. 7б).
- ☐ Заявление за пускане на пазара на опасна химична смес (чл. 7г).
- ☐ Условия и ред за предоставяне на информация за физико-химичните и токсикологичните свойства на биоцид и/или химична смес, класифициран като опасен (чл. 7е).
- ☐ Мерки за прилагане на регламент (ЕО) № 648/2004 (глава трета).
- ☐ Условия и ред за пускане на пазара на биоциди (чл. 14 и 14а).
- ☐ Класифициране, опаковане и етикетирание на биоциди (чл. 14б).
- ☐ Публични регистри (чл. 14в) и експертен съвет по биоцидите (чл. 14г).
- ☐ Задължение за подаване на ежегодна информация относно химичния състав, физикохимичните и токсикологичните свойства на пуснатите на пазара биоциди през предходната година (чл. 14е).

- ❑ Ред и условия за извършване на научноизследователска и развойна дейност (чл. 15 – 15г).
- ❑ Разрешение за пускане на пазара на биоцид (чл. 17 – 17в).
- ❑ Регистрация на биоцид с нисък риск (чл. 17г – 17е).
- ❑ Нова информация (чл. 17ж).
- ❑ Процедура по промяна или отмяна на разрешение за пускане на пазара на биоцид и промяна или заличаване на регистрацията на биоцид с нисък риск (чл. 17з и 17и).
- ❑ Процедура по подновяване на издаденото разрешение за пускане на пазара на биоцид и на удостоверение за регистрация на биоцид с нисък риск (чл. 17к и 17л).
- ❑ Процедура за установяване на рамкова формулация (чл. 17м – 17о).
- ❑ Процедура и условия по включване на активно вещество в списъците по чл. 14, ал. 4, т. 1, 2 или 3 (чл. 18 – 18а).
- ❑ Условия за пускане на пазара на активно вещество за включване в състава на биоциди (чл. 18б).
- ❑ Разрешения за биоциди, ползване на данни, взаимно признаване на разрешения, обмен на информация, издаване на разрешение за пускане на пазара на биоцид, съдържащ съществуващи активни вещества, включени в Приложение II на Регламент (ЕО) № 1451/2007, включване или невключване на съществуващо активно вещество в списъците по чл. 14, ал. 4, т. 1 или 2, поверителност на данните и реклама (раздел XIII – XX вкл.).
- ❑ Мерки за прилагане на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH) и регламент (ЕО) № 1272/2008 (CLP) и задължение за предоставяне на информация съгласно чл. 127 от Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH) за целите на докладването по чл. 117 (1) от регламента от министърът на здравеопазването, изпълнителният директор на Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“, директорът на Агенция „Митници“, изпълнителният директор на Националната агенция за приходите и председателят на Националния статистически институт при поискване от министъра на околната среда и водите или от оправомощено от него длъжностно лице (глава пета).
- ❑ Мерки за прилагане на Регламент (ЕО) № 689/2008 и Регламент (ЕО) № 850/2004 (глава шеста).
- ❑ Контрол по изпълнението на изискванията за осигуряване на достъп на работещите с опасни химични вещества до информация за химичните вещества и смеси съгласно чл. 35 от Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH) и по прилагане на мерките за контрол на експозицията в работна среда, указани в информационния лист за безопасност (чл. 25, т. 11).

Закон за здравето

Обн., ДВ, бр. 70 от 2004 г., доп., бр. 46 от 2005 г., изм. и доп., бр. 76 и 85 от 2005 г., изм., бр. 88 от 2005 г., изм. и доп., бр. 94 от 2005 г., изм., бр. 103 от 2005 г., изм. и доп., бр. 18 от 2006 г., изм., бр. 30 и 34 от 2006 г., изм. и доп., бр. 59, 71 и 75 от 2006 г., изм., бр. 80 от 2006 г., доп., бр. 81 от 2006 г., изм., бр. 95 и 102 от 2006 г., бр. 31, 41, 46 и 53 от 2007 г., изм. и доп., бр. 59 от 2007 г., изм., бр. 82 от 2007 г., изм. и доп., бр. 95 от 2007 г., изм., бр. 13 и 102 от 2008 г., изм. и доп., бр. 110 от 2008 г., бр. 36 и 41 от 2009 г., изм., бр. 74, 82, 93 и 99 от 2009 г., изм. и доп., бр. 101 от 2009 г., доп., бр. 41 от 2010 г., изм. и доп., бр. 42 от 2010 г., изм., бр. 50 от 2010 г., изм. и доп., бр. 59 от 2010 г., изм., бр. 62 от 2010 г., изм. и доп., бр. 98 от 2010 г., изм., бр. 100 от 2010 г., изм. и доп., бр. 8 от 2011 г., доп., бр. 9, 45 и 60 от 2011 г., изм., бр. 38 от 2012 г., изм. и доп., бр. 40 и 54 от 2012 г., доп., бр. 60 от 2012г.

Предмет: Урежда обществените отношения, свързани с опазване здравето на гражданите.

Цел: Опазването на здравето на гражданите като състояние на пълно физическо, психическо и социално благополучие.

Със закона са уредени въпросите, свързани със:

- ❑ националната система за здравеопазване (чл. 4) и органите за нейното управление (чл. 5 – 10а);
- ❑ органите на държавния здравен контрол (чл. 12), вкл. функции и дейности: главен държавен здравен инспектор на Република България (чл. 13 – 14), регионални здравни инспекции (чл. 15) и Национален център по радиобиология и радиационна защита (НЦРРЗ), права на държавните здравни инспектори (чл. 19);
- ❑ здравните заведения, като структури на националната система за здравеопазване: националните центрове по проблемите на общественото здраве (чл. 22 – 24); Националната експертна лекарска комисия (НЕЛК) (чл. 25); здравни кабинети (чл. 26); оптики (чл. 26а. – 26б), както и аптеките са здравни заведения със статут и дейност, определени със Закона за лекарствените продукти в хуманната медицина;
- ❑ условията и реда за събиране, обработване, използване и съхраняване на здравна информация²² (чл. 27 – 28);
- ❑ здравните изисквания за обектите с обществено предназначение, продуктите и стоките със значение за здравето на човека и дейностите със значение за здравето на човека, както и максимално допустимите нива на фактори на жизнената среда

²² Личните данни, свързани със здравословното състояние, физическото и психическото развитие на лицата, както и всяка друга информация, съдържаща се в медицинските рецепти, предписания, протоколи, удостоверения и в друга медицинска документация. (чл. 27, ал. 1)

- (наредби на министъра на здравеопазването, издадени на основание чл. 34, ал. 2);
- здравните изисквания към лицата, работещи в детските заведения, специализираните институции за деца и възрастни, водоснабдителните обекти, предприятията, които произвеждат или търгуват с храни, бръснарските, фризьорските и козметичните салони (наредба на министъра на здравеопазването, издадена на основание чл. 34, ал. 3);
 - здравни изисквания към козметичните продукти (чл. 49 – 52): изисквания за производство, опаковане, етикетирание, рекламиране, пускане и предлагане на пазара (наредба, издадена от министъра на здравеопазването съгласувано с министъра на икономиката, енергетиката и туризма, на основание чл. 49, ал.2);
 - дейностите за въздействие върху рискови за здравето фактори (чл. 53 – 56а): ограничаване на тютюнопушенето, злоупотребата с алкохол и недопускане употребата на наркотични вещества;
 - защитата от въздействието на йонизиращи лъчения²³ (чл. 64 – 72): контрол на факторите на работната и жизнената среда за определяне и намаляване на облъчването на лица от източници на йонизиращи лъчения; медицинско наблюдение на лицата, които работят с източници на йонизиращи лъчения; дозиметричен контрол за определяне на вътрешното и външното облъчване на лицата, които работят с източници на йонизиращи лъчения; оценка на облъчването и на радиационния риск на населението като цяло или на групи от него; медицинско наблюдение на лицата, облъчвани с източници на йонизиращи лъчения при медицински изследвания или лечение; медицинско осигуряване на обществото, на отделни групи от него и на лицата, които работят с източници на йонизиращи лъчения, в случаите на радиационна авария; условията и редът за регистрация, обработка и съхраняване на данните за лицата, които работят или са работили в среда на йонизиращи лъчения (наредба на министъра на здравеопазването, издадена на основание чл. 71, ал. 2); задължения за физическите и юридическите лица, извършващи дейности с източници на йонизиращи лъчения (чл. 72);
 - защитата на здравето на гражданите при извършване на дейности с азбест и азбестосъдържащи материали (чл. 73 – 74): условия и ред за получаване на разрешение за извършване на дейностите по разрушаване или отстраняване на

²³ Министърът на здравеопазването определя с наредби: условията и реда за медицинско осигуряване и здравни норми за защита на лицата в случаи на радиационна авария; условията и реда за осигуряване защита на лицата при медицинско облъчване; условията и реда за извършване на индивидуален дозиметричен контрол на лицата, работещи с източници на йонизиращи лъчения; здравните норми и изисквания при работа в среда на йонизиращи лъчения; изисквания за защита на лицата при хронично облъчване в резултат на производство, търговия и използване на суровини, предмети и стоки с повишено съдържание на радионуклиди; основните изисквания за осигуряването на радиационна защита при работа с източници на йонизиращи лъчения за медицински цели. (чл. 65, ал. 1)

азбест и/или азбестосъдържащи материали от сгради, конструкции, предприятия, инсталации или кораби;

- ❑ медицинската експертиза (чл. 101 – 113): органи на медицинската експертиза; регионални картотеки на медицинските експертизи (РКМЕ); контрол върху медицинската експертиза и др.;
- ❑ медицинското осигуряване при бедствия, аварии и катастрофи (чл. 114 – 116);
- ❑ административнонаказателната отговорност (чл. 209 – 236): за нарушение на здравните изисквания по този закон и нормативните актове по прилагането му (чл. 210); за осъществяване на дейност в обект с обществено предназначение, без да е изпълнил задължението си за уведомяване на регионалната здравна инспекция (чл. 211); за неизпълнение на предписание на органите на държавния здравен контрол (чл. 212); за отказ или препятстване извършването на държавен здравен контрол или вземането на проби от органите на държавния здравен контрол (чл. 212а); за неизпълнение на заповед за спиране на обекти или на части от тях или за нарушаване на забрана за реализация на продукти и стоки, разпоредена от органите на държавния здравен контрол (чл. 213); за извършване на дейности по разрушаване или отстраняване на азбест и/или азбестосъдържащи материали от сгради, конструкции, предприятия, инсталации или кораби без получено разрешение по чл. 73 (чл. 214); за осъществяване на дейности с източници на йонизиращи лъчения в нарушение на изискванията на този закон и нормативните актове по прилагането му (чл. 219).

По смисъла на този закон (§ 1 от Допълнителните разпоредби):

- ❑ „Здравна документация“ са всички форми за регистриране и съхраняване на здравна информация. (т. 1);
- ❑ „Обекти с обществено предназначение“ са: водоизточници и минерални водоизточници, водоснабдителни обекти и съоръжения за питейно-битово водоснабдяване; плувни басейни, плажове и места за къпане; средства за подслон - хотели, мотели, вилни и туристически селища, места за настаняване - пансиони, общежития за възрастни, почивни станции, семейни хотели, самостоятелни стаи, вили, къщи, бунгала, къмпинги, както и туристически хижи - туристически хижи, туристически учебни центрове и туристически спални; спортни обекти - стадиони, спортни зали, игрални площадки, фитнес центрове и зали; театри, кинозалони, концертни зали, читалища, компютърни и Интернет зали, игрални зали; бръснарски, фризьорски и козметични салони, солариуми, ателиета за татуировки и поставяне на обици и други подобни изделия на различни части на тялото, СПА и уелнес центрове, обществени бани, перални, сауни, обществени тоалетни; гробищни паркове; обекти за производство и търговия на едро с лекарствени продукти и медицински изделия, аптеки, дрогерии и оптики; обекти

за производство, съхраняване и търговия с козметични продукти; железопътни гари, летища, пристанища, автогари, метростанции; обектите по чл. 26, ал. 1, т. 3; транспортни средства за обществен превоз - влакове, самолети, кораби, автобуси, трамваи, тролей, метровлакове, транспортни средства със специално предназначение - санитарни автомобили за болни, лекарства и консумативи, автомобили за превоз на тленни останки; обекти за производство на бутилирани натурални минерални, изворни и трапезни води; детски ясли и градини и заведения за социални услуги за деца и ученици, училища и висши училища, ученически и студентски общежития, школи - музикални, езикови, спортни, бази за детски и ученически отпих и туризъм, и центрове за работа с деца; лечебни и здравни заведения, здравни кабинети и обектите, в които се прилагат неконвенционални методи за благоприятно въздействие върху индивидуалното здраве; обекти с източници на йонизиращи лъчения; селскостопански аптеки; обекти с излъчващи съоръжения, които са част от електронна съобщителна мрежа, като: базови и радиорелейни станции, радио- и телевизионни предаватели и ретранслатори, радиолокаторни и навигационни станции и други. (т. 9);

- „Продукти и стоки със значение за здравето на човека” са: бутилирани натурални минерални, изворни и трапезни води; лекарствени продукти; козметични продукти; химични вещества и препарати; дрехи втора употреба; санитарно-хигиенни материали (дамски превръзки, тампони, бебешки еднократни пелени и еднократни пелени за възрастни, влажни кърпички за кожата); медицински изделия. (т. 10);
- „Дейности със значение за здравето на човека” са: устройство на урбанизираните територии; проектиране, строителство, реконструкция, разширение, въвеждане в експлоатация на жилищни сгради и обекти с обществено предназначение; поддържане чистотата на населените места от общините; изпълнение на имунизационния календар на Република България; недопускане и ограничаване на вътрешноболничните инфекции в лечебните заведения; извършване на дезинфекция, дезинсекция и дератизация; изготвяне и спазване на седмичните учебни разписания; спазване на физиологичните норми за организирано хранене на групи от населението; дейността на службите по трудова медицина; дейността с опасни отпадъци от лечебните и здравните заведения; спазване на изискванията за осигуряване здравословно хранене на групи от населението; дейността с азбест и/или азбестосъдържащи материали; спазване на установените с нормативен акт забрани и ограничения за реклама и продажба на алкохолни напитки; спазване на установените с нормативен акт забрани и ограничения за тютюнопушене (т. 11);
- „Факторите на жизнената среда” са: води, предназначени за питейно-битови нужди; води, предназначени за къпане; минерални води, предназначени за пиене или за използване за профилактични, лечебни или за хигиенни нужди; шум и

вибрации в жилищни, обществени сгради и урбанизирани територии; йонизиращи лъчения в жилищните, производствените и обществените сгради; нейонизиращи лъчения в жилищните, производствените, обществените сгради и урбанизираните територии; химични фактори и биологични агенти в обектите с обществено предназначение; курортни ресурси; въздух (т. 12);

- „Временна неработоспособност“ е състояние, при което осигуреното лице не може или е възпрепятствано да работи поради: остро, подостро или обострено хронично общо заболяване; злополука; професионална болест; лечение в чужбина; санаторно-курортно лечение; належащ медицински преглед или изследване; карантина; отстраняване от работа по предписание на здравните органи; гледане на болен или на карантиниран член от семейството; належащо придружаване на болен член от семейството за медицински преглед; изследване или лечение в същото или в друго населено място, в страната или в чужбина, бременност и раждане; гледане на здраво дете, върнато от детско заведение поради карантина в заведението (т. 34);
- „Трайно намалена работоспособност“ е състояние, при което поради хронично травматично или нетравматично увреждане (болест) лицето е с ограничена работоспособност във връзка с траен функционален дефицит на съответен увреден орган или система (т. 35);
- „Вид и степен на увреждане“ е състояние на хронично травматично или нетравматично увреждане (болест), при които лицето в нетрудоспособна възраст е с траен функционален дефицит на съответен увреден орган или система (т. 36).

Закон за устройство на територията (ЗУТ)

Обн., ДВ, бр. 1 от 2001 г., изм., бр. 41 и 111 от 2001 г., бр. 43 от 2002 г., изм. и доп., бр. 20, 65 и 107 от 2003 г., изм., бр. 36 от 2004 г., изм. и доп., бр. 65 от 2004 г., изм., бр. 28 от 2005 г., изм. и доп., бр. 76 и 77 от 2005 г., изм., бр. 88, 94 и 95 от 2005 г., изм. и доп., бр. 103 от 2005 г., изм., бр. 105 от 2005 г., бр. 29, 30, 34 и 37 от 2006 г., изм. и доп., бр. 65, 76 и 79 от 2006 г., изм., бр. 80 и 82 от 2006 г., изм. и доп., бр. 106 и 108 от 2006 г., бр. 41 от 22.05.2007 г., изм., бр. 53 от 2007 г., изм. и доп., бр. 61 от 2007 г., бр. 33 от 2008 г., доп., бр. 43 от 2008 г., изм., бр. 54 и 69 от 2008 г., доп., бр. 98 от 2008 г., изм., бр. 102 от 2008 г., изм. и доп., бр. 6, 17 и 19 от 2009 г., изм., бр. 80, 92 и 93 от 2009 г., изм. и доп., бр. 15 от 2010 г., доп., бр. 41 от 2010 г., изм. и доп., бр. 50, 54 и 87 от 2010 г., доп., бр. 19 и 35 от 2011 г., изм. и доп., бр. 54 и 80 от 2011 г., доп., бр. 29 и 32 от 2012 г., изм., бр. 38 от 2012 г., доп., бр. 45 и 47 от 2012 г., изм. и доп., бр. 53 от 2012 г.

Предмет: Урежда обществените отношения, свързани с устройството на територията, инвестиционното проектиране и строителството в Република България, и определя

ограниченията върху собствеността за устройствени цели.

Цел: Да гарантира устойчиво развитие и благоприятни условия за живеене, труд и отдых на населението.

Въпросите, свързани с **инвестиционното проектиране и разрешаване на строителството** са уредени в глава VIII на част втора на ЗУТ. Определени са:

- ❑ категориите строежи (чл. 137), като номенклатурата на видовете строежи по отделните категории е определена с наредба на министъра на регионалното развитие и благоустройството;
- ❑ условията и реда за изработване на инвестиционните проекти в обхват и съдържание, определени от министъра на регионалното развитие и благоустройството (чл. 139);
- ❑ изискванията за съгласуване и одобряване на инвестиционните проекти като основание за издаване на разрешение за строеж (чл. 141 – 145);
- ❑ случаите, при които не се изисква одобряване на инвестиционни проекти за издаване на разрешение за строеж (чл. 147);
- ❑ условията и реда за издаване на разрешение за строеж (чл. 148 – 150, чл. 152 – 153);
- ❑ случаите, при които не се изисква разрешение за строеж (чл. 151);
- ❑ допустимите отклонения от одобрения инвестиционен проект (чл. 154);
- ❑ условията за съхраняване на оригинала на разрешението за строеж (чл. 155).

За етапа на строителство са определени изисквания, свързани със:

- ❑ откриване на строителната площадка и определяне на строителна линия и ниво (чл. 157–159);
- ❑ участниците в строителството: възложител (чл. 161); строител (чл. 163); проектант (чл. 162); консултант (чл. 166 – 167), физическо лице, упражняващо технически контрол за част „Конструктивна”, технически ръководител (чл. 163а) и доставчик на машини, съоръжения и технологично оборудване (чл. 165);
- ❑ функциите на лицето, упражняващо строителен надзор (чл. 168);
- ❑ изискванията към строежите за осигуряване на: носимоспособност; безопасност при пожар; хигиена, опазване на здравето и живота на хората; безопасна експлоатация; защита от шум и опазване на околната среда; енергийна ефективност - икономия на енергия и топлосъхранение; опазване на защитените зони, на защитените територии и на другите защитени обекти и на недвижимите културни ценности; инженерно-техническите правила за защита при бедствия и аварии; физическа защита на строежите (чл. 169);
- ❑ строителните продукти, които се влагат в строежите (чл. 169а) и контролът върху

тях (169б);

- ❑ задължително застраховане в проектирането и строителството (чл. 171–174);

С оглед успешно завършване на строителството и издаване на разрешение за ползване са установени задължения за:

- ❑ изготвяне на екзекутивна документация (чл. 175);
- ❑ съставяне на: констативен акт (чл. 176); технически паспорт на строежа (176а–176б), вкл. обследване на строежите (176в);
- ❑ въвеждане на обекта в експлоатация (чл. 177).

Въпросите, свързани с административния контрол по устройство на територията и строителството са уредени в глава XX. Определени са функциите на:

- ❑ министъра на регионалното развитие и благоустройството (чл. 220, ал. 1–2);
- ❑ министъра на вътрешните работи, свързани с контрол по спазването на изискванията за пожарна безопасност (чл. 220, ал. 3);
- ❑ началника на Дирекцията за национален строителен контрол (чл. 222);
- ❑ органите на Дирекцията за национален строителен контрол (чл. 222, ал. 2);
- ❑ кметът на община (чл. 222а);
- ❑ общинските администрации (чл. 223).

Изискванията за необходимата техническа правоспособност на физическите и юридическите лица, които извършват проучвателни, проектантски, контролни, строителни и надзорни дейности са определени в чл. 229 – 231.

В глава XXIII „Административнонаказателната отговорност“ са уредени въпросите, свързани с:

- ❑ отговорността на лицата, които не изпълняват изискванията на този закон, актовете по неговото прилагане и другите правила и нормативи по проектирането и строителството: глоби (чл. 232 – 234);
- ❑ отстранявани от строежа (чл. 235);
- ❑ лишаване главен архитект на община (район) от правото да заема длъжността (чл. 236);
- ❑ налагане на имуществена санкция на юридическо лице или едноличен търговец (чл. 237);
- ❑ установяване на нарушенията, издаване, обжалване и изпълнение на наказателните постановления (чл. 238 – 239).

Закон за безопасно използване на ядрената енергия

Обн. ДВ. бр.63 от 2002г., изм. ДВ. бр.120 от 2002г., изм. ДВ. бр.70 от 2004г., изм. ДВ. бр.76, 88 и 105 от 2005г., бр.30 от 2006г., бр.11 и 109 от 2007г., бр.36 и 67 от 2008г., бр.42 и 74 от 2009г., бр.80, 87, 88 и 97 от 2010г., бр.26 от 2011г., бр.38 от 2012г.

Предмет: Урежда обществените отношения, свързани с държавното регулиране на безопасното използване на ядрената енергия и йонизиращите лъчения и с безопасното управление на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво, както и правата и задълженията на лицата, които осъществяват тези дейности, за осигуряване на ядрената безопасност, радиационната защита и физическата защита.

- ❑ Държавно регулиране на безопасното използване на ядрената енергия и йонизиращите лъчения и на безопасното управление на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво: Агенция за ядрено регулиране (чл. 4 – 11); министрите на здравеопазването, на околната среда и водите, на вътрешните работи, на отбраната, на земеделието и храните, на транспорта, информационните технологии и съобщенията, на образованието, младежта и науката и председателят на Държавна агенция „Национална сигурност“ (чл. 13).
- ❑ Условия и ред за издаване, изменение, подновяване, прекратяване и отнемане на лицензии и разрешения за безопасното осъществяване на съответната дейност (чл. 14 – 27).
- ❑ Ядрени съоръжения (чл. 33 – 44): издаване на разрешения за определяне местоположението на ядрено съоръжение (избор на площадка), за проектиране на ядрено съоръжение, за строителство на ядрено съоръжение и за въвеждане в експлоатация на ядрено съоръжение; издаване на лицензии за експлоатация на ядрено съоръжение и за извеждане от експлоатация на ядрено съоръжение; издаване на разрешение за внос или износ на ядрен материал, за превоз на ядрен материал, за сделки с ядрени съоръжения и с ядрени материали.
- ❑ Особени правила при изграждане и експлоатация на ядрени централи (чл. 45 – 47).
- ❑ Фонд „Извеждане от експлоатация на ядрени съоръжения“ (чл. 48 – 55).
- ❑ Дейности с други източници на йонизиращи лъчения: издаване на лицензии или разрешения за безопасното осъществяване на дейности с източници на йонизиращи лъчения (чл. 56 – 63).
- ❑ Правоспособност и специализирано обучение за дейностите в ядрените съоръжения и с източници на йонизиращи лъчения (чл. 64 – 71).
- ❑ Отчет и контрол на ядрени материали, радиоактивни вещества и други източници на йонизиращи лъчения (чл. 72 – 73).
- ❑ Управление на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво: общи

разпоредби (чл. 74 – 77); Държавно предприятие „Радиоактивни отпадъци“ (чл. 78 – 89).

- ❑ Контрол при използването на ядрената енергия и йонизиращите лъчения и по управлението на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво (чл. 98 – 103).
- ❑ Зони с особен статут около ядрените съоръжения и други обекти с източници на йонизиращи лъчения (чл. 104 – 111).
- ❑ Физическа защита на ядрени материали, ядрени съоръжения и радиоактивни вещества (чл. 112 – 116а).
- ❑ Аварийно планиране и аварийна готовност при извършване на дейности с ядрени съоръжения, ядрени материали и източници на йонизиращи лъчения (чл. 117 – 123).
- ❑ Гражданска отговорност за ядрена вреда (чл. 127 – 137).
- ❑ Административнонаказателна отговорност (чл. 138 – 148).

Закон за измерванията

Обн., ДВ, бр. 46 от 2002 г., изм., бр. 88 от 2005 г., изм. и доп., бр. 95 от 2005 г., изм., бр. 99 от 2005 г., бр. 36 от 2008 г., бр. 82 от 2009 г., бр. 39 от 2011 г., бр. 38 от 2012 г.

Предмет: Урежда обществените отношения, свързани с осигуряване на проследимост, точност и достоверност на измерванията.

Законът има за **цел:**

- ❑ в съответствие с националните интереси да защитава живота и здравето на хората и околната среда от вредни въздействия, както и имуществото на физическите и юридическите лица от неблагоприятни последици, които могат да настъпят вследствие на неверни резултати от измерванията;
- ❑ да създава условия за международно признаване на резултатите от извършваните в Република България измервания.

Законът определя:

- ❑ обхвата на метрологичния контрол (чл. 6);
- ❑ държавното управление в областта на измерванията: държавна политика (чл. 8); органи на управление (чл. 9 – 10г); консултативни органи по метрология (чл. 10д – 10з);
- ❑ единиците, еталоните и проследимостта на измерванията: разрешени за използване единици за измерване (чл. 11 – 13); еталони и проследимост на измерванията (чл. 14 – 22);
- ❑ контрола на средствата за измерване: общи изисквания (чл. 23 – 28); одобряване

на типа на средства за измерване (чл. 29 – 37); първоначална и последваща проверка на средства за измерване (чл. 38 – 46); оправомощаване на лица за проверка на средства за измерване (чл. 47 – 56);

- ❑ метрологичната експертиза на средства за измерване (чл. 57 – 58);
- ❑ контрола на предварително опакованите продукти и бутилките: общи изисквания (чл. 59 – 63); контрол на количествата на предварително опакованите продукти и на вместимостите на бутилките (чл. 64 – 66); одобряване на идентификационните знаци на производителите на бутилки и уведомяване от лицата, които произвеждат или внасят предварително опаковани продукти (чл. 67 – 69); означение върху предварително опакованите продукти и бутилките (чл. 70 – 73);
- ❑ метрологичния надзор (чл. 74 – 81);
- ❑ финансови разпоредби, свързани с контрола (чл. 82 и 83);
- ❑ административнонаказателни разпоредби (чл. 84 – 94).

Закон за националната стандартизация

Обн., ДВ, бр. 88 от 2005 г., доп., бр. 42 от 2009 г., изм., бр. 97 от 2010 г.

Предмет: Урежда осъществяването на дейността по националната стандартизация и реда за създаването, устройството и дейността на Българския институт за стандартизация (БИС). Определя взаимодействието на органите на изпълнителната власт и БИС във връзка с процедурата за обявяване в областта на стандартите за премахване на техническите пречки пред търговията.

Дейността по националната стандартизация включва: разработването на български стандарти на национално ниво, приемането, одобряването, публикуването, издаването и разпространяването им; участие в разработването и гласуването на стандарти на европейско и международно ниво, въвеждането им като български стандарти, тяхното публикуване, издаване и разпространяване.

- ❑ Идентификация на българските стандарти (чл. 4).
- ❑ Доброволност на българските стандарти и условия за препращане на нормативни актове към българските стандарти (чл. 5).
- ❑ Устройство и управление на Българския институт за стандартизация (чл. 6 – 32).
- ❑ Организация на дейността по националната стандартизация:
 - предмет на дейност на Българския институт за стандартизация (чл. 33 – 38);
 - разработване, приемане и одобряване на български стандарти (чл. 39 – 45);
 - въвеждане на европейски и международни стандарти като български стандарти (чл. 46 – 49);
 - разработване и одобряване или въвеждане на български стандартизационни

документи (чл. 50);

- изменяне и отменяне на български стандарти и на български стандартизационни документи (чл. 51);
- авторски права и права за разпространение (чл. 52 – 54);
- имущество и финансиране (чл. 55 – 57).

Закон за народната просвета

Обн., ДВ, бр. 86 от 1991 г., изм., бр. 90 от 1996 г., изм. и доп., бр. 36 от 1998 г., доп., бр. 124 от 1998 г., изм., бр. 153 от 1998 г., бр. 67 и 68 от 1999 г., изм. и доп., бр. 90 от 2002 г., бр. 95 от 2002 г., бр. 29 от 2003 г., изм., бр. 71 от 2003 г., доп., бр. 86 и 114 от 2003 г., изм. и доп., бр. 40 от 2004 г., изм., бр. 28, 94, 103 и 105 от 2005 г., изм. и доп., бр. 41 и 105 от 2006 г., изм., бр. 113 от 2007 г., изм. и доп., бр. 50 от 2008 г., доп., бр. 35 от 2009 г., изм., бр. 36 и 74 от 2009 г., изм. и доп., бр. 50 и 78 от 2010 г., доп., бр. 9 от 2011 г., изм., бр. 23 от 2011 г., изм. и доп., бр. 99 от 2011 г.

Предмет: Урежда устройството, функциите и управлението на системата на народната просвета (детски градини, училища и обслужващи звена).

Въпросите, свързани с училищното образование са уредени в глава IV „Училища“.

- Държавни образователни изисквания (ДОИ) и ред за приемането им (чл. 15 – 17)
- Училищно образование: основно и средно (според степента) и общо и професионално (според съдържанието), условия за придобиване и документи за удостоверяване (чл. 22 – 25); видове училища (чл. 26); форми на обучение (чл. 31).

Със закони²⁴ са приети ДОИ за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план и за професионалното образование и обучение. (чл. 17, т. 1).

С наредби на Министерския съвет са приети ДОИ за: учебниците и учебните помагала; учителската правоспособност и квалификация; материално-техническата база; здравното обслужване; безопасните условия на възпитание, обучение и труд. (чл. 17, т. 2).

С наредби на министъра на образованието, младежта и науката, съгласувано със съответните министерства и ведомства са приети ДОИ за: придобиването на квалификация по професии; обучението на деца и ученици със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания. (чл. 17, т. 3).

²⁴ Закон за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план и Закона за професионалното образование и обучение.

С наредби на министъра на образованието, младежта и науката са приети ДООИ за: предучилищното възпитание и подготовка; учебното съдържание; усвояването на книжовния български език; системата за оценяване; извънкласната и извънучилищната дейност; научното, информационното и библиотечното обслужване; инспектиране на системата на народната просвета. (чл. 17, т. 4).

Закон за професионалното образование и обучение (ЗПО)

Обн., ДВ, бр. 68 от 1999 г., изм., бр. 1 и 108 от 2000 г., бр. 111 от 2001 г., изм. и доп., бр. 103 от 2002 г., изм., бр. 120 от 2002 г., доп., бр. 29 от 2003 г., изм., бр. 28 от 2005 г., изм. и доп., бр. 77 от 2005 г., изм., бр. 94 от 2005 г., бр. 30 от 2006 г., изм. и доп., бр. 62 от 2006 г., попр., бр. 63 от 2006 г., изм. и доп., бр. 13 от 2008 г., изм., бр. 26 от 2008 г., изм. и доп., бр. 36 и 74 от 2009 г., бр. 50 от 2010 г., изм., бр. 97 от 2010 г.

Предмет: Регулира обществените отношения, свързани със: осигуряване на правото на професионално образование и обучение на гражданите, съобразно личните им интереси и възможности; задоволяване на потребностите от квалифицирана работна сила, конкурентоспособна на пазара на труда; осигуряване на условия за функциониране и развитие на системата на професионалното образование и обучение, основаващи се на сътрудничество между нейните институции и органите на изпълнителната власт и на местното самоуправление и социалните партньори.

Цел: Да подготвя гражданите за реализация в икономиката и в другите сфери на обществения живот, като създава условия за придобиване на професионална квалификация и за нейното непрекъснато усъвършенстване.

- Структура и същност на системата на професионалното образование и обучение (чл. 4 – 5): професионално ориентиране, професионално обучение и професионално образование.
- Общи изисквания към организацията в системата на професионалното образование и обучение: Списък на професиите за професионално образование и обучение (чл. 6); Списък на регулираните професии в Република България (чл. 7); класификационни признаци на Списъка на професиите за професионално образование и обучение (чл. 8); обучение за придобиване на професионална квалификация (чл. 9), вкл. рамкови програми (чл. 10 – 12); документация за професионалното образование и за професионалното обучение (чл. 13); изисквания към кандидатите (чл. 14); условия и ред за приемане на кандидатите (чл. 15); организация на учебния процес (чл. 16 – 17).
- Институции в системата на професионалното образование и обучение: професионални училища, професионални гимназии и професионални колежи,

училища по изкуствата и спортни училища (чл. 19); центрове за професионално обучение и центровете за информация и професионално ориентиране (чл. 20 – 22); центрове за квалификация на обучаващите (чл. 23).

- ❑ Държавно образователно изискване (ДОИ) за професионално образование и обучение: съдържание (чл. 24); прием в професионалните училища, професионалните гимназии, професионалните колежи, в училищата по изкуствата и в спортни училища (чл. 25); структура и съдържание на рамковите програми за професионално образование (чл. 27) и за професионално обучение (чл. 28); практическо обучение (чл. 29 – 31); професионално образование и професионално обучение за ученици със специални образователни потребности (чл. 32) и с хронични заболявания (чл. 32а), както и за ученици от домовете за отглеждане и възпитание на деца, за лишени от родителска грижа (чл. 32б), за ученици с девиантно поведение (чл. 32в) и за лишените от свобода (чл. 32г).
- ❑ Завършване, удостоверяване и признаване на професионалното образование и професионалното обучение (чл. 33 – 40).
- ❑ Национална агенция за професионално образование и обучение: статут, функции и органи за управление (чл. 41 – 48); експертни комисии (чл. 49); лицензии (чл. 49а – 49г); информационна дейност (чл. 50).
- ❑ Функции на министерствата, общините и на социалните партньори, отнасящи се до професионалното образование и обучение: Министерство на образованието, младежта и науката (чл. 51); Министерство на труда и социалната политика (чл. 52); Министерство на здравеопазването (чл. 53); отраслови министерства (чл. 54); общини (чл. 55); организациите на работодателите (чл. 56) и организациите на работниците и служителите на национално равнище (чл. 57); браншови синдикални организации (чл. 58).

Закон за признаване на професионални квалификации

Обн., ДВ, бр. 13 от 2008 г., доп., бр. 41 от 2009 г., изм., бр. 74 от 2009 г., изм. и доп., бр. 98 от 2010 г., изм., бр. 8 от 2011 г., доп., бр. 9, 43 и 61 от 2011 г.)

Предмет: Урежда условията и реда за признаване на професионални квалификации, придобити в други държави членки и в трети държави, с цел достъп и упражняване на регулирани професии в Република България.

- ❑ Органи по признаване на професионални квалификации (чл. 4): министърът на здравеопазването; изпълнителният директор на Българската агенция по безопасност на храните; председателят на Камарата на архитектите; председателят на Камарата на инженерите в инвестиционното проектиране; други органи, определени в специален закон или в подзаконов нормативен акт.

- ❑ Изисквания за признаване на професионални квалификации за упражняване на регулирани професии (чл. 6).
- ❑ Свободно предоставяне на услуги в Република България от граждани на други държави членки: при предоставяне за първи път (чл. 13); при временно или еднократно предоставяне на услуги (чл. 14 – 18); при първоначалното предоставяне на услуги, свързани с професии в областта на общественото здраве и безопасност (чл. 20 – 21).
- ❑ Признаване на професионални квалификации за професиите, за които не се прилага автоматичното признаване (чл. 24).
- ❑ Доказателства за професионални квалификации (чл. 25): удостоверение за правоспособност; свидетелство, удостоверяващо успешно завършване на средно образование; диплома, удостоверяваща успешното завършване на определен вид обучение след средно образование.
- ❑ Признаване на професионални квалификации, когато достъпът до регулирана професия в Република България е обвързан с притежаване на определени професионални квалификации (чл. 28).
- ❑ Условия, при които може да се изиска стаж за приспособяване с продължителност до три години или полагане на изпит за признаване на правоспособност (чл. 29 – 31).
- ❑ Признаване на професионални квалификации въз основа на придобит професионален опит (чл. 33 – 36).
- ❑ Автоматично признаване на професионални квалификации: общи изисквания (чл. 37 – 42); на лекари (чл. 43 – 47); на медицински сестри (чл. 48 – 51); на лекари по дентална медицина (чл. 52 – 55); на ветеринарни лекари (чл. 56 – 57); на акушерки (чл. 58 – 63); на магистър-фармацевти (чл. 64 – 65); на архитекти (чл. 66 – 72).
- ❑ Упражняване на регулирана професия, свързана с търговия, разпространение и професионално използване на токсични продукти и на биологични пестициди (чл. 73 – 76).
- ❑ Процедура по признаване на професионални квалификации (чл. 77 – 86).
- ❑ Правила за упражняване на професията (чл. 87 – 90).
- ❑ Сътрудничество между органите по признаване на професионални квалификации за упражняване на регулирани професии в Република България (91 – 94).

По смисъла на Закона (§ 1 от Допълнителните разпоредби):

- ❑ „Регулирана професия“ е професионална дейност или съвкупност от професионални дейности, включена в Списъка на регулираните професии в Република България, която е от обществена значимост и/или е от съществено значение за живота и здравето на хората и достъпът до която е подчинен на закони, подзаконови или административни разпоредби относно: притежаването на специфична професионална квалификация; правоспособност; членство в

професионална организация, работеща за поддържане на високо равнище в съответната професионална област, за осъществяването на което е получила специфично признаване от държавата. (т. 1)

- „Професионални квалификации” са квалификациите, удостоверени с доказателства за професионални квалификации, удостоверения за правоспособност по смисъла на чл. 25, т. 1, буква „а” и/или професионален опит. (т. 2)
- „Доказателства за професионална квалификация” са дипломи, свидетелства и други документи, които удостоверяват успешно завършване на професионално обучение, проведено в по-голямата си част на територията на Европейската общност, и са издадени от компетентен орган в държава членка. Доказателства за професионални квалификации са и доказателствата, издадени в трети държави по смисъла на § 3 и 3а.

Закон за висшето образование

Обн., ДВ, бр. 112 от 1995 г., изм., бр. 28 от 1996 г., бр. 56 от 1997 г., попр., бр. 57 от 1997 г., изм., бр. 58 от 1997 г., изм. и доп., бр. 60 от 1999 г., попр., бр. 66 от 1999 г., изм., бр. 111 от 1999 г., изм. и доп., бр. 113 от 1999 г., бр. 54 от 2000 г., изм., бр. 22 от 2001 г., бр. 40 от 2002 г., изм. и доп., бр. 53 от 2002 г., бр. 48 от 2004 г., доп., бр. 70 от 2004 г., изм. и доп., бр. 77 от 2005 г., бр. 83 от 2005 г., изм., бр. 103 от 2005 г., изм. и доп., бр. 30 от 2006 г., изм., бр. 36 от 2006 г., изм. и доп., бр. 62 от 2006 г., изм., бр. 108 от 2006 г., изм. и доп., бр. 41 от 2007 г., бр. 13 от 2008 г., изм., бр. 43 от 2008 г., доп., бр. 69 от 2008 г., бр. 42 от 2009 г., изм., бр. 74 от 2009 г., изм. и доп., бр. 99 от 2009 г., изм., бр. 38 от 2010 г., изм. и доп., бр. 50 от 2010 г., изм., бр. 56 от 2010 г., изм. и доп., бр. 63 и 101 от 2010 г., бр. 61 и 99 от 2011 г., бр. 60 от 2012 г.

Предмет: Урежда устройството, функциите, управлението и финансирането на висшето образование в Република България.

Цел на висшето образование: Подготовката на висококвалифицирани специалисти над средното образование и развитието на науката и културата.

Със закона са определени:

- функциите на министъра на образованието, младежта и науката като държавен орган за осъществяване на националната политика във висшето образование (чл. 10);
- видовете висши училища, откриване, преобразуване и закриване (чл. 12 – 38);
- структурата и организацията на учебния процес във висшите училища (39 – 47);

степени на висшето образование (научни степени, образователно-квалификационни степени, професионални направления и специалности); форми на образование; условия за присъждане на диплома за завършена степен.

Закон за министерство на вътрешните работи

Обн., ДВ, бр. 17 от 24.02.2006 г., в сила от 1.05.2006 г., изм., бр. 30 от 11.04.2006 г., в сила от 12.07.2006 г., бр. 102 от 19.12.2006 г., изм. и доп., бр. 105 от 22.12.2006 г., в сила от 1.01.2007 г., изм., бр. 11 от 2.02.2007 г., бр. 31 от 13.04.2007 г., бр. 41 от 22.05.2007 г., бр. 46 от 12.06.2007 г., в сила от 1.01.2008 г., бр. 57 от 13.07.2007 г., в сила от 13.07.2007 г., изм. и доп., бр. 64 от 7.08.2007 г., изм., бр. 109 от 20.12.2007 г., в сила от 1.01.2008 г., бр. 28 от 14.03.2008 г., бр. 43 от 29.04.2008 г., в сила от 29.04.2008 г., изм. и доп., бр. 69 от 5.08.2008 г., изм., бр. 94 от 31.10.2008 г., в сила от 1.01.2009 г., доп., бр. 98 от 14.11.2008 г., изм., бр. 27 от 10.04.2009 г., изм. и доп., бр. 42 от 5.06.2009 г., изм., бр. 74 от 15.09.2009 г., в сила от 15.09.2009 г., бр. 82 от 16.10.2009 г., изм. и доп., бр. 93 от 24.11.2009 г., в сила от 25.12.2009 г., бр. 88 от 9.11.2010 г., в сила от 9.11.2010 г., изм., бр. 9 от 28.01.2011 г., бр. 23 от 22.03.2011 г., в сила от 22.03.2011 г., изм. и доп., бр. 47 от 21.06.2011 г., в сила от 21.06.2011 г., доп., бр. 48 от 24.06.2011 г., в сила от 24.06.2011 г., бр. 81 от 18.10.2011 г., бр. 38 от 18.05.2012 г., в сила от 1.07.2012 г., изм. и доп., бр. 44 от 12.06.2012 г., в сила от 1.07.2012 г., изм., бр. 15 от 15.02.2013 г., в сила от 1.01.2014 г.

Предмет: Този закон урежда принципите, задачите, дейностите, устройството и управлението на Министерството на вътрешните работи (МВР) и статута на служителите в него.

Цел: Основните задачи на МВР са:

- ☐ защита на националната сигурност;
- ☐ противодействие на престъпността и опазване на обществения ред;
- ☐ защита на правата и свободите на гражданите и опазване на техните живот, здраве и имущество;

Със закона са определени:

- ☐ Дейността, устройство и управление на Министерството на вътрешните работи (МВР)
- ☐ Дейности на структурите и правомощията на органите на МВР
- ☐ Държавна служба в МВР

4.2. Правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание нормативните актове по т. 4.1.

4.2.1. Правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закон за техническите изисквания към продуктите

Наредба за съществените изисквания и оценяване съответствието на машините

Наредбата е приета с ПМС № 140 от 19.06.2008 г. на основание чл. 7, ал. 1 от ЗТИП. Обн., ДВ, бр. 61 от 2008 г., попр., бр. 71 от 2008 г., изм. и доп., бр. 48 от 2010 г.

С наредбата са определени: съществените изисквания към машините; процедурите за оценяване и начините за удостоверяване съответствието на машините със съществените изисквания към тях; редът за издаване на разрешения за оценяване съответствието на машините и проверки за спазване на условията, при които е издадено разрешението.

Наредбата се прилага за: машини; сменяеми съоръжения; защитни елементи; товарозахващащи приспособления; вериги, въжета и ремъци; демонтируеми съоръжения за механично предаване на въртящ момент; частично комплектувани машини (чл. 2, ал. 1). В чл. 2, ал. 2 и чл. 3 са посочени случаите, при които наредбата не се прилага.

Уредени са въпросите, свързани със:

- ☐ изисквания за пускане на пазара и/или в действие на машини (чл. 4 и 5);
- ☐ маркировка за съответствие и съответствие с хармонизирани европейски стандарти (чл. 6);
- ☐ процедура при несъответствие със стандартите (чл. 7 – 8);
- ☐ спазване на изискванията на законодателството, свързано със здравословни и безопасни условия на труд, когато при монтиране или използване на машината се налагат промени в конструкцията ѝ (чл. 9);
- ☐ изисквания към маркировката за съответствие (чл. 10);
- ☐ задължения на производителя или неговия упълномощен представител, които произтичат от съществените изисквания към машината (чл. 11 – 13);
- ☐ принципи за осигуряване на безопасността при: проектиране и изработване на машината (чл. 14 и 15); разумно предвидима неправилна експлоатация (чл. 16); необходимо или предвидимо използване на лични предпазни средства (чл. 17); настройване, поддържане и използване (чл. 18); материалите, вложени при създаване на машината, или продуктите, употребявани или получаващи се при използването (чл. 19); собственото осветление (чл. 20); транспортирането, опаковането и складирането (чл. 21); преместването на машината или някои от

съставните ѝ части (чл. 22 и 23); минимизиране на нивото на дискомфорт, умора, физически и психически стрес на оператора (чл. 24); проектиране на работното място (чл. 25); използване на машината в опасна среда, представляваща риск за здравето и безопасността на оператора, или когато машината създава опасна среда (чл. 26); проектиране, изработване и/или оборудване на работно място, съоръжено с кабина (чл. 27); проектиране на работните места с възможност за монтиране на седалки или комплектовани със седалки и изисквания към тях (чл. 28 и 29);

- ❑ изисквания към проектирането и изработването на системите за управление (чл. 30 – 32);
- ❑ изисквания към орган за управление, който е проектиран и изработен да изпълнява различни функции (чл. 33);
- ❑ изисквания към органа за управление в съответствие с ергономичните принципи (чл. 34);
- ❑ устройства за сигнализация и изисквания към тях (чл. 35 – 37);
- ❑ изисквания към машина с пултовете за управление, разположени в едно или няколко предварително определени места или зони, или с няколко пулта за управление, или с няколко работни места (чл. 38);
- ❑ изисквания към машина за пускане в действие (чл. 39 – 42);
- ❑ изисквания към органите за управление за безопасно спиране и към устройствата за аварийно спиране (чл. 43 – 51);
- ❑ изисквания към машина, проектирана и изработена за използване в няколко режима на управление или на функциониране, изискващи различни мерки за защита и/или работни процедури (чл. 52 – 53);
- ❑ изисквания към превключвателят на режимите на управление или на функциониране (чл. 54);
- ❑ изисквания към машините, свързани с енергозахранването (чл. 56 – 57);
- ❑ изисквания към машината, нейните съставни части и оборудването ѝ за устойчивост и издръжливост на натоварване (чл. 58 – 60);
- ❑ изисквания към материалите, от които са направени частите на машината по отношение на явленията умора, стареене, корозия, абразивно износване вътрешни и външни натоварвания на тръбопроводите (чл. 61 – 64);
- ❑ условия за обработка на материал, подаван автоматично (чл. 65);
- ❑ обезопасяване на машината от механични рискове (чл. 66 – 74);
- ❑ изисквания към защитните прегради и предпазните устройства (чл. 75 – 82);
- ❑ изисквания към машината за рискове, предизвикани от други опасности:
 - рискове, породени от електрозахранването (чл. 83 – 85);
 - при захранване с енергия, различна от електрическата (чл. 86);
 - риск от допускане на грешки при монтажа или демонтажа (чл. 87);

- риск от погрешното свързване на машината и частите ѝ (чл. 88);
- риск от нараняване при допир или близост до машинни части или материали с високи или ниски температури (чл. 89);
- рискове от пожар или прегряване, произтичащи от нея, или от газове, течности, прахове, изпарения или други вещества, отделяни или използвани от машината (чл. 90);
- рискове от експлозия, произтичащи от нея, или от газове, течности, прахове, изпарения или други вещества, отделяни или използвани от машината (чл. 91);
- риск от излъчвания във въздуха шум предимно в източника му (чл. 92);
- риск от вибрации предимно в източника (чл. 93);
- риск от лъчения от машината (чл. 94);
- външните лъчения (чл. 95);
- при използване на лазерни устройства (чл. 96);
- рискове от вдишване, поглъщане, контакт на кожата, очите и лигавиците и проникване през кожата на вредни/опасни материали и вещества (чл. 97);
- риск да остане затворен човек в машината (чл. 98);
- предотвратяване на риска от подхлъзване, препъване или падане (чл. 99);
- рискове от електрически заряд, предизвикан от мълния (чл. 100);
- изисквания към поддръжката на машината (чл. 101 – 105);
- изисквания към информацията:
 - информацията и предупрежденията върху машината (чл. 106);
 - информацията, необходима за управление на машината (чл. 107);
 - предупредителния звуков или светлинен сигнал (чл. 108);
 - сигналите на предупредителните устройства (чл. 109);
 - допълнителни предупредителни устройства, надписи и знаци при остатъчни или потенциални рискове (чл. 110);
 - данни върху машината (чл. 111);
 - документите, придружаващи машината (чл. 112);
 - инструкцията за експлоатация на машината – изисквания, съдържание и измерване на звуковите нива и емисиите от йонизиращи лъчения (чл. 113 – 119);
- допълнителни съществени изисквания към определени категории машини:
 - машини, предназначени за използване в хранително-вкусовата, козметичната или фармацевтичната промишленост (чл. 120 – 121);
 - ръчно преносим и и/или ръчно водими машини (чл. 122 – 123);
 - преносими машини за закрепване и други машини с ударно действие (124 – 125);
 - машини за обработване на дърво и на материали с подобни физически характеристики (чл. 126);

- машини за прилагане на пестициди (чл. 126а – 126и);
- допълнителни съществени изисквания за преодоляване на специфичните рискове при придвижването на машините:
 - A. към работните места:
 - изисквания към мястото за управление на машината (чл. 127);
 - изисквания към седалките на машината (чл. 128);
 - изисквания при транспортиране случайно или редовно на машината на други лица, освен водача (чл. 129);
 - B. към системите за управление:
 - ограничаване на достъпа до системите за управление (чл. 130);
 - обозначение на пултовете за управление при дистанционно управление на машината (чл. 131);
 - задействане на органите за управление (чл. 132 – 134);
 - управление на колесната машина (чл. 135);
 - придвижването на самоходната машина (чл. 136 – 137);
 - устройства за автоматично и незабавно спиране и за предотвратяване на потенциално опасни функции за машини с дистанционно управление (чл. 138);
 - управление на машината, съпроводжана от водач пешеходец (чл. 139);
 - управление по време на спиране при повреда в енергозахранването на сервоуправлението (чл. 140);
 - C. защита срещу механични рискове:
 - изисквания към машината, монтирана на подвижна основа (чл. 141);
 - изисквания към машината при риск от преобръщане на самоходната машина с водач и/или оператори (чл. 143);
 - защита при риск от падащи предмети или материал на самоходната машина с водач и/или с оператори (чл. 144);
 - изисквания към средствата за хващане и стъпване за достъп до машината (чл. 145);
 - изисквания към теглещо-прикачно устройство (чл. 146);
 - изисквания към демонтируемите устройства за механично предаване на въртящ момент (чл. 147);
 - изисквания към демонтируемите устройства за механично предаване на въртящ момент на теглена машина (чл. 148);
 - D. защита от други опасности:
 - изисквания към мястото за акумулаторната батерия (чл. 149)
 - изисквания за пожарогасители или с вградени пожарогасителни системи (чл. 150);
 - E. информация и инструкции:

- нанасяне на знаци и/или поставяне на табели с инструкции за експлоатация, настройване и поддържане на машината (чл. 152);
- изисквания за сигнализация при машина с водач, дистанционно управление (чл. 153 – 155);
- предупредителни знаци за опасност при работеща машина (чл. 156);
- информация върху машината и съдържание на инструкцията за експлоатация (чл. 157 – 159);
- допълнителни съществени изисквания за преодоляване на специфичните рискове в резултат на подежни операции:
- A. мерки за предпазване от механични опасности:
 - изисквания за устойчивост към машините, които могат да създадат опасности вследствие на подежни операции (чл. 160);
 - изисквания към машините, движещи се по релсови пътища (чл. 161);
 - изисквания към машината, товарозахващащите приспособления и сменяемите части по отношение издържане на натоварванията в работно или неработно състояние, монтаж, демонтаж и транспортиране, както и при всички други състояния и/или въздействия, на които са подложени (чл. 162);
 - статични и динамични изпитвания (чл. 163 – 165);
 - изисквания към диаметрите на ролките, барабаните и верижните колела, въжетата и веригите (чл. 166);
 - изисквания при определяне размерите на товарозахващащите приспособления (чл. 167);
 - изисквания към устройството за контрол на движенията (чл. 168);
 - системи за предотвратяване на сблъсък между машините (чл. 169);
 - изисквания към механизмите за предотвратяване на опасно изместване или приплъзване на товара или той да не падат свободно или неочаквано (чл. 170);
 - изисквания към разположението на мястото за управление (чл. 171);
 - изисквания към машините при обслужване на определени нива (чл. 172 – 173);
 - елиминиране на риска от падане на товар от превозващото средство (чл. 175);
 - защитни прегради от допир и падане от височина (чл. 176);
 - мерки за потвърждение, че подежната машината или готовите за употреба товарозахващащи приспособления, независимо от начина им на задвижване (човешка сила или двигател), могат да изпълняват предвидените им функции безопасно, когато се пускат на пазара или се пускат в действие за първи път (чл. 177 – 178);
 - статичните и динамичните изпитвания (чл. 179);
- B. съществени изисквания към машините, които не се задвижват от човешка сила:
 - органи за управление (чл. 180);
 - устройства за предупреждение на водача и за предотвратяване на опасни

- движения на товара (чл. 181);
- изисквания към носещите, теглещите и теглещо-носещите въжета на направляваните по въжета съоръжения (чл. 182);
 - C. информация и маркировка: маркировка и данни за сертификата и информация за товароподемност на машината (чл. 183 – 185);
 - D. инструкция за експлоатация (чл. 186 – 187);
 - ☐ допълнителни съществени изисквания към машините за подземна работа (чл. 188 – 194);
 - ☐ допълнителни съществени изисквания към машините, които при повдигане на хора създават специфични опасности (чл. 195 – 206);
 - ☐ процедури за оценяване съответствието на машините (чл. 207 – 211);
 - ☐ процедури, приложими за частично комплектувани машини (чл. 212);
 - ☐ ред за издаване на разрешения на лица по чл. 10, ал. 1 от Закона за техническите изисквания към продуктите и проверки за спазване на условията, при които е издадено разрешението (чл. 213 – 218).

Наредба за маркировката за съответствие

Наредбата е приета с ПМС № 191 от 2005 г. на основание чл. 24 от ЗТИП.
Обн., ДВ, бр. 69 от 2005 г., изм. и доп., бр. 66 от 2006 г.

С наредбата са определени правилата за нанасяне и графичното изображение на маркировката за съответствие.

Маркировката за съответствие удостоверява, че продуктите съответстват на приложимите за тях изисквания, определени в наредбите по чл. 7 от Закона за техническите изисквания към продуктите, и че са били подложени на съответните процедури за оценяване на съответствието.

- ☐ Задължение за нанасяне на маркировката за съответствие, преди продуктите да бъдат пуснати на пазара и/или пуснати в действие (чл. 3).
- ☐ Графично изображение на маркировката за съответствие – приложение № 1 – 3 (чл. 4).
- ☐ Изисквания за размер и за нанасяне на маркировката за съответствие (чл. 5 – 8);
- ☐ Други маркировки (чл. 9).

Наредба за условията и реда за извършване на надзор на пазара

Наредбата е приета с ПМС № 110 от 2003 г. на основание чл. 30д от ЗТИП.
Обн., ДВ, бр. 49 от 2003 г., изм. и доп., бр. 85 от 2005 г., изм., бр. 40 от 2006 г.

С наредбата са определени условията и редът за извършване на надзор на пазара на продуктите, за които са определени съществени изисквания в наредбите по чл. 7 от ЗТИП, както и редът за унищожаване на продуктите, когато в резултат на извършения надзор се констатира, че несъответствието им със съществените изисквания не може да се отстрани технически.

- ☐ Механизми за надзор на пазара (чл. 2).
- ☐ Органи за надзор на пазара (чл. 3).
- ☐ Наблюдение на пазара (чл. 4 – 6).
- ☐ Проверки на продукти, пуснати на пазара и/или пуснати в действие (чл. 7 – 10).
- ☐ Вземане на образци или проби от продукти, изпитване и изготвяне на заключение за съответствието на продуктите със съществените изисквания (чл. 11 – 18).
- ☐ Спиране и забрана на разпространението и използването на продуктите (чл. 19 – 22).
- ☐ Унищожаване на продуктите (чл. 23 – 28).

Наредба за съществените изисквания и оценяване съответствието на личните предпазни средства

Наредбата е приета с ПМС № 94 от 2002 г. на основание чл. 7, ал. 1 от ЗТИП.

Обн., ДВ, бр. 48 от 2002 г., изм., бр. 13 от 2003 г., изм. и доп., бр. 24 от 2006 г., изм., бр. 40 от 2006 г.

С наредбата са определени: съществените изисквания към личните предпазни средства (ЛПС); процедурите за оценяване и начините за удостоверяване съответствието на ЛПС със съществените изисквания към тях; редът за издаване на разрешения на лицата за извършване оценяване на съответствието и проверки за спазване на условията, при които е издадено разрешението.

- ☐ Изключения по приложението на наредбата (чл. 3).
- ☐ Условие за пускане на пазара и/или в действие на ЛПС (чл. 4).
- ☐ Съответствие с изискванията на наредбата на лични предпазни средства с проста конструкция (чл. 6).
- ☐ Съответствие с изискванията на наредбата на лични предпазни средства със сложно устройство (чл. 7).
- ☐ Съществени изисквания:
 - общи изисквания към всички ЛПС (чл. 8 – 13);
 - допълнителни изисквания към ЛПС, свързани с някои техни конструктивни особености (чл. 14 – 27);
 - допълнителни изисквания към ЛПС, предназначени за ползване при

специфични опасности (чл. 28 – 47).

- ☐ Оценяване и удостоверяване на съответствието (чл. 48 – 52).
- ☐ Ред за издаване на разрешения на лица за извършване оценяване на съответствието и проверки за спазване на условията, при които е издадено разрешението (чл. 53 – 57).

Наредба за условията и реда за издаване на лицензии за осъществяване на технически надзор на съоръжения с повишена опасност и за реда за водене на регистър на съоръженията

Наредбата е приета с ПМС № 187 от 2000 г. на основание чл. 34, ал. 2 и чл. 39, ал. 2 от ЗТИП.

Обн., ДВ, бр. 79 от 2000 г., изм., бр. 115 от 2002 г., изм. и доп., бр. 17 от 2003 г., доп., бр. 104 от 2004 г., изм., бр. 40 от 2006 г., изм. и доп., бр. 59 от 2006 г., бр. 64 от 2008 г., бр. 32 от 2009 г., бр. 73 от 2010 г., изм., бр. 18 от 2011 г., изм. и доп., бр. 78 от 2011 г., бр. 99 от 2011 г.

С наредбата са уредени въпросите, свързани с:

- ☐ видовете съоръжения с повишена опасност (СПО), чийто технически надзор се осъществява от председателя на Държавната агенция за метрологичен и технически надзор (ДАМТН) чрез Главна дирекция „Инспекция за държавен технически надзор” (ГД „ИДТН”);
- ☐ видовете СПО, чийто надзор се осъществява от лица или структурнообособени части на предприятия или организации, получили лицензия за това;
- ☐ условията и редът за издаване на лицензии за осъществяване на технически надзор на СПО;
- ☐ редът за водене на регистър на СПО.

Определени са:

- ☐ органите на техническия надзор (чл. 2 – 2а);
- ☐ изискванията за издаване на лицензия за осъществяване на технически надзор на СПО и изисквания към лицата и персонала, в т.ч. професионална квалификация и минимално необходимите материално-технически условия и средства по чл. 34а, ал. 2, т. 4 и ал. 3, т. 2 ЗТИП (чл. 3 – 4а);
- ☐ системата за управление на качеството (чл. 4б);
- ☐ задълженията за регистрация на всички СПО, на които се осъществява технически надзор (чл. 5);

- ☐ редът за издаване на лицензии на лица за осъществяване на технически надзор на съоръжения с повишена опасност (чл. 6 – 21);
- ☐ редът за водене на регистъра на съоръженията с повишена опасност (чл. 22 – 26).

Наредба за съществените изисквания и оценяване съответствието на машини и съоръжения, които работят на открито, по отношение на шума, излъчван от тях във въздуха

Наредбата е приета с ПМС № 22 от 2004 г. на основание чл. 7, ал. 1 от ЗТИП.

Обн., ДВ, бр. 11 от 2004 г., изм. и доп., бр. 24 от 2006 г., бр. 28 от 2006 г., изм., бр. 40 от 2006 г., изм. и доп., бр. 37 от 2007 г.

С наредбата са определени: съществените изисквания към машините и съоръженията, които работят на открито, по отношение на шума, излъчван от тях във въздуха; процедурите за оценяване и начините за удостоверяване на съответствието със съществените изисквания; редът за издаване на разрешения на лицата за извършване оценяване на съответствието и проверки за спазване на условията, при които е издадено разрешението.

- ☐ Обхват на наредбата (чл. 2).
- ☐ Изключения по прилагане на наредбата (чл. 3).
- ☐ Условия за пускане на пазара на машини и съоръжения, които работят на открито (чл. 4);
- ☐ Съответствие на стандартите със съществените изисквания (чл. 5).
- ☐ Съществени изисквания (чл. 6 – 7).
- ☐ Оценяване и удостоверяване на съответствието (чл. 8 – 10).
- ☐ Ред за издаване на разрешения на лица за извършване оценяване на съответствието и проверки за спазване на условията, при които е издадено разрешението (чл. 11 – 15).

Наредба за съществените изисквания и оценяване съответствието на съоръжения и системи за защита, предназначени за експлоатация в потенциално експлозивна атмосфера.

Наредбата е приета с ПМС № 205 от 2001 г. на основание чл. 7, ал. 1 от ЗТИП.

Обн., ДВ, бр. 81 от 2001 г., попр., бр. 90 от 2001 г., изм., бр. 115 от 2002 г., бр. 13 от 2003 г., изм. и доп., бр. 24 от 2006 г., изм., бр. 40 от 2006 г.

С наредбата са определени: съществените изисквания към съоръженията и системите за защита, предназначени за експлоатация в потенциално експлозивна атмосфера;

процедурите за оценяване и начините за удостоверяване на съответствието със съществените изисквания към тях; редът за издаване на разрешения на лицата за извършване оценяване на съответствието и проверки за спазване на условията, при които е издадено разрешението.

- ☐ Обхват на наредбата (чл. 2).
- ☐ Условия за пускане на пазара на съоръжения, системи за защита и устройства (чл. 3 – 4).
- ☐ Съответствие на стандартите със съществените изисквания (чл. 5).
- ☐ Класифициране на съоръженията, предназначени за експлоатация в потенциално експлозивна атмосфера, в групи и категории, определящи необходимите нива на защита (чл. 6).
- ☐ Означения върху съоръженията и системите за защита (чл. 7).
- ☐ Съществени изисквания:
 - общи изисквания към съоръженията и системите за защита (чл. 7а – 24);
 - специални изисквания към съоръженията от I група, категория M1 (чл. 25);
 - специални изисквания към съоръженията от I група, категория M2 (чл. 26);
 - специални изисквания към съоръженията от II група, категория 1 (чл. 27 – 28);
 - специални изисквания към съоръженията от II група, категория 2 (чл. 29 – 30);
 - специални изисквания към съоръженията от II група, категория 3 (чл. 31 – 32);
 - специални изисквания към системите за защита (чл. 33 – 34);
- ☐ Оценяване и удостоверяване на съответствието (чл. 35 – 41).
- ☐ Ред за издаване на разрешения на лица за извършване оценяване на съответствието и проверки за спазване на условията, при които е издадено разрешението (чл. 42 – 46).

Наредба за съществените изисквания и оценяване съответствието на возни с неавтоматично действие

Наредбата е приета с ПМС № 114 от 30.05.2003 г. на основание чл. 7, ал. 1 от ЗТИП. Обн., ДВ, бр. 52 от 2003 г., изм. и доп., бр. 1 от 2005 г., изм., бр. 85 от 2005 г., изм. и доп., бр. 24 от 2006 г., изм., бр. 40 от 2006 г., изм. и доп., бр. 37 от 2007 г.

С наредбата са определени: съществените изисквания към возните с неавтоматично действие, наричани по-нататък „возни“; процедурите за оценяване и начините за удостоверяване съответствието на возните със съществените изисквания; редът за издаване на разрешения на лицата за извършване оценяване на съответствието и проверки за спазване на условията, при които е издадено разрешението.

- ☐ Видове возни (чл. 2).
- ☐ Изключения по прилагане на наредбата (чл. 3).

- ☐ Изисквания към везните при пускане на пазара (чл. 4).
- ☐ Съответствие на стандартите със съществените изисквания (чл. 5).
- ☐ Последващи проверки (чл. 6).
- ☐ Съществени изисквания към везни с неавтоматично действие:
 - метрологични изисквания (чл. 7 – 20);
 - конструктивни изисквания (чл. 21 – 31);
- ☐ Оценяване и удостоверяване на съответствието (чл. 32 – 38).
- ☐ Ред за издаване на разрешения на лица за извършване оценяване на съответствието и проверки за спазване на условията, при които е издадено разрешението (чл. 39 – 43).

Наредба за съществените изисквания и оценяване съответствието на средствата за измерване

Наредбата е приета с ПМС № 253 от 2006 г. на основание чл. 7, ал. 1 от ЗТИП.

Обн., ДВ, бр. 80 от 2006 г., доп., бр. 37 от 2007 г., изм., бр. 98 от 2009 г., изм. и доп., бр. 48 от 25.06.2010 г.

С наредбата са определени:: съществените изисквания към средствата за измерване; процедурите за оценяване и начините за удостоверяване съответствието на средствата за измерване със съществените изисквания към тях; условията и редът за издаване на разрешения на лица за извършване на оценяване на съответствието и за проверка за спазване на условията, при които е издадено разрешението.

- ☐ Обхват на наредбата (чл. 2 – 3).
- ☐ Условия за пускане на пазара на средства за измерване (чл. 4).
- ☐ Съответствие на стандартите със съществените изисквания (чл. 5).
- ☐ Техническо решение, за осигуряване на съответствие на средствата за измерване със съществените изисквания (чл. 6).
- ☐ Изисквания за клас на точност на средствата за измерване (чл. 7).
- ☐ Съществени изисквания (чл. 8 – 24).
- ☐ Оценяване и удостоверяване на съответствието (чл. 25 – 31).
- ☐ Ред за издаване на разрешения на лица за извършване оценяване на съответствието и проверки за спазване на условията, при които е издадено разрешението (чл. 32 – 36).

4.2.2. Правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси

Наредба за реда и начина за съхранение на опасни химични вещества и смеси

Наредбата е приета с ПМС № 152 от 2011 г. на основание чл. 4б, ал. 1 от Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси.

Обн., ДВ, бр. 43 от 7.06.2011 г.

С наредбата са определени: задълженията на физическите и юридическите лица, които съхраняват опасни химични вещества и смеси; общите изисквания към складовете и организацията за съвместно съхранение на опасни химични вещества и смеси; редът и начинът за извършване оценка на безопасността на съхранението на опасни химични вещества и смеси.

Уредени са въпросите свързани със:

- ☐ задълженията на физическите и юридическите лица, които съхраняват опасни химични вещества и смеси (чл. 4);
- ☐ случаите на използване на наличната информация за опасните вещества и смеси (чл. 5);
- ☐ общите изисквания при изграждането и експлоатацията на складове за съхранение на опасни химични вещества и смеси (чл. 6);
- ☐ организацията за съхранението на опасни химични вещества и смеси (чл. 7);
- ☐ правилата за определяне на съвместимостта на категориите/класовете на опасност на съхраняваните опасни химични вещества и смеси (чл. 8);
- ☐ редът и начина за извършване на оценка на безопасността на съхранението на опасни химични вещества и смеси (чл. 9 – 11);
- ☐ задължението за преразглеждане и актуализиране на оценката на безопасността на съхранението на опасни химични вещества и смеси (чл. 12);
- ☐ задължението за планиране и предприемане на коригиращи действия (чл. 13);
- ☐ документирането, съхранението и предоставянето на оценката на безопасността на съхранението на опасни химични вещества и смеси (чл. 14).

Наредба за реда и начина за ограничаване на производството, употребата или пускането на пазара на определени опасни химични вещества, смеси и изделия от Приложение XVII на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH)

Наредбата е приета с ПМС № 376 от 2011 г. на основание чл. 4б, ал. 2 от Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси.

Обн., ДВ, бр. 1 от 2012 г.

С наредбата са определени: мерки за прилагане на ограниченията за производство, пускане на пазара и употреба на опасни химични вещества в самостоятелен вид, в смеси и в изделия от Приложение XVII на Регламент (ЕО) № 1907/2006 на Европейския парламент

и на Съвета относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (REACH), за създаване на Европейска агенция по химикалите, за изменение на Директива 1999/45/ЕО и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 793/93 на Съвета и на Регламент (ЕО) № 1488/94 на Комисията, както и на Директива № 76/769/ЕИО на Съвета и на директиви № 91/155/ЕИО, 93/67/ЕИО, 93/105/ЕО и 2000/21/ЕО на Комисията, наричан по-нататък "Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH)", и неговите изменения и свързаните с това задължения на физическите и юридическите лица; редът и начинът за прилагане на определени ограничения в Приложение XVII на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH); координацията и сътрудничеството между органите, осъществяващи контрол върху ограниченията в Приложение XVII на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH).

- Задължения на физическите и юридическите лица, които употребяват и/или пускат на пазара опасни химични вещества в самостоятелен вид, в смеси и/или в изделия, за които са въведени ограничения в Приложение XVII на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH) (чл. 2).
- Задължение за предоставяне на ежегодна информация (чл. 3).
- Ред и начин за прилагане на определени ограничения в приложение XVII на регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH) (чл. 4 – 6).
- Координация и сътрудничество между контролните органи по Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (чл. 7 – 10).

Наредба за реда и начина на класифициране, опаковане и етикетиране на химични вещества и смеси

Наредбата е приета с ПМС № 182 от 2010 г. на основание чл. 5, ал. 2 от Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и препарати.
Обн., ДВ, бр. 68 от 2010 г.

С наредбата са определени: редът и начинът за класифициране на химични вещества и смеси; изискванията за опаковане и етикетиране на опасни химични вещества и смеси; изискванията за опаковане и етикетиране на химични смеси, които не са класифицирани като опасни, но въпреки това могат да представляват специфична опасност; допълнителните изисквания към опаковките и етикетите на някои химични вещества и смеси; критериите за избор на алтернативно наименование на вещество, влизащо в състава на химична смес, което може да се изпише върху етикета на тази смес.

- Изключения по прилагане на наредбата (чл. 2).
- Задължения на лицата, които пускат на пазара химично вещество и/или смес (чл.3).
- Класифициране на химични вещества (чл. 5 – 7).
- Изисквания за опаковане на опасни химични вещества (чл. 8).

- ❑ Изисквания към опаковките (чл. 9).
- ❑ Етикетиране на опасни химични вещества, обозначения и съдържание на етикетите и изисквания към тях (чл. 10 – 19).
- ❑ Ред и начин за определяне на опасните свойства на химичните смеси и основни принципи на класифицирането и етикетирането им (чл. 21 – 28).
- ❑ Изисквания при опаковане на химични смеси (чл. 29 – 32).
- ❑ Изисквания за етикетиране на химични смеси (чл. 33 – 48).
- ❑ Задължение за подаване на заявление за получаване на разрешението по чл. 7в, ал. 1 на Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и препарати (чл. 50).

4.2.3. Правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закона за здравето

Наредба за медицинската експертиза

Наредбата е приета с ПМС № 87 от 2010 г. на основание чл. 101, ал. 6 от Закона за здравето.

Обн., ДВ, бр. 36 от 2010 г., изм., бр. 5 и 41 от 2011 г.

С наредбата са определени: принципите и критериите на медицинската експертиза и редът за нейното извършване като неразделна част от диагностично-лечебната и профилактичната дейност на лечебните заведения.

- ❑ Общи разпоредби свързани с медицинската експертиза: обхват (чл. 2); органи на медицинската експертиза (чл. 3); формата и съдържанието на експертните решения и на медицинските протоколи (чл. 4).
- ❑ Експертиза на временната неработоспособност: Общи правила за издаване на болнични листове. Условия и ред за установяване на временна неработоспособност (чл. 6 – 20); издаване на болничен лист при общо заболяване, трудова злополука, професионална болест (чл. 21 – 22); болничен лист на осигурен, изпратен за консултация или изследване (чл. 24); трудоустрояване с болничен лист (чл. 25); болничен лист за временна неработоспособност при бременност, раждане и осиновяване (чл. 26-34); издаване на болничен лист за балнеолечение, климатолечение и таласолечение (чл. 35 – 36); издаване на болничен лист при карантина и отстраняване от работа по предписание на медицинските органи (чл. 37); издаване на болничен лист за гледане на болен член от семейството (чл. 38 – 40); издаване на болничен лист за придружаване на член от семейството за лечение, консултация и изследване (чл. 41 – 43); издаване на болничен лист за лечение и изследване в чужбина (чл. 44 – 52); общи

изисквания по отчетността на болничните листове (чл. 53 – 56).

- ❑ Определяне характера на заболяванията - професионален или общ (чл. 57 – 60).
- ❑ Експертиза на трайно намалената работоспособност и на вида и степента на увреждане: обхват (чл. 61); условия и критерии за определяне степента на трайно намалената работоспособност (чл. 62 – 68); срокът на инвалидизиране (чл. 69 – 71); решение за причинна връзка (чл. 72 – 77); задължение за определяне условията на труд, противопоказани за здравословното състояние на освидетелстваните лица (чл. 78).

В приложение към наредбата са определени:

- ❑ отправните точки за оценка на трайно намалената работоспособност и на вида и степента на увреждане в проценти (приложение № 1 към чл. 63, ал. 1);
- ❑ методика за прилагане на отправните точки за оценка на трайно намалената работоспособност в проценти (приложение № 2 към чл. 63, ал. 3).

Правилник за устройството и организацията на работа на органите на медицинската експертиза и на регионалните картотеки на медицинските експертизи

Правилникът е приет с ПМС № 83 от 26.04.2010 г. на основание чл. 109 от Закона за здравето.

Обн., ДВ, бр. 34 от 2010 г., изм., бр. 5 и 41 от 2011 г.

С правилника се уреждат устройството и организацията на работа на органите на медицинската експертиза и на регионалните картотеки на медицинските експертизи (РКМЕ).

- ❑ Устройство на органите на медицинската експертиза (чл. 6 – 22): Лекарски консултативни комисии (ЛКК), Детски експертни лекарски комисии (ДЕЛК), Териториални експертни лекарски комисии (ТЕЛК), Национална експертна лекарска комисия (НЕЛК), Регионални картотеки на медицинските експертизи (РКМЕ).
- ❑ Организация на работата на органите на медицинската експертиза: правомощия на лекуващия лекар (лекар по дентална медицина) (чл. 23), ЛКК (чл. 24 – 31), ДЕЛК/ ТЕЛК (чл. 32 – 41), НЕЛК (чл. 42 – 54), РКМЕ (чл. 55 – 61).
- ❑ Задължения на ръководителите на лечебните заведения относно медицинската експертиза (чл. 62).
- ❑ Обжалване на решенията на органите на медицинската експертиза (чл. 63 – 68).
- ❑ Контрол върху медицинската експертиза (чл. 69 – 71).

Наредба № 36 за условията и реда за упражняване на държавен здравен контрол

Наредбата е издадена от министъра на здравеопазването на основание чл. 19, ал. 4 от Закона за здравето.

Обн., ДВ, бр. 63 от 2009 г., изм. и доп., бр. 38 от 2011 г.

Наредбата определя:

- условия и ред за извършване на държавен здравен контрол на обекти с обществено предназначение (чл. 16а – 26): оценка на съответствието със здравните изисквания на планове, програми и инвестиционни предложения за строителство, дейности и технологии или техни изменения или разширения по реда на Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми, приета с Постановление № 139 на Министерския съвет от 2004 г. (ДВ, бр. 57 от 2004 г.), и Наредбата за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда, приета с Постановление № 59 на Министерския съвет от 2003 г. (ДВ, бр. 25 от 2003 г.) (чл. 16б); съгласуване на устройствени схеми и планове и оценка на съответствието със здравните изисквания на инвестиционни проекти съгласно разпоредбите на Закона за устройство на територията и при спазване изискванията по чл. 18 и 19 (чл. 16в); участие в държавните приемателни комисии за въвеждане в експлоатация на строежите от първа, втора и трета категория, определени в чл. 5, ал. 1 от Наредба № 2 от 2003 г. за въвеждане в експлоатация на строежите в Република България и минимални гаранционни срокове за изпълнени строителни и монтажни работи, съоръжения и строителни обекти (обн., ДВ, бр. 72 от 2003 г.; изм., ДВ, бр. 49 от 2005 г.) (чл. 20); права на държавният здравен инспектор при инспекцията/проверката в обект с обществено предназначение (чл. 25); създаване, поддържане и съхраняване на досиета на обектите с обществено предназначение (чл. 26).
- условия и ред за извършване на държавен здравен контрол върху продукти и стоки, имащи значение за здравето на човека (чл. 27 – 34а): натурални минерални, изворни и трапезни води, предназначени за питейни цели (чл. 29); лекарствени продукти (чл. 30); химичните вещества и смеси (чл. 31); козметични продукти (чл. 32); дрехи втора употреба (чл. 33) и др.;
- условия и ред за извършване на държавен здравен контрол върху дейности, имащи значение за здравето на човека (чл. 35 – 41г): дейността на службите по трудова медицина (чл. 40); дейностите с опасни отпадъци (чл. 41); дейността с азбест и/или азбестосъдържащи материали (чл. 41б) и др.;
- условия и ред за извършване на държавен здравен контрол върху фактори на жизнената среда (чл. 42 – 60): води, предназначени за питейно-битови цели, и

води, предназначени за къпане (чл. 42); минералните води, използвани за лечение, профилактика, питейно-битови цели, бутилиране, хигиенни цели, спорт и отдих (чл. 43); шум от локални източници (чл. 44 – 51); вибрациите в жилищни помещения и обществени сгради (чл. 52 – 55); химични фактори във въздушната среда на обекти с обществено предназначение (чл. 56); електрически, магнитни и електромагнитни полета в жилищните и обществените сгради и урбанизираните територии (чл. 57); въздух (чл. 59) и почви (чл. 60).

- **ред за извършване на държавен здравен контрол за спазване изискванията за защита на лицата от въздействието на йонизиращи лъчения** (чл. 61 – 74): контрол в обекти с източници на йонизиращи лъчения; контрол върху продукти и стоки за повишено съдържание на радионуклиди; контрол на радиационните фактори на жизнената среда; контрол по спазване на изискванията на нормативните актове за осигуряване на радиационната защита на лицата при извършването на дейности с източници на йонизиращи лъчения; обследване на радиационни инциденти или аварии и медицинско наблюдение на засегнатите лица.

Наредба № 29 от 2005 г. за здравни норми и изисквания при работа в среда на йонизиращи лъчения

Наредбата е издадена от министъра на здравеопазването на основание чл. 65, ал. 1, т. 4 от Закона за здравето
Обн., ДВ, бр. 78 от 2005 г.

С наредбата са определени здравните норми и изисквания при работа в среда на йонизиращи лъчения.

Наредбата регламентира провеждането на задължително медицинско наблюдение на работещите в среда на йонизиращи лъчения за недопускане на развитието на детерминистични ефекти и намаляване вероятността от възникване на стохастични ефекти до ниво, което се определя като приемливо.

Наредбата се прилага за всички дейности, свързани с използване на източници на йонизиращи лъчения, с изключение на дейностите, освободени от регулиращ контрол по смисъла на чл. 8 от Наредбата за основни норми за радиационна защита (ДВ, бр. 73 от 2004 г.).

- Общи изисквания за задължителното медицинско наблюдение на работещи в среда на йонизиращи лъчения (чл. 3 – 4)
- **Предварително медицинско наблюдение:** лица, които подлежат на прегледи (чл. 5); видове прегледи (приложение № 1, към чл. 6); експертно заключение за

медицинската пригодност (чл. 7 – 8); изисквания за провеждането на медицинското наблюдение за работещите в атомните електрически централи (приложение № 2, към чл. 9); медицински противопоказания за работа в среда на йонизиращи лъчения (приложение № 3, към чл. 10); здравно досие (приложение № 4, към чл. 11).

- ❑ **Периодично медицинско наблюдение:** периодичност на прегледите (приложение 5, към чл. 12); Процедура за организиране и провеждане на прегледите (чл. 14 – 24); радиационен паспорт (приложение № 6, към чл. 15); обхват на периодичното медицинско наблюдение, и на медицинските специалисти, които го извършват (приложение 7, към чл. 16); изисквания за допълнителни прегледи и консултации (чл. 17 – 18); експертно заключение за медицинската пригодност (чл. 19); изисквания за предоставяне на информация (чл. 20 – 21), вкл. регистър по чл. 71, ал. 1 от Закона за здравето (чл. 24).

Наредба № 28 за условията и реда за регистрация, обработка и съхраняване на данните, съдържащи се в регистъра на лицата, които работят или са работили в среда на йонизиращи лъчения

Наредбата е издадена от министъра на здравеопазването на основание чл. 71, ал. 2 от Закона за здравето.

Обн., ДВ, бр. 76 от 20.09.2005 г.

С наредбата са уредени условията и редът за регистрация, обработка и съхраняване на данните в регистър²⁵ на лицата, които работят или са работили в среда на йонизиращи лъчения.

- ❑ Съдържание на регистъра (чл. 2)
- ❑ Регистрация, обработка и съхранение на данните, съдържащи се в регистъра: задължения за предоставяне на данни в регистъра (чл. 5); форма и съдържание на информацията, която се предоставя в регистъра (приложение 1, към чл. 6); начини за предоставяне и регистриране на информацията (чл. 7 – 11); достъп до данните от регистъра (чл. 12); съхраняване на информацията (чл. 13)

²⁵ Регистърът се създава и поддържа в Министерството на здравеопазването

4.2.4. Правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закона за безопасно използване на ядрената енергия

Наредба за основните норми за радиационна защита

Наредбата е приета с ПМС № 190 от 30.07.2004 г., на основание чл. 26, ал. 3 от Закона за безопасно използване на ядрената енергия.

Обн., ДВ, бр. 73 от 20.08.2004 г.

С наредбата са определени основните изисквания и мерки за радиационна защита при осъществяване на дейности по използване на ядрената енергия и източниците на йонизиращи лъчения (ИЙЛ) по смисъла на Закона за безопасно използване на ядрената енергия.

- ☐ Принципи на радиационната защита (чл. 3 – 6)
- ☐ Изключване на дейности от лицензионен и разрешителен режим (чл. 7 – 9).
- ☐ Граници на дозите (чл. 10 – 13).
- ☐ Специални изисквания за жени, подложени на професионално облъчване, за стажанти и учаци се и в случай на разрешено повишено облъчване (чл. 14 – 18).
- ☐ Принципи (чл. 19) и мерки за радиационна защита на професионално облъчвани лица (чл. 20 – 27).
- ☐ Оценка на облъчването и медицинско наблюдение (чл. 28 – 38).
- ☐ Ограничаване на облъчване, дължащо се на естествени източници (чл. 39 – 42).
- ☐ Основни принципи за радиационна защита при медицинското облъчване (чл. 43 – 49).
- ☐ Радиационна защита на външен персонал (чл. 50 – 51).

Наредба за радиационна защита при дейности с източници на йонизиращи лъчения

Наредбата е приета с ПМС № 200 от 4.08.2004 г., на основание чл. 26, ал. 2 от Закона за безопасно използване на ядрената енергия.

Обн., ДВ, бр. 74 от 2004 г., изм. и доп., бр. 74 от 2006 г., изм., ДВ, бр. 46 от 2007 г.

С наредбата са определени изискванията и правилата за радиационна защита при осъществяване на дейности с източници на йонизиращи лъчения (ИЙЛ) и условията и редът за водене на отчет на ИЙЛ.

Предмет на наредбата са изискванията и нивата за освобождаване от отчет и контрол на радиоактивни вещества и материали, съдържащи радиоактивни вещества, получени от разрешена дейност.

- ❑ Общи изисквания за радиационна защита на персонала (чл. 3 – 8).
- ❑ Изисквания за осигуряване на радиационна защита при разполагане на обект с източници на йонизиращи лъчения на определена площадка (чл. 9 – 12).
- ❑ Изисквания за осигуряване на радиационна защита при строителство на обект с източници на йонизиращи лъчения, монтаж и предварителни изпитания (чл. 13 – 20).
- ❑ Изисквания за радиационна защита при съхраняване на радиоактивни вещества (чл. 21 – 27).
- ❑ Изисквания за осигуряване на радиационна защита при използване на източници на йонизиращи лъчения (чл. 28 – 34).
- ❑ Допълнителни изисквания за осигуряване на радиационна защита при използване на закрити източници на йонизиращи лъчения и генератори на йонизиращи лъчения (чл. 35 – 45а).
- ❑ Допълнителни изисквания за осигуряване на радиационна защита при използване на открити източници на йонизиращи лъчения:
 - изисквания за радиационна защита в контролираната зона (чл. 46 – 62);
 - изисквания към системите за вентилация, почистване на прах, аерозоли и газове, отопление, водоснабдяване и канализация в обекти с открити източници на йонизиращи лъчения (чл. 63 – 85);
 - изисквания за поддържане и дезактивация на помещения и оборудване (чл. 86 – 92);
- изисквания към средствата за индивидуална защита и радиационна хигиена (чл. 93 – 104);
- изисквания към санитарни пропускници и санитарни шлюзове (чл. 105 – 112).
- ❑ Изисквания към радиационния мониторинг при дейности с източници на йонизиращи лъчения (чл. 113 – 125).
- ❑ Изисквания за отчет на източници на йонизиращи лъчения (чл. 126 – 128).
- ❑ Нива за освобождаване от контрол на радиоактивни вещества или материали, съдържащи радиоактивни вещества (чл. 129 – 137).
- ❑ Извеждане от експлоатация на обекти с радиоактивни вещества (чл. 138 – 141).

Наредба за условията и реда за придобиване на професионална квалификация и за реда за издаване на лицензии за специализирано обучение и на удостоверения за правоспособност за използване на ядрената енергия

Наредбата е приета с ПМС № 209 от 6.08.2004 г., на основание чл. 65, ал. 3 и чл. 71 от Закона за безопасно използване на ядрената енергия.

Обн., ДВ, бр. 74 от 2004 г., изм., ДВ, бр. 46 от 2007 г.

С наредбата са определени:

- ☐ условията и редът за придобиване на професионална квалификация за извършване на дейности в ядрени съоръжения и с източници на йонизиращи лъчения (ИЙЛ);
- ☐ длъжностите, за които се изисква правоспособност;
- ☐ редът за издаване, изменение, подновяване, прекратяване и отнемане на лицензии за специализирано обучение за дейности в ядрени съоръжения и с ИЙЛ (специализирано обучение);
- ☐ редът за издаване, прекратяване и отнемане на удостоверения за правоспособност;
- ☐ условията и редът за провеждане на изпити за придобиване на правоспособност за изпълнение на дейности в ядрени съоръжения и с ИЙЛ;
- ☐ редът за осъществяване на контрол по изпълнението на условията на издадените лицензии за специализирано обучение и удостоверения за правоспособност.

Регламентирани са изисквания:

- ☐ към системата за подбор и квалификация на персонала (чл. 5 – 7);
- ☐ относно представянето на документи (чл. 8);
- ☐ относно професионалната квалификация:
 - общи изисквания (чл. 9 – 19);
 - за дейностите в ядрени съоръжения, които имат влияние върху ядрената безопасност и радиационната защита (чл. 20 – 25);
 - за дейности с източници на йонизиращи лъчения (чл. 26 – 28).

Определени са:

- ☐ реда за издаване на лицензия за специализирано обучение (чл. 29 – 34);
- ☐ съдържанието на лицензията за специализирано обучение (чл. 35 – 36);
- ☐ реда за изменение и подновяване на лицензия за специализирано обучение (чл. 37 – 44);
- ☐ реда за прекратяване и отнемане на лицензия за специализирано обучение (чл. 45 – 48);

- ☐ реда за издаване на удостоверения за правоспособност (чл. 49 – 57);
- ☐ реда за прекратяване на действието и отнемане на удостоверения за правоспособност (чл. 58 – 61);
- ☐ организацията за провеждане на изпити за придобиване на правоспособност:
 - състав и ред за назначаване на квалификационната изпитна комисия на АЯР (чл. 62 – 63);
 - провеждане на изпити от квалификационната изпитна комисия на АЯР (чл. 64 – 70);
 - провеждане на изпити от квалификационна изпитна комисия, назначена от лице, получило лицензия за специализирано обучение (чл. 71 – 73);
- ☐ контрола върху изпълнението на условията на лицензите и удостоверения за правоспособност (чл. 74 – 77).

Наредба за радиационна защита при дейности с материали с повишено съдържание на естествени радионуклиди.

Наредбата е приета с ПМС № 229 от 25.09.2012 г., на основание чл. 65, ал. 5 от Закона за безопасно използване на ядрената енергия.

С наредбата са определени: изисквания и мерки за радиационна защита, контрол и ограничаване на облъчването при дейности с материали с повишено съдържание на естествени радионуклиди, които се осъществяват в промишлените отрасли.

- ☐ Извършване на анализ на и оценка на облъчването от материали с повишено съдържание на естествени радионуклиди;
- ☐ Мерки за радиационна защита и гранични дози при дейности с материали с повишено съдържание на естествени радионуклиди;
- ☐ Контрол на остатъчни материали и оборудване от дейности с повишено съдържание на естествени радионуклиди;

4.2.5. Правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закон за устройство на територията

Наредба за съществените изисквания към строежите и оценяване съответствието на строителните продукти

Наредбата е приета с ПМС № 325 от 2006 г. на основание чл. 7, ал. 1 ЗТИП и във връзка с чл. 169а ЗУТ.

Обн., ДВ, бр. 106 от 2006 г., попр., бр. 3 от 2007 г., бр. 9 от 2007 г., изм. и доп., бр. 82 от 2008 г., изм., бр. 5 от 2010 г., бр. 7 от 2011 г., изм. и доп., бр. 18 от 2012 г.

С наредбата са определени:

- **съществените изисквания към строежите** по чл. 169, ал. 1 от ЗУТ, които определят техническите изисквания към строителните продукти (чл. 7); механично съпротивление и устойчивост (носимоспособност) (чл. 8); безопасност при пожар (чл. 9); хигиена, опазване на здравето и на околната среда (чл. 10); безопасна експлоатация (чл. 11); защита от шум (чл. 12); икономия на енергия и топлосъхранение (енергийна ефективност) (чл. 13);
- строителните продукти или групите строителни продукти, които осигуряват изпълнението на съществените изисквания към строежите (приложение № 1);
- условия и ред за оценяване съответствието на строителните продукти, които съответстват на европейските технически спецификации: изисквания за СЕ маркировка за съответствие на строителните продукти (чл. 15 – 17); процедури (чл. 18) и системите за оценяване съответствието на строителните продукти със съществените изисквания към строежите (чл. 19, ал. 2 – 3, приложение № 3, чл. 20,) и начините на удостоверяване на съответствието (чл. 19, ал. 1); техническо досие на строителните продукти (чл. 22); ЕО декларация за съответствие на строителния продукт (чл. 23 – 24); ЕО сертификати на строителния продукт или на производствения контрол (чл. 25 – 26);
- условия и ред за получаване на разрешение за оценяване на съответствието и за издаване на технически одобрения, сроковете им на валидност, както и допълнителните специфични критерии към лицата, които оценяват съответствието и/или издават технически одобрения, и техните задължения по процедурите и системите за оценяване на съответствието (чл. 27 – 38);
- условия и ред за получаване на европейско техническо одобрение²⁶ (чл. 39 – 45);
- условия и ред за оценяване съответствието на строителните продукти, които съответстват на българските технически спецификации: задължения на производителя (чл. 51); оценяване и удостоверяване на съответствието (чл. 52 – 56);
- условия и ред за получаване на българско техническо одобрение (чл. 57 – 64);
- контролът върху дейността на лицата, получили разрешение за получаване на разрешение за оценяване на съответствието и за издаване на технически одобрения (чл. 46 – 50б).

²⁶ Положителна техническа оценка на годността за употреба на даден строителен продукт за удовлетворяване на съществените изисквания към строежите, в които продуктът се влага трайно, в зависимост от неговото предназначение (чл. 39, ал. 1, чл. 57, ал. 2).

Наредба № 1 за номенклатурата на видовете строежи

Наредбата е издадена от министъра на регионалното развитие и благоустройството на основание чл. 137, ал. 2 от ЗУТ.

Обн., ДВ, бр. 72 от 2003 г., изм. и доп., бр. 23 от 2011 г.

С наредбата са определени номенклатурата на видовете строежи за отделните категории в зависимост от тяхната характеристика, значимост, сложност и рисковете при експлоатацията им, посочени в чл. 137, ал. 1 от ЗУТ.

- ❑ Видове строежи от първа категория (чл. 2 – 3): буква „а“ (ал. 1); буква „б“ (ал. 2); буква „в“ (ал. 3); буква „г“ (ал. 4); буква „д“ (ал. 5); буква „е“ (ал. 6); буква „ж“ (ал. 7); буква „з“ (ал. 8); буква „и“ (ал. 9); буква „к“ (ал. 10); буква „л“ (ал. 11); буква „м“ (ал. 12).
- ❑ Видове строежи от втора категория (чл. 4 – 5): буква „а“ (ал. 1); буква „б“ (ал. 2); буква „в“ (ал. 3); буква „г“ (ал. 4); буква „д“ (ал. 5); буква „е“ (ал. 6); буква „ж“ (ал. 7); буква „з“ (ал. 8).
- ❑ Видове строежи от трета категория (чл. 6 – 7): буква „а“ (ал. 1); буква „б“ (ал. 2); буква „в“ (ал. 3); буква „г“ (ал. 4); буква „д“ (ал. 5); буква „е“ (ал. 6); буква „ж“ (ал. 7); буква „з“ (ал. 8).
- ❑ Видове строежи от четвърта категория (чл. 8 – 9): буква „а“ (ал. 1); буква „б“ (ал. 2); буква „в“ (ал. 3); буква „г“ (ал. 4); буква „д“ (ал. 5); буква „е“ (ал. 6); буква „ж“ (ал. 7).
- ❑ Видове строежи от пета категория (чл. 10 – 11): буква „а“ (ал. 1); буква „б“ (ал. 2); буква „в“ (ал. 3); буква „г“ (ал. 4); буква „д“ (ал. 5).
- ❑ Видове строежи от шеста категория (чл. 12).

По смисъла на тази наредба „**производствени сгради**“ са сградите за: производство в строителната промишленост, енергетиката, химични и фармацевтични производства, металургични производства, машиностроителни, машиноремонтни и металообработващи производства, дървообработващи производства, текстилни производства, производства за преработка на животински и растителни продукти, производство на хранителни продукти и вкусови вещества, за добив и преработване на руда, въглища, нерудни изкопаеми, нефт и газ (включително временните строежи по чл. 54, ал. 6 ЗУТ за търсене, проучване или добив на подземни богатства); автобази със сервиз за обслужване; сгради за селскостопански дейности - животновъдни сгради, оранжерии и други обекти, свързани с тях.

В приложения са утвърдени:

- ❑ Класификатор на строежите по чл. 2, ал. 4 и ал. 10, т. 1 и 2 (приложение № 1 към

чл. 2, ал. 12).

- Номенклатура на сградите и съоръженията за обществено обслужване и на самостоятелните обекти за обществено обслужване в сгради (приложение № 2 към чл. 4, ал. 5, т. 1, чл. 6, ал. 3, т. 4 и ал. 6, чл. 8, ал. 2, т. 3 и ал. 4 и чл. 10, ал. 1, т. 4.

Наредба № 3 за съставяне на актове и протоколи по време на строителството

Наредбата е издадена от министъра на регионалното развитие и благоустройството на основание чл. 169, ал. 3 и § 18, ал. 1 ЗУТ.

Обн., ДВ, бр. 72 от 2003 г., изм., бр. 37 от 2004 г., изм. и доп., бр. 29 от 2006 г.

С наредбата са определени:

- условията и редът за съставяне на актове и протоколи за подготовка, откриване на строителна площадка и определяне на строителна линия и ниво и за приемане на завършени видове строителни и монтажни работи при изпълнението на строежите, на отделни етапи или части от тях, вкл. задължения за съставяне и съхранение (чл. 7);
- условията и редът за изготвяне на екзекутивна документация (чл. 8);
- образци за съставяне на актовете и протоколите (приложения 1 – 17): протокол за предаване и приемане на одобрения проект и влязлото в сила разрешение за строеж за изпълнение на конкретния строеж; протокол за откриване на строителна площадка и за определяне на строителна линия и ниво; констативен акт за установяване съответствието на строежа с издадените строителни книжа и за това, че подробният устройствен план е приложен по отношение на застрояването; заповедна книга на строежа; акт за уточняване и съгласуване на строителния терен с одобрения инвестиционен проект и даване на основен репер на строежа; акт за приемане на земната основа и действителните коти на извършените изкопни работи; акт за приемане на извършените строителни и монтажни работи по нива и елементи на строителната конструкция; акт за приемане и предаване на бетонни, стоманобетонни или други фундаменти за монтаж на конструкции, машини и съоръжения; акт за предаване и приемане на машини и съоръжения; акт за установяване състоянието на строежа при спиране на строителството; акт за установяване състоянието на строежа и строителните и монтажните работи при продължаване на строителството за всички спрени строежи по общия ред и предвидени други случаи; акт за установяване на всички видове строителни и монтажни работи, подлежащи на закриване, удостоверяващ, че са постигнати изискванията на проекта; акт за установяване на щети, причинени от непреодолима природна сила и др.; акт за приемане на

конструкцията; констативен акт за установяване годността за приемане на строежа; протокол за установяване годността за ползване на строежа; протокол за проведена 72-часова проба при експлоатационни условия.

Наредба № 4 за обхвата и съдържанието на инвестиционните проекти

Наредбата е издадена от министъра на регионалното развитие и благоустройството на основание чл. 139, ал. 5 от ЗУТ.

Обн., ДВ, бр. 51 от 2001 г., изм., бр. 85 от 2009 г., доп., бр. 96 от 2009 г.

С наредбата са определени обхватът и съдържанието на инвестиционните проекти, както и на свързаните с тях предварителни (прединвестиционни) проучвания и задания за проектиране.

Наредбата се прилага за всички обекти, за които се изисква одобрен инвестиционен проект при издаване на разрешение за строеж.

- ❑ Обхват на инвестиционните проекти (чл. 3): части за архитектура и конструкции; части за инсталации и мрежи на техническата инфраструктура; части за устройство на прилежащия към обекта терен; част технологична; част пожарна безопасност; част проект за организация и изпълнение на строителството; част организация и безопасност на движението; други проектни части при сложни и комплексни обекти; проектни части при специфични обекти.
- ❑ Обхват на предварителните (прединвестиционни) проучвания. (чл. 9).
- ❑ Обемно-устройствено проучване (чл. 10 – 11).
- ❑ Изходни данни и документите, необходими за изработването и одобряването на проекта (чл. 12).
- ❑ Изисквания към заданието за проектиране (чл. 13).
- ❑ Идеен проект: условия и ред за изработване (чл. 16); съдържание (чл. 18).
- ❑ Технически проект: условия и ред за изработване (чл. 19); обхват (чл. 20); съдържание (чл. 21).
- ❑ Работен проект: условия и ред за изработване (чл. 22 – 23); обхват и съдържание (чл. 24); съдържание (чл. 21).
- ❑ Част архитектурна към: идейния проект (чл. 27 – 31); техническия проект (чл. 32 – 35); работния проект (чл. 36 – 40).
- ❑ Част конструктивна към: идейния проект (чл. 45 – 48); техническия проект (чл. 49 – 53); работния проект (чл. 54 – 57).
- ❑ Части за инсталации и мрежи на техническата инфраструктура във фаза идеен проект (чл. 58 – 62).
- ❑ Част електрическа (част електроснабдяване, електрообзавеждане и електрически

инсталации) на техническия (чл. 63 – 66) и работния (чл. 67 – 70) проект.

- ☐ Част водоснабдяване и канализация на техническия (чл. 71 – 75) и работния (чл. 76 – 79) проект.
- ☐ Част топлоснабдяване, отопление, вентилация и климатизация на техническия (чл. 80 – 84) и работния (чл. 85 – 88) проект.
- ☐ Част енергийна ефективност на инвестиционния проект (чл. 89 – 91).
- ☐ Част паркоустройство и благоустройство на идейния (чл. 93 – 96), техническия (чл. 97) и работния (чл. 98 – 101) проект.
- ☐ Част геодезическа (трасировъчен план и вертикална планировка) на идейния (чл. 102 – 106), техническия (чл. 107 – 110) и работния (чл. 111) проект.
- ☐ Част технологична на идейния (чл. 112 – 115), техническия (чл. 116 – 119) и работния (чл. 120 – 123) проект.
- ☐ Част генерален план (чл. 124 – 127).
- ☐ Част организация и безопасност на движението (чл. 128 – 129).
- ☐ Част обща обяснителна записка (чл. 130 – 131).
- ☐ Част земна основа (чл. 132 – 133).
- ☐ Част проект за организация и изпълнение на строителството (чл. 134 – 138)
- ☐ Проучване и документиране за нуждите на инвестиционното проектиране на обекти - паметници на културата (чл. 139).
- ☐ Архитектурен проект за консервация, реставрация и експониране на паметниците на културата (чл. 140 – 143).
- ☐ Конструктивен проект за консервация, реставрация и експониране на паметниците на културата (чл. 144).
- ☐ Проект за паркове и градини - паметници на културата (чл. 145 – 146).
- ☐ Проект за консервация, реставрация и експониране на художествени паметници (чл. 147 – 148).
- ☐ Част сметна документация (чл. 149 – 150).

Наредба № 5 от за техническите паспорти на строежите

Наредбата е издадена от министъра на регионалното развитие и благоустройството на основание чл. 176а, ал. 6 от ЗУТ.

Обн., ДВ, бр. 7 от 2007 г., изм. и доп., бр. 38 от 2008 г., бр. 22 от 2010 г., изм., бр. 98 от 2011 г.

С наредбата са определени:

- ☐ обхватът и съдържанието на техническите паспорти на строежите (сградите и строителните съоръжения): част А „Основни характеристики на строежа“ (чл. 5); част Б „Мерки за поддържане на строежа и срокове за извършване на ремонти“

(чл. 6); част В „Указания и инструкции за безопасна експлоатация“ (чл. 7); част Г „Енергиен паспорт на сграда“ (чл. 7а – 8);

- ❑ редът за съставяне, предоставяне, регистриране и съхраняване на техническите паспорти: на нов строеж (чл. 11 – 13); на съществуващ строеж (чл. 14);
- ❑ редът за предоставяне, регистриране, съхраняване и актуализация на техническия паспорт на строежа (чл. 15 – 19);
- ❑ редът за извършване на обследването на строежите: съществуващ строеж (чл. 20 – 26).

Наредба за условията и реда за задължително застраховане в проектирането и строителството

Наредбата е приета с ПМС № 38 от 2004 г. на основание чл. 171, ал. 2 от ЗУТ.
Обн., ДВ, бр. 17 от 2004 г.

С наредбата са определени условията и редът за задължително застраховане на лицата по чл. 171, ал. 1 от Закона за устройство на територията (ЗУТ) , включително застрахователното покритие, изключените рискове, минималните застрахователни суми и минималните премии.

- ❑ Обхват на лицата, които подлежат на задължително застраховане (чл. 2, ал. 1): проектантът; консултантът; строителят; лицето, упражняващо строителен надзор; лицето, упражняващо технически контрол по част "Конструктивна" на инвестиционния проект, за който не е извършена оценка за съответствие от консултант.
- ❑ Минимално застрахователно покритие (чл. 3 – 4).
- ❑ Минимални застрахователни суми (чл. 5 – 8).
- ❑ Минимален размер на застрахователната премия (чл. 9).
- ❑ Права и задължения на възложителя (чл. 10 – 12).
- ❑ Отношения между страните по договора за застраховка (чл. 13 – 20).

Наредба ІЗ-1971 от 29.10.2009 г. за строително-технически правила и норми за осигуряване на безопасност при пожар

Наредбата е издадена от министъра на регионалното развитие и благоустройството и министъра на вътрешните работи на основание чл. 169, ал. 4 от ЗУТ.

Обн., ДВ, бр. 96 от 4.12.2009 г., в сила от 5.06.2010 г., попр., бр. 17 от 2.03.2010 г.; изм. с Решение № 13641 от 15.11.2010 г. на ВАС на РБ - ДВ, бр. 101 от 28.12.2010 г.

Предмет: С наредбата се определят изискванията и техническите правила и норми за

осигуряване на безопасността при пожар.

За осигуряване на пожарната безопасност строежът трябва да е проектиран и изпълнен по такъв начин, че в случаите на възникване на пожар(чл. 2, ал. 1-6, чл. 5):

- ☐ да е осигурена устойчивостта на конструкцията за определен период;
- ☐ да са предвидени мерки за ограничаване разпространяването на огъня и дима в строежа;
- ☐ да са предвидени мерки срещу разпространяването му към съседните строежи;
- ☐ да са осигурени условия обитателите да могат да напуснат строежа или да бъдат спасени с други средства;
- ☐ да са създадени условия за безопасен достъп на спасителните екипи;
- ☐ да са осигурени условия за защита на собствеността на населението.

За осигуряване на безопасността при въздействия от пожар строежите или части от тях в зависимост от функционалната им пожарна опасност се подразделят на класове съгласно приложена таблица 1 и са определени в съответствие с изискванията на наредбата по чл. 137, ал. 2 ЗУТ (чл. 8):

- ☐ категория по пожарна опасност Ф5А, Ф5Б и Ф5В се отнасят за цеховете, технологичните инсталации, помещенията и складовете за икономическа дейност „Производство на химични продукти“ (КИД 2008 – 20).

Определени са изискванията към строителните конструкции и елементи по отношение на огнеустойчивост, която да удовлетворява основните критерии за носимоспособност, непроницаемост и изолиращата способност(чл. 9 по критерии от ал.1 до ал. 5):

- ☐ Носимоспособност (R);
- ☐ Непроницаемост (E);
- ☐ Изолираща способност (I);
- ☐ Допълнителни критерии- излъчване (W), съпротивление при удар (M) и пропускане на дим (S).

За категория по пожарна опасност Ф5А, Ф5Б и Ф5В са посочени в табл.6 връзката между R, E, I, W, M и S и допустим брой на етажите на сградата, степен на огнеустойчивост и най-голяма допустима площ между брандмауерите на сгради в м²(чл. 13, ал. 3) .

Определени са изискванията за пожарозащитните стени, които се предвиждат за разделяне на помещения от различен клас на функционална пожарна опасност, както и за отделяне на производства с различна категория по пожарна опасност Ф5А - Ф5Д. Вратите и затварящите устройства за защита на отвори в пожарозащитните стени се предвиждат с огнеустойчивост EI 60, пригодени за самозатваряне и изпълнени от продукти с минимален клас по реакция на огън В(чл.22, ал.1 и 2).

Изисквания към евакуационните изходи(чл. 40, ал. 1 и 2):

- ❑ Не се разрешава евакуационни пътища и изходи да преминават през съседни помещения от категории по пожарна опасност Ф5А и Ф5Б.
- ❑ При евакуация през съседни помещения от категория по пожарна опасност Ф5В или през помещения от други класове на функционална пожарна опасност (от класове Ф1 - Ф4), в които се съхраняват горими материали, се предвиждат не по-малко от два разсредоточени изхода, като всеки от тях води към отделно съседно помещение с евакуационни изходи съгласно чл. 37, ал. 1 и 2.

Разрешава се проектирането на един изход със светла широчина най-малко 0,9 m в следните случаи(чл. 42, ал.2 , т.1 и т.2):

- ❑ за производствени и складови помещения от категории по пожарна опасност Ф5А и Ф5Б с площ до 100 m², предназначени за не повече от 10 човека;
- ❑ за производствени и складови помещения от категория по пожарна опасност Ф5В с площ до 300 m², предназначени за не повече от 50 човека

Изисквания за сгради и помещения по пожарна опасност Ф5А, Ф5Б и Ф5В към:

- ❑ Пътища за пожарогасителна и аварийно-спасителна дейност (чл. 27 – чл. 30)
- ❑ Евакуация на хора от сгради и помещения при пожар или авария (чл. 31 – чл. 65)
- ❑ Евакуационните стълбища за сгради и помещения по пожарна опасност Ф5А, Ф5Б и Ф5В (чл. 47, ал.1, т.1-3 до чл. 57, таблица 9).
- ❑ Вентилационните инсталации (чл. 66 - чл. 83).
- ❑ Аварийна вентилационна инсталация (чл. 84 – чл. 89).
- ❑ Вентилационни помещения и камери, въздухопроводи, филтри и клапи (чл. 90 – чл. 112).
- ❑ Сградните отоплителни инсталации (чл.125 – чл. 139)
- ❑ Централно отопление (чл. 140 – чл. 151).
- ❑ Водоснабдяване за пожарогасене (чл. 161 – чл. 190)
- ❑ Вътрешно водоснабдяване за пожарогасене (чл.191 – чл. 210)
- ❑ Специфични изисквания към водоснабдяването за пожарогасене в нефтопристанища, в складове за леснозапалими и горими течности, за втечнени и сгъстени горими газове и в предприятия на химическата промишленост (чл. 211 – чл. 235)
- ❑ Електрически уредби и инсталации (чл. 236 – чл. 335)
- ❑ Сгради и съоръжения в промишлеността (химическа и др.) от подклас на функционална пожарна опасност Ф 5.1 (чл. 408 – чл. 665)
- ❑ Приложение 1 - Системи за пожароизвестяване и пожарогасене в зависимост от функционалната пожарна опасност на строежите

4.2.6. Правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закона за измерванията

Наредба за единиците за измерване, разрешени за използване в Република България

Наредбата е приета с ПМС № 275 от 2002 г. на основание чл. 13 от Закона за измерванията.

Обн., ДВ, бр. 115 от 2002 г., изм., бр. 40 от 2006 г., изм. и доп., бр. 8 от 2010 г.

С наредбата са определени: наименованията, определенията и означенията на разрешените за използване единици за измерване; правилата за изразяване и обявяване на резултатите от измерване.

- ☐ Задължително използване на разрешените със Закона за измерванията единици на съответните величини (чл. 2 – 4).
- ☐ Използване на основни единици SI и на производни единици SI (чл. 5 – 6).
- ☐ Основни единици SI (чл. 7 – 14).
- ☐ Производни единици SI (чл. 18 и 19).
- ☐ Специални наименования и означения на десетични кратни и дробни на единиците SI (чл. 20).
- ☐ Единици, които са определени на основата на единиците SI (чл. 21).
- ☐ Единици, използвани с единиците SI (чл. 22).
- ☐ Единици за специализирани области (чл. 23).
- ☐ Съставни единици (чл. 24).
- ☐ Правила за изразяване и обявяване на резултати от измерване (чл. 25 – 27).

Наредба за реда за утвърждаване на националните еталони на Република България и за начина за използване и съхраняване на еталоните

Наредбата е приета с ПМС № 74 от 2003 г. на основание чл. 21 от Закона за измерванията. Обн., ДВ, бр. 33 от 2003 г., изм., бр. 40 от 2006 г.

С наредбата са определени редът за утвърждаване на националните еталони на Република България и начинът за използване и съхраняване на еталоните.

- ☐ Утвърждаване на националните еталони (чл. 2 – 11).
- ☐ Използване и съхраняване на еталоните (чл. 12 – 17).

Наредба за реда и начина за извършване на метрологичен надзор

Наредбата е приета с ПМС № 218 от 2003 г. на основание чл. 81 от Закона за измерванията.

Обн., ДВ, бр. 88 от 2003 г., изм., бр. 40 от 2006 г., бр. 33 от 2008 г.

С наредбата са определени редът и начинът за извършване на метрологичен надзор.

- ☐ Органи за метрологичен надзор (чл. 2).
- ☐ Ред и начин за извършване на метрологичен надзор (чл. 3 – 13).
- ☐ Метрологичен надзор на лицата, които използват единици за измерване (чл. 14).
- ☐ Метрологичен надзор на лицата, които произвеждат, внасят или използват средства за измерване (чл. 15 – 18).
- ☐ Метрологичен надзор на лицата, които ремонтират средства за измерване (чл. 19).
- ☐ Метрологичен надзор на лицата, оправомощени за проверка на средства за измерване (чл. 20 – 22).
- ☐ Метрологичен надзор на лицата, които произвеждат, внасят или предлагат за продажба предварително опаковани количества продукти или бутилки (чл. 23 – 26).

Наредба за средствата за измерване, които подлежат на метрологичен контрол

Наредбата е приета с ПМС № 239 от 2003 г. на основание чл. 28 от Закона за измерванията.

Обн., ДВ, бр. 98 от 2003 г., изм., бр. 96 от 2005 г., бр. 40 от 2006 г., доп., бр. 80 от 2006 г., изм., бр. 37 от 2007 г., изм. и доп., бр. 46 от 2007 г., 2007 г., изм., бр. 56 от 2011 г.

С наредбата са определени: техническите и метрологичните изисквания към средствата за измерване, които подлежат на метрологичен контрол, както и тяхното използване по предназначение; редът и методите за извършване на контрол на средства за измерване; редът за водене на регистъра на одобрените за използване типове средства за измерване; знаците, които удостоверяват резултатите от контрола на средствата за измерване.

- ☐ Предназначение на средствата за измерване, технически и метрологични изисквания към средствата за измерване, методи за контрол:
 - материални мерки за дължина (чл. 2 – 37);
 - возни с неавтоматично действие (чл. 38 – 39);
 - возни с автоматично действие (чл. 40 – 84);
 - теглилки (чл. 85 – 94);
 - клинични електрически термометри с максимално показание (чл. 114 – 130);
 - клинични електрически термометри за непрекъснато измерване (чл. 131 –

148);

- топломери (чл. 149 – 172);
- манометри за кръвно налягане (чл. 173 – 188);
- манометри, използвани в съоръжения под налягане и в железопътния транспорт (чл. 189 – 209);
- манометри за автомобилни гуми (чл. 210 – 224);
- мерки за обем (чл. 225 – 240);
- водомери (чл. 241 – 273);
- обемни разходомери за течности, различни от вода, и допълнителни устройства към тях (чл. 274 – 325);
- измервателни системи за течности, различни от вода (чл. 326 – 421);
- електромагнитни разходомери (чл. 422 – 432);
- други видове разходомери и системи за вода и за течности, различни от вода (чл. 433 – 447);
- разходомери за газ (чл. 448 – 495);
- стендове за измерване на спирачните сили на пътни превозни средства (чл. 496 – 528);
- термометри, използвани при определяне на алкохолна концентрация (чл. 529 – 539);
- димомери (чл. 540 – 552);
- газоанализатори на отработени газове от моторни превозни средства (чл. 553 – 566);
- средства за измерване на хектолитрова маса (чл. 567 – 577);
- дозиметри (чл. 578 – 600);
- уреди и системи за радиационен контрол и мониторинг на радиационния фон (чл. 601 – 621);
- системи за измерване на инкорпорираната в човешкото тяло активност (чл. 622 – 634);
- уреди и системи за контрол на радиоактивни емисии в околната среда (чл. 635 – 652);
- електромери (чл. 653 – 675);
- измервателни трансформатори (чл. 676 – 684);
- часовници за превключване на тарифни електромери (чл. 685 – 701);
- електрокардиографи (чл. 702 – 716);
- аудиометри (чл. 738 – 744);
- радарни скоростомери (чл. 745 – 765);
- анализатори за алкохол в дъха (чл. 766 – 781);
- диоптрометри (чл. 782 – 793);
- измервателни шаблони за определяне нетното количество на предварително

опаковани продукти, означени по обем (чл. 794 – 807);

- ❑ Ред за извършване на контрол на средствата за измерване:
 - ред за извършване на контрол на средствата за измерване (чл. 808);
 - ред за одобряване типа на средствата за измерване (чл. 809 – 831);
 - ред за водене на регистъра на одобрените за използване типове средства за измерване (чл. 832 – 834);
 - ред за извършване на първоначална проверка на средства за измерване (чл. 835 – 840);
 - ред за извършване на последваща проверка на средствата за измерване (чл. 841 – 845).
- ❑ Знаци за удостоверяване на резултатите от контрола на средствата за измерване (чл. 846 – 851).

Наредба за реда за оправомощаване на лица за проверка на средства за измерване, които подлежат на метрологичен контрол

Наредбата е приета с ПМС № 31 от 2003 г. на основание чл. 56 от Закона за измерванията. Обн., ДВ, бр. 17 от 2003 г., изм. и доп., бр. 24 от 2006 г., изм., бр. 40 от 2006 г.

С наредбата са определени средствата за измерване, за проверката на които се оправомощават лица, както и редът за оправомощаване на лица за проверка на средства за измерване.

- ❑ Оправомощаване на лица за проверка и изисквания към тях (чл. 2 – 6).
- ❑ Ред за оправомощаване (чл. 7 – 16).

Наредба за реда и начина за издаване на лицензии за извършване на проверка на средства за измерване и за издаване на лицензии за извършване на ремонт на средства за измерване

Наредбата е приета с ПМС № 219 от 1998 г. на основание чл. 60 от Закона за измерванията.

Обн., ДВ, бр. 116 от 1998 г.

Наредбата определя реда и начина за: издаване на лицензии на лица за извършване на проверка на определени типове средства за измерване; издаване на лицензии на лица за извършване на ремонт на средства за измерване, които се използват в случаите по чл. 7 от Закона за измерванията .

- ❑ Ограничения за издаването на лицензия за извършване на проверка на средства за измерване (чл. 2).

- ☐ Теоретичен и практически изпит за методите на проверка на средствата за измерване (чл. 3 – 5).
- ☐ Ред за издаване на лицензия за проверка на средства за измерване (чл. 6 – 17).
- ☐ Ред за издаване на лицензия за ремонт на средства за измерване (чл. 18 – 24).

Наредба за опаковките, използвани като съдове за измерване на обема на затворените в тях течности

Наредбата е приета с ПМС № 41 от 2003 г. на основание чл. 73 от Закона за измерванията. Обн., ДВ, бр. 19 от 2003 г., изм., бр. 40 от 2006 г.

С наредбата са определени: изискванията към вместимостите на опаковките, които са предназначени да бъдат използвани като съдове за измерване на обема на затворените в тях течности; изискванията към методите и средствата за измерване, използвани за определяне на действителната вместимост на бутилките; критериите и методите за контрол на действителната вместимост на бутилките; правилата за поставяне на означенията върху бутилките; формата и графичното изображение на знака за съответствие на действителната вместимост на бутилките с изискванията към нея.

- ☐ Приложение на наредбата и за други опаковки (чл. 2).
- ☐ Изисквания към вместимостите на бутилките (чл. 3 – 7).
- ☐ Изисквания към методите и средствата за измерване, използвани за определяне на действителната вместимост на бутилките (чл. 8 – 11).
- ☐ Критерии и методи за контрол на действителните вместимости на бутилките, извършване и документиране на контрола (чл. 12 – 18).
- ☐ Правила за поставяне на означения върху бутилките и знак за съответствие на действителните вместимости на бутилките с изискванията към тях (чл. 19 и 20).

Списък за определяне на периодичността на последващи проверки на средствата за измерване, които подлежат на метрологичен контрол

Списъкът е приет със Заповед № А-102 на председателя на Държавната агенция за метрологичен и технически надзор от 5.03.2010 г., на основание чл. 43, ал. 4 от Закона за измерванията във връзка с чл. 10в, ал. 2, т. 1 и предложение на председателя на Българския институт по метрология, рег. № 04-07-289-09 от 5.ІІ.2010 г. Обн., ДВ, бр. 22 от 19.03.2010 г.

Със списъка се определя периодичността на последващи проверки на средства за измерване, които подлежат на метрологичен контрол.

4.2.7. Правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закона за националната стандартизация

В съответствие с процедурите за работа по националната стандартизация, в Република България са одобрени **български стандарти** и въведени **европейски и международни стандарти**, които се прилагат доброволно.

Български стандарти в областта на безопасността и здравето при работа²⁷

- ☐ БДС 12.0.001:1990 Охрана на труда. Основни положения
- ☐ БДС 12.0.002:1978 Охрана на труда. Термини и определения
- ☐ БДС 12.0.003:1978 Охрана на труда. Опасни и вредни производствени фактори. Класификация
- ☐ БДС 12.1.001:1979 Охрана на труда. Ултразвук. Общи изисквания по безопасност на труда
- ☐ БДС 12.1.007:1978 Охрана на труда. Вредни вещества. Класификация и общи изисквания по безопасност
- ☐ БДС 12.1.010:1983 Охрана на труда. Взривобезопасност. Общи изисквания
- ☐ БДС 12.2.007.0:1980 Охрана на труда. Изделия електротехнически. Общи изисквания за безопасност
- ☐ БДС 12.2.014:1980 Охрана на труда. Оборудване технологично за леката промишленост. Общи изисквания за безопасност на труда
- ☐ БДС 12.2.020.01:1984 Охрана на труда. Зони взривоопасни. Класификация по отношение на електрооборудване
- ☐ БДС 12.2.062:1983 Охрана на труда. Органи за управление на производственото оборудване. Означения
- ☐ БДС 12.2.094:1985 Охрана на труда. Устройства седални на производствено оборудване. Класификация и общи изисквания
- ☐ БДС 12.2.095:1985 Охрана на труда. Устройства блокировъчни. Общи изисквания
- ☐ БДС 12.2.096:1986 Охрана на труда. Електробезопасност. Номенклатура на защитните мероприятия
- ☐ БДС 12.3.002:1978 Охрана на труда. Процеси производствени. Общи изисквания по безопасност на труда
- ☐ БДС 12.3.003:1979 Охрана на труда. Електрозаваряване. Общи изисквания по безопасност
- ☐ БДС 12.3.009:1983 Охрана на труда. Товарно-разтоварни работи. Общи изисквания по безопасност на труда

²⁷ Източник: Български институт за стандартизация. Заглавията и номерата на всички български стандарти са публикувани на www.bds-bg.org

- ❑ БДС 12.3.010:1980 Охрана на труда. Опаковка производствена. Изисквания по безопасност при експлоатация
- ❑ БДС 12.3.018:1982 Охрана на труда. Инсталации вентилационни. Методи за аеродинамични изпитвания
- ❑ БДС 12.3.032:1985 Охрана на труда. Електромонтажни работи. Общи изисквания за безопасност
- ❑ БДС 12.4.012:1978 Охрана на труда. Средства за измерване и контрол на вибрациите на работните места. Технически изисквания
- ❑ БДС 12.4.021:1978 Охрана на труда. Инсталации вентилационни. Общи изисквания
- ❑ БДС 12.4.077:1983 Охрана на труда. Ултразвук. Метод за измерване нивото на звуковото налягане на работните места
- ❑ БДС 12.4.123:1985 Охрана на труда. Средства за колективна защита от инфрачервена радиация. Класификация. Общи изисквания
- ❑ БДС 13176:1975 Охрана на труда. Вибрации. Динамични характеристики на тялото на човека при въздействието на вибрации
- ❑ БДС 14776:1987 Охрана на труда. Работни места в производствени помещения. Санитарно-хигиенни норми за температура, относителна влажност, скорост на въздуха и топлинно облъчване
- ❑ БДС 16686:1987 Охрана на труда. Методи за измерване на температурата, относителната влажност и скорост на движение на въздуха в работните помещения на сградите
- ❑ БДС 17137:1990 Охрана на труда. Полета електромагнитни микровълнови. Допустими стойности и изисквания за контрол
- ❑ БДС 13940:1977 Производствени сгради на промишлени предприятия. Унификация на конструктивните параметри и конструктивните решения. Основни положения
- ❑ БДС 9544:1972 Уреди, свързани с измерването и използването на йонизиращи лъчения
- ❑ БДС 9832:1972 Детектори на йонизиращи лъчения. Газоразрядни броячи за регистриране на лъченията
- ❑ БДС 17044:1989 Вибрации. Методи и средства за защита. Класификация
- ❑ БДС 15262:1981 Единна система по ергономия. Работно място при извършване на работа прав. Общи ергономични изисквания
- ❑ БДС 15263:1981 Единна система по ергономия. Работно място при извършване на работа седнал. Общи ергономични изисквания

Европейски и международни стандарти, въведени в Република България като български стандарти 28

- ❑ БДС EN 12464-1:2011 Светлина и осветление. Осветление на работни места.
- ❑ БДС EN 12464-2:2007 Светлина и осветление. Осветление на работни места. Част 2: Работни места на открито
- ❑ БДС EN 12254:2010 Екрани за работни места с лазери. Изисквания за безопасност и изпитване
- ❑ БДС EN ISO 11064-4:2005 Ергономично проектиране на центрове за управление. Част 4: Разполагане и размери на работни места (ISO 11064-4:2004)
- ❑ БДС EN ISO 11690-1:2001 Акустика. Препоръчителна практика за проектиране на работни места с намален шум около машини. Част 1: Стратегии за контрол на шума (ISO 11690-1:1996)
- ❑ БДС EN ISO 11690-2:2001 Акустика. Препоръчителна практика за проектиране на работни места с намален шум около машини. Част 2: Мерки за контрол на шума (ISO 11690-2:1996)
- ❑ БДС EN ISO 11690-3:2001 Акустика. Препоръчителна практика за проектиране на работни места с намален шум около машини. Част 3: Разпространение на звука и прогнозиране на шума в работни помещения (ISO/TR 11690-3:1997)
- ❑ БДС EN ISO 14644-7:2006 Чисти стаи и свързаната с тях контролирана околна среда. Част 7: Устройства за разделяне (работни места с чист въздух, камери, изолатори и мини околна среда) (ISO 14644-7:2004)
- ❑ СТ на СИВ 3785:1982 Помещения чисти и чисти работни места с контролируеми обезпрашени среди. Термини и определения. Класификация по степени на чистота

Във връзка с прилагането на Директива 2006/42/ЕО относно машините²⁹:

- ❑ БДС EN 626-1:1994+A1:2008 Безопасност на машините. Намаляване на риска за здравето от опасни вещества, отделяни от машини. Част 1: Принципи и изисквания за производители на машини.
- ❑ БДС EN 626-2:1996+A1:2008 Безопасност на машините. Намаляване на риска за здравето от опасни вещества, отделяни от машини. Част 2: Методика при

²⁸ Източник: Български институт за стандартизация. Заглавията и номерата на всички европейски и международни стандарти, въведени в Р България като български стандарти са публикувани на www.bds-bg.org

²⁹ Източник: Български институт за стандартизация. Заглавията и номерата на всички действащи стандарти, въведени в Р България като български във връзка с прилагането на Директива 2006/42/ЕО относно машините, са публикувани на http://www.bds-bg.org/standard/search.php?directive_id=174

съставяне на процедурите за проверка.

- ❑ БДС EN 60749-18:2003 Полупроводникови устройства. Механични и климатични методи за изпитване. Част 18: Йонизиращи лъчения (пълна доза) (IEC 60749-18:2003).
- ❑ БДС CEN/TR 14715:2005 Безопасност на машините. Йонизиращо излъчване от машините. Ръководство за прилагане на технически стандарти при проектиране/разработване на машини, за постигане съответствие със законовите изисквания.
- ❑ БДС CR 954-100:2004 Безопасност на машините. Части от системите за управление, свързани с безопасността. Част 100: Ръководство за използване и прилагане на EN 954-1:1996.
- ❑ БДС EN 1005-1:2001+A1:2009 Безопасност на машините. Човешки физически характеристики. Част 1: Термини и определения.
- ❑ БДС EN 1005-2:2003+A1:2009 Безопасност на машините. Човешки физически характеристики. Част 2: Ръчна работа с машини и със съставни части на машини.
- ❑ БДС EN 1005-3:2002+A1:2009 Безопасност на машините. Физически характеристики на човека. Част 3: Препоръчителни граници за усилия при работа с машини.
- ❑ БДС EN 1005-4:2005+A1:2009 Безопасност на машините. Физически характеристики на човека. Част 4: Оценяване на работните пози и движения във връзка с машината.
- ❑ БДС EN 1037:1995+A1:2008 Безопасност на машините. Предотвратяване на неочаквано задействане.
- ❑ БДС EN 1088:1995+A2:2008 Безопасност на машините. Блокиращи устройства, свързани със защитни прегради. Основни положения за проектиране/разработване и избор.
- ❑ БДС EN 1093-1:2009 Безопасност на машините. Оценка на емисията на опасни вещества, пренасяни с въздуха. Част 1: Избор на методи за изпитване.
- ❑ БДС EN 12198-1:2000+A1:2009 Безопасност на машините. Оценяване и намаляване на риска от лъчение от машини. Част 1: Основни принципи.
- ❑ БДС EN 12198-2:2002+A1:2009 Безопасност на машините. Оценяване и намаляване на риска от лъчение от машини. Част 2: Методи за измерване на лъчения.
- ❑ БДС EN 12198-3:2002+A1:2009 Безопасност на машините. Оценяване и намаляване на риска от лъчение от машини. Част 3: Намаляване на лъчението чрез отслабване или екраниране.
- ❑ БДС EN 13478:2001+A1:2008 Безопасност на машините. Предотвратяване на пожар и защита срещу пожар.
- ❑ БДС EN 1760-1:1997+A1:2009 Безопасност на машините. Устройства за защита,

чувствителни на натиск. Част 1: Основни принципи за проектиране/разработване и изпитване на чувствителни на натиск настилки и чувствителни на натиск подове.

- ❑ БДС EN 1837:1999+A1:2010 Безопасност на машините. Осветление, вградено в машините.
- ❑ БДС EN 349:1993+A1:2008 Безопасност на машините. Минимални разстояния за избягване премазването на части от човешкото тяло.
- ❑ БДС EN 414:2001 Безопасност на машините. Правила за разработване и оформяне на стандарти за безопасност.
- ❑ БДС EN 547-2:1996+A1:2009 Безопасност на машините. Размери на човешкото тяло. Част 2: Принципи за определяне на размерите, необходими за отвори за достъп.
- ❑ БДС EN 547-3:1996+A1:2009 Безопасност на машините. Размери на човешкото тяло. Част 3: Антропометрични данни.
- ❑ БДС EN 614-1:2006+A1:2009 Безопасност на машините. Ергономични принципи на проектиране. Част 1: Терминология и основни принципи.

Във връзка с прилагането на Директива 89/686/ЕИО относно сближаване на законодателствата на държавите-членки в областта на личните предпазни средства (ЛПС)³⁰:

- ❑ БДС EN 1073-1:2001 Защитно облекло срещу радиоактивно замърсяване. Част 1: Изисквания и методи за изпитване на проветряемо защитно облекло срещу замърсяване с радиоактивни частици
- ❑ БДС EN 1073-2:2004 Защитно облекло срещу радиоактивно замърсяване. Част 2: Изисквания и методи за изпитване на непроветряемо защитно облекло срещу замърсяване с радиоактивни частици
- ❑ БДС EN 1082-1:2001 Защитно облекло. Ръкавици и защитни средства за ръката за защита срещу порязвания и прободания от ръчно държани ножове. Част 1: Ръкавици с мрежа от метални пръстени и защитни средства за ръката
- ❑ БДС EN 1082-2:2002 Защитно облекло. Ръкавици и защитни средства за ръката срещу порязвания и прободания от ръчно държани ножове. Част 2: Ръкавици и защитни средства за ръката, различни от мрежа от метални пръстени
- ❑ БДС EN 1082-3:2002 Защитно облекло. Ръкавици и защитни средства за ръката срещу порязвания и прободания с ръчно държани ножове. Част 3: Изпитване на

³⁰ Източник: Български институт за стандартизация. Заглавията и номерата на всички действащи стандарти, въведени в Р България като български във връзка с прилагането на Директива 89/686/ЕИО относно сближаване на законодателствата на държавите-членки в областта на личните предпазни средства, са публикувани на http://www.bds-bg.org/standard/search.php?directive_id=67

срязване при удар от падане от височина за текстил, кожа и други материали

- ❑ БДС EN 1146:2006 Средства за защита на дихателните органи. Апарати за защита на дихателните органи, автономни, с отворена система със сгъстен въздух, включващи качулка за евакуация. Изисквания, изпитвания, маркировка
- ❑ БДС EN 12021:2002 Средства за защита на дихателните органи. Сгъстен въздух за дихателни апарати
- ❑ БДС EN 12083:2001 Средства за защита на дихателните органи. Филтри с дихателни шлангове (Филтри, незакрепени към маска). Филтри за частици, газозащитни филтри и комбинирани филтри. Изисквания, изпитвания, маркировка
- ❑ БДС EN 12568:2010 Защитни средства за стъпалата и краката. Изисквания и методи за изпитване на бомбета и метални вложки, устойчиви на пробождане
- ❑ БДС EN 12841:2006 Лични предпазни средства при падане. Системи с достъп с въже. Регулиращи устройства с въже
- ❑ БДС EN 132:2003 Средства за защита на дихателните органи. Определения на термините и пиктограми
- ❑ БДС EN 133:2003 Средства за защита на дихателните органи. Класификация
- ❑ БДС EN 134:2003 Средства за защита на дихателните органи. Номенклатура на съставните части
- ❑ БДС EN 135:2002 Средства за защита на дихателните органи. Списък на еквивалентни термини
- ❑ БДС EN 13921:2007 Лични предпазни средства. Ергономични принципи
- ❑ БДС EN 13921:2007 Лични предпазни средства. Ергономични принципи
- ❑ БДС EN 14052:2012 Каски с високи характеристики за индустрията
- ❑ БДС EN 14058:2005 Защитно облекло. Облекла за защита срещу студени условия на заобикалящата среда
- ❑ БДС EN 14058:2005 Защитно облекло. Облекла за защита срещу студени условия на заобикалящата среда
- ❑ БДС EN 14404:2004+A1:2010 Лични предпазни средства. Протектори за коляно за работно положение на колене
- ❑ БДС EN 166:2003 Индивидуална защита на очите. Изисквания
- ❑ БДС EN 1868:2002 Лични предпазни средства срещу падане от височина. Списък на еквивалентните термини
- ❑ БДС EN 340:2006 Защитно облекло. Общи изисквания
- ❑ БДС EN 342:2005 Защитно облекло. Комплекти и облекла за защита от студ
- ❑ БДС EN 343:2003+A1:2007 Защитно облекло. Защита срещу дъжд
- ❑ БДС EN 352-1:2002 Антифони. Основни изисквания. Част 1: Антифони, покриващи ушите
- ❑ БДС EN 352-2:2002 Антифони. Основни изисквания. Част 2: Антифони,

поставяни на ушите

- ❑ БДС EN 352-3:2002 Антифони. Основни изисквания. Част 3: Антифони, покриващи ушите, монтирани върху защитни каски за промишлеността
- ❑ БДС EN 352-4:2004 Антифони. Изисквания за безопасност и изпитване. Част Антифони, покриващи ушите, чувствителни към нивото на шума
- ❑ БДС EN 352-4:2004/A1:2006 Антифони. Изисквания за безопасност и изпитване. Част 4: Антифони, покриващи ушите, чувствителни към нивото на шума
- ❑ БДС EN 352-5:2004 Антифони. Изисквания за безопасност и изпитване. Част Антифони, покриващи ушите, с активно намаляване на шума
- ❑ БДС EN 352-5:2004/A1:2006 Антифони. Изисквания за безопасност и изпитване. Част 5: Антифони, покриващи ушите, с активно намаляване на шума
- ❑ БДС EN 352-6:2004 Антифони. Изисквания за безопасност и изпитване. Част Антифони, покриващи ушите, с устройства за комуникация
- ❑ БДС EN 352-7:2004 Антифони. Изисквания за безопасност и изпитване. Част Антифони, поставяни в ушите, чувствителни към нивото на шума
- ❑ БДС EN 354:2010 Лични предпазни средства срещу падане от височина. Предпазни въжета
- ❑ БДС EN 358:2002 Лични предпазни средства за поддържане при работа и предотвратяване на падане от височина. Колани за поддържане и ограничаване при работа и предпазни въжета
- ❑ БДС EN 361:2003 Лични предпазни средства срещу падане от височина. Предпазни колани за цялото тяло
- ❑ БДС EN 363:2008 Лични предпазни средства срещу падане. Системи лични предпазни средства срещу падане
- ❑ БДС EN 388:2006 Ръкавици за защита от механични рискове
- ❑ БДС EN 397:2012 Защитни каски за индустрията
- ❑ БДС EN 407:2006 Ръкавици за защита от термични рискове (топлина и/или огън)БДС EN 420:2003+A1:2010 Защитни ръкавици. Общи изисквания и методи за изпитване
- ❑ БДС EN 421:2010 Защитни ръкавици срещу йонизиращо лъчение и радиоактивно замърсяване
- ❑ БДС EN 458:2001 Антифони. Препоръки за избор, използване, обслужване и поддържане. Ръководен документ
- ❑ БДС EN 510:2001 Изисквания за защитни облекла срещу риска от захващането им от движещи се части на машини
- ❑ БДС EN 511:2006 Защитни ръкавици срещу студ
- ❑ БДС EN 529:2006 Средства за защита на дихателните органи. Препоръки за избор, употреба, грижи и поддържане. Ръководство
- ❑ БДС EN 60984:2001/A11:2001 Ръкави от изолационен материал за работа под

напрежение

- ❑ БДС EN ISO 13998:2004 Защитно облекло. Престилки, панталони и елеци за защита срещу срязвания и пробождания от ръчно държани ножове (ISO 13998:2003)
- ❑ БДС EN ISO 20345:2011 Лични предпазни средства. Обезопасяващи обувки (ISO 20345:2011)
- ❑ БДС EN ISO 20346:2005 Лични предпазни средства. Защитни обувки (ISO 20346:2004)
- ❑ БДС EN ISO 20346:2005/A1:2007 Лични предпазни средства. Защитни обувки
- ❑ БДС EN ISO 20347:2012 Лични предпазни средства. Работни обувки (ISO 20347:2012)
- ❑ БДС EN ISO 4007:2012 Лични предпазни средства. Защита на очите и лицето. Речник (ISO 4007:2012)

Хармонизирани стандарти във връзка с прилагането на:

- ❑ **Директива 2006/42/ЕО** на Европейския парламент и на Съвета относно машините и за изменение на Директива 95/16/ЕО (преработена версия): заглавията и номерата на хармонизираните стандарти, попадащи в обсега на директивата са публикувани в Официален вестник на Европейския съюз, 24.8.2012 г.³¹
- ❑ **Директива 89/686/ЕИО** на Съвета относно сближаване на законодателствата на държавите-членки в областта на личните предпазни средства (ЛПС): заглавията и номерата на хармонизираните стандарти, попадащи в обсега на директивата са публикувани в Официален вестник на Европейския съюз, 16.2.2012 г.³²

Стандарти в областта на ЗБР в икономическа дейност „Производство на основни метали“

- ❑ БДС 10263:1972 *Машини леярски формовъчни и сърцеви. Техническа безопасност. Изисквания към конструкциите;*
- ❑ БДС 12.3.004:1980 *Охрана на труда. Термична обработка на металите. Общи изисквания по безопасност на труда;*
- ❑ БДС 10566:1981 *Техника на безопасността. Съдове, работещи под налягане. Изисквания към чугунени отливки;*
- ❑ БДС EN 14656:2006 *Безопасност на машините. Изисквания за безопасност към машини за екструдирание на стомана и цветни метали;*

³¹ Източник: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:256:0001:0050:BG:PDF>

³² Източник: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:045:0001:0024:BG:PDF>

- ❑ БДС EN 14677:2008 Безопасност на машините. Вторично производство на стомана. Машини и съоръжения за обработка на течна стомана;
- ❑ БДС EN 14753:2008 Безопасност на машините. Изисквания за безопасност за машини и съоръжения за непрекъснато леене на стомана;
- ❑ БДС EN 14681:2006+A1:2010 Безопасност на машините. Изисквания за безопасност за машини и съоръжения за електроудълговни пещи за продукти от стомана;
- ❑ БДС EN 15093:2009 Безопасност на машините. Изисквания за безопасност за машини за горещо плоско валцуване;
- ❑ БДС EN 15094:2009 Безопасност на машините. Изисквания за безопасност за машини за студено плоско валцуване;
- ❑ БДС 12234:1982 Техника на безопасността. Съдове, работещи под налягане. Изисквания към заготовки и полуфабрикати от мед и медни сплави;
- ❑ БДС 16722:1987 Машини за леене под ниско налягане с противоналягане. Изисквания за безопасност към конструкцията;
- ❑ БДС EN 1247:2004+A1:2010 Леярски машини. Изисквания за безопасност за леярски кофи, леярски съоръжения, машини за центробежно леене, леярски машини за непрекъснато и полунепрекъснато леене;
- ❑ БДС EN 14753:2008 Безопасност на машините. Изисквания за безопасност за машини и съоръжения за непрекъснато леене на стомана;
- ❑ БДС EN 869:2006 Безопасност на машини. Изисквания за безопасност на съоръжения за леене на метал под налягане

4.2.8. Правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закона за висшето образование, Закона за професионалното образование и обучение (ЗПО), Закона за признаване на професионални квалификации и Закона за народната просвета

Класификатор на областите на висше образование и професионалните направления

Приет с ПМС № 125 от 2002 г. на основание чл. 9, ал. 3, т. 4 от Закона за висшето образование.

Обн., ДВ бр. 64 от 2002 г., изм. с Решение № 10827 от 27.11.2003 г. на ВАС на РБ - бр. 106 от 2003 г., изм., бр. 32 от 2005 г., доп., бр. 94 от 2005 г.

Области на висше образование	Професионални направления
Педагогически науки	Теория и управление на образованието Педагогика
Хуманитарни науки	Филология История и археология Философия Религия и теология
Социални, стопански и правни науки	Социология, антропология и науки за културата Психология Политически науки Социални дейности Обществени комуникации и информационни науки Право Администрация и управление Икономика Туризм
Природни науки, математика и информатика	Физически науки Химически науки Биологически науки Науки за земята Математика Информатика и компютърни науки
Технически науки	Машинно инженерство Електротехника, електроника и автоматика Комуникационна и компютърна техника Енергетика Транспорт, корабоплаване и авиация Материали и материалознание Архитектура, строителство и геодезия Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми Металургия Химични технологии
	Биотехнологии Хранителни технологии Общо инженерство
Аграрни науки и ветеринарна медицина	Растениевъдство Растителна защита Животновъдство Ветеринарна медицина Горско стопанство
Здравеопазване и спорт	Медицина Стоматология Фармация Здравни грижи Спорт
Изкуства	Теория на изкуствата Изобразително изкуство Музикално и танцово изкуство Театрално и филмово изкуство`
Сигурност и отбрана	Национална сигурност Военно дело

Наредба за условията и реда за признаване на право за упражняване на регулирана професия, за която се изисква притежаването на общи търговски или общи професионални знания и умения

Наредбата е приета с ПМС № 265 от 2006 г. на основание чл. 73 от Закона за професионалното образование и обучение.

Обн. ДВ. бр.81 от 2006 г.

С наредбата са определени условията и редът за признаване на право за упражняване на регулирана професия от физически лица, които притежават общи търговски или общи професионални знания и умения въз основа на професионален стаж, придобит в друга държава членка.

Наредбата урежда условията и реда за провеждане на стаж за приспособяване и на изпит за признаване на правоспособност в случаите, когато професионалният стаж е по-малък от изискуемия.

Наредбата се прилага за професии, които са включени в Списъка на регулираните професии в Република България по чл. 9, ал. 3, т. 13 от Закона за висшето образование и попадат в областите, посочени в приложение № 1 и приложение № 2. (чл. 3, ал. 1).

- ❑ Признаване на право за упражняване на регулирана професия въз основа на професионален стаж, придобит в друга държава членка: по професия в област, включена в приложение № 1 (чл. 4); по професия, свързана с търговия, разпространение и професионално използване на токсични продукти и на биологични пестициди за употреба в селското стопанство и в област, включена в приложение № 2 (чл. 5); за ръководител на предприятие (чл. 6); документи за доказване на професионален стаж (чл. 7 – 10).
- ❑ Признаване на право за упражняване на регулирани професии въз основа на професионална квалификация, придобита в друга държава членка: въз основа на удостоверение за правоспособност или документ, удостоверяващ завършено образование и обучение, издадени от компетентен орган на друга държава членка и на основание диплома, удостоверение или друг документ за професионална квалификация, издадени в друга държава членка, и съответстващи на изискваните съгласно българското законодателство (чл. 11); допълнителни условия за признаване на право за упражняване на регулирана професия (чл. 12).
- ❑ Особени случаи: когато за упражняването на регулирана професия има специфични изисквания, определени с нормативен акт; когато се изисква представяне на доказателство за финансово състояние или застраховка срещу финансови рискове във връзка с професионалната му отговорност (чл. 13).

Наредба за условията и реда за поддържане на списъка на регулираните професии в Република България

Наредбата е приета с ПМС № 86 от 18.04.2006 г., на основание чл.7, ал.3 от Закона за професионалното образование и обучение и чл. 9, ал. 3, т. 14 от Закона за висшето образование.

Обн. ДВ. бр.35 от 2006 г.

С наредбата са определени условията и редът за поддържане на Списъка на регулираните професии в Република България, както и достъпът до информацията, съдържаща се в него.

- ❑ Съдържание на Списъка (чл. 2): наименованието на професиите; нормативния акт, който ги определя като регулирани професии; органа, компетентен за даване или признаване на правоспособност.
- ❑ Ред за приемане и актуализиране (чл. 3); процедура за включване или изключване на професии от списъка (чл. 4 – 8)
- ❑ Информационно осигуряване (чл. 9 – 11).

Наредба № 2 за признаване на завършени етапи на училищно обучение или степени на образование и професионална квалификация по документи, издадени от училища на чужди държави

Наредбата е издадена от министъра на образованието и науката на основание § 5 от Закона за народната просвета.

Обн., ДВ, бр. 40 от 2003 г., изм. и доп., бр. 60 от 2005 г., бр. 32 от 2009 г., бр. 78 от 2011 г.

С наредбата са определени условията и редът за признаване на завършени етапи на училищно обучение или степени на образование и професионална квалификация по документи, издадени от училища на чужди държави.

- ❑ Признаване на училищно обучение, образование и професионална квалификация: процедура за признаване, необходими документи за кандидатстване, срокове; документи за признаване; (чл. 3 – 7).
- ❑ Отказ за признаване (чл. 8).
- ❑ Признаване на професионална квалификация, придобита в училище на чужда държава (чл. 13).

Решение № 619 от 20 юли 2009 г. на Министерския съвет за приемане Списък на регулираните професии в Република България

Решението е прието на основание чл.3 и чл. 6 от Закона за признаване на професионални квалификации

Обн., ДВ., бр.61 от 2009г., изм. и доп., бр. 30 от 2012 г.

С Решението се приема:

- ☐ Списък на регулираните професии в Република България (приложение № 1);
- ☐ Списък на професионалните сдружения и организации, признати от държавите-членки на Европейския съюз, другите държави от Европейското икономическо пространство и Швейцария, дейността на членове на които се счита за регулирана (приложение № 2);
- ☐ Списък на курсовете за обучение със специална структура в държавите - членки на Европейския съюз, другите държави от Европейското икономическо пространство и Швейцария (приложение № 3);
- ☐ Списък на видовете регулирано образование и обучение в държавите - членки на Европейския съюз, другите държави от Европейското икономическо пространство и Швейцария (приложение № 4);
- ☐ Списък № 1 – 3 на дейности, свързани с признаването въз основа на придобит професионален опит (приложение № 5 – 7);
- ☐ Списък на доказателствата за професионална квалификация за обучение по медицина в държавите - членки на Европейския съюз (приложение № 8);
- ☐ Списък на доказателствата за професионална квалификация на лекари-специалисти в държавите - членки на Европейския съюз (приложение № 9);
- ☐ Списък на наименованията на специализираното обучение по медицина в държавите - членки на Европейския съюз (приложение № 10);
- ☐ Списък на доказателствата за професионална квалификация на общопрактикуващи лекари в държавите - членки на Европейския съюз (приложение № 11);
- ☐ Учебна програма за обучение на медицински сестри в държавите - членки на Европейския съюз (приложение № 12);
- ☐ Списък на доказателствата за професионална квалификация на медицински сестри в държавите - членки на Европейския съюз (приложение № 13);
- ☐ Учебна програма за обучение на лекари по дентална медицина в държавите-членки на Европейския съюз (приложение № 14);
- ☐ Списък на доказателствата за професионална квалификация на лекари по дентална медицина в държавите - членки на Европейския съюз (приложение № 15);

- ❑ Списък на доказателствата за професионална квалификация на лекари по дентална медицина - специалисти в държавите - членки на Европейския съюз (приложение № 16);
- ❑ Учебна програма за обучение на ветеринарни лекари в държавите – членки на Европейския съюз (приложение № 17);
- ❑ Списък на доказателствата за професионална квалификация на ветеринарни лекари в държавите - членки на Европейския съюз (приложение № 18);
- ❑ Учебна програма за обучение на акушерки в държавите - членки на Европейския съюз (приложение № 19);
- ❑ Списък на доказателствата за професионална квалификация на акушерки в държавите - членки на Европейския съюз (приложение № 20);
- ❑ Учебна програма за обучение на магистър-фармацевти в държавите - членки на Европейския съюз (приложение № 21);
- ❑ Списък на доказателствата за професионална квалификация на магистър-фармацевти в държавите - членки на Европейския съюз (приложение № 22);
- ❑ Списък на доказателствата за професионална квалификация на архитекти в държавите - членки на Европейския съюз (приложение № 23);
- ❑ Списък на доказателствата за професионална квалификация на архитекти в държавите - членки на Европейския съюз, които се ползват от придобити права (приложение № 24);
- ❑ Списък на документи и удостоверения, които могат да бъдат изисквани от органите по признаване на професионални квалификации (приложение № 25);
- ❑ Дейности, свързани с търговията и разпространението на токсични продукти (приложение № 26);
- ❑ Декларация за временно предоставяне на услуги (приложение № 27).

НАРЕДБА № 74 за придобиване на квалификация по професията "Машинен техник"

Издадена от министъра на образованието, младежта и науката, обн., ДВ, бр. 78 от 12.10.2012 г., в сила от 12.10.2012 г.

С наредбата са определя Държавното образователно изискване (ДОИ) за придобиването на квалификация по професията 521010 "Машинен техник" от област на образование "Техника" и професионално направление 521 "Машиностроене, металообработване и металургия" съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение.

Наредба № 75 за придобиване на квалификация по професията "Машинен монтьор"

Издадена от министъра на образованието, младежта и науката, обн., ДВ, бр. 78 от 12.10.2012 г., в сила от 12.10.2012 г.

С наредбата се определя Държавното образователно изискване (ДОИ) за придобиването на квалификация по професията 521040 "Машинен монтьор" от област на образование "Техника" и професионално направление 521 "Машиностроене, металообработване и металургия" съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение.

НАРЕДБА № 42 от 15.12.2010 г. за придобиване на квалификация по професията "Машинен оператор"

Издадена от министъра на образованието, младежта и науката, обн., ДВ, бр. 6 от 18.01.2011 г., в сила от 18.01.2011 г.

С наредбата се определя Държавното образователно изискване (ДОИ) за придобиването на квалификация по професията 521030 "Машинен оператор" от област на образование "Техника" и професионално направление 521 "Машиностроене, металообработване и металургия" съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение.

НАРЕДБА № 13 от 5.05.2010 г. за придобиване на квалификация по професията "Заварчик"

Наредбата е издадена от министъра на образованието, младежта и науката, обн., ДВ, бр. 39 от 25.05.2010 г., в сила от 25.05.2010 г.

С наредбата се определя Държавното образователно изискване (ДОИ) за придобиването на квалификация по професията 521090 "Заварчик" от област на образование "Техника" и професионално направление 521 "Машиностроене, металообработване и металургия" съгласно Списъка на професиите за професионално образование и обучение по чл. 6, ал. 1 от Закона за професионалното образование и обучение.

4.2.9. Правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание Закона за МВР

НАРЕДБА № Из-2377 от 15.09.2011 г. за правилата и нормите за пожарна безопасност при експлоатация на обектите

Издадена от министъра на вътрешните работи и министъра на регионалното развитие и благоустройството, обн., ДВ, бр. 81 от 18.10.2011 г.

Предмет: С наредбата се определят правилата и нормите за пожарна безопасност (ПБ) при експлоатацията на обектите в урбанизираните, земеделските, горските и защитените територии и в нарушените територии за възстановяване, наричани за краткост "обекти".

С наредбата са определени:

- ☐ Отговорностите на собственици и ръководители на обекти (чл.5 - чл.6)
- ☐ Отговорности на работещите (чл.7)
- ☐ Създаване на организация за осигуряване на ПБ на обектите и разработване на необходимите документи (чл.8-чл.9)
- ☐ Изисквания към планове за действие на личния състав за гасене на пожари, включително реда за аварийно спиране на технологичното оборудване, газоснабдяване, топлоснабдяване, електрозахранването и др. (чл.10-чл.12)
- ☐ Правила и норми за осигуряване на пожарна безопасност (чл.14-чл.15)
- ☐ Изисквания към свободната дворна площ на обектите (чл.16-чл.20)
- ☐ Изисквания при експлоатацията на сградите, помещенията, съоръженията, пожаротехническите средства и системите за пожароизвестяване и пожарогасене (чл.20-чл.34)
- ☐ Изисквания при поддръжката на техническите инсталации (електрически, отоплителни и вентилационни инсталации) (чл.34-чл.41)
- ☐ Изисквания за пожарна безопасност, свързани с технологичните процеси и оборудването (чл. 44 - чл.55)
- ☐ Изисквания при съхраняване, извършване на товарно-разтоварни работи и транспортиране на леснозапалими течности, горими течности, горими газове, горими материали и изделия и негорими материали в горима опаковка (чл.56 – чл. 64)
- ☐ Организация, правила и норми за осигуряване на пожарна безопасност при извършване на огневи работи (чл.67 – чл.82)
- ☐ Правила и норми за осигуряване на пожарна безопасност при извършване на електрозаваръчни работи (чл.83 – чл.85)
- ☐ Правила и норми за осигуряване на пожарна безопасност при извършване на огневи работи с горелки и други уреди, използващи ГГ и ЛЗТ (чл.86 – чл. 94)
- ☐ Допълнителни противопожарни изисквания при експлоатацията на преместваеми обекти с гъвкаво покритие (чл. 95-чл.106)

5. СЪОТВЕТСТВИЕ НА ЗАКОНОДАТЕЛНАТА РАМКА С МЕЖДУНАРОДНИТЕ СТАНДАРТИЗЗ.

Степента на съответствие между нормативните актове в областта на БЗР с правото на ЕС е показано в табличен вид, както следва:

Таблица на съответствие на националното законодателство с правото на ЕИО

№	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
Стратегически документи				
1.	Стратегия на Общността за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2007–2012 г.	Стратегия за безопасност и здраве при работа 2008 – 2012 година	пълно	
Нормативни актове в областта на БЗР с общо приложение				
1.	Директива 89/391/ЕИО за въвеждане на мерки за насърчаване подобряването на безопасността и здравето на работещите при работа	Закон за здравословни и безопасни условия на труд, Кодекс на труда, Наредба № 7 за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване	пълно	
2.	Директива 89/654/ЕИО относно минималните изисквания за безопасност и здраве на работното място (работно място) – 1-ва специална директива по смисъла на Директива 89/391/ЕЕС	Наредба № 7 за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване	пълно	
3.	Директива 89/655/ЕИО относно минимални изисквания за безопасност и опазване на здравето при използване на работното оборудване от работещите при работа (използване на работно	Наредба № 7 за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване	пълно	

³³ В обхвата на международните стандарти се включват: регламенти, стратегии и директиви на ЕС, и конвенции на МОТ, ратифицирани от Р България.

№	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатиран несъответствия
	оборудване) - 2-ра специална директива по смисъла на Директива 89/391/ЕИО			
4.	Директива 89/656/ЕИО относно минималните изисквания за безопасността и здравето на работещите при използването на лични предпазни средства на работното място (използване на лични предпазни средства) 3 – та специална директива по смисъла на Директива 89/391/ЕЕС	Наредба № 3 за минималните изисквания за защита на здравето и безопасността на работещите при използване на лични предпазни средства на работното място	пълно	
5.	Директива 90/269/ЕИО относно минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд при ръчно манипулиране на товари, когато съществува опасност конкретно от нараняване на гърба на работниците (ръчно манипулиране на товари) - 4 специална директива по смисъла на Директива 89/391/ЕИО	Наредба № 16 за физиологични норми и правила за ръчна работа с тежести	пълно	
6.	Директива 90/270/ЕИО относно минималните изисквания за безопасност и здраве при работа с екранно оборудване (работа с видеодисплеи) - 5 специална директива по смисъла на Директива 89/391/ЕИО	Наредба № 7 за минималните изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с видеодисплеи	пълно	
7.	Директива 92/58/ЕИО относно минималните изисквания за осигуряване на знаци за безопасност и/или здраве при работа (знаци и сигнали за	Наредба № РД-07/8 за минималните изисквания за знаци и сигнали за безопасност и/или здраве при работа	пълно	
8.	Безопасност и/или здраве при работа 9 специална директива по смисъла на Директива 89/391/ЕИО			
9.	Директива 2003/88/ЕО относно някои аспекти на организацията на работното време	Кодекс на труда Наредба за работното време, почивките и отпуските Наредба № 15 за условията, реда и	пълно	

№	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
		изискванията за разработване и въвеждане на физиологични режими на труд и почивка по време на работа		
4.	Директива 91/383/ЕИО за допълнение на мерките за насърчаване подобряването на безопасността и здравето при работа на работниците на срочно трудово правоотношение или временно трудово правоотношение	Наредба № 5 за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на работниците по срочно трудово правоотношение или временно трудово правоотношение	пълно	
5.	Директива 98/59/ЕО за сближаване на законодателствата на държавите-членки в областта на масовите уволнения	Кодекс на труда	пълно	
6.	Директива 2001/23/ЕО относно сближаването на законодателствата на държавите-членки във връзка с гарантирането на правата на работниците и служителите при прехвърляне на предприятия, стопански дейности или части от предприятия или стопански дейности	Кодекс на труда	пълно	
7.	Директива 97/81/ЕО относно Рамковото споразумение за работата на непълно работно време, сключено между Съюза на конфедерациите на индустриалците и работодателите в Европа (UNICE), Европейския център на предприятията с обществено участие (СЕЕР) и Европейската конфедерация на профсъюзите (ETUC)	Кодекс на труда	пълно	
8.	Директива 91/533/ЕИО за задължението на работодателя да запознава работниците и служителите с условията, приложими към трудовия договор или трудовото правоотношение	Кодекс на труда	пълно	
9.	Директива 94/33/ЕО за закрила на младите хора при	Кодекс на труда	пълно	

№	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатиран несъответствия
	работа	Наредба № 6 за условията и реда за даване на разрешения за работа на лица, ненавършили 18 години		
10.	Директива 92/85/ ЕИО за въвеждане на мерки за насърчаване на подобрения в областта на безопасните и здравословни условия на труд на бременни работнички, на работнички-родилки или кърмачки /Десета отделна Директива по смисъла на чл. 16 от Директива 89/391/ЕИО	Кодекс на труда	пълно	
11.	Директива 2002/14/ЕО за създаване на обща рамка за информиране и консултиране на работниците и служителите в Европейската общност	Кодекс на труда	пълно	
12.	Директива 2008/104/ЕО относно работа чрез агенции за временна заетост	Кодекс на труда	пълно	
13.	Директива 2010/18/ЕС за прилагане на ревизираното рамково споразумение за родителския отпуск, сключено между Конфедерацията на европейския бизнес (BUSINESSEUROPE), Европейската	Кодекс на труда Наредба за работното време, почивките и отпуските	пълно	
21.	Асоциация на занаятите и малките и средните предприятия (UEAPME), Европейския център на предприятията с държавно участие и на предприятията от общ икономически интерес (СЕЕР) и Европейската конфедерация на профсъюзите (ETUC), и за отмяна на Директива 96/34/ЕО			
22.	Европейско рамково споразумение за работата от разстояние от 2002 г. между социалните партньори на европейско ниво	Кодекс на труда	пълно	

№	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатиран несъответствия
23.	Директива 2009/38/ЕО за създаване на европейски работнически съвет или на процедура за информиране и консултации с работниците и служителите в предприятия с общностно измерение и групи предприятия с общностно измерение	Кодекс на труда Закон за информиране и консултиране с работниците и служителите в многонационални предприятия, групи предприятия и европейски дружества	пълно	
24.	Директива 2002/15/ЕО за организацията на работното време на лицата, извършващи транспортни дейности в автомобилния транспорт	Наредба за организация на работното време на лицата, които извършват транспортни дейности в автомобилния транспорт	пълно	
Нормативни актове в областта на ЗБР, приложими за икономическа дейност „Производство на основни метали“				
1.	Директива 91/322/ЕИО на Комисията от 29 май 1991 година за установяване на примерни пределно допустими норми в приложение на Директива 80/1107/ЕИО на Съвета за защита на работниците от рискове, свързани с излагане на въздействието на химични, физични и биологични агенти по време на работа	Наредба № 13 от 30.12.2003 г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на химични агенти при работа Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и препарати Наредба № 4 от 14.10.2002 г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на биологични агенти при работа	пълно	
2.	Директива 98/24/ЕО от 7 април 1998 г. за здравословни и безопасни условия на труд при рискове, свързани с химични агенти по време на работа (четирнадесета индивидуална директива по смисъла на член 16 (1) от Рамковата директива 89/391/ЕИО	Наредба № 13 от 30.12.2003 г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на химични агенти при работа Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и препарати Наредба № 3 от 28.02.1987 г. за задължителните предварителни и периодични медицински прегледи на работниците	пълно	

№	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
3.	Директива 2003/10/ЕО относно минималните изисквания за защита на безопасността и здравето на работещите при рискове, свързани с експозиция на физични агенти – шум (17-та специална, по смисъла на Рамковата директива 89/391/ЕИО)	Наредба № 6 от 15.08.2005 г. за минималните изисквания за осигуряване на здравето и безопасността на работещите при рискове, свързани с експозиция на шум Наредба № 14 от 7.08.1998 г. за службите по трудова медицина НАРЕДБА № 7 от 23.09.1999 г. за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване Наредба № 5 от 11.05.1999 г. за реда, начина и периодичността на извършване на оценка на риска Наредба за същественият изисквания и оценяване съответствието на машини и съоръжения, които работят на открито, по отношение на шума, излъчван от тях във въздуха.	пълно	
4.	Директива 2002/44/ЕО относно минималните изисквания за защита на безопасността и здравето на работещите при рискове, свързани с експозиция на физични агенти – вибрации (16-та специална, по смисъла на Рамковата директива 89/391/ЕИО)	НАРЕДБА № 3 от 5.05.2005 г. за минималните изисквания за осигуряване на здравето и безопасността на работещите при рискове, свързани с експозиция на вибрации		
5.	Директива 2004/37/ЕО относно защитата на работниците от рискове, свързани с експозиция на канцерогени или мутагени при работа (6-та специална, по смисъла на Рамковата директива	Наредба № 10 от 26.09.2003 г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на канцерогени и мутагени при работа	пълно	

№	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатиран несъответствия
	89/391/ЕИО)			
6.	Директива 2000/39/ЕО на Комисията относно изготвяне на първи списък на индикативни гранични стойности на професионална експозиция за прилагане на Директива 98/24/ЕО на Съвета относно защитата на здравето и безопасността на работниците от рискове, свързани с химични агенти на работното място	Наредба № 13 от 30.12.2003 г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на химични агенти при работа Наредба № 3 от 28.02.1987 г. за задължителните предварителни и периодични медицински прегледи на работниците	пълно	
7.	Директива 1999/92/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 16 декември 1999 г. за минималните изисквания за подобряване на защитата на работещите в потенциален риск от експлозивни атмосфери (петнадесета специална директива по смисъла на член 16, параграф 1 от Директива 89/391/ЕИО)	НАРЕДБА № 11 от 27.12.2004 г. за минималните изисквания за осигуряване на безопасността и здравето на работещите при потенциален риск от експлозивна атмосфера.	пълно	
8.		НАРЕДБА № 8 от 23.09.2004 г. за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с въздушни компресорни инсталации и уредби	пълно	
9.	Регламент (ЕО) № 245/2009 на Комисията от 18 март 2009 година за прилагане на Директива 2005/32/ЕО на Европейския парламент и на Съвета по отношение на изискванията за екопроектиране на луминесцентни лампи без вграден баласт, газоразрядни лампи с висок интензитет и баласта и осветители, които могат да работят с такива лампи, както и за отменяне на Директива 2000/55/ЕО на Европейския парламент и на Съвета	НАРЕДБА № 49 от 1976г. за изкуствено осветление на сградите чл. 20 от Закона за народното здраве е отменен 2005г., т.е. налице е отпаднало основание	Прилага се директно в законодателството на държавата – членка на ЕС	
10.	Директива на Съвета от 29 май 1990 г. относно	НАРЕДБА № 12 от 30.12.2005 г. за	пълно	

№	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатиран несъответствие
	минималните изисквания за охрана на труда при ръчна обработка на товарите, когато съществува риск специално от нараняване на гърба на работниците (четвърта индивидуална Директива в контекста на съдържанието на Член 16 (1) на Директива 89/ 391/ ЕЕС)	осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при извършване на товарно-разтоварни работи		
11.	Директива 95/16/ЕО за подежни съоръжения	Наредба за безопасната експлоатация и техническия надзор на повдигателни съоръжения, в сила от 18.10.2010 г	пълно	
12.	Директива 2006/15/ЕО на Комисията от 7 февруари 2006 г. за установяване на втори списък на индикативни гранични стойности на професионална експозиция при прилагането на Директива 98/24/ЕО на Съвета и за изменение на Директиви 91/322/ЕИО и 2000/39/ЕО	Наредба № 13 от 30.12.2003 г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на химични агенти при работа Наредба № 10 от 2003 г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на канцерогени и мутагени при работа (ДВ, бр. 94 от 2003 г.);	пълно	
13.	Директива 2009/161/ЕС на Комисията от 17 декември 2009 година за съставяне на трети списък с индикативни гранични стойности на професионална експозиция в изпълнение на Директива 98/24/ЕО на Съвета и за изменение на Директива 2000/39/ЕО на Комисията	Наредба за изменение и допълнение на Наредба № 13 от 30.12.2003 г. за защита на работещите от рискове, свързани с експозиция на химични агенти при работа	пълно	
14.	Директива на Съвета от 29 май 1990 г. относно минимална изисквания за безопасност и здравеопазване при работа с монитори (пета индивидуална Директива в контекста на Статия 16 (1) на Директива 87/391/ЕЕС) (90/270/ЕЕС)	Наредба № 7 от 15.08.2005 г. за минималните изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с видеодисплеи	пълно	
15.	Директива 89/48/ЕИО от 21 декември 1988 г. относно обща система за признаване на дипломите	Наредба № 75 за придобиване на квалификация по професията "Машинен	пълно	

№	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатиран несъответствие
	за висше образование, издадени след завършването на професионално обучение с минимална продължителност от три години. Директива 2005/36/ ЕО на Европейския парламент и съвета относно признаването на професионални квалификации (обн. официален вестник на ЕС 30 септември 2005 г.)	монтъор"		
16.	Рамкова Директива 89/391/ЕИО за въвеждане на мерки за насърчаване подобряването на безопасността и здравето на работещите по време на работа ;	НАРЕДБА № 10 от 2004 г. за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд при работа с електрокари и мотокари	пълно	
Нормативни актове от други области на националното законодателство, които уреждат и въпроси, свързани с БЗР				
1.	Регламент 305/2011/ЕС, основният документ за хармонизиране на техническите разпоредби и стандартите в областта на строителството и строителната индустрия, който отменя Директива 89/106/ на Европейската общност за уеднаквяване на законите, наредбите и административните разпоредби на страните членки по отношение на строителните продукти	Наредба № Из-2377 от 15.09.2011 г. за правилата и нормите за пожарна безопасност при експлоатация на обектите	пълно	
2.	Регламент 305/2011/ЕС , основният документ за хармонизиране на техническите разпоредби и стандартите в областта на строителството и строителната индустрия, който отменя Директива 89/106/ на Европейската общност за уеднаквяване на законите, наредбите и административните разпоредби на страните членки по отношение на строителните продукти	НАРЕДБА № Из-1971 за строително-технически правила и норми за осигуряване на безопасност при пожар.		
3.	Директива 89/48/ЕИО от 21 декември 1988 г.	Наредба № 42 за придобиване на	пълно	

№	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатиран несъответствия
	относно обща система за признаване на дипломите за висше образование, издадени след завършването на професионално обучение с минимална продължителност от три години. Директива 2005/36/ЕО на Европейския парламент и съвета относно признаването на професионални квалификации (обн.официален вестник на ЕС 30 септември 2005 г.)	квалификация по професията „Машинен оператор“		
4.	Директива 89/48/ЕИО от 21 декември 1988 г. относно обща система за признаване на дипломите за висше образование, издадени след завършването на професионално обучение с минимална продължителност от три години. Директива 2005/36/ЕО на Европейския парламент и съвета относно признаването на професионални квалификации (обн. официален вестник на ЕС 30 септември 2005 г.)	Наредба № 13 от 5.05.2010 г. за придобиване на квалификация по професията „Заварчик“	пълно	
5.	Директива 2009/71/ЕВРАТОМ на Съвета за установяване на общностна рамка за ядрената безопасност на ядрените инсталации (обн. официален вестник на ЕС 2 юли 2009 г.)	НАРЕДБА за радиационна защита при дейности с материали с повишено съдържание на естествени радионуклиди	пълно	
6.	Регламент (ЕО) № 1907/2006 на Европейския парламент и на Съвета относно регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали (REACH), за създаване на Европейска агенция по химикали, за изменение на Директива	Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси	пълно	
7.	1999/45/ЕО и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 793/93 на Съвета и Регламент (ЕО) № 1488/94 на Комисията, както и на Директива 76/769/ЕИО на			

№	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатиран несъответствие
	Съвета и директиви 91/155/ЕИО, 93/67/ЕИО, 93/105/ЕО и 2000/21/ЕО на Комисията, наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH)“			
8.	Регламент (ЕО) № 1272/2008 на Европейския парламент и на Съвета относно класифицирането, етикетирането и опаковането на вещества и смеси, за изменение и за отмяна на директиви 67/548/ЕИО и 1999/45/ЕО и за изменение на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (ОВ, L 353/1 от 31 декември 2008 г.), наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 1272/2008(CLP)“	Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси	пълно	
9.	Регламент (ЕО) № 648/2004 на Европейския парламент и на Съвета относно детергентите, наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 648/2004“;	Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси	пълно	
10.	Регламент (ЕО) № 850/2004 на Европейския парламент и на Съвета относно устойчивите органични замърсители и за изменение на Директива 79/117/ЕИО, наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 850/2004“;	Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси	пълно	
11.	Регламент (ЕО) № 1451/2007 на Комисията относно втората фаза на 10-годишната работна програма, посочена в член 16, параграф 2 от Директива 98/8/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно пускането на пазара на биоциди (ОВ, L 325/3 от 11	Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси	пълно	
12.	Приложение XVII на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH)	Наредба за реда и начина за ограничаване на производството, употребата или пускането на пазара на определени опасни химични вещества, смеси и	пълно	

№	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
		изделия от Приложение XVII на Регламент (ЕО) № 1907/2006 (REACH)		
13.	Директива 2006/42/ЕО относно машините, изменяща Директива 95/16/ЕО. Позоваванията към Директива 98/37/ЕО се приемат като позовавания към Директива 2006/42/ЕО съгласно таблицата за съответствие в приложение № 9. Директива 2009/127/ЕО за изменение на Директива 2006/42/ЕО по отношение на машините за прилагане на пестициди	Наредба за съществените изисквания и оценяване съответствието на машините	пълно	
14.	Директива 89/686/ЕИО относно сближаване на законодателствата на държавите-членки в областта на личните предпазни средства (ЛПС)	Наредба за съществените изисквания и оценяване на съответствието на лични предпазни средства.	пълно	
15.	Директива 96/82/ЕО относно контрола на опасностите от големи аварии, които включват опасни вещества, на Директива 2003/105/ЕО за изменение на Директива 96/82/ЕО относно контрола на опасностите от големи аварии, които включват опасни вещества, на Директива 2008/101/ЕО	Закон за опазване на околната среда	пълно	
16.	Изменение на Директива 2003/87/ЕО с цел включване на авиационните дейности в схемата за търговия с квоти за емисии на парникови газове в рамките на Общността и на чл. 1, параграфи 10 и 13 от Директива 2009/29/ЕО за изменение на Директива 2003/87/ЕО с оглед подобряване и разширяване на схемата за търговия с квоти за емисии на парникови газове на Общността.			
17.	Директива 2009/30/ЕО за изменение на Директива	Закон за опазване на околната среда	пълно	

№	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
	98/70/ЕО по отношение на спецификацията на бензина, дизеловото гориво и газьола и за въвеждане на механизъм за наблюдение и намаляване на нивата на емисиите на парникови газове и за изменение на Директива 1999/32/ЕО на Съвета по отношение на спецификацията на горивото, използвано от плавателни съдове по вътрешните водни пътища, и за отмяна на Директива 93/12/ЕИО			
18.	Разпоредбите на глави първа и втора и приложения № 1 и 2 на Директива 2010/75/ЕС относно емисиите от промишлеността (комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването)	Закон за опазване на околната среда	пълно	
19.	Директива 2009/107/ЕО за изменение на Директива 98/8/ЕО относно пускането на пазара на биоциди по отношение на удължаване на някои срокове	Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси	пълно	
20.	Директива 89/106 за уеднаквяване на законите, наредбите и административните разпоредби на страните членки по отношение на строителните продукти, последно изменена с Директива 93/68/ЕЕС	Наредба за същественият изисквания към строежите и оценяване съответствието на строителните продукти	пълно	
21.	Директива 80/181/ЕИО за сближаване на законодателствата на държавите членки относно мерните единици и за отмяна на Директива 71/354/ЕИО, последно изменена с Директива 2009/3/ЕО.	Наредба за единиците за измерване, разрешени за използване в Република България	пълно	
22.	Директива 2011/17/ЕС за отмяна на директиви 71/317/ЕИО, 71/347/ЕИО, 71/349/ЕИО, 74/148/ЕИО, 75/33/ЕИО, 76/765/ЕИО, 76/766/ЕИО и 86/217/ЕИО	Наредба за средствата за измерване, които подлежат на метрологичен контрол	пълно	

№	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
	на Съвета в областта на метрологията			
23.	Директива 2004/108/ЕС за съществените изисквания и оценяване на съответствието за електромагнитна съвместимост.	Наредба за съществените изисквания и оценяване на съответствието за електромагнитна съвместимост	пълно	
24.	Директива 2000/14/ЕО за сближаването на законодателството на държавите членки по отношение на емисиите от шум, излъчвани в околната среда от оборудване, което се използва на открито, последно изменена с Директива 2005/, изменяща Директива 2000/14 за сближаването на законодателството на държавите членки по отношение на емисиите от шум, излъчвани в околната среда от оборудване, което се използва на открито.	Наредба за съществените изисквания и оценяване съответствието на машини и съоръжения, които работят на открито, по отношение на шума, излъчван от тях във въздуха	пълно	
25.	Директива 2004/22/ЕО относно измервателните уреди	Наредба за съществените изисквания и оценяване съответствието на средствата за измерване	пълно	
26.	Директива 2009/137/ЕО за изменение на Директива 2004/22/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно измервателните уреди по отношение на експлоатирането на максимално допустимите грешки във връзка с приложенията за отделните уреди			
27.	Директива 2503/122/ЕВРАТОМ относно контрола на високоактивните закрити радиоактивни източници и безстопанствените източници.	Наредба за радиационна защита при дейности с източници на йонизиращи лъчения	пълно	
28.	Директива 2005/36/ЕО относно признаването на професионалните квалификации	Закон за признаване на професионални квалификации	пълно	
29.	Директива 99/42/ЕО относно създаването на	Наредба за условията и реда за	пълно	

№	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатираните несъответствия
	механизъм за признаване на придобитата квалификация във връзка с професионалните дейности в приложното поле на директивите за либерализация и преходни мерки и относно допълването на общата система за признаване на придобитата квалификация	признаване на право за упражняване на регулирана професия, за която се изисква притежаването на общи търговски или общи професионални знания и умения		
30.	Директива 74/556/ЕИО относно определяне на подробни разпоредби за преходните мерки, свързани с дейности в търговията и в разпространението на токсични продукти, и за дейности, които предполагат професионално използване на тези продукти, включително дейности на посредници	Наредба за условията и реда за признаване на право за упражняване на регулирана професия, за която се изисква притежаването на общи търговски или общи професионални знания и умения	пълно	
31.	Директива 74/557/ЕИО относно реализиране на свободата на установяване и свободното	Наредба за условията и реда за признаване на право за	пълно	
32.	Предоставяне на услуги по отношение на дейности на самостоятелно заети лица и на посредници в търговията и в разпространението на токсични продукти	Упражняване на регулирана професия, за която се изисква притежаването на общи търговски или общи професионални знания и умения		
33.	Директива 2005/36/ЕО относно признаването на професионалните квалификации, изменена с Директива 2006/100/ЕО за адаптиране на някои директиви в областта на свободното движение на хора поради присъединяването на България и Румъния, Регламент (ЕО) № 1430/2007 на Комисията за изменение на приложения II и III към Директива 2005/36/ЕО относно признаването на професионалните квалификации	Приложения № 2 – 25 и № 27 от Списъка на регулираните професии в Република България:	пълно	

№	Стратегия/Директива на ЕС	Национално законодателство (стратегия, закон, наредба, др.)	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
	Регламент (ЕО) № 755/2008 на Комисията за изменение на Приложение II към Директива 2005/36/ЕО относно признаването на професионалните квалификации			
34.	Директива 74/556/ЕИО относно определяне на подробни разпоредби за преходните мерки, свързани с дейности в търговията и в разпространението на токсични продукти, и за дейности, които предполагат професионално използване на тези продукти, включително дейности на посредници Директива 74/557/ЕИО относно реализиране на свободата на установяване и свободното предоставяне на услуги по отношение на дейности на самостоятелно заети лица и на посредници в търговията и в разпространението на токсични продукти	Приложение № 26 от Списък на регулираните професии в Република България	пълно	

Сравнителен анализ на Конвенциите на Международната организация по труда, ратифицирани от Р. България и нормативните актове от националното законодателство в областта на БЗР

№	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
1.	Конвенция № 87 за синдикалната свобода и закрилата на правото на синдикалното организиране, 1948 г. Ратифицирана през 1959 г.(обн. ДВ, бр. 19 от 1959 г.), в сила от 08.06.1960 г	Кодекс на труда Наказателен кодекс Закон за държавния служител Закон за юридическите лица с нестопанска цел Закон за отбраната и въоръжените сили на Р. България Закон за Министерството на вътрешните работи Закон за събранията, митингите и манифестациите Закон за уреждане на колективните трудови спорове	пълно	
2.	Конвенция № 98 за правото на организиране и на колективно договаряне, 1949 г. Ратифицирана през 1959 г. (обн. ДВ, Известия бр.19 от 1959 г.), в сила от 08.06.1960 г.	Кодекс на труда Закон за държавния служител Закон за отбраната и въоръжените сили на Р. България Закон за Министерството на вътрешните работи Закон за железопътния транспорт.	пълно	
3.	Конвенция № 138 относно минималната възраст, 1973 г. Ратифицирана през 1980 г.(обн. ДВ, бр. 13 от 1980), в сила от 23.04.1981 г.	Кодекс на труда Наредба № 6 за условията и реда за даване на разрешения за работа на лица, ненавършили 18 г. Наредба за работата на лицата, ненавършили 15 г.	пълно	
4.	Конвенция № 182 относно най-тежките форми на детския труд, 1999 г. Ратифицирана през 2000 г.(обн. ДВ, бр. 54 от 2000), в сила от 28.07.2001 г.	Кодекс на труда Наказателен кодекс Закон за закрила на детето Закон за борба с трафика на хора Закон за семейни помощи за деца Наредба № 6 за условията и реда за даване на разрешения за работа на лица, ненавършили 18 г. Национален план за действие срещу най-тежките форми на детски труд	пълно	

№	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
5.		Национална стратегия за детето 2008-2018		
6.	Конвенция № 111 относно дискриминацията в областта на труда и професиите, 1958 г. Ратифицирана през 1960 г.(обн. ДВ, Известия, бр. 46 от 1960 г.), в сила от 22.06.1961 г.	Кодекс на труда Кодекс за социално осигуряване Закон за защита от дискриминация Закон за държавния служител	пълно	
7.		Закон за насърчаване на заетостта Правилник за устройството и дейността на Комисията за защита от дискриминация Правилник за устройството и организация на работата на Националния съвет по равнопоставеност на жените и мъжете Националната стратегия за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете за периода 2009-2015 г. Национален план за действие за насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете 2012 г.		
8.	Конвенция № 100 за равенството в заплащането, 1951 г.	Кодекс на труда	пълно	
9.	Ратифицирана през 1955 г. (обн. ДВ, Известия, бр. 54 от 1955 г.), в сила от 07.11.1956 г.	Закон за защита от дискриминацията Правилник за устройството и дейността на Комисията за защита от дискриминация		
10.	Конвенция № 156 относно равенството на възможностите и еднаквото отношение към работниците и служителите от двата пола: работници и служители със служебни задължения, 1981 г.	Кодекс на труда; Кодекс за социално осигуряване; Закон за насърчаване на заетостта; Закон за защита от дискриминация; Закон за семейните помощи за деца; Закон за социалното подпомагане;	пълно	

№	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
	Ратифицирана през 2006 г.(обн. ДВ, бр. 9 от 2006 г.), в сила от 03.04.2007 г.	Закон за закрила на детето; Закон за интеграция на хората с увреждания; Правилник за прилагане на Закона за социалното подпомагане; Наредба за работното време, почивките и отпуските; Правилник за организацията и дейността на съветите за тристранно сътрудничество; Актуализирана стратегия по заетостта на Република България за 2008-2015 г.		
11.		Постановление № 104 на МС от 10.03.2003 г. за приемане на Наредба за учебниците и учебните помагала Национална програма “В подкрепа на майчинството”		
12.	Конвенция № 81 относно инспекцията по труда, 1947 г. Ратифицирана през 1949 г. (обн. ДВ, бр. 207 от 1949 г.), в сила от 29.12.1950 г.	Кодекс на труда Закон за насърчаване на заетостта Устройствен правилник на ИА „Главна инспекция по труда“ Закон за инспектиране на труда	пълно	
13.	Конвенция № 161 за службите по трудова медицина, 1985 г. Ратифицирана през 2011 г. обн. ДВ, бр. 96 от 2011 г.	Закон за здравословни и безопасни условия на труд Наредба № 3 за условията и реда за осъществяване дейността на службите по трудова медицина	пълно	
14.	Конвенция № 144 относно тристранните консултации (международните трудови норми), 1976 г. Ратифицирана през 1998 г. (обн. ДВ, бр. 52 от 1998 г.), в сила от 12.06.1999 г.	Кодекс на труда; Правилник за организацията и дейността на съветите за тристранно сътрудничество.	пълно	
15.	Конвенция № 94 относно трудовите клаузи (административни договори),	Закон за обществените поръчки; Кодекс на труда	пълно	

№	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
	1949 г. Ратифицирана през 1955 г. (обн. ДВ, бр. 54 от 1955 г.), в сила от 07.11.1956 г.			
16.	Конвенция № 1 относно работното време (индустрия), 1919 г. Ратифицирана през 1921 г. (обн. ДВ, бр. 189 от 1921 г.), в сила от 14.02.1922 г.	Кодекс на труда; Закон за държавния служител; Закон за Министерството на вътрешните работи; Наредба за работното време, почивките и отпуските; Наредба за определяне на видовете работи, за които се установява намалено работно време; Наредба за работата на лицата, ненавършили 15 годишна възраст; Наредба за служебното положение на държавните служители; Наредба за административното обслужване; Наредба за организация на работното време на лицата, които извършват транспортни дейности в автомобилния транспорт; Наредба № 2 за реда за установяване задължение за дежурство или за разположение на работодателя;	пълно	
17.		Наредба № 50 за работното време на ръководния и изпълнителския персонал, зает с осигуряване на превозите на пътници и товари в железопътния транспорт; Наредба № 4018 за работното време на авиационния персонал; Наредба № 12 за изискванията за задължителна употреба на контролните уреди за регистриране на данните за движението на автомобилите и работата на екипажите, както и функционалните и техническите		

№	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
		изисквания към тях.		
18.	Конвенция № 14 относно седмичната почивка (индустрия), 1921 г. Ратифицирана през 1924 г., в сила от 06.03.1925 г.(обн., ДВ, бр. 36 от 6.05.1997 г.)	Кодекс на труда; Закон за държавния служител; Закон за автомобилните превози; Наредба за работното време, почивките и отпуските; Наредба за служебното положение на държавните служители; Наредба № 2 за реда за установяване задължение за дежурство или за разположение на работодателя;	пълно	
19.		Наредба № 12 от 5.01.2007 г. за изискванията за задължителна употреба на контролните уреди за регистриране на данните за движението на автомобилите и работата на екипажите, както и функционалните и техническите изисквания към тях; Наредба № 50 от 28.12.2001 г. за работното време на ръководния и изпълнителския персонал, зает с осигуряване на превозите на пътници и товари в железопътния транспорт; Наредба за организация на работното време на лицата, които извършват транспортни дейности в автомобилния транспорт.		
20.	Конвенция № 52 относно платените годишни отпуски, 1936 г.Ратифицирана през 1949 г.(Обн., ДВ, бр. 207 от 1949 г.) в сила от 22.12.1950 г.	Кодекс на труда; Закон за държавния служител; Закон за съдебната власт; Закон за Министерството на вътрешните работи; Наредба за служебното положение на държавните служители;	пълно	
21.		Наредба за определяне на видовете работи, за които се		

№	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
		установява допълнителен платен годишен отпуск; Наредба за работното време, почивките и отпуските.		
22.	Конвенция № 26 относно установяването на методи за определяне на минималните заплати, 1928 г. Ратифицирана през 1933 г.(обн. ДВ, бр. 227 от 1933 г.), в сила от 04.06.1936 г.	Кодекс на труда Наредба за договаряне на работната заплата	пълно	
23.	Конвенция № 95 за закрила на работната заплата, 1949 г.Ратифицирана през 1955 г.(обн. ДВ, бр. 54 от 1955 г.), в сила от 07.11.1956 г.	Кодекс на труда Наредба за структурата и организацията на работната заплата Наредба за договаряне на работната заплата Постановление № 147 на МС от 2007 г. за определяне на минималния размер на допълнителното трудово възнаграждение за придобит трудов стаж и професионален опит	пълно	
24.	Конвенция № 177 относно надомния труд, 1996 г. Ратифицирана през 2009 г.(обн. ДВ, бр. 39 от 2009 г.), в сила от 17.07.2010 г.	Кодекс на труда	пълно	
25.	Конвенция № 173 относно защитата на вземанията на работниците в случай на несъстоятелност на работодателя, 1992г. Ратифицирана през 2004 г. (обн. ДВ, бр. 58 от 2004 г.), в сила за България от 27.09.2005 г.	Търговски закон; Данъчно-осигурителен процесуален кодекс; Закон за гарантираните вземания на работниците и служителите при несъстоятелност на работодателя.	пълно	
26.	Конвенция № 127 относно максималната тежест, 1967 г. Ратифицирана през 1978 г. (обн. ДВ, бр. 40 от 1978 г.), в сила за България от	Кодекс на труда Закон за здравословни и безопасни условия на труд Наредба № 16 за физиологичните правила и норми за ръчна работа с тежести	пълно	

№	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
	21.06.1979г.	Наредба № 6 за условията и реда за даване на разрешения за работа на лица, ненавършили 18 г.		
27.	Конвенция № 77 относно медицинския преглед на младежите (индустрия), 1946 г. Ратифицирана през 1949 г.(обн. ДВ, бр. 207 от 1949 г.), в сила за България от 29.12.1950 г.	Кодекс на труда; Наредба за медицинската експертиза на работоспособността; Закон за насърчаване на заетостта	пълно	
28.		Наредба № 3 от 28.02.1987 г. за задължителните предварителни и периодични медицински прегледи на работниците; Устройствен правилник на Изпълнителната агенция „Главна инспекция по труда“		
29.	Конвенция № 78 относно медицинския преглед на младежите (неиндустриални дейности), 1946 г. Ратифицирана през 1949 г.(обн. ДВ, бр. 207 от 1949 г.), в сила за България от 29.12.1950 г.	Кодекс на труда Наредба за медицинската експертиза на работоспособността, в сила от 1 декември 2005 г. Наредба № 3 от 28.02.1987 г. за задължителните предварителни и периодични медицински прегледи на работниците Устройствен правилник на Изпълнителната агенция „Главна инспекция по труда“ Закон за насърчаване на заетостта	пълно	
30.	Конвенция № 6 относно нощния труд на децата (индустрия), 1919 г. Ратифицирана през 1921 г.(обн. ДВ, бр. 189 от 1921 г.), в сила за България от 14.02.1922 г.	Кодекс на труда Устройствен правилник на Изпълнителната агенция „Главна инспекция по труда“	пълно	
31.	Конвенция № 79 относно нощния труд на юношите (неиндустриални	Кодекс на труда Устройствен правилник на Изпълнителната агенция	пълно	

№	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
	дейности), 1946 г. Ратифицирана през 1949 г.(обн. ДВ, бр.207 от 1949 г.), в сила за България от 29.12.1950 г.	„Главна инспекция по труда“		
32.	Конвенция № 45 за подземните работи (жени), 1935 г. Ратифицирана през 1949 г. (обн. ДВ, бр.207 от 1949 г.), в сила за България от 29.12.1950 г	Кодекс на труда Наредба № 7 за вредните и тежките работи, забранени за извършване от жени	пълно	
33.	Конвенция № 3 за закрилата на майчинството, 1919 г. Ратифицирана през 1921 г.(обн. ДВ, бр. 189 от 1921 г.), в сила за България от 14.02.1921 г.	Кодекс на труда Кодекс за социално осигуряване Закон за семейни помощи за деца Закон за закрила на детето Закон за защита от дискриминация Наредба за експертизата на работоспособността Наредба № 7 за вредните и тежки работи, забранени за извършване от жени. Наредба № 11 за стаите за лична хигиена на жените и за почивка на бременните жени	пълно	
34.		Наредба за трудоустрояване Наредба за условията и реда за командироване на работници или служители от държавите членки или на работници или служители от трети страни в Р. България в рамките на предоставяне на услуги		
35.	Конвенция № 183 относно закрилата на майчинството, 2000 г. Ратифицирана през 2001 г.(обн. ДВ, бр. 85 от 2001 г.), в сила за България от 06.12.2002 г.	Кодекс на труда Кодекс за социално осигуряване Закон за семейни помощи за деца Закон за закрила на детето Закон за защита от дискриминация	пълно	

№	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
		Наредба за експертизата на работоспособността Наредба № 7 за вредните и тежки работи, забранени за извършване от жени. Наредба за трудоустрояване Наредба № 11 за стаите за лична хигиена на жените и за почивка на бременните жени		
36.		Наредба за условията и реда за командироване на работници или служители от държавите членки или на работници или служители от трети страни в Република България в рамките на предоставяне на услуги		
37.	Конвенция № 17 относно обезщетенията при трудови злополуки, 1925 г. Ратифицирана през 1929 г.(обн. ДВ, бр. 87 от 1929 г.), в сила за България от 05.09.1929 г.	Кодекс за социално осигуряване	пълно	
38.	Конвенция № 19 относно еднаквото третиране на чужденците и на местните работници при даване на обезщетение в случай на злополука, 1925 г. Ратифицирана през 1929 г.(обн. ДВ, бр. 253 от 1929 г.), в сила за България от 05.09.1929 г.	Кодекс за социално осигуряване	пълно	
39.	Конвенция № 18 относно обезщетения при професионални болести, 1925 г.Ратифицирана през 1929 г. (обн. ДВ, бр. 25 от 1929 г.), в сила за България от 05.09.1929 г.	Кодекс за социално осигуряване	пълно	
40.	Конвенция № 42 относно обезщетенията	Кодекс за социално осигуряване	пълно	

№	Конвенции на МОТ, ратифицирани от Р. България	Национално законодателство	Степен на съответствие	Констатирани несъответствия
	при професионални болести (ревизирана), 1934 г. Ратифицирана през 1949 г., в сила за България от 29.12.1950 г.			
41.	Конвенция № 37 относно осигуровката инвалидност (индустрия и др.), 1933 г. Ратифицирана през 1949 г.(обн. ДВ, бр. 207 от 1949 г.), в сила за България от 29.12.1950 г.	Кодекс за социално осигуряване	пълно	
42.	Конвенция № 39 относно осигуровката смърт (индустрия и др.), 1933 г. Ратифицирана през 1949 г.(обн. ДВ, бр. 207 от 1949 г.), в сила за България от 29.12.1950 г.	Кодекс за социално осигуряване	пълно	
43.	Конвенция № 102 на Международната организация на труда за социална сигурност (минимални стандарти), 1952 г. Ратифицирана през 2008 г.(Обн. ДВ, бр. 54 от 2008 г.) в сила от 14 юли 2009 г.)	Кодекс за социално осигуряване	Пълно - по отношение на разделите, по които България е поела задължения, в това число Раздел VI. „Обезщетение за трудова злополука”	

II. СИСТЕМА ПО БЗР

1. КОМПЕТЕНТНИ ОРГАНИ, С ФУНКЦИИ И ОТГОВОРНОСТИ В ОБЛАСТТА НА БЗР

1.1. Министерският съвет

Определя и провежда политиката за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд (чл. 35 ЗЗБУТ).

За контакти: 1594 София, бул. „Дондуков“ № 1
тел.центра 02 940 29 99
правителствена информационна служба тел.: 02 940 27 70
факс: 02 980 20 56
www.government.bg
e-mail: GIS@government.bg

1.2. Министърът на труда и социалната политика

Разработва, координира и провежда държавната политика в областта на осигуряването на здравословни и безопасни условия на труд (чл. 36 ЗЗБУТ).

Министерство на труда и социалната политика

- Разработва, координира и провежда държавната политика за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд; ръководи, координира и контролира осъществяването на държавната политика в областта безопасността и здравето при работа (чл. 3, ал. 1 от УПМТСП³⁴).
- Ръководи и координира цялостния контрол по спазване на трудовото законодателство (чл. 4, т. 15 УПМТСП).

Дирекция „Трудово право, обществено осигуряване и условия на труд“:

- участва в разработването на проекти на нормативни актове, чрез които в националното законодателство се въвеждат стандартите на Международната организация на труда и на Съвета на Европа, както и законодателството на

³⁴ Устройствен правилник на Министерството на труда и социалната политика

Европейския съюз в областта на безопасността и здравето при работа и трудовото право (чл. 34, т. 1 УПМТСП);

- ❑ осъществява координация, консултации и сътрудничество с организациите на работниците и служителите и на работодателите при разработването на нормативни актове в областта на безопасността и здравето при работа, трудовото и осигурителното право (чл. 34, т. 4 УПМТСП);
- ❑ участва в подготовката на становища, позиции, анализи и информации в областта на безопасността и здравето при работа и трудовото право, във връзка с участието на българската страна в работата на институциите на Европейския съюз - за съответните работни групи, комитети и други работни форуми, включително за неформални контакти, и участва в тях със свои представители (чл. 34, т. 5 УПМТСП);
- ❑ организира и административно обслужва дейността на Националния съвет по условия на труд и на комисиите по трудово законодателство и осигурителните отношения към Националния съвет за тристранно сътрудничество (чл. 34, т. 6 УПМТСП);
- ❑ дава становища и прави предложения за усъвършенстване на контролната дейност по спазване на трудовото законодателство (чл. 34, т. 7 УПМТСП);
- ❑ организира и осъществява дейността на Националната фокусна точка на Европейската агенция за безопасност и здраве при работа (чл. 34, т. 8 УПМТСП);
- ❑ подпомага министъра при определянето на условията и реда за безвъзмездно предоставяне на средствата по фонд „Условия на труд“ за финансиране на проекти и програми за подобряване условията на труд (чл. 34, т. 9 УПМТСП).

За контакти: София 1051, ул. „Триадица“ № 2

телефон: 02 8119 443

факс: 02 988 44 05; 02 986 13 18

www.mlsp.government.bg

e-mail: mlsp@mlsp.government.bg

Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“

- ❑ Осъществява цялостният контрол за спазване на трудовото законодателство във всички отрасли и дейности (чл. 399, ал. 1 КТ).
- ❑ Осъществява и специализирана контролна дейност по спазването на законодателството, свързано с изпълнението на държавната служба, и на правата и задълженията на страните по служебното правоотношение (чл. 399, ал. 2 КТ).
- ❑ Контролира спазването на трудовото законодателство (чл. 4, ал. 1, т. 1 от

УПИАГИТ³⁵.

- ❑ Упражнява специализиран контрол по спазването на Закона за здравословни и безопасни условия на труд, Закона за насърчаване на заетостта, на законодателството, свързано с изпълнението на държавната служба, и правата и задълженията на страните по служебното правоотношение и на други нормативни актове, когато това е възложено със закон (чл. 4, ал. 1, т. 2 УПИАГИТ).
- ❑ Дава сведения и технически съвети на работодателите и на работниците и служителите за най-ефективните методи за спазване на трудовото законодателство и по прилагането на Закона за насърчаване на заетостта (чл. 4, ал. 1, т. 3 УПИАГИТ).
- ❑ Уведомява компетентните органи за установени непълноти и недостатъци в действащото трудово законодателство (чл. 4, ал. 2 УПИАГИТ).

За контакти: 1000 София, бул. „Дондуков“ № 3

тел./факс: 02/987 47 17

www.gli.government.bg

e-mail: secr-idirector@gli.government.bg

Фонд „Условия на труд“ финансира дейности и мероприятия за подобряване на условията на труд (чл. 44, ал. 1 ЗЗБУТ).

За контакти: 1051 София, ул. „Триадица“ № 2

тел.: 02 8119 526; 02 8119 502

www.fund.mlsp.government.bg

e-mail: fund@mlsp.government.bg

1.3. Министърът на здравеопазването

Ръководи и координира дейността по опазване и укрепване на здравето при работа (чл. 37 ЗЗБУТ).

Министерство на здравеопазването

- ❑ Ръководи, координира и контролира дейностите, свързани с медицинската експертиза на работоспособността (чл. 5, т. 7 от УПМЗ³⁶).
- ❑ Издава разрешения и удостоверения по Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси, Закона за водите, Закона за храните и Закона за здравословни и безопасни условия на труд, както и сертификати и балнеологични оценки за минерални води (чл. 5, т. 24 УПМЗ).

³⁵ Устройствен правилник на изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда

³⁶ Устройствен правилник на Министерството на здравеопазването

- ❑ Разработва указания за планиране на дейности по опазване на общественото здраве и държавния здравен контрол, включително контрола за безопасност на храните, контрола върху дейностите с опасни отпадъци и върху химичните вещества и препарати, в съответствие със законодателството в тази област (чл. 30 т. 5 УПМЗ).
- ❑ Координира, подпомага и осигурява технически дейността на Експертния съвет по биоциди, Комисията за служби по трудова медицина (чл. 30 т. 6 УПМЗ).

Главният държавен здравен инспектор:

- ❑ организира, ръководи, координира и контролира дейността на регионалните здравни инспекции (чл. 14, ал. 3, т. 1 УПМЗ);
- ❑ организира, ръководи, координира и контролира дейността на Националния център по радиобиология и радиационна защита при осъществяване на мерките по защита на населението от въздействието на йонизиращи лъчения (чл. 14, ал. 3, т. 2 УПМЗ);
- ❑ осъществява методическо ръководство и контрол на звената по ведомствен здравен контрол към Министерството на правосъдието, Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията, Министерството на отбраната и Министерството на вътрешните работи (чл. 14, ал. 3, т. 3 УПМЗ).

За контакти: 1000 София, пл. „Св. Неделя“ № 5

тел.: 02 981 01 11

www.mh.government.bg

Национален център по общественото здраве и анализи (НЦОЗА)

НЦОЗА осъществява дейности по:

- ❑ опазване на общественото здраве, промоция на здравето и профилактика на болестите (ч. 1, ал. 3, т. 1 от ПУДНЦОЗА³⁷);
- ❑ провежда анализи и изследване на общественото здраве и качеството на живот чрез измерване на здравния статус на населението и отделни негови групи, анализиране и изследване на връзката между общественото здраве и въздействието на факторите на средата (околна, работна, училищна) и условията на живот (хранене, стрес и др.) (чл. 20, ал. 1, т. 1 ПУДНЦОЗА);
- ❑ извършва оценка на експозицията и здравния риск за населението от въздействието на биологични, химични и физични вредности в околна и в работна среда и в храни; изготвя препоръки за предотвратяване на неблагоприятни здравни последици (чл. 21, т. 3).

³⁷ Правилник за устройството и дейността на Националния център по общественото здраве и анализи

За контакти: 1431 София, бул. „Акад. Иван Евст. Гешов“ № 15
тел.: 02 805 6444, факс: 02 9541211
<http://ncpha.government.bg>
e-mail: ncpha@ncpha.government.bg

Регионални здравни инспекции (РЗИ)

Осъществяват държавната здравна политика на територията на съответната област.

Дирекция „Здравен контрол“ (чл. 33 УПРЗИ³⁸):

- ☐ извършва систематичен и насочен здравен контрол по спазването на здравните изисквания в обекти с обществено предназначение, на продукти, стоки и дейности със значение за здравето на населението и на фактори на жизнената среда;
- ☐ контролира спазването на здравните изисквания към лицата, работещи в детски заведения, специализираните институции за деца и възрастни, водоснабдителните обекти, предприятията, които произвеждат и търгуват с храни, бръснарските, фризьорските и козметичните салони, по отношение на тяхното здравословно състояние;
- ☐ извършва контрол върху химичните вещества и смеси за изпълнение на изискванията по чл. 25, т. 1, 2, 7, 10 и 18 - 22 от Закона за защита от вредно въздействие на химичните вещества и смеси;
- ☐ извършва контрол върху дейността на службите по трудова медицина и изготвя информация за здравното състояние на работещите на територията на съответната област;
- ☐ предприема действия по издаване на разрешение за извършване на дейности по разрушаване или демонтаж на азбест и/или азбестосъдържащи материали;
- ☐ участва в състава на експертните съвети по устройство на територията, съгласува при необходимост устройствени схеми, общи устройствени и подробни устройствени планове, участва в оценката на съответствието на инвестиционните проекти, когато тя се извършва с приемане от експертен съвет на одобряващата администрация или по искане на физически или юридически лица, дава становище по готовността на строежите за въвеждането им в експлоатация по реда на Закона за устройството на територията;
- ☐ разработва и участва в изпълнението на регионални програми и проекти в областта на здравния контрол.

³⁸ Устройствен правилник на регионалните здравни инспекции

Държавният здравен контрол за спазване на изискванията за защита на лицата от въздействието на йонизиращи лъчения се осъществява от регионалните здравни инспекции, посочени в приложение № 31 към УПРЗИ.

Регионалните здравни инспекции по приложение № 31, чрез дирекция „Здравен контрол“ (чл. 36 УПРЗИ):

- ☐ извършват контрол на всички видове обекти с източници на йонизиращи лъчения;
- ☐ осъществяват контрол по спазване на изискванията на нормативните актове за осигуряване на радиационната защита на лицата при извършването на дейности с източници на йонизиращи лъчения;
- ☐ извършват контрол на всички видове дейности, свързани с йонизиращи лъчения, включително използване на източници на йонизиращи лъчения за медицински цели;
- ☐ извършват систематични и тематични проверки по проблеми на радиационната защита;
- ☐ извършват контрол върху радиационните фактори на жизнената и работната среда;
- ☐ извършват контрол върху производство, търговия и използване на стоки с повишено съдържание на радионуклиди;
- ☐ създават и поддържат картотека с досиета на обектите с източници на йонизиращо лъчение;
- ☐ създават и поддържат база данни с резултати от лабораторните изследвания/измервания и извършват периодичен анализ и оценка на данните;
- ☐ организират и съдействат провеждането на задължителното медицинско наблюдение на лицата, работещи в среда на йонизиращи лъчения;
- ☐ участват в разработването и осъществяването на мерки, включително и медицински, за защита на хората при извънредни аварийни ситуации, свързани с облъчване на лицата и замърсяването на жизнената и работна среда;
- ☐ оказват съдействие на звената по ведомствен здравен контрол към Министерството на отбраната и Министерството на вътрешните работи при използване на източници на йонизиращи лъчения.

Дирекция „Профилактика на болестите и промоция на здравето“ (чл. 34 УПРЗИ):

- ☐ извършва периодичен анализ и оценка на данните за състоянието на жизнената среда и здравния статус на населението, дава предложения и провежда мерки за ограничаване, намаляване и ликвидиране на негативните ефекти от въздействието на факторите на средата;
- ☐ организира функционирането на Националната система за мониторинг на шума

на територията на съответната област;

- ☐ организира извършването на изследвания за вредните ефекти на шума върху здравето на населението;
- ☐ разработва и участва в изпълнението на регионални програми и проекти в областта на профилактиката на болестите и промоцията на здравето;
- ☐ подпомага дирекция "Здравен контрол" при извършването на държавния здравен контрол.

Дирекция „Лабораторни изследвания“ (чл. 35 УПРЗИ):

- ☐ извършва лабораторни изпитвания и измервания;
- ☐ извършва изследвания, свързани с провеждане на мерки за ограничаване, намаляване и ликвидиране на негативните ефекти от въздействието на факторите на средата от екологични произшествия, аварии и бедствия върху здравето на населението.

За контакти:

РЗИ	Адрес	Телефон/Факс	Ел. Пошта
Благоевград	Благоевград 2700 ул. "Братя Миладинови" №2	073/88 87 01 факс: 073/88 87 03	rzibl@rzibl.org
Бургас	Бургас 8000 ул. "Александровска" № 120	056/81 62 62 факс: 056/81 62 61	rzi@rzi-burgas.com
Варна	Варна 9002 ул. "Брегалница" №3	052/63 40 19 факс: 052/63 46 48	office@rzi-varna.com
Велико Търново	Велико Търново 5002 бул. "Никола Габровски" 23	062/61 43 33 факс: 062 /61 43 70	rzi-vt@rzi-vt.org direktor@rzi-vt.org
Видин	Видин 3701 ул. "Цар Симеон Велики" №76	094/60 17 00; 094/60 16 95 факс: 094/60 16 97	director@riokoz-vidin.net
Враца	Враца 3000 ул. "Черни Дрин" №2	092/66 50 61 факс: 092/66 56 97	rzi@rzi-vratsa.com
Габрово	Габрово 5306 ул. "Брянска" №1	066/80 69 50 факс: 066/80 89 36	gabrovo@rzi-gbr.org
Добрич	Добрич 9300 ул. "Св. св. Кирил и Методий" № 57	058/60 06 14 факс: 058/60 06 92	rzi_dobrich@linkbg.com
Кърджали	Кърджали 6600 ул. "Ген. Владимир Стойчев" № 2, п.к. 70	0361/6 02 90 факс: 0361/6 02 95	rzi.kardjali@gmail.com
Кюстендил	Кюстендил 2502 кв. "Румена Войвода", ул. "Тинтява"	078/55 24 51 факс: 078/55 24 53	rzi_kn@abv.bg
Ловеч	Ловеч 5501 ул. "Съйко Съев" №25	068/60 38 01 факс: 068/60 15 11	rzi@rzi-lovech.com
Монтана	Монтана 3400 пл. "Жеравица" №3	096/30 05 41 Факс: 096/39 17 11	rzi-montana@net-surf.net
Пазарджик	Пазарджик 4400 ул. "Болнична" №17	034/44 30 61 факс: 034/44 53 65	rzi_pz@telecablenet.com
Перник	Перник 2307 ул. "Миньор" №15	076/60 18 81	riokoz_pk@b-trust.org

Инвестира във вашето бъдеще!

РЗИ	Адрес	Телефон/Факс	Ел. Поща
Плевен	Плевен 5805 ул. „Княз Александър Батенберг I“ № 7	064/84 60 98 /82 48 82 факс: 064/82 33 04	rzi@rzi-pleven.com
Пловдив	Пловдив 4002 ул. „Перущица“ №1	032/64 90 00 факс: 032/64 34 38	rzipd@plov.net
Разград	Разград 7200 ул. „Кирил и Медотий“ №8	084/61 11 65 факс: 084/66 13 85	rzi_razgrad@mbox.contact.bg
Русе	Русе 7002 бул. „Придунавски“ № 68	тел./факс: 082/82 56 23	rzi@rzi-ruse.com
Силистра	Силистра 7500 ул. „Петър Мутафчиев“ №81	086/81 61 19 /81 61 48	director@rzi-silistra.com
Сливен	Сливен 8804 ул. „П. Яворов“ №1	044/61 62 00	rczsliven@abv.bg
Смолян	Смолян 4700 бул. „България“ №26	0301/6 32 93 /6 29 13	rzi_smolyan@mbox.contact.bg
София	София 1233 ул. „Враня“ №20	02/813 04 04; факс: 02/831 21 31	director@srzi.bg
Софийска област	София 1000 ул. „Неофит Рилски“ №64	02/975 92 40	director_rzi@rzi-sfo.com
Стара Загора	Стара Загора 6001 ул. „Ст. Караджа“ №10	042/63 10 09 факс: 042/60 23 56	rzistz@rzistz.org
Търговище	Търговище 7702 бул. „Трайко Китанчев“ 37	0601/6 75 59 факс: 0601/6 40 74	rzitg@mbox.contact.bg rzi_tg@mbox.contact.bg
Хасково	Хасково 6300 ул. „Партиарх Евтимий“ №2	038/60 32 30 факс: 038/66 54 89	rzi@haskovo.net
Шумен	Шумен 9700 пл. „Освобождение“ № 1	054/80 07 22 факс: 054/80 07 27	office@rzi-shumen.net
Ямбол	Ямбол 8600 ул. „Димитър Благоев“ № 71, п. к. 201	046/66 31 70 факс: 046/66 31 77	rzi-yambol@mbox.contact.bg

Национален център по радиобиология и радиационна защита (НЦРРЗ)

НЦРРЗ е здравно заведение по проблемите на общественото здраве в структурата на националната система за здравеопазване с предмет на дейност научна, научно-приложна, контролна, профилактична, диагностична, учебна и информационна дейност. Центърът осъществява своята дейност по проблемите на радиационната защита самостоятелно или в сътрудничество с други звена и организации у нас и в чужбина (чл. 1, ал. 2 и чл. 3 от ПУДНЦРРЗ³⁹).

Центърът изпълнява функции на (чл. 4 ПУДНЦРРЗ):

- ☐ специализиран орган на Министерството на здравеопазването по отношение на неговата политика за предотвратяване и/или намаляване на неблагоприятното въздействие на източниците на йонизиращи лъчения върху здравето на

³⁹ Правилник за устройството и дейността на Националния център по радиобиология и радиационна защита

населението;

- контролен орган за спазване на: изискванията за защита на лицата от въздействието на йонизиращите лъчения, изискванията в ядрени електроцентрали, изследователски ядрени инсталации, съоръжения за управление на радиоактивни отпадъци и други обекти с източници на йонизиращи лъчения; радиационните фактори на жизнената среда - води, храни и стоки със значение за здравето на населението;
- експертен орган по отношение на: оценка на облъчването и на радиационния риск за населението и на професионално облъчваните лица и осигуряването на защита на пациента при медицинско облъчване; оценка на здравословното състояние на лицата, които работят или са работили в среда на йонизиращи лъчения или са били облъчени при радиационни аварии;
- методичен ръководител на здравните и лечебните заведения по въпросите на радиобиологията, радиационната защита и медицинското осигуряване в случай на радиационна авария;
- учебен и информационен център и база за повишаване на професионалната квалификация в областта на радиобиологията и радиационната защита;
- национален координатор във връзка с изпълнение на национални и международни проекти в областта на радиобиологията и радиационната защита.

Центърът осъществява следните дейности и задачи (чл. 6):

- планира и осъществява научноизследователска и научно-приложна дейност в областта на радиобиологията и радиационната защита;
- провежда проучвания, извършва анализи, изготвя оценки, експертизи и прогнози за определяне на риска от неблагоприятното влияние на йонизиращите лъчения върху здравето на населението като цяло или на групи от него;
- извършва индивидуален дозиметричен контрол на лицата, които работят с източници на йонизиращи лъчения, като:
- определя външното и вътрешното облъчване за професионално облъчвани лица, които са обхванати в национална система за индивидуален дозиметричен контрол:
 - извършва оценка на дозите, получени от професионално облъчваните лица въз основа на данните от проведения индивидуален мониторинг на работното място;
 - издава предписания при превишаване на допустимите индивидуални дози;
 - поддържа регистър на професионално облъчваните лица;
- извършва метрологично осигуряване на средствата за измерване, използвани в медицината чрез:

- метрологична проверка на клинични и индивидуални дозиметри за рентгеново и гама-лъчение и на радиометрични и дозиметрични средства за измерване;
- дозиметрично калибриране на лъчетерапевтичните апарати, на апарати за телегаматерапия и на рентгеновите уредби за дълбока и повърхностна терапия към многопрофилните и специализираните лечебни заведения за оказване на болнична помощ и диспансерите по кожно-венерологични заболявания;
- осъществява наблюдение и контрол на здравословното състояние на професионално облъчваните лица, като:
 - издава заключение за медицинска пригодност на лицата за работа в среда на йонизиращи лъчения;
 - поддържа регистър с данните на лицата, които работят или са работили в среда на йонизиращи лъчения;
 - препоръчва подходящо трудоустрояване на лицата, които имат медицински противопоказания за работа с източници на йонизиращи лъчения;
 - извършва анализ на трудови злополуки и професионални заболявания и разработва профилактични програми;
 - извършва оценка на общосоматична патология на облъчени лица или групи от населението;
- извършва предварително съгласуване на лицензии за използване на източници на йонизиращи лъчения за медицински цели, издавани по реда на Закона за безопасно използване на ядрената енергия;
- осигурява радиационна защита на лицата при медицинско облъчване:
 - разработва програми за осигуряване контрол на качеството на радиологичната апаратура;
 - провежда измервания за оценка параметрите на радиологичната апаратура за намаляване дозата на пациента при запазване качеството на образа;
 - определя национални референтни дозови нива при диагностични изследвания;
- извършва анализ на дозовото натоварване на българското население от използването на йонизиращи лъчения в медицината, промишлеността, науката и ядрената енергетика;
- провежда радиобиологични проучвания за ефектите на йонизиращите лъчения, като:
 - разработва и прилага специализирани молекулярно-биохимични, цитогенетични, хематологични и имунологични методи за оценка на лъчевото увреждане и извършва мониторинг на професионално облъчваните лица и на населението, живеещо в екологично застрашени райони;
 - извършва епидемиологични проучвания за оценка на риска от облъчването на населението от радиоактивно замърсяване на територията на страната, на

- отделни райони с повишен радиологичен риск, на лица, получили професионално облъчване, както и на лица, при които са използвани източници на йонизиращи лъчения за изследване;
- разработва и осъществява лабораторно производство и разпространение на препарати за профилактика и лечение на радиационни и нерадиационни увреждания;
 - провежда експериментални изследвания за ефектите на различни фактори за мутагенност, генотоксичност и антимуtagenност;
 - организира и извършва наблюдение на радиационните фактори на жизнената среда за оценка облъчването на населението като цяло и на отделни групи от него, като:
 - извършва радиационен мониторинг на обекти на околната и жизнената среда;
 - извършва непрекъснат контрол на измененията на гама-фона в района на София;
 - извършва оценка на допълнителното надфоново облъчване на населението;
 - извършва медицинско осигуряване на лицата в случай на радиационна авария, като:
 - поддържа непрекъснато екип от специалисти на разположение за действие при радиационни аварии;
 - осигурява специализирана диагностична и експертна помощ на лицата, облъчени при радиационни аварии;
 - извършва окончателни оценки за вида на облъчването и лъчевото натоварване след приключване на ликвидационните работи, включително окончателната идентификация на източника, района, вида и степента на радиационната авария;
 - поддържа регистър на пострадалите при радиационна авария;
 - осъществява продължително медицинско наблюдение на лицата, облъчени при радиационни аварии;
 - осъществява контрол на облъчени храни и на облъчвателните технологии при издаване на разрешителни за радиационна обработка на храни и хранителни добавки;
 - оказва методична помощ на отделите по радиационен контрол към регионалните инспекции за опазване и контрол на общественото здраве (РИОКОЗ) по отношение на:
 - процедури, прилагани при държавния здравен контрол за спазването на нормите и правилата за безопасна работа с източници на йонизиращи лъчения;
 - контрол върху осигуряване и поддържане на качеството на медицинската радиологична апаратура;

- медицинско наблюдение и оценка на влиянието на йонизиращите лъчения върху здравето на работещите;
- методите, прилагани при държавния здравен контрол на питейни и други води, храни и стоки, имащи отношение към здравето на населението;
- организира и извършва дейност за обучение с цел повишаване професионалната квалификация в областта на радиобиологията и радиационната защита;
- провежда специализирано обучение по радиационна защита за получаване на правоспособност за работа с източници на йонизиращи лъчения;
- разработва, издава и разпространява програми, ръководства, бюлетини, учебни, информационни и други материали, имащи отношение към радиобиологията и радиационната защита, и поддържа Интернет страница със специализирана информация за населението;
- работи по осигуряване на националната система за предотвратяване на радиационно замърсяване и облъчване при ядрен тероризъм, медицинско осигуряване при радиационна авария, структуриране на съвместни екипи за спешни действия при радиационна авария и осигуряване на радиационна защита и безопасност при медицинско използване на източници на йонизиращи лъчения.

За контакти: 1606 София, ул. „Георги Софийски 3“, двор на ВМА, сграда 7

тел.: 02 953 33 52

факс: 02 862 10 59

www.ncrrp.org

e-mail : administration@ncrrp.org

1.4. Министърът на регионалното развитие и благоустройството:

- ръководи осъществяването на държавната политика по устройство на територията, координира дейността на централните и териториалните органи на изпълнителна власт, на органите на местното самоуправление и местната администрация, извършва методическо ръководство и упражнява контрол върху цялостната дейност по устройство на територията (чл. 3, ал. 1 от ЗУТ⁴⁰);
- упражнява контрол по спазването на разпоредбите на Закона за устройство на територията и на нормативните актове по прилагането му при проектирането и строителството, в това число влягането на качествени строителни материали и изделия с оглед осигуряването на сигурността, безопасността, достъпността и другите нормативни изисквания към строежите (чл. 220, ал. 1 ЗУТ);
- осъществява контрол върху дейността на Дирекцията за национален строителен контрол (чл. 220, ал. 2 ЗУТ).

⁴⁰ Закон за устройство на територията

Министерство на регионалното развитие и благоустройството

Дирекция „Технически правила и норми“ (чл. 36 от УПМРРБ⁴¹):

- подпомага министъра при осъществяването на държавната политика по разработването на нормативни актове (издавани самостоятелно или съвместно с други компетентни министри) в областта на проектирането, изпълнението, експлоатацията и разрушаването на строежите и тяхното хармонизиране с правото на Европейския съюз с оглед създаване на условия за изграждането на безопасни, енергоефективни и достъпни строежи с устойчиво използване на природните ресурси;
- подпомага министъра при провеждането на държавната политика по оценяване съответствието на строителните продукти съгласно Директива 89/106/ЕИО на Съвета от 21 декември 1998 г. за хармонизиране на законите, наредбите и административните разпоредби на страните членки по отношение на строителните продукти, оценяване и проверка на постоянството на експлоатационните показатели на строителните продукти съгласно Регламент (ЕС) № 305/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март 2011 г. за определяне на хармонизирани условия за предлагането на пазара на строителни продукти и за отмяна на Директива 89/106/ЕИО на Съвета от 21 декември 1998 г. за хармонизиране на законите, наредбите и административните разпоредби на страните членки по отношение на строителните продукти и прилагането на национална система за оценяване на съответствието, оценяване и проверка на постоянството на експлоатационните показатели на строителните продукти, за които все още няма хармонизирани технически спецификации;
- организира и ръководи цялостната дейност по прилагането на Директива 89/106/ЕИО и Регламент (ЕС) № 305/2011;
- организира и ръководи разработването на техническите нормативни актове, извършва мониторинг и анализ по прилагането им и определя нови изисквания по отношение на безопасността на строежите, на здравето, дълготрайността, икономията на енергия, опазването на околната среда и аспектите от икономически и обществен интерес, като се отчитат съществените характеристики на строителните продукти, и координира взаимната им съгласуваност с цялостната дейност в областта на инвестиционното проектиране и строителство;
- изпълнява функциите на орган, отговорен за уведомяване и провеждане на необходимите процедури за оценка и нотифициране пред ЕК и държавите -

⁴¹ Устройствен правилник на Министерството на регионалното развитие и благоустройството

членки на ЕС, за органи, оправомощени да изпълняват задачи като трети страни в процеса на оценяване и проверка на постоянството на експлоатационните показатели на строителните продукти в съответствие с Регламент (ЕС) № 305/2011;

- изпълнява функциите на звено за контакт относно продукти в строителството в съответствие с изискванията на Регламент (ЕС) № 305/2011, предоставящо информация относно националните изисквания, приложими за предвидената употреба на всеки строителен продукт;
- определя национални нива на безопасност на сградите и съоръженията и технически класове на строителните продукти по отношение на носимоспособността, огнеустойчивостта, дълготрайността и др. на конструкциите на строежите за прилагането на европейските кодове за проектиране на строителни конструкции;
- осигурява ръководство на научноизследователската дейност, необходима за изработване на националните разпоредби за въвеждане и прилагане на европейските стандарти и норми;
- представлява министерството и участва в национални органи по акредитация, метрология и стандартизация, участва в работни групи по европейска интеграция и в технически комитети по стандартизация към Българския институт за стандартизация и изработва становища по проекти на европейски стандарти с оглед прилагането им в техническите подзаконови нормативни актове;
- организира и разработва механизми и правила за прилагане на Регламент (ЕС) № 305/2011: процедури за оценка, контрол и нотифициране на органи, правила за определяне на национални изисквания за експлоатационните показатели на строителните продукти и механизми за предоставяне на тази информация;
- организира и осъществява общо ръководство на лицата за оценяване на съответствието, на органите за оценяване и проверка на постоянството на експлоатационните показатели на строителните продукти и на органите за техническо оценяване и провежда постоянен контрол върху дейността им;
- организира, координира и ръководи дейността за определяне на национални изисквания към експлоатационните показатели на строителните продукти, за деклариране на нива, класове или гранични нива във връзка с предвидената им употреба, преди да бъдат предоставени на българския пазар;
- предоставя информация за националните изисквания за деклариране на експлоатационни показатели на строителните продукти във връзка с тяхната предвидена употреба преди пускането/предоставянето им на българския пазар.

Дирекция „Водоснабдяване и канализация“ (чл. 37 УПМРРБ):

- ❑ подпомага министъра при провеждане на държавната политика в отрасъл „Водоснабдяване и канализация“ на национално ниво;
- ❑ разработва стратегия за развитие и управление на водоснабдяването и канализацията в Република България с основните цели, приоритетите, етапите и необходимите средства и източниците на финансиране за изграждане и развитие на ВиК системите и за повишаване качеството на ВиК услугите;
- ❑ разработва нормативни и подзаконови нормативни актове, свързани с развитието и управлението на водоснабдяването и канализацията;
- ❑ координира планирането и управлението на ВиК системите на национално ниво.

За контакти: 1202 София, ул. „Кирил и Методий“ № 17 – 19

тел: централа : 02 9405 9

факс: 02 987 25 17

www.mrrb.government.bg

e-mail: press@mrrb.government.bg

Дирекцията за национален строителен контрол (ДНСК)

ДНСК упражнява контрол по спазването на Закона за устройство на територията и на нормативните актове по прилагането му при проектирането и строителството, в т.ч. влагането на качествени строителни материали и изделия с оглед осигуряване на сигурността, безопасността, достъпността и другите нормативни изисквания към строежите, и обследва и документира аварията в строителството (чл. 4, ал. 1 УПДНСК⁴²).

ДНСК упражнява контрол за законосъобразността на разрешаването, изпълнението и ползването на всички строежи на територията на Република България, както и на действията на общинските администрации и на участниците в инвестиционния процес (чл. 4, ал. 2 УПДНСК).

Извън обхвата на контролната дейност на ДНСК са строежите по чл. 3, ал. 3 ЗУТ (чл. 4, ал. 3 УПДНСК).

Началникът на ДНСК или упълномощено от него длъжностно лице (чл. 222, 1 ЗУТ и чл. 6, ал. 1 УПДНСК):

- ❑ спира незаконни строежи;
- ❑ спира строежи, части от тях или отделни строителни и монтажни работи, извършвани в отклонение от одобрените строителни книжа, и дава разрешение за продължаването им след отстраняване на нарушенията и заплащане на

⁴² Устройствовен правилник на Дирекцията за национален строителен контрол

дължимите глоби и имуществени санкции;

- ☐ забранява достъпа до строежи и разпорежда поставянето на отличителни знаци за ограничаване и недопускане на хора и механизация на строежите;
- ☐ забранява храненето с електрическа и топлинна енергия, вода и газ на строежи;
- ☐ забранява влагането на строителни продукти, които не са оценени за съответствие със съществените изисквания към строежите, и извършва проверки в местата за производство на строителни продукти;
- ☐ забранява ползването на строежи или на части от тях, които не са въведени в експлоатация по установения ред или се ползват не по предназначението си съгласно издадените строителни книжа и условията за въвеждане в експлоатация;
- ☐ забранява достъпа до строежи или до части от тях, които не са въведени в експлоатация по установения ред или се ползват не по предназначението си съгласно издадените строителни книжа и условията за въвеждане в експлоатация, забранява храненето им с електрическа и топлинна енергия, вода и газ и разпорежда поставянето на отличителни знаци за ограничаване на достъпа и недопускане на хора и други;
- ☐ издава разрешения за ползване на строежи или отказва издаването им;
- ☐ предлага отнемането на лицензи на консултанти за извършване оценяване съответствието на инвестиционните проекти и/или за упражняване на строителен надзор;
- ☐ издава заповеди за премахване на незаконни строежи;
- ☐ издава заповеди за отмяна или изменение на заповедите на началниците на регионалните дирекции за национален строителен контрол, за които не е предвиден пряк съдебен контрол, при условията и по реда на Административнопроцесуалния кодекс;
- ☐ предписва изпълнение на укрепителни и възстановителни мерки за недопускане на аварии, щети и други на строежи и на части от тях, за които е спряно строителството, действието на строителните книжа или е забранено ползването им;
- ☐ разпорежда освобождаване на строежа и на строителната площадка от хора, механизация, изделия, продукти, материали, общоопасни средства и други.

Органите на ДНСК съобразно своята компетентност:

- ☐ констатира незаконно строителство;
- ☐ констатира нарушения при ползването на строежи или на части от тях;
- ☐ констатира нарушения при издаването на строителни книжа;
- ☐ изпълняват заповедите за спиране, за забрана на ползването, за забрана на достъпа до строежи и строителни площадки и за премахване на незаконни

строежи;

- ☐ обследват аварии в строителството;
- ☐ заверяват заповедни книги в предвидените от закона случаи.

За контакти: гр.София, бул. „Христо Ботев” № 47

тел.: 02 9159 137

факс: 02 952 19 91

www.dnsk.mrrb.government.bg

e-mail: dnsk@dnsk.mrrb.government.bg

1.5. **Министърът на икономиката, енергетиката и туризма:**

- ☐ разработва, организира, координира и контролира осъществяването на държавната политика в областта на икономиката, енергетиката и туризма (чл. 3, ал. 1 от УПМИЕТ⁴³);
- ☐ провежда предварителен, текущ и последващ контрол за:
 - техническото състояние и експлоатацията на енергийните обекти;
 - прилагането на реда и техническите условия за топлоснабдяване, прекратяване на топлоподаването и прилагане на дяловото разпределение на топлинна енергия;
 - готовността на енергийните обекти за работа при бедствия и военно положение;
 - изпълнението на задълженията по Закона за енергетиката за предоставяне на информация на Министерството на икономиката, енергетиката и туризма;
 - изпълнението на Националния план за инвестиции за периода 2013 - 2020 г. (чл. 75, ал. 1 от Закона за енергетиката);
- ☐ провежда държавната политика в областта на геоложките изследвания и управлението на подземните богатства с цел устойчивото развитие на страната, националната сигурност и привличането на инвеститори, като извършва предвидените в Закона за подземните богатства действия.

Министерство на икономиката, енергетиката и туризма

Дирекция „Индустриални отношения и управление на държавното участие” (чл. 27 УПМИЕТ):

- ☐ организира и координира дейността на министерството в областта на правителствената политика за осигуряване на здравословни и безопасни условия

⁴³ Устройствен правилник на Министерството на икономиката, енергетиката и туризма

на труд;

- организира и координира дейността по тристранното партньорство с работодателските и синдикалните организации;
- осъществява участието на министерството в областта на формирането и провеждането на държавната политика относно доходите, трудовата заетост, образованието и професионалната квалификация в реалния сектор в съответствие с политиките на Министерството на труда и социалната политика и Министерството на образованието, младежта и науката в отделните области.

Дирекция „Техническа хармонизация и политика за потребителите“ (чл. 29 УПМИЕТ):

- подпомага министъра при разработването на националните политики в областта на стандартизацията, метрологията и акредитацията и осъществява взаимодействие с националните институции в тези области, по-конкретно с Българския институт за стандартизация, Държавната агенция за метрологичен и технически надзор, Българския институт по метрология и Изпълнителна агенция „Българска служба за акредитация“.

Дирекция „Сигурност на енергоснабдяването“ (чл. 32 УПМИЕТ):

- подпомага министъра при провеждането на държавната политика по отношение на надеждност на снабдяването с енергия;
- разработва опис на необходимите нови мощности за производство на електрическа енергия по Закона за енергетиката и Закона за безопасно използване на ядрената енергия (ЗБИЯЕ);
- осъществява изпълнението на контролните функции на министъра във връзка с техническото състояние, техническата експлоатация и дейността на оператора на електроенергийната система и предлага адекватни коригиращи мерки за подобряване на техническата и експлоатационната безопасност, ресурсните характеристики и надеждността на енергийните обекти;
- събира, обработва и поддържа база данни за техническите и производствените показатели за надеждност и контролира изпълнението на производствените, инвестиционните и ремонтните програми и на програмите за есенно-зимната подготовка на енергийните обекти;
- участва в разработването на нормативи за резервите от енергийни горива;
- разработва и предлага за утвърждаване от министъра на задължителни показатели за степента на надеждност на снабдяването с електрическа енергия и минимални норми за сигурност на снабдяването с природен газ;
- подпомага министъра при въвеждане на ограничителен режим и временно прекъсване на снабдяването с енергия;

- ❑ разработва и предлага за утвърждаване от министъра на режимните фактори при определяне на количествата електрическа енергия от комбинирано производство;
- ❑ подпомага министъра при провеждане на държавната политика в областта на управление на радиоактивните отпадъци, управление на отработеното ядрено гориво и извеждане от експлоатация на ядрени съоръжения;
- ❑ организира и координира дейностите при подготовка на предложение за изграждане на национално хранилище за съхраняване и/или погребване на радиоактивни отпадъци по ЗБИЯЕ;
- ❑ изготвя, координира и осъществява мониторинг на стратегически планове в областта на извеждане от експлоатация на ядрени съоръжения;
- ❑ осъществява мониторинг на изпълнението и координира мерките, произтичащи от задължения по международни договори, и дейностите по изпълнението на програми за повишаване на безопасността и надеждността, изграждането и извеждането от експлоатация на ядрени съоръжения;
- ❑ осъществява изпълнението на контролните функции на министъра във връзка с реда и техническите условия за топлоснабдяване, прекратяване на топлоподаването и дяловото разпределение на топлинната енергия;
- ❑ поддържа публичен регистър на лицата, извършващи услугата дялово разпределение;
- ❑ подпомага министъра при разработване и предлагане на обща годишна квота за задължително изкупуване на електрическа енергия от производители, ползващи местни първични източници (на гориво), до 15 на сто от цялата първична енергия, необходима за производството на електрическа енергия, консумирана в страната, за всяка календарна година по съображения за сигурност на снабдяването;
- ❑ организира и координира разработването и актуализирането на стратегия за управление на отработено ядрено гориво и на радиоактивните отпадъци и осъществява мониторинг на изпълнението на стратегия за управление на отработеното ядрено гориво и на радиоактивните отпадъци;
- ❑ подпомага министъра относно упълномощаването на специализирани учебни центрове за провеждане на обучение и изпит за квалификационна група по Правилника за безопасност и здраве при работа в електрически уредби на електрически и топлофикационни централи и по електрически мрежи и Правилника за безопасност при работа в неелектрически уредби на електрически и топлофикационни централи и по топлопреносни мрежи и хидротехнически съоръжения;
- ❑ участва в работни групи по обследване на аварии с енергийни съоръжения.

Дирекция „Природни ресурси и концесии“ (чл. 34 УПМИЕТ) участва в разработването и провеждането на държавната политика и стратегия по управление на подземните богатства и развитие на минната индустрия с цел устойчивото развитие на страната, националната сигурност.

За контакти: 1000 София, ул. „Славянска“ 8
тел. централа: 02 9407001
факс: 02 987 2190; 02 981 9970; 02981 5039
www.mi.government.bg
e-mail: e-docs@mee.government.bg

1.6. Министърът на транспорта, информационните технологии и съобщенията:

- ☐ ръководи и контролира осъществяването на автомобилните превози на пътници и товари в Република България. (чл. 2, ал. 1 от ЗАП⁴⁴);
- ☐ съвместно с министъра на вътрешните работи ръководи и осъществява контрола по прилагането на закона при извършването на превози на пътници и товари с моторни превозни средства с българска или чуждестранна регистрация с изключение на превозите, извършвани от Министерството на вътрешните работи, Министерството на отбраната и от съюзническите и/или чуждите въоръжени сили, преминаващи през територията на Република България или пребиваващи на нея (чл. 91, ал. 1 ЗАП);
- ☐ ръководи и контролира гражданското въздухоплаване и гражданските въздухоплавателни средства и съоръжения на територията на Република България (чл. 8, ал. 1 от ЗГВ⁴⁵);
- ☐ провежда държавната политика в железопътния транспорт (чл. 5 от Закона за железопътния транспорт);
- ☐ е централен едноличен орган на изпълнителната власт за провеждане на държавната политика в областта на транспорта (чл. 3, ал. 1 от УПМТИТС⁴⁶);
- ☐ упражнява своите правомощия в областта на транспорта, като:
 - разработва стратегия за развитие и реструктуриране на транспорта;
 - съвместно с министъра на регионалното развитие и благоустройството предлага на Министерския съвет стратегия за развитие на пътната инфраструктура и средносрочна програма за изпълнението ѝ;

⁴⁴ Закон за автомобилните превози

⁴⁵ Закон за гражданското въздухоплаване

⁴⁶ Устройствен правилник на Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията

- създава условия за безопасност в търговското корабоплаване, гражданското въздухоплаване и железопътния транспорт и контролира спазването им;
- организира и контролира технически разследването на авиационни произшествия и сериозни инциденти; произшествия в морските пространства и вътрешните водни пътища; произшествия и инциденти в железопътния транспорт; поддържа система за задължително и доброволно докладване на авиационни произшествия и сериозни инциденти, на произшествия в морските пространства и вътрешните водни пътища, на произшествия и инциденти в железопътния транспорт;
- организира контрола по спазването на условията за осъществяване на обществен превоз на пътници и товари и на документите, свързани с превоза;
- определя: документите за превоз; условията и реда за одобряване на типовете пътни превозни средства и измененията на тяхната конструкция; изискванията, на които трябва да отговарят водачите;
- издава документи за правоспособност, за техническа годност и национална принадлежност и за право на достъп до пазара в областта на транспорта и контролира изпълнението на задълженията, свързани с тях;

Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията

Дирекция „Звено за разследване на произшествия във въздушния, водния и железопътния транспорт“ е на пряко подчинение на министъра и извършва разследване на авиационни събития, разследване на произшествия в морските пространства и разследване на произшествия и инциденти в железопътния транспорт (чл. 35, ал. 1 УПМТИТС).

Дирекцията „Звено за разследване на произшествия във въздушния, водния и железопътния транспорт“:

- осъществява координация между ведомствата и юридическите лица, участващи при разследване на авиационни събития, разследване на произшествия в морските пространства и водните пътища и разследване на произшествия и инциденти в железопътния транспорт;
- организира и участва в международни срещи, свързани с разследване на авиационни събития, разследване на произшествия в морските пространства и водните пътища и разследване на произшествия и инциденти в железопътния транспорт;
- поддържа контакт с органи за разследване на произшествия на чужди държави за привличане на експерти в случай на тежко произшествие.

В областта на разследване на авиационните събития дирекцията:

- ☐ изпълнява държавни функции по осигуряване безопасността на полетите посредством предотвратяване и разследване на авиационни събития;
- ☐ поддържа система за задължително и доброволно докладване на авиационни събития: авиационни произшествия, сериозни инциденти и инциденти;
- ☐ организира и контролира технически разследването на авиационни произшествия и сериозни инциденти и подпомага работата на създадените за целта комисии;
- ☐ води архив за разследванията и поддържа информационна база данни за авиационните събития;
- ☐ изготвя и разпространява информационен бюлетин за авиационните събития;
- ☐ анализира действията на физическите и на юридическите лица в областта на въздухоплаването и функционирането на обектите и съоръженията, свързани с конкретното събитие;
- ☐ е контактна точка за Република България на европейската система за докладване на авиационни събития и отговаря за разпространяване на информация до заинтересувани страни.

В областта на разследване на произшествия в морските пространства и вътрешните водни пътища дирекцията:

- ☐ изпълнява държавни функции по независимото разследване на произшествия;
- ☐ организира и извършва разследване на произшествието;
- ☐ поддържа система за докладване при възникване на произшествия, води архив и поддържа база данни.

В областта на разследване на произшествия и инциденти в железопътния транспорт дирекцията:

- ☐ поддържа система за задължително и доброволно докладване на произшествия и инциденти;
- ☐ организира и осигурява технически разследването на произшествия и инциденти и подпомага работата на създадените за целта комисии;
- ☐ води архив за разследванията и поддържа информационна база данни;
- ☐ осъществява контакт с органите за разследване на железопътни произшествия на чужди държави за привличане на експерти в случай на тежко железопътно произшествие.

Дирекция „Национална транспортна политика“ (чл. 52 УПМТИТС):

- ☐ разработва целите и приоритетите в развитието на транспортния сектор и принципите при регулирането му;

- ❑ разработва и актуализира транспортните стратегии, принципите, етапите и насоките на развитие на отделните видове транспорт, на базата на които изготвя проект на стратегия за развитие на транспорта;
- ❑ подпомага министъра в дейността му по провеждане на държавната политика за развитието на пътната инфраструктура;
- ❑ съвместно с Агенция "Пътна инфраструктура" изготвя и предлага за утвърждаване от министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията и министъра на регионалното развитие и благоустройството стратегия за развитие на пътната инфраструктура и средносрочна програма за изпълнението ѝ;
- ❑ организира и координира общата екологична политика в транспортния сектор;
- ❑ организира, координира и анализира статистическата информация, необходима за формиране на националната транспортна политика;
- ❑ организира и координира общата енергийна политика в транспортния сектор;
- ❑ участва в смесени международни и национални работни групи за проучване на международни транспортни разработки, включително за интермодален транспорт;
- ❑ събира, анализира и обобщава информацията, свързана с безопасността на движението; въз основа на анализираната информация предлага конкретни мерки и решения.

Дирекция „Човешки ресурси“ (чл. 42 УПМТИТС):

- ❑ организира и контролира дейността на министерството в областта на политиката за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд;
- ❑ участва в отрасловите и браншовите съвети по условия на труд;
- ❑ организира работата на отрасловия и браншовите съвети за тристранно сътрудничество в министерството по въпросите на социалната политика в областта на транспорта, информационните технологии и съобщенията.

Дирекция „Безопасност, технически надзор и управление при кризи“ (чл. 56 УПМТИТС):

- ❑ осъществява държавен технически надзор върху съоръженията с повишена опасност в съответствие с действащото законодателство;
- ❑ вписва в регистъра на министерството и издава удостоверения на лица за извършване на дейности по поддържане, ремонтване и преустройство на съоръжения с повишена опасност;
- ❑ извършва първоначални, периодични и внезапни прегледи, проверки и изпитвания на съоръженията с повишена опасност, както и проверки на предприятията, сградите и другите обекти, в които съоръженията се произвеждат, монтират, поддържат, ремонтват и експлоатират;

- ☐ издава задължителни писмени предписания на собственици или ползватели, работодатели, длъжностни и други лица и писмено разпорежда спиране на експлоатацията на предприятия и/или съоръжения с повишена опасност;
- ☐ съставя актове за установяване нарушения на нормативната уредба и издава наказателни постановления в съответствие с разпоредбите на Закона за техническите изисквания към продуктите и Закона за здравословни и безопасни условия на труд;
- ☐ координира стандартизационната и метрологичната дейност в транспортния отрасъл.

За контакти: 1000 София, ул. „Дякон Игнатий“ № 9
тел./факс: 02 988 5094, тел.: 02 940 9771 (справки), 02 940 9640 (приемна)
www.mtitc.government.bg

Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“ (чл. 2, ал. 5 ЗАП):

- ☐ контролира изпълнението на изискванията към пунктовете за извършване на периодични прегледи за проверка на техническата изправност на пътни превозни средства;
- ☐ разработва републиканската транспортна схема;
- ☐ анализира действието на нормативните разпоредби в областта на автомобилния транспорт и оценява ефекта от прилагането им;
- ☐ проверява наличието на условията по чл. 7 от ЗАП и на изискванията за достъп до международни превози на пътници и товари;
- ☐ осъществява контролни функции по ЗАП.

Дирекция „Автомобилни превози и международна дейност“ (чл. 16 УПИААА⁴⁷):

- ☐ анализира прилагането на действащата нормативна уредба, регламентираща автомобилните превози, и прави предложения за нейното усъвършенстване;
- ☐ контролира спазването на режимите за извършване на вътрешни и международни автомобилни превози и при констатирани нарушения прави предложения за санкционирането им.

Дирекция „Пътни превозни средства и водачи“ (чл. 17 УПИААА):

- ☐ прави предложения за въвеждане на стандарти в съответствие с правилата и наредбите за одобряване типа на нови моторни превозни средства и ремаркета, на системи, компоненти и отделни технически възли и анализира получените резултати от протоколите от изпитванията;

⁴⁷ Устройствен правилник на изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“

- ❑ създава и поддържа база данни на типово одобрени нови моторни превозни средства и техните ремаркета, на системи, компоненти, отделни технически възли и на регистрирани пътни превозни средства с изменения в конструкцията;
- ❑ издава документи за одобряване на типа на пътни превозни средства, необходими за тяхната регистрация или пререгистрация;
- ❑ осъществява правомощията на министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията като компетентен орган при одобряване типа на нови пътни превозни средства, на системи, компоненти и отделни технически възли, монтирани в тях;
- ❑ издава удостоверения за транспортна годност на пътните превозни средства, с които се извършват превози на опасни товари, създава и поддържа база данни за издадените удостоверения;
- ❑ прави предложения за издаване на разрешения за извършване на периодични проверки за техническа изправност на пътни превозни средства и създава и поддържа база данни за издадените разрешения, в т. ч. на специалистите, извършващи техническите прегледи;
- ❑ извършва процедури за одобряване типа на нови моторни превозни средства и техните ремаркета, на системи, компоненти и отделни технически възли;
- ❑ прави предложения до министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията за издаване на разрешения за обучение на водачи, извършващи превоз на опасни товари, и на консултанти по безопасността при превоза на опасни товари; създава и поддържа база данни за издадените и отнетите разрешения;
- ❑ организира и провежда изпити за професионална компетентност на ръководители на транспортната дейност на лицата, извършващи обществен превоз на пътници и товари, прави предложения за издаване на удостоверения за професионална компетентност и поддържа база данни за издадените удостоверения.

Главна дирекция „Контролна дейност – ДАИ“ (Областните отдели „Контролна дейност – ДАИ“ (чл. 18 и 18а УПИААА):

- ❑ контролират спазването на изискванията на нормативните актове при превоза на пътници и товари с моторни превозни средства с българска и чуждестранна регистрация в страната, както и на всички документи, свързани с този превоз;
- ❑ контролират спазването на изискванията на нормативните актове при превоза на пътници и товари за собствена сметка;
- ❑ организират контрола по спазването на Европейската спогодба за работа на екипажите на превозните средства, извършващи международни превози (AETR) (ДВ, бр. 99 от 1995 г.), Европейската спогодба за международен превоз на опасни

товари по шосе (ADR) (обн., ДВ, бр. 73 от 1995 г.; попр., бр. 63 от 2005 г.), Европейската спогодба за превоз на лесноразваляеми хранителни продукти и за специалните транспортни средства, които се ползват при тези превози (АТР) и на Спогодбата за международни случайни превози на пътници, извършвани с автобуси (ИНТЕРБУС) (ДВ, бр. 18 от 2003 г.);

- ☐ контролират пунктовете за извършване на периодични прегледи за проверка на техническата изправност на пътни превозни средства и качеството на извършваните прегледи;
- ☐ контролират периодичността и качеството на извършваните предпътни прегледи на превозните средства и водачите им;
- ☐ контролират състоянието на материалната база и изпълнението на учебните програми в учебните форми за подготовка на водачи на моторни превозни средства, получили разрешение по реда на Закона за движението по пътищата;
- ☐ съставят актове за установяване на административни нарушения при съответно овластяване за това на длъжностни лица от отделите;
- ☐ създават и поддържат база данни за пътните превозни средства и за транспортната им годност;
- ☐ издават удостоверения за обществен превоз на пътници или товари за пътните превозни средства;
- ☐ организират и провеждат изпити за професионална компетентност на водачите на леки таксиметрови автомобили и на ръководителите на транспортната дейност на лицата, извършващи таксиметров превоз на пътници;
- ☐ дават разрешения за извършване на случайни превози на територията на Република България;
- ☐ провеждат изпитите на водачите, извършващи превози на опасни товари, и на консултанти по безопасността при превоза на опасни товари.

За контакти: 1000 София, ул. „Гурко“ № 5

www.rta.government.bg

e-mail: avto_a@rta.government.bg

Главна дирекция „Гражданска въздухоплавателна администрация“:

- ☐ е администрация, чрез която се осъществяват правомощията на министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията по чл. 8, ал. 1 от Закона за гражданското въздухоплаване (чл. 3 УПГДГВА⁴⁸);
- ☐ контролира гражданското въздухоплаване, гражданските летища и летателни площадки, гражданските въздухоплавателни средства, аеронавигационните и

⁴⁸ Устройствен правилник на Главна дирекция „Гражданска въздухоплавателна администрация“

други съоръжения, свързани с гражданското въздухоплаване на територията на страната, независимо от собствеността им, като за целта контролира:

- спазването на нормативните актове, стандарти и правила по безопасността и сигурността на гражданското въздухоплаване;
 - летателната годност на ВС на земята и във въздуха, извършва основни, периодични и извънредни технически прегледи и проверки;
 - изпълнението на държавните задължения по обслужването и осигуряването на въздушното движение;
 - експлоатационната годност на гражданските летища, летателните площадки и съоръженията за навигация, както и на системите и съоръженията за обслужване на пътници, обслужване и осигуряване на въздухоплавателните средства, товарене и разтоварване на багажи и товари;
 - изпълнението на държавните задължения по отношение на системата за търсене и спасяване, както и спазването на нормативните актове и планове за аварийно-спасителното осигуряване на полетите в районите на отговорност на летищата;
 - спазването на технологиите по издадените лицензи за оператор по наземно обслужване или самообслужване с оглед постигане сигурността на полетите и предотвратяване на актове на незаконна намеса;
 - спазването на изискванията за авиомедицинското освидетелстване на авиационния персонал (чл. 18 УПГДГВА);
- контролира спазването на нормативните актове при подбора, подготовката и повишаването на квалификация на авиационния персонал, като:
- утвърждава учебните програми на авиационните учебни центрове;
 - съгласува програмите за обучение на висшия курс за подготовка на авиационни кадри;
 - определя длъжностите, свързани с безопасността на полетите и поддръжка на летателната годност на ВС, които могат да се заемат само от лица с авиационно образование;
 - издава, преиздава, заменя, подменя и отнема свидетелства за правоспособност на авиационния персонал, както и вписва, потвърждава, възстановява и заличава класификационни класове в свидетелствата за правоспособност (чл. 19 УПГДГВА).

За контакти: 1000 София, ул. „Дякон Игнатий” № 9
тел.: 02 937 1047, факс: 02 980 5337
<http://www.caa.bg>
e-mail: caa@caa.bg

Изпълнителна агенция „Морска администрация“:

- ☐ организира и координира дейности по безопасността на корабоплаването в морските пространства и във вътрешните водни пътища на Република България;
- ☐ осигурява реалната връзка между държавата и корабите, плаващи под българско знаме;
- ☐ упражнява контрол за:
 - спазването на условията за безопасност на корабоплаването спрямо български и чужди кораби;
 - спазването на условията на труд и живот на моряците;
 - предоставянето на услуги по управление на трафика и информационно обслужване на корабоплаването в морските пространства, вътрешните водни пътища, каналите, пристанищата на Република България и другите, определени по съответния ред, райони;
 - спазване на изискванията за качество на корабните горива;
- ☐ организира и провежда изпити за придобиване на правоспособност от морските лица;
- ☐ издава свидетелства за правоспособност на морските лица;
- ☐ води регистри на корабите, морските лица, пристанищата и пристанищните оператори в Република България;
- ☐ събира и предоставя на министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията информация за изпълнението на изискванията за експлоатационна годност на пристанищата и на обектите по чл. 111а, ал. 1 от Закона за морските пространства, вътрешните водни пътища и пристанищата на Република България (ЗМПВВПРБ);
- ☐ прави предложение до министъра на транспорта, информационните технологии и съобщенията за преустановяване на дейността или за ограничаване временно или постоянно на експлоатацията на пристанища, които не отговарят на изискванията на закона или извършват пристанищни услуги в нарушение на чл. 116, ал. 5 ЗМПВВПРБ;
- ☐ контролира спазването на изискванията за техническа безопасност на пристанищните съоръжения, за охрана на труда и за безопасно осъществяване на товарно-разтоварни операции;
- ☐ одобрява планове за приемане и обработване на отпадъци.

Агенцията контролира:

- ☐ българските кораби, с изключение на военните и граничнополицейските, по отношение на спазването на изискванията за регистрирането и идентифицирането им, подготовката и издаването на свидетелства за правоспособност на морските лица, комплектуването на корабите с правоспособен екипаж и изпълнението на

всички други изисквания към корабоприжателите, предвидени в закон;

- ☐ спазването на условията за безопасност на корабоплаването в акваториите на пристанищата, обработката на опасни и други товари, за които е предвиден специален режим за превоз;
- ☐ навигационното осигуряване относно безопасността на корабоплаването във вътрешните морски води на Република България;
- ☐ предотвратяването, намаляването и ограничаването на замърсяването на морската среда и на р. Дунав от кораби.

За контакти: 1000 София, ул. „Дякон Игнатий“ 9

тел.: 02 / 930 09 10, факс: 02 / 930 09 20

<http://www.marad.bg>

e-mail: bma@marad.bg

1.7. Министърът на вътрешните работи:

- ☐ е централен едноличен орган на изпълнителната власт, който ръководи, координира и контролира осъществяването на държавната политика за защита на правата и свободите на гражданите, националната сигурност, обществения ред и защитата при бедствия (чл. 20, ал. 1 от ЗМВР⁴⁹);
- ☐ провежда държавната политика за защита на правата и свободите на гражданите, националната сигурност, обществения ред и защитата при бедствия (чл. 21, т. 1 ЗМВР).

Министерство на вътрешните работи (МВР)

Основни задачи на МВР са:

- ☐ осигуряване на пожарна безопасност, извършване на пожарогасителна и спасителна дейност при пожари и извънредни ситуации (чл. 6, т. 7 ЗМР);
- ☐ държавен противопожарен контрол, пожарогасителна и спасителна дейност при пожари, бедствия и извънредни ситуации (чл. 7, т. 12 ЗМВР);
- ☐ контрол по изпълнението и прилагането на превантивни мерки за защита по пожарогасителната и спасителната дейност (чл. 7, т. 13 ЗМВР).

Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ е национална специализирана структура на МВР за осигуряване на пожарна безопасност (чл. 52, ал. 1 ЗМВР).

За изпълнение на задачите си Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ извършва:

⁴⁹ Закон за Министерството на вътрешните работи

- ☐ превантивна дейност;
- ☐ държавен противопожарен контрол;
- ☐ превантивен контрол;
- ☐ пожарогасителна дейност;
- ☐ спасителна дейност;
- ☐ разрешителна и контролна дейност на търговци, извършващи дейности по пожарна безопасност в обекти и/или експлоатация на уреди и съоръжения, свързани с пожарната безопасност;
- ☐ разрешителна и контролна дейност на продукти за пожарогасене по отношение на тяхната гасителна ефективност;
- ☐ неотложни аварийно-възстановителни работи, оперативна защита при наводнения и операции по издирване и спасяване;
- ☐ химическа, биологическа и радиационна защита при инциденти и аварии, свързани с опасни вещества и материали, и овладяване на екологични инциденти;
- ☐ определяне на пожарните характеристики на строителни продукти и тактико-техническите и експлоатационните показатели на пожаротехническо и аварийно-спасително оборудване и гасителни вещества;
- ☐ разработване на методики за установяване на причините за възникване на пожари.

За контакти: 1000 София, ул. „6-ти Септември“ № 29

тел.: 02 982 50 00 - Централа МВР

www.mvr.bg

1.8. Министърът на земеделието и храните:

- ☐ е централен едноличен орган на изпълнителната власт, който ръководи, координира и контролира прилагането на държавната политика в областта на земеделието, селските райони, горите, рибното стопанство и аквакултурите (чл. 4, ал. 1 от УПМЗХ⁵⁰);
- ☐ управлява и контролира процесите на изпитване и установяване техническата изправност на земеделската техника (чл. 6, т. 14 УПМЗХ).

За контакти: 1040 София, бул. „Христо Ботев“ 55

тел.: 02 985 11 858, 02 985 11 384

www.mzh.government.bg

⁵⁰ Устройствения правилник на Министерството на земеделието и храните

Контролно-техническата инспекция към министъра на земеделието и храните

Осъществява дейностите, свързани със (чл. 2, ал. 2 от УПКТИ⁵¹):

- ☐ регистрацията на машини за земни работи, земеделската и горската техника, наричана по-нататък „техниката“;
- ☐ контрола по техническото състояние и безопасността на техниката;
- ☐ техническите прегледи на техниката;
- ☐ придобиването и отнемането на правоспособност за работа с техниката;
- ☐ контрола на дейностите по пускането на пазара, пускането в употреба и спирането от работа на техниката;
- ☐ издаването и подмяната на свидетелствата за правоспособност за работа с техниката;
- ☐ контрола върху:
 - наличието на одобрение на типа и съответствието с одобрения тип на нови колесни трактори, верижни трактори, ремаркета и сменяема прикачна техника, системи, компоненти и отделни технически възли за тях, за които е влязло в сила изискването за одобрение на типа;
 - наличието на одобрение на типа и съответствието с одобрения тип на нови двигатели с вътрешно горене, предназначени за или инсталирани на извънпътна техника;
- ☐ проверка за наличието на регистрация на техниката;
- ☐ удостоверяване на безопасността на употребявана техника;
- ☐ изпитване, сертифициране и оценяване на съответствието на нова техника;
- ☐ изпитване и проверки във връзка с одобрение на типа на нови колесни трактори.

За контакти:

☐ Контролно-техническата инспекция
1618 София, бул. „Цар Борис III“ № 136, вх. Б, ет. 8
тел.: 8952 310, факс: 8952 313
www.tcibg.eu
e-mail: kti@mbox.contact.bg

☐ Главна дирекция „Изпитване и сертифициране“
4023 гр. Пловдив, ул. Ягодовско шосе №35, пк. 104
тел.: 032 632 384, факс: 032 265
e-mail: dic@filibe.net

☐ Териториално звено Русе
7000 гр. Русе, бул. Тутракан №94, пк 370
тел.: 082 846 051, факс: 082 842 094
e-mail: testlab@dir.bg

⁵¹ Устройствен правилник на контролно-техническата инспекция към министъра на земеделието и храните

РС ⁵²	Адрес	Телефон/Факс	Ел. Поща
Благоевград	Благоевград 2700 ул. Ив. Михайлов, № 49, ет.3, ст.320 и 321	073/884131, факс: 0889/009057	blagoevgrad@tcibg.eu
Бургас	Бургас 8000 ул. Фердинандова 5, ет.5, ст.509	056/81 62 62 факс: 0886/742446	burgas@tcibg.eu
Варна	Варна 9002 ул. Алеко Константинов 17, ет.1, ст.1	052/621230 факс: 0889/201662	varna@tcibg.eu
Велико Търново	Велико Търново 5002 ул. Магистрална 30, ет.3	062/670550 факс: 0886/742450	v.tarnovo@tcibg.eu
Видин	Видин 3701 ул. Рибарска 12, ет.3, ст.33	094/601221 факс: 0884/930798	vidin@tcibg.eu
Враца	Враца 3000 ул. Христо Ботев 78, ет.2	092/663154 факс: 0885/903060	vratsa@tcibg.eu
Габрово	Габрово 5306 ул. Брянска 30, ет.11, ст.9	066/803672 факс: 0887/233842	gabrovo@tcibg.eu
Добрич	Добрич 9300 пл. Свобода 5, ет.8, ст.806	058/601047 факс: 0886/742464	dobrich@tcibg.eu
Кърджали	Кърджали 6600 бул. България 2А	0361/62078 факс: 0886/742466	
Кюстендил	Кюстендил 2502 бул. Македония 2, ет.4, ст.2	078/550698 факс: 0884/362040	kustendil@tcibg.eu
Ловеч	Ловеч 5501 бул. Търговка 43, ет.9, ст.911	068/600305 факс: 068/60 15 11	lovech@tcibg.eu
Монтана	Монтана 3400 жк Младост 2, ул.Монтана 22, ет.2, ст.14	096/301236 факс: 0884/362042	montana@tcibg.eu
Пазарджик	Пазарджик 4400 ул. Екзарх Йосиф 3, ет.4, ст.13	034/441737 факс: 0889/000905	pazardzhik@tcibg.eu
Перник	Перник 2307 пл. Св. Иван Рилски 1, ет.15, ст.1, 2	076/601466 факс: 0886/742476	pernik@tcibg.eu
Плевен	Плевен 5805 ул. "Дойран" №136, ет.6, ст.68 и 69	064/837302 факс: 0886/742473	pleven@tcibg.eu
Пловдив	Пловдив 4002 бул. Марица 122 ет.2 ст.1 и ст.11	032/622815 факс: 0889/000904	plovdiv@tcibg.eu
Разград	Разград 7200 бул. България 15, ет.4, ст.13	084/661935 факс: 0885/720793	razgrad@tcibg.eu
Русе	Русе 7002 ул. Одрин 5, ет.1	082/874076 факс: 0886/742461	ruse@tcibg.eu
Силистра	Силистра 7500 ул. Христо Смирненски 2, ет.5	086/822301 факс: 0886/742462	silistra@tcibg.eu
Сливен	Сливен 8804 ул. Цар Освободител 1, ет.3, ст.315	044/662894 факс: 0886/742453	sliven@tcibg.eu
Смолян	Смолян 4700 бул. България 69, ет.1, ст.8	0301/63454 факс: 0301/63454	smolyan@tcibg.eu
София-град	София 1618 бул. "Цар Борис III" 136, ет.8	02/8952 326 факс: 0888/212312	s.grad@tcibg.eu
София-област	София 1618 бул. "Цар Борис III" 136, ет.8	02/8952 325 факс: 0889 509558	s.oblast@tcibg.eu
Стара Загора	Стара Загора 6001 ул. "Цар Симеон Велики" 157, блок Б,	042/260092 факс: 0886/742341	s.zagora@tcibg.eu

⁵² Регионална служба

РС ⁵²	Адрес	Телефон/Факс	Ел. Поща
	офис 16		
Търговище	Търговище 7702 ул. Иван Вазов 1, ет.2, ст.204, 206	0601/65103 факс: 0601/65103	targovishte@tcibg.eu
Хасково	Хасково 6300 ул. Патриарх Евтимий 2, ет.3, ст.106,107	038/624280 факс: 0889/201304	haskovo@tcibg.eu
Шумен	Шумен 9700 ул. Цар Калоян 1, ст.2	054/830404 факс: 0886/742443	shumen@tcibg.eu
Ямбол	Ямбол 8600 ул. Търговска 164, ет.3	046/669075 факс: 0886/742441	yambol@tcibg.eu

1.9. Министърът на околната среда и водите:

- ☐ осъществява държавната политика по опазване на околната среда (чл. 8, ал. 1 от ЗООС⁵³);
- ☐ ръководи, координира и контролира провеждането на държавната политика по предотвратяване и ограничаване на промишленото замърсяване (глава седма ЗООС);
- ☐ упражнява контрол в случаите по чл. 25, т. 3 - 9 и 13 - 17 от Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (ЗЗВВХВС) с цел опазване на околната среда (чл. 27, ал. 1 ЗЗВВХВС).
- ☐ ръководи, координира и контролира разработването и провеждането на държавната политика в областта на опазването на околната среда, опазването и използването на водите (чл. 5, ал. 1 от УПМОСВ⁵⁴).

Министерството на околната среда и водите осъществява контрол върху компонентите на околната среда и факторите, които им въздействат (чл. 148, ал.1 ЗООС).

Дирекция „Превантивна дейност“ осъществява (чл. 37 УПМОСВ):

- ☐ политиката по предотвратяване и превантивен контрол на замърсяването на околната среда;
- ☐ методическо ръководство на ИАОС по отношение на издаването, преразглеждането, изменението и актуализирането и отмяната на комплексните разрешителни и по осъществяване контрола на шума в околната среда;
- ☐ оценка на получената информация за планирани промени в работата на инсталации с издадени комплексни разрешителни, включително за наличие на „съществена промяна“;

⁵³ Закон за опазване на околната среда

⁵⁴ Устройствен правилник на Министерството на околната среда и водите

- ❑ контрол по спазване на сроковете за приключване и изискванията към процедурите по комплексни разрешителни и методическо ръководство на контрола по издадените комплексни разрешителни;
- ❑ изпълнение на задълженията в съответствие с международната нормативна уредба по регистрите за изпускането и преноса на замърсители и участие в съответните работни органи;
- ❑ координиране и контрол по изпълнението на програми за отстраняване на щетите върху околната среда от минали действия или бездействия при приватизация;
- ❑ организиране и ръководство на цялостната дейност на схемата на Общността за управление по околна среда и одит - EMAS, и провеждане на процедури за регистрация и контрол на съответствието с изискванията за регистрация по EMAS;
- ❑ координиране съвместно със заинтересуваните министерства и ведомства на дейностите по защита от шум в околната среда;
- ❑ провеждане на процедури за определяне на превантивни и оздравителни мерки при непосредствена заплахата за възникване на екологични щети или при причинени екологични щети в случаите, когато компетентен орган е министърът на околната среда и водите;
- ❑ политиката по прилагане на международни актове (конвенции) в областта на управлението на химикалите относно: процедурата по предварително обосновано съгласие при международната търговия с определени опасни химикали и пестициди, устойчивите органични замърсители, трансграничните въздействия на промишлените аварии;
- ❑ участие в изготвянето на предложения за оценяване на вещества, предложения за идентифициране на особено опасни вещества за разрешаване и предложения за ограничаване на химикали;
- ❑ дейности във връзка с вноса и износа на опасни химикали;
- ❑ провеждане на процедури и изготвянето на проекти на разрешителни за предотвратяване на големи аварии с опасни вещества и за ограничаване на последствията от тях;
- ❑ предоставяне на информация на обществеността за рисковете и безопасната употреба на химикалите;
- ❑ поддържане на публични регистри:
 - на експертите, извършващи екологична оценка и ОВОС;
 - с данни за извършване на процедурите по ОВОС и екологична оценка на планове и програми;

- с данни за резултатите от издаването, преразглеждането, изменението и актуализирането на комплексните разрешителни и информационна база данни за най-добрите налични техники;
- на операторите, осъществяващи стопански дейности в обхвата на нормативната уредба по отговорността за предотвратяване и отстраняване на екологични щети;
- за осъществяваните дейности по химикали.

За контакти: 1000 София, бул. „Мария Луиза“ № 22
тел.: 02 940 6000
www.moew.government.bg
e-mail: feedback@moew.government.bg

Изпълнителна агенция по околна среда

Изпълнителната агенция по околна среда е администрация към министъра на околната среда и водите за осъществяване прилагането на изискванията на законодателството и нормативната уредба, свързани с околната среда, в т.ч. ръководство на Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС) (чл. 2, ал. 1 от УПИАОС⁵⁵).

Главна дирекция „Лабораторно-аналитична дейност“ извършва лабораторно-аналитична дейност, свързана с набиране и анализ на проби от околната среда, за осигуряване дейността на НСМОС по заявка от басейновите дирекции за управление на водите, регионалните инспекции по околната среда и водите, външни клиенти, както и по сигнали и жалби на граждани, правителствени и неправителствени организации (чл. 16 УПИАОС).

Дирекция „Мониторинг и оценка на околната среда“ (чл. 17 УПИАОС):

- ❑ администрира НСМОС;
- ❑ администрира Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на гама-фона в Република България и автоматизираната система за радиационен мониторинг на река Дунав в района на АЕЦ "Козлодуй";
- ❑ извършва анализи и оценки на състоянието на околната среда по компоненти и фактори;
- ❑ разработва и прилага индикатори и методологии за оценка на състоянието и въздействието върху околната среда;
- ❑ изготвя национално представителна информация за състоянието на околната среда и природните ресурси.

⁵⁵ Устройствен правилник на Изпълнителната агенция по околна среда

Дирекция „Разрешителни режими“ (чл. 18 УПИАОС):

- ❑ провежда процедури по издаване, преразглеждане, актуализиране, изменяне и отменяне на комплексни разрешителни по реда на глава седма, раздел II от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и Наредбата за условията и реда за издаване на комплексни разрешителни;
- ❑ осъществява административно управление, текущо поддържане и осигуряване на ефективно функциониране на Европейския регистър за изпускане и пренос на замърсители (ЕРИПЗ) съгласно изискванията на Регламент (ЕО) 166/2006 на Европейския парламент и на Съвета от 18 януари 2006 г. за създаване на Европейски регистър за изпускането и преноса на замърсители и за изменение на Директиви 91/689/ЕИО и 96/61/ЕО на Съвета;
- ❑ изготвя доклади съгласно изискванията на Регламент (ЕО) 11/2006 на Европейския парламент и на Съвета относно създаване на ЕРИПЗ;
- ❑ осъществява административно управление, текущо поддържане и осигуряване на ефективно функциониране на публичния регистър за резултатите от мониторинга на емисиите, предвиден в комплексните разрешителни, съгласно чл. 130 ЗООС.

За контакти: 1618 София, бул. „Цар Борис III“ № 136, п.к. 251
тел.: 02 940 64 78, факс: 02 955 90 15, telex: 02 238 94
www.eea.government.bg
e-mail: ncesd@eea.government.bg

1.10. Министърът на отбраната

Контролира дейностите по създаване на безопасни и здравословни условия за изпълнение на военната служба и за полагане на труд в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия (чл. 26, т. 9 от ЗОВСРБ⁵⁶).

Министерство на отбраната

Дирекция „Управление на човешките ресурси“: подпомага министъра при осъществяване на политиката и дейността по безопасни и здравословни условия на труд във въоръжените сили и осъществява контрол по спазването ѝ (чл. 30, т. 21 от УПМО⁵⁷).

⁵⁶ Закон за отбраната и въоръжените сили на Република България

⁵⁷ Устройствен правилник на Министерството на отбраната

За контакти: 1092 София, ул. „Дякон Игнатий“ № 3
тел. централа: 02 92 20 922, факс: 02 987 96 93
www.mod.bg
e-mail: presscntr@mod.bg

1.11. Държавната агенция за метрологичен и технически надзор (ДАМТН)

ДАМТН осъществява следните дейности (чл. 3, ал. 2 от УПДАМТН⁵⁸):

- в областта на държавното управление на метрологията:
 - оправомощава или отнема оправомощаването на лица за извършване на проверка на средства за измерване;
 - осъществява метрологичен надзор;
 - по предложение на председателя на Българския институт по метрология (БИМ) определя периодичността на проверката на средствата за измерване в употреба, които подлежат на контрол, и предлага на председателя на БИМ отменяне на одобрението на типа на средствата за измерване, когато при метрологичния надзор се установи, че е налице основание по чл. 36, ал. 1 от Закона за измерванията;
- осъществява надзор на пуснатите на пазара и/или пуснатите в действие продукти, за които има съществени изисквания, определени съгласно Закона за техническите изисквания към продуктите;
- издава и отнема разрешения на лица за оценяване съответствието на продуктите със съществените изисквания по чл. 9, ал. 1 от Закона за техническите изисквания към продуктите, издава предписания на лица, получили разрешение за оценяване на съответствието, за временно спиране на дейността им в случаите по чл. 14в, ал. 4 от Закона за техническите изисквания към продуктите, обявява в Информационната система за нотифицираните и оправомощените органи в областта на директивите от „Нов подход“;
- издава и отнема разрешения на лица за оценяване съответствието на медицински изделия по чл. 61, ал. 1 и чл. 72, ал. 1 от Закона за медицинските изделия и издава заповеди за временно спиране на дейността им в случаите по чл. 71, ал. 4 от Закона за медицинските изделия;
- осъществява технически надзор на съоръженията с повишена опасност;
- издава и отнема лицензии на лица за осъществяване на технически надзор на съоръженията с повишена опасност;
- регистрира и издава удостоверения на лица за извършване на дейностите поддържане, ремонтване и преустройство на съоръжения с повишена опасност,

⁵⁸ Устройствен правилник на Държавната агенция за метрологичен и технически надзор

заличава лицата от регистъра и обезсилва издадените удостоверения;

- ❑ ръководи методически специализираните органи за технически надзор на Министерството на транспорта, Министерството на вътрешните работи и Министерството на отбраната;
- ❑ дава становища за издаване на разрешително по чл. 104, ал. 1 от Закона за опазване на околната среда, за изграждането и експлоатацията на нови и експлоатацията на действащи предприятия и/или съоръжения, класифицирани като „предприятия и/или съоръжения с нисък рисков потенциал“ или като „предприятия и/или съоръжения с висок рисков потенциал“;
- ❑ осъществява контрол на качеството на течните горива;
- ❑ регистрира и издава удостоверения на лица, които извършват монтаж или монтаж и ремонт на тахографи, заличава лицата от регистъра и обезсилва издадените удостоверения;
- ❑ организира издаването на официален бюлетин, в който се публикува определена с нормативни актове информация относно дейността на ДАМТН.

За контакти: 1797 София, бул. „Г.М. Димитров“ №52А
тел.: 02 980 89 20 (председател); 02 980 63 17 (деловодство)
факс: 02 986 17 07
<http://www.damtn.government.bg>
e-mail: damtn@damtn.government.bg;

1.12. Агенция за ядрено регулиране

Председателят на агенцията е независим специализиран орган на изпълнителната власт, който осъществява държавното регулиране на безопасното използване на ядрената енергия и йонизиращите лъчения и на безопасното управление на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво в рамките на предоставените му от закона правомощия. (чл. 3, ал. 1 от УПАЯР⁵⁹).

Председателят на агенцията изпълнява следните функции (чл. 4 УПАЯР):

- ❑ в областта на държавното регулиране и контрола при използването на ядрената енергия и йонизиращите лъчения и при управлението на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво:
 - организира подготовката и извършването на необходимите действия по издаване на лицензиите и разрешенията, предвидени в Закона за безопасно използване на ядрената енергия (ЗБИЯЕ);

⁵⁹ Устройствен правилник на Агенцията за ядрено регулиране

- издава, изменя, допълва, подновява, прекратява и отнема лицензи и разрешения за безопасно осъществяване на дейностите по ЗБИЯЕ;
- осъществява контрол по спазване на изискванията и нормите за безопасно използване на ядрената енергия и йонизиращите лъчения, управлението на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво и на условията на издадените лицензи и разрешения;
- издава и отнема удостоверения за правоспособност за работа в ядрени съоръжения;
- налага принудителните административни мерки и административните наказания в случаите, предвидени в ЗБИЯЕ;
- възлага извършването на експертизи, проучвания и изследвания, свързани с ядрената безопасност и радиационната защита при използване на ядрената енергия и йонизиращите лъчения и при управление на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво;
- осъществява взаимодействие с органите на изпълнителната власт, в чиято компетентност са предоставени регулаторни и контролни функции в областта на използването на ядрената енергия и йонизиращите лъчения, и предлага на Министерския съвет мерки за координиране на тези дейности;
- създава със заповед наблюдавани зони около ядрени съоръжения и други обекти с източници на йонизиращи лъчения;
- предоставя на граждани, юридически лица и държавни органи обективна информация относно състоянието на ядрената безопасност и радиационната защита;
- внася ежегодно в Министерския съвет доклад за състоянието на ядрената безопасност и радиационната защита при използване на ядрената енергия и йонизиращите лъчения и при управление на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво, както и за дейността на агенцията;
- организира и координира подготовката и внася в Министерския съвет доклади в изпълнение на задълженията по Конвенцията за ядрена безопасност и Единната конвенция за безопасност при управление на отработено гориво и за безопасност при управление на радиоактивни отпадъци;
- разработва и предлага за приемане от Министерския съвет наредби по прилагането на ЗБИЯЕ;
- координира изпълнението на задълженията по прилагане на гаранциите, произтичащи от Договора за създаване на европейска общност по атомна енергия (Договора за създаване на ЕВРАТОМ), във връзка с провеждането на инспекции на територията на Република България и проверява спазването на задълженията, поети в съответствие с ДНЯО, за да не се допусне отклоняване на ядрен материал

за производство на ядрено оръжие.

За контрол: 1574 София, бул. „Шипченски проход“ 69
тел.: 02 9406 800, факс: 02 9406 919
www.bnsa.bas.bg
e-mail: mail@bnra.bg

1.13. Национален осигурителен институт (НОИ)

Съгласно Кодекса за социално осигуряване НОИ:

- ☐ администрира задължителното осигуряване за инвалидност, трудова злополука и професионално заболяване;
- ☐ осъществява контрол по отношение експертизата на работоспособността;
- ☐ разследва трудовите злополуки;
- ☐ поддържа информационна система за трудовите злополуки и професионалните болести;
- ☐ определя размера на осигурителната вноска за фонд „Трудова злополука и професионална болест“
- ☐ фонд „Трудова злополука и професионална болест“ на ДОО финансира мероприятия за предотвратяване на трудовите злополуки и професионалните болести и за подобряване условията на труд (чл. 65 КСО).

За контакти: 1303 София, бул. „Ал. Стамболийски“ № 62 – 64
тел.: 02 926 10 10; 089 419 10 10; 088 218 70 10
www.noi.bg
e-mail: noi@nssi.bg

Капацитет на компетентните органи с функции и отговорности в областта на БЗР

Капацитетът е сложно съставно понятие, което включва множество показатели, по които трябва да се направи конкретно изследване за възможността на отделния орган на изпълнителната власт да изпълнява функциите и задачите, възложени му с нормативните актове.

На изследване следва да се подложи съответствието между функциите и задачите и:

- ☐ административната структура – централна и териториална администрация;
- ☐ съотношението на общата и специализираната администрация;
- ☐ персонала – брой, квалификация, преквалификация и обучение;

- ❑ материалната база;
- ❑ материално – техническото обезпечаване на дейността;
- ❑ хардуерното, софтуерното, програмното, комуникационното и информационното обезпечаване на дейността и персонала, зает с нея;
- ❑ сложността на извършваните дейности и необходимото време за извършването им;
- ❑ териториалното разположение и разпределение на обектите за контрол, както и техният брой, структура, големина и достъпност;
- ❑ утвърдените правила, процедури и методи за извършване на отделните дейности;
- ❑ специализацията и интегрирането на дейността и контрола;
- ❑ методите на взаимодействие и координация между отделните административни органи при осъществяване на съвместна дейност;
- ❑ и други.

Компетентните органи, не поддържат публична информация за капацитета си да изпълняват функции и отговорности в областта на БЗР. Обикновено подобна информация се изготвя на базата на анализ и оценка по посочените по-горе показатели и се използва от звената с ръководни функции при разработването и провеждането на конкретни политики и програми. За целите на настоящия профил, с оглед осигуряване на информация за капацитета на всеки орган на изпълнителната власт е представена информация за администрациите, които имат отговорности по БЗР съгласно устройствените им правилници.

- ❑ **Министерството на труда и социалната политика** – в структурата на специализираната администрация е създадена дирекция „Трудово право, обществено осигуряване и условия на труд“ с функции в областта на трудовото и осигурителното право, и безопасността и здравето при работа - на национално ниво.
- ❑ **Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“** – с устройствения правилник е утвърдена числеността на персонала и структура на инспекцията разпределена в 3 специализирани дирекции на централно ниво и 21 териториални дирекции.
- ❑ **Министерството на здравеопазването** - в структурата на специализираната администрация е създадена дирекция „Обществено здраве и управление на специализирани донорски програми“ с функции по БЗР от компетентността на министъра.
- ❑ **Националният център по обществено здраве и анализи** - с устройствения правилник е утвърдена числеността на персонала и административната структура на центъра, обособена в 5 дирекции и 3 самостоятелни отдела.
- ❑ **Регионални здравни инспекции** - с устройствения правилник е утвърдена

числеността на персонала и териториалната структура на инспекциите със седалище населеното място - административен център на областта.

- ❑ **Националният център по радиобиология и радиационна защита** - центърът е структуриран в специализирани звена в съответствие с основните направления на дейност в областта на радиобиологията, радиационната защита, радиационния контрол, медицинската радиологична защита и учебно-информационната дейност.
- ❑ **Министерството на регионалното развитие и благоустройството** - в структурата на специализираната администрация са създадени дирекция „Технически правила и норми“ и дирекция „Водоснабдяване и канализация“ с функции по БЗР от компетентността на министъра.
- ❑ **Дирекцията за национален строителен контрол** - Дирекцията за национален строителен контрол е структурирана в обща и специализирана администрация и има 6 регионални дирекции за национален строителен контрол с 28 регионални отдела.
- ❑ **Министерството на икономиката, енергетиката и туризма** - в структурата на специализираната администрация са създадени дирекция „Техническа хармонизация и политика за потребителите“ и дирекция „Сигурност на енергоснабдяването“ с функции по БЗР от компетентността на министъра.
- ❑ **Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията** - в структурата на специализираната администрация са създадени дирекция „Звено за разследване на произшествия във въздушния, водния и железопътния транспорт“ и дирекция „Национална транспортна политика“ с функции по БЗР от компетентността на министъра.
- ❑ **Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“** – с устройствения правилник специализираната администрация е организирана в 2 дирекции и една главна дирекция с 27 областни отдела „Контролна дейност – ДАИ“.
- ❑ **Главна дирекция „Гражданска въздухоплавателна администрация“** - с устройствения правилник е утвърдена числеността на персонала и структура на главната дирекция. Специализираната администрация се състои от 2 дирекции и има четири регионални структури - летищни администрации по смисъла на чл. 48а, ал. 4 от Закона за гражданско въздухоплаване.
- ❑ **Изпълнителна агенция „Морска администрация“** - с устройствения правилник е определена числеността на персонала и структурата на специализираната администрация - 6 дирекции, 4 от които териториални.
- ❑ **Министерството на вътрешните работи** – със Закона за Министерството на вътрешните работи е създадена главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ със специализирани функции. Към главната дирекция са

създадени областни и регионални структури за пожарна безопасност и защита на населението.

- ❑ **Министерството на земеделието и храните** – с устройствения правилник не е посочена специализирана дирекция с функции в областта на БЗР от компетенциите на министъра.
- ❑ **Контролно-техническата инспекция към министъра на земеделието и храните** – с устройствения правилник са определени числеността и структурата на инспекцията – с 28 регионални служби в административните центрове на областите и 2 териториални звена за изпитване и сертифициране.
- ❑ **Министерството на околната среда и водите** – с устройствения правилник са вменени функции по БЗР от компетентността на министъра на дирекция „Превантивна дейност“.
- ❑ **Изпълнителната агенция по околна среда** – с устройствения правилник специализираната администрация е обособена в две дирекции и една главна дирекция с 14 териториални звена.
- ❑ **Министерството на отбраната** – дирекция „Управление на човешките ресурси“, според устройствения правилник на министерството, подпомага министъра по контрола и управлението на дейността по БЗР в системата на министерството.
- ❑ **Държавната агенция за метрологичен и технически надзор** - специализираната администрация на ДАМТН е организирана в една дирекция и 4 главни дирекции с териториални звена.
- ❑ **Агенцията за ядрено регулиране** - специализираната администрацията на агенцията е организирана в една главна дирекция с едно териториално звено и три дирекции.
- ❑ **Национален осигурителен институт** – институтът разполага с 28 териториални поделения „Районно управление социално осигуряване“ със седалище в градовете областни центрове.

2. КОМПЕТЕНТНИ ОРГАНИ С КОНТРОЛНИ ФУНКЦИИ В ОБЛАСТТА НА БЗР⁶⁰.

2.1. Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“:

- ☐ осъществява цялостният контрол за спазване на трудовото законодателство във всички отрасли и дейности;
- ☐ осъществява и специализирана контролна дейност по спазването на законодателството, свързано с изпълнението на държавната служба, и на правата и задълженията на страните по служебното правоотношение;
- ☐ упражнява специализирания контрол по спазването на Закона за здравословни и безопасни условия на труд, Закона за насърчаване на заетостта и на други нормативни актове, когато това е възложено със закон.

За контакти: 1000 София, бул. „Дондуков“ № 3

тел./факс: 02/987 47 17

www.gli.government.bg

e-mail: secr-idirector@gli.government.bg

2.2. Държавната агенция за метрологичен и технически надзор осъществява:

- ☐ метрологичен надзор;
- ☐ надзор на пуснатите на пазара и/или пуснатите в действие продукти, за които има съществени изисквания, определени съгласно Закона за техническите изисквания към продуктите;
- ☐ технически надзор на съоръженията с повишена опасност;
- ☐ контрол на качеството на течните горива;

За контакти: 1797 София, бул. „Г.М.Димитров“ №52А

тел.: 02 980 89 20 (председател); 02 980 63 17 (деловодство)

факс: 02 986 17 07

<http://www.damtn.government.bg>

e-mail: damtn@damtn.government.bg

2.3. Агенция за ядрено регулиране

Агенцията за ядрено регулиране осъществява държавното регулиране на безопасното използване на ядрената енергия и йонизиращите лъчения и на безопасното управление на

⁶⁰ Съгласно Закона за инспектиране по труда

радиоактивните отпадъци и отработеното гориво в рамките на предоставените му от закона правомощия.

За контакти: 1574 София, бул. „Шипченски проход” 69
тел.: 02 9406 800, факс: 02 9406 919
www.bnsa.bas.bg
e-mail: mail@bnra.bg

2.4. Дирекцията за национален строителен контрол към министъра на регионалното развитие и благоустройството:

Дирекцията за национален строителен контрол упражнява контрол по спазването на Закона за устройство на територията (ЗУТ) и на нормативните актове по прилагането му при проектирането и строителството, в т.ч. влагането на качествени строителни материали и изделия с оглед осигуряване на сигурността, безопасността, достъпността и другите нормативни изисквания към строежите, и обследва и документира аварията в строителството.

За контакти: София, бул. „Христо Ботев” № 47
тел.: 02 9159 137, факс: 02 952 19 91
www.dnsk.mrrb.government.bg
e-mail: dnsk@dnsk.mrrb.government.bg

2.5. Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” на Министерството на вътрешните работи

Главната дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” извършва:

- ☐ превантивна дейност;
- ☐ държавен противопожарен контрол;
- ☐ превантивен контрол.

За контакти: 1000 София, ул. „6-ти Септември” № 29
тел.: 02 982 50 00 - Централна МВР
www.mvr.bg

2.6. Контролно-техническата инспекция към министъра на земеделието и храните

Контролно-техническата инспекция осъществява дейностите, свързани със:

- ☐ регистрацията на машини за земни работи, земеделската и горската техника;
- ☐ контрола по техническото състояние и безопасността на техниката при работа с нея;
- ☐ техническите прегледи на техниката;
- ☐ придобиването и отнемането на правоспособност за работа с техниката;
- ☐ контрола на дейностите по пускането на пазара, пускането в употреба и спирането от работа на техниката;
- ☐ издаването и подмяната на свидетелствата за правоспособност за работа с техниката;
- ☐ контрола върху:
 - наличието на одобрение на типа и съответствието с одобрения тип на нови колесни трактори, верижни трактори, ремаркета и сменяема прикачна техника, системи, компоненти и отделни технически възли за тях, за които е влязло в сила изискването за одобрение на типа;
 - наличието на одобрение на типа и съответствието с одобрения тип на нови двигатели с вътрешно горене, предназначени за или инсталирани на извънпътна техника;
- ☐ проверка за наличието на регистрация на техниката;
- ☐ удостоверяване на безопасността на употребявана техника;
- ☐ изпитване, сертифициране и оценяване на съответствието на нова техника;
- ☐ изпитване и проверки във връзка с одобрение на типа на нови колесни трактори.

За контакти: 1618 София, бул. „Цар Борис III“ № 136, вх. Б, ет. 8
тел.: 8952 310, факс: 8952 313
www.tcibg.eu
e-mail: kti@mbox.contact.bg

2.7. Министерството на икономиката, енергетиката и туризма

Министърът на икономиката, енергетиката и туризма:

- ☐ провежда предварителен, текущ и последващ контрол за:
 - техническото състояние и експлоатацията на енергийните обекти;
 - прилагането на реда и техническите условия за топлоснабдяване, прекратяване на топлоподаването и прилагане на дяловото разпределение на топлинна енергия;

- изпълнението на задължението за набиране и съхраняване на резервите от горива, необходими за сигурно и непрекъснато снабдяване с енергия;
- готовността на енергийните обекти за работа при бедствия и военно положение;
- изпълнението на задълженията по Закона за енергетиката за предоставяне на информация на Министерството на икономиката, енергетиката и туризма.

За контакти: София, ул. „Славянска” 8

тел. централа: 02 9407001, факс: 02 987 2190; 02 981 9970; 02981 5039

www.mi.government.bg

e-mail: e-docs@mee.government.bg

2.8. Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията

Министърът на транспорта, информационните технологии и съобщенията:

- създава условия за безопасност в търговското корабоплаване, гражданското въздухоплаване и железопътния транспорт и контролира спазването им;
- организира и контролира технически разследването на авиационни произшествия и сериозни инциденти; произшествия в морските пространства и вътрешните водни пътища; произшествия и инциденти в железопътния транспорт; поддържа система за задължително и доброволно докладване на авиационни произшествия и сериозни инциденти, на произшествия в морските пространства и вътрешните водни пътища, на произшествия и инциденти в железопътния транспорт;
- организира контрола по спазването на условията за осъществяване на обществен превоз на пътници и товари и на документите, свързани с превоза;
- определя: документите за превоз; условията и реда за одобряване на типовете пътни превозни средства и измененията на тяхната конструкция; изискванията, на които трябва да отговарят водачите;
- издава документи за правоспособност, за техническа годност и национална принадлежност и за право на достъп до пазара в областта на транспорта и контролира изпълнението на задълженията, свързани с тях.

За контакти: 1000 София, ул. „Дякон Игнатий” № 9

Справки: телефон 02 940 9771

Приемна: телефон 02 940 9640

Тел./Факс: 02 988 5094

www.mtitc.government.bg

2.9. Министерство на околната среда и водите

Министърът на околната среда и водите:

- ☐ ръководи, координира и контролира провеждането на държавната политика по предотвратяване и ограничаване на промишленото замърсяване;
- ☐ упражнява контрол в случаите по чл. 25, т. 3 - 9 и 13 - 17 от Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (ЗЗВВХВС) с цел опазване на околната среда.

За контакти: 1000 София, бул. „Мария Луиза“ № 22

тел.: 02 940 6000

www.moew.government.bg

e-mail: feedback@moew.government.bg

2.10. Министерство на отбраната

Министърът на отбраната контролира дейностите по създаване на безопасни и здравословни условия за изпълнение на военната служба и за полагане на труд в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия.

За контакти: 1092 София, ул. „Дякон Игнатий“ № 3

Телефонна централа: 02 92 20 922, Факс: 02 987 96 93

www.mod.bg

e-mail: presscntr@mod.bg

2.11. Министерство на здравеопазването

Министърът на здравеопазването упражнява контрол върху дейността на службите по трудова медицина съгласно Закона за здравословни и безопасни условия на труд.

За контакти: 1000 София, пл. „Св. Неделя“ № 5

тел.: 02 981 01 11

www.mh.government.bg

2.12. Национална агенция за приходите

Националната агенция за приходите осъществява контрол по отношение на:

- ☐ спазването на осигурителното законодателство, съгласно предоставените й правомощията;
- ☐ работодателите за изпълнението на задълженията им, свързани с подаване на уведомления до съответната териториална дирекция на Националната агенция за приходите за сключване, изменение или прекратяване на трудови правоотношения.

За контакти: 1000 София, бул. Дондуков 52
Информационен център на НАП: 0700 18 700
www.nap.bg
e-mail: nap@nra.bg и infocenter@nra.bg

2.13. Национален осигурителен институт

Националният осигурителен институт осъществява контрол по спазването на нормативните актове по държавното обществено осигуряване във връзка с дейността, възложена на Националния осигурителен институт.

За контакти: 1303 София, бул. „Ал. Стамболийски“ № 62 – 64
тел.: 02 926 10 10; 089 419 10 10; 088 218 70 10
www.noi.bg
e-mail: noi@nssi.bg

3. ОРГАНИЗАЦИИ НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ И НА РАБОТНИЦИТЕ И СЛУЖИТЕЛИТЕ, ПРИЗНАТИ ЗА ПРЕДСТАВИТЕЛНИ НА НАЦИОНАЛНО РАВНИЩЕ

3.1. Организации на работодателите

3.1.1. Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ)

АИКБ е сдружение с нестопанска цел за осъществяване на дейност в частна полза, действаща на основание на Закона за юридическите лица с нестопанска цел. Асоциацията е юридическо лице със седалище в град София и адрес на управление район “Изгрев“, ул. “Фредерик Жолио-Кюри” № 20, ет. 8. За контакти: тел.: 00359 2/963 37 52, 963 37 56; website: www.bica-bg.org; e-mail: bica@bica-bg.org.

С Решение № 640 от 26 юли 2012 год. на Министерския съвет, АИКБ е призната за представителна организация на работодателите на национално равнище за срок от 4 години.

Целите на Асоциацията са:

- ☐ защита на общите интереси на нейните членове,
- ☐ усъвършенстване на корпоративното управление,
- ☐ развитие на инвестиционните процеси у нас,
- ☐ ускоряване на подготовката на нейните членове за участие в Единния европейски пазар.

Предмет на дейност:

- ☐ Събиране и разпространяване на информация за законодателството в страната и чужбина, както и всякаква друга информация полезна за дейността на Асоциацията и нейните членове.
- ☐ Организиране на форуми за размяна на идеи, опит и друга информация в сферата на корпоративното управление, инвестиционния процес и европейската интеграция.
- ☐ Съдействие за вътрешните и външните комуникации на членовете.
- ☐ Координиране на проучвания, проекти и дейности от общ интерес на членовете си.

- Други дейности, незабранени от българското законодателство, вкл.: издателска дейност; организиране на семинари и конференции; консултантска дейност; извършване на анализи и икономически прогнози и информационни услуги.

Членство, права и задължения

Членове на Асоциацията могат да бъдат български и чуждестранни юридически лица и дееспособни физически лица. Членуването в Асоциацията е доброволно. Всеки член има право да участва в управлението на Асоциацията, да бъде информиран за нейната дейност, да се ползва от имуществото и, от резултатите от нейната дейност по реда, предвиден в Устава на асоциацията.

Членовете на Асоциацията могат да учредяват местни (областни, общински) структури в съответствие с административното устройство на страната.

В Асоциацията могат да членуват като колективни членове отраслови организации, браншови организации, други организации на работодатели и сдружения.

Органи на Асоциацията

Общо събрание, Национален съвет, Управителен съвет, Контролен съвет и Главен секретар.

- **Общото събрание** е върховен орган на Асоциацията. То се състои от всички членове на Асоциацията. Общото събрание:
 - определя главните насоки за развитие на Асоциацията;
 - изменя и допълва Устава и приема други вътрешни актове;
 - избира и освобождава членовете на Националния съвет, Управителния и Контролния съвети;
 - взема решение за преобразуване и прекратяване на Асоциацията;
 - приема бюджета на Асоциацията;
 - приема отчет за дейността на Националния съвет и Управителния съвет;
 - одобрява доклада на Контролния съвет;
 - отменя решения на другите органи на Асоциацията, които противоречат на закона, Устава или други вътрешни актове;
 - взема и други решения, предвидени и произтичащи от Устава.
- **Националният съвет** е орган на Общото събрание, който действа в периодите между заседанията на Общото събрание. Избира се от Общото събрание и се състои от физически лица, сред които представители на холдинговите, инвестиционни и други търговски дружества, на местните структури. Членовете

на Националния съвет се избират за срок до 3 години, и могат да бъдат преизбирани без ограничение. Националният съвет:

- определя насоките на работата на Управителния съвет;
- изпълнява функциите на Общото събрание в периода между заседанията му;
- приема и изключва членове на Асоциацията;
- взема решение за откриване и закриване на клонове;
- взема решение за участие в други организации;
- приема основните насоки и програмата за дейността на сдружението;
- защитава интересите на членовете на Асоциацията пред всички органи и организации в страната и чужбина;
- взема решения относно дължимостта и размера на членския внос;
- избира и назначава главен секретар на Асоциацията;
- отчита дейността си пред Общото събрание;
- може да създава постоянни и временни комисии по значими за членовете на Асоциацията въпроси, както и да определя тяхната компетентност.

□ **Управителен съвет.** Управителен орган на Асоциацията, който се състои от 3 (три) до 7 (седем) физически лица, избрани от Общото събрание за срок до три години, като могат да бъдат преизбирани без ограничение. Управителният съвет:

- определя обема на представителната власт на отделни негови членове;
- осигурява изпълнението на решенията на Общото събрание и на Националния съвет;
- разработва и предлага насоки за развитието на Асоциацията;
- в рамките на предоставената му от Националния съвет компетентност осигурява защита на интересите на членовете на Асоциацията пред всички органи и организации в страната и чужбина;
- разпорежда се с имуществото на сдружението при спазване изискванията на устава;
- отчита се за извършената дейност пред Общото събрание, а в периода между Общите събрания пред Националния съвет.
- подготвя и внася в Националния съвет за обсъждане и в Общото събрание проект за годишен бюджет;
- подготвя и внася ежегодно в Националния съвет за обсъждане и в Общото събрание отчет за дейността на Асоциацията;
- определя реда и организира извършването на дейността на сдружението и носи отговорност за това;
- определя адреса на сдружението;
- взема решения по всички въпроси, които по закон или съгласно устава не спадат в правата на друг орган;

- изпълнява и други задължения, предвидени в Устава.
- ❑ **Контролен съвет.** Орган на Общото събрание на Асоциацията. Състои от 3 до 7 физически лица и не може да включва повече от един представител, на който и да е член на Асоциацията. Холдингови структури или свързани лица по смисъла на търговския закон не могат да имат повече от един представител в Контролния съвет. Членовете на Контролния съвет се избират за срок до три години, като едно и също лице не може да заема длъжността повече от два последователни мандата. Контролният съвет:
 - осъществява цялостната ревизионно-контролна дейност върху изпълнение на решенията на Общото събрание, на Управителния съвет и тези, произтичащи от нормативните актове и вътрешно устройствени документи;
 - има право на достъп до всички документи на Асоциацията с оглед осъществяване на функциите си;
 - уведомява Управителния съвет и може да свика извънредно Общо събрание при установяване на нарушения на финансовата, договорната и уставна дисциплина;
 - се отчита пред Общото събрание.
- ❑ **Главен секретар.** Избира се и се назначава от Националния съвет. Главният секретар:
 - организира изпълнението на решенията на Националния и Управителния съвет на Асоциацията;
 - организира дейността на Асоциацията, осъществява оперативното ръководство, осигурява стопанисването и опазването на нейното имущество;
 - се разпорежда със средствата за издръжка на Асоциацията в рамките на утвърдения бюджет;
 - сключва договори (назначава и освобождава) със служители на Асоциацията в съответствие с утвърдения от Управителния съвет щат;
 - участва в заседанията на управителния съвет;
 - представлява Асоциацията по решение на Управителния съвет.

3.1.2. Българска стопанска камара – съюз на българския бизнес (БСК)

БСК е неправителствена организация, учредена на 25 април 1980 г., в която могат да членуват български и чуждестранни юридически и дееспособни физически лица, които извършват стопанска дейност. БСК е юридическо лице, със седалище град София, с адрес на управление община Столична, район “Триадица” ул.”Алабин” 16-20. За контакти: тел.: 02/ 932 09 11, факс: 02/ 987 26 04; website: www.bia-bg.com; e-mail: office@bia-bg.com.

С Решение № 639 от 26 юли 2012 год. на Министерския съвет, БСК е призната за представителна организация на работодателите на национално равнище за срок от 4 години.

Основните **цели на БСК** са да:

- ☐ представлява и защитава интересите на своите членове пред държавните, обществени и международни органи и организации;
- ☐ съдейства за развитието на пазарна икономика в съответствие с интересите на своите членове;
- ☐ обединява интересите на своите членове, подпомага тяхното развитие за осъществяване на ефективна и преуспяваща стопанска дейност;
- ☐ представлява и защитава интересите на работодателите на местно, общинско, регионално, областно, браншово, отраслово, национално и международно равнища.

Функции и предмет на дейност:

- ☐ Прави проучвания и анализи, извършва експертни оценки, консултации и обучение.
- ☐ Оказва помощ по изготвяне на документи необходими за търговски сделки, митнически, лицензионни, регистрационни режими и др.
- ☐ Подпомага информационния обмен, включително чрез осигуряване на достъп до интернет, он-лайн системи и цифрови сертификати.
- ☐ Съдейства за регистрация на обекти на интелектуална собственост – патенти марки, промишлен дизайн, подпомага защитата при нарушение на права на интелектуална собственост.
- ☐ Извършва посредническа дейност по информироване и наемане на работа.
- ☐ Посредничи за преодоляване на спорове между търговските субекти и разрешаването им включително чрез търговско арбитражиране.
- ☐ Посредничи между синдикати и работодатели при сключване на колективните трудови договори.
- ☐ Посредничи при възникване на колективни и индивидуални трудови спорове и съдейства за разрешаването им.
- ☐ Посредничи при бизнес контакти, водене на преговори и сключване на търговски сделки и извършва други дейности в съответствие с целите си.

При изпълнение на своите функции БСК:

- ☐ разработва стратегии и законопроекти в областта на развитието и управлението на икономиката;

- ☐ изготвя становища и предложения за изменение и допълнение на действащи нормативни актове.
- ☐ изготвя становища по проекти на програми, стратегии и други документи за развитие на икономиката и държавното управление;
- ☐ участва в работата на консултативните съвети към държавните органи;
- ☐ проучва условията за интензивен граждански и търговски обмен и възможностите за участие в него на търговските субекти;
- ☐ подпомага членовете си при воденето на преговори и сключването на сделки, защита от неправомерни действия и извършва други дейности в съответствие с целите си;
- ☐ въвежда и поддържа нови системи, форми и методи за обучение, преквалификация и повишаване на квалификацията на своите членове;
- ☐ провежда и развива социалния диалог за установяване на съвременни индустриални отношения.

Членство, права и задължения

Членуването в БСК е доброволно. В организацията могат да членуват:

- ☐ държавни учреждения и юридически лица на частното право, които не извършват стопанска дейност, но могат да и съдействат за постигане на нейната цел и изпълнение на нейните задачи;
- ☐ като колективни членове общински, областни, регионални, браншови, отраслови, съсловни и други организации.

Членовете на Българска стопанска камара - съюз на българския бизнес **имат право:**

- ☐ да участват в нейните органи на управление;
- ☐ да поставят пред нея въпроси от своята дейност за разглеждане и съдействие;
- ☐ да се ползват от имуществото и резултатите от нейната дейност;
- ☐ да искат нейното съдействие в защита на интересите си;
- ☐ да бъдат информирани за дейността на БСК и да присъстват на заседания на Управителния и на Контролния съвет, когато се разглеждат въпроси от техен интерес.

Членовете на БСК **са длъжни:**

- ☐ да спазват устава и да изпълняват решенията на органите на БСК;
- ☐ да съдействат за постигане на нейната цел и за изпълнение на задачите ѝ;
- ☐ да правят имуществени вноски;
- ☐ да предоставят сведения, необходими за постигане на нейната цел и за изпълнение на задачите ѝ;
- ☐ да отговарят до размера на имуществените си вноски за задължения на БСК.

Органи на БСК

- ❑ **Общо събрание.** Общото събрание на БСК се състои от всички нейни членове. Членът – юридическо лице участва в Общото събрание със свой представител – физическо лице. Общото събрание:
- изменя и допълва устава на БСК;
 - избира и освобождава Управителния съвет, Националния съвет по икономическа политика и Контролния съвет и контролира тяхната дейност;
 - взема решения за преобразуване и прекратяване на БСК, за обявяването ѝ в ликвидация и определя за ликвидатор управителния съвет или избрано от него лице;
 - заедно с решението за прекратяване, приема решение за разпределяне на останалото след удовлетворяване на кредиторите имущество след ликвидацията;
 - заменя членовете на Управителния съвет, Националния съвет по икономическа политика и на Контролния съвет, преди изтичане на срока, за който са избрани;
 - взема решения за смяна на седалището и наименованието на БСК;
 - приема основните насоки за дейността на БСК;
 - приема отчета за дейността на Управителния съвет, Националния съвет по икономическа политика и Контролния съвет;
 - приема бюджета на БСК;
 - изменя и отменя решения на Управителния и Контролния съвети;
 - решава всички въпроси, решаването на които не е предоставено на други органи.
- ❑ **Управителен съвет.** Състои от не по-малко от 15 членове, които се избират от Общо събрание за срок от 5 години. Управителният съвет:
- организира изпълнението на решенията на Общото събрание и отчита своята дейност пред него;
 - избира от своя състав председател на Управителния съвет;
 - взема решения за придобиване и отчуждаване на недвижими имоти;
 - приема планове и програми за дейността на БСК;
 - приема и внася в общото събрание проект за бюджет;
 - приема счетоводния отчет и баланса на БСК и решения за размера на имуществените вноски;
 - приема, освобождава и изключва членове на БСК;
 - взема решения за участия и прекратяване на участия в други организации;
 - взема решения за определяне на местни органи, за откриване и закриване на клонове и определя техния управител;

- приема вътрешни правила за организацията на службите към Управителния съвет и за тяхната работа;
 - определя реда и организира извършването на дейността на сдружението и носи отговорност за това;
 - приема решения за промяна на адреса на сдружението;
 - образува целеви парични фондове;
 - учредява награди и символи на БСК и приема решения за стимулиране на нейните членове, на отделни фирми и организации, колективи и специалисти, за постигане значителни успехи в осъществяване на целите и задачите на БСК;
 - определя ликвидатор;
 - управлява активите на БСК и взема решения за разпореждане с финансовите ѝ средства.
- **Председател на управителния съвет:** организира изпълнението на решенията на Общото събрание и на Управителния съвет; ръководи заседанията на Управителния съвет; представлява БСК в страната и чужбина.
- **Национален съвет по икономическа политика (НСИП).** Съставът на Националния съвет по икономическа политика е не по-малко от 80 души, които се избират измежду членовете на камарата за срок от 5 години. Дейността на съвета се ръководи от председател, избран от състава на съвета за срок от 5 години. НСИП организира своята дейност чрез комитети и работни групи в тях. Националният съвет по икономическа политика:
- обсъжда и предлага идеи за развитието на бизнеса и отношенията му с държавата;
 - предлага становища по нормативната уредба в зависимост от интересите на бизнеса в страната;
 - участва със свои представители в консултативни съвети към държавни и международни органи;
 - разработва подходи и прави предложения за задълбочаване на връзките между бизнеса и научно-учебни центрове и звена;
 - организира срещи, семинари, дискусии по важни теми за членовете на Камарата в страната;
 - установява контакти с представители на местната администрация в рамките на своите правомощия;
 - подпомага ръководството на БСК и ръководствата на нейните колективни членове по отношение на разпространяване на положителен опит при усвояване на еврофондове, банкови инструменти в тази насока или друг инструментариум, доказал висока степен на ефективност;

- препоръчва услуги в полза на бизнеса, породени от новите условия на интеграция в европейската общност;
 - посредничи при решаване спорни въпроси между колективни членове на Камарата;
 - организира годишни конференции с участието на членовете на БСК по актуални проблеми на икономиката.
- ❑ **Контролен съвет:** Контролният съвет се състои от 3 члена, които се избират измежду членовете на БСК на Общото събрание за срок от 5 години. Контролният съвет:
- проверява изпълнението на решенията на Общото събрание и на Управителния съвет;
 - контролира законосъобразността и целесъобразността на изпълнението на решенията на органите на управление на БСК;
 - контролира за правилното опазване на имуществото на БСК;
 - дава заключение по годишния отчет, баланса и бюджета на БСК и се отчита за дейността си пред Общото събрание;
 - прави искане пред Управителния съвет за свикване на Общото събрание, когато установи съществени законови нарушения и нарушения на устава.

3.1.3. Българска търговско-промишлена палата (БТПП)

Българската търговско-промишлена палата е независимо сдружение за подпомагане, насърчаване, представителство и защита на стопанските интереси на своите членове и съдействие за европейската и международна интеграция на Р България. Палатата е юридическо лице със седалище в гр. София и адрес на управление район „Оборище“, ул. „Искър“ № 9. За контакти: телефонна централа: 02/8117 400, 987 26 31, автоматична телефонна централа: (02) 8117 + вътрешен номер; факс: 02/987 32 09; website: www.bcci.bg; e-mail: bcci@bcci.bg.

С Решение № 638 от 26 юли 2012 год. на Министерския съвет, БТПП е призната за представителна организация на работодателите на национално равнище за срок от 4 години.

Цели и задачи

- ❑ Подпомага, насърчава, представлява и защитава стопанските интереси на своите членове като:

- участва в разработването на национални програми за развитие на стопанската дейност или дава мнение по тях;
 - представя на компетентните държавни органи съгласувано мнение на членовете си по проекти за нормативни актове и решения за стопанската дейност;
 - проучва системно прилагането на нормативните актове в стопанската област и предлага на членовете си и на компетентните държавни органи мерки за спазването и усъвършенстването им;
 - по своя инициатива или по искане на компетентните държавни органи отстоява стопанските интереси на своите членове за: усъвършенстване управлението на фирми и за повишаване ефективността на външнотърговския обмен;
 - разработва типови договори, образци и общи условия на договори за отделни видове стопански дейности;
 - участва като работодателска организация в тристранното сътрудничество, при спазване на нормативните условия, както и в други държавно-обществени, или обществени органи и организации;
 - организира: постоянен Арбитражен съд по международни и вътрешни частноправни имуществени спорове, въз основа на арбитражни споразумения или при задължителна компетентност, установена със закон или международен договор; инцидентен арбитраж /ad hoc/ подпомаган от Арбитражния съд; помирителни производства за доброволно уреждане на частноправни спорове, подпомагани от Арбитражния съд;
 - осигурява условия за дейността на Диспашорско бюро;
 - информира за спазване на международните търговски правила и обичаи и за актове на нелоялна конкуренция;
 - организира въвеждането, прилагането, развитието и контрола на системата на Европейската асоциация за номериране /ЕАН/ в България;
 - привлича специалисти и експерти от страната и чужбина за решаване на данъчни, митнически, валутни, кредитни и други въпроси;
 - защитава интересите на членовете си пред държавни и обществени институции в страната и чужбина.
- Съдейства за разширяване участието на фирмите в международното икономическо сътрудничество като:
- проучва условията за конкуренция на чуждите пазари, изискванията и методите за приспособяване към променящата се пазарна обстановка;

- информира своите членове за пазарните възможности в страната и чужбина, за тенденциите в развитието на пазарите, на технологичния и техническия прогрес, за обявяването на международни търгове, аукциони и др.;
- подпомага установяването на договорни връзки между фирмите и чуждестранните партньори, като изготвя общи условия за договори, разпространява утвърдената договорна практика и анализира договорните отношения;
- съдейства за разширяване на чуждестранните и български инвестиции в страната и чужбина;
- по пълномощие на членовете си представлява интересите им пред чужди палати и други органи за търговска дейност, международни организации и др.;
- подпомага българските фирми за участието им в международни панаири, изложби, световни изложения и др., както и при организирани от тях изложения;
- извършва посредническа дейност за информиране и наемане на работа на български граждани в страната и в чужбина, при спазване на нормативните изисквания;
- проучва и анализира световните тенденции в панаирното дело, и интересите на българските фирми във връзка с официалните и фирмени участия на международни панаири;
- популяризира в чужбина възможностите на българските фирми за участие в международното разделение на труда;
- набира, обработва и информира българските делови среди за установяването на валутно-финансови режими, тарифни и нетарифни ограничения, организация и управление на фирмите, изисквания за стандартизация на документите за облекчаване на международния стокообмен и др.;
- организира прояви за повишаване квалификацията на ръководните кадри по проблеми на пазарната икономика; участва в националната система по обучение и квалификация на менажери и др.;
- оказва съдействие и подпомага развитието и функционирането на свободните безмитни зони, крайграничните зони и търговия;
- организира центрове за икономическа и техническа информация и участва в работата на чуждестранни центрове;
- подпомага маркетинговата, рекламната и други дейности на членовете си.

Дейност

- ❑ Организира отпечатването и разпространява в страната и чужбина български и чужди преводи на нормативни актове в областта на външноикономическите връзки и стопанската дейност.
- ❑ Издава: непериодични издания на чужди езици със справочен, коментарен и статистически характер; съвместни публикации с чуждестранни средства за масова информация, специализирани информационни институти, издателства, международни центрове, чуждестранни търговски камари и др.; периодични икономически издания с проблемна, фирмена, търговска и рекламна насоченост на чужди езици; ръководства, експрес - информации, бюлетини, наръчници и други издания с практическа насоченост по актуални въпроси на външноикономическото сътрудничество.
- ❑ По поръчка осигурява чуждестранна икономическа, фирмена и друга информация, каталози и образци за производство.
- ❑ Координира и организира създаването, включването и използването на наши и международни информационни системи и бази данни за фирмена, адресна, маркетингова, ценова и друга правна, икономическа и търговска информация.
- ❑ Организира: конференции, симпозиуми, срещи на специалисти и кръгли маси в страната и чужбина; следдипломни обучения, квалификации и преквалификации; делови контакти, специализирани изложби и репрезентации на български и чужди фирми в страната и чужбина; експертизи по предложения за капиталовложения и концепции за тяхното ефективно използване.
- ❑ Издава и заверява свидетелства, удостоверения, сертификати и др. документи за: състоянието на членовете си; произход на стоки; наличие на форсмажорни обстоятелства за неизпълнение или неточно изпълнение на договори; временен безмитен внос (карнети АТА); други обстоятелства във връзка с производството и търговията.
- ❑ Консултира: създаването на фирми, в т.ч. и с чуждестранно участие; осъществяване на външнотърговски сделки - подготовка на оферти, договори, преговори и др.
- ❑ Извършва маркетингови проучвания, търси партньори за икономическо и търговско сътрудничество.
- ❑ Рекламира дейността на фирмите чрез специализирани издания, национални участия в международни панаири и др.
- ❑ Унифицира и стандартизира документи в международната търговия, класифицира и кодира данните за стоките.
- ❑ Предоставя на български и чужди фирми услуги, които подпомагат различни страни от тяхната дейност.

- ❑ Води единен търговски регистър за действащи фирми в страната, фирми в ликвидация и несъстоятелност .
- ❑ Разработва правила по етика в пазарните отношения и следи за тяхното прилагане. При констатирани нарушения уведомява членовете си и оправомощените органи.
- ❑ Регистрира и популяризира международните търговски, пристанищни и други обичаи.
- ❑ Извършва други дейности, възложени ѝ с нормативни актове.

Регионални търговско-промишлени палати (камари) са преки членове на Палатата. Палатата и регионалните търговско-промишлени палати (камари) са обединени в единна система на българските търговско-промишлени палати (камари). Председателите на регионалните палати (камари) от системата участват в Съвет на председателите за подпомагане на съвместната дейност. Председателите на регионалните палати (камари) от системата се номинират за членове на Управителния съвет на Палатата.

Членове, права и задължения

Членовете на Палатата са преки, почетни, асоциирани и членове – кореспонденти.

- ❑ **Преки членове** на Палатата могат да бъдат: физически и юридически лица, извършващи стопанска дейност, регистрирани по съответния ред; регионалните търговско-промишлени палати (камари); фондации и сдружения, регистрирани по съответния ред и подпомагащи стопанската дейност; физически лица, които сътрудничат на Палатата, подпомагат и популяризират нейната дейност.
- ❑ **Почетни членове** на Палатата могат да бъдат физически лица от страната и чужбина - изтъкнати дейци с особени заслуги за постигане на целите и задачите на Палатата.
- ❑ **Асоциирани членове** на Палатата са действащи фирми, вписани в единния ѝ доброволен търговския регистър.
- ❑ **Членове-кореспонденти** на Палатата могат да бъдат чуждестранни съюзи, обединения, асоциации и др. под., с които Палатата поддържа активно сътрудничество.

Не могат да бъдат членове на Палатата държавни органи, политически партии, синдикати и религиозни организации.

- ❑ **Преките и почетните членове на Палатата имат право:** да участват лично, или чрез представител в Общото събрание; да бъдат избирани в управителните и контролни органи на Палатата; на един глас, който се упражнява лично, или от техен представител.

- ❑ **Членовете на Палатата имат и правата:** да ползват с предимство, безплатно и/или с намаление услуги от дейността на Палатата и/или нейно имущество; да участват в мероприятия на Палатата; да получават информация за дейността на Палатата; да участват в обсъждания, когато се разглеждат въпроси, засягащи интересите им; да посочват при необходимост членуването си в Палатата в свои документи; да участват в работата на съветите към Палатата и да ползват тяхното сътрудничество при осъществяване на дейността си.

Органи на управление:

Общото събрание, Управителният съвет, Изпълнителният съвет и Председател.

- ❑ **Общо събрание.** В Общото събрание участват преките и почетните членове - лично, или чрез представител. Общото събрание:
- изменя и допълва устава на Палатата;
 - одобрява насоките за дейността на Палатата;
 - приема отчета за дейността на Управителния съвет;
 - приема бюджета на Палатата;
 - избира и освобождава членовете на Управителен съвет за срок от пет години;
 - избира членовете на Контролния съвет за срок от пет години;
 - отменя решения на другите органи на Палатата, които противоречат на закона, устава или други вътрешни актове, регламентиращи дейността на Палатата;
 - взема решения за преобразуване и прекратяване на Палатата, както и за начина на разпределение на имуществото, останало след удовлетворяване на кредиторите.
- ❑ **Управителен съвет.** За членове на Управителния съвет могат да се избират физически лица измежду преките и почетните членове, респективно техните представители. Юридическите лица, които са членове на Палатата могат да посочват за членове на Управителния съвет и лица, които не са членове на Палатата. Управителният съвет:
- представлява Палатата;
 - осигурява изпълнението на решенията на Общото събрание;
 - определя реда и организира извършването на дейността на Палатата;
 - подготвя и внася в общото събрание проект за бюджет;
 - подготвя и внася в общото събрание отчет за дейността на Палатата;
 - приема планове и програми за дейността на Палатата и отчет на Изпълнителния съвет;
 - определя еднократен и годишен размер на имуществените вноски (членския внос);
 - образува целеви парични фондове;

- образува, реорганизира и прекратява дружества на Палатата;
- приема правилници за дейността на Палатата;
- избира председател и по негово предложение - зам.председател/и на Управителния съвет, които трябва да са изтъкнати личности с опит в стопанската дейност;
- по предложение на председателя определя броя и избира за срок от пет години членовете на Изпълнителния съвет, с изключение на председателя и зам. председателя/ите, които са членове на Изпълнителния съвет по право;
- избира Президиум на Арбитражния съд;
- учредява награди и значки за награждаване на организации, колективи и физически лица за значителен принос при осъществяване целите и дейността на Палатата;
- координира и контролира съвместните дейности между Палатата и регионалните палати /камари/ и развитието на единната система;
- определя адреса на Палатата;
- разпорежда се с имуществото на Палатата;
- извършва ликвидация на Палатата или определя лице за тази дейност;
- изпълнява и други функции, предоставени му от Общото събрание.

□ Изпълнителният съвет:

- организира изпълнението на решенията на Общото събрание и Управителния съвет;
- отчита своята дейност пред Управителния съвет и прави предложения за решения по въпроси от негова компетентност;
- създава съвети, комисии, секции и др. помощни органи на Палатата;
- приема решения по въпроси, поставени от членовете;
- приема вътрешни тарифи за дейността на Палатата;
- приема организационната структура на Палатата;
- приема решения за откриване и закриване на клонове;
- приема решения за предоставяне на дейности на Палатата на регионалните търговско-промишлени палати /камари/, които са в нейната система;
- приема решения за участие на Палатата в други дружества, сдружения и фондации;
- приема други решения в рамките на предоставените му от Управителния съвет правомощия, както и по текущи организационни и финансови въпроси.

□ Председателят:

- ръководи и контролира в съответствие с този устав изпълнението на решенията на Общото събрание, Управителния съвет и Изпълнителния съвет;
- утвърждава щата на Палатата;

- сключва договори с главния секретар, секретар/и/те и другите служители на Палатата;
- свиква заседанията на Управителния съвет и Изпълнителния съвет;
- координира връзките на Палатата с държавните органи;
- отговаря пред Управителния съвет за развитието на единната система на българските търговско-промишлени палати (камари).

Контролни органи

- ❑ **Контролен съвет.** Състои се от три члена. За членове на Контролния съвет могат да бъдат избирани и лица, които не са членове на Общото събрание/съвет. Контролният съвет:
 - контролира финансово-счетоводната дейност и изразходването на средствата в съответствие с утвърдения бюджет;
 - представя свое становище пред Общото събрание и Управителния съвет по предоставените им отчети;
 - отчита своята дейност пред Общото събрание и Управителния съвет;
 - представя становище по възражения на членове на Палатата срещу решения на органите за управление;
 - избира председател между членовете си, който има право да присъства на заседания на Управителния съвет, на Изпълнителния съвет и на Съвета на председателите.

Оперативни органи

- ❑ **Главен секретар:**
 - организира изпълнението на решенията на Изпълнителния съвет;
 - организира административната дейност в Палатата;
 - при отсъствие на зам. председател и при изрично упълномощаване изпълнява негови задължения;
 - организира изпълнението на други текущи задачи, възложени му от председателя и зам. председателя/ите.
- ❑ **Съвет на председателите.** Оперативен орган в Палатата за съдействие на системата на българските търговско-промишлени палати (камари). В Съвета на председателите участват по право председателите на регионалните търговско-промишлени палати (камари), председателят, зам. председателят/ите и главният секретар на Палатата. Съветът на председателите:
 - съгласува взаимоотношенията между Палатата и регионалните търговско-промишлени палати (камари) при извършване на съвместната им дейност;

- предлага на Управителния съвет образуването на съвместни фондове между Палатата и регионалните търговско-промишлени палати (камари) за финансиране на целеви програми и дейности;
- разглежда финансови отчети от съвместната дейност на Палатата и регионалните търговско-промишлени палати (камари);
- предлага на управителните органи на Палатата, в съответствие с тяхната компетентност, проекти за решения по определени проблеми от съвместната дейност на Палатата и регионалните търговско-промишлени палати (камари);
- приема решения регионалните търговско-промишлени палати (камари) да предлагат на членовете си съгласуваност между: устава на Палатата и уставите на регионалните търговско-промишлени палати (камари); наименованията, емблемите, печатите и знамената на Палатата и на регионалните търговско-промишлени палати (камари); участие на представители на Палатата в управителните органи на регионалните търговско-промишлени палати (камари); други действия, насочени към единение на системата на Палатата и регионалните търговско-промишлени палати (камари).

3.1.4. Конфедерация на работодателите и индустриалците в България – КРИБ „Гласът на българския бизнес“ (КРИБ)

КРИБ е доброволно и неправителствено сдружение с нестопанска цел на български и чуждестранни производители и търговци, упражняващи дейност в България, както и на техни организации с нестопанска цел. Конфедерацията е юридическо лице, което осъществява своята дейност в частна полза, със седалище и адрес на управление гр. София, бул. „Александър Стамболийски“ № 55. За контакти: 1463 София, ул. „Хан Аспарух“ №8, тел.: +359 2 981 9169, факс: +359 2 988 6776, website: www.ceibg.bg, e-mail: office@ceibg.bg

С Решение № 637 от 26 юли 2012 год. на Министерския съвет, КРИБ е призната за представителна организация на работодателите на национално равнище за срок от 4 години.

Целите на Конфедерацията са:

- ☐ да представлява и защитава икономическите интереси на своите членове;
- ☐ да насърчава инвестиционната дейност на членовете си и да ги подпомага за насочване, управление и защита на инвестициите им;

- ❑ да защитава интересите на работодателите пред законодателната, изпълнителната и местната власт, синдикалните и представителните организации на работниците и служителите;
- ❑ да подпомага развитието на пазарните принципи в процеса на интеграцията на стопанството на България в европейското и в световното пазарно стопанство;
- ❑ да съдейства за разширяването на българския износ и преодоляване на препятствията пред него;
- ❑ да съдейства за сигурността на търговския оборот на принципите на почтеността, честността на пазарното поведение и зачитане на взаимните интереси;
- ❑ да стимулира икономическото сътрудничество с чуждестранни организации и партньори;
- ❑ да се застъпва за развитието на благоприятна правна и финансова уредба за укрепване и развитие на стопанската дейност в България;
- ❑ да работи за справедлив достъп до ресурсите на държавата и на международните организации за подкрепа на частния сектор;
- ❑ да насърчава отговорното гражданско и социално ангажиране на членовете си за напредъка на българското общество.

Функции и основна дейност

- ❑ Подпомага своите членове, като:
 - приема и работи по тематични програми, свързани с решаване на значими проблеми на индустриалното развитие;
 - приема и работи по програми за съвместни действия за икономическо развитие с други неправителствени организации в национален, регионален и международен мащаб;
 - разглежда и приема проекти, насочени към подобряване на възможностите за тяхното икономическо развитие;
 - привлича експерти и специалисти за решаване на данъчни, митнически, кредитни и други икономически и правни въпроси;
 - проучва условията за конкуренция на пазарите и изискванията за присъединяване и приспособяване към тях;
 - информира своите членове за развитието на пазарите, за пазарните възможности, за обявени международни търгове и други;
 - им съдейства при организиране на техни участия в панаири и изложби;
 - популяризира дейността им и разпространява информация относно развитието и постиженията им;

- набира и разпространява информация за валутно-финансови, митнически и тарифни правила, както и за стандартизация на документите с цел облекчаване на международния стокообмен;
 - подпомага маркетинговата и рекламната дейност на своите членове;
 - поддържа регистър на членовете си;
 - организира издаването, отпечатването и разпространението на периодични издания, книги, брошури и др., които Конфедерацията прецени за необходими за постигане на целите си;
 - създава и/или използва фондове и управлява такива с цел постигане на целите си.
- Защишава своите членове, като:
- формулира и предоставя становища относно съществуващата нормативна уредба, засягаща стопанската дейност, както и предлага и участва в разработването на нова уредба, улесняваща развитието на индустрията и търговията;
 - им предоставя съвети и помощ за получаване на защита и съдействие, когато са застрашени или накърнени техни законни права и интереси;
 - формулира и разпространява принципите на бизнес-етиката.
- Представява своите членове пред:
- законодателната, изпълнителната и местната власт, синдикалните организации, представителните организации на работниците и служителите и обществеността;
 - международни организации;
 - неправителствени и други сродни организации, имащи цели и дейности сходни с тези на Конфедерацията.

Членуване, права и задължения

- **Право на членство имат :**
- български и чуждестранни физически или юридически лица, които имат качеството на търговец според националното си законодателство и осъществяват дейност на територията на Република България;
 - сдружения с нестопанска цел, чиито цели съответстват на целите на Конфедерацията.
- Всеки **член** на Конфедерацията **има право:**
- да участва лично или чрез свой представител в Общото събрание;
 - да избира и да бъде избран в управителните органи на Конфедерацията;

- на един глас в Общото събрание, който се упражнява лично или от присъстващия негов представител;
- да участва в дейностите на Конфедерацията и да ползва нейните услуги;
- да получава нейните издания и информационни услуги;
- да получава информация за дейността на Конфедерацията и на управителните и контролните ѝ органи.

□ Всеки член на Конфедерацията **е длъжен**:

- да спазва Устава;
- да съдейства за постигане целите на Конфедерацията;
- да заплаща встъпителна имуществена вноска и годишна имуществена вноска (членски внос) в брой или по посочена банкова сметка на Конфедерацията;
- да изпълнява решенията на Общото събрание, Управителния съвет и другите органи на Конфедерацията;
- да пази доброто име на Конфедерацията;
- да пази доброто си име в бизнеса, да спазва законите и общоприетите правила на етиката в стопанската дейност.

Конфедерацията има и **почетни членове**, които се приемат от Общото събрание по предложение на Управителния съвет. Те имат всички права на членове на Конфедерацията, с изключение на правото на глас в Общото събрание.

Органи на управление: Общо събрание; Управителен съвет; Председател на Конфедерацията, двама Заместник-председатели и Ковчезник.

□ **Общо събрание.** Състои се от всички членове на Конфедерацията. Общото събрание:

- изменя и допълва Устава на Конфедерацията;
- приема други вътрешни актове;
- определя броя на Управителния съвет, избира и освобождава членовете на Управителния съвет и на Контролния съвет и ги освобождава от отговорност, с изключение на Изпълнителните директори;
- приема основните насоки и програма за дейността на Конфедерацията;
- приема бюджета на Конфедерацията;
- приема годишните отчети на Управителния съвет;
- приема планове и програми за дейността на Конфедерацията;
- взема решение за преобразуване и прекратяване на Конфедерацията;

- отменя решения на другите органи на Конфедерацията, които противоречат на закона, Устава или други вътрешни актове, регламентиращи дейността на Конфедерацията;
- приема почетни членове на Конфедерацията;
- взема и други решения, предвидени в Устава.
- **Управителен съвет.** Състои се най-малко от пет и не повече от двадесет и пет лица – членове на Конфедерацията, които се избират от Общото събрание за срок от 2 години и за не повече от два последователни мандата. Управителният съвет има следните правомощия:
 - приема правилник за организацията на дейността си;
 - осигурява спазването на Устава и решенията на Общото събрание;
 - представлява Конфедерацията и определя обема на представителната власт на своите членове;
 - избира от състава си Председател, Първи Заместник-председател и Втори Заместник-председател на Конфедерацията. Същите изпълняват функциите и на Председател и Заместник-председатели на Управителния съвет. Председателят и Заместник-председателите нямат право на възнаграждение в това си качество;
 - избира от състава си Ковчежник. Последният няма право на възнаграждение в това си качество;
 - взема решения относно размера на имуществените вноски в съответствие с разпоредбите на Устава;
 - приема и изключва членове на Конфедерацията;
 - осъществява общо ръководство на текущата дейност на Конфедерацията и носи отговорност за това;
 - приема проекта на годишен бюджет на Конфедерацията, респ. проекти за частични изменения в одобрения бюджет и го/ги внася в Общото събрание;
 - приема отчет за дейността на Председателя и финансовите отчети на Ковчежника;
 - приема и внася за разглеждане и одобряване от Общото събрание годишен отчет за дейността на Конфедерацията, който включва и отчет за изпълнение на годишния бюджет;
 - следи за осъществяването на целите на Конфедерацията и ефективното изразходване на предвидените средства;
 - разпорежда се с имуществото на Конфедерацията при спазване на изискванията на Устава и в съответствие с целите на дейност на Конфедерацията;

- приема правилници, наредби и други актове и разпоредби, свързани с дейността на Конфедерацията;
- приема периодични работни програми и отчети за тяхното изпълнение, както и други материали и издания;
- дава предварително съгласие за назначаването на Изпълнителен/-и директор/-и на Конфедерацията и определя неговото/тяхното възнаграждение;
- по предложение на Изпълнителния/-те директор/-и определя организационната структура и щатното разписание на Изпълнителното бюро на Конфедерацията;
- приема даренията и завещанията, извършени в полза на Конфедерацията;
- извършва ликвидация на Конфедерацията при прекратяване на неговата дейност;
- взема решение за откриване и закриване на клонове;
- взема решение за участие в други организации;
- приема регламенти за създаването на отраслови и общински структури на Конфедерацията;
- решава създаването и закриването на постоянни и „ад хок“ комитети, определя основните положения на устройството и дейността им и определя състава им;
- взема и други решения предвидени в Устава.

□ Председателят на Конфедерацията:

- представлява Конфедерацията пред трети лица в страната и в чужбина;
- управлява и ръководи дейността на Конфедерацията;
- организира работата на Управителния съвет;
- сключва трудов/-и договор/-и или договор/-и за управление с Изпълнителния/-те директор/-и на Конфедерацията;
- разпорежда се с имуществото на Конфедерацията, когато стойността на разпоредителните сделки, поотделно или в тяхната съвкупност, е под 30 000 (тридесет хиляди) лв. в рамките на една календарна година;
- решава всички други въпроси, които съобразно закона или Устава не са от компетентността на други органи или лица.

□ Ковчежникът:

- осъществява надзор върху финансовото положение на Конфедерацията;
- ежесечно следи дейността на Изпълнителния/-те директор/-и по финансови въпроси;
- проверява финансовите отчети на Изпълнителния/-те директор/-и и ги представя пред Управителния съвет поне веднъж на всеки три месеца.

□ Контролен съвет. Състои се от трима членове, които се избират за срок от 2 години и за не повече от два последователни мандата. Контролният съвет:

- следи за изпълнението на решенията на Общото събрание и Управителния съвет;
- следи за правилното използване и опазване на имуществото на Конфедерацията ;
- прави проверки по предходните точки най-малко веднъж на три месеца;
- изготвя и представя пред Общото събрание годишен отчет за своята дейност;
- при необходимост иска свикване на Управителния съвет за обсъждане на констатациите от направени проверки.

Дейността на Конфедерацията се подпомага от Изпълнително бюро, оглавявано от един или двама **Изпълнителни директори**. По решение на Управителния съвет като помощни органи могат да се създават постоянни или „ад хок“ комисии.

Дейността на Управителния съвет се подпомага от **Консултативен съвет**.

- **Изпълнителни директори**. Ръководят Изпълнителното бюро на Конфедерацията и има следните правомощия:
 - ръководят административно структурите на Конфедерацията и обслужва оперативната работа на Управителния съвет, Председателя, Заместник-председателите и Ковчежника;
 - представляват Конфедерацията пред трети лица в страната и в чужбина при изрично овластяване от Управителния съвет;
 - организират изпълнението на решенията на Общото събрание, Управителния съвет и Председателя на Конфедерацията;
 - предлагат на Управителния съвет проекти за работни програми на Конфедерацията в съответствие с целите ѝ;
 - предлагат за утвърждаване от Управителния съвет проекти за организационна структура и щатно разписание на Изпълнително бюро;
 - сключват трудовите договори с щатния състав на Изпълнително бюро на Конфедерацията;
 - представят по искане на Ковчежника финансови отчети;
 - изпълняват и други задачи, възложени му/им от Председателя на Конфедерацията.
- **Консултативен съвет**. Състои от видни общественици и бизнесмени, чиито опит, знания и престиж биха допринесли за развитието на Конфедерацията и успеха на нейната мисия. Управителният съвет избира членовете на Консултативния съвет. Консултативният съвет осигурява консултативна помощ и подкрепа на членовете на Управителния съвет за ефективното управление на Конфедерацията и постигане на нейните цели.

3.1.5. Организации на работодателите в икономическа дейност «Производство на основни метали»

Българската асоциация на металургичната индустрия /БАМИ/ е сдружение с нестопанска цел, в което членуват работодатели, български и чуждестранни юридически и физически лица, извършващи дейности в областта на металургичната индустрия и съпътстващите я производства, дейности и услуги.

В Асоциацията със статут на асоциирани членове участват юридически лица с нестопанска цел и висши учебни заведения.

БАМИ извършва своята дейност в частна полза на своите членове и изпълнява решенията на органите ѝ за управление при спазване на законите на Република България, със седалище: гр. София, бул. "Ал. Стамболийски" 205, ет. 4, тел.: 02/920 40 47, 02/920 37 39, email: bcm@mb.bia-bg.com, web: www.bcm-bg.com

Целите на Асоциацията са:

- ❑ да защитава интересите на своите членове и да ги подпомага при осъществяването на тяхната дейност;
- ❑ да работи за създаването на бизнес-среда, насърчаваща конкурентноспособността и устойчивото развитие на металургичната индустрия и на фирмите - членове;
- ❑ да изгражда благоприятен публичен образ и добра бизнес-репутация на своите членове и на сектора;

Функции и основна дейност:

- ❑ Обединяване и съгласуване на позициите и интересите на всички членове и тяхното представяне пред държавните и местни органи пред социалните партньори пред други национални и международни организации, включително и тези на ЕС.
- ❑ Организиране и провеждане на различни мероприятия, самостоятелно или съвместно с други структури от страната и ЕС;
- ❑ Ефективни съвместни действия и представителство на БАМИ на национално работодателско ниво от БСК-съюз на българския бизнес;
- ❑ Сътрудничество с Международния институт по чугун и стомана – IISI;
- ❑ Членство и участие в работата на европейските работодателски организации за производство на черни и цветни метали – EUROFER и EUROMETAUX.

Членуване, права и задължения:

- ☐ Членуването в Асоциацията е доброволно. В нея могат да членуват работодатели, български и чуждестранни юридически и физически лица, които са търговци по смисъла на търговския закон, извършващи дейности в областта на металургичната индустрия и съпътстващите я производства, дейности и услуги, които са приели Устава и нейните цели.
- ☐ Членовете на Асоциацията запазват своята юридическа и икономическа самостоятелност.
- ☐ Членският състав на Асоциацията е неограничен.

Членовете на Асоциацията имат право:

- ☐ Да участват в нейната работа и да гласуват в Общото събрание.
- ☐ Да участват в органите на управление и работните й структури.
- ☐ Да поставят пред нея въпроси от своята дейност за разглеждане и съдействие.
- ☐ Да се ползват от имуществото и резултатите от нейната дейност.
- ☐ Да искат нейното съдействие в защита на интересите си.
- ☐ Да бъдат информирани за дейността на Асоциацията и да присъстват на заседания на Управителния и на Контролния съвети, когато се разглеждат въпроси от техен интерес.

Задължения на членовете:

- ☐ Да спазват Устава и да изпълняват решенията на ОС и другите ръководни органи на Асоциацията.
- ☐ Да съдействат за постигане на нейните цели и за изпълнение на задачите й.
- ☐ Да плащат редовно определеният им членски внос.
- ☐ Да предоставят информация за дейността на фирмата, която е необходима за изпълнение на целите и задачите на Асоциацията, освен когато представлява търговска тайна или може да увреди интересите на съответния член.

Органи на управление

- ☐ Асоциацията се управлява чрез общо събрание. Общото събрание на БАМИ се състои от всички нейни членове. Всеки член участва в Общото събрание чрез своя законен представител или чрез пълномощник и има право на един глас. Общото събрание се свиква от Управителния съвет най-малко веднъж на една година. Решенията на Общото събрание са задължителни за другите органи на Асоциацията и за членовете й. Те се взимат при явно гласуване с обикновено или квалифицирано мнозинство.

Общото събрание на Асоциацията:

- ☐ Приема, отменя, изменя и допълва устава на Асоциацията.

- ☐ Избира и освобождава членовете на Управителния и Контролния съвети, определя техния състав и контролира тяхната дейност.
- ☐ Взема решения за преобразуване или прекратяване на Асоциацията и за обявяването ѝ в ликвидация.
- ☐ Заедно с решението за прекратяване и ликвидация, приема решение за разпределяне на останалото след удовлетворяване на кредиторите имущество.
- ☐ Взема решения за смяна на седалището и наименованието на Асоциацията.
- ☐ Приема основните насоки за дейността на Асоциацията .
- ☐ Приема отчета за дейността на Управителния и Контролния съвети и ги освобождава от отговорност.
- ☐ Приема бюджета на Асоциацията .
- ☐ Определя размера на встъпителната вноска и на годишния членски внос на членовете на Асоциацията .
- ☐ Изменя и отменя решения на Управителния и Контролния съвети.
- ☐ Взема други решения, в съответствие с Устава.
- ☐ Решенията на Общото събрание са задължителни за другите органи на Асоциацията и за членовете ѝ.

Управителен съвет:

- ☐ Съставът и членовете на Управителния съвет се определят и избират от Общото събрание за срок от 3 години.
- ☐ Управителният съвет се състои най-малко от три лица, членове на Асоциацията.
- ☐ При избора на Управителен съвет, Общото събрание следи за представителство на всички групи членове по предмет на дейност в бранша.
- ☐ **Юридическите лица, членове на Управителния съвет, се представляват от техния законен представител или специално упълномощено за това лице.**

Правомощия на управителния съвет:

- ☐ Представява Асоциацията, както и определя обема на представителната власт на отделни негови членове.
- ☐ Организира изпълнението на решенията на Общото събрание и отчита своята дейност пред него.
- ☐ Избира от своя състав председател
- ☐ Разпорежда се с имуществото на Асоциацията при спазване на изискванията на Устава.
- ☐ Приема общи насоки, планове и програми за дейността на Асоциацията.
- ☐ Приема и внася в Общото събрание проект на бюджет и размера на годишния членски внос на членовете на Асоциацията.
- ☐ Подготвя и внася в Общото събрание отчет за дейността на Асоциацията.
- ☐ Приема, освобождава и изключва членове на Асоциацията.

- ☐ Дава статут на Асоцииран член на Асоциацията
- ☐ Определя реда и организира извършването на дейността на Асоциацията, включително и тази в обща полза, и носи отговорност за това.
- ☐ Назначава помощни органи и упълномощава трети лица да извършват част от дейността му
- ☐ Определя Изпълнителния директор и неговите компетенции по оперативното управление на Асоциацията.
- ☐ Взема решения за участия и прекратяване на участия в други български и международни организации.
- ☐ Приема решения за промяна адреса на управление.
- ☐ Образува целеви парични фондове.
- ☐ Предлага ликвидатор.
- ☐ Управлява активите на Асоциацията и взема решения за разпореждане с финансовите й средства.
- ☐ Взема решения по всички въпроси, които по закон или съгласно Устава не спадат в правата на друг орган.
- ☐ Членовете на Управителния съвет не получават възнаграждение.

Председател на Управителния съвет

- ☐ Организира изпълнението на решенията на Общото събрание и Управителния съвет.
- ☐ Свиква и ръководи заседанията на Управителния съвет.
- ☐ Сключва, изменя и прекратява трудовите правоотношения с изпълнителния директор.
- ☐ Представява Асоциацията пред трети лица при осъществяване на правоотношения в страната и чужбина.
- ☐ Изпълнява и други функции, предоставени му от Общото събрание и от Управителния съвет.

Контролен съвет

- ☐ Контролният съвет се състои от 3 члена, които се избират измежду членовете на Асоциацията от Общото събрание за срок от 3 години. Контролният съвет избира председателя си от своя състав.
- ☐ Не могат да бъдат членове на Контролния съвет лицата, посочени в чл. 22, ал. 6.
- ☐ Членове на Контролния съвет могат да бъдат освобождавани от длъжност и преди изтичане на мандата, при настъпване на някое от обстоятелствата по чл. 22 ал. 4.

Правомощия на контролния съвет:

- ☐ Проверява изпълнението на решенията на Общото събрание и на Управителния съвет.
- ☐ Контролира законосъобразността и целесъобразността на изпълнението на решенията на органите на управление на Асоциацията.

- ☐ Контролира за правилното опазване имуществото на Асоциацията
- ☐ Дава заключения по годишния отчет, баланса и бюджета на Асоциацията и се отчита за дейността си пред Общото събрание.
- ☐ Когато установи съществени законови нарушения и нарушения на Устава, Контролният съвет прави искане пред Управителния съвет за свикване на Общо събрание.

3.2. Организации на работниците и служителите

3.2.1. Конфедерация на независимите синдикати в България (КНСБ)

КНСБ е юридическо лице със свой печат, щемпел, знак, знаме и химн, утвърдени от нейния Координационен съвет (КС). Седалището на Конфедерацията е в град София, район Триадница, площад „Македония“ №1 или друг определен от КС адрес. За контакти: 1040 София, пл. „Македония“ №1, website: www.knsb-bg.org.

С Решение № 635 от 26 юли 2012 год. на Министерския съвет, КНСБ е призната за представителна организация на работниците и служителите на национално равнище за срок от 4 години.

Основната цел на КНСБ е представителство и защита на трудовите, социалните и синдикалните права и интереси на: синдикалните членове, работниците и служителите; специфични права на жените, безработните, инвалидите, децата, учащите, студентите, пенсионерите, самонаетите и временно пребиваващите в чужбина работници и служители български граждани, както и на чужди граждани работещи в България.

Основни функции

- ☐ сътрудничество с органи и институции в страната имащи право на законодателна инициатива;
- ☐ разработване и отстояване на свои проекти и програми или синдикални изисквания към проектите и програмите на законодателната и изпълнителната власт;
- ☐ участие в преговори, сключване на споразумения и договори с централната и местните изпълнителни власти, както и с организации на работодателите;
- ☐ упражняване на предоставените ѝ от закона правомощия по прилагането и спазването на трудовото и социално законодателство;
- ☐ организиране и провеждане на протестни и солидарни действия, в т.ч. и общонационални стачки;

- ❑ предприемане на инициативи за ратификация и прилагане на международни конвенции, спогодби и препоръки, свързани с трудовите, осигурителните и синдикални права;
- ❑ поддържане на информационен обмен и взаимодействие с международни синдикални организации, както и на контакти с други синдикални организации в страната;
- ❑ утвърждаване на ценностите и механизмите на европейския социален модел;
- ❑ ресурсно обезпечаване и прилагане съвместно с основните членове на съгласувани политики по кадровото осигуряване, мотивиране и привличане на нови членове и изграждане на позитивен медиен образ на синдиката;
- ❑ утвърждаване на работническия спорт като средство за възстановяване работоспособността на работниците и служителите;
- ❑ разширяване влиянието на Конфедерацията в гражданското общество чрез сътрудничество с организации, съюзи и сдружения.

Членство в КНСБ

Членството в КНСБ е колективно. Колективните членове на Конфедерацията могат да бъдат основни и асоциирани.

- ❑ **Основни колективни членове** на Конфедерацията са всички федерации, отрасли, браншови синдикати и съюзи, които приемат програмните документи и устава на Конфедерацията. Федерациите, отрасловите и браншовите съюзи са доброволни обединения на синдикални организации и сдружения, организирани по отраслов/браншов, производствен и териториален признак. Всеки основен член на КНСБ има следните права:
 - да представлява и защитава специфичните интереси на своите членове в ръководните органи на Конфедерацията, пред други синдикални организации, организации на работодателите и органите на държавната власт;
 - да избира и отзовава свои представители в ръководните органи на Конфедерацията в съответствие със статутите на тези органи;
 - да избира свободно начина и формата на своето организационно изграждане и функциониране;
 - да участва при вземането на решения от Координационния съвет с право на глас, съгласно изискванията на устава;
 - да предлага и получава от други членове на Конфедерацията съвместни или солидарни действия;
 - да ползва имуществото на КНСБ при спазване изискванията на устава и по ред и условия, определени от КС на КНСБ.

- ❑ **Асоциирани членове на КНСБ** могат да бъдат всички съюзи, сдружения, движения и организации, които са изградени на базата на членствени правоотношения и които наред със своята основна дейност изпълняват социални и синдикални дейности или функции. Не могат да бъдат асоциирани членове на КНСБ организации имащи статут на политически партии, коалиции и движения, както и организации с националистическа идеология. Асоциираните членове на Конфедерацията имат следните права и задължения:
- да уреждат своите взаимоотношения с Конфедерацията с двустранни договори;
 - да получават методическа и информационна помощ от Конфедерацията;
 - да получават от и да предлагат на останалите членове на КНСБ солидарни действия;
 - да спазват договореностите си с Конфедерацията;
 - в случаите на несъгласие с решенията на Конфедерацията да не пречат с действия или бездействия за реализирането на взетите решения.

Органи на КНСБ:

Органи на Конфедерацията са: Конгресът, Координационният съвет (КС), Изпълнителният комитет (ИК), Президентът на КНСБ, както и Централната контролна комисия (ЦКК).

- ❑ **Конгрес**. Висш орган на КНСБ. Редовните конгреси се провеждат веднъж на пет години. Решенията за тяхното провеждане се вземат от Координационния съвет. При необходимост могат да се провеждат извънредни конгреси, които имат всички правомощия на редовен конгрес. Конгресът:
- обсъжда и приема отчетите за дейността на Координационния съвет и Централната контролна комисия;
 - обсъжда и приема програмните документи на Конфедерацията;
 - приема, допълва и променя устава на Конфедерацията;
 - избира за срока на мандата и освобождава президент и вицепрезиденти на КНСБ, председател на ЦКК и неговите заместници;
 - взема решение за преобразуване или прекратяване на Конфедерацията;
 - приема обща бюджетна рамка за приходите и разходите на КНСБ за срока на мандата, разпределена по години;
 - взема решение и по други въпроси, свързани с дейността на КНСБ.
- ❑ **Координационен съвет**. Колективен орган за управление, който организира и провежда цялостната дейност на Конфедерацията между два конгреса. В състава на КС влизат по право председателят, зам-председателите, изпълнителните секретари на КНСБ, председателите на основни членове на Конфедерацията с численост над 2000 членове и по един председател на РКС на КНСБ от всяка от

административните области на страната. В работата на КС с право на съвещателен глас участват ръководителите на асоциираните членове на КНСБ, председателят на ЦКК, председателите на основни членове с численост под 2000 души. Координационният съвет:

- организира и координира изпълнението на решенията на конгреса като приема насоки, приоритети, програми, политики и други;
- приема позиции и становища на Конфедерацията;
- предоставя мандат за водене на преговори за сключване на споразумения, по проекти за нормативни актове и други;
- контролира и оценява изпълнението на конгресните решения и текущата дейност на ръководните органи и териториалните структури на Конфедерацията;
- приема и изключва основни членове на Конфедерацията;
- избира и освобождава изпълнителните секретари на КНСБ, директора на Института за социални и синдикални изследвания в рамките на мандата по предложение на президента на КНСБ и представителите на основни членове от материалната и бюджетната сфера по предложение на президента на КНСБ и членовете на КС;
- утвърждава назначаването/освобождаването на председателите на РС, зам.-председателите на обществени начала на РС и общинските координатори на КНСБ;
- утвърждава годишните финансови отчети, проекти за бюджет и щат на Конфедерацията, както и други документи, регламентиращи финансовата дейност на Конфедерацията;
- при необходимост може да взема решение за създаване на фондове и утвърждава механизми за тяхното формиране и разходване;
- взема решение за участие в търговски дружества и сдружения с нестопанска цел, както и за осъществяване на стопанска дейност, свързана с предмета на дейност на КНСБ;
- взема решение за обявяване, прекратяване и отмяна на общонационални стачни и други мащабни протестни и солидарни действия. Приема общовалидни съгласувателни процедури за провеждане на стачни действия от синдикални организации;
- взема решения за членство на КНСБ в международни синдикални обединения и организации и определя механизма за набиране на международния членски внос;
- определя ежегодно задължителен диференциран минимум на дължимия членски внос от основните членове;

- взема решение за придобиване и разпореждане с дълготрайни активи на КНСБ;
- приема и координира общата политика на КНСБ в международни структури и форуми;
- утвърждава споразумения за защита на трудови и социални права в т.ч и взаимно признаване на синдикалното членство със синдикални организации от страните членки на ЕС;
- разработва и приема правилник за дейността си, както и други вътрешнонормативни актове;
- определя временно изпълняващи длъжностите при смърт, поставяне под запрещение, оставка или невъзможност за изпълнение на задълженията;
- определя и променя териториалните граници и организационния състав на регионалните структури на Конфедерацията и приема статут за дейността им;
- създава временни и постоянно действащи помощни органи, определя броя и избира ръководствата им и утвърждава техния статут (Арбитражна комисия, Национален стачен комитет, Консултативни комитети).

□ **Изпълнителен комитет (ИК).** Постоянно действащ колективен орган за оперативно управление дейността на КНСБ. В състава на ИК влизат по право председателят, зам-председателите и изпълнителните секретари на КНСБ и избрани от Координационния съвет представители на основните членове на КНСБ. По своя преценка ИК може да привлича външни експерти за консултантски услуги и да създава работни групи по различни проблеми. Изпълнителният комитет:

- организира оперативното изпълнение на решенията на Конгреса и КС на КНСБ;
- внася за утвърждаване в КС финансови отчети, проекти за бюджет и щат на КНСБ, както и други документи регламентиращи финансовата дейност на Конфедерацията;
- приема програми за изследвания, експертизи, анализи, консултации, обучения и др.;
- създава експертни, изследователски и други работни групи и звена, подпомагащи оперативната му дейност;
- определя представителите на КНСБ в органите на тристранното сътрудничество и други органи изградени на трипартитна основа, както и екипите за водене на преговори със социалните партньори на национално ниво;

- съдейства за осъществяване на непосредствени контакти и работно взаимодействие между основните членове и териториалните структури на КНСБ;
 - подпомага и контролира дейността на териториалните структури и ИССИ на КНСБ;
 - подпомага основните членове при решаване на спорове и конфликти;
 - приема позиции, становища и декларации свързани с дейността на КНСБ;
 - определя възнагражденията на президента и вицепрезидентите на КНСБ и на председателя и на заместник -председателите на ЦКК;
 - разглежда годишните отчети и резултати от дейността на търговските дружества и юридически лица с нестопанска цел, в които КНСБ участва, докладвани от съответните представители на Конфедерацията в техните органи на управление и контрол;
 - взема оперативни решения, невключени в компетенциите на КС.
- **Президент.** Президентът представлява Конфедерацията и изпълнява следните функции:
- свиква и ръководи заседанията на КС и ИК;
 - сключва национални споразумения с органите на изпълнителната власт и организации на работодателите;
 - инициира и организира провеждането на национални конференции, дискусии и форуми по значими проблеми за дейността на КНСБ;
 - организира и контролира изпълнението на решенията на КС и ИК на КНСБ и се отчита пред тях;
 - по искане на основните членове подпомага развитието на отрасловото/браншово тристранно сътрудничество и колективното договаряне;
 - инициира и подпомага процесите на консолидация на основните членове;
 - разпределя, ръководи, и контролира дейността на вицепрезидентите на КНСБ. В случай на отсъствие определя в писмен вид свой заместник измежду тях.
 - внася предложения по организационни и кадрови въпроси в КС или ИК в съответствие с техните правомощия;
 - урежда правоотношенията и договаря размера на възнагражденията с лицата заемащи изборни длъжности и със щатния персонал на КНСБ, както и сключва договори със сътрудници;
 - инициира изграждането на общи синдикални съвети за координация в икономически структури, обединяващи предприятия в повече от един отрасъл или бранш;
 - взема оперативни решения, невключени в правомощията на КС и ИК.

❑ **Вицепрезиденти.** Вицепрезидентите на КНСБ:

- заместват президента в негово отсъствие;
- по решение на КС и ИК представляват КНСБ и ръководят работни групи за преговори на национално равнище;
- осъществяват оперативни контакти между основните членове, органите на КНСБ, изпълнителната власт и организациите на работодателите;
- подпомагат президента при изработването и реализацията на политиката в съответните направления;
- ръководят и контролират дейността на изпълнителните секретари, за които отговарят;
- организират оперативно изпълнение на решенията на КС и ИК, като ръководят и контролират дейността на функционалните звена в съответните направления.

❑ **Изпълнителни секретари.** Изпълнителните секретари на КНСБ:

- по предоставени пълномощия представляват КНСБ пред организации на работодателите, държавни институции и местни власти;
- методически подпомагат основните членове, ръководните органи на КНСБ и териториалните й структури в направленията, за които отговарят;
- ръководят, организират и контролират цялостната дейност на функционалните звена намиращи се на тяхно пряко подчинение.

❑ **Централна контролна комисия (ЦКК).** Орган за цялостен контрол на изпълнението на Устава и решенията на ръководните органи на Конфедерацията, на финансово стопанската дейност и участието в съвместни дейности на КНСБ, на нейните органи и звена. Състои от председател и заместник-председатели, избрани от Конгреса, както и представители на основните членове на Конфедерацията с численост над 10 000 души избрани от техните органи. Централната контролна комисия:

- планира, ръководи и провежда вътрешния финансов и организационен контрол на КНСБ;
- определя функциите и задълженията на щатния си персонал;
- дава методически указания и препоръки на контролните органи на основните членове и териториалните структури и следи за тяхното еднакво прилагане;
- организира и провежда обучение на контролните органи на основните членове;
- контролира текущо спазването на принципите, правата и задълженията по Устава на КНСБ, изпълнението на решенията на ръководните органи на КНСБ и документацията за постъпленията и отчисленията на членски внос;

- по свое решение или по предложение на Координационния съвет, текущо информира КС и ИК на КНСБ за своите констатации и подготвя при необходимост мотивирани предложения за решения до КС по въпроси от неговите компетенции;
- осъществява информационния обмен и координация с контролните комисии на основните членове.

Помощни органи

- **Национален стачен комитет:** Националният стачен комитет е помощен орган на ИК и КС на КНСБ за организиране и провеждане на национални синдикални стачни и протестни действия. НСК се състои от Председател, Зам.председател и членове. Членовете на НСК са от различни федерации, синдикати и териториалните структури на КНСБ като същите по региони се явяват пълномощници на НКС. Членовете на НСК избират Оперативен съвет, който ежедневно се информира за колективните трудови спорове и координира дейността на националната стачна мрежа. Дейността на НСК се определя с решения на ИК и КС на КНСБ.
- **Арбитражна комисия (АК):** Съгласно чл. 22, ал.3, т.1. от Устава на КНСБ, АК е постоянно действащ помощен орган на КС за уреждане на спорове между структури на Конфедерацията. Председателят, секретарят и членовете на комисията се избират от КС на КНСБ. Предмет на обсъждане и решаване от страна на Арбитражната комисия са възникнали спорове между структури⁶¹ на КНСБ във връзка с прилагане разпоредбите на Устава на КНСБ. Основна цел на АК при обсъждане на възникнали спорове е въз основа на изяснената фактическа обстановка и в съответствие с Устава на КНСБ постигане взаимно приемливо за спорещите страни решение. Арбитражната комисия постига целта си чрез процедури за помирение в хода на арбитражното производство. В случай, че помирение по спора не се постигне, АК внася спора за обсъждане в КС на КНСБ с предложение за решение.
- **Консултативни комитети:** Социално партньорство и колективно договаряне; Икономическа политика и заетост, доходи; Социална защита; Юридически консултативен комитет; Обучение, квалификация и проекти.

Териториални структури на КНСБ

КНСБ изгражда за срока на мандата единни териториални структури на конфедерален принцип – Регионални съвети (РС) и Общински съвети (ОС).

⁶¹ По смисъла на чл. 22, ал.3, т.1. от Устава на КНСБ, под „структури“ се разбират основните членове на КНСБ, териториалните й структури и синдикални организации (СО).

- ❑ **Регионални съвети.** Постоянно действаща структура за подпомагане дейността на синдикалните организации чрез общо координиране, взаимно информиране и оказване на експертно консултантска помощ на техните ръководства. Състои се от представители на основните членове определени от председателите на СО в региона, председателя и зам.-председателя на РС и общинските координатори на КНСБ. В работата на РС на КНСБ участват с право на съвещателен глас упълномощени представители на асоциираните членове на КНСБ в региона, териториалните синдикати и експертите от регионалната експертна кантора. Регионалният съвет на КНСБ:
- защитава синдикалните интереси и участва в регионални преговори със социалните партньори, държавни, частни, обществени органи и организации;
 - упражнява предоставените му от закона правомощия по прилагането и спазването на трудовото и социално законодателство;
 - съгласува и подпомага действията на синдикалните организации от региона за реализация на програмата на КНСБ и изпълнение на решенията на ръководните органи на Конфедерацията;
 - подпомага изграждането на нови синдикални организации;
 - осигурява информационен обмен между синдикалните организации и ръководните органи на КНСБ и основните членове;
 - осъществява безплатното, експертно-консултантско обслужване на ръководствата на легитимните синдикални организации;
 - подпомага и консултира подготовката и провеждането на ефективни стачни действия от синдикални организации в региона след съгласуване със съответния основен член;
 - утвърждава годишния финансов отчет, проектите на бюджет и щат;
 - участва в организацията, координацията и провеждането на общонационални, отраслови и регионални протестни и солидарни стачни действия;
 - подпомага и консултира подготовката и провеждането на ефективни стачни действия от синдикални организации в региона след съгласуване със съответния основен член;
 - избира от състава си Изпълнителен комитет и Регионален стачен комитет;
 - избира и предлага за утвърждаване от КС на КНСБ председател на РС и зам. – председател на РС на обществени начала за срока на мандата;
 - приема ежегодно отчета на председателя на РС и ръководената от него регионална експертна кантора.
- ❑ **Общински съвет (ОБС).** Орган за съгласуване на интересите и координиране на действията на синдикалните организации от съответната община. Състои се от председателите на синдикалните организации и общинския координатор на

КНСБ. В работата на ОбС могат да участват представители на новосъздадени синдикални сдружения в територията, които имат за партньор местните власти или работодатели, действащи на местно ниво и поради спецификата си не се вписват в съществуващите отрасли, браншови и други структури на КНСБ. Общинският съвет на КНСБ:

- защитава синдикалните интереси и участва в общински преговори със социалните партньори, местните власти, държавни органи, частни и обществени организации и организации на работодателите;
- изразява становища и отстоява позиции по общински програми и мероприятия;
- съгласува и подпомага действията на синдикалните организации от региона за реализация на програмата на КНСБ и изпълнение на решенията на ръководните органи на Конфедерацията;
- участва в организацията, съгласуването и провеждането на общонационални, териториални и общински протестни солидарни действия;
- изпълнява решенията на РС и на ръководните органи на КНСБ;
- предлага за утвърждаване от КС на КНСБ общински координатор.

□ Общинският координатор на КНСБ:

- представлява КНСБ и ОбС на общинско ниво пред социалните партньори, държавни, частни, обществени органи и организации и пред средствата за масова информация;
- ръководи делегацията на КНСБ, упълномощена от ОбС, в общинския съвет за тристранно сътрудничество;
- участва в преговорите и подписването на общински колективни трудови договори и споразумения;
- подпомага изграждането на нови синдикални организации на КНСБ в общината;
- осигурява информация до РС за организационното състояние и текущите проблеми на синдикалните организации в общината;
- осигурява експертно консултантско обслужване и обучение на ръководствата на легитимните синдикални организации;
- свиква и ръководи заседанията на ОбС.

Централа на КНСБ:

- Конгресно ръководство: Президент на КНСБ и Вицепрезиденти на КНСБ
- Кабинет:
- Направления и департаменти: направление „Обща синдикална политика“; департамент „Организация, координация и информация“; департамент „Социален

диалог и колективно трудово договаряне”; департамент „Обучение, квалификация и проекти”; департамент „Правна закрила на труда и законотворческа дейност”; направление „Защита на синдикалните права и синдикализация”; департамент „Синдикализация”; департамент „Защита на синдикалните права и трудови конфликти”; направление „Социална политика”; департамент „Социална защита, безопасност и здраве при работа”; департамент „доходи и жизнено равнище”; направление „Икономическа и структурна политика. Пазар на труда”; департамент „Икономическа и структурна политика”.

Основни членове (федерации, синдикати, съюзи)

- ☐ Синдикат на българските учители
- ☐ Федерация на независимите синдикални организации от леката промишленост
- ☐ Национална федерация „Метал-електро”
- ☐ Национална федерация на труда „Химия и индустрия”
- ☐ Синдикат на железничарите в България
- ☐ Федерация на независимите строителни синдикати
- ☐ Федерация на синдикалните организации от горското стопанство и дървопреработващата промишленост
- ☐ Федерация на независимите синдикати на миньорите
- ☐ Федерация на синдикатите в здравеопазването
- ☐ Федерация на независимите синдикати от държавното управление и организации
- ☐ Синдикална федерация „Металици”
- ☐ Съюз на транспортните синдикати в България
- ☐ Независима синдикална федерация на търговията, кооперациите, туризма и услугите
- ☐ Федерация на независимите синдикални организации от хранителната промишленост
- ☐ Синдикат на автотранспортните работници в България
- ☐ Синдикална федерация съобщения
- ☐ Федерация на независимите синдикални организации от Българската армия
- ☐ Федерация на синдикати от военно-промишления комплекс
- ☐ Федерация на независимите синдикати от земеделието
- ☐ Независим синдикат на тютюноработниците
- ☐ Национална федерация на енергетиците
- ☐ Национален браншов синдикат „Водоснабдител”
- ☐ Независим учителски синдикат
- ☐ Синдикална федерация на организациите от електрониката, машиностроенето и информатиката

- ☐ Независима синдикална федерация на кооперативните организации
- ☐ Национален Банков Синдикат
- ☐ Независима синдикална федерация на енергетиците в България
- ☐ Синдикат на туризма в България
- ☐ Синдикат „Корабостроител“- Варна
- ☐ Синдикат на производителите на бира, храни и напитки
- ☐ Моряшки синдикат
- ☐ Национален браншов синдикат „Висше образование и наука“
- ☐ Национален синдикат на икономистите и одиторите в България - КНСБ
- ☐ Независима синдикална федерация „Култура“
- ☐ Съюз на българските музикални и танцови дейци

Асоциирани членове:

- ☐ Съюз на артистите в България – www.uba.bg
- ☐ Съюз на българските музикални и танцови дейци -www.ubmd-bg.org
- ☐ Съюз на инвалидите в България - www.disability-bg.org
- ☐ Национален браншови пчеларски съюз – <http://nbps.press.bg>
- ☐ Българска работническа спортна федерация - www.bwsf-bg.org
- ☐ Национална занаятчийска камара - www.nzkgb.org
- ☐ Сдружение на надомните работници - Адрес: ул. "Цар Симеон" 112, ет.3, тел. 931 55 40, GSM 0897 805 749, e-mail anr_bg@mail.com
- ☐ Национално сдружение на възрастните хора - Адрес: 1040 София,пл."Македония" 1, ет.1, Тел. 4010 560, 4010 610 , Факс 9170 610, e-mail: naop_bg@abv.bg

Институтът за синдикални и социални изследвания (ИССИ)

ИССИ е поделение на КНСБ и има статут на юридическо лице. Основни функции на института са изследвания, консултации и обучение в следните области: развитие на синдикализма и индустриалните отношения - историческо развитие; структури; социално партньорство; колективно договаряне; колективни трудови спорове; протестни действия и стачки; международно синдикално движение; пазар на труда и стратегии на синдикатите; приватизация; социална политика – жизнено равнище, цени, доходи, социална защита.

Основните резултати от изследванията на ИССИ се използват от КНСБ при преговорите с правителството, международните финансови институции и при изработване на стратегията на Конфедерацията в различни проблемни области. През 1995 г. ИССИ е регистриран в консултантския регистър на програмата FHARE. Институтът е национален кореспондент на Европейската обсерватория по индустриални отношения към Европейската фондация за

подобряване на условията на живот и труд и участва в Мрежата за глобална политика (GPN) към Института за икономическа политика във Вашингтон, САЩ, Глобалната мрежа на синдикатите за изследвания (GURN) към МОТ, мрежата по колективно договаряне към Европейската конфедерация на профсъюзите (ЕКП) и др. ИССИ публикува изследователски разработки, брошури, тримесечен информационен бюлетин “Жизнено равнище” и тримесечен информационен бюлетин “Социална Европа”. Към него е изграден Ресурсен център, в който се събира българска и чуждестранна литература по направления, представляващи интерес за синдикатите.

3.2.2. Конфедерация на труда „Подкрепа” (КТ „Подкрепа”)

КТ „Подкрепа” е юридическо лице със седалище в гр.София. Този статут е придобит с вписване в регистъра на Софийски градски съд, съгласно процедурата за регистрация на сдружения с нестопанска цел. За контакти: 1000 София, ул. „Ангел Кънчев” 2, тел: (+359 2) 987 68 82, факс (+359 2) 987 05 57, website: www.podkrepa.org, e-mail: [press_center @ podkrepa.org](mailto:press_center@podkrepa.org)

С Решение № 636 от 26 юли 2012 год. На министерския съвет, КТ „Подкрепа” е призната за представителна организация на работниците и служителите на национално равнище за срок от 4 години.

Цел и предмет на дейност

Защита на правата, достойнството, професионалните и социалните интереси на членовете на организацията в Конфедерацията чрез:

- ❑ осигуряване на правата в сферата на професионалната дейност, заплащането на труда, социалните условия, техническата безопасност и охраната на труда.
- ❑ защита на здравето, материалните, обществените и културните интереси на своите членове и техните семейства.
- ❑ съгласуване и защита интересите на работниците и служителите с тези на работодателите за просперитета на предприятията, с приоритет на работниците и служителите;
- ❑ полагане на системни усилия за осъществяване на пълното равенство между мъжете и жените при реализиране на трудовите им права;
- ❑ провеждане на обучение, консултации и квалификация в областите на трудово-правните отношения, социалното осигуряване, условията на труд, екологията, индустриалните отношения, заетостта, професионалната квалификация, преквалификация и основите на гражданското общество;

- ❑ разпространяване на демократични идеи и укрепване на доверието, взаимопомощта и солидарността в обществото;
- ❑ влияние върху формирането на социално-икономическата политика на държавата за подобряване материалното състояние и справедливото разпределение на обществения продукт въз основа на принципите на социалното партньорство;
- ❑ противопоставяне на всякакви опити за въвеждане на каквато и да е форма на диктатура като държавно управление;
- ❑ противопоставяне на дискриминация поради расова, национална, етническа или религиозна принадлежност.

Представителство

КТ “Подкрепа” се представлява от президента, а в негово отсъствие от вицепрезидента или упълномощен от Изпълнителния съвет негов член.

Членство, права и задължения

- ❑ **Колективни членове** на КТ “Подкрепа”. пълноправните (синдикални организации -националните федерации, националните синдикати и синдикалните регионални съюзи, регистрирани от Конфедерацията като нейни поделения, по ред и начин определен от Конфедеративния съвет) и асоциираните членове (организации, чиито цели и предмет на дейност са сходни с тези на Конфедерацията, като те не могат да бъдат организации, които са регистрирани по Закона за политическите партии, както и синдикални организации).
- ❑ **Почетни членове**. В КТ “Подкрепа” могат да членуват чужди синдикални организации, български и чужди граждани, които споделят целите и идеалите на Конфедерацията, със статут на почетни членове, без право на глас. Същите не могат да бъдат избирани в ръководните, изпълнителните и контролните органи на Конфедерацията.
- ❑ **Индивидуално членство**. Всяко физическо лице може да членува в синдикалните секции на пълноправните членове на КТ “Подкрепа”. Всеки индивидуален член на КТ “Подкрепа” има право да избира и да бъде избран в ръководните и контролни органи на КТ “Подкрепа”, на нейните пълноправни членове, или в синдикалната организация, в която членува.

Структура, ръководни органи, пълноправни членове на конфедерацията, контролна дейност

- ❑ **Конгрес**. Върховен орган на Конфедерацията (свиква се веднъж на четири години). Конгресът:
 - изслушва отчета на Президента на Конфедерацията;

- приема Устава, както и измененията в него;
 - утвърждава Стратегия и Програма на Конфедерацията;
 - избира едновременно екип от президент и вицепрезидент;
 - Избраният екип предлага броя на конфедералните секретари – членове на Изпълнителния съвет, който се утвърждава от Конгреса. Екипът предлага листата за конфедерални секретари;
 - взема решения по всички въпроси, засягащи цялостната дейност на Конфедерацията;
 - определя минималния размер на членския внос на физическите лица.
- **Конфедеративен съвет (КС).** Висш ръководен орган на Конфедерацията между два Конгреса. Състои се от поименно упълномощени представители на пълноправните членове на Конфедерацията и членовете на Изпълнителния съвет (ИС), Ръководството на Конфедералната контролна комисия (ККК), експерти на Конфедерацията и представители на асоциираните членове. Конфедеративният съвет:
- изработва Правилник за дейността си;
 - изслушва и приема отчета за дейността на Изпълнителния съвет и на контролния орган;
 - изслушва и приема отчетите на пълноправните членове;
 - избира Конфедерална контролна комисия (ККК), определя правомощията ѝ и приема правилника за нейната дейност;
 - по предложение на Изпълнителния съвет разглежда организационно-финансовата дейност на структурите на КТ “Подкрепа” и взема решения;
 - координира дейността на членовете си;
 - приема схема за разпределение на членския внос;
 - осигурява информация на членовете си за дейността на цялата Конфедерация и обработва информацията, постъпила от тях;
 - разглежда и утвърждава заявления за членство в Конфедерацията;
 - утвърждава и обезпечава бюджета на Конфедерацията, приема отчета за изпълнението му и утвърждава щатния ѝ състав.
 - създава условия за организационно укрепване на Конфедерацията;
 - приема схема за професионално и регионално структуриране на Конфедерацията;
 - във връзка с чл.41 от Устава освобождава член на Изпълнителния съвет, извършил доказани нарушения на Устава, Програмата на КТ “Подкрепа” или при безспорно доказано неизпълнение на служебните му задължения;
 - при доказани нарушения на Устава, решенията на Конгреса и Конфедеративния съвет, и действия и бездействия, уронващи престижа на Конфедерацията, взема

решение за отстраняване на член на ръководен или контролен орган на всички нива на структурите на КТ”Подкрепа”;

- когато член на ръководен или контролен орган на Конфедерацията е осъден с влязла в сила присъда за умишлено престъпление от общ характер и това уронва авторитета на Конфедерацията, той може да бъде изключен с решение на Конфедеративния съвет;
 - утвърждава заместник на член на Изпълнителния съвет и на ККК на КТ “Подкрепа”, но не повече от половината, който отсъства продължително време по обективни причини, до завръщането му;
 - избира Национален стачен комитет и утвърждава Наредба за дейността му;
 - попълва състава на Изпълнителния съвет, на ККК и на Националния стачен комитет;
 - приема решения за акции, включително и стачки в национален мащаб и ги препоръчва на своите членове;
 - определя реда за свикване, организиране и провеждане на редовен Конгрес;
 - решение за Извънреден конгрес може да се вземе от КС при писмено искане на 1/10 от индивидуалните членове на синдикалните секции на пълноправните членове на Конфедерацията, представено в Изпълнителния съвет;
 - при необходимост Конфедеративният съвет може да сформира временни или постоянни експертни комисии.
- **Изпълнителен съвет.** Постоянно действащ ръководен орган, който организира цялостната дейност на Конфедерацията между Конфедеративните съвети. Той се състои от Президент, вицепрезидент и конфедерални секретари. Ръководството на ККК може да участва с право на съвещателен глас. Изпълнителният съвет:
- изпълнява решенията на Конгреса и Конфедеративния съвет;
 - изработва правилник за дейността си;
 - подготвя и свиква заседанията на Конфедеративния съвет;
 - взема решения по текущи въпроси, засягащи дейността на Конфедерацията;
 - разглежда организационно - финансовата дейност на структурите на КТ “Подкрепа”. При нарушаване на Наредбата за реда и начина на набиране, разходване и отчитане на финансовите средства от членски внос ИС разглежда случая и го внася в Конфедеративния съвет за решение.
 - предлага на Конфедеративния съвет схема за отчет на пълноправните членове;
 - следи за спазването на Конфедеративния устав, решенията на Конгреса и Конфедеративния съвет от пълноправните членове на КТ “Подкрепа”;
 - разглежда и одобрява бюджета за текущата година и го предлага на КС за утвърждаване;

- изготвя проект на щатния състав на Конфедерацията и го внася в КС за утвърждаване;
- информира структурите на Конфедерацията за дейността си.
- ❑ **Президент:** избира се от Конгреса с мандат до следващия Конгрес. Има ръководни и представителни функции. Изразява волята на Изпълнителния и Конфедеративния съвети. Президентът:
 - подписва документи относно дейността на Конфедерацията;
 - свиква и ръководи заседанията на Изпълнителния съвет;
 - делегира на вицепрезидента дейности, свързани с управлението на Конфедерацията;
 - може временно да спре изпълнението на решение на Изпълнителния съвет или на ръководен орган на колективен член на КТ “Подкрепа” като сезира Конфедеративния съвет за вземане на решение по проблема. Президентът не може да делегира на други лица тези правомощия.
 - може да свиква и ръководи заседанията на Конфедеративния съвет;
 - отчита дейността на Изпълнителния съвет пред Конфедеративния съвет и Конгреса.
- ❑ **Вицепрезидент.** Избира се от Конгреса с мандат до следващия Конгрес. В отсъствие на Президента или по негово възлагане той има правата и задълженията като на президента.
- ❑ **Конфедерални секретари.** Организират и отговарят за дейността на ръководените от тях отдели, съгласно правилника за дейността на Изпълнителния съвет. Внасят за утвърждаване в Изпълнителния съвет структурата, щатния състав и бюджета на отделите. Отчитат дейността си пред Конфедеративния съвет и Конгреса, като изготвят писмена информация.
- ❑ **Контролна дейност.** Осъществява се от Конфедерална контролна комисия (ККК), избрана от Конфедеративния съвет. Правомощията на ККК се определят от Конфедеративния съвет. Ръководството на ККК се избира от Конфедеративния съвет в екип от председател и зам. председател. ККК изработва Правилник за дейността си, който се утвърждава от КС. Отчита дейността си пред Конгреса, пред КС и ИС.
- ❑ **Синдикална секция.** Синдикалната секция (СС) е основната структурна единица по месторабота и се учредява най-малко от 3 членове. Съобразно спецификата на труда в секцията могат да се особяват синдикални групи. Не се допуска учредяване на повече от една секция на КТ “Подкрепа” при един и същи работодател, освен при изграждане или наличие на Фирмена синдикална организация (ФСО). Синдикалната секция възниква от датата на нейното учредяване и се регистрира в професионалната структура Национална федерация

(НФ) или Национален синдикат (НС) и в съответния Синдикален регионален съюз (СРС).

- ❑ **Фирмена синдикална организация (ФСО).** След предложение на синдикалната секция, по решение на Федеративния (Синдикален) съвет на съответните национална федерация или национален синдикат се създава фирмена синдикална организация (ФСО) при следните случаи: когато работодателят е с производствена или териториална разсредоточеност; при наличието на група работодатели; когато основният работодател е делегирал права по трудовите правоотношения и по колективното договаряне на ръководители на подразделения. ФСО се състои от обособени синдикални секции. Тези секции членуват в СРС, на чиято територия са и осъществяват дейността си съгласно Правилник за организацията и дейността на ФСО, приет от Конфедеративния съвет. ФСО осъществява координация между синдикалните секции при работодателя и по тяхно решение може да ги представлява пред него и пред други делегирани работодатели, както и пред Федеративния (Синдикалния) съвет на Националната федерация (Националния синдикат). Висш ръководен орган на синдикалната секция е общото (делегатско) събрание, което се провежда най-малко на шест месеца.
- ❑ **Регионален професионален синдикат (РПС).** Създава се по решение на съответен Федеративен (Синдикален) съвет на НФ (НС) и Регионален съвет на СРС. Състои се от обособени синдикални секции, членуващи в съответните НФ (НС) и СРС. осъществява координация между синдикалните секции и ги представлява пред съответните: Федеративен (Синдикален) съвет на НФ (НС) и Регионален съвет на СРС. Седалището на РПС е седището на съответния СРС.
- ❑ **Общински синдикален съюз (ОбСС).** Създава се по решение на Регионалния съвет на територията на съответния СРС. Състои се от обособени синдикални секции, намиращи се на територията на съответната община. Осъществява координация между синдикалните секции в общината и ги представлява пред Регионалния съвет на СРС. Седалището на ОбСС е седището на съответната община.
- ❑ **Национални федерации, национални синдикати.** Обединяват синдикалните секции (СС), изградени на професионален принцип. Конкретната структура на НФ (НС), пълноправни членове на Конфедерацията, се регламентират с устройствените им актове (устави), приети на Националните им конференции, след предварително съгласуване с ИС и с ККК на КТ “Подкрепа”. Органи на управление на НФ (НС) са: Национална конференция, Федеративен (синдикален) съвет и Изпълнителен съвет. Основните функции на НФ (НС) са:
 - да изготвят и сключват отраслови и браншови колективни трудови договори;

- да представляват интересите на своите членове на всички нива и подпомагат СРС на регионално ниво;
 - да подготвят и организират курсове за синдикално и професионално обучение;
 - да участват в системата за социално сътрудничество на отраслово (браншово) ниво;
 - да представляват синдикален регионален съюз в отрасъла (бранша) за София – град;
 - да организират, провеждат и координират стачни действия в своя отрасъл (бранш) на национално ниво;
 - да подпомагат СРС в организирането, провеждането и координирането на стачни действия в своя отрасъл (бранш) на регионално ниво.
 - да представляват интересите на своите членове в органите на управление на пенсионни фондове.
- **Синдикален регионален съюз.** Обединява синдикалните секции и общинските синдикални съюзи на територията на съответния регион. Не се допуска учредяване на повече от един СРС на територията на даден регион, съгласно териториалното деление, прието от Конфедеративен съвет. Не се допуска членуване на секция от територията на даден регион към друг такъв. Органи на управление на СРС са: Регионална конференция, Регионален съвет и Изпълнителен съвет. Основните функции на СРС са:
- осъществяват синдикална защита на колективните и индивидуалните си членове в региона и представляват интересите им на всички нива, и подпомагат националните федерации и националните синдикати на национално ниво;
 - оказват организационна и методическа помощ на всички синдикални структури;
 - изграждат нови секции и общински съюзи за увеличаване на членската маса;
 - подготвят и организират курсове за синдикално обучение;
 - оказват методическа помощ при провеждане на преговори и сключване на КТД по предприятия;
 - участват в системата за социално сътрудничество на регионално и общинско ниво;
 - организират, провеждат и координират стачни действия на територията на своите региони, съгласувано със съответната професионална организация;
 - изпълняват контролни, финансови и организационни функции;
 - изграждат Консултантски синдикални центрове.

- ❑ **Регионален съвет.** Висш ръководен орган на Синдикалния регионален съюз между две конференции. Състои се от членовете на Изпълнителния съвет, представители на общинските синдикални съюзи (ако са изградени такива), регионалните професионални структури, и не обхванатите в тях секции, съгласно Правилника за работа на Регионалния съвет. Ръководството на контролния орган и експертите участват с право на съвещателен глас. Регионалният съвет:
- изслушва и приема отчета за дейността на Изпълнителния съвет и на контролния орган;
 - избира контролен орган, определя правомощията и приема Правилник за работата му;
 - координира дейността на членовете си.
 - осигурява информация на членовете си за дейността на Синдикалния регионален съюз, на Конфедеративния съвет на КТ "Подкрепа", както и на цялата Конфедерация и обработва информацията, постъпила от тях;
 - утвърждава бюджета на СРС и на ОбСС.
 - може да освободи Член на Изпълнителния съвет и на контролния орган, извършил доказани нарушения на Устава на КТ „Подкрепа“, решенията на Конгреса и на Конфедеративния съвет, както и при безспорно доказано неизпълнение на служебните му задължения.
 - утвърждава заместник на член на Изпълнителния съвет и контролния орган, но на не повече от половината, който отсъства продължително време по обективни причини, до завръщането му.
 - попълва състава на Изпълнителния съвет.
 - приема решения за акции, включително и стачки на своята територия след съгласуване с ръководните органи на Конфедерацията;
 - избира регионален стачен комитет;
 - определя реда за свикване, организиране и провеждане на редовна регионална конференция;
 - по решение на РС на територията на СРС могат да бъдат създавани Общински синдикални съюзи (ОбСС).
- ❑ **Изпълнителен съвет.** Постоянно действащ ръководен орган, който организира цялостната дейност на организацията между регионалните съвети. Той се състои от председател, заместник-председател и регионални секретари. Ръководството на контролния орган участва с право на съвещателен глас. Изпълнителният съвет:
- изготвя структурата, щатното разписание и бюджета на организацията и внася последния в Регионалния съвет за утвърждаване.
 - изпълнява решенията на Конференцията и Регионалния съвет;
 - подготвя и свиква заседания на Регионалния съвет;

- взема решения по текущи въпроси, засягащи дейността на организацията.
- разглежда и утвърждава заявление за членство в СРС, както и за асоцииране на членове към него;
- организира при нужда експертни групи и технически органи;
- организира цялостната финансова дейност на организацията.
- ❑ **Председател на Синдикален регионален съюз „Подкрепа“.** Избира се от конференцията с мандат до следващата конференция. Има ръководни и представителни функции, изразява волята на Изпълнителния и Регионалния съвет. Подписва документи относно дейността на организацията, включително и финансовите. Свиква и ръководи заседанията на изпълнителния съвет. Взема решения по текущи въпроси, засягащи дейността на организацията. Назначава щатния състав на СРС. Назначава експертни групи и технически органи. Отчита дейността на Изпълнителния съвет пред Регионалния съвет и Конференцията.
- ❑ **Заместник-председател.** Избира се от Конференцията с мандат до следващата Конференция. В отсъствие на председателя или по негово възлагане той има правата и задълженията на председател на Синдикален регионален съюз.
- ❑ **Регионални секретари.** Избират се от Конференцията с мандат до следващата Конференция. Изпълнителният съвет определя функциите на регионалните секретари. Отчитат дейността си пред Регионалния съвет и Конференцията.
- ❑ **Регионална контролна комисия (РКК).** Извършва контролната дейност на СРС на КТ „Подкрепа“. Председателят и заместник-председателя на РКК не могат да бъдат избирани в ръководните органи на Конфедерацията и нейните структури, но могат да бъдат делегати на Конференцията на СРС на КТ „Подкрепа“. Отчита дейността си пред РС и Конференцията на СРС на КТ „Подкрепа“.

Пълноправни членове (националните федерации и националните синдикати, и синдикалните регионални съюзи)

Професионални организации на КТ „Подкрепа“:

- ❑ Федерация „Атомна енергетика“
- ❑ Федерация „Земеделие и горско стопанство“
- ❑ Федерация „Лека промишленост“
- ❑ Медицинска федерация
- ❑ Синдикална миньорска федерация
- ❑ Федерация „Съобщения“
- ❑ Федерация „Енергетика“
- ❑ Федерация „Култура“
- ❑ Синдикална федерация на машиностроителите и металоработниците

- ☐ Федерация „Металургия“
- ☐ Федерация „Строителство, индустрия и водоснабдяване“
- ☐ Федерация на транспортните работници
- ☐ Национална федерация „Техническа индустрия, наука, информатика“
- ☐ Федерация „Химия“
- ☐ Национален синдикат на административните служители
- ☐ Съюз на журналистите в България „Подкрепа“
- ☐ Синдикат „Отбрана“
- ☐ Синдикат „Тютюнева промишленост“
- ☐ Федерация „Търговия, услуги, контролни органи, туризъм“
- ☐ Федерация „Хранителна и питейна промишленост“
- ☐ Национален железничарски синдикат
- ☐ Синдикат „Образование“
- ☐ Национален синдикат телевизия и радио
- ☐ НПС на служителите в сигурността и охраната
- ☐ Синдикат на локомотивните машинисти

Синдикални регионални съюзи(СРС) на КТ „Подкрепа“

СРС на КТ „Подкрепа“ са изградени в градовете: Асеновград, Благоевград, Бургас, Бяла, Варна, Велико Търново, Видин, Враца, Габрово, Гоце Делчев, Димитровград, Добрич, Дупница, Казанлък, Карлово, Кърджали, Кюстендил, Ловеч, Лом, Монтана, Пазарджик, Перник, Плевен, Пловдив, Разград, Русе, Силистра, Сливен, Смолян, София, Стара Загора, Търговище, Хасково, Шумен и Ямбол.

3.2.3. Организации на служителите и работещите в икономическа дейност „Производство на основни метали“

Синдикална Федерация "Металици" (КНСБ)

Синдикална Федерация "Металици" е организационно и финансово самостоятелно национално, доброволно обединение на равноправни, автономни, независими синдикални организации и структури и индивидуални членове работещи в металургията, в металната индустрия и свързани или сродни дружества, производства, институти, учреждения и други дейности със седалище: гр. София, пл. Македония № 1, ет.16, офиси – 7-13, тел.02/9884821, <http://www.metalicy-bg.com>,

С Решение № 635 от 26 юли 2012 год. на Министерския съвет, КНСБ е призната за представителна организация на работниците и служителите на национално равнище за срок от 4 години.

Цел и предмет на дейност

В съответствие със Социалната харта за основните права на наемния работник и конвенциите на МОТ, Синдикална Федерация "Металици" отстоява правото на работника на:

- ❑ Обединяване на професионална основа и колективно трудово договаряне.
- ❑ Труд, свободен избор на професия и месторабота, образование и професионална подготовка, заетост, справедливо възнаграждение и разпределение на социалните блага и социално подпомагане.
- ❑ Борба за здравословни, безопасни и ергономични условия на труд, екологически чиста жизнена среда, намаляване продължителността на работния ден и увеличаване на платения отпуск, осигуряване на пълноценен отдих и възстановяване, здравно обслужване и култура в производствения бит.
- ❑ Социална и правна защита на наемния работник срещу своеволни и необосновани уволнения и дисциплинарни наказания.
- ❑ Социално осигуряване и осигуряване срещу безработица, гарантиран социален минимум и защита срещу инфлация.
- ❑ Разширяване и осъществяване правата на наемните работници в управлението и в решаването на социалните проблеми и въпросите по условията на труд и почивка.
- ❑ Равнопоставяне на двата пола при назначаване и освобождаване от работа по отношение на заплащането, образованието, квалификацията и професионалния растеж.
- ❑ Информация, консултации и участие при въвеждане на технологическите промени, реструктуриране и съкращения.

Членство, права и задължения

- ❑ Член на синдикална организация може да бъде всеки наеман работник, безработен и пенсионер. Не могат да бъдат членове на синдикална организация само лицата, които имат качеството на работодател по смисъла на Кодекса на труда.
- ❑ Членството в синдикална организация става доброволно и индивидуално на основание лична писмена молба или с личен подпис при провеждане на учредително събрание и с решение на ръководния орган на синдикалната организация.
- ❑ Всеки синдикален член може да прекрати доброволно членството си в синдикална организация с писмено заявление.
- ❑ Всеки синдикален член може да бъде изключен по решение на изпълнителния или ръководния орган на съответната синдикална организация при грубо нарушаване на Устава.

- ☐ Виновното неплащане на членски внос за повече от 3 последователни или 4 непоследователни месеца в годината се счита за самоизключване за годината.
- ☐ Всеки член на синдикална организация е длъжен:
- ☐ Да участва в дейността на своята синдикална организация.
- ☐ Да проявява солидарност и единодействие за осъществяване на общите цели, интереси и задачи на синдикалната организация.
- ☐ Да плаща редовно членския си внос.

Структура, ръководни органи

- ☐ Висш орган на Синдикална Федерация "Металици" е Общото събрание, което веднъж на пет години заседава като Конгрес. В Конгреса участват всички членове на Федерацията на делегатски принцип
- ☐ Делегатите на конгреса се избират от синдикални организации и структури, членуващи във Федерацията.
- ☐ Общото събрание е редовно, ако на него присъстват повече от половината от избраните делегати.
- ☐ Решенията се вземат с обикновено мнозинство.
- ☐ Свиква се от Федералния Координационен съвет (ОС), Изпълнителния съвет /УС/ или по искане на 1/3 от делегатите, но не по-малко от един път на пет години.
- ☐ Броят на делегатите се определя на база квота по решение на Изпълнителния съвет /УС/.
- ☐ Делегати на конгреса /ОС/ по право са Председателят, заместник-председателят на Федерацията и председателят на Финансово-контролната комисия /КС/.

Конгреса (ОС):

- ☐ Приема, допълва и изменя Устава на Синдикална Федерация "Металици", с мнозинство 2/3 от присъстващите.
- ☐ Обсъжда и приема програми, платформи и други документи за дейността и стратегията на Синдикална Федерация "Металици".
- ☐ Приема решения за обединяване на Синдикална Федерация "Металици" с национални, браншови и други синдикални структури.
- ☐ Взема решения за членство в общонационални синдикални структури.
- ☐ Избира делегати за конгреса на Конфедерацията на Независимите Синдикати в България.
- ☐ Изслушва и приема отчетите за дейността на Изпълнителния съвет /УС/ и Финансово-контролната комисия /контролния съвет/.

- ☐ Избира за срок от пет години и освобождава с пряко и тайно гласуване председател, заместник-председател на Федерацията и председател на Финансово-контролната комисия /КС/.
- ☐ Взема решение за прекратяване дейността на Федерацията с мнозинство от 2/3 от присъстващите делегати.

Федерален координационен съвет - Общо събрание

- ☐ Общото събрание се състои от Председателя, заместник-председателя на Федерацията и председателите на синдикални организации и структури.
- ☐ Общото събрание се свиква от Изпълнителния съвет /УС/ по негова инициатива или по искане на 1/3 от членовете на Общото събрание.
- ☐ Общото събрание заседава най-малко един път на тримесечие.

3.2.4. Федерация "Металургия" (КТ „Подкрепа“)

Национална Федерация „Металургия“ обединяват синдикалните секции, изградени на професионален принцип.

Конкретната дейност се регламентира с устройствен акт (устав), приет на национална конференция, след предварително съгласуване с ИС и с ККК на КТ „Подкрепа“.

За контакти: София 1517, ж.к. Сухата река, ул. "Плакалница", бл.60, ет.3 , факс: 02/945 53 43, тел.: 02/945 53 88, e-mail: metallurgy_podkrepa@abv.bg; www.nf-metallurgy.org

С Решение № 636 от 26 юли 2012 год. На министерския съвет, КТ „Подкрепа“ е призната за представителна организация на работниците и служителите на национално равнище за срок от 4 години.

Цел и предмет на дейност

- ☐ Изготвяне и сключване на отраслов и браншови колективен трудов договор;
- ☐ Представяват интересите на своите членове на всички нива и подпомагат СРС на регионално ниво;
- ☐ Подготвят и организират курсове за синдикално и професионално обучение;
- ☐ Участва в системата за социално сътрудничество на отраслово (браншово) ниво;
- ☐ Подпомагат СРС в организирането, провеждането и координирането на стачни действия в своя отрасъл (бранш) на регионално ниво;
- ☐ Представяват интересите на своите членове в органите на управление на пенсионни фондове.

Органи на управление

Органи на управление на Национална Федерация „Металургия“ са:

- Национална конференция;
- Федеративен (синдикален) съюз;
- Изпълнителен съвет;

Висш ръководен орган на Федерацията е Националната конференция (свиква се веднъж на четири години). Националната конференция:

- ☐ Изслушва и приема отчета на Изпълнителният съвет;
- ☐ Избира едновременно екип от Председател и заместник – председател с мнозинство (50% + 1 глас);
- ☐ Вземат решения по всички въпроси, касаещи цялостната дейност на Федерацията.

4. ДРУГИ ОРГАНИЗАЦИИ С ФУНКЦИИ В ОБЛАСТТА НА БЗР

1.1. Лаборатории за измерване факторите на работната среда и органи за контрол

Установяването на съответствието на работната среда, трудовия процес, използваната технология и работното оборудване с нормите и изискванията за безопасни и здравословни условия на труд се осъществява посредством подходите, методите и формите за извършване на оценката на риска (чл. 217, ал. 1 на Наредба № 7 за за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване).

Съгласно чл. 10, ал. 1 на Наредба № 5 за реда, начина и периодичността на извършване на оценка на риска, един от източниците на информация за оценяване на риска са данните от проведени наблюдения и измервания на факторите на работната среда и на специфични показатели за безопасност на работни процеси, работно оборудване и работни места .

Измерват се:

- ☐ специфичните показатели за безопасност на работни процеси, работно оборудване и работни места;
- ☐ стойностите на елементите за микроклимата, токсичните вещества и праха във въздуха, шума, вибрациите, осветлението и лъченията;
- ☐ физическото натоварване на работниците и служителите.

Необходимите измервания се извършват от звена и специалисти на работодателя и/или от упълномощени от Изпълнителна агенция „Българска служба за акредитация“ юридически и физически лица (чл. 217, ал. 4 на Наредба № 7 за за минималните изисквания за здравословни и безопасни условия на труд на работните места и при използване на работното оборудване).

По смисъла на Закона за националната акредитация на органи за оценяване на съответствието (ЗНАООС) (Обн., ДВ, бр. 100 от 2005 г., изм., бр. 105 от 2005 г., бр. 30 от 2006 г., изм. и доп., бр. 42 от 2009 г., изм., бр. 82 от 2009 г., изм. и доп., бр. 41 от 2010 г.) **лабораториите за измерване факторите на работната среда и органите за контрол попадат в обхвата на органите за оценяване на съответствието (ООС)**, които се акредитират от Изпълнителна агенция „Българска служба за акредитация“ (ИА БСА).

ИА БСА е единственият орган в Република България, който има право да извършва акредитация на органи за оценяване на съответствието. Тя е националният орган по

акредитация на Република България в съответствие с Регламент (ЕО) № 765/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 9 юли 2008 г. за определяне на изискванията за акредитация и надзор на пазара във връзка с предлагането на пазара на продукти и за отмяна на Регламент (ЕИО) № 339/93 (ОВ, L 218/30 от 13 август 2008 г.), наричан по-нататък „Регламент (ЕО) № 765/2008“ (чл. 2 ЗНАООС).

Акредитацията се извършва при условията и по реда, определени в ЗНАООС и в процедурите и правилата за акредитация⁶², утвърдени от ИА БСА.

4.1.1. Потребители на услугите по акредитация

Акредитация могат да получат еднолични търговци и юридически лица, установени:

- ☐ на територията на Република България;
- ☐ в друга държава - членка на Европейския съюз, в друга държава - страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство, или в Конфедерация Швейцария, при спазване на чл. 7 от Регламент (ЕО) № 765/2008;
- ☐ в трети държави.

4.1.2. Документи, необходими за акредитация на ООС:

- ☐ Процедура за акредитация BAS QR 2;
- ☐ Правила за работа на Комисия по акредитация BAS QR 3;
- ☐ Правила за работа на Комисия по възражения BAS QR 4;
- ☐ Правила за ползване на акредитационния символ на ИА БСА BAS QR 5;
- ☐ Правила за работата на ТКА BAS QR 6;
- ☐ Ценоразпис на услугите по акредитация BAS QR 8;
- ☐ Правила за работата на Съвета по акредитация BAS QR 10;
- ☐ Процедура за провеждане на междулабораторни сравнения и изпитвания за пригодност BAS QR 18;
- ☐ Процедура за уреждане на жалби BAS QR 25;
- ☐ Процедура за прилагане на политиката за проследимост на ИА БСА BAS QR 27;
- ☐ Инstrukция за определяне на времетраенето на оценката на място. Влияещи фактори с BAS QI 2;
- ☐ Критични ЕА сектори в областта на акредитация на органи по сертификация на системи за управление BAS QI 2 приложение 1;
- ☐ Критични ЕА сектори в областта на акредитация на органи по сертификация на системи за управление на околната среда BAS QI 2 приложение 2;

⁶² Процедурите и правилата за акредитация на агенцията са публикувани на страницата на ИА БСА в Интернет на адрес <http://www.nab-bas.bg/>

- ☐ Инstrukция за критериите и методите на акредитация и надзор на проверяващи по околната среда, съгласно Регламент (ЕО) No 1221/2009 на Европейският парламент и на съвета, BAS QI 4;
- ☐ Инstrukция за етично поведение на служителите от администрацията на ИА БСА BAS QI 11;
- ☐ Инstrukция за акредитация на верификационни органи на доклади на операторите на инсталации на емисии на парникови газове BAS QI 12.

4.1.3. Процедурата на акредитация включва следните етапи:

- ☐ подаване на заявление и откриване на процедура;
- ☐ предварително проучване;
- ☐ оценка на място;
- ☐ издаване на решение;
- ☐ поддържане на акредитацията.

4.1.3.1. Подаване на заявление и откриване на процедура за акредитация

Писмено заявление може да подаде всеки ООС, който не е в процедура за акредитация, преакредитация или разширяване на акредитацията. Всеки ООС може да кандидатства за преакредитация или разширяване на обхват на акредитация, ако не е със спряна или временно ограничена акредитация или не е в процедура по спиране, ограничаване или отнемане.

Кандидатът за акредитация подава заявление за акредитация⁶³, съдържащо приложимите формуляри и документи, надлежно попълнени и подписани от посоченото в тях лице.

Заявлението за акредитация е комплект от документи, съдържащ декларация, с която заявителят се задължава да спазва изискванията за акредитация, предвидените срокове и правилата на агенцията. Комплектът от документи съдържа и всички необходими документи по т. 4.1.2. по видове дейности.

- ☐ **Оценка на възможността за изпълнение и проверка на заявлението.**

В срок до 30 дни от подаване на заявлението агенцията извършва оценка на възможностите си и компетентността си за неговото изпълнение и извършва проверка за пълнотата и редовността на представените документи, като в случай на непълнота

⁶³ заявление за акредитация – заявление за акредитация, преакредитация или разширяване на обхвата на акредитация в зависимост от конкретния случай

или нередовност на заявителя се дават указания и се определя срок за отстраняването им.

В срок до 15 дни от подаване на заявлението ИА БСА извършва оценка на способността си да извърши акредитацията, по отношение на: обхвата си на дейност на ИА БСА; наличие на компетентност за извършване на акредитация по отношение на заявения обхват; наличие на подходящи, компетентни и на разположение водещи и технически оценители/ експерти; възможност да бъде реализирана процедурата за акредитация, във връзка с местоположението на дейността на ООС и/или по отношение на езика, използван от заявителя или други специфични условия във връзка с изискванията за акредитация; възможност за спазване сроковете на процедурата за акредитация.

Ако дейността, заявена за акредитация е извън обхвата на дейностите по акредитация на ИА БСА, агенцията информира заявителя и при изрично негово желание може да предприеме действия по реда на процедура за нови дейности BAS QR 17.

Ако ИА БСА установи, че не е компетентна да извърши оценяване за заявения обхват или не разполага с подходящи водещ оценител/технически оценители/ експерти, предлага на заявителя привличане на такива от Национален орган по акредитация, пълноправен член на ЕА. В този случай може да се наложат промени в сроковете по изпълнение на процедурата и цените на услугите по акредитация. Процедура по акредитация се открива след писмено съгласие на заявителя за привличане на чуждестранни оценители/експерти.

При приемане на заявление за ОС, ИА БСА извършва прегледа и осигурява необходимите условия за изпълнение на заявлението за акредитация съгласно изискванията на Регламент (ЕО) №1221/2009.

В срок до 15 дни след извършена оценка на възможността за изпълнение на заявлението, ИА БСА извършва проверка по отношение на пълнотата⁶⁴ и редовността⁶⁵ му.

⁶⁴ Непълнота - констатирано е отсъствие на един или повече документи, изброени в обхвата на необходимите документи за акредитация, и/ или необосновано отсъствие на информация в един или повече от представените документи.

⁶⁵ Нередовност - констатирано е липса на един или повече от атрибутите на документа, представяне на документ с невярно съдържание и/или невалиден документ и/или на документ, принадлежащ на друго юридическо лице, и/или установяване на противоречие с или неизпълнение/неспазване на утвърдена от

В случай, че бъде установена непълнота или нередовност на заявлението за акредитация, заявителят се уведомява с писмено, като се дават указания и се определя срок не по-дълъг от 1 месец за тяхното отстраняване при първоначална акредитация и не по-дълъг от 7 дни при преакредитация и разширяване на обхвата. При неотстраняване на констатирани непълнота/нередовност, заявлението с подадените документи се връща на заявителя с отказ за регистрация на заявлението за акредитация.

□ Определяне и съгласуване на водещ оценител и брой показатели

В срок до 7 дни след установяване на пълнота и редовност на всички необходими документи ИА БСА определя **водещ оценител по конкретното заявление**, за което писмено се уведомява лицето, което желае да получи акредитация (заявителят).

В срок до 5-дни от получаване на уведомителното писмо, заявителят има право да възрази еднократно срещу определения водещ оценител и/или определения брой показатели.

В случай, че заявителят не възрази писмено в определения срок на съгласувателното писмо, ИА БСА приема, че той е съгласен с избора на водещ оценител и брой показатели.

□ Откриване на процедура

След съгласуване на определения водещ оценител и броя показатели от заявителя, агенцията открива процедура за акредитация и поставя регистрационен номер на открита процедура върху заявлението за акредитация.

До заявителя се изпраща писмо, с което се информира за регистрационния номер на откритата процедура за акредитация и дължимата сума за извършване на предварително проучване, съгласно приложена към писмото фактура. В срок до 5 дни от получаване на уведомителното писмо, заявителят е длъжен да заплати определената цена за предварително проучване.

□ Отказ от откриване на процедура

ИА БСА отказва откриване на процедура за акредитация, когато е на лице едно или повече от следните обстоятелства:

- заявена за акредитация дейност извън обхвата на дейност на ИА БСА;
- липса на компетентност за извършване на акредитация по отношение на заявления от клиента обхват;
- липса на подходящи, включително компетентни и на разположение водещ оценител и/или технически оценители/експерти;
- невъзможност да бъде реализирана процедурата за акредитация, във връзка с местоположение на дейността на ООС и/или по отношение на езика,

Съвета по акредитация политика на ИА БСА, и/ или установяване на противоречие с или неизпълнение/ неспазване на утвърдено решение на ТКА.

Инвестира във вашето бъдеще!

- използван от заявителя и/или други специфични условия във връзка с изискванията за акредитация/;
- невъзможност за спазване сроковете за акредитация;
 - неизпълнение на финансови задължения по открити процедури и/или поддържане на акредитацията на юридическо лице, към което принадлежи ООС;
 - неспазване на срока, определен за изпращане/представяне в ИА БСА на документи, допълнени и преразгледани по отношение на пълнота и/или редовност;
 - повторно наличие на непълнота или нередовност на подадените документи за акредитация;
 - неприключила процедура за акредитация, преакредитация или разширяване на акредитацията по заявление на същия кандидат;
 - спряна акредитация или започнала процедура по спиране или отнемане на акредитацията на кандидата;
 - период до изтичане валидността на предоставена акредитация по-малък от 8 месеца при заявление за преакредитация и/или разширяване на обхвата на акредитация;
 - непредставяне на доказателства, че са отстранени несъответствията с изискванията за акредитация;
 - непостигане съгласие за определен/и водещ оценител и/или брой показатели.

Лицата, на които е отказана акредитация, могат да подадат заявление за акредитация отново след представяне на доказателства, че са отстранени несъответствията с изискванията за акредитация и с процедурите за акредитация на агенцията.

Акредитирано лице, желаещо да получи акредитация по друг стандарт, следва реда за получаване на нова регистрация.

4.1.3.2. Предварително проучване

Предварителното проучване представлява преглед на документите и записите и оценка на тяхното съответствие с изискванията за акредитация.

Предварителното проучване при преакредитация и разширяване на обхвата на акредитация включва и преглед на предходни оценки.

В етапа на предварително проучване за първоначална акредитация, при изразено писмено желание на заявителя, може да бъде проведена предварителна оценка на място.

Предварителното проучване се извършва от определения водещ оценител, който да направи преглед на предоставените от кандидата за акредитация, **документи и записи и оценка по документираната система за съответствие с приложимите изисквания за акредитация**. При необходимост може да бъде включен технически оценител/експерт. Предварителното проучване завършва с доклад от водещия оценител с експертно заключение и предложение за следващ етап на процедурата.

Предварителното проучване се провежда до един месец от датата на откриване на процедурата за акредитация, за което на клиента се предоставя доклад от определения водещ оценител. В този срок, ако са констатирани пропуски, на клиента се предоставя констативен доклад и срокът се удължава с един месец (до два месеца от откриване на процедурата). В рамките на десет дни от получаване на констативния доклад заявителят е длъжен да представи в ИА БСА документиран доказателства за отстраняване на пропуските.

Предварителната оценка на място позволява да се определи и формулира в детайли обхвата на акредитация на кандидата, да се направи оценка на готовността му за преминаване към първоначална оценка, както и да се подпомогне нейното планиране. Предварителната оценка на място приключва с предоставяне на доклад в срока на предварителното проучване (до един месец от откриване на процедурата) или при констатиране на пропуски с предоставяне на констативен доклад (BAS QA 2.1.1) в деня на приключване на оценката на място.

В рамките на десет дни от получаване на констативен доклад (BAS QA 2.1.1) заявителят е длъжен да представи в ИА БСА документиран доказателства за отстраняването на констатираните пропуски (BAS QA 2.1.1).

В случай че, пропуските не са отстранени или сроковете не са спазени, БСА решава как да продължи процедурата по акредитация, а именно: извършване на оценка на място или отказ от акредитация.

4.1.3.3. Оценка на място

Ако е налице положително експертно заключение от предварителното проучване, се извършва оценка на място от екип от оценители, чиято цел е да оцени съответствието с изискванията за акредитация.

Оценяването на място включва един или повече от следните методи:

- ☐ преглед на документи – оценка на наръчника по качеството и други документи от системата за управление на ООС за съответствие с изискванията за акредитация;
- ☐ преглед на записите на ООС от извършената дейност, за персонала, от контрола на качеството, вътрешни одити, прегледи от ръководството, доклади от предходни оценки, доклади от оценки на други органи по акредитация и др.;
- ☐ офис оценка – оценка на практическото прилагане на документираната система за управление на ООС чрез оценка на документираните доказателства;
- ☐ наблюдение (witness) – наблюдение и оценка на дейности, извършвани от ООС (такива като изпитване; калибриране; сертификация на продукти, на системи, на персонал; контрол; заверяване на доклад по околна среда и други). Наблюдението на дейностите е задължителен елемент от оценката на място.;
- ☐ изпитване за пригодност - оценка на компетентността на ООС при участието им в междулабораторни сравнения (ILC) при изпитване/калибриране. Този метод е задължителен за оценяването на лабораториите за изпитване и/или калибриране;
- ☐ интервю – оценка на компетентността на персонала на ООС чрез целенасочено интервю.

Оценката на място следва да бъде проведена в срок до 3 месеца от датата на приключване на предварителното проучване при процедури за първоначална акредитация и в срок до 1 месец от датата на приключване на предварителното проучване при процедури за преакредитация/разширяване на обхвата на акредитация.

Оценката на място започва с откриваща среща и приключва със закриваща среща.

По време на оценката на място екипът оценява степента на внедряване, поддържане и ефикасността на системата за управление и компетентността на ООС. Органът за оценка на съответствието трябва да демонстрира че е компетентен да извършва всички дейности и във всички области, за които е заявил желание за акредитация.

В срок до 15 дни от закриващата среща, екипът трябва да изготви доклад, който да съдържа задължително: записи от проведените наблюдения на дейността; заключение за състоянието на системата за управление и компетентността на ООС; заключение за съответствието на дейността на ООС с изискванията за акредитация и констатираните несъответствия, ако има такива. ИА БСА предоставя доклада от оценката на ООС.

4.1.3.4. Решение за акредитация

Вземане на решение по процедурата за акредитация се основава на:

- ☐ препоръките на екипа оценители в доклада от оценка, основани на констатациите по време на оценяването;
- ☐ становището с предложение за решение на Комисията по акредитация (КА) след запознаване с доклада на водещия оценител/екип и ако е необходимо с документите/записите на ООС. КА заседава в период до 6 месеца от провеждане на оценка на място. Ако посочения период е изтекъл, се извършва извънредна оценка за сметка на страната, по чиято вина не е спазен горепосочения срок;
- ☐ решение на изпълнителния директор на ИА БСА за предоставяне, отказване, ограничаване на обхвата, временно спиране, временно ограничаване или за отнемане на акредитацията след становище с предложение за решение на КА. Решението на изпълнителния директор може да бъде съобразено със становището на Комисията по акредитация или да се различава от него. При писмено заявление от акредитираното лице за ограничаване на обхвата, временно спиране, временно ограничаване или за отнемане/отказ на акредитацията, решението се взема от изпълнителния директор без становище от комисия по акредитация.

Когато решението е различно от становището на КА, то се докладва пред Съвета по акредитация. Съветът по акредитация разглежда становището на КА и досието на ООС и излиза със становище. Становището на СА по конкретния случай се предоставя на двете страни – на ръководството на ООС и на изпълнителния директор на ИА БСА.

При положително решение, проект на обхвата на акредитация се предоставя за съгласуване на ООС, който трябва да бъде върнат в ИА БСА с положен подпис от представляващия ООС на всяка страница, удостоверяващ приемливостта на изготвения проект в срок до 15 дни.

При отрицателно решение, лицето може да кандидатства отново за акредитация не по-рано от 6 месеца от датата на получаване на заповедта.

При установяване, че лицето не отговаря на изискванията за акредитация, ИА БСА отказва акредитация с мотивирана писмена заповед, която се съобщава на заявителя в 7 дневен срок от издаването ѝ.

Документи за акредитация

При установяване, че лицето отговаря на изискванията и на процедурите за акредитация на агенцията, изпълнителният директор на агенцията издава заповед и сертификат за акредитация в срок един месец от представянето на писменото

Сертификатът за акредитация удостоверява компетентността на акредитираните лица да извършват дейности по оценяване на съответствието на посочения в него адрес по местонахождение. Сертификатът е поименен и не подлежи на преотстъпване или прехвърляне от страна на акредитираното лице, освен при спазване изискванията на процедурата за акредитация на агенцията. Сертификатът съдържа:

- ☐ наименование и марка (лого) на агенцията;
- ☐ номер и дата на издаване на сертификата;
- ☐ наименование, седалище и адрес на управление и единен идентификационен код - за юридическо лице или едноличен търговец, или еквивалентни данни за чуждестранно юридическо лице;
- ☐ идентификационни данни на акредитирания обект;
- ☐ основание за издаването му - нормативен акт, стандарт, ръководство;
- ☐ вида на дейността по оценяване на съответствието, обхват, дата на издаване и срок на валидност; обхватът може да бъде представен в приложение към сертификата;
- ☐ подпис на изпълнителния директор на агенцията или на заместник изпълнителния директор в случаите по чл. 10, ал. 5 от ЗНАООС;
- ☐ номер и дата на приложението, ако има такова;
- ☐ дата на първоначалната акредитация в случаите, когато има получена.

4.1.3.5. Поддържане на акредитацията

Акредитацията е с валидност от 4 години от датата на издаване на сертификата за акредитация. Поддържането на акредитацията се извършва за целия период на валидност на сертификата за акредитация. Поддържането на акредитацията включва надзор и други действия, извършвани от ИА БСА, с цел да се осигури непрекъснато съответствие на дейността на акредитираните лица с изискванията и процедурите за акредитация на агенцията и запазване на доверието в качеството на предлаганите от акредитираните лица услуги.

След предоставяне на акредитация, акредитираните ООС се оценяват периодично. До изтичане на валидността на акредитацията агенцията извършва периодични надзорни оценки.

По време на периода на валидност на акредитация, акредитираният ООС може да промени (ограничи или разшири) обхвата на акредитация, като срокът на валидност на предоставената акредитация не се променя.

Решенията за спиране на акредитацията за целия или спиране на акредитацията за част от предоставения обхват (временно ограничаване на обхвата), за ограничаване и отнемане на акредитацията се вземат при изпълнение на правилата и процедурите на агенцията.

Надзорът се осъществява чрез оценка на място за установяване съответствието на акредитираните лица с изискванията за акредитация и с процедурите за акредитация на агенцията, като се взема предвид и участие на акредитираните лаборатории в междулабораторни сравнения, изпитвания за пригодност или други дейности, удостоверяващи компетентността на акредитираните лица.

Планов надзор се провежда въз основа на утвърдени програми за периодична оценка на компетентността на акредитираните лица.

След предоставяне на първоначална акредитация/преакредитация първият планов надзор чрез оценка на място се извършва в срок от 9 до 12 месеца от датата на издаване на сертификата за първоначална акредитация/преакредитация. Всеки следващ планов надзор/преоценка се извършва в срок от 18 до 24 месеца от предходната оценка на място.

Всеки отказ на ООС за провеждане на надзор в нарушаване на регламентирания период за неговото провеждане се счита за неизпълнение на изискванията за акредитация и води до спиране на акредитацията.

ИА БСА може да реши да извърши **извънредна оценка на място** при получена информация за настъпили промени в условията, при които е предоставена акредитацията, постъпили писмени сигнали за нарушения от страна на акредитирани лица, публикувани или огласени критични материали в средствата за масово осведомяване, сигнали за некоректно позоваване на акредитацията, заблуждаващо използване на акредитацията в рекламни материали и други. Извънредна оценка на

място ще бъде извършена от ИА БСА при постъпила информация от Орган по сертификация на продукти за неговите намерения да използва неакредитиран ООС като подизпълнител.

В срок до 1 месец след получаване/огласяване на сигнал/информация, ИА БСА може да изиска първоначално писмена информация от ООС във връзка със сигнала/жалбата и/или да извърши извънредна оценка на място.

Обхватът на извънредната оценка се определя от спецификата на всеки конкретен случай, за който е сезирана или се самосезира ИА БСА. Ако в период до три месеца от датата на получаване/огласяване на сигнал/информация, е планирано провеждане на планов надзор, същият може да бъде проведен в рамките на извънредната оценка. При надзор по сигнал ООС се уведомява само за датата на оценката на място.

4.1.4. Преиздаване на сертификат за акредитация

ИА БСА преиздава сертификат за акредитация при промяна на елемент от съдържанието на сертификата.

- **Условия, при които се извършва преиздаване на сертификат за акредитация на ООС:**
 - органът за оценка на съответствието (ООС) отговаря на изискванията за акредитация;
 - политиката и системата за управление остават непроменени;
 - управлението на юридическото лице и ООС, както и основния персонал на ООС остават непроменени;
 - организационната структура на ООС остава непроменена;
 - методите и процедурите за оценка на съответствието остават същите;
 - техническите средства остават същите, ако е приложимо (напр. орган по сертификация на системи за управление).
- **Условия, при които се извършва прехвърляне на предоставена акредитация на ООС, съгласно чл. 22 на ЗНАООС:**
 - наличие на документиранни доказателства за преминаване на ООС от едното към другото юридическо лице;
 - наличие на доказателства за изгубване на права като акредитиран ООС на единия правен субект и прехвърлянето на правата към новия правен субект;
 - декларация за добровolen отказ от акредитация от името на старото юридическо лице;
 - публично изявление, че предоставената акредитация към старото юридическо лице е невалидна;

- преминалият към новото юридическо лице ООС продължава да отговаря на изискванията за акредитация;
- политиката и системата за управление на ООС остават непроменени;
- ръководството на ООС, както и основния персонал на ООС остават непроменени;
- организационната структура на ООС в рамките на юридическо лице остава непроменена;
- методите и процедурите за оценка на съответствието остават същите;
- техническите средства остават същите, ако е приложимо (напр. орган по сертификация на системи за управление) .

Преди да вземе решение относно преиздаване на сертификат за акредитацията или прехвърляне на предоставената акредитацията, БСА извършва оценка най-малко чрез преглед на представените от ООС документи. При необходимост, ИА БСА извършва и оценка на място за установяване на съответствието на ООС с изискванията за акредитация.

Решението за преиздаване/прехвърляне на акредитацията се взема от изпълнителния директор въз основа на доклад от водещ оценител/екип по оценяване, провел последната оценка на място. При положително решение, ООС получава нови документи за акредитация, в които е отразена настъпилата промяна, като регистрационния номер на сертификата за акредитация не се променя.

4.1.5. Спиране на акредитацията за целия или за част от предоставения обхват (временно ограничаване на обхвата на акредитация)

Спирането или временното ограничаване на обхвата на акредитацията може да се извърши за срок до 6 месеца. ИА БСА извършва **спиране на акредитацията**, когато обективни доказателства, установени по време на оценки на място или по друг начин, показват, че акредитираното лице не съответства на изискванията за акредитация и процедурите на агенцията и то не е предприело ефикасни и навременни коригиращи действия.

ИА БСА извършва **временно ограничаване обхвата на акредитацията**, когато акредитираното лице е временно в невъзможност да извършва част от дейностите, за които е акредитирано, и те не влияят на възможността му да извършва дейността си по останалата част от обхвата.

Спирането или временното ограничаване е процес, при който акредитацията е временно невалидна за целия или за част от обхвата на акредитацията.

Лицето, чиято акредитация е с ограничен или временно ограничен обхват, получава сертификат за акредитация с ограничен или временно ограничен обхват.

При спиране на акредитацията, акредитираното лице е длъжно да върне в агенцията оригиналите на сертификата за акредитация и наприложението към него в 14-дневен срок от получаване на заповедта и да спре позоваването си на акредитацията независимо дали е оспорило или не заповедта.

Възстановяване на акредитацията

След официално изявено желание от ООС за възстановяване на акредитацията в срок до 5 месеца от датата на заповедта за спиране или временно ограничаване на обхвата на акредитацията, ИА БСА извършва извънредна оценка на място. Ако по време на тази оценка ООС не успее да демонстрира съответствие с изискванията за акредитацията или ако липсва изявено желание от страна на ООС за възстановяване на акредитацията ИА БСА преминава към отнемане или ограничаване обхвата на акредитацията.

Решението за възстановяване на акредитацията се взема от изпълнителния директор въз основа на предложение в доклад от оценка на екипа.

4.1.6. Ограничаване на акредитацията

ИА БСА извършва ограничаване на обхвата на акредитацията, когато обективни доказателства, установени по време на оценки на място или по друг начин, показват, че акредитираното лице не съответства на изискванията за акредитацията за определена част от акредитирания обхват, но това не влияе на възможността му да извършва дейността си по останалата част от обхвата или в срока на временното ограничаване на обхвата на акредитацията и акредитираното лице не успее да докаже възможността си да извършва дейностите, за които временно му е ограничена акредитацията.

Възстановяване на акредитацията

ООС може да възстанови обхвата/областта на предоставената му акредитация чрез процедура по възстановяване на обхвата на акредитацията, но не по-рано от 6 месеца от датата на влизане в сила на заповедта за временно спиране/ограничаване на обхвата на акредитацията.

4.1.7. Отказ за предоставяне на акредитация, разширяване обхвата на акредитацията или преакредитацията и отнемане на акредитацията

Отказ за предоставяне на акредитация, разширяване обхвата на акредитацията или преакредитацията и отнемане на акредитацията е процес, при който заявления/предоставения обхват на акредитация е отказан/напълно прекратен (отнет).

ИА БСА отказва/отнема акредитация когато акредитираното лице или кандидатът за акредитация:

- ☐ е в невъзможност да извършва дейностите, за които е акредитирано или кандидатства;
- ☐ не изпълнява или не поддържа едно или повече от изискванията за акредитация, което води до заключение, че дейността на органа за оценяване на съответствието, компетентността му и системата за управление не са в състояние да осигурят необходимото качество на предоставяните услуги, включително достоверността на издаваните от него документи;
- ☐ в период на акредитация се позовава в дейността си на акредитация за неакредитиран обхват;
- ☐ издаде неистински или преправен документ, или документ с невярно съдържание;
- ☐ компрометира агенцията със свои действия или бездействия;
- ☐ ООС не е успяло в определения период да демонстрира съответствие с изискванията за акредитация или не уведоми за желанието си за възстановяване на акредитацията в посочения срок;
- ☐ не заплаща услугите по акредитация съгласно утвърдения ценоразпис;
- ☐ Писмено заявление от ООС за отнемане на акредитацията или отказ от акредитация. Изпълнителният директор е длъжен да се съобрази с желанието на ООС независимо дали има обективни причини за това.

При отнемане на акредитацията, акредитираното лице е длъжно да върне в агенцията оригиналите на сертификата за акредитация и приложението към него в 14-дневен срок от получаване на заповедта и да спре позоваването си на акредитация независимо дали е оспорило или не заповедта.

Лице, чиято акредитация е отнета, може да кандидатства отново за акредитация не по-рано от 6 месеца от датата на влизане в сила на заповедта за отнемане на акредитация и представяне на доказателства, че са отстранени несъответствията с изискванията за акредитация.

4.1.8. Преакредитация

Преакредитация е последващо потвърждаване на компетентността на акредитирано лице по същия нормативен акт, стандарт или ръководство, определени в издадения сертификат за акредитация.

Не по-късно от 8 (осем) месеца преди изтичане валидността на акредитация, ООС трябва да подаде заявление за преакредитация в ИА БСА.

Ако ООС пропусне да подаде заявлението за преакредитация в определения срок, се следва процедурата при първоначална акредитация, за което кандидатът трябва изрично да заяви желание с подаване на заявление за първоначална акредитация. В този случай ООС губи регистрационния номер на предоставения му сертификат за акредитация.

При откриване на процедура за преакредитация, агенцията извършва преакредитацията в срок до изтичане валидността на сертификата на вече предоставената акредитация. В случай, че агенцията не извърши преакредитация в срок до изтичане на валидността на предоставената акредитация, поради зависещи от нея обстоятелства, по искане на заявителя, изпълнителният директор на агенцията със заповед удължава до 6 месеца срока на валидност на сертификата за акредитация.

Удължаването на срока на валидност на акредитацията е по предложение на водещия оценител, провел последната оценка на място, след анализ на изпълнението на следните изисквания от страна на ООС:

- ☐ спазен срок за подаване на заявлението за преакредитация;
- ☐ спазен срок за изплащане на всички финансови задължения;
- ☐ липса на значителни несъответствия или при наличие на такива, приет подробен план за тяхното изпълнение.

4.1.9. Разширяване на обхвата на акредитация

Разширяване обхвата на акредитация е допълнение към предоставен обхват или към области на акредитация, съгласно критериите за акредитация, по който ООС е акредитиран.

Акредитираните лица могат да подават заявления за разширяване обхвата на акредитацията си съгласно изискванията на нормативния акт, стандарта или ръководството, по което са акредитирани през целия период на своята акредитация.

Разширяване на обхвата на акредитация се извършва чрез:

- ☐ разширяване обхвата на акредитираната област на дейност;
- ☐ разширяване обхвата на акредитацията в нова област на дейност, което включва ново местонахождение на извършваната дейност.

В зависимост от големината и естеството на исканото разширяване, ИА БСА решава как да процедира по отношение на оценката на място за всеки конкретен случай, но основните правила са следните:

- ☐ оценката за разширяване на обхвата на акредитация в рамките на вече акредитиран обхват и извън обхвата на акредитация до 30 % от акредитирания обхват, може да се извършва по време на оценки при планов надзор и преакредитация;
- ☐ оценка за разширяване на обхвата на акредитация, когато е заявен обхват на разширяване извън акредитирания обхват повече от 30 % от акредитирания обхват се извършва с оценка на място за разширяване на обхвата;
- ☐ оценка за разширяване на област на акредитация (офиси/помещения, в които ООС извършва дейности по оценяване на съответствието) се извършва с оценка на място за разширяване.

4.1.10. Обжалване

Решенията на изпълнителния директор за отказ от акредитация, преакредитация или от разширяване на обхвата на акредитация, за ограничаване, временно ограничаване или спиране или отнемане на акредитацията подлежат на обжалване по реда на Административно процесуалния кодекс.

Лицата могат да подадат жалба до съда, след като е изчерпана възможността по чл. 13, ал. 2 или е изтекъл срокът по чл. 13, ал. 1 от ЗНАООС.

4.1.11. Регистър на Органите за оценяване на съответствието

ИА БСА поддържа публичен регистър на Органите за оценяване на съответствието с предоставена, ограничена, временно ограничена, спряна или отнета акредитация в Интернет на адрес <http://www.nab-bas.bg/>.

4.2. Служби по трудова медицина

Законът за здравословни и безопасни условия на труд (ЗЗБУТ) задължава работодателите да осигурят обслужване на своите работници и служители от регистрирани служби по трудова медицина (СТМ) (чл. 25 ЗЗБУТ).

Службите по трудова медицина се създават от:

- ☐ работодателите самостоятелно или съвместно с други работодатели;
- ☐ юридически или физически лица, регистрирани по Търговския закон, по Закона за кооперациите или по Закона за юридическите лица с нестопанска цел, както и от дружества по законодателството на държава - членка на Европейския съюз, или на държава - страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство, за обслужване на работещи.
- ☐ лечебните заведения, учредени като самостоятелни юридически лица, за обслужване на работещи.

Когато за работодателя е практически невъзможно сам или в съдружие да създаде служба по трудова медицина, той сключва договор с регистрирана служба по трудова медицина.

4.2.1. Основни функции на СТМ (чл. 25, ал. 2 ЗЗБУТ)

Службите по трудова медицина са звена с предимно превантивни функции. Те консултират и подпомагат работодателите, комитетите и групите по условия на труд в планирането и организирането на дейностите по:

- ☐ осигуряване и поддържане на здравословни и безопасни условия на труд;
- ☐ укрепване на здравето и работоспособността на работещите във връзка с извършваната от тях работа;
- ☐ приспособяване на работата към възможностите на работещия, като се отчита неговото физическо и психическо здраве.

4.2.2. Основни дейности на СТМ (чл. 25а ЗЗБУТ и Наредба № 3 за условията и реда за осъществяване на дейността на службите по трудова медицина)

4.2.2.1. Наблюдение и анализ на здравното състояние на работниците и служителите:

- ☐ консултиране и подпомагане на работодателя при организирането на:
 - предварителни медицински прегледи и изследвания за преценка на пригодността на работещите при постъпване на работа: СТМ предлага вида на

медицинските специалисти, извършващи прегледите и необходимите изследвания;

- периодични медицински прегледи и изследвания за ранното откриване на изменения в организма в резултат от въздействия на работната среда и трудовия процес: СТМ предлага списък на професиите и длъжностите, при които работещите подлежат на задължителни периодични медицински прегледи и изследвания; вида на медицинските специалисти, извършващи прегледите и необходимите изследвания; честотата на провеждане на периодичните медицински прегледи и изследвания.
- предоставяне на информация на медицинските специалисти, извършващи периодичните медицински прегледи, по отношение на идентифицираните опасности и установения риск за здравето и безопасността на работещите;
- уведомяване на избрания общо практикуващ лекар за заболяване или отклонения във физиологичните показатели на работещия, които се нуждаят от диагностично уточняване или лечение.

Уведомлението следва да съдържа:

- трите имена на работещия;
- месторабота на работещия - наименование и адрес на предприятието;
- длъжност и/или професия на работещия;
- описание на установено заболяване или отклонения във физиологичните показатели, включително данни за обстоятелствата, при които те са установени;
- описание на условията на труд в случаите, когато те могат да имат връзка с установено заболяване или отклонения във физиологичните показатели на работещия;
- изготвяне на заключение за пригодността на работещия да изпълнява даден вид работа.
- изготвяне на анализ на здравното състояние на работещите и връзката му с условията на труд във всяко от обслужваните предприятия въз основа на:
 - резултатите от извършените предварителни и периодични медицински прегледи и изследвания;
 - информация за временната неработоспособност по данни от копия на болнични листове, предоставени от работодателя;
 - информация за трайната неработоспособност по данни от работодателя и/или от работещия;
 - информация за регистрирани професионални болести по данни от работодателя и/или от работещия;

- информация за трудовите злоупотреби по данни от работодателя и/или работещия.
- изготвяне на обобщени анализи на здравното състояние на работещите за всяко от обслужваните предприятия във връзка с конкретните условия на труд.
- водене на здравни досиета на електронен и хартиен носител по образец съгласно приложение № 6 на Наредба № 3 за условията и реда за осъществяване на дейността на службите по трудова медицина.

4.2.2.2. Оценка на професионалните рискове

Службите по трудова медицина участват в извършването на оценката на риска за здравето и безопасността на работещите съгласно изискванията на нормативните актове за осигуряване на здраве и безопасност при работа. Съвместно с представители на работодателя на обслужваното предприятие и в съответствие с оценката на риска могат да:

- разработват и предлагат мерки за предотвратяване, отстраняване или намаляване на установения риск;
- предлагат степенуване по приоритети на мерките за предотвратяване, отстраняване или намаляване на установения риск, като отчитат установения риск, причините за възникване на идентифицираните опасности и техните характеристики, включително осъществимостта на мерките и възможностите за инвестиции;
- оценяват ефикасността на предприетите от работодателя мерки.

При изпълнение на дейностите за осигуряване на безопасност и здраве, СТМ трябва да разработват препоръки за работодателя за преустройството на работното място, организацията на труда и трудовото натоварване на работещи, които се нуждаят от специална закрила.

4.2.2.3. Обучение на работещи и длъжностни лица по правилата за опазване на здравето и безопасността при работа

Основните дейности, свързани с обучение на работещи и длъжностни лица по правилата за опазване на здравето и безопасността при работа включват:

- разработване и участие в изпълнението на програми за обучение на ръководния персонал, на работещите и на техните представители по правилата за осигуряване на здраве и безопасност при работа и спазването на изискванията за безопасна работна практика;
- организиране и провеждане на обучението на работещите по правилата за първа помощ, самопомощ и взаимопомощ във връзка с конкретните опасности на работното място;

- ☐ предоставяне на информация на работещите за здравните рискове, свързани с работата, и за резултатите от проведените медицински прегледи и изследвания;
- ☐ даване на индивидуални съвети на работещите във връзка със здравето и безопасността при работа;
- ☐ участие в реализирането на програми за промоция на здравето на работещите на работното място, отстраняване на рисковите фактори на начина на живот, опазване и укрепване на работоспособността и преодоляване на стреса при работа;
- ☐ помощ на работодателите при изпълнението на нормативно установените изисквания, свързани със здравословните и безопасните условия на труд, и при разработването на правила, норми и инструкции в предприятията за осигуряване на здраве и безопасност при работа;
- ☐ даване на консултации на работещите за правилното прилагане на законодателството и всички правила, норми и инструкции в предприятията за осигуряване на здраве и безопасност при работа;
- ☐ консултиране и подпомагане комитетите и групите по условия на труд при осъществяване на дейността им.

4.2.3. Минимален състав на СТМ:

- ☐ лице с образователно-квалификационна степен магистър по медицина и с придобита специалност „трудова медицина“;
- ☐ лице с висше техническо образование и 3 години професионален опит в областта на безопасността и здравето при работа;
- ☐ технически изпълнител с образование не по-ниско от средно.

В състава на СТМ и при изпълнение на конкретни задачи не могат да се включват:

- ☐ лица, които работят в Министерството на здравеопазването и Министерството на труда и социалната политика и техните контролни органи;
- ☐ медицински специалисти, загубили правоспособност по смисъла на Закона за здравето;
- ☐ лица, с подписан договор с Националната здравноосигурителна каса и регистрирани в районните центрове по здравеопазване.

4.2.4. Регистрация на СТМ (чл. 25г ЗЗБУТ)

За регистриране на СТМ, лицата, които са създали служби подават заявление до министъра на здравеопазването, към което да приложат следните документи:

- ☐ данни, съдържащи наименование, седалище и адрес;
- ☐ копие от акта за съдебна регистрация или копие от друг документ за създаването на СТМ;

- ☐ договор между работодатели - за случаите когато СТМ е създадена съвместно между работодатели;
- ☐ актуално удостоверение за вписване в търговския регистър;
- ☐ списък на минималния състав на специалистите от службата по трудова медицина;
- ☐ нотариално заверени копия на документи, удостоверяващи образованието и квалификацията на специалистите от минималния състав;
- ☐ декларация на лицата от минималния състав, че отговарят на изискванията на чл. 25б, ал. 3 на ЗЗБУТ;
- ☐ документ за платена такса.

При непълнота и при нередовност на посочените документи министърът на здравеопазването или упълномощено от него длъжностно лице в 30-дневен срок от датата на подаване на заявлението е длъжен писмено да уведоми лицата за констатирани непълноти и нередовности на документите, като с уведомлението определи срок не по-кратък от 14 дни за отстраняването им.

В 30-дневен срок от подаване на заявлението или от датата на отстраняване на констатираните непълноти или нередовности министърът на здравеопазването или упълномощено от него длъжностно лице по предложение на Комисията за регистриране на службите по трудова медицина издава удостоверение за регистрация на службата по трудова медицина или прави мотивиран отказ за регистрация.

Отказ за регистрация се прави само в случаите, когато непълнотите и нередовностите в документите не са отстранени в срока, определен с уведомлението, или при несъответствие с изискванията за регистрация.

4.2.5. Промяна на регистрирани СТМ (чл. 25д, ал. 1 – 2 ЗЗБУТ)

При промяна на обстоятелства по чл. 25г, ал. 1 ЗЗБУТ лицата, създали служби по трудова медицина, в 7-дневен срок от настъпването им уведомяват писмено министъра на здравеопазването, като прилагат документи, удостоверяващи промяната.

Министърът на здравеопазването или упълномощено от него длъжностно лице в 20-дневен срок от подаване на уведомлението за промяна на обстоятелствата по чл. 25г, ал. 1 по предложение на Комисията за регистриране на службите по трудова медицина отразява промените в регистъра на службите по трудова медицина, а в случаите по чл. 25г, ал. 1, т. 1, 3 и 5 ЗЗБУТ издава и удостоверение за промяна на регистрацията или прави мотивиран отказ.

4.2.6. Заличаване на регистрирани СТМ (чл. 25д, ал. 3 ЗЗБУТ)

Министърът на здравеопазването или упълномощено от него длъжностно лице със заповед може да заличи от регистъра регистрирани служби по трудова медицина при следните условия:

- ❑ подадено заявление от лицата, създали служби по трудова медицина, за заличаване от регистъра;
- ❑ прекратяване дейността на лицата, които са създали служба по трудова медицина;
- ❑ установени нарушения, свързани с изискванията:
 - към минималният състав на службите по трудова медицина
 - относно ограниченията, които закона е поставил за лицата, които работят в Министерството на здравеопазването и Министерството на труда и социалната политика и техните контролни органи; медицински специалисти, загубили правоспособност по смисъла на Закона за здравето; лица, подписали договор с Националната здравноосигурителна каса и регистрирани в регионалните центрове по здравеопазване.
 - за условията и редът за осъществяване на дейността на службите по трудова медицина, определени наредба на министъра на здравеопазването и министъра на труда и социалната политика;
- ❑ констатирани от контролните органи системни нарушения на основните дейности на службите по трудова медицина:
 - оказване помощ на работодателите за създаване на организация за безопасност и здраве при работа;
 - оценка на професионалните рискове и анализ на здравното състояние на работещите;
 - предлагане на мерки за отстраняване и намаляване на установения риск;
 - наблюдение на здравното състояние на работещите;
 - обучение на работещи и длъжностни лица по правилата за опазване на здравето и безопасността при работа;
 - водене и съхраняване на документацията, определена с Наредба 3 от 25 януари 2008 година за условията и реда за осъществяване на дейността на службите по трудова медицина
 - нарушения на изискванията на нормативните актове за осигуряване на здраве и безопасност при извършва своята дейност
- ❑ установяване наличието на документи с невярно съдържание, свързани с регистрацията на службата.

4.2.7. Регистър на СТМ

Министерството на здравеопазването води публичен регистър на службите по трудова медицина. Данните от регистъра се публикуват на страницата на Министерството на здравеопазването в интернет - <http://www.mh.government.bg/>. Регистърът съдържа:

- ☐ номер и дата на издаване на удостоверение за регистрация на служба по трудова медицина или на удостоверението за промяна на регистрацията на служба по трудова медицина;
- ☐ наименование, седалище и адрес на управление и телефон на лицата, които са създали служба по трудова медицина;
- ☐ поименен списък на специалистите от минималния състав на СТМ ;
- ☐ номер и дата на заповедта за заличаване на регистрирана служба по трудова медицина;
- ☐ настъпили промени по вписаните обстоятелства по регистрация на СТМ.

III. МЕХАНИЗМИ ЗА ОСИГУРЯВАНЕ СПАЗ- ВАНЕТО НА ЗАКОНОДАТЕЛСТВОТО ПО БЗР

Механизмите за спазването на законодателството по безопасност и здраве при работа могат да се обособят в няколко групи:

- ☐ контрол за спазване на законодателството;
- ☐ информиране, консултиране и технически съвети на работодателите и на работниците и служителите за методите за спазване на законодателството;
- ☐ сътрудничество чрез методите на социалния диалог с представители на организациите на работодателите и работниците и служителите;
- ☐ координация и взаимодействие между контролните органи на изпълнителната власт.

Взаимодействието между изброените по-долу органи с контролни функции в областта на безопасността и здравето при работа се осъществява на основание раздел III „Взаимодействие между контролните органи“ от Закона за инспектиране на труда (ЗИТ). Взаимодействието се извършва чрез съвместни проверки и обмен на информация (чл. 7, ал. 1 ЗИТ) между контролните органи при осъществяване на дейностите по инспектиране на труда. Съвместните проверки (чл. 7, ал. 3 ЗИТ) се осъществяват:

- ☐ в съответствие с Националната програма за инспектиране на труда;
- ☐ по искане на Министерския съвет;
- ☐ при възлагане от органите на прокуратурата;
- ☐ по предложение на Националния съвет за инспектиране на труда;
- ☐ по постъпили жалби и сигнали за нарушения на законодателството;
- ☐ в случай на аварии в предприятията и в зависимост от данните за причините и големината на аварията;
- ☐ при трудова злополука, причинила смърт, при злополука, причинила увреждане на повече от трима работещи, както и при всяка злополука, за която има основание да се предполага, че ще доведе до инвалидност - в зависимост от данните за причините и компетентностите на органите.

С административния акт за назначаване на съвместна проверка се определят компетентните контролни органи, един от които е водещ, както и обектите, обхватът и периодът за извършване на проверката (чл. 7, ал. 4 ЗИТ).

При осъществяване на дейност извън обхвата на съвместните проверки по ЗИТ, контролните органи се информират за установени нарушения в областта на труда или при съмнение за нарушения в обектите на контрол (чл.8, ал. 2 ЗИТ). Формата, съдържанието, редът и сроковете за представяне на информацията са определени в чл. 16, ал. 2 от Наредбата за формата, съдържанието, реда и сроковете за представяне на информация от органите за инспектиране на труда (приета с ПМС № 164 от 30.06.2009 г., обн., ДВ, бр. 52 от 10.07.2009 г., изм., бр. 93 от 24.11.2009 г., в сила от 24.11.2009 г., изм. и доп., бр. 7 от 21.01.2011 г.).

Органите с контролни функции в областта на безопасността и здравето при работа се създават и изпълняват дейността си на основание специален закон, с който се определя държавната политика в конкретна област.

Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда“

- ☐ Осъществява цялостният контрол за спазване на трудовото законодателство във всички отрасли и дейности (чл. 399, ал. 1 от КТ).
- ☐ Осъществява и специализирана контролна дейност по спазването на законодателството, свързано с изпълнението на държавната служба, и на правата и задълженията на страните по служебното правоотношение (чл. 399, ал. 2 КТ).
- ☐ Контролира спазването на трудовото законодателство (чл. 4, ал. 1, т. 1 от УПИАГИТ⁶⁶).
- ☐ Упражнява специализиран контрол по спазването на Закона за здравословни и безопасни условия на труд, Закона за насърчаване на заетостта, на законодателството, свързано с изпълнението на държавната служба, и правата и задълженията на страните по служебното правоотношение и на други нормативни актове, когато това е възложено със закон (чл. 4, ал. 1, т. 2 УПИАГИТ).
- ☐ Дава сведения и технически съвети на работодателите и на работниците и служителите за най-ефективните методи за спазване на трудовото законодателство и по прилагането на Закона за насърчаване на заетостта (чл. 4, ал. 1, т. 3 УПИАГИТ).
- ☐ Уведомява компетентните органи за установени непълноти и недостатъци в действащото трудово законодателство (чл. 4, ал. 2 УПИАГИТ).
- ☐ Осъществява своята дейност самостоятелно или във взаимодействие с други органи на държавната администрация (чл. 5, ал. 1 УПИАГИТ).
- ☐ При осъществяване на своята дейност може да си сътрудничи с организациите на работниците и служителите и на работодателите, както и с други неправителствени организации. (чл. 5, ал. 2 УПИАГИТ).

⁶⁶ Устройствен правилник на Изпълнителна агенция „Главна инспекция по труда

Специализираната администрация е организирана в три дирекции на централно ниво и 21 дирекции „Инспекция по труда“, които имат функции и териториална компетентност на областно ниво, като са обхванати всички области, съгласно териториалното деление на страната (чл. 11 УПИАГИТ).

Общата численост на специализираната администрация е 460 щатни бройки, от които 419 са в дирекции „Инспекция по труда“.

Държавната агенция за метрологичен и технически надзор осъществява:

- ☐ метрологичен надзор (чл. 74 от Закона за измерванията и чл. 3, ал. 2, т. 1, б. „д“ от УПДАМТН⁶⁷);
- ☐ надзор на пуснатите на пазара и/или пуснатите в действие продукти, за които има съществени изисквания, определени съгласно Закона за техническите изисквания към продуктите (чл. 27, ал. 2 от Закона за техническите изисквания към продуктите (ЗТИП) и чл. 3, ал. 2, т. 2 УПДАМТН);
- ☐ технически надзор на съоръженията с повишена опасност (чл. 34, ал. 1 ЗТИП и чл. 3, ал. 2, т. 4 УПДАМТН);
- ☐ контрол на качеството на течните горива (чл. 14 от Наредбата за изискванията за качеството на течните горива, условията, реда и начина за техния контрол и чл. 3, ал. 2, т. 8 УПДАМТН).

Специализираната администрация на ДАМТН е организирана в 4 главни дирекции и една дирекция (чл. 15, ал. 1 УПДАМТН), с обща численост от 319 щатни бройки. Четирите главни дирекции имат и териториални структури с компетентност, която обхваща територията на страната.

Агенция за ядрено регулиране

Председателят на Агенцията за ядрено регулиране осъществява държавното регулиране на безопасното използване на ядрената енергия и йонизиращите лъчения и на безопасното управление на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво (чл. 4, ал. 1 от Закона за безопасно използване на ядрената енергия (ЗБИЯЕ)).

В рамките на предоставените му от закона правомощия, председателят (чл. 4 от УПАЯР⁶⁸):

- ☐ осъществява контрол по спазване на изискванията и нормите за безопасно използване на ядрената енергия и йонизиращите лъчения, управлението на

⁶⁷ Устройствен правилник на Държавна агенция за метрологичен и технически надзор

⁶⁸ Устройствен правилник на Агенцията за ядрено регулиране

радиоактивните отпадъци и отработеното гориво и на условията на издадените лицензии и разрешения;

- ❑ издава и отнема удостоверения за правоспособност за работа в ядрени съоръжения;
- ❑ налага принудителните административни мерки и административните наказания в случаите, предвидени в ЗБИЯЕ;
- ❑ възлага извършването на експертизи, проучвания и изследвания, свързани с ядрената безопасност и радиационната защита при използване на ядрената енергия и йонизиращите лъчения и при управление на радиоактивните отпадъци и отработеното гориво;
- ❑ осъществява взаимодействие с органите на изпълнителната власт, в чиято компетентност са предоставени регулаторни и контролни функции в областта на използването на ядрената енергия и йонизиращите лъчения, и предлага на Министерския съвет мерки за координиране на тези дейности;
- ❑ създава със заповед наблюдавани зони около ядрени съоръжения и други обекти с източници на йонизиращи лъчения.

Специализираната администрация на агенцията е организирана в 4 дирекции. В състава на главна дирекция „Регулиране безопасността на ядрените съоръжения“ се включва териториалното звено в Козлодуй, което има статут на отдел и осъществява контрол на ядрената безопасност и радиационната защита на АЕЦ „Козлодуй“. Главна дирекция „Регулиране безопасността на ядрените съоръжения“ подпомага председателя на агенцията при осъществяване на неговите регулиращи и контролни функции по отношение на дейностите с ядрени съоръжения, ядрен материал и управлението на радиоактивните отпадъци в ядрени съоръжения, както и по отношение на квалификацията и правоспособността на персонала в ядрени съоръжения и обекти с източници на йонизиращи лъчения (чл. 15, ал.1 УПАЯР).

Общата численост на специализираната администрация е 89 щатни бройки, от които за Главна дирекция „Регулиране безопасността на ядрените съоръжения“ – 32.

Дирекцията за национален строителен контрол към министъра на регионалното развитие и благоустройството:

Дирекцията за национален строителен контрол (ДНСК) упражнява контрол по спазването на Закона за устройство на територията (ЗУТ) и на нормативните актове по прилагането му при проектирането и строителството, в т.ч. влагането на качествени строителни материали и изделия с оглед осигуряване на сигурността, безопасността, достъпността и другите нормативни изисквания към строежите, и обследва и документира аварията в

строителството (чл. 222, ал. 1 от Закона за устройство на територията (ЗУТ) и чл. 6, ал. 1 от Устройствения правилник на Дирекцията за национален строителен контрол (УПДНСК)).

Дирекцията за национален строителен контрол се състои от централно управление и регионални дирекции в областните центрове. Във връзка с възникнали нужди могат да се създават временни териториални бюра на Дирекцията за национален строителен контрол със заповед на началника ѝ, без да се увеличават утвърдените бюджет и щат на дирекцията (чл. 221, ал. 1 ЗУТ). Специализираната администрация е организирана в две дирекции на национално ниво и има 6 регионални дирекции за национален строителен контрол с 28 регионални отдела „Национален строителен контрол“ към тях (чл. 7, ал. 1 УПДНСК). Общата численост на персонала на специализираната администрация е 379 щатни бройки, от които 318 за териториалните дирекции.

Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ на Министерството на вътрешните работи

Главната дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ извършва:

- превантивна дейност (чл. 52г, ал. 2, т. 1 от Закона за МВР (ЗМВР) и чл. 127л от Правилника за прилагане на ЗМВР(ППЗМВР)):
 - информират, координират и взаимодействат с органите на държавната власт, местното самоуправление, юридическите лица и гражданите за подготовка на населението за действия при пожари и бедствия и осъществяване на превантивни мерки;
 - организират и провеждат обучение на органите на изпълнителната власт за ранното предупреждение и оповестяване с Националната система за ранно предупреждение и оповестяване при бедствия (НСРПОБ);
 - участват в разработването на програми за обучение, учебни материали и помагала за детските градини и училищата и планове за обучение и подготовка за защита при бедствия на ръководния персонал и учителите в системата на народната просвета;
- държавен противопожарен контрол (чл. 52г, ал. 2, т. 2 и чл. 91б от ЗМВР и чл. 127и от ППЗМВР):
 - контролират спазването на правилата и нормите за пожарна безопасност при проектиране, строителство и експлоатация на обекти, технологични съоръжения и инсталации, както и при тяхната реконструкция и модернизация;
 - дават становища за противопожарна осигуреност на строежите при съгласуване на инвестиционни проекти и при участие в работата на експертни

съвети по устройство на територията;

- проверяват строежи и обекти за съответствие с изискванията за пожарна безопасност на влаганите в тях материали, съоръжения, машини и инсталации;
 - участват в държавните приемателни комисии за разрешаване ползването на строежи и издават писмени становища за съответствие с изискванията за пожарна безопасност;
 - участват в разработването на строителни и технически правила, норми и наредби за осигуряване на пожарната безопасност при проектиране и изграждане на строежите, при реконструкция, модернизация и експлоатация на обекти, технологични съоръжения и инсталации;
 - проверяват строежи и обекти в експлоатация за изпълнение на правилата и нормите за пожарна безопасност;
 - издават документи за удостоверяване съответствието на обектите с изискванията на правилата и нормите за пожарна безопасност;
 - контрол за съответствието на влаганите в строежите продукти с нормативните изисквания за пожарна безопасност;
 - издават писмени разпореждания за изпълнение на правилата и нормите за пожарна безопасност на ръководители на държавни органи, организации, юридически лица и граждани;
 - уведомяват държавните органи, юридически лица и граждани при нарушаване на правилата и нормите за пожарна безопасност, а при наличие на данни за извършено престъпление уведомяват прокуратурата;
 - прилагат административнонаказателни и принудителни административни мерки;
 - извършват сертификационни проверки и издават сертификати за съответствие на обектите и строежите с изискванията за пожарна безопасност;
 - извършват проверки на земеделската техника за допускане до участие в жътвената кампания;
 - извършват проверки за наличието на разрешение на продуктите за пожарогасене по отношение на тяхната гасителна ефективност и спазването на условията на издаденото разрешение;
 - извършват проверки за наличието на разрешение на търговците по чл. 91е ЗМВР за осъществяваните от тях дейности и спазването на условията на издадените разрешения;
- изискват от държавни органи, юридически лица и граждани планове за осигуряване на пожарната безопасност при организиране на мероприятия и извършване на дейности, с които временно се променя нивото на пожарната опасност;

- ❑ превантивен контрол (чл. 52г, ал. 2, т. 3 и чл. 91к от ЗМВР):
 - контрол за спазване на нормативната уредба при одобряването на устройствени схеми и планове, съгласувателни процедури на обекти, осъществяващи дейност с рискови вещества и материали, и участие в държавни приемателни комисии;
 - контрол по изготвяне и съгласуване на аварийни планове;
 - контрол на дейностите по защита и на средствата за защита на работещите в обектите по чл. 35 и 36 от Закона за защита при бедствия;
 - контрол за спазване изискванията на Закона за защита при бедствия и издадените въз основа на него подзаконовни актове;
 - контрол за спазване на инженерно-техническите правила за защита от бедствия и аварии на строежи и на въведени в експлоатация обекти.

Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ има йерархична структура, обхващаща национално, областно, районно ниво и ниво участък.

Министърът на вътрешните работи утвърждава щатове в МВР. В щатове се определят категориите, наименованията на длъжностите, видът на конкурса, изискванията за минимално образование или образователно- квалификационна степен и численият състав на структурните звена на МВР.

Контролно-техническата инспекция към министъра на земеделието и храните

Контролно-техническата инспекция осъществява дейностите, свързани със (чл. 2, ал. 2 от Устройствения правилник на Контролно-техническата инспекция към министъра на земеделието и храните (УПКТИ)):

- ❑ регистрацията на машини за земни работи, земеделската и горската техника;
- ❑ контрола по техническото състояние и безопасността на техниката при работа с нея;
- ❑ техническите прегледи на техниката;
- ❑ придобиването и отнемането на правоспособност за работа с техниката;
- ❑ контрола на дейностите по пускането на пазара, пускането в употреба и спирането от работа на техниката;
- ❑ издаването и подмяната на свидетелствата за правоспособност за работа с техниката;
- ❑ контрола върху:
 - наличието на одобрение на типа и съответствието с одобрения тип на нови колесни трактори, верижни трактори, ремаркета и сменяема прикачна техника, системи, компоненти и отделни технически възли за тях, за които е влязло в

сила изискването за одобрение на типа;

- наличието на одобрение на типа и съответствието с одобрения тип на нови двигатели с вътрешно горене, предназначени за или инсталирани на извънпътна техника;
- ☐ проверка за наличието на регистрация на техниката;
- ☐ удостоверяване на безопасността на употребявана техника;
- ☐ изпитване, сертифициране и оценяване на съответствието на нова техника;
- ☐ изпитване и проверки във връзка с одобрение на типа на нови колесни трактори.

Специализираната администрация подпомага и осигурява осъществяването на правомощията на изпълнителния директор и е организирана в главна дирекция „Регистрация, контрол и правоспособност за работа с техниката“ с регионални служби в административните центрове на областите в Република България и главна дирекция „Изпитване и сертифициране“ - гр. Пловдив, с териториални звена в гр. Русе и гр. Пловдив. Специализираната администрация е с обща численост от 122 щатни бройки, от които за главна дирекция „Регистрация, контрол и правоспособност за работа с техниката“ 97 бройки, в т.ч. 92 за регионалните служби и 25 за главна дирекция „Изпитване и сертифициране“.

При изпълнение на служебните си задължения служителите на инспекцията ползват автомобили и технически средства за обективен контрол.

Министерството на икономиката, енергетиката и туризма

Министърът на икономиката, енергетиката и туризма:

- ☐ провежда предварителен, текущ и последващ контрол за (чл. 75, ал. 1 от Закона за енергетиката (ЗЕ)):
 - техническото състояние и експлоатацията на енергийните обекти;
 - прилагането на реда и техническите условия за топлоснабдяване, прекратяване на топлоподаването и прилагане на дяловото разпределение на топлинна енергия;
 - изпълнението на задължението за набиране и съхраняване на резервите от горива, необходими за сигурно и непрекъснато снабдяване с енергия;
 - готовността на енергийните обекти за работа при бедствия и военно положение;
 - изпълнението на задълженията по Закона за енергетиката за предоставяне на информация на Министерството на икономиката, енергетиката и туризма.

В изпълнение на контролните си правомощия министърът на икономиката, енергетиката и

туризма:

- ❑ извършва проверки чрез упълномощени от него лица;
- ❑ уведомява органите на специализирания контрол с оглед предприемането на мерки от кръга на тяхната компетентност;
- ❑ налага принудителни административни мерки и административни наказания, предвидени със Закона за енергетиката.

Дирекция „Сигурност на енергоснабдяването“ осъществява изпълнението на контролните функции на министъра във връзка с техническото състояние, техническата експлоатация и дейността на оператора на електроенергийната система и предлага адекватни коригиращи мерки за подобряване на техническата и експлоатационната безопасност, ресурсните характеристики и надеждността на енергийните обекти.

Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията

Министърът на транспорта, информационните технологии и съобщенията:

- ❑ създава условия за безопасност в търговското корабоплаване, гражданското въздухоплаване и железопътния транспорт и контролира спазването им;
- ❑ организира и контролира технически разследването на авиационни произшествия и сериозни инциденти; произшествия в морските пространства и вътрешните водни пътища; произшествия и инциденти в железопътния транспорт; поддържа система за задължително и доброволно докладване на авиационни произшествия и сериозни инциденти, на произшествия в морските пространства и вътрешните водни пътища, на произшествия и инциденти в железопътния транспорт;
- ❑ организира контрола по спазването на условията за осъществяване на обществен превоз на пътници и товари и на документите, свързани с превоза;
- ❑ определя: документите за превоз; условията и реда за одобряване на типовете пътни превозни средства и измененията на тяхната конструкция; изискванията, на които трябва да отговарят водачите;
- ❑ издава документи за правоспособност, за техническа годност и национална принадлежност и за право на достъп до пазара в областта на транспорта и контролира изпълнението на задълженията, свързани с тях.

В системата на министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията са създадени:

- ❑ Дирекция „Звено за разследване на произшествия във въздушния, водния и железопътния транспорт“ (чл. 35, ал. 1 от Устройствения правилник на министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията):
 - осъществява координация между ведомствата и юридическите лица,

- участващи при разследване на авиационни събития, разследване на произшествия в морските пространства и водните пътища и разследване на произшествия и инциденти в железопътния транспорт;
- организира и участва в международни срещи, свързани с разследване на авиационни събития, разследване на произшествия в морските пространства и водните пътища и разследване на произшествия и инциденти в железопътния транспорт;
 - поддържа контакт с органи за разследване на произшествия на чужди държави за привличане на експерти в случай на тежко произшествие.

Дирекцията е на пряко подчинение на министъра с числен състав от 11 щатни бройки.

□ **Дирекция „Човешки ресурси“** (чл. 42 УПМТИТС):

- организира и контролира дейността на министерството в областта на политиката за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд;
- участва в отрасловите и браншовите съвети по условия на труд;
- организира работата на отрасловия и браншовите съвети за тристранно сътрудничество в министерството по въпросите на социалната политика в областта на транспорта, информационните технологии и съобщенията.

Числеността на персонала на дирекцията е 7 щатни бройки, които осъществяват цялостната дейност на дирекцията.

□ **Дирекция „Безопасност, технически надзор и управление при кризи“** (чл. 56 УПМТИТС):

- осъществява държавен технически надзор върху съоръженията с повишена опасност в съответствие с действащото законодателство;
- вписва в регистъра на министерството и издава удостоверения на лица за извършване на дейности по поддържане, ремонтване и преустройство на съоръжения с повишена опасност;
- извършва първоначални, периодични и внезапни прегледи, проверки и изпитвания на съоръженията с повишена опасност, както и проверки на предприятията, сградите и другите обекти, в които съоръженията се произвеждат, монтират, поддържат, ремонтват и експлоатират;
- издава задължителни писмени предписания на собственици или ползватели, работодатели, длъжностни и други лица и писмено разпорежда спиране на експлоатацията на предприятия и/или съоръжения с повишена опасност;
- съставя актове за установяване нарушения на нормативната уредба и издава наказателни постановления в съответствие с разпоредбите на Закона за техническите изисквания към продуктите и Закона за здравословни и

безопасни условия на труд;

- координира стандартизационната и метрологичната дейност в транспортния отрасъл.

Числеността на дирекцията е 12 щатни бройки за цялата система на министерството.

- Изпълнителна агенция „Автомобилна администрация“ осъществява контролни функции по Закона за автомобилните превози (чл. 2, ал. 5 ЗАП).

В структурата на агенцията е създадена Главна дирекция „Контролна дейност – ДАИ“ (Областните отдели „Контролна дейност – ДАИ“ (чл. 18 и 18а УПИААА):

- контролират спазването на изискванията на нормативните актове при превоза на пътници и товари с моторни превозни средства с българска и чуждестранна регистрация в страната, както и на всички документи, свързани с този превоз;
- контролират спазването на изискванията на нормативните актове при превоза на пътници и товари за собствена сметка;
- организират контрола по спазването на Европейската спогодба за работа на екипажите на превозните средства, извършващи международни превози (AETR) (ДВ, бр. 99 от 1995 г.), Европейската спогодба за международен превоз на опасни товари по шосе (ADR) (обн., ДВ, бр. 73 от 1995 г.; попр., бр. 63 от 2005 г.), Европейската спогодба за превоз на лесноразваляеми хранителни продукти и за специалните транспортни средства, които се ползват при тези превози (АТР) и на Спогодбата за международни случайни превози на пътници, извършвани с автобуси (ИНТЕРБУС) (ДВ, бр. 18 от 2003 г.);
- контролират пунктовете за извършване на периодични прегледи за проверка на техническата изправност на пътни превозни средства и качеството на извършваните прегледи;
- контролират периодичността и качеството на извършваните предпътни прегледи на превозните средства и водачите им;
- контролират състоянието на материалната база и изпълнението на учебните програми в учебните форми за подготовка на водачи на моторни превозни средства, получили разрешение по реда на Закона за движението по пътищата;
- съставят актове за установяване на административни нарушения при съответно овластяване за това на длъжностни лица от отделите;
- създават и поддържат база данни за пътните превозни средства и за транспортната им годност;
- издават удостоверения за обществен превоз на пътници или товари за пътните превозни средства;

- организират и провеждат изпити за професионална компетентност на водачите на леки таксиметрови автомобили и на ръководителите на транспортната дейност на лицата, извършващи таксиметров превоз на пътници;
- дават разрешения за извършване на случайни превози на територията на Република България;
- провеждат изпитите на водачите, извършващи превози на опасни товари, и на консултанти по безопасността при превоза на опасни товари.

Общата численост на персонала на Главна дирекция „Контролна дейност – ДАИ“ е 485 щатни бройки, от които 467 за областните отдели „Контролна дейност – ДАИ“.

Отделите „Контролна дейност – ДАИ“ са със седалище в областните центрове на страната.

□ **Главна дирекция „Гражданска въздухоплавателна администрация“:**

- контролира гражданското въздухоплаване, гражданските летища и летателни площадки, гражданските въздухоплавателни средства, аеронавигационните и други съоръжения, свързани с гражданското въздухоплаване на територията на страната, независимо от собствеността им (чл. 18 Устройствения правилник на Главна дирекция „Гражданска въздухоплавателна администрация“ (УПГДГВА));
- контролира спазването на нормативните актове при подбора, подготовката и повишаването на квалификация на авиационния персонал (чл. 19 УПГДГВА).

Главна дирекция "Гражданска въздухоплавателна администрация" има четири регионални структури - летищни администрации по смисъла на чл. 48а, ал. 4 от Закона за гражданско въздухоплаване, които са разположени на летище София, на летище Пловдив, на летище Горна Оряховица и на летище Русе.

Специализираната администрация е с обща численост 63 щатни бройки.

□ **Изпълнителна агенция „Морска администрация“:**

- упражнява контрол за: спазването на условията за безопасност на корабоплаването спрямо български и чужди кораби; спазването на условията на труд и живот на моряците; предоставянето на услуги по управление на трафика и информационно обслужване на корабоплаването в морските пространства, вътрешните водни пътища, каналите, пристанищата на Република България и другите, определени по съответния ред, райони (чл. 4 Устройствения правилник на Изпълнителна агенция „Морска администрация“).

Агенцията е със седалище гр. София и с териториални дирекции в: гр. Варна, гр. Бургас, гр. Русе и гр. Лом. Специализираната администрация е структурирана в 6 дирекции с обща численост от 273 щатни бройки, в т. ч. 18 бройки за дирекция „Инспекционна дейност“.

Министерство на околната среда и водите

Министърът на околната среда и водите:

- ❑ ръководи, координира и контролира провеждането на държавната политика по предотвратяване и ограничаване на промишленото замърсяване (глава седма от Закона за опазване на околната среда (ЗООС));
- ❑ упражнява контрол в случаите по чл. 25, т. 3 - 9 и 13 - 17 от Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (ЗЗВВХВС) с цел опазване на околната среда (чл. 27, ал. 1 ЗЗВВХВС).
- ❑ ръководи, координира и контролира разработването и провеждането на държавната политика в областта на опазването на околната среда, опазването и използването на водите (чл. 5, ал. 1 от Устройствения правилник на министерството на околната среда и водите (УПМОСВ)).

В системата на Министерството на околната среда и водите са създадени регионални инспекции по околната среда и водите (РИОСВ), които осъществяват контролни функции.

Контролните функции на РИОСВ включват осъществяването на превантивен, текущ и последващ контрол, свързан с прилагането на нормативните актове, регламентиращи качеството на компонентите на околната среда и факторите, които ѝ въздействат (чл. 15 от Правилника за устройството и дейността на регионалните инспекции по околната среда и водите).

Регионалните инспекции по околната среда и водите осъществяват своята дейност на територията на една или няколко области съгласно посочените в приложението към Правилника за устройството и дейността на регионалните инспекции по околната среда и водите седалище и териториален обхват на дейност.

Министерство на отбраната

Министърът на отбраната контролира дейностите по създаване на безопасни и здравословни условия за изпълнение на военната служба и за полагане на труд в Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната и Българската армия (чл. 26, т. 9 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България).

Дирекция „Управление на човешките ресурси”: подпомага министъра при осъществяване на политиката и дейността по безопасни и здравословни условия на труд във въоръжените сили и осъществява контрол по спазването ѝ, както и при осъществяване на политиката в областта на социалното сътрудничество (чл. 30, т. 20 и 21 от Устройствения правилник на министерството по отбраната (УПМО)).

Дирекция „Управление на човешките ресурси” е с щатна численост от 70 щатни бройки.

Министерство на здравеопазването

Министърът на здравеопазването упражнява контрол върху дейността на службите по трудова медицина съгласно Закона за здравословни и безопасни условия на труд (ЗЗБУТ) (чл. 37, т. 6 ЗЗБУТ).

В системата на Министерството на здравеопазването са създадени Регионални здравни инспекции (РЗИ), които извършва контрол върху дейността на службите по трудова медицина и изготвя информация за здравето състояние на работещите на територията на съответната област (чл. 33 от Устройствения правилник на регионалните здравни инспекции).

Регионалната здравна инспекция е със седалище населеното място - административен център на областта. Числеността на персонала в административните звена на съответната РЗИ е посочена в приложения № 1 – 28 към Устройствения правилник на регионалните здравни инспекции.

Национална агенция за приходите

Националната агенция за приходите осъществява контрол по отношение на:

- ☐ спазването на осигурителното законодателство, съгласно предоставените ѝ правомощията;
- ☐ работодателите за изпълнението на задълженията им, свързани с подаване на уведомления до съответната териториална дирекция на Националната агенция за приходите за сключване, изменение или прекратяване на трудови правоотношения.

Агенцията, органите на Министерството на вътрешните работи и прокуратурата, контролните органи на Министерството на финансите и други държавни и общински органи, извършват съвместни действия във връзка с осъществяването на своите функции(чл. 26, ал. 1 от Закона за Националната агенция по приходите (ЗНАП)).

Националната агенция за приходите предоставя в реално време на оправомощени лица от

дирекции „Инспекция по труда“ електронен достъп до регистъра на трудовите договори и при поискване в срок три работни дни изпраща копие от съответното заверено уведомление(чл. 62, ал. 3 от КТ).

Националната агенция за приходите предоставя на контролните органи на ИА „Главна инспекция по труда“ необходимата данъчна и осигурителна информация за целите на контрола по спазване на трудовото законодателство и на законодателството, свързано с държавната служба (чл. 402, ал. 3 от КТ).

Агенцията се състои от централно управление и териториални дирекции.

Териториалните дирекции установяват публичните вземания за данъци, за задължителни осигурителни вноски и други публични вземания, възложени им със закон, както и обезпечават и събират публичните вземания.

Числеността на персонала на агенцията се определя от Министерския съвет по предложение на министъра на финансите след одобрение на управителния съвет.

Национален осигурителен институт

Националният осигурителен институт осъществява контрол по спазването на нормативните актове по държавното обществено осигуряване във връзка с дейността, възложена на Националния осигурителен институт (чл. 107 от Кодекса за социално осигуряване).

В структурата на Национален осигурителен институт има 28 териториални поделения „Районно управление социално осигуряване“ със седалище в градовете областни центрове, които осъществяват и контролни дейности.

IV. КООРДИНАЦИЯ И СОЦИАЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО В ОБЛАСТТА НА БЗР

1. ПОСТОЯННИ ИЛИ ВРЕМЕННИ СТРУКТУРИ НА ТРИСТРАННО/ ДВУСТРАННО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА НАЦИОНАЛНО И ОТРАСЛОВО РАВНИЩЕ

1.1. Икономически и социален съвет (ИСС)

ИСС е създаден със Закона за Икономически и социален съвет (обн., ДВ, бр. 41 от 2001 г., изм., бр. 120 от 2002 г., изм. и доп., бр. 20 от 2003 г., изм., бр. 17 от 2006 г., изм. и доп., бр. 36 от 2008 г., изм., бр. 82 от 2009 г.) като консултативен орган, изразяващ волята на структурите на гражданското общество по икономическото и социалното развитие. Икономическият и социален съвет е юридическо лице на бюджетна издръжка със седалище София. (адрес за контакти: София 1784, бул. „Цариградско шосе“ № 111, тел. 939 80 11, e-mail: office@esc.bg)

Съветът има за цел:

- ❑ да осигури участието на широк кръг представители на гражданското общество в обществения и икономическия живот, като утвърждава принципите на правовата демократична и социална държава;
- ❑ да служи като постоянна институционална форма за социален и граждански диалог и за консултации по икономическата и социалната политика между президента на републиката, Народното събрание и Министерския съвет и структурите на организираното гражданско общество;
- ❑ да отговори на законния стремеж на обществените и икономическите групи, на структурите на гражданското общество да изразяват мнения, становища и предложения по отношение на актове на законодателната и изпълнителната власт, които засягат техните интереси;
- ❑ да утвърждава принципите на демокрация с пряко участие, като прилага опита на Европейския икономически и социален комитет и на други сродни национални и международни организации на основата на сътрудничество с тях.

Функции и дейност на ИСС

Съветът разработва и приема:

Инвестира във вашето бъдеще!

- ❑ становища по проекти на закони, национални програми и планове относно икономическото и социалното развитие;
- ❑ становища по актове на Народното събрание относно икономическото и социалното развитие;
- ❑ становища по стратегически проблеми на икономическата и социалната политика;
- ❑ резолюции по актуални проблеми на икономическата и социалната политика и на гражданското общество;
- ❑ анализи по проблемите на икономическата и социалната политика;
- ❑ организира дискусии и консултации с представители на законодателната и изпълнителната власт и структурите на гражданското общество по обществено значими въпроси на икономическото и социалното развитие;
- ❑ осъществява сътрудничество и поддържа контакти с Европейския икономически и социален комитет и с други сродни национални и международни институции.

Състав на ИСС

Съветът се състои от председател и 36 членове, разпределени в три групи. Народното събрание избира председателя на съвета по предложение на Министерския съвет, предварително съгласувано с групите, представени в съвета.

- ❑ Първата група се състои от 12 членове, определени от ръководните органи на представителните организации на работодателите на национално равнище, признати от Министерския съвет по реда на Кодекса на труда.
- ❑ Втората група се състои от 12 членове, определени от ръководните органи на представителните организации на работниците и служителите на национално равнище, признати от Министерския съвет по реда на Кодекса на труда.
- ❑ Третата група се състои от 12 членове, в т.ч. по един представител на: организациите на селскостопанските производители, на производствените кооперации, на занаятчиите, на потребителите, на жените, на хората с увреждания и на пенсионерите; професионално-съсловните организации; екологичните организации; организациите, подпомагащи социално слабите, хората с увреждания или лицата, нуждаещи се от грижи и двама независими учени - специалисти по проблемите на икономическата и социалната политика, определени от Министерския съвет по предложение на министъра на икономиката, енергетиката и туризма и министъра на труда и социалната политика.

Мандатът на съвета, на председателя и на членовете е 4-годишен и започва да тече от датата на провеждането на първата пленарна сесия.

Органи на управление на ИСС

- **Пленарна сесия:** участват председателят на съвета, заместник-председателите, членовете и главният секретар, който е без право на глас. Пленарната сесия:
- приема правилник за дейността на съвета;
 - приема годишните планове и отчети за дейността на съвета;
 - одобрява проекта на годишния бюджет и на годишния отчет за неговото изпълнение;
 - по предложение на председателския съвет определя размера на основното трудово възнаграждение на председателя на съвета;
 - приема проектите на закони, национални програми и планове относно икономическото и социалното развитие, предоставени му за становище;
 - утвърждава заместник-председателите;
 - избира председателите и членовете на постоянните и временно действащите комисии;
 - предлага на Министерския съвет кандидатури за членове на Европейския икономически и социален комитет.

Решенията на пленарната сесия относно правилника, годишните планове и отчети за дейността на съвета, както и на проекта на годишния бюджет и на годишния отчет за неговото изпълнение се приемат с мнозинство не по-малко от две трети от присъстващите членове на съвета.

Решенията на пленарната сесия относно: становища по проекти на закони, национални програми и планове за икономическото и социалното развитие; становища по актове на Народното събрание относно икономическото и социалното развитие; становища по стратегически проблеми на икономическата и социалната политика; резолюции по актуални проблеми на икономическата и социалната политика и на гражданското общество; анализи по проблемите на икономическата и социалната политика, както и при избора на един от заместник-председателите за временно изпълняващ функциите на председателя до избирането на нов председател от Народното събрание се приемат с мнозинство не по-малко от три четвърти от присъстващите членове на съвета.

Решенията на пленарната сесия при определяне размера на основното трудово възнаграждение на председателя на съвета, при утвърждаване на заместник-председателите и при избора председателите и членовете на постоянните и временно действащите комисии се приемат с мнозинство от повече от половината от присъстващите членове на съвета.

□ **Председателят:**

- ръководи дейността на съвета и го представлява;
- свиква пленарна сесия по своя инициатива или по инициатива на една трета от членовете на съвета и ръководи заседанията на пленарната сесия и на председателския съвет;
- подписва актовете, приети от пленарната сесия, разпорежда изпращането им на заинтересуваните органи и тяхното публикуване;
- утвърждава длъжностното разписание, сключва, изменя и прекратява трудовите договори на служителите на съвета;
- определя с писмена заповед заместник-председател, който да го замества при негово отсъствие;
- разпределя по комисии предложенията по нормативните актове и националните програми и планове;
- информира обществеността за действията на съвета.

□ **Заместник-председатели:** трима заместник-председатели, предложени по един от трите групи. Те заместват председателя на съвета и изпълняват функции, които той писмено им делегира.

□ **Председателски съвет.** Състои се от председателя и заместник-председателите. В неговите заседания със съвещателен глас участва и главният секретар. Председателският съвет:

- консултира и подпомага работата на председателя между пленарните сесии и предлага техния дневен ред;
- по предложение на членове на Икономическия и социален съвет, на неговите комисии и по своя инициатива взема решения за разработване на нормативни актове и национални програми и планове;
- обсъжда и предлага на пленарната сесия проектите на: правилника за дейността на съвета; годишния план за работа; годишния бюджет; годишния отчет за дейността на съвета; годишния отчет за изпълнението на бюджета; резолюции по актуални проблеми на икономическата и социалната политика и на гражданското общество.

□ **Главен секретар:** назначава се от председателя след утвърждаване на кандидатурата му от председателския съвет. Главният секретар:

- ръководи работата на администрацията на съвета;
- координира разработването на проектите на нормативните актове и националните програми и планове по ред, установен с правилника за дейността на съвета;
- изпраща материалите за обсъждане на заседанията на пленарната сесия и на председателския съвет;

- отговаря за протоколирането на заседанията на пленарната сесия, председателския съвет и комисиите, както и за съхраняването на документацията на съвета.

Организация на дейността

Икономическият и социален съвет работи на основата на правилник за своята дейност и годишни планове. Към съвета се създават постоянни и временно действащи комисии:

- ☐ икономическа политика;
- ☐ бюджет, финанси, застраховане и осигуряване;
- ☐ социална политика;
- ☐ труд, доходи, жизнено равнище и индустриални отношения;
- ☐ международно сътрудничество и европейска интеграция;
- ☐ регионална политика, устойчиво развитие и околна среда.

Работата на комисиите се организира в съответствие с правилника за дейността на съвета. Те подготвят за пленарната сесия проекти на актовете, по които съвета ще дава становище.

Пленарните сесии на съвета са публични, освен ако съветът реши друго.

1.2. Национален съвет за тристранно сътрудничество (НСТС)

НСТС е орган за осъществяване на сътрудничество и консултации на национално равнище при регулирането на трудовите и непосредствено свързаните с тях отношения, осигурителните отношения, както и въпросите на жизненото равнище.

Организацията и дейността на НСТС и на отрасловите, браншовите и общинските съвети за тристранно сътрудничество са уредени с Правилник за организацията и дейността на съветите за тристранно сътрудничество, издаден от председателя на Националния съвет за тристранно сътрудничество (обн., ДВ, бр. 57 от 2001 г.).

Функции и задачи на НСТС

- ☐ НСТС обсъжда и дава мнения по проекти на нормативни актове, уреждащи въпросите на:
 - трудовите и непосредствено свързаните с тях отношения;
 - здравословните и безопасните условия на труд;
 - заетостта, безработицата и професионалната квалификация;
 - общественото и здравното осигуряване;
 - доходите и жизненото равнище;
 - въпроси, свързани с бюджетната политика;

- социалните последици от реструктурирането и приватизацията.
- ☐ НСТС координира работата на национално равнище по програми, отнасящи се до въпросите на социалния диалог, с национално и международно финансиране, в които участват всички представени в НСТС страни.

Състав на НСТС: състои се от по двама представители на Министерския съвет, на представителните организации на работниците и служителите и на работодателите. Министерският съвет определя своите представители, а представителите на представителните организации на работниците и служителите и на работодателите се определят от техните ръководства съгласно уставите им.

Органи на управление на НСТС

- ☐ **Председател:** заместник министър-председател, който ръководи НСТС.
- ☐ **Заместник-председатели:** НСТС ги избира от лицата, представляващи по закон организациите на работниците и служителите и на работодателите на ротационен принцип за срок от една година.

При отсъствие на председателя на НСТС заседанията се ръководят от посочен от него заместник-председател.

Организация на дейността

Организацията на дейността, техническото и административното обслужване на НСТС и членовете на съвета, както и оперативната координация и взаимодействие на НСТС с: представителните организации на работниците и служителите и на работодателите; Администрацията на Министерския съвет и други администрации на изпълнителната власт; комисиите на Народното събрание и Администрацията на Президента на Република България се осъществява от **секретариат на НСТС**. (адрес за контакти: 1594 София, бул. „Дондуков“ № 1, Министерски съвет на Република България, тел., 940 20 32).

Секретариатът на НСТС включва секретар и технически секретар - служители в Администрацията на Министерския съвет, и двама съветници, определени от представителните организации на работниците и служителите и на работодателите.

Към НСТС са създадени **постоянни комисии** по въпросите на:

- ☐ доходите и жизненото равнище;
- ☐ осигурителните отношения;
- ☐ трудовото законодателство;
- ☐ социалните последици от реструктурирането и от приватизацията;
- ☐ бюджетната политика.

Комисиите се състоят от по двама членове, упълномощени от всеки от участниците в НСТС. Поименният състав на комисиите се утвърждава от НСТС. Всяка постоянна комисия избира свой председател на ротационен принцип за срок една година по определена от комисията последователност. Председателят на комисията организира работата и ръководи заседанията ѝ. За участие в заседанията на комисиите могат да се канят ръководители и експерти на органи и институции, които са внесли проектите на нормативните актове за обсъждане от съвета или имат пряко отношение към тях.

За обсъждане на въпроси, извън тези от компетенциите на постоянните комисии, по решение на НСТС могат да се създават **работни групи**.

Националният съвет за тристранно сътрудничество приема своите решения на заседания. При постигнато съгласие по разглежданите въпроси в постоянните комисии, оформено с протокол, решенията на НСТС могат да се вземат и в оперативен порядък.

Заседанията мога да бъдат редовни заседания - по утвърден от НСТС тримесечен план-график и дневен ред, определен от председателя, и извънредни - провеждат се по дневен ред, определен от члена на НСТС, поискал извънредното заседание. Заседанията на НСТС са открити, като по решение на НСТС отделни заседания могат да бъдат и закрити. Провеждат се и се считат за редовни, ако присъстват не по-малко от две трети от постоянните членове, между които представители и на трите участващи в него страни. Заседанията се откриват и ръководят от председателя на НСТС, а в негово отсъствие - от другия определен от Министерския съвет член на НСТС. По време на заседанието се води стенографски запис.

Решенията на НСТС се приемат с общо съгласие на присъстващите постоянни членове на съвета, а при тяхно отсъствие - на лицата, които ги заместват. За разглежданите на заседанието на НСТС въпроси, приетите решения и изразените становища се изготвя протокол, към който се прилагат стенограмата, заедно с внесените на заседанието писмени становища и други материали. Протоколът се подписва от председателя на НСТС и от присъстващите на заседанието членове на съвета.

Постоянните комисии към НСТС на свои заседания обсъждат и изготвят становища по постъпили в НСТС проекти на нормативни актове, както и по въпроси, възложени им от председателя на съвета или с решение на съвета. Председателят на НСТС определя комисията, която следва да разгледа проектите и въпросите, съобразно своята компетентност, и срока, в който трябва да се произнесе.

По въпросите на здравословните и безопасни условия на труд и на заетостта, безработицата и професионалната квалификация председателят на НСТС иска становище от Националния съвет за условия на труд и от Националния съвет за закрила при безработица и насърчаване на заетостта.

Заседанията на комисиите са редовни, ако на тях присъстват представители на трите страни. На заседанията се води протокол, който се подписва от всички присъстващи членове. В случай на отсъствие на постоянен член протоколът се подписва от лицето, което го замества. Въз основа на протокола се изготвя доклад, който се подписва от председателя на комисията и се изпраща на секретариата на НСТС заедно с протокола от заседанието.

1.3. Национален съвет за условия на труд (НСУТ)

Създаден е със Закона за здравословни и безопасни условия на труд, като постоянен орган за осъществяване на координация, консултации и сътрудничество при разработването и осъществяването на политиката за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд на национално равнище.

Функции и задачи на НСУТ

- ☐ оказва помощ и съдействие при осъществяване на политиката в областта на безопасността и здравето при работа;
- ☐ обсъжда всички въпроси, свързани с условията на труд и предлага мерки за подобряването им;
- ☐ изисква от отделните министерства, ведомства, други организации и търговски дружества информация за състоянието на условията на труд;
- ☐ внася в Министерския съвет информация по обсъжданите проблеми и прави предложения;
- ☐ обсъжда проекти на нормативни актове по въпросите на условията на труд и изразява становище преди приемането им от съответния държавен орган;
- ☐ прави предложения за изменение и допълнение на нормативни актове в областта на безопасните и здравословни условия на труд;
- ☐ взема решение за създаване на отраслови или браншови структури за тристранно сътрудничество по условия на труд и периодически обсъжда тяхната дейност;
- ☐ създава помощни структури към съвета за решаване на специфични въпроси;
- ☐ обсъжда основните насоки и координира дейността на органите, на които е възложено упражняването на контрол в областта на условията на труд;
- ☐ проучва и популяризира наш и чужд опит, организира национални конкурси, се-

минари, акции и други форми за стимулиране на дейността;

- ❑ възлага проучването и разработването на проекти за решаване на национално значими и други важни проблеми по условията на труд с конкретна практическа приложимост и висок социален ефект;
- ❑ осъществява и други функции и задачи, възложени с нормативни актове и по решения на Националния съвет за тристранно сътрудничество;
- ❑ поддържа връзки със средствата за масово осведомяване и популяризира проблемите и мерките, свързани с безопасните и здравословни условия на труд;
- ❑ приема годишен план за работа, ежегодно обсъжда дейността си и предприема мерки за подобряването ѝ;
- ❑ обсъжда годишния план за работа на ИА „ГИТ“ преди утвърждаването му от министърът на труда и социалната политика и годишните отчети за дейността на ИА „ГИТ“;
- ❑ ежегодно съгласува Програмата за работа и бюджета на фонд „Условия на труд“ преди утвърждаването им от министърът на труда и социалната политика;
- ❑ обсъжда Годишния доклад за дейността на фонд „Условия на труд“ преди утвърждаването му от министърът на труда и социалната политика.

Състав на НСУТ: състои се от представители на:

- ❑ Министерския съвет, определени с Решение № 107 на Министерския съвет от 2002 год. за определяне на представители на Министерския съвет в Националния съвет по условия на труд., изм., Решение № 706 на Министерския съвет от 2009 год.(Заместник-министър на: труда и социалната политика; финансите; земеделието и храните; икономиката, енергетиката и туризма; околната среда и водите; регионалното развитие и благоустройството; транспорта, информационните технологии и съобщенията.
- ❑ Националния осигурителен институт;
- ❑ национално представителните организации на работодателите: Асоциацията на индустриалния капитал в България, Българска стопанска камара, Българска търговско-промишлена палата и Конфедерацията на работодателите и индустриалците в България;
- ❑ национално представителните организации на работещите: Конфедерацията на независимите синдикати в България и Конфедерацията на труда „Подкрепа“.

Органи на управление на НСУТ

- ❑ **Председател:** министърът на труда и социалната политика. Председателят:
 - представлява съвета пред всички институции;
 - организира, свиква и ръководи заседанията му;

- одобрява дневния ред за заседанията въз основа на внесени предложения;
- определя секретаря на Националния съвет, който е служител в администрацията на Министерството на труда и социалната политика.

При отсъствие на председателя неговите функции се изпълняват от изрично упълномощен от него заместник-председател.

□ **Заместник-председатели:** по един представител от състава на представителните организации на работещите и на работодателите

□ **Секретарят на НСУТ:**

- уведомява писмено всички членове на съвета за предстоящите заседания;
- организира изпращането на материалите за заседанията;
- съставя протокол за заседанията;
- съхранява архива на съвета.

Организация на дейността

Организацията на дейността, техническото и административното обслужване на Националния съвет по условия на труд се осъществяват от Министерството на труда и социалната политика и са уредени с Правилник за дейността на НСУТ. (адрес за контакти: 1050 София, ул. „Триадица“ № 2, www.mlsp.government.bg)

Националният съвет провежда заседанията си при предварително определени дата и дневен ред. Дневният ред се изготвя от секретаря на съвета и се одобрява от неговия председател. Заседанията се провеждат, когато присъстват представители на всяка от страните, участващи в съвета и броят на участниците е не по-малък от 2/3 от общия брой на членовете на съвета.

Националният съвет по условия на труд приема решенията си с консенсус.

За всяко заседание на Националния съвет се съставя протокол, подписан от председателя, зам. председателите и секретаря на Националния съвет, който съдържа: дата на провеждане на заседанието; дневен ред; имената на участниците в заседанието; приети решения на Националния съвет по различните точки от дневния ред.

1.4. Постоянни или временни структури на тристранно/двустранно сътрудничество в икономическа дейност „Производство на основни метали“.

В организацията на представители на работодателите в икономическа дейност „Производство на основни метали“ (БАМИ), има създаден Комитет за социално сътрудничество, в състава, на които влизат представители на водещите металургичните фирми. Комитета има отворен характер и според въпросите, по които се работи, за участие се канят представители и на други заинтересовани по разглежданата тематика фирми.

Основната дейност на този Комитет включва:

- ☐ Браншово договаряне и подготовка на БКТД - подготовка на становища и предложения по различни нормативни документи;
- ☐ Оказване на съдействие за решаване на проблеми в отделните предприятия, запознаване и разпространяване на добри практики;

БАМИ, съвместно с представители на националните браншови синдикални организации, представители на ИА "ГИТ" и НОИ всяка година организира национално обсъждане на състоянието по безопасността и здравето във фирмите от дейност "Производство на основни метали". Извършва се преглед на резултатите от годишните проверки на контролните органи в предприятията от сектора, и дадените препоръки и бележките към тях.

Отраслов съвет по условия на труд

Създаден е със Закона за здравословни и безопасни условия на труд, като орган за осъществяване на координация, консултации и сътрудничество при разработването и осъществяването на политиката за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в икономическата дейност.

Функции и задачи на ОСУТ

- ☐ Провеждане на периодични срещи с ръководствата на синдикални организации за обсъждане на важни социални и икономически въпроси и проблеми, имащи отношение към икономическата дейност;
- ☐ Провеждане на преговори и подписване на споразумения с представителните синдикални организации за размера на годишния минимален осигурителен доход по дейности и групи професии от Националната класификация.
- ☐ Подготовка и водене на преговори за подписване на Браншов колективен трудов договор;

- ❑ Регулярно организиране на специализирано обучение на ръководния персонал от фирмите в бранша по нормативната уредба за условия на труд, управление на безопасността и здравето при работа анализират състоянието на дейността по осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд в съответния отрасъл;
- ❑ Организируют разработването и обсъждат проекти на правила и изисквания за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд, специфични за съответния отрасъл;
- ❑ Проучват и популяризират опита, организират конкурси, семинари, акции и други;
- ❑ Организируют и провеждат обучение по правила, норми и методи, осигуряващи здравословни и безопасни условия на труд, на работодателя, на длъжностни лица и на представителите на работниците и на служителите.

Състав:

ОСУТ се състои от представители на:

- ❑ Представител на Министерство на икономиката, енергетиката и туризма;
- ❑ Представители на СФ „Металици“;
- ❑ Представители на Федерация „Металургия“;
- ❑ Представители на Българска асоциация на металургичната индустрия (БАМИ).

Органи на управление на ОСУТ

- ❑ **Председател:** Представител на Министерство на икономиката, енергетиката и туризма.
- ❑ **Председателят:**
 - представлява съвета пред всички институции;
 - организира, свиква и ръководи заседанията му;
 - одобрява дневния ред за заседанията въз основа на внесени предложения;
 - определя секретаря на Националния съвет, който е служител в администрацията на Министерството на икономиката, енергетиката и туризма.

При отсъствие на председателя неговите функции се изпълняват от изрично упълномощен от него заместник-председател.

- ❑ **Заместник-председатели:** по един представител от състава на представителните организации на работещите и на работодателите
- ❑ **Секретарят на ОСУТ:**
 - уведомява писмено всички членове на съвета за предстоящите заседания;
 - организира изпращането на материалите за заседанията;
 - съставя протокол за заседанията;

- съхранява архива на съвета.

Организация на дейността

Заседание на съвета може се свика по искане на представителите на всяка от организациите на работниците и служителите и на работодателите, които предлагат и дневния ред на заседанието.

Организацията на дейността, техническото и административното обслужване на Отрасловия съвет по условия на труд се осъществяват от Министерството на икономиката, енергетиката и туризма и са уредени с правилник за неговата дейност. (адрес за контакти: гр. София, ул. "Славянска" 8 тел. центр.: +359 2 9407001, факс: +359 2 987 2190; +359 2 981 9970, e-docs@mee.government.bg).

При необходимост се създават комисии и/или работни групи за съответния отрасъл.

Отрасловият съвет провежда заседанията си при предварително определени дата и дневен ред. Дневният ред се изготвя от секретаря на съвета и се одобрява от неговия председател. Заседанията се провеждат, когато присъстват представители на всяка от страните, участващи в съвета и броят на участниците е не по-малък от 2/3 от общия брой на членовете на съвета.

Отрасловият съвет по условия на труд приема решенията си с консенсус.

За всяко заседание се съставя протокол, подписан от председателя, зам. председателите и секретаря, който съдържа: дата на провеждане на заседанието; дневен ред; имената на участниците в заседанието; приети решения на по различните точки от дневния ред.

Копие от протокола на съвета се изпраща на всички членове на съвета и Министъра на икономиката, енергетиката и туризма.

2. ДЕЙСТВАЩИ КОЛЕКТИВНИ ТРУДОВИ ДОГОВОРИ (КТД) В ИКОНОМИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ

2.1. Колективен трудов договор (КТД) за икономическа дейност „Производство на основни метали“

Колективният трудов договор /КТД/ се дефинира в чл. 50 на Кодекса на труда като договор, с който се уреждат въпроси на трудовите и осигурителните отношения на работниците и служителите, които не са уредени с повелителни разпоредби на закона.

Браншовият колективен трудов договор /БКТД/ в металургичната промишленост е подписан на 04.11.2010 г. и е със срок на действие две години.

Страни по КТД са:

- ❑ Синдикална Федерация „Металици“ – регистрирана по ф.д. № 17146/1993 на СГС, със седалище и адрес на управление гр. София, пл. Македония № 1, ет. 16;
- ❑ Национална Федерация „Металургия“ – регистрирана по ф.д. №33166/1992 г. на СГС, със седалище и адрес на управление гр. София, ж.к. „Суха река“, ул. Плакалница, бл. 60, ет. 3;
- ❑ Българска асоциация на металургичната индустрия – представителна организация на работодателите в бранша – регистрирана по ф.д. № 7339/1992 г. на СГС, със седалище в гр. София, р-н „Красна поляна“ и адрес на управлението гр. София 1309, бул. „Ал. Стамболийски“ № 205.

Договореностите в КТД за бранша са:

Отпуски и почивки

- ❑ Минималният размер на основния платен годишен отпуск е 21 работни дни, ако това е договорено в КТД на предприятието.
- ❑ Работничка и служителка с 2 или повече живи деца има право на платен отпуск по чл. 168 от Кодекса на труда.

Работна заплата

- ❑ Минималната основна месечна заплата в бранша по трудово правоотношение при пълно работно време е 400 /четиристотин/ лева. По-нисък размер на минималната работна заплата може да се определи за всеки конкретен случай след вземане на решение на Браншовия съвет за социално сътрудничество в двумесечен срок след уведомяването на съответното предприятие.

Инвестира във вашето бъдеще!

- ❑ За наети по трудов договор за изпълнение на временни, сезонни и краткотрайни работи и дейности, минималното основно месечно трудово възнаграждение за пълно работно време е в размер на минималната работна заплата за страната.
- ❑ За нискоквалифицирани работници и служители извън основната дейност на предприятието минималното основно месечно трудово възнаграждение за пълно работно време е в размер на 260 /двеста и шестдесет/ лева.

Допълнителни възнаграждения

- ❑ За времето, през което работникът и служителят е на разположение и се намира извън територията на предприятието, на място уговорено от страните, се заплаща допълнително възнаграждение в размер не по-малък от 0,25 лева на един час.
- ❑ На всеки отработен нощен час или част от него между 22,00 ч. и 06,00 ч., се заплаща допълнително трудово възнаграждение в размер, не по-малък от 0,60 лева.

Обучение и квалификация

- ❑ Работодателите осигуряват организационни и финансови условия за обучение и квалификация в съответствие с целите на бизнеса и програмите за развитие на предприятието.
- ❑ Работещите непрекъснато поддържат и развиват своята теоретична и практическа подготовка и квалификация.
- ❑ Да провежда периодично обучение на персонала зает с дейности или обслужващ съоръжения с повишена опасност.

Осигуряване на безопасност и здраве при работа

Задължения на работещите:

- ❑ Да поддържат ред и хигиена на работното място и да опазват околната среда;
- ❑ Да познават и стриктно да спазват нормативните актове, правилата, инструкциите и всички изисквания за безопасни и здравословни условия на труд, техническите и технологичните изисквания, противопожарните и др. режими в предприятието;
- ❑ Да познават и използват правилно машините и съоръженията, материалите, веществата и т.н.;
- ❑ Да използват правилно, по предназначение и винаги по време на работа в съответствие с изискванията предоставените им лични предпазни средства, специално работно облекло и колективни защитни средства, като не ги отстраняват или изменят самоволно;

- ❑ Да се явяват на работа в състояние, така че да могат да изпълняват възложените им задачи и да не употребяват по време на работа алкохол или други упойващи вещества;
- ❑ Да проверяват за изправността на оборудването и инструментите, които използват;
- ❑ Да участват в организираните квалификационни курсове, инструктажи и др. обучения;
- ❑ Да се явяват на задължителните медицински прегледи, и др.

Задължения на работодателите:

- ❑ Да осигурят в предприятието здравословни и безопасни условия на труд;
- ❑ Да изготвят регистри на съоръжения и дейности в предприятието с повишена опасност, подлежащи на периодичен контрол;
- ❑ Да изготви оценка на професионалния риск и да запознават работещите с нея;
- ❑ Да приемат програми за намаляване и ограничаване на риска и да осигурят периодична информация за изпълнението на предприетите мерки;
- ❑ Да осъществяват системен контрол на факторите на работната среда и на дейността на длъжностните лица по изпълнение на приетите програми свързани с БЗР;
- ❑ Да осъществяват контрол за спазване на правилата за безопасни и здравословни условия на труд.
- ❑ Въвеждане на физиологични режими на труд и почивки в рамките на работния ден;
- ❑ Стойността на безплатната храна и/или добавките към нея, осигурена по условията и реда на Наредба № 11/21.12.2005 г., се определя в минимален диапазон от 3,50 лв. до 4,50 лв. в зависимост от специфичния характер и организацията на труда в съответното предприятие. Безплатната храна и/или добавките към нея се дължи за действително отработеното време.
- ❑ Стойността на безплатната храна и/или добавките към нея не може да бъде по-малка от получаваната до момента на влизане в сила на настоящия Браншови трудов договор.
- ❑ Страните се споразумяват да учредят съвместен Център за наблюдение и управление на риска при работа в металургичната промишленост, които ще се ръководи на паритетен принцип на основата на съвместни проекти за подобряване на условията на труд и безопасността и здравето при работа.

Допълнителни обезщетения

- ❑ Допълнително обезщетение, извън предвиденото по чл. 222, ал. 1 от КТ, за работник съкратен по чл. 328, ал. 1, т. 1, 2, 3, 4 от КТ, който има над 10 години

стаж в предприятието и след уволнението е останал 3 месеца без работа с 1 минимална заплата за бранша, в случай че уволнението не е оспорвано пред съда. Това обезщетение не се дължи и в случаите на масово уволнение на § 1, т.9 от допълнителните разпоредби на Кодекса на труда.

- Допълнително обезщетение, извън предвиденото по чл. 222, ал. 1 от КТ, при прекратяване на трудовото правоотношение на основание чл. 325, т. 9 от КТ, имащ над 10 последователни, непрекъснати години трудов стаж в размер на 1 минимална заплата за бранша, ако не е оспорено решението пред съда. Това обезщетение подлежи на приспадане от размера на предявената претенция на основание чл. 200 от КТ.
- При прекратяване на трудовото по чл. 325, т.1 и чл. 32, ал. 1, т. 10 от КТ, при условие, че работникът и служителят е придобил право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, и има общ трудов стаж над 10 години, при същия работодател, при който се пенсионира, в размер на не по-малко от 500 лв. И ако не се ползва с правото на обезщетение в размер на 6 брутни заплати, съгласно чл. 222, ал. 3 от КТ.
- В случаите на чл. 218, ал. 1 от КТ, в размер на 55% от индивидуалното трудово възнаграждение, но не по-малко от 90% от минималната работна заплата за страната.

Трудови отношения и заетост

- Работодателите разработват и утвърждават длъжностни характеристики и ги връчат на работниците и служителите, съгласно изискванията на Кодекса на труда; да предоставят периодична информация на синдикатите за потребностите от работна сила в бранша.
- Работниците и служителите са длъжни да познават и изпълняват изискванията на длъжностната характеристика, включително и тези, които възникват след нейната актуализация или промяна; да познават и спазват етичните норми и принципи на поведение, залегнали в Браншовия професионален кодекс.
- Страните се договарят за съвместни мерки за въздействие на пазара на труда и заетостта в бранша и регионите, относно скритата заетост и нарушения при намаленото работно време; нелоялната конкуренция на пазара на труда; професионалното обучение в индустрията.
- Закрилата по чл. 333, ал. 4 от Кодекса на труда да не се прилага при работещи:
 - Определени от работодателя след консултация със синдикатите;
 - С дисциплинарно наказание, което е в сила към момента на прекратяване на трудовото правоотношение;

- Причинили имуществена вреда на работодателя поради небрежност или по повод на неизпълнение на трудовите си задължения;
- Не изпълняващи ефективно трудовите си задължения;
- Не са лоялни към работодателя или пречат на другите да изпълняват задълженията си.

Социални програми

Страните се договарят социалната политика и дейности в бранша да обхващат най-малко следните направления:

- Подпомагане при продължително боледуване поради трудова злополука или професионално заболяване; на преките наследници на починал при трудова злополука; при професионално заболяване, налагащо санаториално-профилактично и балнеоложко лечение, както и при закупуването на скъпи лекарствени средства, освен в случаите, където това се осъществява безплатно, съгласно нормативната уредба.
- Подпомагане за осигуряване на пълноценен отход и почивка и за професионални празници.
- Подпомагане при възможност за официални празници.
- При необходимост Работодателят да осигури необходимите средства за закупуване на животоспасяващи лекарства и/или лечение в чужбина.
- Страните да си сътрудничат при обмяна на информация за допълнително доброволно пенсионно и здравно осигуряване и/или застраховане на работещите.
- Синдикатите да получават информация по осъществяването на осигурителните правоотношения в предприятието по ред определен от нормативните документи.

В КТД са договорени условия и за социалното сътрудничество между страните, отношенията при колективни трудове спорове, условия за синдикална дейност и др.

V. ОБУЧЕНИЕ, ИНФОРМИРАНЕ И КОНСУЛТИРАНЕ

1. ЗАКОНОДАТЕЛНАТА РАМКА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ, И ОБУЧЕНИЕ ПО ПРАВИЛАТА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА БЗР

1.1. Закон за народната просвета (ЗНП)

Обн., ДВ, бр. 86 от 1991 г., изм., бр. 90 от 1996 г., изм. и доп., бр. 36 от 1998 г., доп., бр. 124 от 1998 г., изм., бр. 153 от 1998 г., бр. 67 и 68 от 1999 г., изм. и доп., бр. 90 от 2002 г., бр. 95 от 2002 г., бр. 29 от 2003 г., изм., бр. 71 от 2003 г., доп., бр. 86 и 114 от 2003 г., изм. и доп., бр. 40 от 2004 г., изм., бр. 28, 94, 103 и 105 от 2005 г., изм. и доп., бр. 41 и 105 от 2006 г., изм., бр. 113 от 2007 г., изм. и доп., бр. 50 от 2008 г., доп., бр. 35 от 2009 г., изм., бр. 36 и 74 от 2009 г., изм. и доп., бр. 50 и 78 от 2010 г., доп., бр. 9 от 2011 г., изм., бр. 23 от 2011 г., изм. и доп., бр. 99 от 2011 г.

Този закон урежда устройството, функциите и управлението на системата на народната просвета. Системата на народната просвета осигурява образование според държавни образователни изисквания (ДОИ).

Държавните образователни изисквания определят равнищата на необходимата общообразователна и професионална подготовка. Те се отнасят за (чл. 16 ЗНП):

- ☐ предучилищното възпитание и подготовка;
- ☐ степента на образование, общообразователния минимум и учебния план;
- ☐ учебното съдържание;
- ☐ усвояването на книжовния български език;
- ☐ системата за оценяване;
- ☐ професионалното образование и обучение;
- ☐ придобиването на квалификация по професии;
- ☐ обучението на деца и ученици със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания;
- ☐ учебниците и учебните помагала;
- ☐ документите за системата на народната просвета;
- ☐ извънкласната и извънучилищната дейност;

- ☐ учителската правоспособност и квалификация;
- ☐ материално-техническата база;
- ☐ здравното обслужване;
- ☐ безопасните условия на възпитание, обучение и труд;
- ☐ научното, информационното и библиотечното обслужване;
- ☐ едногодишната издръжка на деца и ученици в държавните и общинските детски градини, училища и обслужващи звена;
- ☐ нормирането и заплащането на труда в системата на народната просвета;
- ☐ инспектиране на системата на народната просвета.

Законът определя четири групи ДОИ, според начина на тяхното приемане (чл. 17 ЗНП):

- ☐ ДОИ, приемани със закон: за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план; за професионалното образование и обучение;
- ☐ ДОИ, приемани с наредби на Министерския съвет: за учебниците и учебните помагала; за учителската правоспособност и квалификация; за материално-техническата база; за здравното обслужване; безопасните условия на възпитание, обучение и труд; за едногодишната издръжка на деца и ученици в държавните и общинските детски градини, училища и обслужващи звена; за нормирането и заплащането на труда в системата на народната просвета;
- ☐ ДОИ, приемани с наредби на министъра на образованието, младежта и науката, съгласувано със съответните министерства и ведомства: за придобиването на квалификация по професии; за обучението на деца и ученици със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания;
- ☐ ДОИ, приемани с наредби на министъра на образованието, младежта и науката: за предучилищното възпитание и подготовка; за учебното съдържание; за усвояването на книжовния български език; за системата за оценяване; за извънкласната и извънучилищната дейност; за научното, информационното и библиотечното обслужване; за инспектиране на системата на народната просвета.

Съгласно чл. 22 на закона училищното образование според степента е основно и средно, а според съдържанието на подготовката е общо и професионално.

- ☐ Общо образование - осигурява усвояването на общообразователния минимум и, при възможност, профилирана подготовка съгласно ДОИ.
- ☐ Професионално образование - осигурява усвояването на общообразователния минимум и придобиване на квалификация по професия съгласно ДОИ.
- ☐ Професионално обучение - осигурява придобиване на квалификация по професия съгласно ДОИ.

Професионалното обучение и образование се осъществява в училища, които могат да бъдат държавни, общински и частни. Училищата за средно образование са (чл. 26 ЗНП):

- ☐ средни общообразователни - от I до XII клас включително;
- ☐ професионални гимназии - от VIII или IX клас до XII клас включително;
- ☐ професионални - от VII или VIII клас с продължителност на обучението до три години, от IX клас - с продължителност на обучението до четири години, и професионални колежи след завършено средно образование - с продължителност на обучението до две години;
- ☐ спортни, по изкуствата; специални; по културата.

Форми на обучение (чл. 31 ЗНП): дневна; вечерна; задочна; кореспондентска; индивидуална; самостоятелна; дистанционна.

За професии и специалности, които се упражняват във вредни и опасни условия на труд, практическото обучение започва след навършване на 15-годишна възраст (чл. 32 ЗНП), като Министерството на здравеопазването и Министерството на образованието, младежта и науката определят специфичните изисквания за провеждането му (чл. 33 ЗНП).

Документи за удостоверяване на професионално образование (чл. 25, ал. 1 ЗНП):

- ☐ диплома след успешно завършен XII клас и успешно положени държавни зрелостни изпити по учебни предмети или цикъл от учебни предмети, изучавани в гимназиалния етап;
- ☐ свидетелство за професионална квалификация, което се получава след завършена професионална подготовка;
- ☐ свидетелство за правоспособност, издавано за професии, упражняването на които изисква правоспособност.

Документи за удостоверяване на завършено професионално обучение (чл. 25, ал. 2 ЗНП):

- ☐ свидетелство за основно образование, което се получава след завършен VIII клас;
- ☐ свидетелство за професионална квалификация;
- ☐ свидетелство за правоспособност, издавано за професии, упражняването на които изисква правоспособност;
- ☐ удостоверение за професионално обучение.

Съгласно ЗНП, професиите и специалностите, които се придобиват в училищата, се определят по списък, утвърден от министъра на образованието, младежта и науката, съгласувано със съответните министри и ръководители на ведомства (чл. 42, ал. 7 ЗНП).

За професионалното обучение след завършено средно образование се заплащат такси при условия и по ред, определени със заповед на министъра на образованието, младежта и науката (чл. 44, ал. 5).

1.2. Закон за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план (ЗСОМУП)

Обн., ДВ, бр. 67 1999 г., изм. и доп., бр. 90 от 2002 г., бр. 95 от 2002 г., бр. 29 от 2003 г., бр. 40 от 2004 г., бр. 41 от 2006 г., бр. 105 от 2006 г., бр. 50 от 2008 г., доп., бр. 36 от 2009 г., изм., бр. 74 от 2009 г.

Със ЗСОМУП се урежда държавното образователно изискване за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план в системата на народната просвета. С него се определят условията и реда за завършване на една степен на образование и преминаване в следващата степен, както и характеристиките на общообразователния минимум и на учебния план.

Степени на образование: осигуряват необходимото равнище на образованост, както и последователност и непрекъснатост на образованието. Степените на образование са основно образование и средно образование.

Завършването на съответната степен на образование гарантира усвояването на общообразователния минимум, както и на знания и умения, съответстващи на интересите и индивидуалните възможности на учениците (чл. 5 ЗСОМУП).

Средно образование. Придобива се след успешно завършен XII клас и успешно положени два държавни зрелостни изпита по учебни предмети или цикъл от учебни предмети, които се изучават в гимназиалния етап (чл. 7 ЗСОМУП).

Професионално образование. За придобиване на професионално образование освен държавните зрелостни изпити се полагат и два държавни изпита за професионална квалификация в съответствие с държавните образователни изисквания за придобиването на квалификация по професии. Организацията и съдържанието на държавните зрелостни изпити за придобиване на професионална квалификация се определят със Закона за професионално обучение и образование.

Според ЗСОМУП, общообразователната подготовка в българското училище се осъществява чрез изучаването на учебни предмети, групирани в 8 културно-образователни

области: български език и литература; чужди езици; математика, информатика и информационни технологии; обществени науки, гражданско образование и религия; природни науки и екология; изкуства; бит и технологии, и физическа култура и спорт. Общообразователният минимум е основата на общообразователната подготовка. Той включва задължителни знания и умения, необходими за успешната реализация на учениците в следващата степен на образование.

Разпределението на учебното време по учебните предмети за достигане на общообразователния минимум по класове, етапи и степени се определя с наредба на министъра на образованието, младежта и науката (чл. 10 ЗСОМУП).

ЗСОМУП определя основните параметри на **учебния план**. Структурата на учебния план обхваща три вида подготовка: задължителна, задължителноизбираема и свободноизбираема (чл. 15 ЗСОМУП). Задължителната подготовка осигурява постигането на общообразователния минимум.

Учебният план съдържа: наименованията на учебните предмети, включени в задължителната, задължителноизбираемата и свободноизбираемата подготовка; разпределението на учебните предмети по класове; годишния и седмичния брой часове за изучаването на учебните предмети; график на учебната година и описание на организацията на обучението в съответното училище (чл. 17 ЗСОМУП).

Училищните учебни планове на профилираните гимназии, профилираните паралелки в средните общообразователни училища, професионалните гимназии, на училищата по изкуствата и културата и на спортните училища се разработват въз основа на учебни планове, утвърдени от министъра на образованието, младежта и науката. Училищните учебни планове не може да определят условия и ред за завършване на етапи и степени на образованието (чл. 18, ал. 3 – 4 ЗСОМУП).

Училищните учебни планове се приемат с решение на педагогическия съвет на училището и се одобряват от началника на инспектората по образование - за общинските училища и за държавните училища, които се финансират чрез бюджета на Министерството на образованието, младежта и науката, от съответния министър или ръководител на ведомство съгласувано с министъра на образованието, младежта и науката - за държавните училища, които се финансират чрез бюджета на друго министерство или ведомство (чл. 18, ал. 5 ЗСОМУП).

1.3. Закон за професионалното образование и обучение (ЗПОО)

Обн., ДВ, бр. 68 от 1999 г., изм., бр. 1 и 108 от 2000 г., бр. 111 от 2001 г., изм. и доп., бр. 103 от 2002 г., изм., бр. 120 от 2002 г., доп., бр. 29 от 2003 г., изм., бр. 28 от 2005 г., изм. и доп., бр. 77 от 2005 г., изм., бр. 94 от 2005 г., бр. 30 от 2006 г., изм. и доп., бр. 62 от 2006 г., попр., бр. 63 от 2006 г., изм. и доп., бр. 13 от 2008 г., изм., бр. 26 от 2008 г., изм. и доп., бр. 36 и 74 от 2009 г., бр. 50 от 2010 г., изм., бр. 97 от 2010 г.

Този закон регулира обществените отношения, свързани със: осигуряване на правото на професионално образование и обучение на гражданите, съобразно личните им интереси и възможности; задоволяване на потребностите от квалифицирана работна сила, конкурентоспособна на пазара на труда; осигуряване на условия за функциониране и развитие на системата на професионалното образование и обучение, основаващи се на сътрудничество между нейните институции и органите на изпълнителната власт и на местното самоуправление и социалните партньори.

Основни задачи на системата на професионалното образование и обучение:

- ☐ придобиване на професионална квалификация;
- ☐ придобиване на правоспособност за професии, упражняването на които изисква такава, включително и за упражняване на регулирани професии;
- ☐ непрекъснато усъвършенстване на професионалната квалификация;
- ☐ формиране на мотивационна система за реализация в гражданското общество;
- ☐ формиране на обща култура на основата на националните и общочовешките ценности.

Структура на системата на професионалното образование и обучение.

- ☐ **професионално ориентиране:** осигурява информирането, консултирането и съветването на ученици и на други лица относно избора на професия и кариерно развитие;
- ☐ **професионално обучение:** осигурява придобиването на квалификация по професия или по част от професия, както и усъвършенстването ѝ. При условия, определени с този закон, със Закона за народната просвета и Закона за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план, то осигурява и завършването на основно образование или на класове от средното образование. Професионалното обучение включва:
 - начално професионално обучение: придобиване на първоначална квалификация по професия или по част от професия;
 - непрекъснато професионално обучение - усъвършенстване на придобитата квалификация по професия или по част от професия.

- **професионално образование:** осигурява усвояването на общообразователния минимум за средно образование и придобиването на квалификация по професия.

Списък на професиите за професионално образование и обучение.

Професионалното ориентиране, професионалното обучение и професионалното образование се осъществяват по професии и специалности, включени в Списъка на професиите за професионално образование и обучение. Списъкът се утвърждава от министъра на образованието, младежта и науката след съгласуване с министъра на труда и социалната политика, както и със съответните отраслови министри и с представителните организации на работодателите и на работниците и служителите на национално равнище.

Структурните елементи на списъка са професии и специалности, които се класифицират в професионални направления и по степен на образование и степен на професионална квалификация.

Степени на професионална квалификация: първа, втора, трета и четвърта.

- Изисквания към степените за професионална квалификация:
 - за първа степен - придобити професионални компетенции за упражняване на професии, включващи рутинни дейности, извършвани при неизменящи се условия;
 - за втора степен - придобити професионални компетенции за упражняване на професии, включващи дейности с комплексен характер, извършвани при изменящи се условия;
 - за трета степен - придобити професионални компетенции за упражняване на професии, включващи дейности с комплексен характер, извършвани при изменящи се условия, както и поемане на отговорности за работата на други лица;
 - за четвърта степен - придобити професионални компетенции за упражняване на професии, включващи широк кръг дейности с комплексен характер, извършвани при изменящи се условия, както и поемане на управленски отговорности за работата на други лица и за разпределяне на ресурси.
- Входящо минимално образователно равнище за придобиване на съответните степени на професионална квалификация:
 - за първа степен: завършен VI клас: за ученици; завършен начален етап на основното образование или успешно завършен курс за ограмотяване по реда на Закона за насърчаване на заетостта - за лица, навършили 16 г.;
 - за втора и трета степен: завършени VII клас или основно образование;
 - за четвърта степен: завършено средно образование.

- Изходящо образователно равнище за придобиване на съответните степени на професионална квалификация:
 - за първа степен: основно образование - за ученици; начален етап на основното образование или успешно завършен курс за ограмотяване по реда на Закона за насърчаване на заетостта - за лица, навършили 16 години;
 - за втора степен - завършени X или XI клас, придобито право за явяване на държавни зрелостни изпити за завършване на средно образование или завършено средно образование;
 - за трета степен - средно образование или придобито право за явяване на държавни зрелостни изпити за завършване на средно образование и се определя с държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии.

Рамкови програми за придобиване на професионална квалификация.

Придобиването на професионална квалификация в системата на професионалното образование и обучение се регламентира с рамкови програми, утвърдени от министъра на образованието, младежта и науката. С програмите се определят възрастта и входящото образователно и квалификационно равнище на кандидатите, както и съдържанието и продължителността на професионалното образование и на професионалното обучение.

Определени са:

- рамкови програми за придобиването на професионална квалификация в системата на професионалното образование и обучение:
 - програми А – за начално професионално обучение с придобиване на първа степен на професионална квалификация;
 - програми Б – за начално професионално обучение с придобиване на втора степен на професионална квалификация;
 - програми В – за професионално образование с придобиване на втора или трета степен на професионална квалификация;
 - програми Г – за професионално обучение с придобиване на четвърта степен на професионална квалификация;
 - програми Д – за начално професионално обучение с придобиване на квалификация по част от професия;
 - програми Е – за непрекъснато професионално обучение за актуализиране или разширяване на придобита професионална квалификация, както и за придобиване на първа, втора и трета степен на професионална квалификация;
- програми за ученици:
 - програми А с продължителност до 3 г. – за ученици със завършен най-малко

VI клас;

- програми Б с продължителност до 4 г. – за ученици със завършено основно образование или със завършен клас от средното образование;
- програми В с продължителност 4 г. – за ученици със завършено основно образование или 5 г. за ученици със завършен VII клас, а в училищата по изкуствата и спортните училища - до 4 г. след основно образование или завършен клас от средното образование;
- програми Д с продължителност до 1 г. – за ученици със завършено основно образование или със завършен клас от средното образование;
- програми за лица, навършили 16 години:
 - програми А с продължителност до 1 г. – за лица със завършен най-малко начален етап на основното образование или успешно завършен курс за ограмотяване по реда на Закона за насърчаване на заетостта;
 - програми Б с продължителност 1 г. – за лица със завършен клас от средното образование или със завършено средно образование;
 - програми В с продължителност 4 г. – за лица със завършено основно образование;
 - програми Г с продължителност до 2 г. – за лица със завършено средно образование;
 - програми Д с продължителност, определена с конкретната документация за професионално обучение;
 - програми Е с продължителност, определена с конкретната документация за професионално обучение.

С държавното образователно изискване за професионално образование и обучение по чл. 16, т. 6 от Закона за народната просвета се определят организацията на приема на кандидатите и на професионалното образование и обучение, структурата и съдържанието на рамковите програми за професионално образование и обучение и организацията на практическото обучение за училищното професионално образование и обучение.

Със ЗПОО се определят изискванията към кандидатите, желаещи да се включат в програмите за професионално образование и професионално обучение - за минимална възраст, здравословно състояние, входящо образователно равнище и входящо квалификационно равнище (чл. 14 ЗПОО).

Въпросите, свързани с организацията на учебния процес в професионалното образование и обучение са уредени в раздел III на глава втора „Общи изисквания към организацията в системата на професионалното образование и обучение“.

Структурата и съдържанието на рамковите програми за професионално образование включва общообразователна подготовка, задължителна професионална подготовка - обща, отраслова и специфична за всяка професия, задължителна чуждоезикова подготовка по професията и избираема подготовка - задължителноизбираема и свободноизбираема (чл. 27 ЗПОО).

Структурата и съдържанието на рамковите програми за професионално обучение включва: общообразователна подготовка, задължителна професионална подготовка и избираема подготовка за програмите за придобиване на професионална квалификация със завършване на основно образование или на клас от средното образование; задължителна и избираема професионална подготовка за програмите за придобиване на професионална квалификация (чл. 28 ЗПОО).

Задължителната професионална подготовка включва теоретично обучение и практическо обучение (чл. 28, ал. 3 ЗПОО). Изискванията за провеждане на практическо обучение са определени в раздел III на глава четвърта „Държавно образователно изискване за професионално образование и обучение“.

За осигуряване на достъп до професионално образование и обучение ЗПОО конкретно регламентира отношенията, свързани с професионално образование и професионално обучение за ученици със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания, за ученици от домовете за отглеждане и възпитание на деца, лишени от родителска грижа, и за лица с девиантно поведение раздел IV на глава четвърта „Държавно образователно изискване за професионално образование и обучение“.

Завършване на професионалното образование и професионалното обучение.

Професионалното образование се завършва с полагане на:

- ☐ държавни зрелостни изпити за завършване на средно образование съгласно Закона за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план;
- ☐ държавни изпити за придобиване на професионална квалификация - теория на професията и практика на професията.

Професионалното обучение се завършва:

- ☐ по програмите А, Б, В и Г - с полагане на държавни изпити за придобиване на професионална квалификация - теория на професията и практика на професията;
- ☐ по програмите Д и Е - с полагане на изпити за придобиване на професионална квалификация. Когато се придобива степен на професионална квалификация по

програми Е, изпитите са държавни - по теория на професията и по практика на професията.

При завършване на програмите А, Б, В и Г организацията на изпитите се определя съгласно държавното образователно изискване за системата на оценяване, а съдържанието им - съгласно държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии.

При завършване на програмите Д и Е организацията и съдържанието на изпитите се определят от обучаващата институция след съгласуване с представителите на работодателите и на работниците, а когато се придобива степен на професионална квалификация - и съгласно държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии.

Изпитите за придобиване на професионална квалификация се провеждат от **комисии**. В състава на комисиите се включват представители на обучаващата институция, на работодателите и на работниците и служителите, за училищата по изкуствата - и на представители на съответните висши училища по изкуствата с равни квоти, а за спортните училища - и на представители на Националната спортна академия и на лицензираните спортни организации.

Представителите на обучаващата институция са учители или други лица, извършващи професионална подготовка.

Представителите на работодателите са с квалификация от съответната професионална област, а на работниците и служителите - с квалификация и трудов стаж не по-малко от четири години по съответната професия.

Комисиите за провеждане на изпит се назначават от ръководителя на обучаващата институция. Законът допуска, в случай че организациите на работодателите или на работниците и служителите, както и висшите училища по изкуствата не предложат свои представители за включване в състава на изпитните комисии, ръководителят на обучаващата институция да допълва състава на комисията с определени от него членове.

За придобиване на степен на професионална квалификация се провеждат **държавни изпити по теория на професията и по практика на професията**. Държавните изпити се провеждат по национални изпитни програми в съответствие с държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии. Националните изпитни програми се

утвърждават от министъра на образованието, младежта и науката, като за училищата по изкуствата - от министъра на културата, а за спортните училища - от министъра на физическото възпитание и спорта.

Според ЗПОО, за придобиване на квалификация по част от професията, както и за актуализиране или за разширяване на професионалната квалификация, изпитите се провеждат по задания, определени от обучаващата институция след съгласуване с представителите на работодателите и на работниците.

Удостоверяване на професионалното образование и на професионалното обучение

- Завършено професионално образование се удостоверява със:
 - диплома за завършено средно образование;
 - свидетелство за професионална квалификация;
 - свидетелство за правоспособност, издавано за професии, упражняването на които изисква правоспособност, включително и за упражняване на регулирани професии.
- Завършено професионално обучение с придобиване на степен на професионална квалификация се удостоверява със:
 - свидетелство за основно образование или документ за завършен клас от основното или средното образование;
 - свидетелство за професионална квалификация;
 - свидетелство за правоспособност, издавано за професии, упражняването на които изисква правоспособност, включително и за упражняване на регулирани професии.

И в двата случая съдържанието на документите се определя съгласно ДООИ за документите за системата на народната просвета и за придобиване на квалификация по професии.

- Завършено професионално обучение за придобиване на квалификация по част от професията, за актуализиране или за разширяване на професионалната квалификация се удостоверява с удостоверение за професионално обучение.

Съдържанието на удостоверението се определя с ДООИ за документите за системата на народната просвета и конкретната документация на обучението – учебните планове и програми.

Институции в системата на професионалното образование и обучение

Професионалните училища, професионалните гимназии и професионалните колежи са държавни, общински и частни, български с чуждестранно участие и чуждестранни и се

откриват, преобразуват и закриват по реда, предвиден в Закона за народната просвета.

- ❑ **Професионални училища:** осъществяват начално професионално обучение с придобиване на първа и втора степен на професионална квалификация и на квалификация по част от професията с продължителност до четири години, след завършен най-малко VI клас.
- ❑ **Професионални гимназии:** осъществяват професионално образование с придобиване на втора степен на професионална квалификация с продължителност четири години или на трета степен на професионална квалификация с продължителност четири или пет години, след завършено основно образование или със завършен VII клас.
- ❑ **Професионални колежи:** осъществяват професионално обучение с придобиване на четвърта степен на професионална квалификация с продължителност до две години в зависимост от притежаваната степен на професионална квалификация, след завършено средно образование.
- ❑ **Училища по изкуствата:** осъществяват професионално образование с придобиване на трета степен на професионална квалификация с продължителност до четири години след основно образование.
- ❑ **Спортни училища:** осъществяват професионално образование с придобиване на трета степен на професионална квалификация с продължителност до 4 години след основно образование.
- ❑ **Центрове за професионално обучение:** осъществяват професионално обучение на лица, навършили 16 години
- ❑ **Центрове за информация и професионално ориентиране:** осъществяват професионално ориентиране на ученици и на други лица
- ❑ **Центрове за квалификация на обучаващите:** осъществяват актуализиране и разширяване на квалификацията на учители и други лица, извършващи професионална подготовка.

ЗПОО определя институциите, които имат право да издават документи за професионална квалификация (чл. 39). За издаване на свидетелство за правоспособност условията и редът се определят с наредби на министъра на образованието, младежта и науката или с друг закон.

ЗПОО дава правната рамка и за удостоверяване на професионална квалификация на лица, обучавани извън системата на професионалното образование и обучение. Те трябва да имат не по-малко от шест месеца трудов стаж по професията или проведено практическо обучение с продължителност, определена от обучаваща институция, както и завършено образование или завършен клас, необходими за придобиване на съответната степен на

професионална квалификация. Тези лицата сключват с обучаваща институция договор за полагане на изпитите, а при необходимост - и за провеждане на практическо обучение (чл. 40).

Статут на центровете за професионално обучение и на центровете за информация и професионално ориентиране

Центровете за професионално обучение и центровете за информация и професионално ориентиране са държавни, общински или частни, български с чуждестранно участие и чуждестранни.

Държавните и общинските центрове се откриват от юридическите лица, които са получили лицензия за осъществяване на професионално обучение или на професионално ориентиране.

Частните центрове се откриват от едноличните търговци или юридическите лица, учредени като търговски дружества, кооперации, сдружения и фондации, получили лицензия за осъществяване на професионално обучение или на професионално ориентиране.

Българските центрове за професионално обучение и центрове за информация и професионално ориентиране с чуждестранно участие се откриват от регистрираните в Република България сдружения между български и чуждестранни физически и/или юридически лица, получили лицензия за професионално обучение или за професионално ориентиране.

Чуждестранните центрове за професионално обучение и центрове за информация и професионално ориентиране се откриват от чуждестранни юридически лица, които осъществяват дейността си в Република България в съответствие с международни спогодби и са получили лицензия за професионално обучение или за професионално ориентиране.

Центровете за професионално обучение и центровете за информация и професионално ориентиране не могат да се управляват и представляват от лица, които са осъдени на лишаване от свобода с влязла в сила присъда за умишлено престъпление.

Лицензията за професионално обучение или за професионално ориентиране се издава от Националната агенция за професионално образование и обучение.

Лицензията съдържа:

- ☐ името, седалището и адреса на управление на едноличния търговец или на юридическото лице, получили лицензията; единен идентификационен код - за търговците, или код по БУЛСТАТ - за лицата, които не са търговци;
- ☐ наименование и адрес на центъра за професионално обучение или на центъра за информация и професионално ориентиране;
- ☐ предмет на лицензията;
- ☐ професиите, за които е издадена лицензията за извършване и удостоверяване на професионално обучение;
- ☐ дата на издаване на лицензията.

Правата по издадената лицензия не могат да се прехвърлят или преотстъпват.

Ред за издаване на лицензията

Лицензията се издава по подадено писмено заявление, към което се прилагат:

- ☐ формуляр по образец;
- ☐ удостоверение, издадено от съответния съд по регистрацията или Агенцията по вписванията, удостоверяващо актуалното състояние на заявителя;
- ☐ единен идентификационен код - за търговците, или код по БУЛСТАТ - за юридическите лица, които не са търговци;
- ☐ свидетелство за съдимост на лицето, което ще представлява и управлява центъра;
- ☐ правилник за устройството и дейността на центъра;
- ☐ документация за професионално обучение - учебни планове и учебни програми за обучение по професиите, съгласно чл. 13 на ЗПОО;
- ☐ документи за собственост или други документи, доказващи наличието на материално-техническа база, в която ще се извършва професионално обучение или дейността по професионално ориентиране;
- ☐ документи, издадени от компетентните органи, за съответствието на материалната база със здравните изисквания и с изискванията за пожарна и аварийна безопасност;
- ☐ справка за преподавателския състав, към която се прилагат и копия от документите за завършено образование и професионална квалификация и декларации за съгласие;
- ☐ документ за платена такса.

До три месеца от постъпването на документите за получаване на лицензия, председателят на Националната агенция за професионално образование и обучение издава или отказва да издаде лицензията въз основа на докладите на съответните експертни комисии.

Когато в подадените документи за лицензиране се установят непълноти или нередовности, председателят на Националната агенция за професионално образование и обучение уведомява заявителя да ги отстрани или да предостави допълнителна информация. Заявителят може да отстрани нередовностите и/или да предостави допълнителна информация най-късно в едномесечен срок от получаване на уведомлението.

Ако заявителят не отстрани несъответствията в срок, председателят на Националната агенция за професионално образование и обучение отказва издаването на лицензия.

Председателят на Националната агенция за професионално образование и обучение отказва издаването на лицензия, когато:

- ☐ не са представени всички необходими документи, представените документи са непълни или не са в определения вид или форма и нередовностите не са били отстранени в срок;
- ☐ когато заявената от лица дейност не отговаря на държавното образователно изискване за придобиване на квалификация по съответната професия или на изискванията за извършване на информиране и професионално ориентиране относно:
 - осигуряване на качествено и ефективно провеждане на професионалното обучение и/или информиране и професионално ориентиране, включително чрез вътрешна система за оценяване и поддържане на качеството;
 - ресурсно осигуряване - материални и човешки ресурси, с които се гарантира качествено провеждане на професионалното обучение и/или информиране и професионално ориентиране.

Издадената лицензия е безсрочна, а отказът за издаване на лицензия може да се обжалва при условията и по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Прекратяване и отнемане на лицензията

Правата по лицензията се прекратяват със смъртта на физическото лице - едноличен търговец, или с прекратяването на юридическото лице, както и при отнемането на лицензията.

Лицензията се отнема временно за срок от три до 12 месеца, когато съответният център:

- ☐ допусне нарушение на изискванията на ЗПОО;
- ☐ извършва професионално обучение или професионално ориентиране в нарушение на условията на получената лицензия;
- ☐ не представя в Националната агенция за професионално образование и обучение информацията за извършената дейност през предходната календарна година;

- ☐ откаже достъп или съдействие за извършване на проверка на длъжностните лица на НАПОО, определени със заповед на нейния председател.

След изтичане на срока на отнемането, отнетата лицензия се връща, ако съответният център е отстранил нарушението. **Лицензията се отнема окончателно**, когато съответният център:

- ☐ не е започнал да осъществява разрешената дейност не по-късно от 12 месеца от издаването на лицензията;
- ☐ преустанови извършването на разрешената дейност за повече от 12 месеца;
- ☐ извършва съществени нарушения на изискванията на ЗПОО;
- ☐ извършва професионално обучение или професионално ориентиране при съществено нарушение на условията на получената лицензия;
- ☐ не отстрани констатираните нарушения в срок;
- ☐ допусне повторно нарушение;
- ☐ е представил неверни данни, въз основа на които е издадена лицензията.

Лицензията се отнема със заповед на председателя на Националната агенция за професионално образование и обучение въз основа на доклади на експертните комисии и на констативните протоколи. В заповедта за окончателно отнемане на лицензията се определя срок, в който лицето не може да се кандидатира за нова лицензия и който не може да бъде по-малък от една година.

Лицето, представляващо съответния център за професионално обучение или центъра за информиране или професионално ориентиране, на който е отнета временно или окончателно лицензията, е длъжно в 7-дневен срок от уведомяването за издадената заповед за отнемане на лицензията да преустанови извършването на дейност и да върне в Националната агенция за професионално образование и обучение издадената лицензия, за което се съставя протокол.

Заповедта за отнемане на лицензията може да се обжалва при условията и по реда на Административнопроцесуалния кодекс.

Националната агенция за професионално образование и обучение създава и поддържа **публичен регистър за:**

- ☐ **центровете за професионално обучение с информация за:**
 - откритите процедури по лицензиране⁶⁹ (регистрационен номер, име на кандидата за лицензиране, населено място, брой и видове подадени

⁶⁹ http://www.navet.government.bg/assets/cms/File/arch_cpo/proced/Reg_open_proc.htm

документи, статут на кандидата за лицензиране)

- активните издадени лицензии⁷⁰ (номер на лицензията, наименование на центъра, адрес и лице за контакти, предлагани квалификации, професии и специалности);
- временно отнетите лицензии⁷¹ (номер на лицензията, наименование на центъра, адрес и лице за контакти, срок на отнемане на лицензията);
- постоянно отнетите лицензии⁷² (номер на лицензията, наименование на центъра, номер на заповедта за отнемане на лицензията);
- заличените лицензии⁷³ (номер на лицензията, наименование на центъра, номер на заповедта за заличаване на лицензията);

□ центрове за информиране и професионално ориентиране с информация за:

- издадените лицензии⁷⁴ (номер на лицензията/основание за издаване, наименование на центъра, адрес и лице за контакти);
- временно отнетите лицензии⁷⁵ (номер на лицензията/основание за издаване, наименование на центъра, адрес и лице за контакти, срок на отнемане на лицензията);
- заличените лицензии⁷⁶ (номер на лицензията/основание за издаване, наименование на центъра, номер на заповедта за заличаване на лицензията).

1.4. Закон за признаване на професионални квалификации (ЗПК)

Обн., ДВ, бр. 13 от 2008 г., доп., бр. 41 от 2009 г., изм., бр. 74 от 2009 г., изм. и доп., бр. 98 от 2010 г., изм., бр. 8 от 2011 г., доп., бр. 9, 43 и 61 от 2011 г.

Този закон урежда условията и реда за признаване на професионални квалификации, придобити в други държави членки и в трети държави, с цел достъп и упражняване на регулирани професии в Република България.

⁷⁰ <http://www.navet.government.bg/bg/licenz/Registers>

⁷¹ http://www.navet.government.bg/assets/cms/File/arch_cpo/sections/Legal-reg_vremenni.htm

⁷² http://www.navet.government.bg/assets/cms/File/arch_cpo/sections/Legal-reg_otneti.htm

⁷³ http://www.navet.government.bg/assets/cms/File/arch_cpo/sections/Legal-reg_zalicheni.htm

⁷⁴ http://www.navet.government.bg/assets/cms/File/arch_cpo/sections/Legal-reg_cipo_act.htm

⁷⁵ http://www.navet.government.bg/assets/cms/File/arch_cpo/sections/Legal-reg_cipo_vremenni.htm

⁷⁶ http://www.navet.government.bg/assets/cms/File/arch_cpo/sections/Legal-reg_cipo_ers.htm

1.5. Правилници и наредби

За конкретизиране на законовите разпоредби в областта на професионалното образование и обучение са утвърдени множество правилници и наредби.

Водещо място имат правилниците за прилагане на Закона за народната просвета, на Закона за насърчване на заетостта, Устройствените правилници на Министерството на образованието, младежта и науката, на Министерството на труда и социалната политика, на Агенцията по заетостта и Правилника за дейността на Националната агенция за професионално образование и обучение.

В практиката се прилагат повече от 140 наредби, от които 126 наредби за придобиване на квалификации по професии за ПОО.

От наредбите основно значение имат:

Наредба № 3 за системата на оценяване

Наредбата е издадена от министъра на образованието, младежта и науката (обн., ДВ, бр. 37 2003 г., попр., бр. 48 от 2003 г., изм., бр. 46 от 2004 г., изм. и доп., бр. 65 от 2005 г., бр. 70 от 2008 г., бр. 11 от 2009 г., бр. 73 от 2009 г., изм., бр. 70 от 2011 г.)

С тази наредба се определя държавното образователно изискване за системата за оценяване, вкл. и организацията на оценяването в училищното обучение, както и организацията на изпитите за придобиване на професионална квалификация в центровете за професионално обучение.

Според наредбата, оценяването е процес за установяване на постигнатите резултати и поставяне на оценка. Установяването на постигнатите резултати и поставянето на оценка е индивидуално за всеки оценяван. Оценяване се извършва в процеса на училищното обучение, при завършване на средно образование, при завършване на професионално образование и при завършване на професионално обучение.

Оценяването е вътрешно и външно. При вътрешното оценяване оценяващ е учителят, докато при външното оценяване оценяващи може да са:

- ☐ училищна комисия, определена от директора на училището;
- ☐ длъжностни лица или комисии, определени от министъра на образованието и науката, от началника на регионалния инспекторат по образованието или от директорите на обслужващите системата на народната просвета звена за контрол

и оценяване.

В края на етап или степен на образование външното оценяване се провежда като национално.

Наредбата подробно регламентира въпросите, свързани с организацията на оценяването в процеса на училищното обучение.

Отделно място е отделено на организацията и оценяването на изпитите за придобиване на професионална квалификация при завършване на професионално образование и обучение като се допълват разпоредбите на ЗПОО и се конкретизират с разпоредби за подготовката, организирането и провеждането на държавните изпити, съдържанието на държавния изпит по теория и на държавния изпит по практика (глава четвърта „Организация и оценяване на изпитите за придобиване на професионална квалификация при завършване на професионално образование и професионално обучение“).

Наредба № 4 от 16.04.2003 г. за документите в системата на народната просвета

Наредбата е издадена от министъра на образованието и науката, (обн., ДВ, бр. 41 2003 г., попр., бр. 48 от 2003 г., изм. и доп., бр. 65 от 2003 г., бр. 47 от 2004 г., бр. 55 от 2005 г., бр. 47 от 2006 г., бр. 51 и 74 от 2007 г., бр. 7 и 27 от 2008 г., бр. 52 от 2009 г., бр. 42 от 2010 г., бр. 37 и 70 от 2011 г., бр. 61 от 2012 г.

С тази наредба се определят държавните образователни изисквания за документите за системата на народната просвета по чл. 16, т. 10 от Закона за народната просвета (ЗНП). С ДООИ за документите за системата на народната просвета са определени:

- ☐ предназначението, съдържанието, воденето и съхраняването на всеки документ;
- ☐ условията и редът за приемане, отчитане и унищожаване на документи с фабрична номерация;
- ☐ условията и редът за създаване, утвърждаване, актуализиране и издаване на документи.

Документите, издавани или водени от институциите в системата на народната просвета, следва да се попълват на български език.

Държавните, общинските и частните училища издават или водят документи, като за всеки от тях в наредбата подробно е описано съдържанието, начина на водене, издаване и съхранение.

Завършено професионално обучение, съгласно наредбата, се удостоверява с документите: удостоверение за професионално обучение, свидетелство за професионална квалификация, приложение към свидетелство за професионална квалификация (за обучение по модули), дубликат на свидетелство за професионална квалификация, свидетелство за правоспособност и свидетелство за правоспособност по заваряване.

С наредбата се определят и условията и реда за унищожаване на документи с фабрична номерация, както и за създаване, утвърждаване, актуализиране и издаване на документи в системата на народната просвета.

Наредбата за условията и реда за поддържане на списъка на регулираните професии в Република България

Наредбата е приета с ПМС № 86 от 18.04.2006 г., на основание чл.7, ал.3 от Закона за професионалното образование и обучение и чл. 9, ал. 3, т. 14 от Закона за висшето образование. (обн. ДВ. бр.35 от 2006 г.)

С наредбата са определени условията и редът за поддържане на Списъка на регулираните професии в Република България, както и достъпът до информацията, съдържаща се в него:

- ☐ наименованието на професиите, които са регулирани съгласно българското законодателство;
- ☐ нормативния акт, който ги определя като регулирани професии;
- ☐ органа, компетентен за даване или признаване на правоспособност за упражняване на съответната регулирана професия.

Списъкът се приема и актуализира с решение на Министерския съвет и се поддържа на български и на английски език като електронна база данни. Списъкът и неговите изменения и допълнения се приемат по предложение на министъра на образованието и науката след съгласуване с министъра на труда и социалната политика, както и със съответните отраслови министри и с представителните организации на работодателите и на работниците и служителите на национално равнище.

Определени са реда за приемане и актуализиране на списъка, както и процедурата за включване или изключване на професии от него.

Списъкът на регулираните професии в Република България е публичен. Достъпът до информацията, въведена в списъка, се осигурява чрез интернет страницата на Министерството на образованието и науката.

Списък на професиите за професионално образование и обучение (СППОО)

Списъкът е утвърден със Заповед № РД 09-413/12.05.2003 г., изм. и доп. със Заповед №РД 09-04/08.01.2004 г., Заповед №РД 09-34/22.01.2004 г., Заповед №РД 09-255/09.04.2004 г., Заповед № РД 09 – 274 / 18. 02. 2005 г., Заповед № РД 09-1690/29.09.2006 г., Заповед № РД 09-828/29.06.2007 г., Заповед № РД 09-1891/30.11.2007 г., Заповед № РД 09-298/19.02.2009 г., Заповед № РД 09-1803/29.10.2009 г., Заповед № РД 09-621/18.05.2010 г., Заповед № РД 09-1728/01.12.2010 г., Заповед № РД 09-748/13.06.2011 г., Заповед № РД 09-1805/09.12.2011 г., Заповед № РД 09-638/23.05.2012 г.

Списъкът на професиите за професионално образование и обучение (СППОО) се разработва от НАПОО на основание чл. 42, т.5 (а) на Закона за професионално образование и обучение (ЗПОО), във връзка с чл. 6, ал. 1 на същия закон и се съгласува с отрасловите министерства и с представителните организации на национално равнище на работодателите и работниците и служителите.

Списъкът на професиите представлява систематизирана структура (матрица) от наименования на професии и специалности, класифицирани в професионални направления, съобразно областите на образованието по Международната стандартна класификация International Standard Classification of Education ISCED - 97 (чл.8 ал.1 и §1 от Допълнителните разпоредби на ЗПОО) и в съответствие с Класификация на областите на образование и обучение (КОО-2008) на Националния статистически институт.

Списъкът е основен документ за организацията на професионалното ориентиране, професионалното обучение и професионалното образование и има задължителен характер за всички институции, в които ще се извършва професионално обучение за придобиване на професионална квалификация – професионални гимназии, професионални училища, професионални колежи и центрове за професионално обучение.

Структурните елементи на Списъка на професиите за професионално образование и обучение са професии и специалности.

В съответствие с изискванията на чл.8, ал.1 от ЗПОО професиите и специалностите са класифицирани в професионални направления, по степен на образование и по степен на професионална квалификация.

Обучението по всяка професия се определя от:

- ☐ изискването за минимална образователна степен;
- ☐ продължителността (срок) на обучението;

- степента на придобита професионална квалификация.

Професиите включват различен брой специалности, достатъчно близки по отношение на изискваните общообразователни знания и умения и професионална компетентност. Специалностите в рамките на дадена професия са групирани по производствена, технологическа или целева основа в съответствие с конкретните изисквания на производството.

Списъкът е отворена система и актуализацията му се извършва по реда и начина на неговото формиране. Предложения за промени св СППОО могат да правят министерства, агенции, организации на работодатели и на работниците и служителите и други юридически и физически лица. Техните предложения се разглеждат от съответните експертни комисии на НАПОО и одобряват от Управителния съвет. Периодично всяка година НАПОО инициира актуализация на списъка. Списъкът се публикува в специализираните издания на Министърството на образованието, младежта и науката, в информационния бюлетин на НАПОО и в други специализирани за тази цел издания.

Основни понятия:

- „Професионално ориентиране“ осигурява информирането, консултирането и съветването на ученици, безработни, както и на други лица относно избора на професия и кариерно развитие.
- „Професионалното обучение“ осигурява придобиването на квалификация по професия или по част от професия и включва:
 - „Начално професионално обучение“ - придобиване на първоначална квалификация по професия или по част от професия.
 - „Непрекъснато професионално обучение“ - усъвършенстване на придобитата квалификация по професия или по част от професия.
 - „Професионалното образование“ осигурява усвояването на общообразователния минимум за средно образование и придобиването на квалификация по професия.
- „Професионално направление“ е съвкупност от професии в определен в Националната отраслова класификация отрасъл на икономиката или друга сфера на обществения живот, съобразена със съответната област на образованието по Международната стандартна класификация на образованието.
- „Професия“ е вид трудова дейност, за която се организира професионално образование и обучение.
- „Част от професия“ е обособена трудова дейност в рамките на една професия, за която може да се организира професионално обучение.

- ❑ „Специалност“ е самостоятелно обособена трудова дейност в рамките на дадена професия.
- ❑ „Професионална квалификация“ е квалификация по професия или по част от професия, която включва съвкупността от професионални компетенции и необходимите за тяхното формиране общообразователни знания и умения.
- ❑ „Степен на професионална квалификация“ е обемът и съдържанието на професионалните компетенции и необходимите за тяхното формиране общообразователни знания и умения.

Държавните образователни изисквания (ДОИ)

ДОИ за придобиване на квалификация по професии от Списъка на професиите за професионално образование и обучение (СППОО) са документи, които на основание чл. 42, т. 3, (б) от ЗПОО се разработват и актуализират от Националната агенция за професионално образование и обучение и се утвърждават с наредби на министъра на образованието и науката, съгласувано със съответните министерства и ведомства.

С ДОИ за придобиване на квалификация по професии се определят задължителните професионални компетенции, необходими за упражняване на професията и те са задължителни за всички обучаващи институции, които имат право да организират обучение завършващо с издаване на Свидетелство за професионална квалификация или Удостоверение за професионално обучение.

Държавните образователни изисквания по професии съдържат:

- ❑ изисквания за минималното входящо квалификационно и образователно равнище за ученици и за възрастни;
- ❑ описание на професията - трудови дейности, отговорности, личностни качества, особености на условията на труд, оборудване и инструменти;
- ❑ възможности за продължаване на професионалното обучение;
- ❑ възможности за професионална реализация съгласно Националната класификация на професиите и длъжностите (НКПД);
- ❑ цели на обучението;
- ❑ резултати от ученето - компетенции, знания, умения;
- ❑ изисквания към материалната база за обучение по теория и по практика;
- ❑ изисквания към обучаващите.

Предложения за изменения и допълнения на действащи ДОИ за придобиване на квалификация по професии могат да се правят от национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите, както и от структури на

държавната администрация. Предложенията се внасят в НАПОО и се разглеждат от експертните комисии по професионални направления и от Управителния съвет на НАПОО, в съответствие с процедурата регламентирана в „Правила за условията и реда за разработване на ДООИ за придобиване на квалификация по професии”, приети от Управителния съвет на НАПОО с Протокол № 5 / 14.04.2004г., изм. и доп. с Протоколи № 02 / 23.02.2007г. и № 05 / 16.06.2007г.

Рамкови програми

Съгласно чл. 10 на ЗПОО, придобиването на професионална квалификация в системата на професионалното образование и обучение се регламентира с рамкови програми, утвърдени от министъра на образованието, младежта и науката. В тази възка са утвърдени следните рамкови програми:

- ❑ Рамкова програма А - за начално професионално обучение с придобиване на първа степен напрофесионална квалификация;
- ❑ Рамкова програма Б - за начално професионално обучение с придобиване на втора степен на професионална квалификация;
- ❑ Рамкова програма В - за професионално образование с придобиване на втора или трета степен на професионална квалификация;
- ❑ Рамкова програма Г - за професионално обучение с придобиване на четвърта степен на професионална квалификация;
- ❑ Рамкова програма Д - за начално професионално обучение с придобиване на квалификация по част от професия и
- ❑ Рамкова програма Е - за непрекъснато професионално обучение за актуализиране или разширяване на придобита професионална квалификация, както и за придобиване на първа, втора и трета степен на професионална квалификация.

Структурата и съдържанието на рамковите програми са следните:

- ❑ Общи положения: нормативно основание, цел и предназначение на програмата.
- ❑ Изисквания към кандидатите за обучение по програмата (по отделно за ученици и за лица навършили 16 години): за минимална възраст; за здравословно състояние, за входящо образователно равнище; възможности за реализация и за повишаване на професионалната квалификация.
- ❑ Организация на учебния процес (по отделно за ученици и за лица навършили 16 години): форма на обучение и организационни форми.
- ❑ Учебен план: структура и съдържание
- ❑ Съдържание на обучението - учебното съдържание по всеки учебен предмет (модул) за теоретичното и за практическото обучение се разработва по теми и часове в учебни програми отделно за ученици и за лица навършили 16 години.

- ❑ Завършване на професионалното образование или на професионалното обучение
- ❑ Удостоверяване на завършването на професионалното образование или на професионалното обучение.

Рамковите програми са нормативната и методическата основа за разработване на учебните планове и програми. Когато няма ДОИ за придобиване на квалификация по професии, при разработването на учебни планове и програми за съответната професия следва да се прилагат рамковите програми.

Учебни планове и програми

Учебните планове и програми се разработват на базата на ДОИ за придобиване на квалификация по професии за съответната професия и рамковите програми.

Ежегодно министъра на образованието, младежта и науката утвърждава със заповед нови или актуализиране учебни планове по отделните професии, които са предназначени главно за изпълнение в училищното обучение. Учебните планове съдържат график на обучението, разпределение на предметите и часовете съответно в Раздел А (за общообразователна подготовка) и Раздел Б (за задължителна професионална подготовка), изисквания при завършване и удостоверяване на професионалното образование и обяснителни бележки за някои допълнителни изисквания или пояснения.

В практиката се е наложило в работата на централите за професионално обучение при разработването на учебните планове и програми за обучение на лица над 16 години да се използва като база Раздел Б от учебния план, утвърден от министъра на образованието, младежта и науката по съответната професия и специалност.

Съгласно ЗПОО структурата на програмите за професионално образование включва общообразователна подготовка, задължителна професионална подготовка - обща, отраслова и специфична за всяка професия, задължителна чуждоезикова подготовка по професията и избираема подготовка - задължителноизбираема и свободноизбираема.

Общообразователната подготовка осигурява общообразователния минимум, необходим за средно образование и се определя съгласно Закона за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план.

Общата задължителна професионална подготовка е единна за всички професионални направления при отчитане на спецификата им. Тя включва теоретично обучение и практическо обучение - учебна практика.

Отрасловата задължителна професионална подготовка е единна за всички професии от професионалното направление при отчитане на спецификата на всяка професия. Тя включва теоретично обучение и практическо обучение - учебна практика.

Специфичната за всяка професия задължителна професионална подготовка включва теоретично обучение и практическо обучение – учебна и производствена практика.

Задължителната професионална подготовка, задължителната чуждоезикова подготовка по професията и избираемата подготовка се определят съгласно държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии, но най-малко 40 на сто от броя на учебните часове за задължителна професионална подготовка трябва да са отделени за практическо обучение.

От своя страна, програмите за професионално обучение трябва да включват:

- общообразователна подготовка, определена съгласно Закона за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план, задължителна професионална подготовка и избираема подготовка за програмите за придобиване на професионална квалификация със завършване на основно образование или на клас от средното образование;
- задължителна и избираема професионална подготовка за програмите за придобиване на професионална квалификация. Задължителната професионална подготовка включва теоретично обучение и практическо обучение като броят на учебните часове за практическо обучение не може да бъде по-малък от броя на учебните часове за теоретично обучение. Задължителната професионална подготовка и избираемата подготовка се определят съгласно държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии.

ЗПОО отделя специално внимание на практическото обучение като регламентира два вида практическо обучение - учебна практика и производствена практика.

Определени са изискванията към местата за провеждане на практическото обучение: учебно-производствени бази на училищата; учебно-производствени бази на сродни училища или центрове за професионално обучение в Република България и в чужбина; предприятия на юридически и физически лица; учебно-производствени бази към предприятията; учебно-тренировъчни бази на училищата, спортни зали, стадиони и плувни басейни.

Училищата могат да организират самостоятелно и/или кооперирано с юридически или физически лица производство на продукция и услуги, като се изпълняват държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии или документацията за професионално обучение на училището или на заявителя на професионалното обучение.

Учебно-производствените бази и учебно-тренировъчните бази на училищата трябва да бъдат обзавеждани съгласно ДОО за придобиване на квалификация по професии. В местата за провеждане на практическото обучение следва да се осигуряват безопасни условия на възпитание, обучение и труд.

Национални изпитни програми

Националните изпитни програми са предназначени за организиране и провеждане на държавните изпити по теория и по практика на професията и специалността за придобиване степен на професионална квалификация.

Целта на националните изпитни програми е да се определят единни критерии за оценка на професионалните компетенции на обучаваните, изискващи се за придобиване на степен на професионална квалификация по изучаваната професия и специалност.

Националните изпитни програми се разработват в съответствие със ЗПОО и съответното държавно образователно изискване за придобиване на квалификация.

Държавните изпити по теория и по практика на професията и специалността се провеждат в съответствие с изискванията на ЗПОО и Наредба № 3 за системата на оценяване.

Обикновено Националните изпитни програми имат следното съдържание:

- ❑ за държавния изпит по теория на професията и специалността: изпитните теми с план-тезис на учебното съдържание и критерии за оценяване;
- ❑ за държавния изпит по практика на професията и специалността: указания за съдържанието на индивидуалните практически задания и критерии за оценяване;
- ❑ система за оценяване;
- ❑ препоръчителна литература;
- ❑ приложения: примерен изпитен билет за държавния изпит по теория на професията и специалността и примерно индивидуално практическо задание.

Националните изпитни програми се утвърждават със заповед от министъра на образованието, младежта и науката. На практика приложението на националните изпитни програми се свежда до тяхното изпълнение само в професионалните училища.

2. СИСТЕМАТА НА ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ, И ПО ПРАВИЛАТА ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА БЗР

Системата за професионално образование и обучение (СПОО) е определена със Закона за професионалното образование и обучение и включва държавни органи на национално и регионално ниво и неправителствени организации (представявани от организациите на работодателите и на работниците и служителите, признати за представителни на национално равнище).

2.1. Държавни институции на национално ниво

2.1.1. Министерският съвет

Определя държавната политика в областта на образованието, в т.ч. на професионалното образование и обучение, на заетостта и пазара на труда.

2.1.2. Министерството на образованието, младежта и науката

Министерството на образованието, младежта и науката провежда държавната политика в областта на ПОО, като:

- ☐ приема държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии;
- ☐ утвърждава Списъка на професиите за професионално образование и обучение;
- ☐ предлага за приемане от Министерския съвет Списък на регулираните професии в Република България;
- ☐ поддържа регистъра по § 1, ал. 2 от допълнителните разпоредби на Закона за народната просвета по отношение на институциите в системата на професионалното образование и обучение;
- ☐ утвърждава държавния план-прием в държавните и общинските училища;
- ☐ осигурява условия за изпълнението на държавните образователни изисквания за системата на професионалното образование и обучение;
- ☐ утвърждава програми за квалификация в системата на професионалното образование и обучение;
- ☐ организира професионалното ориентиране;
- ☐ определя самостоятелно или съвместно със съответното компетентно министерство професиите за ученици със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания и за лица с девиантно поведение;
- ☐ разпределя утвърдените по бюджета му финансови средства за професионално образование и обучение и контролира тяхното използване;

- ☐ анализира резултатите и ефективността на професионалното образование и обучение;
- ☐ определя свои представители в управителния съвет и в експертните комисии на Националната агенция за професионално образование и обучение.

2.1.3. Министерството на труда и социалната политика

Министерството на труда и социалната политика участва в провеждането на държавната политика в областта на ПОО като:

- ☐ определя потребностите от професионално образование и обучение чрез анализиране на тенденциите в развитието на пазара на труда;
- ☐ участва в разработването, съгласуването и актуализирането на държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии;
- ☐ участва в съгласуването на Списъка на професиите за професионално образование и обучение;
- ☐ определя изискванията за здравословни и безопасни условия при практическото обучение и контролира изпълнението им чрез регионалните инспекции по труда;
- ☐ участва в съгласуването на държавния план-прием в училищата чрез регионалните служби по заетостта;
- ☐ участва в организирането на професионалното ориентиране;
- ☐ определя свои представители в управителния съвет и в експертните комисии на Националната агенция за професионално образование и обучение.

2.1.4. Министерството на здравеопазването:

- ☐ участва в съгласуването на Списъка на професиите за професионално образование и обучение;
- ☐ определя хроничните заболявания и физическите увреждания, които са противопоказни при професионалното образование и професионалното обучение, по професии от Списъка на професиите за професионално образование и обучение;
- ☐ определя съвместно с Министерството на образованието, младежта и науката професиите, по които професионалното образование и професионалното обучение е подходящо за здравословното състояние на обучаемите с хронични заболявания и физически увреждания, със сензорни увреждания и с умствена изостаналост;
- ☐ определя изискванията за здравословни условия при практическото обучение и здравно-физиологичните изисквания към седмичните разписания, както и контролира изпълнението им чрез органите на Държавния здравен контрол;

- определя свои представители в управителния съвет и в експертната комисия по професионално ориентиране на Националната агенция за професионално образование и обучение.

2.1.5. Отрасловите министерства:

- участват в разработването, съгласуването и актуализирането на държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии;
- участват в разработването, съгласуването и актуализирането на Списъка на професиите за професионално образование и обучение;
- участват в съгласуването на държавния план-прием в училищата, които финансират;
- разпределят утвърдените по бюджета им финансови средства за професионално образование и професионално обучение и контролират тяхното използване;
- определят свои представители в управителния съвет и в експертните комисии по професионални направления на Националната агенция за професионално образование и обучение.

2.1.6. Национална агенция за професионално образование и обучение (НАПОО)

Националната агенция за професионално образование и обучение е държавен орган за лицензиране на дейности в системата на професионалното образование и обучение, както и за координация на институциите, имащи отношение към професионалното ориентиране, обучение и образование.

Националната агенция за професионално образование и обучение:

- издава и отнема лицензии за професионално обучение и професионално ориентиране;
- осъществява контрол на дейността на лицензираните институции в системата на професионалното обучение;
- разработва и предлага на министъра на образованието, младежта и науката: списъка на професиите за професионално образование и обучение и държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии;
- участва при разработването на държавните образователни изисквания за документите за системата на народната просвета и за системата за оценяване в частта им за професионалното образование и обучение;
- въз основа на анализ на дейността на центровете за професионално обучение и центровете за информация и професионално ориентиране прави предложения за усъвършенстване на системата на професионалното образование и обучение;

- ☐ възлага провеждането и внедряването на научни изследвания в областта на професионалното образование, обучение и ориентиране;
- ☐ координира дейностите по разработване на стратегии за развитие и усъвършенстване на професионалното образование и обучение;
- ☐ съдейства за международното признаване на документите за професионално образование и професионално обучение;
- ☐ създава и поддържа регистър на центровете за професионално обучение и на центровете за информация и професионално ориентиране и за издадените и отнетите лицензии;
- ☐ разработва и утвърждава формуляри и образци на документи за лицензиране.

2.2. Държавни институции на регионални ниво

Общини

Общините участват във формирането на политика в областта на професионалното образование и обучение на територията им по отношение на:

- ☐ потребностите от кадри;
- ☐ професионалното ориентиране на ученици, безработни, както и на други лица;
- ☐ разпределянето на утвърдените по бюджета им финансови средства за професионално образование, обучение и ориентиране и контролира тяхното използване;
- ☐ развитието на материално-техническата база на училищата, центровете за професионално обучение и центровете за информация и професионално ориентиране чрез финансови средства от общинските бюджети;
- ☐ определянето на държавния план-прием в училищата.

Регионалните инспекторати по образованието (РИО) на Министерството на образованието, младежта и науката

РИО провеждат държавната политика в областта на професионалното образование и обучение в съответния регион, като:

- ☐ координират взаимодействието между училищата, центровете за професионално обучение и центровете за информация и професионално ориентиране с регионалните служби по заетостта и бюрата по труда, с регионалните инспекции за опазване и контрол на общественото здраве, с органите на местното самоуправление и с регионалните структури на социалните партньори;
- ☐ съгласуват предложенията на училищата за държавния план-прием;

- ☐ участват в организирането на изпитите за придобиване на професионална квалификация.

2.3. Организациите на работодателите и на работниците и служителите, признати за представителни на национално равнище

2.3.1. Организациите на работодателите

- ☐ участват в разработването, актуализирането и съгласуването на Списъка на професиите за професионално образование и обучение;
- ☐ участват в разработването, съгласуването и актуализирането на държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии;
- ☐ участват в организирането и провеждането на изпитите за придобиване на професионална квалификация и предлагат представители за участие в изпитните комисии;
- ☐ определят своите представители в управителния съвет и в експертните комисии на Националната агенция за професионално образование и обучение.

2.3.2. Организации на работниците и служителите

- ☐ участват в актуализирането на държавните образователни изисквания за придобиване на квалификация по професии;
- ☐ участват в разработването, актуализирането и съгласуването на Списъка на професиите за професионално образование и обучение;
- ☐ определят свои представители в управителния съвет и в Експертната комисия по професионалното ориентиране на Националната агенция за професионално образование и обучение.

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
1.	<u>ЦПО към КРЗ "Одесос" гр. Варна</u>	Град: Варна Област: Варна Адрес: Островна зона п. к. 9015 Тел. 052/666335; 052 666 336 Лиценз № 200011001 с протокол № 08/13.12.2000 г.	1. Леярформовчик 2. Обработка на металите чрез пластична деформация 3. Термична обработка на металите	1. Професия “Машинен монтьор”, код 521040 - Специалност Машини и съоръжения за обработка на металите, код 5210401, втора степен на професионална квалификация 2. Професия “Леяр”, код 521120 - Специалност “Леярство”, код 5211201, първа степен на професионална квалификация
2.	<u>ЦПО към "Професионалист-99-Гълъбово" АД</u>	Град: гр. Гълъбово Област: Стара Загора Адрес: ул. "Вихрен" № 1 тел. 041863581 факс 041863518 e-mail: profad@mail.orbiel.bg Лиценз № 200011014 с протокол № 6/22.04.2002 г.)	1. Ръчно електродръгово заваряване 2. Газокислородно заваряване и рязане на металите 3. Аргонно дъгово заваряване (МИГ, ВИГ) 4. Заваряване в защитна среда от CO2 (МАГ) 5. Заваряване под слой от флюс	1. Професия "Машинен монтьор", код 521040 - Специалност "Машини и съоръжения за обработка на металите", код 5210401, втора степен на професионална квалификация
3.	<u>Национален център за професионално обучение в системата на БТПП</u>	Град: София Област: София Адрес: ул. "Княз Борис I" № 123", тел. 029881315 e-mail: education@bccr.bg Лиценз № 200212019 с протокол № 09/17.07.2002 г.		1. Професия “Машинен техник”, код 521010 - Специалност “Машини и съоръжения за обработка на металите”, код 5210101, трета степен на професионална квалификация;
4.	<u>Център за професионално обучение към Консорциум "БРАЯН" ООД, гр. Стара Загора</u>	Град: гр. Стара Загора Област: Стара Загора Адрес: Стара Загора, ул. "Св. Княз Борис I" № 97, ет. 1 Тел 042 604 534 Моб 0888615237 e-mail: brian@starazagora.net		1. Професия “Машинен монтьор”, код 521040 - Специалност “Машини и съоръжения за обработка на металите”, код 5210401 – втора степен на професионална квалификация.

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
5.	<u>Център за професионално обучение към ЕТ "Надежда-Султанка Дженева"</u>	Лицензия № 200211032 с протокол № 07/ 21.05.2003 г. Гр. (с) Стара Загора Област Стара Загора Адрес бул. "Славянски" № 47, гр. Стара Загора тел. 042628824; 0887746386 e-mail: et_nadezda@abv.bg Лицензия № 200211038 с протокол № 09/ 30.06.2003 г.		1. Професия "Машинен монтьор", Код – 521040 - Специалност "Машини и съоръжения за обработка на металите", Код – 5210401 - Специалност "Машини и съоръжение с ЦПУ" Код - 5210405
6.	<u>Център за професионално обучение към "Енергоремонт-Гълъбово" АД, гр. Гълъбово</u>	Гр. (с) Гълъбово Област Стара Загора Адрес "Енергоремонт-Гълъбово" АД Тел. 0418 6 20 86 Вътре. 295 e-mail: info@energoremont-bg.com Лиценз № 200112041 с протокол № 10/ 16.07.2003 г.		1. Професия "Машинен оператор", код 521030 - Специалност "Металорежещи машини", код 5210301, с придобиване на втора степен на професионална квалификация. 2. Професия "Машинен техник", код 521010 - Специалност "Машини и съоръжения за обработка на металите", код 5210101, с придобиване на трета степен на професионална квалификация по програма "Е" за непрекъснато професионално обучение - Специалност "Машини и съоръжения за заваряване", код 5210113, с придобиване на трета степен на професионална квалификация ("Заварчик на ъглови шевове", "Заварчик на листов материал" или "Заварчик на тръби")
7.	<u>Център за професионално обучение към "Дунав" АД, гр. Русе</u>	Гр. Русе Област Русе Адрес бул. "Тутракан" № 22 Тел. 082/84 58 00; 0885914209, e-mail: cro_dunavrs@yahoo.com Лицензия № 200312042 с протокол № 10/ 16.07.2003 г		1. Професия "Машинен оператор", код 521030 - Специалност "Машини и съоръжения за заваряване", код 5210303, с придобиване на втора степен на професионална квалификация ("Заварчик на ъглови шевове", "Заварчик на листов материал" или "Заварчик на тръби"). Степените на правоспособност са по съответен процес на заваряване - Специалност "Металорежещи машини", код 5210301, с придобиване на втора степен на професионална квалификация

Инвестира във вашето бъдеще!

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
8.	<u>Център за професионално обучение към "Професионален учебен център" ЕООД.</u>	Гр. (с) Търговище област Търговище Адрес ул. "П.Р. Славейков" № 2, ап. 16", тел. 0601 67429; 088 688 534, e-mail: akaunt@abv.bg Лицензия № 200311044 с протокол № 11/ 23.07.2003 г.		1. Професия "Машинен техник", код 521010 - Специалност "Машини и съоръжения за заваряване", код 5210113 - трета степен на професионална квалификация - Специалност "Машинен оператор", код 521030, "Машини и съоръжения за заваряване", код 5210303 - втора степен на професионална квалификация
9.	<u>Център за професионално обучение към "Веда консулт" ЕООД.</u>	Гр. (с) Габрово Област Габрово Адрес ул. "Станционна" 3, 1-ви етаж, тел 066 806552; GSM: 0898 543012, e-mail: office@veda.bg Лицензия № 200312045 с протокол № 11/ 23.07.2003 г.		1. Професия "Машинен техник", код 521010 - Специалност "Машини и съоръжения за обработка на металите", код 5210101 - трета степен на професионална квалификация. 2. Професия "Машинен монтьор", код 521040 - Специалност "Машини и съоръжения за обработка на металите", код 5210401 - втора степен на професионална квалификация.
10.	<u>Център за професионално обучение към ЕТ "Андела-Анна Трифонова"</u>	Гр. Казанлък Област Стара Загора Адрес ул. "Славянска" № 7, ет. 2, ап. 3, тел. 043171045; 098 617 601, e-mail: andela@abv.bg Лицензия № 200312047 с протокол № 11/ 23.07.2003 г.		1. Професия "Художник изпълнител", код 211010 - Специалност: "Художествена обработка на металите", код 2110109 - трета степен на професионална квалификация
11.	<u>Център за професионално обучение към "Монтажи" ЕАД</u>	Гр. (с) София, ПК 1797 Област София град Адрес ул. "165" № 3 Тел. (02) 710 086 e-mail: d_s_hristov@abv.bg Лицензия № 200312049 с протокол № 12/ 17.09.2003 г.		1. Професия „Лаборант“, код 524040 - Специалност "Контрол на качеството в металургията", код 5240403, трета степен на професионална квалификация 2. Професия "Машинен техник", код 521 - Специалност "Машини и съоръжения за обработка на металите", код 5210101, трета степен на професионална квалификация 3. Професия "Машинен оператор", код 521030 - Специалност "Металорежещи машини", код 5210301, втора степен на професионална квалификация;

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
12.	<u>Център за професионално обучение към Федерация на научно-техническите съюзи в България</u>	Гр. (с) София, ПК 1000 Област София град Адрес ул. "Раковски" № 108 Тел: 9893379, 088 822 436 e-mail: kvvo@fnts-bg.org Лицензия № 200312074 с протокол № 14/15.10.2003 г.		1. Професия "Леяр", код 521120 - Специалност "Леярство" 5211201, първа степен на професионална квалификация 2. Професия "Машинен техник", код 521110 - Специалност "Машини и съоръжения за обработка на металите", код 5210101, трета степен на професионална квалификация - Специалност „Машини и системи с ЦПУ“, код 5210105, трета степен на професионална квалификация 3. Професия "Машинен оператор", код 521030 - Специалност "Металорежещи машини", код 5210301, втора степен на професионална квалификация - Специалност "Машини за гореща обработка на металите", код 5210302, втора степен на професионална квалификация - Специалност "Машини и съоръжения за заваряване", код 5210303, втора степен на професионална квалификация 4. Професия "Машинен монтьор", код 521040 - Специалност "Машини и съоръжения за обработка на металите", код 5210401, втора степен на професионална квалификация.
13.	<u>Център за професионално обучение към "ЕМ.СИ.КЕЙ-Комерс" ООД, гр. Перник</u>	Гр. (с) Перник ПК 2304 Област Перник Адрес ул. "Карл Маркс" № 2Б/ 13 Тел: 076/672838; 0888220217 e-mail: emsikei_ltd@abv.bg Лицензия № 200312077 с протокол № 15/29.10.2003 г.		1. Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901, първа степен на професионална квалификация степен на правоспособност "Заварчик на ъглови шевове", "Заварчик на листов материал" и "Заварчик на тръби
14.	<u>Център за професионално обучение към "БИЗНЕС ИНОВАЦИОНЕН</u>	Гр. (с) София, ПК 1784 Област София град Адрес бул. "Цариградско шосе" 7-ми км Тел. (02) 80 90 362 e-mail: l.nedyalkova@bic-izot.com		1. Професия "Машинен техник", код 521010 - Специалност "Машини и системи с ЦПУ", код 5210105 - трета степен на професионална квалификация

Инвестира във вашето бъдеще!

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
	<u>ЦЕНТЪР - ИЗОТ"</u> <u>АД, гр. София</u>	Лицензия № 200312089 с протокол № 16/ 12.11.2003 г.		
15.	<u>Център за професионално обучение към Учебен център "ЗОРНИЦА"</u> <u>ЕООД, гр. Бургас</u>	Гр. (с) Бургас, ПК 8018 Област Бургас Адрес ж. к. "Зорница", бл. 45 Тел. (056) 816 272 e-mail: ucbs@abv.bg Лицензия № 200312098 с протокол № 17/ 26.11.2003 г.		1. Професия "Машинен монтьор", код 521040 - Специалност "Машини и съоръжения за обработка на металите", код 5210401, втора степен на професионална квалификация,
16.	<u>Център за професионално обучение към ЕТ "Квалитех - Вера Комитска", гр. Враца</u>	Гр. (с) Враца, ПК 3000 Област Враца Адрес ул. "Скобелев" 10 Тел. 092 622396; 0887686903 e-mail: etkvaliteh@abv.bg Лицензия № 200312099 с протокол № 17/ 26.11.2003 г.		1. Професия Машинен оператор", код 521030 - Специалност "Машини и съоръжения за заваряване", код 5210303 – втора степен на професионална квалификация - Специалност "Металорежещи машини", код 5210301, втора степен на професионална квалификация.
17.	<u>Център за професионално обучение към "АВС-Е" ЕООД</u>	Гр. Благоевград, ПК 2746 Област Благоевград Адрес ул. "Св. Димитър Солунски" 77А Тел. 073 83 00 23; 0888368441 e-mail: abc_e.cpo@abv.bg Лицензия № 200312109 с протокол № 18/ 03.12.2003 г.		1. Професия "Машинен монтьор", код 521040 - Специалност "Машини и съоръжения за обработка на металите", код 5210401, втора степен на професионална квалификация
18.	<u>Център за професионално обучение към Сдружение "Национална мрежа за бизнес развитие", гр. София</u>	Гр. София, ПК 1504 Област София град Адрес бул. "Евлоги и Христо Георгиеви" 105, ап. 2 Тел. 02 943 44 10 e-mail: office@nbdn-bg.org Лицензия № 200312111 с протокол № 18/ 03.12.2003 г.		1. Професия "Машинен техник", код 521010 - Специалност "Машини и съоръжения за обработка на металите", код 5210101 трета степен на професионална квалификация
19.	<u>Център за професионално обучение към</u>	Гр. (с) София, ПК 1606 Област София град Адрес ул. "Р. Жинзифов" 5, вх. "Б"		1. Професия "Леяр", код 521120 - Специалност "Леярство", код 5211201, първа степен на професионална квалификация;

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
	<u>ЦПМ "Неодан"</u> <u>ЕООД. с. Рударци.</u> <u>Перник</u>	Тел. 0889545707, 0898545709 e-mail: valbonet@gmail.com Лицензия № 200312114 с протокол № 19/ 17.12.2003 г.		
20.	<u>Център за професионално обучение към "Централна енергоремонтна база" АД, гр. София</u>	Гр. (с) София, ПК 1220 Област София град Адрес ул. "Локомотив" № 1 Тел. 8105436 Лицензия № 200312118 с протокол № 19/ 17.12.2003 г.		1. Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901, придобиване на първа степен на професионална квалификация и степен на правоспособност "Заварчик на ъглови шевове", "Заварчик на листов материал" и "Заварчик на тръби".
21.	<u>Център за професионално обучение към "Корабно машиностроене" АД, гр. Варна</u>	Гр. (с) Варна, ПК. 9000 Област Варна Адрес ул. "Девня" № 24, "Островна зона" Тел. 052 613187; 600557 0889692402 Лиценз № 200111126 с протокол № 01/ 21.01.2004 г.		1. Професия „Машинен монтьор“, код 521040 - Машини и съоръжения за обработка на металите, код 5210401, втора степен на професионална квалификация
22.	<u>Център за професионално обучение към "Национален образователен център" ООД, гр. Бургас</u>	Гр. (с) Бургас, ПК 8000 Област Бургас Адрес к-с "Славейков", бл. 3, ет. 5 Тел. 0887442357 e-mail: nec_burgas@mail.bg Лицензия № 200312129 с протокол № 01/ 21.01.2004 г.		1. Професия "Машинен оператор", код 521030 - Специалност "Металорежещи машини", код 5210301 – втора степен на професионална квалификация.
23.	<u>"Регионален център за професионална квалификация" ООД, гр. Плевен</u>	Гр. Плевен, ПК. 5800 Област Плевен Адрес ул. "Лозенград" 22, вх. "А" Тел: 064800773, 0887730812 e-mail: dzmarinova@abv.bg Лицензия № 200312133 с протокол № 02/ 11.02.2004 г.		1. Професия "Машинен оператор" 521030 - Специалност "Машини и съоръжения по заваряване" 5210303, втора степен на професионална квалификация
24.	<u>"ПМУ" АД, гр. Бургас</u>	Гр. (с) Бургас, ПК. 8104 Област Бургас		1. Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901 – първа

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
		Адрес на територия "Лукойл Нефтохим Бургас" АД Тел. 056/898012 e-mail: pmu_bs@bs.spnet.net Лицензия № 200312135 с протокол № 02/ 11.02.2004 г.		степен на професионална квалификация, степен на правоспособност "Заварчик на ъглови шевове", "Заварчик на листов материал" и "Заварчик на тръби"
25.	<u>"ЛЮБЕКС" ЕООД</u> <u>гр. София</u>	Гр. (с) София, ПК 1324 Област София град Адрес ж. к. "Люлин", бл. 881, вх. "Д", ап. 110 Тел. 0888601704 Лицензия № 200412154 с протокол № 04/ 24.03.2004 г.		1. Професия "Машинен оператор", код 521030 - Специалност "Машини и съоръжения за заваряване", код 5210303 - втора степен на професионална квалификация
26.	<u>Технически университет, гр. Варна</u>	Гр. (с) Варна, ПК 9010 Област Варна Адрес ул. "Студентска" Тел. 0899904968; 0888212247; 052383463; 052383449 e-mail: nikov_ris@abv.bg Лицензия № 200312157 с протокол № 05/ 14.04.2004 г.		1. Професия: "Машинен оператор", код 521030 - Специалност "Машини за гореща обработка на металите", код 5210302 – втора степен на професионална квалификация - Специалност "Машини и съоръжения за заваряване", код 5210303 - втора степен на професионална квалификация 2. Професия: "Електромонтьор", код 522020 - Специалност "Електродомакинска техника", код 5220211 – втора степен на професионална квалификация - Специалност "Електрически инсталации", код 5220210 - втора степен на професионална квалификация 3. Професия: "Лаборант", код 524040 - Специалност "Контрол на качеството в металургията", код 5240403 – трета степен на професионална квалификация
27.	<u>"Тракция" АД, с. Самуил, област Разград</u>	Гр. (с) Самуил, ПК 7454 Област Разград Адрес ул. "Димитър Благоев" 1 А Тел. 083772840 e-mail: traction@infotel.bg		1. Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901 – първа степен на професионална квалификация, степен на правоспособност "Заварчик на ъглови шевове", "Заварчик на листов материал" и "Заварчик на тръби"

Инвестира във вашето бъдеще!

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
		Лицензия № 200412160 с протокол № 06/28.04.2004 г.		2.Професия „Машинен оператор“, код 521030 - Специалност „Машини и съоръжения за заваряване“, код 5210303, втора степен на професионална квалификация
28.	<u>ЦПО към Спарки АД, гр. Русе</u>	Гр. (с) Русе7000 Област Русе Адрес ул. "Розова долина" 1 Тел. 885300; 885400; 0888267808 e-mail: maya.petkova@sparkygroup.com Лицензия № 200412217 с протокол № 15/01.12.2004 г.		1.Професия “Машинен оператор”, код 521030 - Специалност “Металорежещи машини”, код 5230301 втора степен на професионална квалификация - Специалност “Машини и съоръжение за заваряване”, код 5210303 – втора степен на професионална квалификация 2.Професия “Заварчик”, код 521090 - Специалност “Заваряване”, код 5210901 – първа степен на професионална квалификация
29.	<u>ЦПО към "Български държавни железници" ЕАД</u>	Гр. (с) София 1202 Област София град Адрес ул. Княгиня Мария Луиза” 120А Тел. 029322213 e-mail: cro_bdz@abv.bg Лицензия № 200412221 с протокол № 16/15.12.2004 г.		1.Професия “Лаборант”, код 524040 - Специалност “Контрол на качеството в металургията”, код 5240403 – трета степен на професионална квалификация 2.Професия “Заварчик”, код 521090 - Специалност “Заваряване”, код 5210901 – първа степен на професионална квалификация
30.	<u>ЦЕНТЪР ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ ВИАНА ООД, гр. София</u>	Гр. (с) София 1231 Област София град Адрес бул. "Генерал Никола Жеков" 24 Тел. 0887246337 e-mail: vianabg@yahoo.com Лицензия № 200512239 с протокол № 03/30.03.2005 г.		1.Професия “Заварчик”, код 521090 - Специалност “Заваряване”, код 5210901 - първа степен на професионална квалификация.
31.	<u>Сдружение "Алтернатива Попово – 21 век", гр. Попово</u>	Гр. Попово 7800 Област Търговище Адрес бул. "Александър Стамболийски" 2 Тел. 060822726 e-mail: magradeva@mail.bg Лицензия № 200512248 с протокол № 04/18.05.2005 г.		1.Професия „Заварчик“, код 521090 - Специалност „Заваряване“, код 5210901, първа степен на професионална квалификация.

Инвестира във вашето бъдеще!

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
32.	<u>ЦЕНТЪР ЗА УПРАВЛЕНИЕ И ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ АД, гр. София</u>	Гр. София 1799 Област София град Адрес ж.к. "Младост 2", ул. "Каприел Каприелов", бл. 243, вх. "А", ап. 1 Тел. 9744768 e-mail: centre@cmvt-bg.org Лицензия № 200512253 с протокол № 04/ 18.05.2005 г.		1. Професия "Леяр", код 521120 - Специалност "Леярство", код 5211201, първа степен на професионална квалификация 2. Професия "Оператор в металургията", код 521080 - Специалност "металургия на цветните метали", код 5210802, втора степен на професионална квалификация 3. Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901, първа степен на професионална квалификация
33.	<u>Фондация "Фондация за социални инвестиции и ресурси", гр. София</u>	Гр. (с) София 1618 Област София град Адрес: кв. Враждебна, ул. 8 № 40 Тел. 0888546378 e-mail: fond_sir@abv.bg fond_sir@mail.bg Лицензия № 200512265 с протокол № 06/ 13.07.2005 г.		1. Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 520901, първа степен на професионална квалификация.
34.	<u>ЕТ "Янка Белвова - Начало", гр. Благоевград</u>	Гр. (с) Благоевград 2700 Област Благоевград Адрес ж. к. "Еленово", бл. 45, а, ет. 6 Тел. 073882087 Лицензия № 200512277 с протокол № 07/ 28.09.2005 г.		1. Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901 – първа степен на професионална квалификация
35.	<u>ЕТ "Георги Николов - Марка" гр. Самоков</u>	Гр. (с) Самоков 2000 Област София Адрес ул. "Никола Образописов"10 Тел 072266379 Лицензия № 200512284 с протокол № 09/ 23.11.2005 г.		1. Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901, първа степен на професионална квалификация.
36.	<u>"Заваръчно-монтажни услуги" ЕООД, гр. Плевен</u>	Гр. (с) Плевен 5800 Област Плевен Адрес Западна индустриална зона Тел. 064850146 e-mail: zmu_bg@abv.bg		1. Професия "Машинен техник" код 521010 - Специалност "Машини и съоръжения за обработване на металите" код 5210101, трета степен на професионална квалификация 2. Професия "Машинен оператор" код 521030

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
		Лицензия № 200512285 с протокол № 09/23.11.2005 г		- Специалност "Металорежещи машини", код 5210301, втора степен на професионална квалификация - Специалност "Машини и съоръжения за заваряване", код 5210303, втора степен на професионална квалификация 3.Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901, първа степен на професионална квалификация 4.Професия "Леяр", код 521120 - Специалност "Леярство", код 5211201, първа степен на професионална квалификация
37.	<u>ИКОМС" ЕООД</u> <u>гр. Плевен</u>	Гр. (с) Плевен 5800 Област Плевен Адрес ул. "Плевен" № 138 Тел. 064827270,0898446988 Лицензия № 200512289 с протокол № 09/23.11.2005 г.		1.Професия "Машинен монтьор", код 521040 - Специалност "Машини и съоръжения за обработка на металите", код 5210401, втора степен на професионална квалификация 2.Професия "Машинен оператор", код 521030 - Специалност "Металорежещи машини", код 5210301 – втора степен на професионална квалификация - Специалност "Машини и съоръжения за заваряване", код 5210303 – втора степен на професионална квалификация 3.Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901 – първа степен на професионална квалификация
38.	<u>Сдружение с нестопанска цел "НАЦИОНАЛЕН ИНСТАЛАЦИОНЕН СЪЮЗ", гр. Пловдив</u>	Гр. (с) Пловдив 4000 Област Пловдив Адрес ул. "Иван Вазов" 25 Тел. 032625918 e-mail: nis@dir.bg Лицензия № 200512291 с протокол № 10/14.12.2005 г.		1.Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901, първа степен на професионална квалификация
39.	<u>"Практик груп" ЕООД, гр. Русе</u>	Гр. (с) Русе 7000 Област Русе Адрес ул. "Солун" 37		1.Професия "Машинен оператор", код 521030 - Специалност "Машини и съоръжения за заваряване",

Инвестира във вашето бъдеще!

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
		Тел. 082457115,0899826543 e-mail: praktik@mail.bg Лицензия № 200512294 с протокол № 10/ 14.12.2005 г.		код 5210303 – втора степен на професионална квалификация.
40.	<u>ЦПО към "Тюф Норд България" АД, гр. Пловдив</u>	Гр. (с) Пловдив 4000 Област: Пловдив Адрес: ул. "Найден Геров" 13 Тел. 032624243,032622841 e-mail: deneva@tuev-nord.bg Лицензия № 200512297 с протокол № 01/ 25.01.2006 г.		1.Професия “Заварчик”, код 521090 - Специалност “Заваряване”, код 5210901, първа степен на професионална квалификация
41.	<u>ЦПО към "Бейском" ООД, гр. Русе</u>	Гр. Русе 7000 Област: Русе Адрес: ул. "Плевен" 2, вх. 2, ет. 4 Тел. 081612971,0897968720 e-mail: bascom2004@abv.bg Лицензия № 200612314 с протокол № 03/ 15.03.2006 г.		1.Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901 - първа степен на професионална квалификация
42.	<u>ЦПО към "Трансвагон" АД, гр. Бургас</u>	Гр. (с) Бургас 8000 Област: Бургас Адрес: разтоварна гара "В Павлов" Тел. 056810711 e-mail: vkoseva@abv.bg Лицензия № 200612319 с протокол № 04/ 19.04.2006 г.		1.Професия “Заварчик”, код 521090 - Специалност “Заваряване”, код 5210901, първа степен на професионална квалификация
43.	<u>ЦПО към МЕЖДУУЧИЛИЩЕН ЦЕНТЪР ПО ТРУДОВО - ПОЛИТЕХНИЧЕСКО ОБУЧЕНИЕ, гр. Благоевград</u>	Гр. (с) Благоевград 2700 Област: Благоевград Адрес: ул. "Александър Стамболийски" 17 Тел. 073833558; 0897289606 e-mail: muc_blg@abv.bg Лицензия № 200612324 с протокол № 05/ 31.05.2006 г.		1.Професия „Заварчик“, код 521090 - Специалност „Заваряване“, код 5210901, първа степен на професионална квалификация
44.	<u>ЦПО към</u>	Гр. (с) София 1220		1.Професия “Заварчик”, код 521090

Инвестира във вашето бъдеще!

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
	<u>"Ремотерм" ЕООД,</u> <u>гр. София</u>	Област: София град Адрес: офис ул."Илиянци" № 12, кв. "В. Рампа" Тел. 028320076 e-mail: remo@bulinfo.net ; remo@remoterm.com Лицензия № 200612332 с протокол № 06/ 21.06.2006 г.		- Специалност "Заваряване", код 5210901, първа степен на професионална квалификация
45.	<u>ЦПО към "Джи Би Консулт" ЕООД,</u> <u>гр. Враца</u>	Гр. (с) Враца 3000 Област: Враца Адрес: ж.к. "Дъбника", бл. 10, вх. "В", ап. 63 Тел. 0888586607 e-mail: jbconsult@abv.bg Лиценз № 200612333 с протокол № 06/ 21.06.2006 г.		1. Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901, първа степен на професионална квалификация
46.	<u>ЦПО към</u> <u>"Мастеруелд"</u> <u>ЕООД, гр. Бургас</u>	Гр. (с) Бургас 8001 Област: Бургас Адрес: к-с "Лазур" бл. 74, ет. 3, ап. 15 Тел. 056832628 e-mail: mmir4eva@abv.bg Лицензия № 200612334 с протокол № 06/ 21.06.2006 г.		1. Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901, първа степен на професионална квалификация 2. Професия "Машинен оператор", код 521030 - Специалност "Машини и съоръжения по заваряване", код 5210303, втора степен на професионална квалификация
47.	<u>ЦПО към</u> <u>"МЕЖДУНАРОДЕ</u> <u>Н ЦЕНТЪР ЗА</u> <u>СПЕЦИАЛНА</u> <u>ПОДГОТОВКА</u> <u>ПО ОХРАНА И</u> <u>СИГУРНОСТ</u> <u>"АЛФА - МЕТАЛ"</u> <u>ООД, гр. Габрово</u>	Гр. (с) Габрово 5300 Област: Габрово Адрес: ул. "Стефан Караджа" № 3, ул. "Стефан Караджа" № 3 Тел. 066806962 e-mail: office@metalsod.com Лицензия № 200612335 с протокол № 06/ 21.06.2006 г.		1. Професия "Машинен монтьор", код 521040 - Специалност "Машини и съоръжения за обработка на метали", код 5210401, втора степен на професионална квалификация 2. Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901, първа степен на професионална квалификация
48.	<u>ЦПО към ЕТ</u> <u>"Сашел - Пейчо</u> <u>Паунов", гр.</u>	Гр. (с) Брацигово 4579 Област: Пазарджик Адрес: ул. "Трети март" № 63		1. Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901 – първа степен на професионална квалификация,

Инвестира във вашето бъдеще!

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
	<u>Брацигово</u>	Тел. 035522784,0887976326 Лицензия № 200612338 с протокол № 07/ 19.07.2006 г.		
49.	<u>ЦПО към Сдружение с нестопанска цел "ЦЕНТЪР ЗА ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ, ЗНАНИЕ И ПРОГРЕС", гр. Смолян</u>	Гр. (с) Смолян 4700 Област: Смолян Адрес: бул. "България" № 31 Тел. 0894427870 e-mail: spo_znanie@abv.bg Лицензия № 200612339 с протокол № 07/ 19.07.2006 г.		1.Професия "Машинен монтьор", код 521040 - Специалност "Машини и съоръжения за обработка на металите", код 5210401, втора степен на професионална квалификация 2.Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901, първа степен на професионална квалификация
50.	<u>ЦПО към ЕТ "Електра - Петър Петров", гр. Аксаково</u>	Гр. Аксаково 9154 Област: Варна Адрес: ул. "Кокиче" 2А гр. Тервел, 9450, ул. Н. Вапцаров" 6, бл. 8, ет. 2, ап. 3 Тел. 051132645; 0887746420 e-mail: p_elektra@abv.bg Лицензия № 200612341 с протокол № 07/ 19.07.2006 г.		1. Професия "Заварчик" код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901 – първа степен на професионална квалификация
51.	<u>ЦПО към "БЪЛГАРСКА ФОНДАЦИЯ ЗА КАЧЕСТВЕН МЕНИДЖМЪНТ", гр. София</u>	Гр. (с) София 1000 Област: София град Адрес: ул. "Иван Вазов" № 12 Тел. 029804785 e-mail: nfo@bfqm.org Лицензия № 200612345 С протокол № 07/ 19.07.2006 г.		1.Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901, първа степен на професионална квалификация 2.Професия „Машинен техник“, код 521010 - Специалност „Машини и съоръжения за обработка на металите“, код 5210101, трета степен на професионална квалификация 3.Професия „Машинен оператор“, код 521030 - Специалност „Металорежещи машини“, код 5210301, втора степен на професионална квалификация - Специалност „Машини за гореща обработка на металите“, код 5210302, втора степен на професионална квалификация

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
				- Специалност „Машини и съоръжения за заваряване“, код 5210303, втора степен на професионална квалификация 4. Професия „Машинен монтьор“, код 521040 - Специалност „Машини и съоръжения за обработка на металите“, код 5210401, втора степен на професионална квалификация 5. Професия „Леяр“, код 521120 - Специалност „Леярство“, код 5211201, първа степен на професионална квалификация
52.	<u>ЦПО към Сдружение "ИНОВАЦИОНЕН РЕГИОНАЛЕН УНИВЕРСИТЕТ", гр. Русе</u>	Гр. (с) Русе 7015 Област: Русе Адрес: ул. "Никола Вапцаров" 18, вх. 4 ул. "Христо Данов" 5, офис 14 Тел. 082823600, 0887554804 e-mail: ppenchev53@abv.bg Лицензия № 200612353 с протокол № 08/20.09.2006 г.		1. Професия „Машинен оператор“, код 521030 - Специалност „Металорежещи машини“, код 5210301, втора степен на професионална квалификация - Специалност „Машини и съоръжения за заваряване“, код 5210303, втора степен на професионална квалификация 2. Професия „Заварчик“, код 521090 - Специалност „Заваряване“, код 5210901, първа степен на професионална квалификация
53.	<u>ЦПО към "Регионален център за развитие и усъвършенстване на човешките ресурси" ЕООД, гр. Лом</u>	Гр. (с) Лом 3600 Област: Монтана Адрес: ул. "Борил" 1 Тел. 097124697 e-mail: regionalcentar_lom@abv.bg Лицензия № 200612355 с протокол № 08/20.09.2006 г.		1. Професия „Заварчик“, код 521090 - Специалност „Заваряване“, код 5210901, първа степен на професионална квалификация
54.	<u>ЦПО към "ПРОСПЕРИТИ" ООД, гр. Добрич</u>	Гр. (с) Добрич 9300 Област: Добрич Адрес: ж. к. Добротица", бл. 25, вх. "Г", ет. 1, ап. 1 Тел. 05836960, 0898514544 Лицензия № 200612360 с протокол № 08/20.09.2006 г.		1. Професия „Заварчик“, код 521090 - Специалност „Заваряване“, код 5210901, първа степен на професионална квалификация

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
55.	<u>"ИНСТИТУТ ПО МЕТАЛОЛЕЕНЕ И ЛЕЯРСКИ ТЕХНОЛОГИИ" АД, гр. София</u>	Гр. София 1592 Област: София град Адрес: бул. "Асен Йорданов" № 10 Тел. 029791156 e-mail: imlt2006@abv.bg Лицензия № 200612365 с протокол № 10/ 25.10.2006 г.		1. Професия "Леяр", код 521120 - Специалност "Леярство", код 5211201 - първа степен на професионална квалификация
56.	<u>"БЕСТТЕХНИКА ТМ – РАДОМИР" ПАД, гр. Радомир</u>	Гр. (с) Радомир 2400 Област: Перник Адрес: Индустриална зона Тел. 077782185 e-mail: zvezda7@abv.bg Лиценз № 200612366 с протокол № 10/ 25.10.2006 г.		1. Професия "Машинен оператор", код 521030 - Специалност "Металорежещи машини", код 5210301, втора степен на професионална квалификация 2. Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901, първа степен на професионална квалификация
57.	<u>Център за професионално обучение към "РУЛАН" ООД, гр. Русе</u>	Гр. (с) гр. Русе 700 Област: Русе Адрес: ул. "Цар Калоян" № 14, вх. 2, ет. 5, ап. 12 Тел. 082871090, 0887367133 e-mail: office@rulan-auto.com Лицензия № 200612380 с протокол № 12/ 13.12.2006 г.		1. Професия "Машинен оператор", код 521030 - Специалност "Машини и съоръжения за заваряване", код 5210303, втора степен на професионална квалификация 2. Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901, първа степен на професионална квалификация
58.	<u>Център за професионално обучение към Тракийски университет - Факултет „Техника и технологии“ – Ямбол</u>	Гр. Ямбол 8600 Област: Ямбол Адрес: ул. "Граф Игнатиев" № 38 Тел. 046669149; 0889339932 e-mail: stan4ev_49@abv.bg Лицензия № 200612385 с протокол № 12/ 13.12.2006 г.		1. Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901, първа степен на професионална квалификация
59.	<u>Център за професионално обучение към "БГ - ЦЗК" ООД, гр.</u>	Гр. (с) гр. София 1379 Област: София град Адрес: ул. "Архитект П. Момчилов" № 4 Тел. 0885632704		1. Професия "Заварчик", код 521090 - Специалност "Заваряване", код 5210901, първа степен на професионална квалификация

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
	<u>София</u>	Лиценз № 200612386 с протокол № 01/17.01.2007 г.		
60.	<u>Център за професионално обучение към Технически университет - Габрово, гр. Габрово</u>	Гр. (с) гр. Габрово 5300 Област: Габрово Адрес: ул. "Хаджи Димитър" № 4 Тел. 066801228 e-mail: csdk@tugab.bg Лицензия № 200612387 с протокол № 01/17.01.2007 г.		1. Професия “Машинен техник”, код 521010 - Специалност “Машини и съоръжения за обработка на металите”, код 5210101, трета степен на професионална квалификация - Специалност “Машини и съоръжения в металургията”, код 52109103, трета степен на професионална квалификация - Специалност “Машини и съоръжения за заваряване”, код 5210113, трета степен на професионална квалификация 2. Професия “Машинен оператор”, 521030 - Специалност “Металорежещи машини”, код 5210301, втора степен на професионална квалификация - Специалност “Машини за гореща обработка на металите”, код 5210302, втора степен на професионална квалификация
61.	<u>Център за професионално обучение към "ТИФАНИ-ВК" ЕООД, гр. София</u>	Гр. (с) гр. София 1000 Област: София град Адрес: ул. "Бачо Киро" № 10 Тел. 029866369 Лицензия № 200612388 с протокол № 01/17.01.2007 г.		1. Професия “Машинен оператор”, код 521030 - Специалност “Металорежещи машини”, код 5210301, втора степен на професионална квалификация 2. Професия “Заварчик”, код 521090 - Специалност “Заваряване”, код 5210901, първа степен на професионална квалификация
62.	<u>Център за професионално обучение към "ДЕКСИ КОНСУЛТ" ЕООД, гр. Плевен</u>	Гр. Плевен 5800 Област: Плевен Адрес: ул. "Стефан Караджа" № 55 Тел. 064807259 e-mail: dexi_consult@abv.bg Лицензия № 200612389 с протокол № 01/17.01.2007 г.		1. Професия “Машинен оператор”, код 521030 - Специалност “Металорежещи машини”, код 5210301, втора степен на професионална квалификация 2. Професия “Заварчик”, код 521090 - Специалност “Заваряване”, код 5210901, първа степен на професионална квалификация
63.	<u>Център за професионално обучение</u>	Гр. (с) гр. София 1612 Област: София град		1. Професия “Машинен монтьор”, код 521040 - Специалност “Машини и съоръжения за обработка на

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
	обучение към <u>"ГУСВ – Център за професионално обучение" ЕООД, гр. София</u>	Адрес: бул. "Цар Борис III" № 54 Тел. 029425213; 0885610900 Факс: 029425223 e-mail: cro@gusv.com Лиценз № 200612398 с протокол № 02/ 06.02.2007 г.		металите", код 5210401 – втора степен на професионална квалификация
64.	<u>Център за професионално обучение към "СПЕЦИАЛРЕМО НТ" ЕООД, гр. Дупница</u>	Гр. (с) гр. Дупница 2600 Област: Кюстендил Адрес: "Цар Самуил" 11 Тел. 0887099909 e-mail: specialremont@mail.bg Лицензия № 200612400 с протокол № 02/ 06.02.2007 г.		1. Професия "Машинен оператор", код 521030 - Специалност "Машини и съоръжения за заваряване", код 5210303 - втора степен на професионална квалификация
65.	<u>Център за професионално обучение към "Уелд Инженеринг" ЕООД, гр. Хасково</u>	Гр. (с) гр. Хасково 6300 Област: Хасково Адрес: ул. "Лозенец" № 7, вх. "Б" Тел. 038658637 e-mail: impulsb@abv.bg Лицензия № 200712434 с протокол № 04/ 18.04.2007 г.		1. Професия "Машинен оператор", код 521030 - Специалност "Машини и съоръжения по заваряване", код 5210303, втора степен на професионална квалификация
66.	<u>Център за професионално обучение към "Група технологии на металите" ООД, гр. София</u>	Гр. София Област: София-град Адрес: бул. "България", ж.к. "Бокар" 18 Тел. 028185937, 0884886566 Факс: 028185939 e-mail: eliondeva@mtgbg.com Лицензия № 200712435 с протокол № 04/ 18.04.2007 г.		1. Професия "Машинен техник", код 5210101 - Специалност "Машини и съоръжения за обработка на металите", код 5210101, трета степен на професионална квалификация 2. Професия "Машинен оператор", код 521030 - Специалност "Металорежещи машини", код 5210301, втора степен на професионална квалификация - Специалност „Машини за гореща обработка на металите“, код 5210302, втора степен на професионална квалификация - Специалност „Машини и съоръжения за заваряване“, код 5210303, втора степен на професионална квалификация 3. Професия "Машинен монтьор", код 521040

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
				- Специалност “Машини и съоръжения за обработка на металите”, код 5210401, втора степен на професионална квалификация - Специалност „Машини и съоръжения в металургията”, код 5210403, втора степен на професионална квалификация 4. Професия “Леяр”, код 521120 - Специалност “Леярство”, код 5211201, първа степен на професионална квалификация 5. Професия “Оператор в металургията”, код 521080 - Специалност “Металургия на черните метали”, код 5210801, втора степен на професионална квалификация - Специалност “Металургия на цветните метали”, код 5210802, втора степен на професионална квалификация 6. Професия “Лаборант”, код 524040 - Специалност “Контрол на качеството в металургията”, код 5240403, трета степен на професионална квалификация
67.	<u>Център за професионално обучение към "ИНФОГРУП БГ" ООД, гр. София</u>	Гр. (с) гр. София 9005 Област: София град Адрес: бул. "Александър Стамболийски" № 127, вх. В, ап. 12 Тел. 028292425 e-mail: office@infogrup.bg Лицензия № 200712449 с протокол № 06/20.06.2007 г.		1. Професия “Машинен монтьор“, код 521040 - Специалност “Машини и съоръжения за обработка на металите“, код 5210401, втора степен на професионална квалификация
68.	<u>Център за професионално обучение към "ВИП ЦЕНТЪР - Р" ООД Сливен</u>	Гр. (с) гр. Сливен 8800 Област: Сливен Адрес: ул. "Димитър Пехливанов" № 3 А Тел. 044624285; 0887251330 e-mail: vipcenter_rs@abv.bg Лицензия № 200712459 с протокол № 08/19.09.2007 г.		1. Професия Машинен монтьор”, код 521040 - Специалност “Машини и съоръжения за обработка на метали”, код 5210401 - втора степен на професионална квалификация

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
69.	<u>Център за професионално обучение към Професионална гимназия по техника и мениджмънт "Христо Ботев", гр. Ботевград</u>	Гр. (с) гр. Ботевград 2140 Област: София Адрес: ул. "Свобода" № 18 Тел. 072366646 e-mail: pgtm_botevgrad@mail.bg Лицензия № 200712464 с протокол № 08/19.09.2007 г.		1. Професия „Машинен оператор“, код 521030 - Специалност „Машини и съоръжения за заваряване“, код 5210303, втора степен на професионална квалификация
70.	<u>Център за професионално обучение към "БЪЛГАРСКИ АКАДЕМИЧНИ ПРОДУКТИ" ЕООД, гр. София</u>	Гр. (с) гр. София 1000 Област: София град Адрес: Ул. "Триадица" No 4 Тел. 029811457 e-mail: donastif@mail.orbitel.bg Лицензия № 200712474 с протокол № 09/17.10.2007 г.		1. Професия “Машинен техник“, код 521010 - Специалност “Машини и съоръжения за обработка на металите“, код 5210101, трета степен на професионална квалификация.
71.	<u>Център за професионално обучение към Професионална гимназия по механоелектротехника, гр. Пирдоп</u>	Гр. (с) гр. Пирдоп 2070 Област: София Адрес: ул. "Стефан Стамболов" № 99 Тел. 071815370 e-mail: penka@abv.bg Лицензия № 200712478 с протокол № 09/17.10.2007 г.		1. Професия “Машинен техник“, код 521010 - Специалност “Машини и съоръжения за обработка на металите“, код 5210101 – трета степен на професионална квалификация 2. Професия “Машинен монтьор“, код 521040 - Специалност “Машини и съоръжения за обработка на металите“, код 5210401 – втора степен на професионална квалификация
72.	<u>Център за професионално обучение към ЕТ "Денчев-Сливен-Иван Иванов", гр. Сливен</u>	Гр. (с) гр. Сливен 8800 Област: Сливен Адрес: кв. "Сините камъни", бл. 26, вх. "А", ап. 3 Тел: 044667265 e-mail: denchev_ii@abv.bg Лицензия № 200712498 с протокол № 11/21.11.2007 г.		1. Професия “Машинен оператор“, код 521030 - Специалност “Металорежещи машини“, код 5210301, втора степен на професионална квалификация - Специалност “Машини за гореща обработка на металите“, код 5210302, втора степен на професионална квалификация - Специалност “Машини и съоръжения за заваряване“, код 5210303, втора степен на професионална квалификация 2. Професия “Машинен монтьор“, код 521040

Инвестира във вашето бъдеще!

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
				- Специалност „Металообработващи машини“, код 5210414, втора степен на професионална квалификация 3.Професия „Леяр“, код 521120 - Специалност „Леярство“, код 5211201, първа степен на професионална квалификация
73.	<u>Център за професионално обучение към „ЦЕНТЪР ЗА ИНФОРМАЦИЯ И РАЗВИТИЕ НА ЕВРОИНТЕГРАЦИЯТА“ (ЦИРЕ), гр. Плевен.</u>	Гр. Плевен 5800 Област: Плевен Адрес: ул. ” Мусала” No 17, ап. 9, ПК 105 Тел. 064803952 e-mail: iedc-pl@abv.bg Лицензия № 200712504 с протокол № 11/ 21.11.2007 г.		1.Професия „Машинен техник“, код 521010 - Специалност „Машини и съоръжения за обработка на металите“, код 5210101, трета степен на професионална квалификация 2. Професия „Машинен оператор“, код 521030 - Специалност „Металорежещи машини“, код 5210301, втора степен на професионална квалификация - Специалност „Машини и съоръжения за заваряване“, код 5210303, втора степен на професионална квалификация 3.Професия „Машинен монтьор“, код 521040 - Специалност „Машини и съоръжения за обработка на металите“, код 5210401, втора степен на професионална квалификация 4.Професия „Леяр“, код 521120 - Специалност „Леярство“, код 5211201, първа степен на професионална квалификация.
74.	<u>Център за професионално обучение към ПГМЕТ “Стойчо и Кица Марчеви”, гр. Хасково</u>	Гр. (с) гр. Хасково 6300 Област: Хасково Адрес: ул. "Съединение" No 46 Тел. 038622331 e-mail: pgmet@breza.net Лицензия № 200712506 с протокол № 12/ 12.12.2007 г.		1.Професия “Машинен оператор” код 521030 - Специалност “Металорежещи машини”, код 5210301, втора степен на професионална квалификация - Специалност “Машини за гореща обработка на металите”, код 5210302, втора степен на професионална квалификация - Специалност “Машини и съоръжения за заваряване”, код 5210303, втора степен на професионална квалификация
75.	<u>Център за професионално обучение</u>	Гр. (с) гр. Варна 9000 Област: Варна		1.Професия “ Машинен оператор”, код 521030 - Специалност “Машини и съоръжения за заваряване”,

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
	обучение към <u>„ВОЛАН ТРАНС“</u> <u>ЕООД, гр. Варна</u>	Адрес: бул. "Вл. Варненчик" № 112, ет. 4, ап. 74 ул. "Ал. Рачински" № 20, ет. 3, офис 2 Тел. 0899993309 e-mail: volan_trans@abv.bg Лицензия № 200712507 с протокол № 12/ 12.12.2007 г.		код 5210303, втора степен на професионална квалификация.
76.	<u>Център за професионално обучение към „ЛЪКИДРАЙВ“</u> <u>ЕООД, гр. Тутракан</u>	Гр. (с) гр. Тутракан 9000 Област: Силистра Адрес: ул. "Вела Пискова" № 4 Тел. 085761128, 0887793039 e-mail: ipetrof@abv.bg ; Лицензия № 200712508 с протокол № 12/ 12.12.2007 г.		1. Професия "Машинен оператор", код 521030 - Специалност "Машини и съоръжения за заваряване", код 5210303, втора степен на професионална квалификация
77.	<u>Център за професионално обучение към Технически университет, гр. София</u>	Гр. (с) гр. София 1000 Област: София град Адрес: бул. "Св. Климент Охридски" № 8, бл. 4, каб. 4245 Тел. 029652637, 0888801998 www.tu-sofia.bg Лицензия № 200712518 с протокол № 01/ 09.01.2008 г.		1. Професия "Машинен техник", код 521010 - Специалност "Машини и съоръжения за обработка на металите", код 5210101, трета степен на професионална квалификация 2. Професия "Машинен оператор", код 521030 - Специалност "Металорежещи машини", код 5210301, втора степен на професионална квалификация
78.	<u>Център за професионално обучение към "Евро проджект консулт" ООД, гр. Пловдив</u>	Гр. (с) гр. Пловдив 4000 Област: Пловдив Адрес: бул. "Руски" № 15, А Тел. 0888312523 Лицензия № 200712524 с протокол № 01/ 09.01.2008 г.		1. Професия "Машинен техник", код 521010 - Специалност "Машини и съоръжения в металургията", код 5210103, трета степен на професионална квалификация 2. Професия "Машинен оператор", код 521030 - Специалност "Металорежещи машини", код 5210301, втора степен на професионална квалификация - Специалност "Машини за гореща обработка на металите", код 5210302, втора степен на професионална квалификация - Специалност "Машини и съоръжения за заваряване", код 5210303, втора степен на професионална

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
				квалификация 3.Професия “Машинен монтьор”, код 521040 - Специалност “Машини и съоръжения за обработка на металите”, код 5210401, втора степен на професионална квалификация - Специалност “Машини и съоръжения в металургията”, код 5210403, втора степен на професионална квалификация
79.	<u>Център за професионално обучение към “ДЖИ ТИ АЙ - КОМПЮТРИ” ЕООД, гр. София</u>	Гр. София 1504 Област: София град Адрес: ул. Николай Гогол № 1, партер, ап. 2 Тел. 0291828,0888402575 e-mail: totzova@gti.bg Лицензия № 200712526 с протокол № 01/09.01.2008 г.		1.Професия “Машинен оператор”, код 521030 - Специалност “Металорежещи машини”, код 5210301, втора степен на професионална квалификация - Специалност “Машини за гореща обработка на металите”, код 5210302, втора степен на професионална квалификация - Специалност “Машини и съоръжения за заваряване”, код 5210303, втора степен на професионална квалификация 2.Професия “Машинен монтьор”, код 521040 - Специалност “Машини и съоръжения за обработка на металите”, код 5210401, втора степен на професионална квалификация - Специалност “Специално машиностроене”, код 5210402, втора степен на професионална квалификация - Специалност “Машини и съоръжения в металургията”, код 5210403, втора степен на професионална квалификация
80.	<u>Център за професионално обучение към Сдружение с нестопанска цел “ЕВРОПЕЙСКО РАЗВИТИЕ”, гр.</u>	Гр. Тетевен 5700 Област: Ловеч Адрес: ул. "Страхил Войвода" № 20 Тел. 067852272,0888558381 e-mail: dimitrova.npo@abv.bg Лицензия № 200712530 с протокол № 02/23.01.2008 г.		1. Професия “Машинен оператор”, код 521030 - Специалност “Металорежещи машини”, код 5210301, втора степен на професионална квалификация

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
	<u>Тетевен</u>			
81.	<u>Център за професионално обучение към „ДЕЛФИ ГРУП“ ЕООД, гр. София</u>	Гр. (с) гр. София 1000 Област: София град Адрес: ул. "Св. София" 8 етаж 5, офис 3 Тел. 028509613, 0898647598, 0898556296 e-mail: program.delfi@abv.bg Лицензия № 200712532 с протокол № 02/23.01.2008 г.		1. Професия „Машинен техник“, код 521010 - Специалност „Машини и съоръжения за заваряване“ код 5210113, трета степен на професионална квалификация
82.	<u>Център за професионално обучение към Професионална гимназия по механоелектротехника „Девети май“, гр. Червен бряг</u>	Гр. Червен бряг 5980 Област: Плевен Адрес: ул. "Християнска" № 31 Тел. 065993277 e-mail: pgmet@mail.bg Лицензия № 200712547 с протокол № 04/05.03.2008 г.		1. Професия „Машинен оператор“, код 521030 - Специалност „Металорежещи машини“, код 5210301, втора степен на професионална квалификация 2. Професия „Машинен монтьор“, код 521040 - Специалност „Машини и съоръжения за обработка на металите“, код 5210401, втора степен на професионална квалификация
83.	<u>Център за професионално обучение към ЕТ „ДРАГАНОВА-31-Гана Драганова“, гр. Пловдив</u>	Гр. Пловдив 4000 Област: Пловдив Адрес: ул. "Ламартин" № 28 Тел. 029870247 Лицензия № 200812580 с протокол № 07/21.05.2008 г.		1. Професия „Машинен оператор“, код 521030 - Специалност „Машини и съоръжения по заваряване“, код 5210303 – втора степен на професионална квалификация
84.	<u>Център за професионално обучение към „ВРЗ-КАРЛОВО“ АД, гр. Карлово</u>	Гр. (с) гр. Карлово 4300 Област: Пловдив Адрес: ул. "Теофан Райнов" № 2 Тел. 033590101 e-mail: vrzkar@mbox.infotel.bg Лицензия № 200812590 с протокол № 08/18.06.2008 г.		1. Професия „Машинен оператор“, код 521030 - Специалност „Машини и съоръжения за заваряване“, код 5210301, втора степен на професионална квалификация
85.	<u>Център за професионално обучение към „ПЛАМ“ ЕООД, гр. Дупница</u>	Гр. (с) гр. Дупница 2600 Област: Кюстендил Адрес: ул. "Марков Камък" № 1 Тел. 070152323; 0888609093 e-mail: avtoshkola_plam@abv.bg		1. Професия „Машинен оператор“, код 521030 - Специалност „Машини и съоръжения за заваряване“, код 5210303 – втора степен на професионална квалификация

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
		Лицензия № 200812610 с протокол № 09/16.07.2008 г.		
86.	<u>“ЕНЕМОНА” АД, гр. Козлудуй</u>	Гр. (с) гр. Козлудуй 3320 Област: Враца Адрес: ул. Панайот Хитов № 1, А Тел. 097385405; 028920640 e-mail: g.cenkova@enemona.com Лицензия № 200812618 с протокол № 10/17.09.2008 г.		1.Професия “Машинен оператор“, код 521030 - Специалност “Металорежещи машини“, код 5210301, втора степен на професионална квалификация - Специалност “Машини и съоръжения за заваряване“, код 5210303, втора степен на професионална квалификация
87.	<u>“Териториална организация на научно-техническите съюзи – Ямбол”</u>	Гр. Ямбол 8600 Област: Ямбол Адрес: ул. "Джон Атанасов" № 8 Тел. 046663383 e-mail: spo_ntsyambol@abv.bg Лицензия № 200812648 с протокол № 14/28.11.2008 г.		1.Професия „Леяр“, код 521120 - Специалност „Леярство“, код 5211201, първа степен на професионална квалификация
88.	<u>Сдружение “Териториална организация на научно-техническите специалисти”, гр. Русе</u>	Гр. (с) гр. Русе 7000 Област: Русе Адрес: ул. "Александровска" № 28 Тел. 082820258 e-mail: nt@networx-bg.com Лицензия № 200812653 с протокол № 14/28.11.2008 г.		1.Професия “ Машинен монтьор”, код 521040 - Специалност “Машини и съоръжения за обработка на металите”, код 5210401, втора степен на професионална квалификация
89.	<u>Сдружение с нестопанска цел “Териториална организация на научно-техническите съюзи – Ловеч”</u>	Гр. (с) гр. Ловеч 5500 Област Ловеч Адрес: пл. "Свобода", Дом на техниката Тел. 068603414 e-mail: nts_lovech@abv.bg Лицензия № 200812659 с протокол № 14/28.11.2008 г.		1.Професия “Машинен оператор”, код 521030 - Специалност “Металорежещи машини”, код 5210301, втора степен на професионална квалификация 2.Професия “Машинен монтьор”, код 521040 - Специалност “Машини и съоръжения за обработка на металите”, код 5210401, втора степен на професионална квалификация
90.	<u>Сдружение “Научно-технически съюз по</u>	Гр. (с) гр. София 1000 Област: София Адрес: ул. "Г. Раковски" № 108 Тел. 029877290		1.Професия „Машинен техник“, код 521010 - Специалност „Машини и съоръжения за обработка на металите“, код 5210101, трета степен на професионална квалификация

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
	<u>машиностроене</u> ”, <u>гр. София</u>	e-mail: nts-bg@mech-ing.com Лицензия № 200812666 с протокол № 14/ 28.11.2008 г.		2. Професия „Машинен оператор”, код 521030 - Специалност „Металорежещи машини”, код 5210301, втора степен на професионална квалификация - Специалност „Машини за гореща обработка на металите”, код 5210302, втора степен на професионална квалификация - Специалност „Машини и съоръжения за заваряване”, код 5210303, втора степен на професионална квалификация 3. Професия „Машинен Монтьор”, код 521040 - Специалност „Машини и съоръжения за обработка на металите”, код 5210401, втора степен на професионална квалификация 4. Професия „Леяр”, код 521120 - Специалност „Леярство”, код 5211201, първа степен на професионална квалификация
91.	<u>„НОБО – ЕООД”</u> <u>ЕООД, гр. Русе</u>	Гр. (с) Русе 7000 Област: Русе Адрес: ул. Доростол бл. 1, вх. 1, ет. 1 Тел. 082507666; 0894360539 e-mail: boril@datatower.net Лицензия № 200812687 с протокол № 01/ 08.01.2009 г.		1. Професия „Машинен оператор”, код 521030 - Специалност „Машини и съоръжения за заваряване”, код 5210303 – втора степен на професионална квалификация
92.	<u>„РИС 2004” ООД</u> <u>гр. София</u>	Гр. (с) София 1320 Област: София град Адрес: ул. "Българска морава" № 105, ет. 4 Тел. 02832019 e-mail: rumi.borisova@abv.bg Лицензия № 200812698 с протокол № 02/ 21.01.2009 г.		1. Професия „Машинен оператор”, код 521030 - Специалност „Машини и съоръжения за заваряване”, код 5210303. втора степен на професионална квалификация
93.	<u>СНЦ</u> <u>„Териториална</u> <u>Организация на</u> <u>Научно-</u>	Гр. (с) с. Добрич 9300 Област: Добрич Адрес: ул. Независимост № 14 Тел. 0898810084; 058603243		1. Професия „Машинен монтьор“, код 521040 - Специалност „Металообработващи машини“, код 5210414, втора степен на професионална квалификация

Инвестира във вашето бъдеще!

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
	<u>техническите съюзи</u>	e-mail: ntsdobrich@abv.bg Лицензия № 200912776 със Заповед № 781/ 22.07.2009 г.		
94.	<u>"Медикъл Трейд Консултинг" ООД</u>	Гр. Пловдив 4000 Област: Пловдив Адрес: ул. "Драган Манчев" №10 Тел. 032621393 e-mail: mtcons@abv.bg Лицензия № 200912782 със Заповед № 803/ 29.07.2009 г.		1.Професия „Оператор в металургията“, код 521080 - Специалност „Металургия на черните метали“, код 5210801, втора степен на професионална квалификация 2.Професия „Леяр“, код 521120 - Специалност „Леярство“, код 5211201, първа степен на професионална квалификация
95.	<u>„Д.Г.С. – термосистеми“ ООД</u>	Гр. (с) София 1225 Област: София град Адрес: ул. КАЛАЧ № 27 Тел. 08898547620 e-mail: dgs_termosistemi_ood@abv.bg Лицензия № 200912796 със Заповед № 931/ 05.10.2009 г.		1.Професия „Машинен оператор“, код 521030 - Специалност „Машини и съоръжения за заваряване“, код 5210303, втора степен на професионална квалификация 2.Професия „Машинен монтьор“, код 521040 - Специалност „Металообработващи машини“, код 5210414, втора степен на професионална квалификация
96.	<u>"Надежда и Мариета Дженеви" ООД</u>	Гр. (с) Стара Загора 6000 Област: Стара Загора Адрес: бул. "Славянски" 47, ет. 4, офис 58 Тел. 042604824 e-mail: nm_djevevi@mail.bg Лицензия № 200912806 със Заповед № 1113/11.12.2009 г.		1.Професия „Машинен оператор“, код 521030 - Специалност „Металорежещи машини“, код 5210301, втора степен на професионална квалификация
97.	<u>Център за професионално обучение към „ДК ГРУП БЪЛГАРИЯ“ ООД</u>	Гр. (с) Силистра 7500 Област: Силистра Адрес: ул. Кап. Кръстев 30, ет. 6, ап. 21; ул. Христо Смирненски 2 Тел. 086822279 e-mail: iliana_zhekova@abv.bg Лицензия № 200912817 със Заповед № 92/ 09.02.2010 г.		1.Професия „Машинен оператор“, код 521030 - Специалност „Металорежещи машини“, код 5210301, втора степен на професионална квалификация
98.	<u>Център за професионално</u>	Гр. (с) Казанлък 6100 Област: Стара Загора		1.Професия „Машинен оператор“, код 521030 - Специалност „Металорежещи машини“, код 5210301,

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
	<u>обучение към „АРСЕНАЛ“ АД</u>	Адрес: ул. "Розова долина" 100 Тел. 043163113;043172583 e-mail: arsenal@arsenal-bg.com ietc@arsenal-bg.com Лицензия № 200912818 със Заповед № 93/10.02.2010 г.		втора степен на професионална квалификация - Специалност „Машины за гореща обработка на металите”, код 5210302, втора степен на професионална квалификация 2.Професия „Машинен монтьор”, код 521040 - Специалност „Металообработващи машини”, код 5210414, втора степен на професионална квалификация
99.	<u>Център за професионално обучение към „АМК ЗАДВИЖВАЩА И УПРАВЛЯВАЩА ТЕХНИКА” ЕООД</u>	Гр. (с) Габрово 5300 Област: Габрово Адрес: ул. “Генерал Николов” № 1 Тел. 066819100 e-mail: kalina.stancheva@amk-drives.bg Лицензия № 201012834 със Заповед № 234/14.04.2010 г.		1. Професия „Машинен оператор”, код 521030 - Специалност „Металорежещи машини”, код 5210301, втора степен на професионална квалификация
100	<u>Център за професионално обучение към „Атоменергоремонт” ЕАД</u>	Гр. (с) Козлодуй 3321 Област: Враца Адрес: площадка на АЕЦ Тел. 0899940647; 0899940648; факс: 097374133 e-mail: bpaunov@aer-bg.com Лицензия № 201012845 със Заповед № 380/02.06.2010 г.		1. Професия „Машинен оператор”, код 521030 - Специалност „Машины за гореща обработка на металите”, код 5210302, втора степен на професионална квалификация - Специалност „Машины и съоръжения за заваряване”, код 5210303, втора степен на професионална квалификация
101	<u>Център за професионално обучение към Сдружение с обществено полезна дейност „СИЛЕНА”</u>	Гр. (с) Пловдив 4004 Област: Пловдив Адрес: Околовръстен път, квартал "Коматево", имот 15006 Тел. 032691868 e-mail: vkamenova.upiter@abv.bg Лицензия № 200912852 със Заповед 486/30.06.2010 г.		- Професия „Машинен оператор”, код 521030 - Специалност „Металорежещи машини”, код 5210301, втора степен на професионална квалификация - Професия „Машинен монтьор”, код 521040 - Специалност „Машины и съоръжения в металургията”, код 5210403, втора степен на професионална квалификация
102	<u>Център за професионално обучение към „ЮНИОН</u>	Гр. (с) Варна, 9000 Област Варна Адрес: ул. "Ген. Паренсов" 28, ет. 2, ап. 17 Тел. 0878860130		1.Професия „Машинен оператор”, код 521030 - Специалност „Металорежещи машини”, код 5210301, втора степен на професионална квалификация 2.Професия „Машинен монтьор”, код 521040

Инвестира във вашето бъдеще!

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
	<u>ИНДЪСТРИ” АД</u>	e-mail: ianakirilova@mail.bg Лицензия № 201012876 със Заповед № 762/17.11.2010 г.		- Специалност „Металообработващи машини”, код 5210414, втора степен на професионална квалификация,
103	<u>Център за професионално обучение към „ИНВИКТУС” ООД</u>	Гр. (с) Пловдив 4000 Област: Пловдив Адрес: бул. „Княгиня Мария Луиза” 69В Тел. 032644408 e-mail: inviktus_ltd@abv.bg Лицензия № 201112894 със Заповед № 274/03.05.2011 г.		1.Професия „Машинен оператор”, код 521030 - Специалност „Металорежещи машини”, код 5210301, втора степен на професионална квалификация - Специалност „Машини за гореща обработка на металите”, код 5210302, втора степен на професионална квалификация - Специалност „Машини и съоръжения за заваряване”, код 5210303, втора степен на професионална квалификация 2.Професия „Машинен монтьор”, код 521040 - Специалност „Металообработващи машини”, код 5210414, трета степен на професионална квалификация
104	<u>Център за професионално обучение към „ПРЕМА 2010” ООД</u>	Гр. Ловеч 5500 Област: Ловеч Адрес: ул. "Цар Асен Първи" 33 Тел. 0887525767; 0886817997 e-mail: svetoslavmarkov@yahoo.com Лицензия № 201112906 със Заповед № 414/05.07.2011г.		1.Професия „Машинен оператор”, код 521030 - Специалност „Металорежещи машини”, код 5210301, втора степен на професионална квалификация - Специалност „Машини и съоръжения за заваряване”, код 5210303, втора степен на професионална квалификация
105	<u>Център за професионално обучение към Държавно предприятие „Българо – германски център за професионално обучение”</u>	Гр. София 1113 Област: София град Адрес: ул. Ф. Ж. Кюри № 25, А Тел. 0887869374 e-mail: lubovpopovabg@gmail.com Лицензия № 201112916 със Заповед № 538/02.09.2011г.		1.Професия „Машинен оператор”, код 521030 - Специалност „Металорежещи машини”, код 5210301, втора степен на професионална квалификация - Специалност „Машини и съоръжения за заваряване”, код 5210303, втора степен на професионална квалификация
106	<u>Център за професионално обучение към</u>	Гр. Разград 7200 Област: Разград Адрес: ул. Люлин № 1		1.Професия „Машинен оператор, код 521030 - Специалност „Машини и съоръжения за заваряване”, код 5210303, втора степен на професионална

Инвестира във вашето бъдеще!

	Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
	<u>„ХИТКО РХ“</u> <u>ЕООД</u>	Тел. 0898769606 e-mail: hitko_rh@abv.bg Лицензия № 201112931 със Заповед № 712/07.11.2011г.		квалификация
107	<u>Център за професионално обучение към „АРМТЕКС ТРЕЙД“ ООД</u>	Гр. София 1618 Област: София град Адрес: София 1220, бул. Рожен № 23 Тел. 0887233870 e-mail: chernev.i@gmail.com Лицензия № 201112942 със Заповед № 812/12.12.2011 г.		1.Професия “Машинен монтьор”, код 521040 - Специалност “Металообработващи машини”, код 5210414, втора степен на професионална квалификация
108	<u>Център за професионално обучение към „ТАЛАНТИ“ ЕООД</u>	Гр. Плевен 5800 Област: Плевен Адрес: ж. к. "Сторгозия", бл. 50 Тел. 0878191128 e-mail: talanti.bg@abv.bg Лицензия № 201112963 със Заповед № 194/24.02.2012 г.		1.Професия “Машинен оператор”, код 521030 - Специалност “Металорежещи машини”, код 5210301, втора степен на професионална квалификация - Специалност “Машини и съоръжения за заваряване”, код 5210303, втора степен на професионална квалификация
109	<u>Център за професионално обучение към „БДЖ – Пътнически превози“ ЕООД</u>	Гр. София 1080 Област: София град Адрес: бул. Кн. Мария Луиза № 120, А Тел. 029322777; 029322213 e-mail: cro_bdz@abv.bg Лицензия № 201212966 със Заповед № 273/28.03.2012 г.		1.Професия „Лаборант”, код 524040 - Специалност „Контрол на качеството в металургията”, код 5240403, трета степен на професионална квалификация
110	<u>Център за професионално обучение към „ИКОНОМИКС – М“ ЕООД</u>	Гр. Севлиево 5400 Област: Габрово Адрес: ул. Стефан Пешев 101А, ет. 1 Тел. 0878979799; 0878650041; 067583000 e-mail: dragomir.vasilev@ikonomiks.com office.sevlievo@ikonomoks.com Лицензия № 201212969 със Заповед № 317/06.04.2012 г.		1.Професия „Машинен оператор”, код 521030 - Специалност „Металорежещи машини”, код 5210301, втора степен на професионална квалификация
111	<u>Център за</u>	Гр. Сливен 8800		1. Професия „Машинен оператор”, код 521030

Център за обучение	Адрес	Длъжност/ позиция	Професия
<u>професионално обучение към „ГРАНД ЦЕНТЪР“ ООД</u>	Област: Сливен Адрес: бул. „Стефан Стамболов“ № 30 Тел. 0886207034 e-mail: denchev_ii@abv.bg Лицензия № 201212988 със Заповед № 552/11.07.2012 г.		- Специалност „Металорежещи машини“, код 5210301, втора степен на професионална квалификация - Специалност „Машини за гореща обработка на металите“, код 5210302, втора степен на професионална квалификация - Специалност „Машини и съоръжения за заваряване“, код 5210303, втора степен на професионална квалификация 2. Професия „Леяр“, код 521120 - Специалност „Леярство“, код 5211201, първа степен на професионална квалификация

VI. СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ И ЗАСТРАХОВАНЕ

1. ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА, СВЪРЗАНА СЪС ЗАДЪЛЖИТЕЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ЗА ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНО ЗАБОЛЯВАНЕ

Нормативните документи, с които се регулират обществените отношения, свързани със задължителното осигуряване за трудова злополука и професионално заболяване са:

- ☐ Закон за здравословни и безопасни условия на труд;
- ☐ Кодекс за социално осигуряване;
- ☐ Методика за реда и начина на определяне размера на осигурителната вноска за трудова злополука и професионална болест.

Работещите се осигуряват задължително за професионално заболяване и трудова злополука, като осигурителните вноски са за сметка на работодателите (чл. 51 ЗЗБУТ).

1.1. Задължително осигурени лица за трудова злополука и професионална болест:

- ☐ работниците и служителите, наети на работа за повече от пет работни дни, или 40 часа, през един календарен месец, независимо от характера на работата, от начина на заплащането и от източника на финансиране, с изключение на лицата по чл. 4а, ал. 1 КСО;
- ☐ членовете на кооперации, упражняващи трудова дейност и получаващи възнаграждение в кооперацията;
- ☐ лицата, които работят по втори или по допълнителен трудов договор;
- ☐ изпълнители по договори за управление и контрол на търговските дружества;
- ☐ специализантите, които получават възнаграждение по договор за обучение за придобиване на специалност;
- ☐ работниците и служителите, наети на работа при един работодател за не повече от 5 работни дни (40 часа) през календарния месец или наети на работа при повече работодатели - при всеки от тях за не повече от 5 работни дни (40 часа) през календарния месец.

1.2. Размер на осигурителната вноска

Осигурителните вноски за трудова злополука и професионална болест се внасят във фонд „Трудова злополука и професионална болест“ на фондовете на държавното обществено осигуряване в размер от 0,4 до 1,1 на сто, определени със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за съответната година по групи основни икономически дейности.

Осигурителните вноски за фонд „Трудова злополука и професионална болест“, с изключение на вноските за морските лица, са за сметка на осигурителите⁷⁷.

Размерите на осигурителните вноски, които внасят осигурителите, се определят от Националния осигурителен институт по методика и ред, определени с акт на Министерския съвет⁷⁸. Те са диференцирани по групи икономически дейности и в зависимост от степента на риска в съответната икономическа дейност.

ТАБЛИЦА 1

Ниво на риск	Стойност на коефициента за степен на риск (Кср)	Размер на осигурителната вноска (в %)
I	от 0 до 0,15	0,4
II	от 0,16 до 0,30	0,5
III	от 0,31 до 0,60	0,7
IV	от 0,61 до 0,90	0,9
V	над 0,91	1,1

1.3. Осигурителни плащания – видове парични обезщетения

Осигурените за трудова злополука или професионална болест лица имат право на:

- ☐ парични обезщетения за временна неработоспособност поради трудова злополука или професионална болест, санаторно-курортно лечение, належащ медицински преглед, изследване и/или лечение;
- ☐ парични помощи за профилактика и рехабилитация;
- ☐ пенсия за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест;
- ☐ парични помощи за помощно-технически средства, свързани с увреждането.

⁷⁷ Осигурител е всяко физическо лице, юридическо лице или неперсонифицирано дружество, както и други организации, които имат задължение по закон да внасят осигурителни вноски за други физически лица.

⁷⁸ Методика за реда и начина на определяне размера на осигурителната вноска за трудова злополука и професионална болест.

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

При смърт на осигуреното лице, която е в причинна връзка със злополуката или професионалната болест, съпругът (съпругата), децата и родителите имат право на еднократна помощ и на наследствена пенсия (чл. 11, ал. 1 – 2 КСО).

1.3.1. Обезщетения при временна неработоспособност и трудоустрояване

Паричното обезщетение за трудова злополука или професионална болест, както и обезщетението при трудоустрояване се изплащат независимо от продължителността на осигурителния стаж на осигурените лица за трудова злополука и професионална болест. Те се изчисляват и изплащат от Националния осигурителен институт на осигурените лица по декларирана от тях лична банкова сметка. Ако лицето няма право на обезщетение или помощ, длъжностното лице, на което е възложено ръководството по изплащането на обезщетенията и помощите или друго длъжностно лице, определено от ръководителя на териториалното поделение на Националния осигурителен институт, издава разпореждане за отказ. Разпореждането за отказ може да се отмени, ако в давностния срок по чл. 115, ал. 4 КСО лицето или осигурителят представят нови или допълнителни доказателства, установяващи правото на обезщетение или помощ.

Изплащането на обезщетенията за временна неработоспособност, трудова злополука и професионална болест и трудоустрояване се спира с разпореждане за спиране изплащането на обезщетенията, когато са обжалвани актовете на медицинската експертиза или когато са представени доказателства, които могат да доведат до издаване на разпореждане за отказ или прекратяване изплащането на обезщетението (чл. 40, ал. 4 КСО).

Осигурителят изплаща на осигуреното лице за първия работен ден от временната неработоспособност среднодневното брутно възнаграждение за месеца, в който е настъпила временната неработоспособност, но не по-малко от среднодневното уговорено възнаграждение.

Документите за изплащане на парично обезщетение за временна неработоспособност или трудоустрояване се представят от работодателите, осигурителите и техните клонове и поделения в съответното териториално поделение на Националния осигурителен институт, като се спазват следните срокове: за всеки календарен месец не по-късно от два работни дни след деня на изплащане на дължимите възнаграждения или част от тях, а когато възнагражденията са начислени, но не са изплатени или не са начислени - не по-късно от два работни дни след последния ден на месеца, следващ месеца, през който е положен трудът. (чл. 40а, ал. 1., т. 1 КСО).

Дневното парично обезщетение за временна неработоспособност поради трудова

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1.
от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“,
финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

злополука или професионална болест се изчислява в размер 90 на сто от среднодневното брутно трудово възнаграждение или среднодневния осигурителен доход, върху които са внесени или дължими осигурителни вноски (чл. 41, ал. 1 КСО).

Начинът на изчисляване на обезщетението се урежда с акт на Министерския съвет⁷⁹.

Паричното обезщетение за временна неработоспособност поради трудова злополука и професионална болест се изплаща от първия ден на настъпването до възстановяване на работоспособността или до установяване на инвалидност (чл. 42, ал. 1 КСО).

Когато временната неработоспособност поради трудова злополука или професионална болест е настъпила до 30 календарни дни от прекратяването на трудовия договор или осигуряването, паричното обезщетение се изплаща за срока на неработоспособността, но за не повече от 30 календарни дни. В тези случаи паричното обезщетение не се изплаща на лица, които получават пенсия или обезщетение за оставане без работа, изплащано по Кодекса на труда, Закона за държавния служител и Закона за висшето образование. Изплатените парични обезщетения за временна неработоспособност се възстановяват от лицата за периода, за който им е отпусната пенсия. (чл. 42, ал. 2 КСО)

Когато временната неработоспособност е настъпила преди прекратяване на срочни трудови и служебни правоотношения, договори за военна служба и договори за управление и контрол на търговски дружества, паричното обезщетение поради трудова злополука и професионална болест се изплаща до възстановяване на работоспособността или до установяване на инвалидност. (чл. 42, ал. 3 КСО)

Парично обезщетение за временна неработоспособност не се изплаща на осигурени лица, които:

- ☐ умишлено увреждат здравето си с цел да получават отпуск или обезщетение;
- ☐ нарушават режима, определен от здравните органи - само за дните на нарушението;
- ☐ са станали неработоспособни поради употреба на алкохол, приемане на силно упойващо средство без лечебна цел или поради прояви, извършвани под въздействието на такива средства;
- ☐ са станали неработоспособни поради хулигански и други техни противообществени прояви, установени по съответния ред;
- ☐ са станали неработоспособни поради неспазване от тях на правилата за безопасна работа, установено по съответния ред.

⁷⁹ Наредба за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски „Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

1.3.2. Парично обезщетение при трудоустрояване

При трудоустрояване поради временно намалена работоспособност вследствие на трудова злополука или професионална болест на осигурения се изплаща парично обезщетение, ако на новата работа се намали трудовото му възнаграждение. (чл. 47, ал. 1 КСО).

Размерът на дневното парично обезщетение е равен на разликата между полученото среднодневно брутно трудово възнаграждение през 18-те календарни месеца, предхождащи месеца на трудоустрояването, но не повече от среднодневния размер на максималния месечен осигурителен доход, и получаваното среднодневно брутно трудово възнаграждение след трудоустрояването. Когато осигуреният е работил по-малко от 18 месеца до деня на трудоустрояването, обезщетението се определя като разлика между среднодневното възнаграждение, определено по чл. 41 на КСО и получаваното среднодневно брутно трудово възнаграждение след трудоустрояването. (чл. 47, ал. 1 КСО).

Паричното обезщетение при трудоустрояване се изплаща за времето на трудоустрояването, но за не повече от 6 месеца.

1.3.3. Пенсия за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест

Осигурените, загубили 50 или над 50 на сто работоспособността си поради трудова злополука или професионална болест, имат право на пенсия за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест, независимо от продължителността на осигурителния стаж. (чл. 78 КСО)

Размерът на пенсията за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест се определя, като средномесечният осигурителен доход за страната по чл. 70, ал. 2 на КСО се умножи по индивидуалния коефициент, изчислен по реда на чл. 70, ал. 3 - 6 на КСО до датата на пенсионирането и по следните коефициенти:

- ❑ за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто - 0,4;
- ❑ за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 до 90 на сто - 0,35;
- ❑ за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто - 0,30.

Размерът на пенсията за инвалидност поради трудова злополука или професионална болест не може да бъде по-малък от:

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

- ❑ за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане над 90 на сто - 125 на сто от минималния размер по чл. 70, ал. 7 КСО;
- ❑ за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 до 90 на сто - 115 на сто от минималния размер по чл. 70, ал. 7 КСО;
- ❑ за лица с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто - минималния размер по чл. 70, ал. 7 КСО.

Размерът на пенсията за инвалидност поради трудова злополука и професионална болест не може да бъде по-малък от размера, изчислен като за пенсия за инвалидност поради общо заболяване.

1.4. Други изисквания

- ❑ Осигурителни вноски и осигурителен доход: Елементите на възнаграждението, както и доходите, върху които се правят осигурителни вноски, се определят с акт на Министерския съвет по предложение на Националния осигурителен институт⁸⁰.
- ❑ Ред за внасяне на осигурителните вноски (чл. 7 КСО). Осигурителните вноски за държавното обществено осигуряване, които са за сметка на осигурителите, се внасят едновременно с изплащането на дължимото възнаграждение или на част от него. Когато възнагражденията са начислени, но не са изплатени или не са начислени, осигурителят внася осигурителните вноски до края на месеца, следващ месеца, през който е положен трудът.
- ❑ Осигурителен стаж (чл. 9 КСО). Осигурителният стаж се изчислява в часове, дни, месеци и години. Условието, при които се зачита осигурителен стаж са определени в чл. 9 – 9а КСО.
- ❑ Възникване, времетраене, прекратяване и прекъсване на осигуряването (чл. 10 КСО). Осигуряването възниква от деня, в който лицата започват да упражняват трудова дейност по чл. 4 или чл. 4а, ал. 1 КСО и за който са внесени или дължими осигурителни вноски и продължава до прекратяването ѝ. Осигуряването се прекъсва през периодите, които не се зачитат за осигурителен стаж, независимо че дейността по чл. 4 или чл. 4а, ал. 1 КСО не е прекратена.

⁸⁰ Наредба за елементите на възнаграждението и за доходите, върху които се правят осигурителни вноски

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

1.5. Размер на осигурителната вноска за трудова злополука и професионално заболяване за икономическа дейност «Производство на основни метали» за периода 2006 год. – 2012 год.

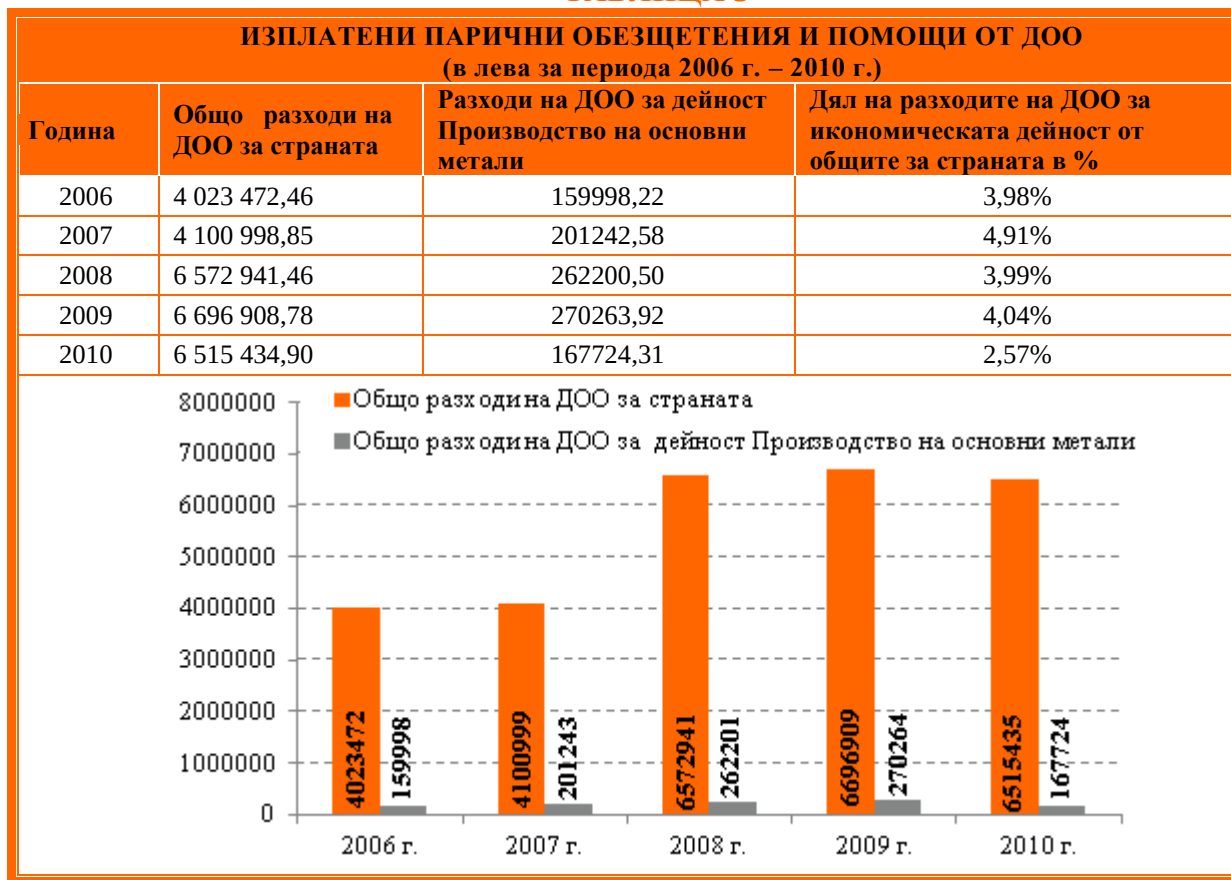
Размерът на осигурителната вноска за трудова злополука и професионална болест по икономически дейности се определя със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване.

ТАБЛИЦА 2

ДИФЕРЕНЦИРАНИ ОСИГУРИТЕЛНИ ВНОСКИ ЗА ФОНД „ТЗПБ“			
Икономическа дейност	Година	Осигурителна вноска (%)	Източник на информация
Производство и леене на метали КОД 27 (НКИД 2003)	2006 г.	1,1	Приложение № 2, към чл. 11, ал. 1, т. 3 от Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2006 г. (обн., ДВ, бр. 104 от 2005 г.)
	2007 г.	1,1	Приложение № 2, към чл. 12, ал. 1, т. 3 от Закона за бюджета на ДОО за 2007 г. (обн., ДВ, бр. 105 от 2006 г., изм. бр. 77 от 2007 г.)
	2008 г.	1,1	Приложение № 2, към чл. 12, ал. 1, т. 3 от Закона за бюджета на ДОО за 2008 г. (обн., ДВ, бр. 113 от 2007 г., изм. бр. 58 от 2008 г.)
Производство на основни метали КОД 24 (КИД 2008)	2009 г.	1,1	Приложение № 2, към чл. 12 от Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2009 г. (обн., ДВ, бр. 109 от 2008 г.)
	2010 г.	1,1	Приложение № 2, към чл. 13 от Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2010 г. (обн., ДВ, бр. 99 от 2009 г., изм. и доп. бр. 49 от 2010 г.)
	2011 г.	1,1	Приложение № 2, към чл. 12 от Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2011 г. (обн., ДВ, бр. 98 от 14.12.2010 г., доп. бр. 32 от 19.04.2011 г.)
	2012 г.	1,1	Приложение № 2, към чл. 13 от Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2011 г. (обн., ДВ, бр. 100 от 2011 г.)

1.6. Изплатени парични обезщетения и помощи от ДОО⁸¹ (2006 г.-2010г.)

ТАБЛИЦА 3

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

⁸¹ Източник: Информационна система на Националния осигурителен институт. Данните за икономическата дейност са рекодирани от НКИД 2003 в КИД 2008.

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

1.7. Изплатени парични обезщетения и помощи от ДОО

ТАБЛИЦА 4

ИЗПЛАТЕНИ ПАРИЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ ОТ ДОО ЗА ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (по чл. 55, ал. 1 от КСО)					
	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Парични обезщетения за временна неработоспособност	92492,96	178472,17	254614,78	241546,74	158751,37
Парични обезщетения за изследване	63059,88	16375,96	781,37	0,00	0,00
Парични обезщетения за санаторно-курортно лечение	0,00	0,00	1247,43	1578,53	0,00
Парични обезщетения за трудоустройство при временно намалена работоспособност	1094,80	362,79	326,49	0,00	0,00
ОБЩО	156647,64	195210,92	256970,07	243125,27	158751,37

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ). Данните са в лева.

ТАБЛИЦА 5

ИЗПЛАТЕНИ ПАРИЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ ОТ ДОО ЗА ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА НА ПЪТ ЗА РАБОТА (по чл. 55, ал. 2 от КСО)					
	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Парични обезщетения за временна неработоспособност	3035,63	5725,16	3793,56	22370,43	7611,88
Парични обезщетения за изследване	0,00	18,02	0,00	0,00	0,00
Парични обезщетения за санаторно-курортно лечение	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Парични обезщетения за трудоустройство при временно намалена работоспособност	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
ОБЩО	3035,63	5743,18	3793,56	22370,43	7611,88

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ). Данните са в лева.

ТАБЛИЦА 6

ИЗПЛАТЕНИ ПАРИЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ И ПОМОЩИ ОТ ДОО ЗА ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ (по чл. 56 от КСО)					
	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
Парични обезщетения за временна неработоспособност	314,95	288,48	414,77	1833,16	708,20
Парични обезщетения за изследване	0,00	0,00	1022,10	2935,06	0,00
Парични обезщетения за санаторно-курортно лечение	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Парични обезщетения за трудоустройство при временно намалена работоспособност	0,00	0,00	0,00	0,00	652,86
ОБЩО	314,95	288,48	1436,87	4768,22	1361,06

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ). Данните са в лева.

2. КОМПЕТЕНТНИ ОРГАНИ, С ФУНКЦИИ И ОТГОВОРНОСТИ, СВЪРЗАНИ СЪС ЗАДЪЛЖИТЕЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ЗА ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНО ЗАБОЛЯВАНЕ

Съгласно чл. 64 на КСО размерите на диференцираната осигурителна вноска за трудова злополука и професионална болест, се определят от Националния осигурителен институт, като диференцирането се извършва по групи икономически дейности в зависимост от степента на риска в съответната икономическа дейност.

Степента на риска се определя чрез коефициент на базата на статистическа информация за трудовите злополуки и професионалните болести по икономически дейности за 3-годишен период, предхождащ годината, в която се правят изчисленията. Информацията съдържа окончателни данни за всяка календарна година от персоналния регистър, от системата за трудовите злополуки и от системата за краткосрочните и дългосрочните обезщетения на Националния осигурителен институт за:

- ☐ разходите за краткосрочни и дългосрочни обезщетения;
- ☐ коефициента на честота и коефициента на тежест за трудовите злополуки и професионалните болести;
- ☐ броя на осигурените лица и осигурителния им доход;
- ☐ приходите от осигурителни вноски.

Предвид функциите, които изпълнява НОИ като част от системата по БЗР⁸² и задълженията, които изпълнява във връзка с диференцирането на осигурителната вноска за трудова злополука и професионална болест, Националният осигурителен институт е компетентната българска институция в областта на задължителното осигуряване за трудова злополука и професионална болест.

⁸² Виж т. 1.13. от част II „Система по безопасност и здраве при работа“.

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

3. ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА, СВЪРЗАНА СЪС ЗАДЪЛЖИТЕЛНАТА ЗАСТРАХОВКА ЗА РИСКА „ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА“

Нормативните документи, с които се регулират обществените отношения, свързани със задължителното застраховане за риска „трудова злополука“ са:

❑ **Закон за здравословни и безопасни условия на труд** (обн., ДВ, бр. 124 от 1997 г., изм., бр. 86 от 1999 г., бр. 64 и 92 от 2000 г., бр. 25 и 111 от 2001 г., изм. и доп., бр. 18 от 2003 г., изм., бр. 114 от 2003 г., изм. и доп., бр. 70 от 2004 г., бр. 76 от 2005 г., изм., бр. 33 от 2006 г., изм. и доп., бр. 48 от 2006 г., изм., бр. 102 от 2006 г., изм. и доп., бр. 105 от 2006 г., бр. 40 от 2007 г., изм., бр. 102 от 2008 г., изм. и доп., бр. 108 от 2008 г., изм., бр. 93 от 2009 г., доп., бр. 12 и 58 от 2010 г., изм., бр. 88 и 98 от 2010 г., бр. 60 от 2011 г., бр. 7 от 2012 г.)

❑ **Наредба за задължително застраховане на работниците и служителите за риска „трудова злополука“ (НЗЗРТЗ)**, приета с ПМС № 24 от 2006 г. (обн., ДВ, бр. 15 от 2006 г., изм. и доп., бр. 68 от 2006 г., изм., бр. 46 от 2007 г., бр. 5 от 2010 г.)

❑ **Заповед на Министъра на труда и социалната политика за определяне на Коефициент на трудов травматизъм по икономически дейности**⁸³

Работещите, които извършват работа, при която съществува опасност за живота и здравето им, се застраховат задължително за риска „трудова злополука“ за сметка на работодателя при условия и по ред, определени с акт на Министерския съвет⁸⁴ (чл. 52, ал. 1 ЗЗБУТ).

3.1. Обхват на застраховането за риска „трудова злополука“

На задължително застраховане подлежат работниците и служителите, които извършват работа в основната и спомагателната дейност на предприятия, принадлежащи към икономическа дейност с трудов травматизъм, равен или по-висок от средния за страната (чл. 2, ал. 1 НЗЗРТЗ).

Не подлежат на задължително застраховане по реда на наредбата работниците и служителите, които са застраховани на друго основание за риска "злополука", включително военнослужещите по Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България и служителите от Министерството на вътрешните работи (чл. 2 НЗЗРТЗ).

⁸³ Заповедта се утвърждава ежегодно и определя Коефициент на трудов травматизъм по икономически дейности за прилагане през следващата година

⁸⁴ Наредба за задължително застраховане на работниците и служителите за риска „трудова злополука“

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

Работниците и служителите, които подлежат на задължително застраховане за риска „трудова злополука“, се определят с писмена заповед от работодателя след консултации със службата по трудова медицина и с комитета/групата по условия на труд и в съответствие с оценката на риска. Провеждането на консултации се удостоверява с протокол (чл. 4, ал. 1 НЗЗРТЗ).

С колективен трудов договор могат да се определят допълнително работници и служители, които задължително се застраховат за риска „трудова злополука“ при доказана необходимост и реализиран риск (чл. 4, ал. 2 НЗЗРТЗ).

3.2. Покрити застрахователни рискове и застрахователни суми (чл. 7 – 8 НЗЗРТЗ)

Задължителната застраховка „трудова злополука“ покрива следните рискове:

- ☐ смърт на застрахованото лице в резултат на трудова злополука;
- ☐ трайно намалена работоспособност в резултат на трудова злополука;
- ☐ временна неработоспособност в резултат на трудова злополука.

Застрахователната сума по застраховка „Трудова злополука“ се определя на базата на месечната брутна работна заплата на застрахованите работници и служители към момента на сключване на застраховката. Тя не може да бъде по-малка от 7-кратния размер на годишната брутна работна заплата на съответния работник или служител.

3.3. Застрахователни обезщетения

3.3.1. Размер на застрахователното обезщетение (чл. 9 НЗЗРТЗ)

- ☐ при смърт на застраховано лице - в размер на застрахователната сума за съответния работник или служител, определена при сключване на застрахователния договор, но не по-малък от 7-кратния размер на годишната брутна работна заплата на работника или служителя;
- ☐ при трайно намалена работоспособност - процент от застрахователната сума за съответния работник или служител, равен на процента трайно намалена работоспособност на работника или служителя, установен от съответния компетентен орган на медицинската експертиза на работоспособността;
- ☐ при временна неработоспособност - процент от месечната брутна работна заплата на работника или служителя, при която е сключена застраховката, за всеки започнат месец временна неработоспособност в зависимост от продължителността на загубената работоспособност:
 - над 10 до 30 календарни дни включително - 3 на сто;
 - над 30 до 60 календарни дни включително - 5 на сто;
 - над 60 до 120 календарни дни включително - 7 на сто;

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

- над 121 календарни дни - 10 на сто.

3.3.2. Изплащане на застрахователното обезщетение (чл. 10 – 13 НЗЗРТЗ)

- При временна неработоспособност на работник или служител с определена продължителност, която обхваща последователни месеци, се изплаща обезщетение в дължимия размер за всеки от месеците.
- Когато застрахованото лице е имало определен процент трайно намалена работоспособност преди настъпване на трудовата злополука, този процент не се отчита при определяне процента на трайно намалената работоспособност вследствие на злополуката.
- В случай на изплатено обезщетение за временна неработоспособност вследствие на трудова злополука и последваща трайно намалена работоспособност на застрахованото лице до една година от датата на злополуката, дължимото застрахователно обезщетение или сумата за трайно намалена работоспособност се намалява с размера на изплатеното обезщетение за временно намалена работоспособност.
- Когато е изплатено обезщетение за временна неработоспособност и/или трайно намалена работоспособност вследствие на трудова злополука и последваща смърт на застрахованото лице до една година от датата на злополуката, дължимото застрахователно обезщетение или сумата за смърт се намалява с размера на изплатените обезщетения.
- Дължимото застрахователно обезщетение или сума се изплаща на застрахованото лице, а в случаите на смърт на законните му наследници.
- Когато застрахованото лице, съответно неговите наследници не са навършили пълнолетие или са запрети, застрахователното обезщетение се внася на тяхно име в търговска банка, получила разрешение от Българската народна банка за извършване на банкова дейност, за което застрахователят ги уведомява писмено.

Застрахователят трябва да изплати на работниците и служителите, или на техните наследници дължимите застрахователни обезщетения или сума по задължителната застраховка „трудова злополука“ в 15-дневен срок след представянето на всички, посочени в договора документи.

Правата по договора за задължителната застраховка „Трудова злополука“ се погасяват с 5-годишна давност от датата на настъпване на застрахователното събитие.

3.3.3. Документи, необходими за изплащане на застрахователната сума или застрахователното обезщетение (чл. 11 НЗЗРТЗ)

За изплащане на застрахователната сума или застрахователното обезщетение работодателят трябва да представи на застрахователя следните документи:

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1.
от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“,
финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

- ☐ писмено искане;
- ☐ копие от застрахователния договор;
- ☐ препис от акта за смърт и удостоверение за наследници;
- ☐ копие от документите за временна неработоспособност или за трайно намалена работоспособност (болничен лист, експертно решение на ТЕЛК/НЕЛК и др.);
- ☐ разпореждане на съответното териториално поделение на Националния осигурителен институт за приемане на злополуката за трудова;
- ☐ други документи, имащи значение за определяне на застрахователната сума или обезщетение.

3.4. Застрахователна премия (чл. 14 –15 НЗЗРТЗ)

Застрахователната премия по задължителна застраховка „Трудова злополука“ е годишна или месечна в зависимост от срока на трудовото правоотношение между работника или служителя и работодателя. Тя може да бъде разсрочвана на месечни, тримесечни или шестмесечни вноски, както и при други схеми, договорени между страните.

Конкретните размери на застрахователните премии се определят в застрахователния договор.

3.5. Сключване и срок на застраховката (чл. 16 НЗЗРТЗ)

Договорът за задължителната застраховка „Трудова злополука“ се сключва от работодателя и застрахователя или от упълномощени от тях лица за всяка календарна година, като срокът му не може да бъде по-дълъг от 12 месеца и по-кратък от един месец.

3.6. Отговорност на застрахователя (чл. 17 НЗЗРТЗ)

Застрахователят носи отговорност за причинени вреди на здравето на работниците и служителите при трудова злополука до размера на застрахователната сума, определени в договора за застраховане.

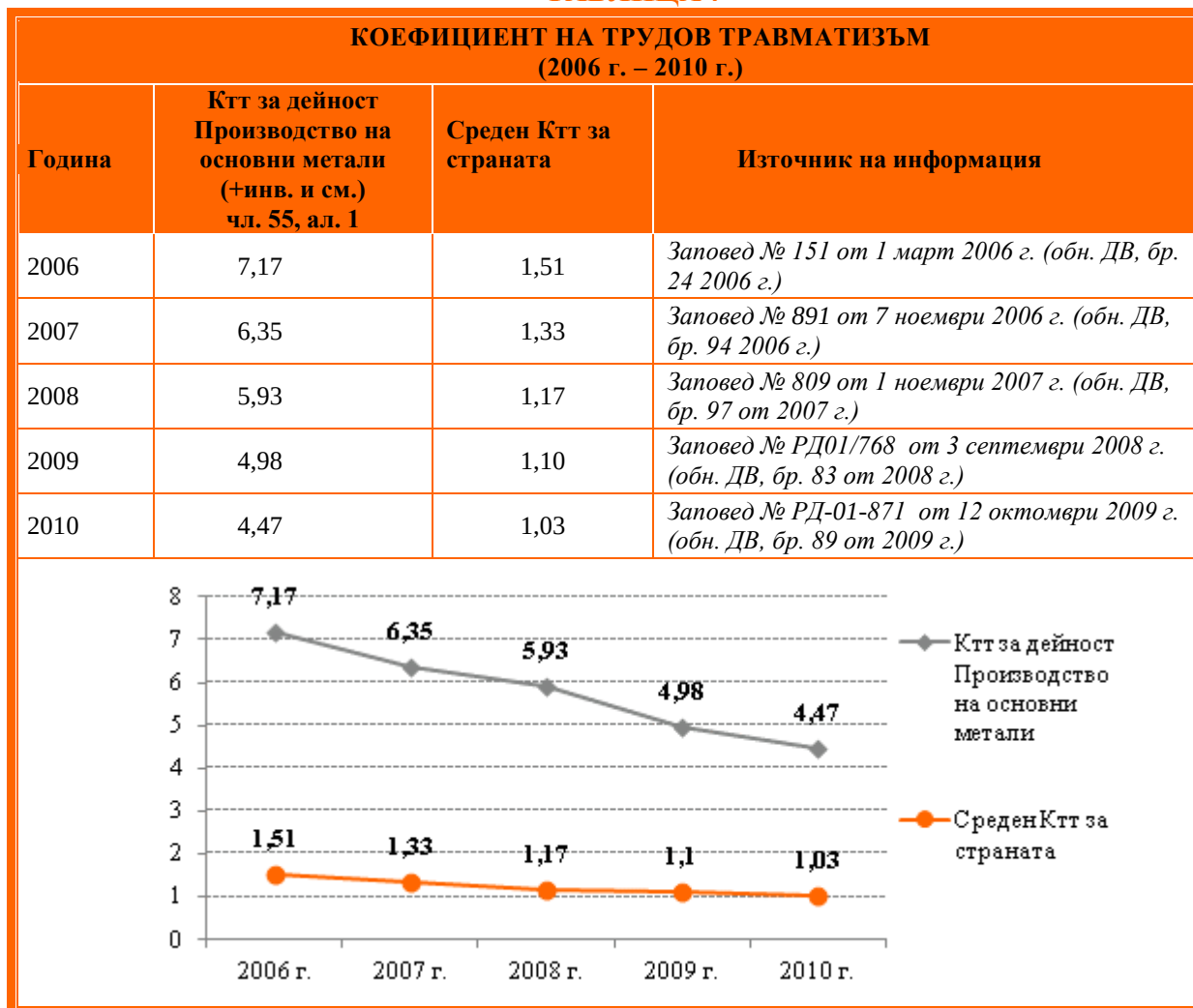
Договор за задължителна застраховка „Трудова злополука“ се сключва само със застраховател, притежаващ разрешение за извършване на дейност по т. 1 от раздел II на приложение № 1 към Кодекса за застраховането (чл. 3, ал. 2 НЗЗРТЗ).

3.7. Коефициент на трудовия травматизъм (Ктт)

Коефициентът на трудов травматизъм се определя на базата на статистическа информация за трудовите злополуки по икономически дейности за 3-годишен период, предхождащ годината, в която се правят изчисленията. Информацията съдържа окончателни данни за всяка календарна година от информационната система за трудовите злополуки на НОИ.

Коефициентът на трудов травматизъм за дейност Производство на основни метали е значително по-висок от средните за страната нива през целия наблюдаван период (2006 г. – 2010 г.). Това налага задължителното застраховане на заетите в предприятията от икономическата дейност лица за риска „трудова злополука“.

ТАБЛИЦА 7

4. КОМПЕТЕНТНИ ОРГАНИ, С ФУНКЦИИ И ОТГОВОРНОСТИ ПО ЗАДЪЛЖИТЕЛНАТА ЗАСТРАХОВКА ЗА РИСКА "ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА"

Публична информация за застрахователите, които притежават разрешение за извършване на дейност по т.1 от Раздел II на Приложение №1 към Кодекса за застраховане, т.е. „злополука (включително производствени злополуки и професионални заболявания)“ се поддържа от Комисията за финансов надзор в рубриката „Регистри и справки“ (<http://www.fsc.bg/Registri-i-spravki-bg-49>).

В публичен регистър⁸⁵ се осигуряват данни за застрахователи, лицензирани за застраховане и за отделните видове застраховки, в т.ч. за злополука.

По данни от регистъра, към 30 август 2012 г. лиценз за застраховане притежават 45 застрахователи, като разрешение за извършване на застраховка злополука имат:

ТАБЛИЦА 8

	ЗАСТРАХОВАТЕЛ	АДРЕС ЗА КОРЕСПОНДЕНЦИЯ
1.	„Алико България Животозастрахователно Дружество“ ЕАД	София, ж.к. „Гоце Делчев“ бул. „България“ 51Б тел.: 8186200, факс 8186201, headoffice@aiglife.bg
2.	„Граве България Животозастраховане“ АД:	София, бул. Цар Борис III № 1 тел.: 9806358
3.	„Групама Животозастраховане“ ЕАД	София, бул. „Цариградско шосе“ 47А, бл.В, ет.3, тел.: 915 88 88; факс 915 88 99, 915 88 77
4.	„Дженерали Застраховане“ АД	София, бул. „Никола Габровски“ 79 тел.: 02/926 71 11, факс: 2/9267112, information@generali.bg , www.generali.bg
5.	„Джи Пи Презастраховане“ ЕАД	София, бул. "Княз Ал.Дондуков "68 тел: 02/9267444; 9267360 факс:02/9267412 daniela.konova@generali.bg
6.	„ДЗИ - Общо застраховане“ ЕАД	София, ул. „Георги Бенковски“ № 3 тел.: 981 57 99, факс 9874533
7.	„Животозастрахователен Институт“ АД	София, бул. „Черни връх“ № 51 Д тел.: 8055388, факс:9522481
8.	ЗАД „Алианц България“ АД	София, бул. „Княз Дондуков“ №59 тел.: 9302161 факс 9860810 www.allianz.bg
9.	ЗАД "Алианц България Живот" АД	София, бул. „Княз Дондуков“ № 59 тел.: 02/9302200, факс: 02/9302230

⁸⁵ http://www3.fsc.bg/ERiK/runner?backId=6&tplId=Tpl_414&act=DISPLAY&docId=0

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1.
от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“,
финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

	ЗАСТРАХОВАТЕЛ	АДРЕС ЗА КОРЕСПОНДЕНЦИЯ
		life@allianz.bg www.alianz.bg
10.	ЗАД „Булстрад Живот Виена Иншурънс Груп“ АД	София, ул. „Света София“ № 6 тел.: 915 30 10, факс 915 30 50, bullife@bulstradlife.bg www.bulstradlife.bg
11.	ЗАД „Виктория“ АД	София, ул. „Екзарх Йосиф“ №65 тел.: 981 02 94; 9350853; 9807890; 9811247 office@victoria-insbg.com
12.	ЗАД „ДЗИ-София“	София, бул. Цар Освободител 6 тел.: +35929815799 life.ins@dzi.bg www.dzi.bg
13.	ЗК „Лев Инс“ АД	София, бул. „Черни връх“ №51 Д тел.: 952 33 23; факс:9522481 info@lev-ins.com www.lev-ins.com
14.	ЗК „Български имоти“ АД	София, ж.к. „Иван Вазов“ ул. „Балша“ бл.8 тел.: 987 71 00
15.	ЗАД „Армеец“ АД	София, ул. „Стефан Караджа“ № 2 , тел.: 9811369, 9811340 факс 8119103, www.armeec.bg
16.	ЗАД „Булстрад Виена Иншурънс Груп“ АД	София, ул. „Позитано“ 5 тел.: 02/9856610, факс 02/9856103, public@bulstrad.bg www.bulstrad.bg
17.	ЗАД „ОЗК - Застраховане“ АД	София, ул. „Св. София“ №7 ет.5 тел.: 946 11 00, 946 11 01
18.	ЗАД „Сожелайф България“ АД	София бул. „Александър Стамболийски № 73, ет. 3 , тел.: 9 812 833, факс: 9 814 032, yann.a.louarn@socgen.com
19.	ЗЕД „ЦКБ Живот“	София, ул. „Стефан Караджа 2
20.	ЗД „Бул инс“ АД	София, ул. „Лавеле“ №19 тел.: 988 54 23
21.	ЗД „Евро инс АД-София	София, бул. „Христофор Колумб“ 43 тел.: +359 2 9651525 office@euroins.bg www.euroins.bg
22.	ЗД „Уника“ АД /предишно наименование ЗД „Витоша“ АД/	София, ул. „Софийски юнак“ №11-13 тел.: 9156 333 факс 9156 300 info@uniqa.bg; petar.ilieva@uniqa.bg, nikawww.uniqa.bg

	ЗАСТРАХОВАТЕЛ	АДРЕС ЗА КОРЕСПОНДЕНЦИЯ
23.	ЗК „Уника Живот“ АД /предишно наименование ЗК „Витоша - Живот“ АД/	София, ул. „Софийски юнак“ №11-13 тел.: 935 95 95; факс 935 95 96
24.	ЗПАД „Енергия“	София бул. „Княз Александър Дондуков“ №33 тел.: 987 96 80
25.	„Интерамерикан България“ ЗЕАД“	София бул. „Ал. Стамболийски“ 55, ет.5, офис 12 тел.: 02/8013700, факс:986 76 51
26.	Кардиф - Общо Застраховане - Клон България	София ул. „Стара планина“ 5 тел.: 8106970
27.	„Кю Би И Интернешънъл Иншурънс (Юръп) Лимитид - клон София“	София ул. „Бачо Киро“ №26-28-30 тел.: 02/ 930 19 19
28.	ОББ – Чартис Застрахователно Дружество АД	София ж.к. Изток ул. „Никола Хайтов“ 3А, бл.8, ет.4 тел.: 9309330, факс 9309331
29.	ОББ-Алико Животозастрахователно Дружество АД	София ж.к. „Гоце Делчев“ бул. „България“ № 51Б тел.: 8186200, факс 8186201
30.	ХДИ „Застраховане АД	София ул. „Г.С.Раковски“ №99, ет.12 988 44 73; 9309050, факс: 9879167, insurance@hdi.bg, www.hdi.bg

VII. УСЛОВИЯ НА ТРУД

МЕТОДИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ

В рамките на изпълнението на Проект BG051PO001 – 2.3.01 „Превенция за безопасност и здраве при работа“ „Разработване на профили по безопасност и здраве при работа по икономически дейности с 31 обособени позиции“ СЖС България реализира „Проучване на условията на труд и практиките за безопасност и здраве при работа“. Проучването обхваща предприятия от икономическа дейност „Производство на основни метали“ (код по КИД 2008 – 24).

Целта на изследването най-общо е да набере актуална и достоверна информация за:

- ☐ Основните показатели по безопасност и здраве при работа (БЗР) в икономическа дейност „Производство на основни метали“;
- ☐ Общи и специфични рискове при работа в икономическата дейност;
- ☐ Добри практики в прилагането на законодателството по БЗР;
- ☐ Проблемни зони и евентуални мерки за подобряване условията на труд на национално и секторно ниво.

За изпълнение на дефинираните задачи, проучването е проведено сред предприятия от целевата икономическа дейност, действащи на територията на страната.

Изследването обхваща две основни целеви групи – работодатели (лица с ръководни функции – собственици, директори, управители, експерти по БЗР) и работници/служители (наети лица, изпълняващи характерните за предприятието дейности). Във всяко предприятие са анкетирани 1 ръководител и между 1 и 5 служители.

Методологията на проучването (въпросници, метод на регистрация и т.н.) е съобразена с Национално изследване по БЗР, реализирано за целите на Общия профил в средата на 2012 г., с цел да се постигне максимална сравнимост на резултатите между общите за страната нива и икономическа дейност „Производство на основни метали“. Навсякъде в анализа, където се споменават данни за цялата икономика на страната, се имат предвид резултатите от Националното изследване по БЗР, реализирането за целите на Общия профил, предоставено на СЖС България от Възложителя – ИА „Главна инспекция по труда“.

Параметрите на изследването „Проучване на условията на труд и практиките за безопасност и здраве при работа“ са следните:

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

- **Тип изследване:** количествено;
- **Целева група:** служители, работници и ръководители на предприятия от икономическа дейност „Производство на основни метали“;
- **Метод на регистрация:** анкета (въпросник за самостоятелно попълване) на работното място на респондента;
- **Период на провеждане на теренната работа:** ноември 2012 г. – януари 2013 г.
- **Извадка:** квотна, представителна по критерия „област“;
- **Подбор на предприятията:** случаен
- **Подбор на респондентите:** случаен
- **Стимул:** безплатно еднодневно обучение по БЗР за един служител от предприятие за 2013 г.

1. АНАЛИЗ НА УСЛОВИЯТА НА ТРУД

1.1. Трудова заетост

Трудовата заетост е един от задължителните компоненти при изследването на условията на труд, тъй като характеристиките на заетостта предопределят до голяма степен начина на включване на лицата в трудовия процес, степента на свобода при избор на режим и ритъм на работа, както и потенциалните рискове за безопасността и здравето на лицата. За целите на разработването на Профил по БЗР на национално, както и на секторно ниво, трудовата заетост се изследва чрез три индикатора - видове трудови отношения, трудов стаж и полагане на допълнителен труд.

1.1.1. Видове трудови отношения

Данните, получени от проучването на условията на труд в икономическа дейност „Производство на основни метали“ показват, че основната част от заетите в бранша (97%) работят при сключени безсрочни договори, а останалите 3% - на срочни трудови договори. Проучването не регистрира случаи на лица, работещи без договор, или с договори за временна заетост или стаж.

При работодателите резултатите за бранша в по-голяма степен се доближават до националните данни. При тази целева група се регистрират случаи на заетост без договор, но обратно на работниците, тук вероятно става дума за договори за управление, които работодателите са длъжни да сключат, но не са се сетили да посочат. Ето как изглежда разпределението на отговорите на двете групи респонденти:

ТАБЛИЦА 7.10
Разпределение на работодателите и работниците
по видове трудовооправни отношения

Тип договор	Работодатели		Работници	
	Общо за страната	ИД „Производство на основни метали“	Общо за страната	ИД „Производство на основни метали“
Безсрочен договор	90,5%	97,2%	88,0%	87,5%
Срочен договор	3,5%	2,8%	7,8%	6,3%
Договор за временна заетост	-	-	-	-
Договор за стаж	-	-	1,0%	-
Без договор	6,0%	-	3,2%	6,3%
Общо:	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

1.1.2. Трудов стаж

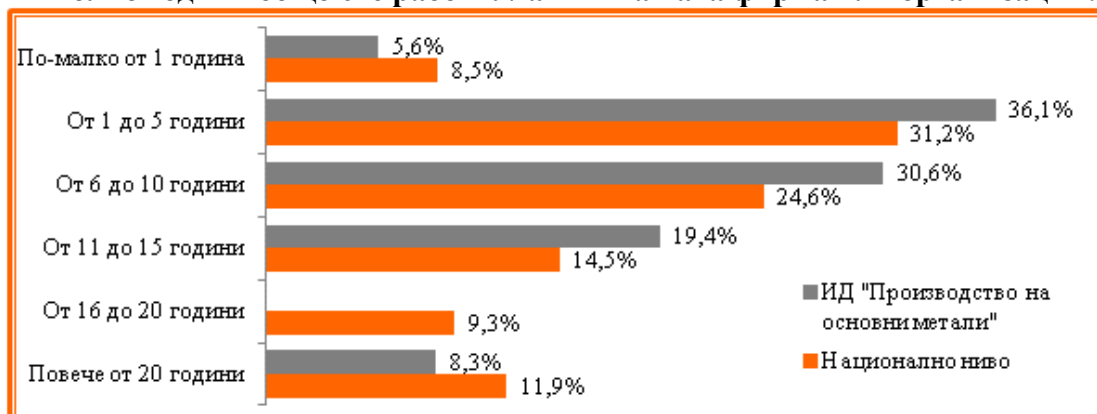
Трудовият стаж е една от основните характеристики на трудовата заетост, тъй като е индикатор за натрупан опит и придобити практически умения в извършването на определен вид труд. Традиционно се приема, че наличието на повече опит в дадена професия и икономическа дейност е предпоставка за по-качествено извършване на дейностите, характерни за този вид труд. От тази гледна точка, при изследването на трудовата заетост се правят наблюдения и върху трудовия стаж на лицата, а данните се тълкуват като предпоставка за качествено полагане на труд в съответния сектор и икономическа дейност. Изследвани са две измерения на трудовия стаж - трудов стаж изобщо и трудов стаж в настояща месторабота.

Данните от проучването на условията на труд в ИД „Производство на основни метали“ показват, че средният брой години трудов стаж на служителите е около 14,5 г., а на работодателите – 28 г., но отклонението от средната и при двете групи е твърде голямо и по-скоро можем да говорим за групи с малък трудов стаж (начинаещи) и групи с богат опит. Високите средни стойности се дължат на факта, че съвкупността на лицата с трудов стаж над 20 г. е най-обемна.

По показателя „трудов стаж в настоящата месторабота“ разбираемо се регистрират по-ниски стойности, в сравнение с общия трудов стаж. 40 на 100 от анкетираните служители и работници от бранша заявяват стаж в настоящата си фирма или предприятие до 5 г. При сравнение на стажа на заетите в металургични предприятия, с всички работещи в страната, се забелязва, че заетите в бранша декларират по-нисък натрупан стаж на последната си месторабота, което може да се тълкува като сигнал, че междуетериториалната миграция в бранша е с по-високи от средните нива. Разпределението на отговорите за сектора и за страната като цяло изглеждат по следния начин:

ГРАФИКА 7. 1

Колко години общо сте работил/ а във Вашата фирма или организация?

База: всички анкетиранни служители и работници;

Данните като цяло са отражение на сравнително по-голямата динамика в българската икономика през последните десетина години - налице са постоянни процеси на

преструктуриране на отделни икономически единици (създаване на нови и закриване на стари такива, обединяване на няколко единици или ограничаване на параметрите на извършваната дейност). На пазара се наблюдава висока динамичност в структурата на икономическите единици, което създава възможности за повишена мобилност на работната сила. В резултат на това, в трудовата си кариера повечето лица имат възможността да сменят както местоработите си, така и основната дейност, с която се занимават.

1.1.3. Извършване на допълнителен труд

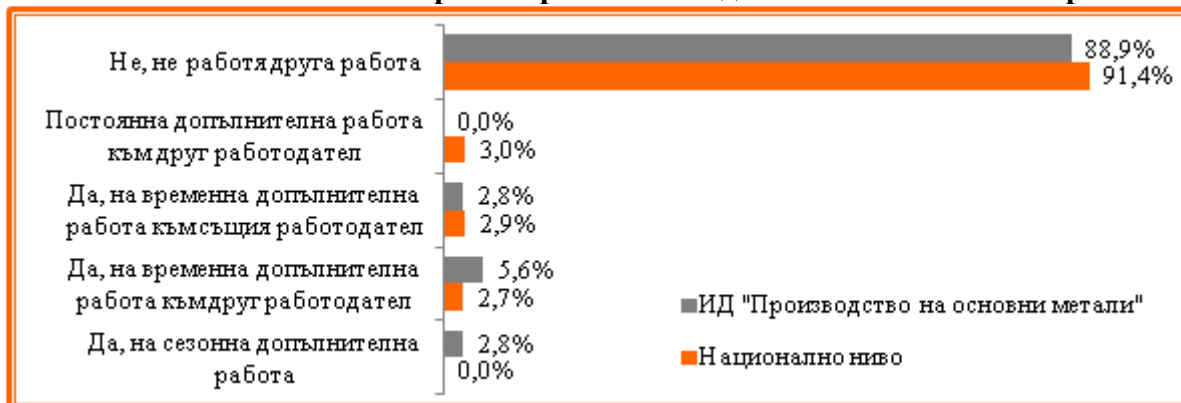
Извършването на допълнителен труд е важна характеристика на трудовата заетост на лицата, тъй като може да се разглежда като функция от три разнородни, а често и взаимно свързани процеса: 1) потребност от допълнителни доходи, които са мотив за извършването на допълнителен труд; 2) неоползотворен личен професионален капацитет, който се използва за извършването на други дейности, извън основната работа; 3) възможности за съвместяване на основната работа с допълнителна работа - най-често това са същият тип дейности, но при друг работодател. Друг измерител на допълнително полагания труд е извършването на определен тип дейности при същия работодател, но излизащо извън рамките на установения режим на работно време.

Както в страната, така и в икономическата дейност, преобладаващата част от служителите заявяват, че имат една основна месторабота и не извършват други дейности срещу заплащане (89 на 100 от анкетираните). Допълнителни дейности към същия работодател извършват около 3% от заетите в бранша, делът на лицата работещи за друг работодател е около 8%.

Всичките 11% от анкетираните, които разчитат на допълнителни доходи твърдят, че става дума за временна заетост. Тук отново правим уточнението, че в обхвата на проучването не попадат лица, които са наети на договор за временна заетост или работят без договор, което обуславя и високия дял респонденти, заявили, че разчитат на една единствена платена работа.

ГРАФИКА 7.2

Освен вашата основна работа работите ли допълнителни платени работи?

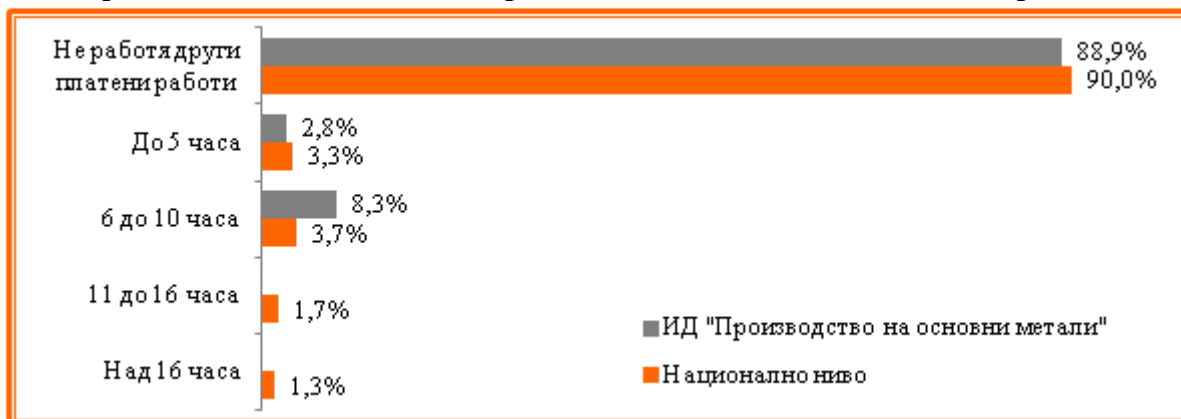

База: всички анкетирувани служители и работници;

Служителите в сектора, избрали да изпълняват и втора длъжност към същия или към друг работодател обикновено отделят между 6 и 10 часа седмично за допълнителната си работа, което прави още 1 ден допълнителна натовареност. Съпоставяйки тези данни с резултатите за продължителността на работното време се оказва, че всички извършващи допълнителен труд работят на 5-дневна работна седмица, при 8 часов или по-дълъг работен ден на основната си работа. Това означава, че избраните да изпълняват повече от една длъжност на практика работят почти без почивка.

ГРАФИКА 7.3

Средно колко часа седмично работите допълнителните платени работи?

База: всички анкетирувани служители и работници;

Данните не показват значима статистическа зависимост между основните демографски показатели като пол, възраст, ниво на образование и трудов стаж по отношение на полагането на допълнителен труд.

1.2. Работно време

Работното време е във фокуса на проблематиката за безопасност и здраве при работа като ключова характеристика на условията на труд. Неговата продължителност, структура и организация имат решаващо влияние и по пряк, и по косвен път върху физическото и психическото състояние на човека, върху икономическите, възпроизводствените и социални аспекти на неговото съществуване и развитие. Това прави неговата регулация задължителен елемент на правно-нормативната уредба на национално, браншово и вътрешнофирмено равнище.

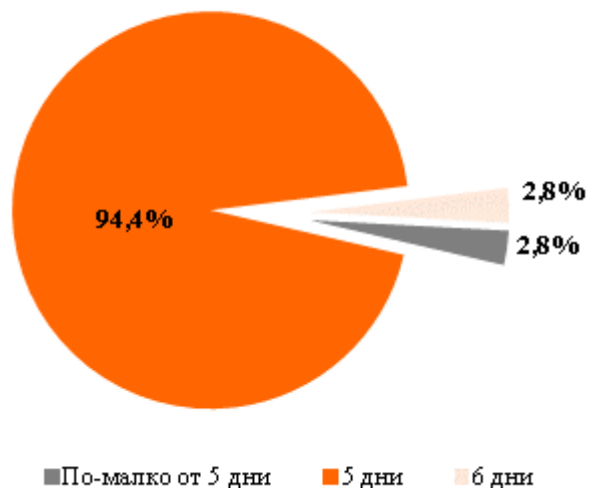
Състоянието и тенденциите по отношение на работното време се анализира чрез информацията, получена посредством индикатори за продължителността на работното време и неговото седмично разпределяне и отразяваща мнението и оценките както на работодателите, така и на наетите лица (двата основни информационни масива).

Продължителността на работното време е характеристика с ефект върху здравето и удовлетвореността от условията на труд. Законодателно у нас е заложена нормална продължителност на работното време в часове до 40 часа седмично при 5 дневна работна седмица, което налага 8-часова продължителност на работния ден.

Работата на преобладаващата част анкетираните от бранша е разпределена според нормативните изисквания – 5-дневна работна седмица, 8 часов работен ден. Всички анкетираните работници и служители заявяват, че работят на пълен работен ден.

Данните от социологическото изследване за целите на Профил по БЗР на национално ниво показват, че нормалната продължителност от 40 часа седмично е характеристика на работното време за $\frac{3}{4}$ от работниците (74,5%), като още по-голям е дялът на работещите с основна платена работа на 5-дневна работна седмица – 82,5%.

ГРАФИКА 7.4
Обикновено колко дни седмично работите
Вашата основна платена работа?

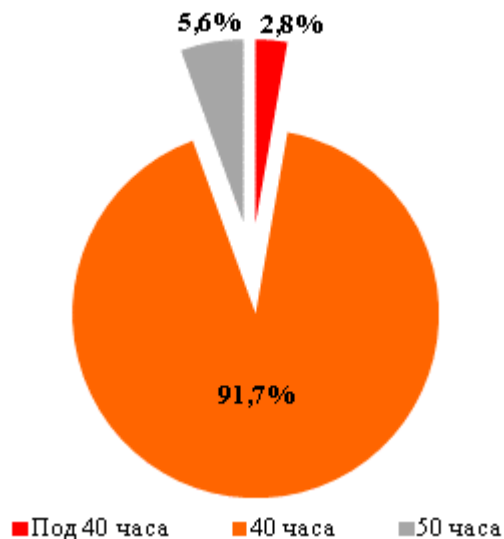
База: всички анкетираните служители;

Проучването на условията на труд в ИД „Производство на основни метали“ разкрива благоприятна по отношение на натовареността на заетите картина. Работното време на 92 на 100 от заетите в бранша е с нормална продължителност (40 часа седмично).

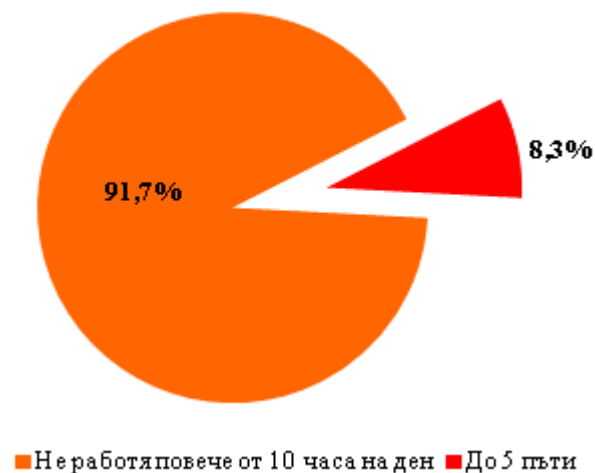
„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1.
от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“,
финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

Същият е и делът на лицата, на които не се налага да работят повече от 10 часа на ден. При удължено работно време (над 40 часа седмично) работят около 6% от запитаните. 3% споделят, че отделят на основната си работа по-малко време (под 40 часа седмично).

ГРАФИКА 7.5
Обикновено по колко часа седмично работите Вашата основна платена работа?

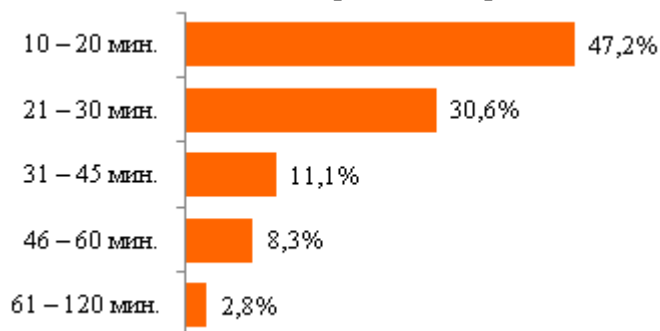
ГРАФИКА 7.6
Обикновено колко пъти месечно работите повече от 10 часа на ден?

База: всички анкетираните служители и работници;

Ако времето за път се прибави към общото време, което служителите отделят за служебни ангажименти, картината не се изменя особено, тъй като близо $\frac{3}{4}$ от анкетираните споделят, че транспорта до работа и обратно не им отнема повече от половин час дневно.

ГРАФИКА 7.7
Обикновено колко минути на ден Ви отнема пътуването от къщи до работа и обратно?

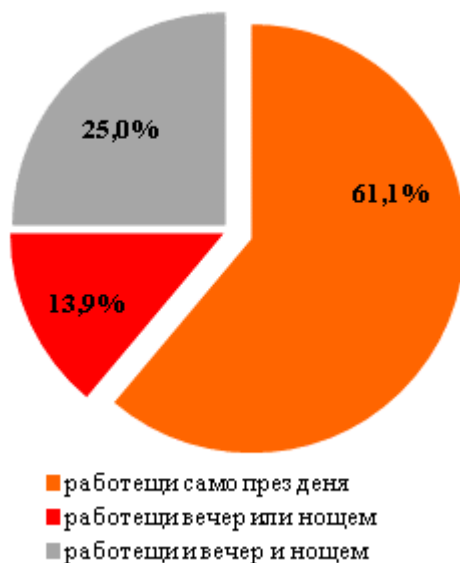

База: всички анкетираните служители и работници;

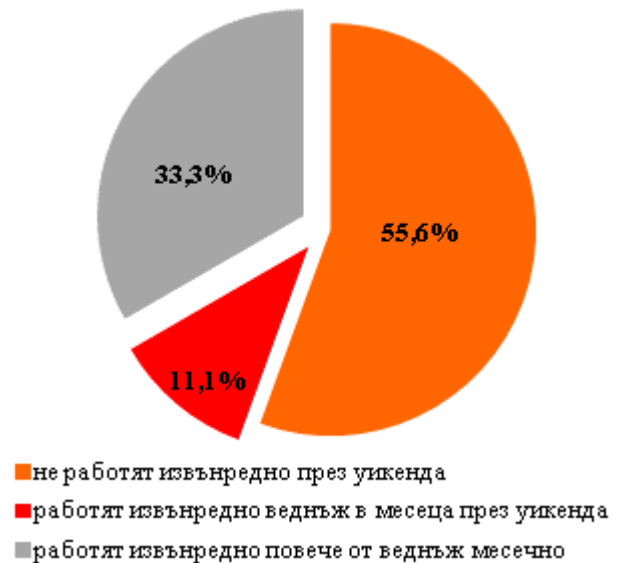
В икономическа дейност „Производство на основни метали“ работата се извършва предимно денем. Въпреки това $\frac{1}{4}$ от анкетираните споделят, че работят и вечерно време (между 18 ч. и 22 ч.), при това тази практика е редовна (17% споделят, че се случва да работят вечер между 6 и 15 пъти месечно).

Подобна е ситуацията и по отношение на нощните смени (между 22 ч. и 5 ч.). Около 40 на 100 споделят, че работят нощем, при това по няколко пъти в месеца. Тази група до голяма степен се припокрива с лицата, които работят вечерно време, тоест голяма част от лицата, които посочват, че работят нощем, работят и вечер.

ГРАФИКА 7.8
Работите ли вечер (между 18 ч. и 22 ч.) и
нощем (между 22 ч. и 5 ч.)?

ГРАФИКА 7.9
Обикновено колко пъти месечно работите
извънредно в събота и/или в неделя?

База: всички анкетирани служители и работници;

Всеки четвърти от заетите в икономическата дейност работи извънредно през уикенда и обикновено това се случва повече от веднъж месечно, най-често в събота. Разпределението на отговорите е следното: 56% никога не работят извънредно в събота, а 72% не работят извънредно в неделя; на 11% се налага да работят извънредно еднократно в месеца през уикенда, на една трета от анкетираните се налага да отделят повече от един почивен ден месечно за работа.

1.3. Отпуски и почивки

Отпуските и почивките са част от актуалната тема за баланса между работа и свободно време, от който зависят възможностите на всеки да удовлетворява и развива различни свои потребности и наклонности, придаващи смисъл на съществуването. В този смисъл те са част от темата за качеството на работната среда, а и оказват въздействие върху удовлетвореността на работещите от условията на труд.

1.3.1. Платен годишен отпуск

Основни индикатори за набиране на информация за реалната ситуация на ползване на платения годишен отпуск в предприятията в контекста на БЗР са: 1) продължителност на платения годишен отпуск, 2) периодичност или честота на ползването му, 3) наличие на механизъм за планиране на годишните платени отпуски в предприятието.

Годишният платен отпуск и неговото ползване са законово регулирана норма за едно от основните права на всеки работещ човек и задължение на вътрешно фирмената организация като реално действие на тази норма.

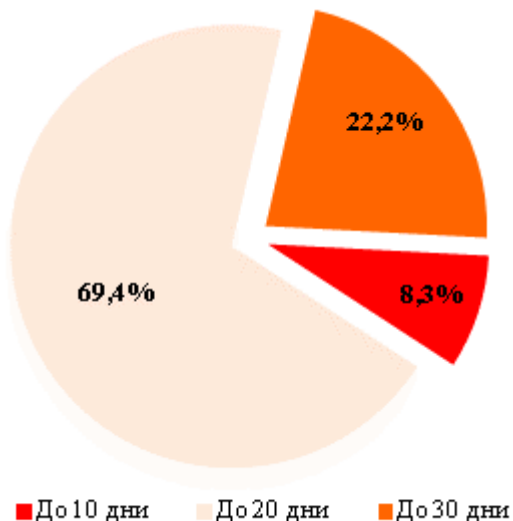
Планиране на годишните отпуски на работниците се извършва във всички изследвани предприятия от бранша като това твърдение се потвърждава както от групата на работниците и служителите, така и от тази на работодателите.

На практика всички анкетирани работници и служители от икономическата дейност заявяват, че ползват платен годишен отпуск. Най-често (при 7 от 10 случая) регламентираната почивка на служителите в бранша е 20 работни дни и не са регистрирани случаи на работници, ползващи платен отпуск над 30 работни дни в годината.

Работещите в металургичния бранш обикновено разпределят отпуската си на части в рамките на годината и това важи в по-голяма степен за служителите, които заявяват, че почиват над 10 работни дни. 8 на сто от анкетираните ползват цялата си отпуска наведнъж. Лицата, които са по-ограничени откъм възможност за почивка (ползват до 10 годишно) предпочитат да разделят отпуската си на две или да я ползват наведнъж.

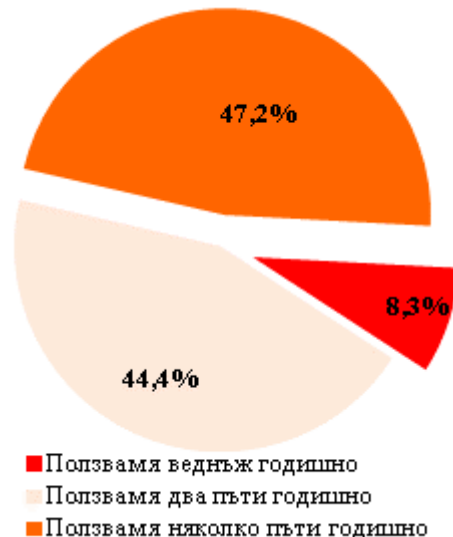
ГРАФИКА 7. 10

Обикновено колко дни годишно излизате в платена отпуса?

ГРАФИКА 7. 11

Обикновено как разпределяте годишната си платена отпуса

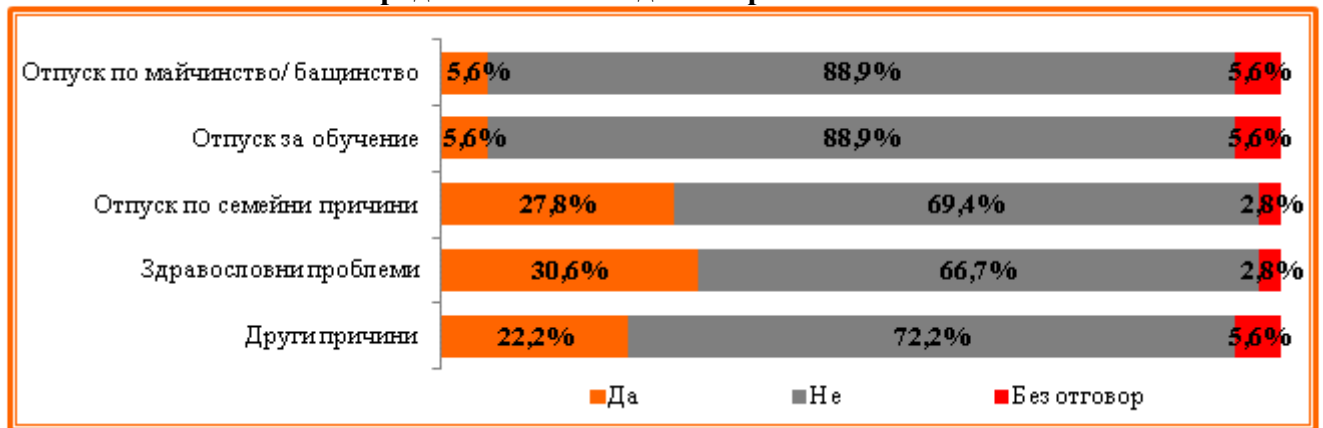
База: всички анкетирани служители и работници;

И в изследването на условията на труд на национално ниво прави впечатление масовото прилагане на гъвкави модели за ползване на годишния платен отпуса от работодателите, поради което може да се твърди, че гъвкавото ползване на годишния отпуса от заетите лица се превръща в една от устойчивите характеристики на полагането на труд в българската икономика като цяло.

Интересно е да се проследи какви са най-често причините за отсъствие от работа, извън регламентирания отпуса за почивка. Разпределението на отговорите на заетите в икономическата дейност показва, че най-често работниците отсъстват от работа поради здравословни проблеми или семейни причини. Отпуските с цел обучение, или грижа за дете (отпуса по майчинство/ бащинство) не са често разпространени в бранша.

ГРАФИКА 7. 12

През последните 12 месеца отсъствали ли сте от основната ви платена работа поради някоя от следните причини:

База: всички анкетирани служители и работници;

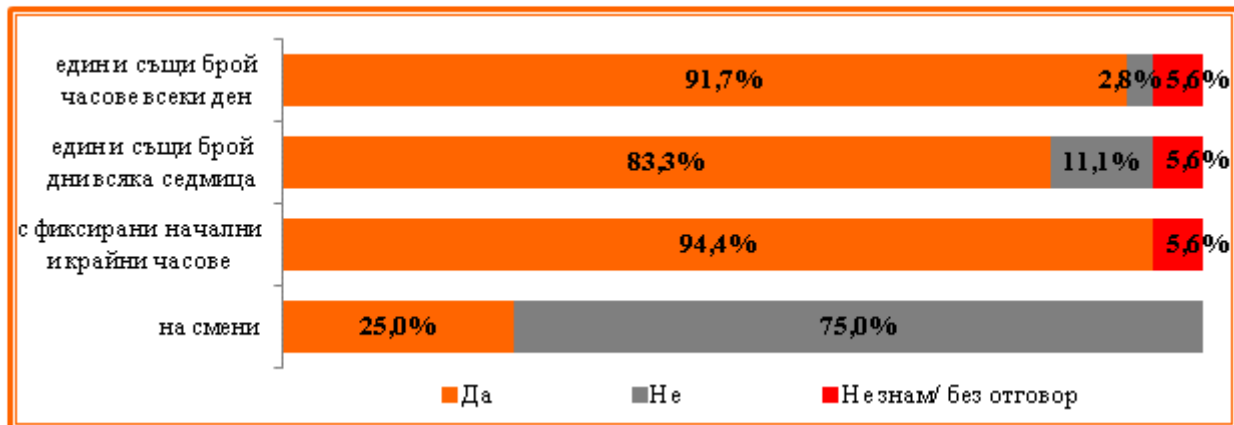
1.3.2. Разпределение на работното време

Въздействие върху безопасността и здравето при работа оказват не само продължителността и нестандартността на работното време, но и неговата организация и график, тоест разпределението на работното време. Това разпределение се влияе от особеностите на технологичния и производствен процес, от отрасловата специфика и конкретното естество на работата. Съществен е ефектът, който разпределението и организацията на работното време оказват върху организацията на времето извън работното място.

Разпределението е свързано с такива съществени измерения на работната среда като ритмичност, редовност, предвидимост на работното време, отработени и стабилни режими на работа. Случаи на нарушаване на ритмичността и графиците на работното време въздействат върху здравето, мотивацията и ефективността на труда посредством стреса, психическото и емоционалното натоварване, неизвестността, усещането за загуба на контрол и предвидимост. Гъвкавите режими на работа, включително работата на смени и нестандартните работни часове, са по-натоварващи в това отношение.

Заложените в изследването индикатори за измерване разпределението на работното време са „един и същ брой часове всеки ден“, „един и същ брой дни всяка седмица“ и „фиксиран начални и крайни часове“, „работа на смени“. Ето как изглежда числовото измерение на посочените индикатори за ИД „Производство на основни метали“.

ГРАФИКА 7. 13
Работите ли:

База: всички анкетираните служители и работници;

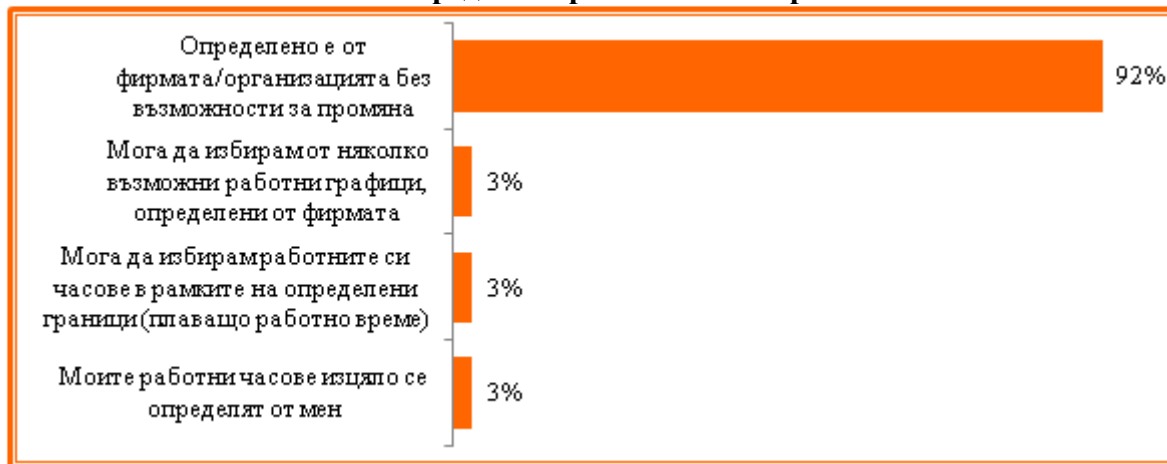
Групираните данни показват, че едва 3 на 100 от анкетираните работници и служители работят при „гъвкав“ работен режим и отговарят отрицателно на първите три изследвани индикатора – работят различен брой часове дневно както и различен брой дни седмично и трудовият им режим не е обвързан с конкретни начални и крайни часове.

Обратната тенденция – работен режим при един и същ брой часове дневно, еднакъв брой дни седмично и с фиксирано работно време – се наблюдава при 81 на 100 от участниците в проучването.

Сменният режим на работа е характерен за 1/4 от анкетираните служители в сектора. Най-често работещите на сменен режим заявяват, че работят в режим на редуващи се смени.

В преобладаващата част от металургичните предприятия (92%) работното време се определя от мениджмънта и не подлежи на промяна от страна на работещите. Подобен дял е регистриран и от националното изследване на предприятията от цялата икономика. Известна възможност за избор от страна на работещите на най-удобната за тях схема на работното време се предполага от наличието на варианти на работни графици, определени от фирмата, както и от допускането на плаващо работно време. Около 3% от работниците заявяват, че имат пълна свобода на избор и че работното им време изцяло се определят от тях самите.

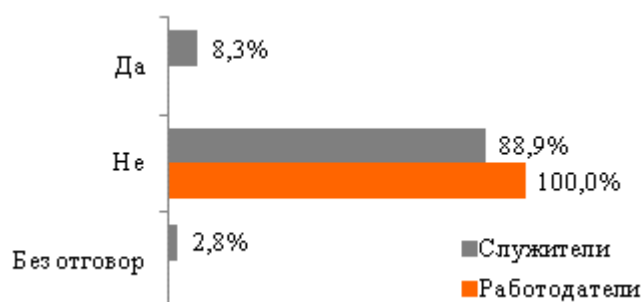
ГРАФИКА 7. 14
Как е определено работното Ви време?

База: всички анкетиранни служители и работници;

В преобладаващата част от изследваните фирми разпределението на работното време е стабилно и редовно, което е възможност за намаляване на стреса на работното място и по-добра организация в областта на баланса между работа и свободно време.

ГРАФИКА 7. 15
Често ли се променя схемата на работното време?

База: всички анкетиранни служители, работници и работодатели;

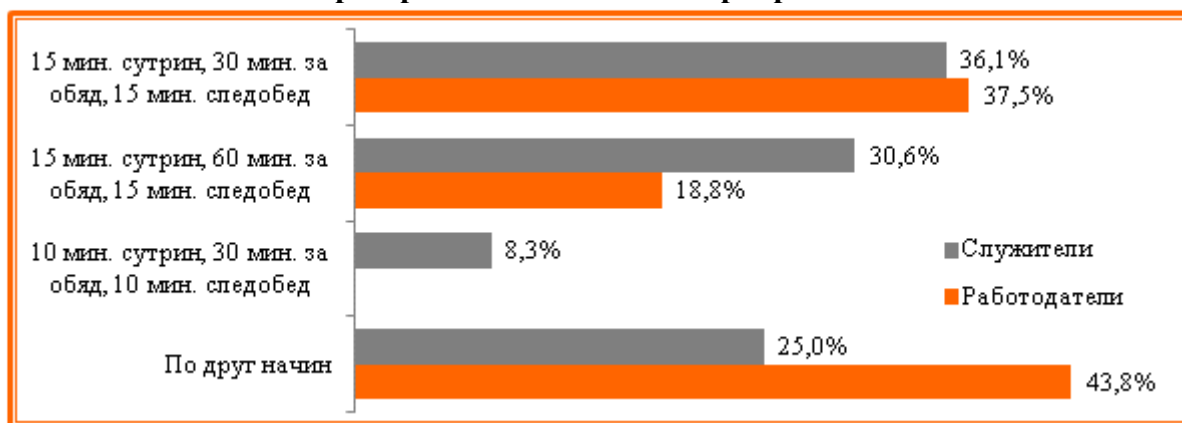
По отношение промяната в схемата на работното време има известно разминаване между оценките на работниците и на работодателите от бранша. Вероятно разликата се дължи от една страна на факта, че преценката за честота е субективна, но може да се тълкува и като неразбиране на понятието за стабилен и редовен график.

1.3.3. Режими на работа и почивка

На въпроса за разпределението на почивките в рамките на работния ден, служителите и работодателите също дават сравнително различни отговори. Това може да се тълкува като индикатор, че режимът на труд и почивка не е добре регламентиран в предприятията от бранша и не се спазва. Най-често почивките на заетите в икономическата дейност се разпределят по следния начин: по 15 минути сутрин и

следобед и 30 минути за обяд (общо 1 час за работния ден), или по 15 минути сутрин и следобед и 60 минути за обяд (общо 1,5 час за работния ден).

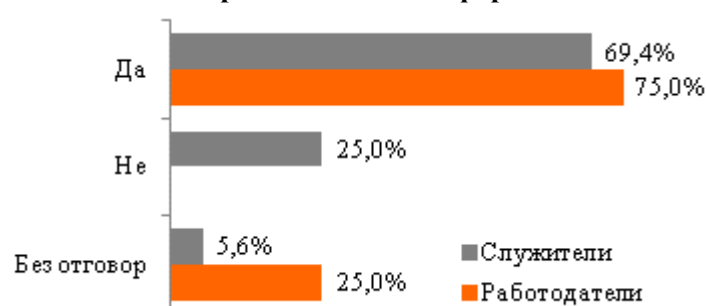
ГРАФИКА 7. 16
Как са разпределени почивките през работния ден?

База: всички анкетирувани служители, работници и работодатели;

Преобладаващата част от участвалите в настоящето изследване лица оценяват ползването на почивките през работния ден като пълноценно. Това е валидно както за работниците в бранша така и за заетите в националната икономика като цяло (съответно за 69,4% от металурзите и 79,4% за работниците в страната).

ГРАФИКА 7. 17
Ползват ли се пълноценно почивките през работния ден от работниците във фирмата?

База: всички анкетирувани служители, работници и работодатели;

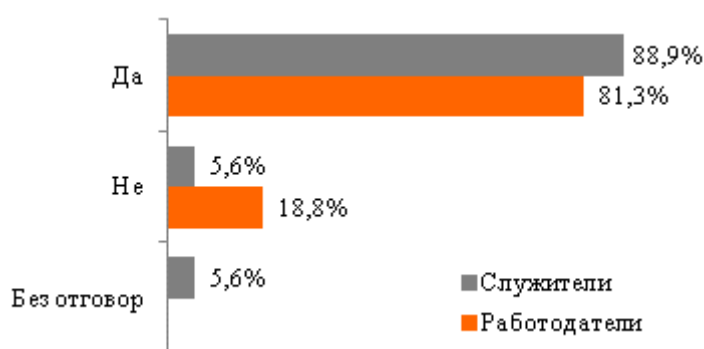
Нормално е почивките през работния ден да се свързват с „изключване“ от работното място за определено време и най-вероятно работодателите смятат, че при формално установен режим за почивки, което е тяхно задължение, работниците максимално и пълноценно се възползват от регламентирания почивки. Но очевидно за една част (1/4) от работниците работното време или не стига за изпълнение на задачите и те компенсират и наваксват в почивките, или имат друго свое виждане за пълноценна почивка.

1.3.4. Обособени кьтове за почивка

Наличието на специално обособени места за отдих се приема за фактор, спомагащ за по-пълноценната релаксация чрез възможността, която предлагат за временно отделяне от конкретното работно място и изключване от работния процес. Това е от съществено значение особено за работещите в специфични производства с технологичен цикъл и работна среда, утежнена с физически и ергономични рискове за БЗР.

Положителният отговор на работодателите и този на работниците за това дали има специално обособени места за почивка в предприятието се разминават с около 8 процентни пункта в полза на служителите – съответно 88,9% и 81,3%.

ГРАФИКА 7. 18
Във Вашата фирма има ли специално обособени места за отдих на работниците?

База: всички анкетирувани служители, работници и работодатели;

1.4. Рискове за здравето и безопасността на работещите

1.4.1. Физически рискове

Съществена част от рисковете в областта на БЗР е свързана с физически фактори на работната среда, които действат неблагоприятно върху човека: шум, прах, вредни химически вещества и изпарения, вибрации от работата на машини и инструменти, вредни облъчвания и др.

Заложените индикатори в настоящето изследване и получените оценки от респондентите въз основа на тях очертават следната панорама на физическите рискове на работната среда за здравето и безопасността на работниците:

ТАБЛИЦА 7.11

Изложен ли сте във Вашата работа на въздействието на:	През цялото време	Почти през цялото време	Около половината от времето	По-малко от половината от времето	Почти никога	Никога	Не мога да преценя	Общо
Вибрации от ръчни инструменти, машини и др.	2,8%	5,6%	11,1%	13,9%	33,3%	30,6%	2,8%	100,0%
Толкова силен шум, че ви се налага да говорите на висок глас на хората	2,8%	8,3%	16,7%	8,3%	38,9%	22,2%	2,8%	100,0%
Високи температури, заради които се потите дори когато не работите	5,6%	-	11,1%	16,7%	33,3%	30,6%	2,8%	100,0%
Ниски температури (на открито или закрито)	2,8%	-	5,6%	16,7%	41,7%	30,6%	2,8%	100,0%
Дишане на пушек, дим, прах	5,6%	11,1%	11,1%	11,1%	33,3%	25,0%	2,8%	100,0%
Дишане на изпарения като от разтворители или разреждатели	2,8%	-	-	16,7%	27,8%	50,0%	2,8%	100,0%
Боравене с химически продукти или вещества	-	5,6%	-	11,1%	16,7%	61,1%	5,6%	100,0%
Цигарен дим от други хора	-	-	-	5,6%	13,9%	77,8%	2,8%	100,0%
Повтарящи се операции и монотонна работа	-	-	-	11,1%	16,7%	61,1%	11,1%	100,0%
Облъчване с радиация като рентгенови лъчи, радиоактивно излъчване, искри от запояване, лазерни лъчи	-	-	-	-	-	94,4%	5,6%	100,0%
Боравене или пряк контакт с материали, които могат да причинят зарази, като отпадъци, телесни течности, лабораторни материали и др.	5,6%	5,6%	16,7%	19,4%	33,3%	16,7%	2,8%	100,0%

Като най-влиятелни върху здравето, от гледна точка на наетите лица, се очертават вдишването на дим и прах, шум и боравенето с материали – това са факторите, при

които най-голям дял заети са посочили отговори „през цялото време“, почти през цялото време“ и „около половината от времето“. Все пак регистрираните стойности по тези показатели не са особено високи – под 1/3 заявяват, че са подложени на тяхното влияние често.

Втората група фактори, която заетите в бранша дефинират като рискова включва: вибрациите от ръчни инструменти и високите температури. Тези резултати не са изненадващи имайки предвид спецификата на дейностите, които се извършват в икономическата дейност, както и фактът, че през голяма част от времето се работи с машини.

Работниците преценяват, че са най-слабо засегнати от следните физически рискове: облъчване с радиация (рентгенови лъчи, радиоактивно излъчване, искри от запояване, лазерни лъчи) и цигарен дим. Делът на отговорилите, че никога не са изложени на тези фактори съответно е 94% и 78%. Като прибавим и дела на отговорилите, че почти никога не са изложени на споменатите фактори, практически над 90 на 100 от работещите са извън обсега на действие на тези фактори.

За целите на анализа обединихме отговорите на работниците и служителите в 3 категории според честотата на излагане на факторите:

- ☐ висок риск (отговори „през цялото време“, „почти през цялото време“ и „около половината от времето“);
- ☐ умерен риск (отговори „по-малко от половината време“ и „почти никога“);
- ☐ без риск (отговор „никога“).

Оказва се, че преобладаващата част от работещите в бранша попадат в групите с умерен риск или без риск по почти всички изследвани индикатори, което може да се приеме като сравнително благоприятна тенденция. Все пак на факторите, идентифицирани като най-застрашаващи здравето на работниците следва да се обърне специално внимание.

Ето какво мислят и ръководителите на металургичните предприятия за рисковете, на които са изложени работещите в тях:

ТАБЛИЦА 7.12

Моля да оцените колко рискови са за Вашата фирма/ организация следните фактори:	Много рискови	Рискови	Нито рискови, нито нерискови	Малко рискови	Не е рискови	Без отговор	Общо
Микроклимат	-	18,8%	12,5%	31,3%	31,3%	6,3%	100,0%
Осветление	6,3%	12,5%	6,3%	31,3%	37,5%	6,3%	100,0%
Шум	18,8%	25,0%	12,5%	31,3%	6,3%	6,3%	100,0%
Вибрации	6,3%	6,3%	18,8%	37,5%	25,0%	6,3%	100,0%
Химични вещества	6,3%	25,0%	6,3%	25,0%	31,3%	6,3%	100,0%
Прах	6,3%	37,5%	-	31,3%	18,8%	6,3%	100,0%
Нейонизиращи лъчения	-	-	-		87,5%	12,5%	100,0%
Йонизиращи лъчения	-	-	-	12,5%	75,0%	12,5%	100,0%
Физическо натоварване/ ръчна работа с тежести	-	18,8%	12,5%	50,0%	12,5%	6,3%	100,0%
Нервно психично натоварване	6,3%	31,3%	-	43,8%	12,5%	6,3%	100,0%
Сензорно натоварване (зрително, слухово)	6,3%	31,3%	6,3%	37,5%	12,5%	6,3%	100,0%
Принудителна работна поза (правостояща/ седяща и др.)	12,5%	18,8%	12,5%	37,5%	12,5%	6,3%	100,0%
Опасност от травматични увреждания	6,3%	37,5%	6,3%	43,8%	-	6,3%	100,0%

База: всички работодатели; данните се четат по ред.

Според работодателите, най-рискова за здравето на работещите е опасността от шум, прах и травматични увреждания – 44% от работодателите изразяват притеснения по тези показатели и ги определят като много рискови, или рискови. Нервното психично натоварване, както и сензорното натоварване също са сред най-опасните за здравето на заетите в бранша – посочени от 38% от ръководителите. Към групата на най-застрашаващите здравето на работниците фактори може да се прибавят и химичните вещества, както и принудителната работна поза - оценени като рискови от 31% от работодателите.

Факторите на средата, които работниците и служителите определят като фактори с най-често влияние върху здравето им, според ръководителите попадат в групата с най-висок риск. Това са шумът и прахът.

Най-малък риск (от изследваните показатели) за представителите на бранша крият нейонизиращите и йонизиращите лъчения. Тези индикатори са с най-ниски дялове на посочване като рискови и най-висок дял на посочване като нерискови.

1.4.2. Ергономични рискове (ръчна работа с тежести; работа при болезнени пози, повтаряща се и монотонна работа)

Ергономичните фактори са характеристика на работната среда касаеща спецификите на извършване на работните операции, в това число и на дизайна на работната среда и конкретното работно място и пригаждането им към човека като физическо, психическо и социално същество. Тяхното въздействие има преди всичко психосоциален характер и съответно се отразява върху здравето, самочувствието, мотивацията и чувството за удовлетвореност от работата и работната среда.

Следващата таблица дава представа за състоянието на работната среда и доколко тя включва определени ергономични фактори, според субективната преценка на респондентите-работници:

ТАБЛИЦА 7.13

Включва ли Вашата основна платена работа:	През цялото време	Почти през цялото време	Около половината време	По-малко от половината време	Почти никога	Никога	Не мога да преценя	Общо
Болезнени или изморителни функции	5,6%	-	5,6%	27,8%	30,6%	27,8%	2,8%	100,0%
Носене/ придвижване на тежки товари	-	2,8%	5,6%	13,9%	22,2%	52,8%	2,8%	100,0%
Стоене прав или въртене	2,8%	22,2%	19,4%	19,4%	13,9%	22,2%	-	100,0%
Повтарящи се движения с ръцете	11,1%	25,0%	8,3%	13,9%	16,7%	22,2%	2,8%	100,0%
Работа в сградата на фирмата/ организацията	47,2%	25,0%	13,9%	5,6%	5,6%	2,8%	-	100,0%
Работа на място, различно от дома или офиса	-	2,8%	8,3%	-	5,6%	80,6%	2,8%	100,0%
Носене на предпазни дрехи или екипировка	41,7%	19,4%	2,8%	2,8%	11,1%	19,4%	2,8%	100,0%

База: всички анкетиранни работници и служители; данните се четат по ред.

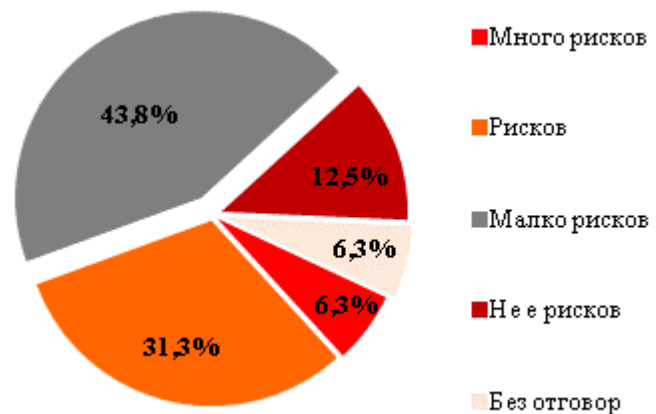
Ергономичните рискове на работната среда в икономическа дейност „Производство на основни метали“ включват най-вече повтарящи се дейности с ръцете и стоене прав или въртене. Най-рядко заетите в сектора са подложени на необходимостта да повдигат или придвижват хора, както и да работят на места, различни от офиса/ сградата на организацията.

Като положителен аспект на управлението на рисковете, свързани с работната среда може да се отчете, че преобладаващата част от заетите в бранша носят предпазни дрехи или екипировка през цялото или почти през цялото време (61%), както и че работят основно в сградата на фирмата, при контролирани условия (72%).

1.4.3. Стресът на работното място

В рамките на изследването е включен един пряк индикатор за установяване на нервно психологическото натоварване като потенциален риск за безопасността и здравето при работа. Директното изследване на оценките на работодателите за нивата на нервно психологическото натоварване показва, че 6% от работодателите преценяват работата в сектора като високо рискова, а други 31% - като рискова за психичното здраве на работещите. Тази преценка донякъде съвпада и с мнението на наетите лица 36% от които отговарят, че при полагането на труд изпитват стрес, което се отразява пряко върху здравето им.

ГРАФИКА 7. 19
Моля да оцените колко рисков са за Вашата фирма е факторът нервно психично натоварване:

База: всички анкетиранни работодатели

1.5. Осигуряване на работно и униформено облекло и лични предпазни средства (ЛПС)

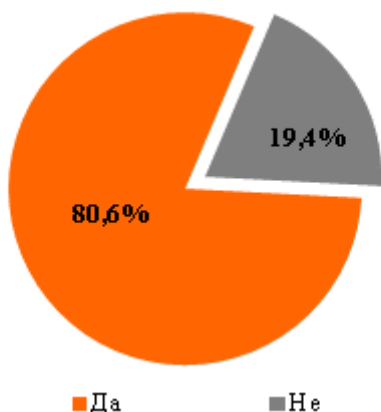
Неблагоприятното въздействие на рисковите фактори на работната среда (особено физическите), може да се ограничи или изцяло да се елиминира посредством предпазни средства - специалното работно облекло и ЛПС. Очаква се там, където работната среда включва такива рискове, носенето на предпазни и специални работни дрехи, както и ЛПС да е задължително и да подлежи на контрол и санкции. Наред със задължението на работодателя да осигурява необходимите предпазни облекла и ЛПС, както и контрол за употребата им, ефективността на превенцията в тази област зависи от личната отговорност на работещите, степента на осъзнатост за въздействията на рисковете върху безопасността и здравето, изградените навици.

Националното изследване на условията на труд в България (2012) идентифицира сектор „Преработваща промишленост“ като сектор, в който спецификата на работата налага употребата на специални работни предпазни дрехи или екипировка почти през цялото време. Тъй като голяма част от дейностите, характерни за сектора крият рискове за

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект BG051PO001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

здравето и живота на работещите, въпросът за наличието и употребата на предпазни средства е особено уместен.

ГРАФИКА 7. 20
За работата Ви във фирмата необходими
ли са лични предпазни средства?
(база: всички анкетирани служители)

80 на 100 от заетите в икономическа дейност „Производство на основни метали“ са на мнение, че работата им изисква използването на лични предпазни средства и всички от тях (100%) твърдят, че в действителност тази необходимост е удовлетворена от предприятията, които са ги наели.

В групата на работодателите се регистрират по-различни резултати. 94% от тях са на мнение, че на заетите във фирмата са необходими лични предпазни средства, както и че те са осигурени от предприятието.

Вероятно разминаванията по отношение оценката на необходимостта от ЛПС произтича от факта, че работниците, чиито длъжности не предполагат ползването на ЛПС не отчитат факта, че такива са необходими на колегите им, докато ръководителите имат по общ поглед върху нуждите на всички свои служители.

Данните от двете изследвани групи сочат, че на практика във всички фирми, в които има необходимост от ЛПС, такива са осигурени. Очевидно работодателите спазват стриктно разпоредбите на закони, правилници и инструкции относно БЗР. Според законодателството на ЕС работодателят носи отговорност за всеки елемент на работната среда, свързан със здравето и безопасността, в това число за всички физически и психосоциални фактори. Осигуряването на средства за лична безопасност е минималното, което са длъжни да направят.

Въпросът за това дали работещите биват обучавани за употребата на личните предпазни средства разкрива следните резултати: 100% от групата на работниците, чиято работа изисква употребата на ЛПС заявяват, че са преминали фирмен инструктаж за правилното им използване. Отговорите на работодателите, които осигуряват на служителите си фирмени ЛПС, потвърждават мнението на работниците – 100% от заявите, че в предприятията им е необходимо ползването на ЛПС твърдят, обучението за ползването на ЛПС е задължителен елемент от инструктажа за безопасност.

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1.
от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“,
финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

По отношение на работното и на униформеното облекло проучването в сектора разкрива следните резултати: делът на работодателите, които твърдят, че на работещите във фирмата им е нужно специално работно облекло са 88% и всички (100%) заявяват, че осигуряват такова облекло на практика. Отговорите на работниците са малко по-различни.

ТАБЛИЦА 7.14

За работата Ви във фирмата необходимо ли е:	Да	Не	Без отговор	Общо
специално работно облекло	72,2%	27,8%	-	100,0%
униформено облекло	13,9%	61,1%	25,0%	100,0%

База: всички анкетирани работници и служители; данните се четат по ред.

ТАБЛИЦА 7.15

Осигуряват ли Ви от фирмата безплатно:	Да	Не	Не знам	Без отговор	Общо
специално работно облекло	77,8%	19,4%	2,8%	-	100,0%
униформено облекло	16,7%	61,6%	-	22,2%	100,0%

База: всички анкетирани работници и служители; данните се четат по ред.

Ако разгледаме тези индикатори във връзка един с друг се получава следната картина:

ТАБЛИЦА 7.16

За работата Ви във фирмата необходимо ли е специално работно облекло?	Осигуряват ли Ви от фирмата безплатно специално работно облекло?			
	Да	Не	Не знам	Общо
Да	72,2%	-	-	72,2%
Не	5,6%	19,4%	2,8%	27,8%
Общо	77,8%	19,4%	2,8%	100,0%

База: работници и служители, които са дали отговор и на двата въпроса

Около 81% от фирмите в бранша използват и предупредителни знаци и сигнали като средство за превенция и защита от рискови фактори в областта на БЗР, а според мнението на работодателите в 88% от предприятията са осигурени и средства за системен лабораторен контрол на факторите на работната среда и електрообезопасяването. По този показател проучването на условията на труд в страната регистрира по-ниски дялове за националната икономика – 78%.

1.6. Медицинско обслужване, включително предварителни и периодични медицински прегледи

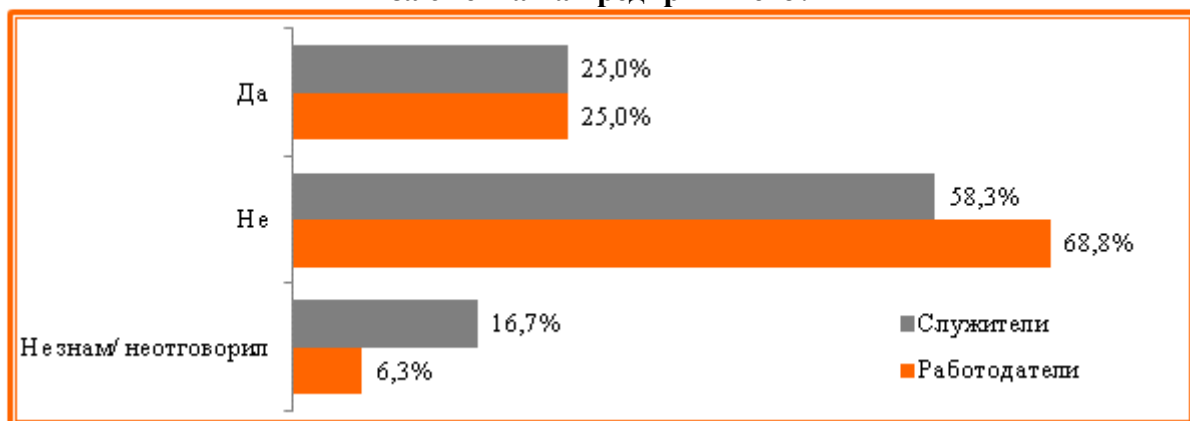
Медицинското обслужване в предприятията като отговорност и услуга, поемани работодателя, е изследвано посредством няколко индикатора - наличие на медицински център или пункт в предприятието; осигуряване от страна на работодателя на профилактични и периодични медицински прегледи; допълнително здравно осигуряване за негова сметка.

Задължителни медицински профилактични прегледи на работещите се извършват в над 86% от предприятията в икономическа дейност „Производство на основни метали“. Делът, регистриран в групата на работодателите по този показател е малко по-висок – 94%. Все пак разминаването не е съществено, още повече че 6% от наетите се затрудняват да дадат положителен или отрицателен отговор на въпроса, тоест не са наясно.

Въпросът за допълнителното здравно осигуряване, предоставяно от работодателя стои по доста по-различен начин. Регистрираните дялове са в пъти по-ниски, от тези за осигуряването на задължителни прегледи. Освен това регистрираме висок дял на служители, които не знаят дали фирмата им плаща допълнителни здравни осигуровки за нейна сметка. Вероятно това са хора, които не са се интересували от темата и реално нямат представа как е уреден въпросът.

ГРАФИКА 7. 21

Наетите във фирмата служители получават ли допълнително здравно осигуряване за сметка на предприятието?

(база: всички анкетирани работници, служители и работодатели)

На национално ниво делът на работниците, които потвърждават, че през последните 12 месеца работодателят им е организирал профилактични прегледи за тях (56,5%) е двойно по-голям, в сравнение с дела на далите положителен отговор на въпроса за

предоставянето на допълнително здравно осигуряване за сметка на работодателя (29,6%).

На база на така получените данни може да се заключи, че работодателите в по-голямата си част, изпълняват нормативните изисквания, свързани с БЗР, но усилията им са насочени основно към покриване на минималните изисквания. Също така, по-голяма информираност за възможностите за допълнително здравно осигуряване би била от полза за заетите в икономическата дейност.

По отношение наличието на здравен пункт или медицински център и тяхното оборудване, в предприятията от бранша се забелязват много сериозни разминавания в отговорите на двете целеви групи. 44% от работниците в икономическата дейност съобщават, че във фирмата, в която работят, има медицински център или здравен пункт. В същото време едва 25% от работодателите отговарят положително на същия въпрос. Можем да предположим, че е възможно разминаване в тълкуването на въпроса сред двете групи.

По отношение на оборудването на медицинските центрове, там, където ги има, ситуацията не е много благоприятна. Основно фирмите разполагат с медикаменти и на второ място (в доста по-малко случаи) с медицинска сестра.

ТАБЛИЦА 7.17

Във фирмата, където е основната ви платена работа има ли:	Работници			Работодатели	
	Да	Не	Не знам/ неотговорил	Да	Не
здравен пункт/ медицински център	44,4%	52,8%	2,8%	25,0%	75,0%
общо практикуващ лекар	27,8%	69,4%	2,8%	18,8%	81,3%
медицинска сестра	33,3%	63,9%	2,8%	25,0%	75,0%
стоматолог	25,0%	72,2%	2,8%	18,8%	81,3%
фелдшер	8,3%	88,9%	2,8%	-	100,0%
медикаменти	72,2%	25,0%	2,8%	93,8%	6,3%

База: всички анкетирувани; данните се четат по ред

Данните красноречиво говорят, че би било от полза за предприятията от бранша да подобрят достъпа до медицински услуги на работното място.

1.7. Използване на информационните технологии в работата

Представа за наситеността на основната работа на наетите с компютри и базирани на тях информационни средства и канали за общуване получаваме от отговорите на работниците за това в каква степен компютъризацията е част от основната им работа. Последните изследвания констатираят следните нива на компютъризация на труда в икономическа дейност „Производство на основни метали“ и в страната като цяло:

ТАБЛИЦА 7.18

Във фирмата, където е основната ви платена работа има ли:	работа от вкъщи чрез поддържане на връзка с офиса посредством компютър и интернет		работа с компютри: PCs, мрежа, електронно-изчислителни машини		използване на интернет/ електронна поща за служебни цели	
	Произв. на осн. метали	Национално ниво	Произв. на осн. метали	Национално ниво	Произв. на осн. метали	Национално ниво
През цялото време	-	N/A	25,0%	25,6%	16,7%	22,2%
Почти през цялото време	-	N/A	13,9%	16,1%	11,1%	16,0%
Около половината от времето	2,8%	N/A	8,3%	5,7%	11,1%	4,6%
По-малко от половината от времето	2,8%	N/A	16,7%	10,2%	16,7%	11,4%
Почти никога	22,2%	N/A	2,8%	10,2%	8,3%	10,1%
Никога	72,2%	N/A	33,3%	31,4%	36,1%	34,7%
Не мога да преценя	-	N/A	-	0,8%	-	1,0%
Общо	100,0%	N/A	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

База: всички анкетиранни работници и служители; данните се четат по колона.

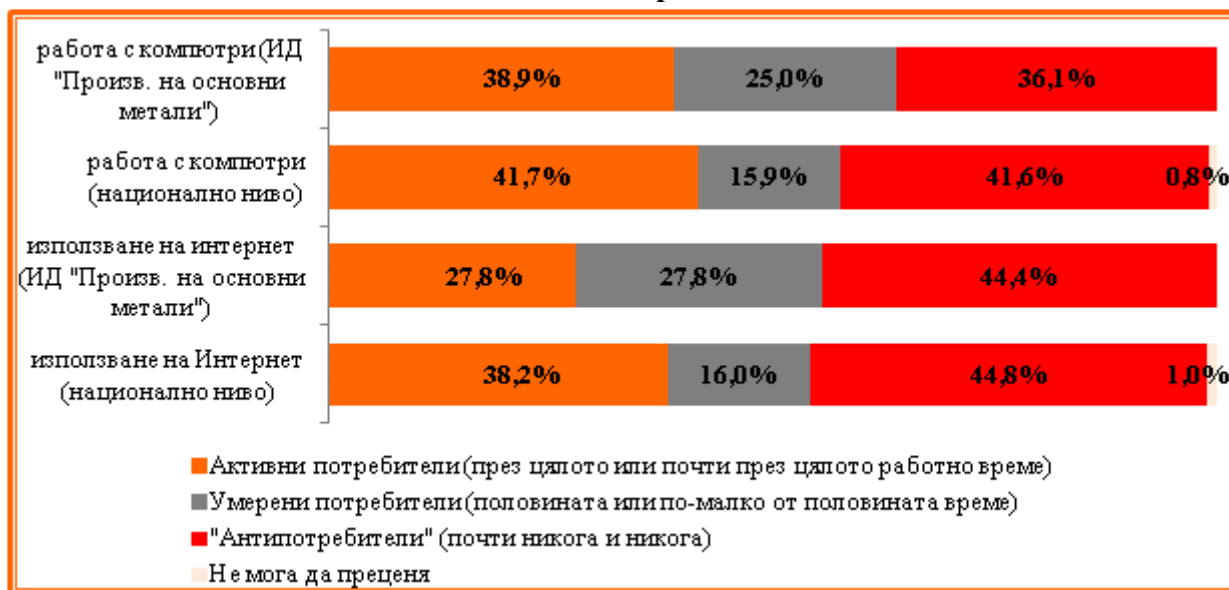
Дяловете, регистрирани в бранша, са близки до средните за страната нива. Макар специфичните за металургичната индустрия дейности да предполагат повече работа в сградата на фирмата или офиса, те не са дотолкова обвързани с работа на бюро и компютърът не е основно оръдие на труда. 1/4 от заетите в сектора работят на компютър през цялото време, а 17% са постоянно свързани с Интернет. Ако към тази група добавим и служителите, посочили отговор „почти през цялото време“, се оказва, че около 1/3 от служителите и работниците в предприятията, произвеждащи основни метали са **интензивно ползващи** информационно-комуникационни технологии в работата си.

Умерените ползватели на компютърни технологии и Интернет в бранша (около половината и по-малко време) са съответно 25% и 28%.

Около 1/3 от заетите в бранша никога не ползват компютри или електронноизчислителни машини в своята работа и малко по-висок дял (36%) заявяват, че работата им не предполага ползването на Интернет и електронна поща.

Ако дефинираме групата на „антипотребителите“ на ИКТ на работното място като лица, които не ползват компютър или интернет никога, или почти никога, се оказва, че тази група също съставлява значителен дял от служителите. По отношение ползването на компютър групата на антипотребителите почти се равнява на групата на активните ползватели, докато хората в бранша, които не ползват Интернет надвишават активните потребители с около 17 процентни пункта.

ГРАФИКА 7. 22
Степен на използване на ИКТ в работата на наетите лица

База: всички анкетирани работници и служители;

Възрастта и образованието са сериозни предпоставки за превръщането на компютъра в перманентен елемент от работната среда на съвременния човек. Лицата в по-ниските възрастови групи и с по-високо образование по-често имат работа с компютър през по-голямата част от работното време. По-високото образование е ресурс за заемане на позиции и извършване на дейности, изискващи работа с компютри.

1.8. Работа с външни за предприятието лица

Работата с външни за предприятието или фирмата лица като клиенти, пътници, ученици и т.н. е един от възможните фактори за силен стрес на работното място. Тук този индикатор е изследван от гледна точка на това, че оказва влияние върху темповете на работа и интензивността на трудовия процес на заетите.

ТАБЛИЦА 7.19

Включва ли Вашата основна работа работа директно с външни за предприятието лица като напр. клиенти, пътници и др.?	ИД „Производство на основни метали“	Национално ниво
През цялото време	2,8%	15,2%
Почти през цялото време	2,8%	9,4%
Около половината от времето	13,9%	7,7%
По-малко от половината от времето	11,1%	9,1%
Почти никога	22,2%	15,6%
Никога	47,2%	41,6%
Не мога да преценя	-	1,4%
Общо	100,0%	100,0%

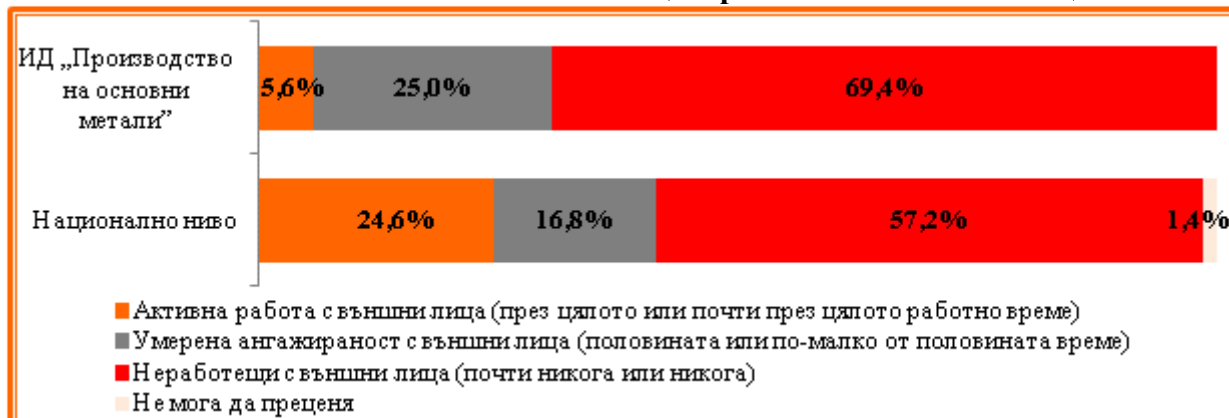
База: всички анкетирувани служители; данните се четат по колона.

Резултатите от проучването показват, че с работа директно с хора, които не са служители на фирмата, са активно ангажирани около 6% от изследваните работници в икономическата дейност и 25% от наетите в страната като цяло (посочили отговори през цялото или почти през цялото време). Умерен досег (около половината или по-малко време) с външни лица имат съответно 25% и 17% от заетите в сектора и в страната. Тоест частично или изцяло ангажирани с работа с външни за фирмата лица са ангажирани около 30 на 100 от заетите в производството на метали и около 40 на 100 от заетите в страната лица. Това означава, че намесата и влиянието на външни лица, в работата на металургичните предприятия е по-скоро непопулярна практика.

Най-висок е делът на работниците и служителите, които имат никакъв или спорадичен контакт с външни посетители. Работещи без никакви контакти с външни лица са 47% от заетите в икономическата дейност и 42% от работещите в страната общо.

ГРАФИКА 7. 23

Степен на включване на външни лица в работата на наетите лица

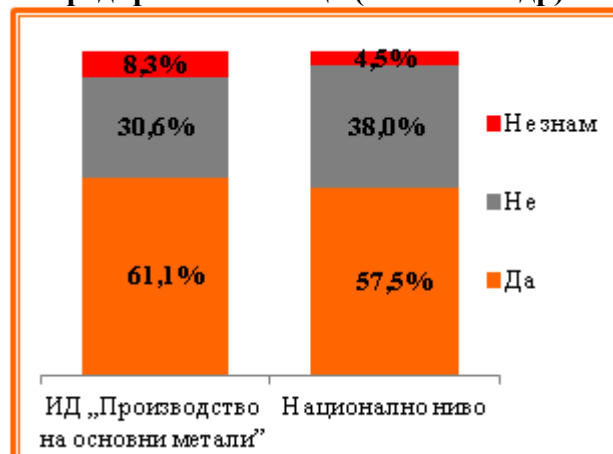
База: всички анкетирувани работници и служители;

По какъв начин работата с външни за фирмата лица и исканията на клиенти, пътници и т.н. оказват влияние върху темповете на работа на заетите? Над половината анкетирувани служители и работници на браншово и на национално ниво заявяват, че темповете на тяхната работа зависят от преките искания на външни лица.

Въпреки регистрираните ниски дялове на работници и служители в бранша, които интензивно работят с външни за предприятието лица очевидно се наблюдава силна зависимост на интензивността на трудовия процес от исканията на външни за фирмата лица.

ГРАФИКА 7. 24

Като цяло темпото на Вашата работа зависи ли от преки искания от външни за предприятието лица (клиенти и др)?

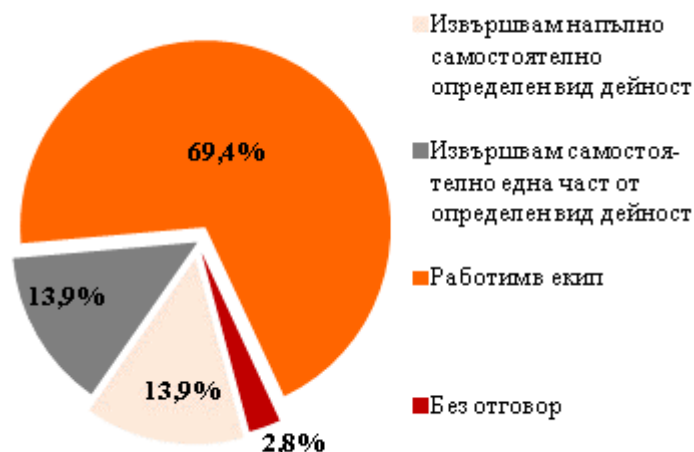

База: всички анкетирувани работници и служители;

1.9. Самостоятелност и контрол при изпълнение на основните трудови задължения

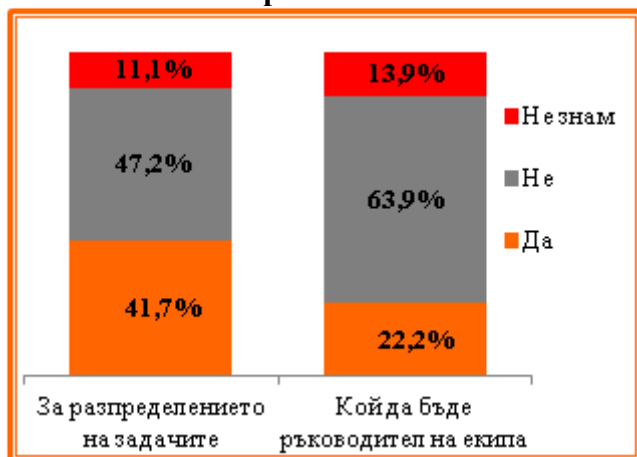
На въпроса доколко извършваните дейности зависят от един човек, или се работи в екип, респондентите от групата на наетите свидетелства, че най-често задачите и отговорностите са споделени и се вършат колективно (69%). Еднакъв е делът на посочилите, че отделните етапи на дадена дейност се извършват самостоятелно, но дейността в цялост е резултат от усилията на повече хора с дела на респондентите, които изпълняват задачите си напълно самостоятелно от край до край.

ГРАФИКА 7. 25
Как бихте описали Вашите непосредствени трудови ангажименти – като извършване на цялостна самостоятелна дейност или като част от работа в екип?

База: всички анкетирувани работници и служители;

ГРАФИКА 7. 26
Ако Вашата работа включва работа в екип, членовете на екипа сами ли взимат решение:

База: всички анкетирувани работници;

И при екипната работата се наблюдава сравнително висока степен на свобода на избор относно разпределението на задачите вътре в екипа: около 40 на 100 от анкетираните служители и работници заявяват, че членовете на екипа сами взимат решение кой какво трябва да свърши. По-ограничени са работещите по отношение възможностите сами да избират кой да е ръководител на екипа. Едва в 22% от случаите се забелязва такава тенденция, докато обратният вариант – определяне на ръководител на групата „отгоре“ е практика в 64% от случаите.

Самостоятелността и контролът при изпълнението на основните трудови задължения, или степента, до която работниците могат да решават по своя преценка как да извършват работата си, като елемент от цялостната организация на работния процес, са

изследвани чрез комплекс от основни индикатори, включващ: възможност за избор на реда на изпълнение на задачите в процеса на работа; възможност за избор на методите на работа; възможност за избор на темпото на работния процес; и възможност за избор на размера на извършваната работа.

Сред основните индикатори, характеризиращи самостоятелността и контрола при изпълнението на основните трудови задължения, прави впечатление, че възможност за най-голяма самостоятелност са заявили работниците и служителите при определяне на темповете на работа и реда на изпълнение на задачите – 61% от тях твърдят, че могат самостоятелно да избират и променят тези характеристики на работния си процес. Близко 2 пъти по-малко служители и работници (36%) за смятат, че разполагат със самостоятелност при определяне методите на работа, срещу 58%, които не разполагат с такава свобода. На последно място се нарежда възможността работещите да влияят върху размера на извършваната работа – 28% (на 67% не им е предоставен такъв избор).

Като цяло, класацията, която правят работодателите, е много сходна с тази на наетите, само дяловете се различават донякъде. Погледнати общо, оценките на работодателите също изразяват усещането, че персоналът им има някаква свобода и възможност за избор при изпълнение на задачите, но в по-ниска степен, от това, което изразяват работещите.

ТАБЛИЦА 7.20

Във фирмата, където е основната ви платена работа има ли:	Работници			Работодатели	
	Да	Не	Не знам/	Да	Не
Ред на изпълнението на задачите	61,1%	38,9%	-	43,8%	56,3%
Методите на работа	36,1%	58,3%	5,6%	37,5%	62,5%
Темпото на Вашата работа	61,1%	36,1%	2,8%	37,5%	62,5%
Размера на Вашата работа	27,8%	66,7%	5,6%	25,0%	75,0%

База: всички анкетирани; данните се четат по ред

Като допълнителни индикатори, отразяващи степента на самостоятелност и контрол при изпълнението на трудовите задължения, са анализирани още няколко по-конкретни аспекта на изпълнение на трудовите задължения. Ето как работниците и служителите в бранша оценяват основните характеристики и специфика на извършваната работа, които създават предпоставки или обратното, ограничават възможността за самостоятелност и контрол при изпълнението на трудовите задължения:

ТАБЛИЦА 7.21

Моля, преценете доколко следващите твърдения описват Вашата работна атмосфера:	Почти винаги	Често	Понякога	Рядко	Почти никога	Не мога да преценя	Общо
Ако поискате, можете да получите помощ от колегите си	50,0%	41,7%	5,6%	2,8%	-	-	100,0%
Можете да получите помощ от вашите началници/ шефове, ако поискате такава	50,0%	30,6%	8,3%	2,8%	5,6%	2,8%	100,0%
Ако поискате, можете да получите външна помощ	11,1%	8,3%	30,6%	27,8%	8,3%	13,9%	100,0%
Можете да влияете върху избора на хората, с които работите заедно	27,8%	5,6%	16,7%	13,9%	27,8%	8,3%	100,0%
Можете да си почивате, когато поискате	5,6%	2,8%	5,6%	36,1%	38,9%	11,1%	100,0%
Имате достатъчно време, за да си свършите работата	52,8%	16,7%	11,1%	11,1%	-	8,3%	100,0%
Свободен сте да решавате кога да си вземете отпуск или свободни дни	27,8%	25,0%	22,2%	11,1%	8,3%	5,6%	100,0%
В работата си имате възможност да се занимавате с това, в което сте най-добър	36,1%	25,0%	27,8%	-	-	11,1%	100,0%
Вашата работа ви дава усещането за добре свършена работа	41,7%	36,1%	13,9%	-	-	8,3%	100,0%
Можете да прилагате ваши собствени идеи в работата си	19,4%	30,6%	30,6%	11,1%	-	8,3%	100,0%
Имате усещането, че вършите полезна работа	47,2%	44,4%	2,8%	-	-	5,6%	100,0%
Намирате работата си за изискваща влагане на интелект	47,2%	25,0%	19,4%	-	-	8,3%	100,0%
Намирате своята работа, изискваща влагането на емоции	-	8,3%	25,0%	27,8%	27,8%	11,1%	100,0%

База: всички анкетиранни работници и служители; данните се четат по ред.

Данните показват, че има група показатели, които се проявяват постоянно или често (отговори „почти винаги” и „често”), около които се обединяват над 2/3 от служителите и работниците в сектора. Това са:

- ☐ Ако поискам, мога да получа помощ от колегите си (92%);
- ☐ Имам усещането, че върша полезна работа (92%);
- ☐ Мога да получа помощ от моите началници/ шефове, ако поискам такава (81%);
- ☐ Моята работа ми дава усещането за добре свършена работа (78%);
- ☐ Намирам работата си за изискваща влагане на интелект (72%);
- ☐ Имам достатъчно време, за да си свърша работата (69%).

Има обаче и фактори, които се проявяват рядко и върху тях следва да се работи допълнително, тъй като те имат влияние върху цялостното усещане и удовлетвореност от работната атмосфера и среда. Тези фактори са:

- ☐ Мога да си почивам, когато поискам (8%);
- ☐ Намирам своята работа, изискваща влягането на емоции (8%);
- ☐ Ако поискам, мога да получа външна помощ (19%);
- ☐ Мога да влияя върху избора на хората, с които работя заедно (33%).

Мнението на работодателите по същите индикатори разкрива горе долу същите тенденции, но дяловете се различават. Числовото измерение е следното:

ТАБЛИЦА 7.22

Моля, посочете доколко следващите твърдения описват работната атмосферата във Вашата фирма/ организация	Почти винаги	Често	Понякога	Рядко	Почти никога	Не мога да преценя	Общо
Всеки може да получи помощ от колегите си, ако поиска такава	62,5%	37,5%	-	-	-	-	100,0%
Всеки зает може да получи помощ от началници/ шефове, ако поиска такава	87,5%	12,5%	-	-	-	-	100,0%
Всеки може да получи външна помощ, ако поиска такава	18,8%	18,8%	37,5%	12,5%	12,5%	-	100,0%
Всеки може да влияе върху избора на хората, с които работи заедно	-	12,5%	56,3%	12,5%	18,8%	-	100,0%
Всеки може да си почива, когато поиска	12,5%	6,3%	12,5%	18,8%	43,8%	6,3%	100,0%
Всеки има достатъчно време, за да си свърши работата	68,8%	31,3%	-	-	-	-	100,0%
Заетите са свободни да решават кога да си вземат отпуск или свободни дни	43,8%	43,8%	12,5%	-	-	-	100,0%
В работата си всеки се занимава с това, в което е най-добър	50,0%	43,8%	6,3%	-	-	-	100,0%
Заетите имат усещането за добре свършена работа	25,0%	68,8%	-	-	-	6,3%	100,0%
Заетите могат да прилагат собствени идеи в работата си	18,8%	43,8%	18,8%	6,3%	6,3%	6,3%	100,0%
Заетите имат усещането, че вършат полезна работа	37,5%	56,3%	6,3%	-	-	-	100,0%
Заетите намират работата си за изискваща влягане на интелект	31,3%	50,0%	12,5%	-	-	6,3%	100,0%
Заетите намират своята работа, изискваща влягането на емоции	-	6,3%	37,5%	25,0%	18,8%	12,5%	100,0%

База: всички анкетирани работодатели; данните се четат по ред.

100% от работодателите заявяват, че в тяхното предприятие следните фактори се наблюдават редовно (отговори „почти винаги” и „често”): всеки може да получи помощ

от колегите си, или от началници/ шефове, ако поиска такава, както и всеки има достатъчно време, за да си свърши работата.

С много висок процент на посочване от страна на работодателите са и твърденията:

- ☐ В работата си всеки се занимава с това, в което е най-добър (94%);
- ☐ Заетите имат усещането за добре свършена работа (94%);
- ☐ Заетите имат усещането, че вършат полезна работа (94%).

Стойностите, регистрирани при работодателите по тези показатели като цяло са по-високи от тези, в групата на работниците и служителите. Това разминаване в оценките може да се дължи на известно надценяване на реалната ситуация от страна на работодателите.

Отчитаме съвпадение в класацията на двете групи и при показателите с най-ниско проявление като тук също има разминаване в дяловете на посочилите съответните отговори, в полза на работодателите:

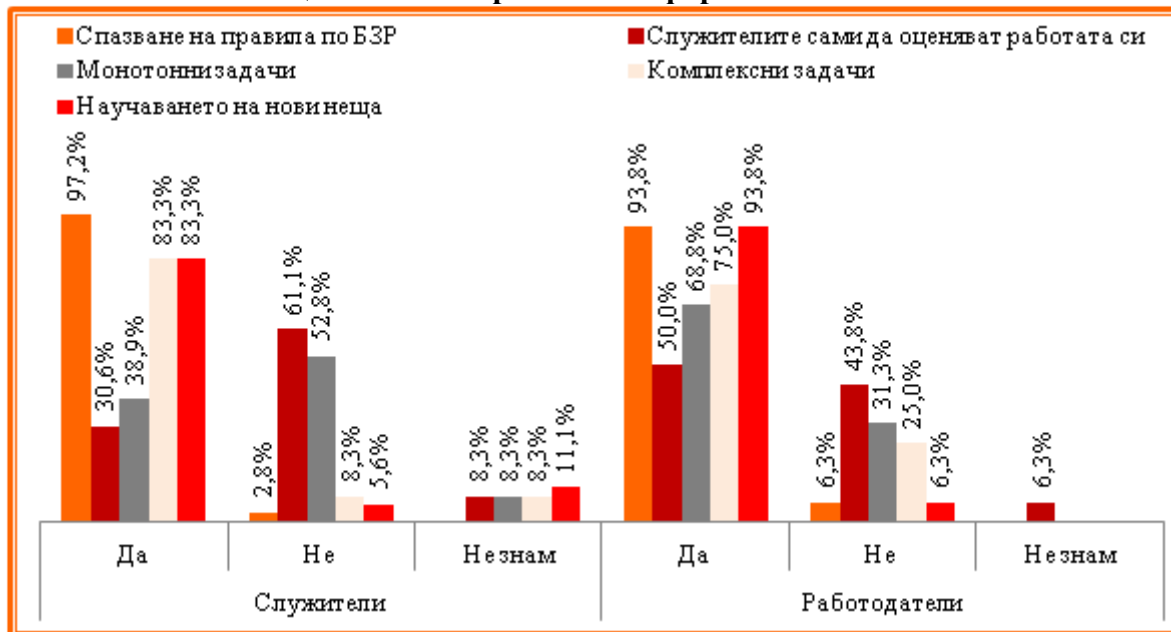
- ☐ Заетите намират своята работа, изискваща влягането на емоции (6%);
- ☐ Всеки може да влияе върху избора на хората, с които работи заедно (13%);
- ☐ Всеки може да си почива, когато поиска (19%);
- ☐ Всеки може да получи външна помощ, ако поиска такава (38%).

Тези резултати свидетелстват за сравнително висока автономност при изпълнение на служебните задължения, както и че работната организация по-скоро стимулира заетите да работят продуктивно и да се чувстват полезни.

Други характеристики на работата, които създават предпоставки или обратното, ограничават възможността за самостоятелност и контрол при изпълнението на трудовите задължения са анализирани чрез подиндикаторите: необходимост от спазване на точни стандарти по здраве и безопасност в процеса на работа; изпълнение на монотонни задачи; изпълнение на комплексни задачи; възможност всеки сам да оценява качеството на работата си; възможност за научаване на нови неща в процеса на работа. От графиката е видно, че при двете изследвани съвкупности има сходство в оценките по всички изследвани показатели.

ГРАФИКА 7. 27

Като цяло основна работа във фирмата включва ли:

База: всички анкетирани работници и работодатели;

Ако обединим факторите в две групи – такива, които ограничават автономността и такива, които стимулират самостоятелността и контрола се получава следната картина:

Ограничаващи самостоятелността и свободата фактори

☐ Спазване на правила по БЗР – преобладаващата част от представителите на двете групи изразяват мнение, че спазването на правила по БЗР е наложителна практика в ежедневната работа. Разлика в оценките по показателя се вижда в обстоятелството, че по-висок дял от служителите, в сравнение с работодателите, заявяват че в работата им се налага да спазват правила по здраве и безопасност. Дори да приемем необходимостта от спазване на определени правила и изисквания като ограничаваща възможностите за самоизява, в случая става дума за здравето и живота на работещите и компромисът би довел до значително повече негативи, отколкото позитиви.

Стимулиращи самостоятелността и свободата фактори

☐ Научаване на нови неща – 83% от работниците и служителите и 94% от работодателите изразяват мнение, че в работата си заетите имат възможност за обогатяване на знанията и способностите си – фактор, който дава отражение и върху чувството за удовлетвореност от работата.

☐ Изпълнение на комплексни задачи: отчитаме се известни разлики в мненията на двете изследвани групи по индикатора „изпълнение на комплексни задачи“, който 25% от работодателите посочват като нехарактерен за предприятията от сектора, докато при наестите този дял е 8%. Все пак и при двете съвкупности

□ Изпълнение на монотонни задачи – честата повтаряемост на едни и същи дейности обикновено води до усещане за безперспективност и понижава удоволствието и удовлетвореността от работния процес, въпреки че често това не може да бъде избегнато, или поне не изцяло. Като положителен факт може да се отчете, че по-малко от половината анкетирани служители и работници (39%) от наетите определят работната атмосфера като налагаща изпълнението на монотонни задачи. Процентът работодатели, които изразяват същото мнение се значително по-голям -69%.

регистрираните нива на посочване на положителен отговор са високи (работници – 83%, работодатели – 75%).

□ Възможност за самооценка - възможността всеки сам да оценява качеството на работата си действа като стимулиращ автономността фактор, но резултатите от изследването не потвърждават подобна практика в металургичните предприятия – едва 31% от работниците и служителите свидетелстват за подобна дейност. Групата на работодателите тук е по-положително настроена – половината анкетирани споделят, че служителите им се самооценяват.

1.10. Информиране и консултиране

Информирането и консултирането са особено важни елементи, отнасящи се до възприетия стил на управление на фирмата, от които зависи в много висока степен ефективното протичане на трудовия процес, адекватното включване на работниците и служителите в него и гарантиране спазването на изискванията за безопасност и здраве при работа. Във връзка с това при настоящото изследване факторите информиране и консултиране са изследвани в два основни аспекта:

- от гледна точка на включването на работниците и служителите в различни форми на продължаващо обучение, имащо за цел подобряване и усъвършенстване на техните умения, необходими им при изпълнението на основната трудова дейност;
- от гледна точка на тяхната информираност относно рисковете за здравето и съществуващите системи за сигурност и безопасност при изпълнението на трудовата дейност, което е предпоставка за по-ефективна превенция на съществуващите рискове и създаване на по-безопасни и здравословни условия на труд.

Основната част (83%) от анкетираните работници и служители са на мнение, че имат необходимата компетенция за работата, която заемат и че тя отговаря на възможностите им. Благоприятното припокриване на изискванията на работодателя и уменията на работниците на този етап не говори за належаща нужда от обучение.

17 на 100 оценяват възможностите си като надвишаващи задълженията и отговорностите, поставени им на работното място.

На практика, не са регистрирани случаи на лица, които да оценяват работата си като изискваща допълнителни умения и квалификация и в този смисъл да са на мнение, че имат нужда от допълнително обучение, за да се справят със задълженията си по-добре.

Данните от изследването показват, че най-разпространената форма на обучение за работниците от бранша е обучението в процеса на работа, което се осъществява с помощта на колеги и началници – през тази форма на обучение са преминали 69% от наетите в отрасъла и 66% от изследваните работници и служители на национално ниво. В икономическата дейност е застъпена и друга форма на повишаване на квалификацията – обучение, осигурено от работодателя, за негова сметка. Най-малко са работниците и служителите, които сами са платили за своето обучение – 8%.

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1.
от компонент 2 по проект BG051PO001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“,
финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

ТАБЛИЦА 7.23

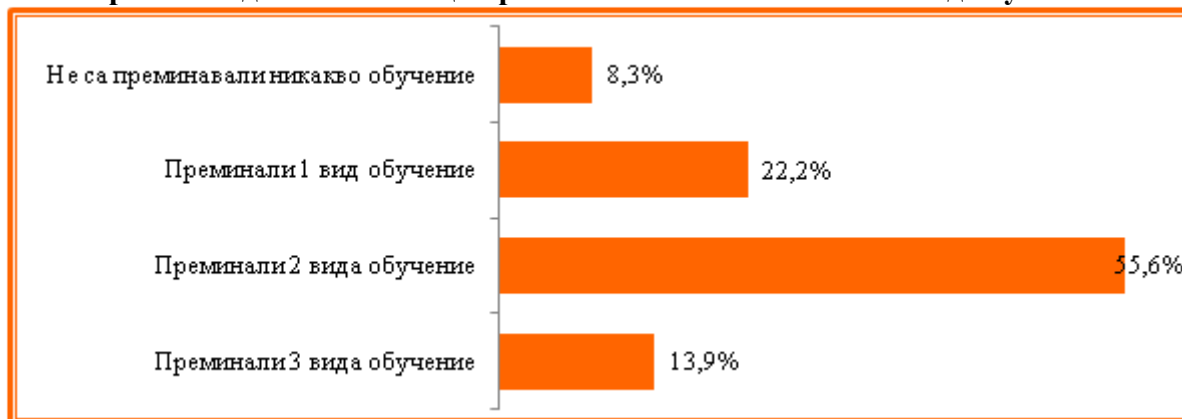
През последните 12 месеца преминавали ли сте някое от следните видове обучение?	Да	Не	Неотговорил	Общо
Обучение, платено и осигурено от Вашия работодател	44,4%	52,8%	2,8%	100,0%
Обучение, платено от самите Вас	8,3%	86,1%	5,6%	100,0%
Обучение в процеса на работа (от колеги, началници)	69,4%	27,8%	2,8%	100,0%
Други форми на обучение на работното място (самообучение, обучение он лайн)	41,7%	52,8%	5,6%	100,0%
Друго	11,1%	75,0%	13,9%	100,0%

База: всички анкетиранни служители

Интересно е да видим в каква степен различните видове обучения се съчетават в бранша. За тази цел сме групирани респондентите според това дали и в колко форми на обучение са се включили през последната година. Оказва се, че 8 на 100 от запитаните служители и работници не са преминавали каквато и да било форма на обучение през изминалите 12 месеца. Най-често обаче наетите са преминали 2 вида обучение (най-вероятно е едното от тях да е било на работното място), а през всичките 5 различни изследвани форми не е преминал никой от участниците в проучването.

ГРАФИКА 7.28

През последните 12 месеца преминавали ли сте някакъв вид обучение?

База: всички анкетиранни служители

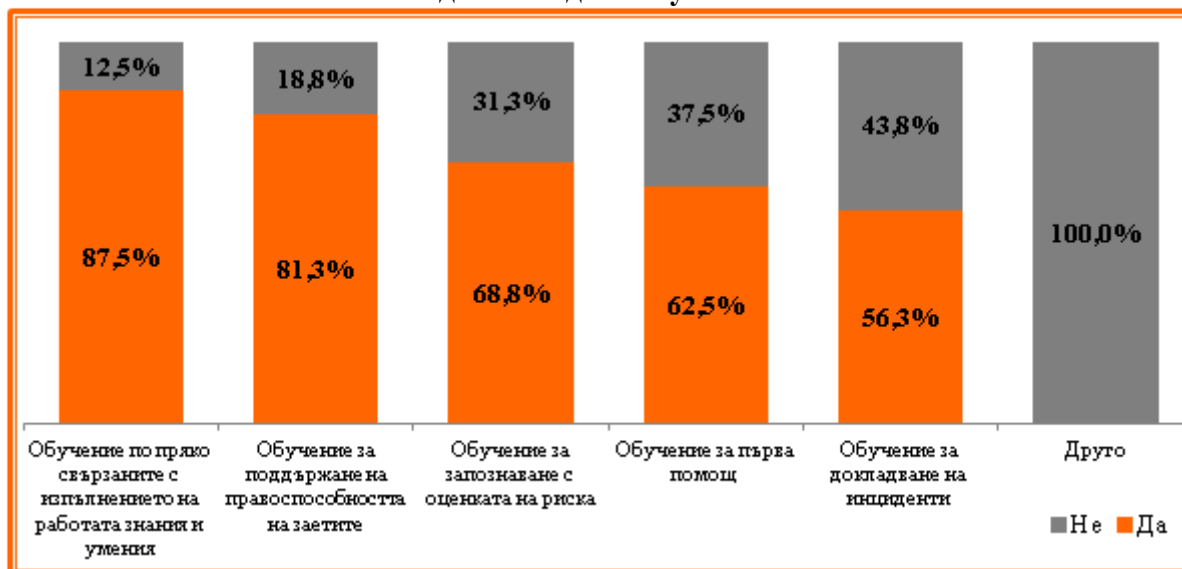
Дали обучението, през което са преминали работниците и служителите съответства на реалните им потребности от обучение, за да могат да изпълняват ефективно своите задължения и прави ли се подобна оценка на потребностите във фирмите? 88% от анкетираните работодатели твърдят, че през последните 12 месеца е правена оценка на потребностите от обучение и квалификация на заетите в техните фирми.

Обученията, които работодателите са организирали през последната година за своите служители най-често се отнасят до пряко свързаните с работата знания и умения (88%) както и за поддържане правоспособността на наетите (81%). Висок е и делът на

работодателите, заявили, че са осигурили на работниците и служителите си обучение за запознаване с оценката на риска (69%).

ГРАФИКА 7. 29

През последните 12 месеца във Вашата фирма/ организация организирани ли са някои от следните видове обучения за наетите?

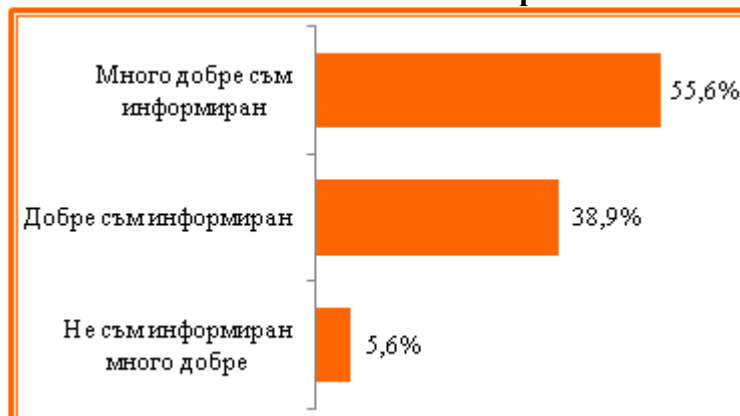
База: всички анкетираните работодатели

Очевидното разминаване в отговорите на работещите и на работодателите по отношение на обучението може да се обясни с обстоятелството, че обученията не винаги засягат всички служители, а и е възможно някои инструктажи да се възприемат от работодателите като форма на обучение, докато работещите да ги смятат за част от работния процес и в този смисъл нивата регистрирани при заетите са по-ниски.

Що се отнася до втория аспект на информираността, касаещ рисковете за здравето, проучването разкрива следните резултати: 9 от всеки 10 анкетираните служители и работници твърдят, че са добре запознати рисковете за здравето и безопасността, свързани с конкретната му работа като 56% са дори много добре информирани.

ГРАФИКА 7. 30

В каква степен сте информиран за рисковете за здравето и безопасността, свързани с изпълняването на Вашата работа?

База: всички анкетираните работници

Почти всички анкетирани служители и работници (97%) от икономическата дейност споделят, че във фирмите, в които работят, се провеждат обучения и инструктажи по здраве и безопасност при работа. Още повече, всички запитани заявяват, че в случай на инцидент или злополука знаят към кого трябва да се обърнат за оказване на първа помощ.

Тези резултати кореспондират и с данните, получени от групата на работодателите, които твърдят, че са провеждали обучения за оказване на долекарска помощ в случай на злополука на част от своите работници (38%), а всички свои служители са инструктирали и обучили 44% от работодателите. Едва 19% от фирмите не са възприели практика за обучение по долекарска помощ.

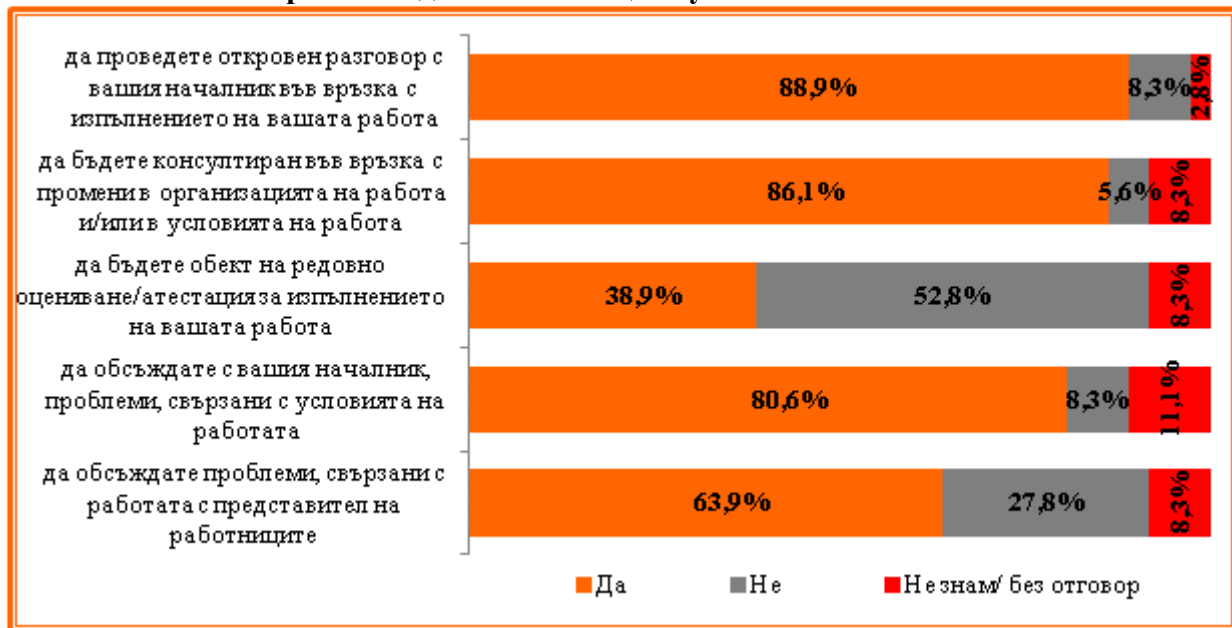
Вероятно тази благоприятна тенденция се дължи на факта, че в повечето предприятия от бранша е заявена отговорността към здравето и безопасността на работещите под формата на политики и наръчници по БЗР, работа със служби о трудова медицина, назначаване на длъжностни лица по БЗР, запознаване на служителите със съответните фирмени разпоредби в сферата на превенцията и опазването на здравето и т.н. Темата за добрите практики, развити от предприятията в бранша е подробно представена в т. 12 „Работа и здраве“.

По отношение на консултирането трябва да се отбележи, че то също е производно на установения стил на работа във фирмата и предполага наличие на взаимодействие в процеса на работа и съвместност при вземането на решения, което създава както оперативен, така и психологически комфорт за работещия и е предпоставка за ефективност на трудовия процес.

Във връзка с това прави впечатление, че по данни от настоящото изследване 86% от служителите са участвали пряко в консултации с работодателите относно промени в организацията или условията на работа и почти същия дял работници (89%) потвърждават, че през последната една година са участвали в откровен разговор със своя началник във връзка с изпълнението на трудовите си задължения; 81% са обсъждали със своя началник проблеми, свързани с работата, а 64% са обсъждали подобни проблеми с представител на работниците.

Не толкова широко застъпен се оказва механизмът на атестирането, който е израз на обратната връзка при взаимоотношенията работодател – работник – 39% от работниците и служителите посочват, че са били обект на редовно оценяване/ атестация през последната една година. Като цяло се очертава един стил на взаимодействие работник – работодател, характеризиращ се с наличие на взаимодействие и зачитане позицията на работника.

ГРАФИКА 7. 31
През последните 12 месеца случвало ли Ви се е:

База: всички анкетиранни работници и служители;

1.11. Дискриминация и насилие

Въпросът за дискриминацията и насилието на работното място в настоящото изследване се разглежда като елемент на работната среда, чието съществуване представлява сериозна пречка пред постигането на здравословни и безопасни условия на труд, поради факта, че хората, подложени на дискриминация и насилие обикновено се сблъскват с тежки психологически и здравословни проблеми. Тези въпроси могат да са и предпоставка изобщо за изключването на определени групи и лица от пазара на труда.

Наличието на дискриминация на работното място е изследвано посредством 6 специфични индикатора:

- ☐ полова дискриминация;
- ☐ възрастова дискриминация;
- ☐ дискриминация по линия на националността;
- ☐ дискриминация по линия на религията;
- ☐ дискриминация заради инвалидност;
- ☐ дискриминация поради сексуална ориентация.

Проучването отчита изключително ниски нива на дискриминация по изследваните 6 индикатора като 5 от тях изобщо не присъстват в живота на служителите от бранша според собственото им мнение. Заетите в икономическата дейност изразяват колебание единствено за дискриминация по отношение на националността (3%). Никой не споделя за реално претърпени случаи на някакъв вид дискриминационно отношение.

Работодателите в бранша, от своя страна, също са на мнение, че сред служителите и работниците не се наблюдават случаи на дискриминационно отношение по изследваните индикатори. По всички показатели ръководителите на предприятията смятат, че няма място за притеснение и заявяват, че случаи на дискриминация няма. Групата изразява колебание единствено по отношение на възрастовата дискриминация, но и там се посочва отговор „не знам“, а не категорично „да“.

Имайки предвид, че по принцип дискриминацията е труден за идентифициране феномен и хората обикновено се притесняват да признават открито за случаите, при които са били подложени на дискриминация, можем да смятаме, че регистрираните ниски стойности се дължат донякъде и на слаба осъзнатост на формите и проявите на дискриминацията, а не толкова на прекомерна толерантност.

Насилието на работното място като друг индикатор за състоянието на работната среда и за здравето и безопасността на заетите, е изследван посредством пет подиндикатора:

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1.
от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“,
финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

заплахи за физическо насилие; физическо насилие от страна на колеги; физическо насилие от други хора; малтретиране/ тормоз; нежелано сексуално ухажване.

Въпросът с насилието и тормоза в бранша стои по същия начин както дискриминацията. Попитани дали са били обект на някакъв вид насилие на работното място, всички анкетирани служители и работници изказват отрицателно мнение. Единственият вид насилие, което явно се проявява в бранша е под формата на заплахи за физическа саморазправа (регистрираните стойности по показателя са 3%). Все пак работниците не заявяват случаи на реално случило се физическо насилие от страна на колеги, тоест сплашването е по-честа практика от реалния физически тормоз.

Резултатите по фактора „насилие на работното място“, измерени в групата на работодателите са аналогични с тези на работниците. Тук изключение прави фактът, че за разлика от служителите, работодателите не споделят дори за случаи на заплахи. 100% от фирмените ръководители споделят, че върху техни служители не е бил упражняван тормоз или насилие от други хора.

Като много положителни могат да се тълкуват резултатите от секторното изследване, както и от проучването, проведено в предприятия от цялата страна, които показват изключително ниски стойности на насилие и дискриминация на работното място в България. Общото заключение, което се налага е, че дискриминацията и насилието не са типични за състоянието на работната среда у нас.

1.12. Работа и здраве - въздействието на работата върху здравето на работещия

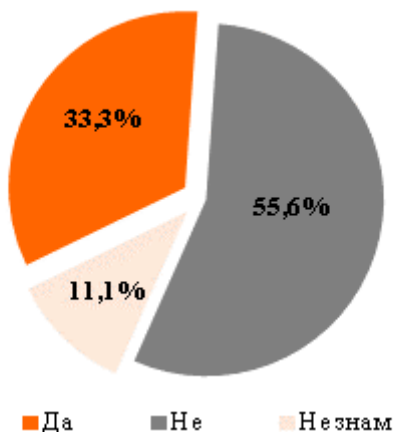
Когато се коментира темата работа и здраве и въздействието на работата върху здравословното състояние, винаги трябва да се има предвид, че връзката работа – здраве е двустранна – от една страна, здравословният статус на работника оказва влияние върху неговата ефективност при изпълнението на трудовите му задължения; от друга страна, характерът на извършваната работа влияе силно върху здравословното състояние на работника и може сериозно да го влоши, с което да се отрази негативно отново върху ефективността на извършваната трудова дейност. Безспорно е, че здравословното състояние на работниците и служителите зависи от множество фактори като работата е само един от тях, но в същото време е и един от най-значимите, доколкото влиянието ѝ върху здравето може да бъде изключително силно.

В настоящото изследване се подлага на анализ реалното въздействие на работата върху здравето на наетите чрез съпоставка на субективното мнение на работниците и служителите за това в каква степен тяхната работа влияе върху здравословното им състояние и реалните отсъствия от работа през последната една година по здравословни причини и в частност, поради трудова злополука или проблеми, причинени от работата.

Резултатите от изследването показват, че около 1/3 от служителите и работниците в икономическа дейност „Производство на основни метали“ смятат, че работата им крие рискове за здравето и безопасността, а малко по-малък дял (31%) са на мнение, че работата им оказва директно влияние върху здравето им състояние. Анкетираните в бранша по-рядко изразяват притеснения за здравето си в сравнение с анкетираните от страната (39,1%).

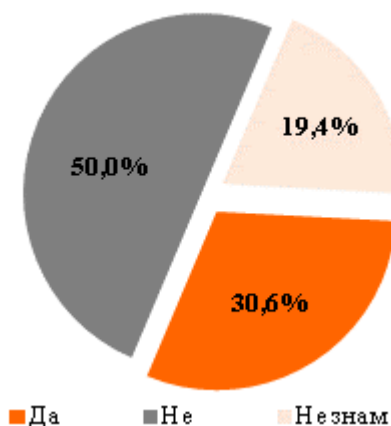
ГРАФИКА 7.32

**Смятате ли, че по време на работа
Вашето здраве или безопасност са
изложени на риск?**

ГРАФИКА 7.33

**Според Вас, Вашата работа оказва ли
влияние върху Вашето здраве?**

База: всички анкетиранни работници и служители;

64% от анкетираните служители посочват положителен отговор поне на 1 от двата въпроса, а 25% отговарят утвърдително и на двата. Ето как изглежда разпределението на отговорите между двата индикатора:

ТАБЛИЦА 7.24

Смятате ли, че по време на работа Вашето здраве или безопасност са изложени на риск?	Според Вас, Вашата работа оказва ли влияние върху Вашето здраве?			
	Да	Не	Не знам	Общо
Да	25,0%	5,6%	2,8%	33,3%
Не	5,6%	41,7%	8,3%	55,6%
Не знам	-	2,8%	8,3%	11,1%
Общо	30,6%	50,0%	19,4%	100,0%

База: всички анкетиранни работници и служители;

Работещите в предприятията, произвеждащи основни метали страдат най-вече от обща умора, стрес, главоболие, болки в гърба, мускулни и ставни неразположения и проблеми със зрението. Резултатите не са изненадващи, от една страна голяма част от дейностите в бранша са свързани с физическо натоварване, а от друга - това са проблеми, чието проявление се усеща незабавно и без проблем може да се свърже с работата. Най-рядко, според собствената им преценка, заетите в отрасъла страдат от болки в стомаха и от алергии. Ето как изглежда разпределението на отговорите на всички зададени индикатори, подредени възходящо според честотата на посочване на отговор „да“:

ТАБЛИЦА 7.25

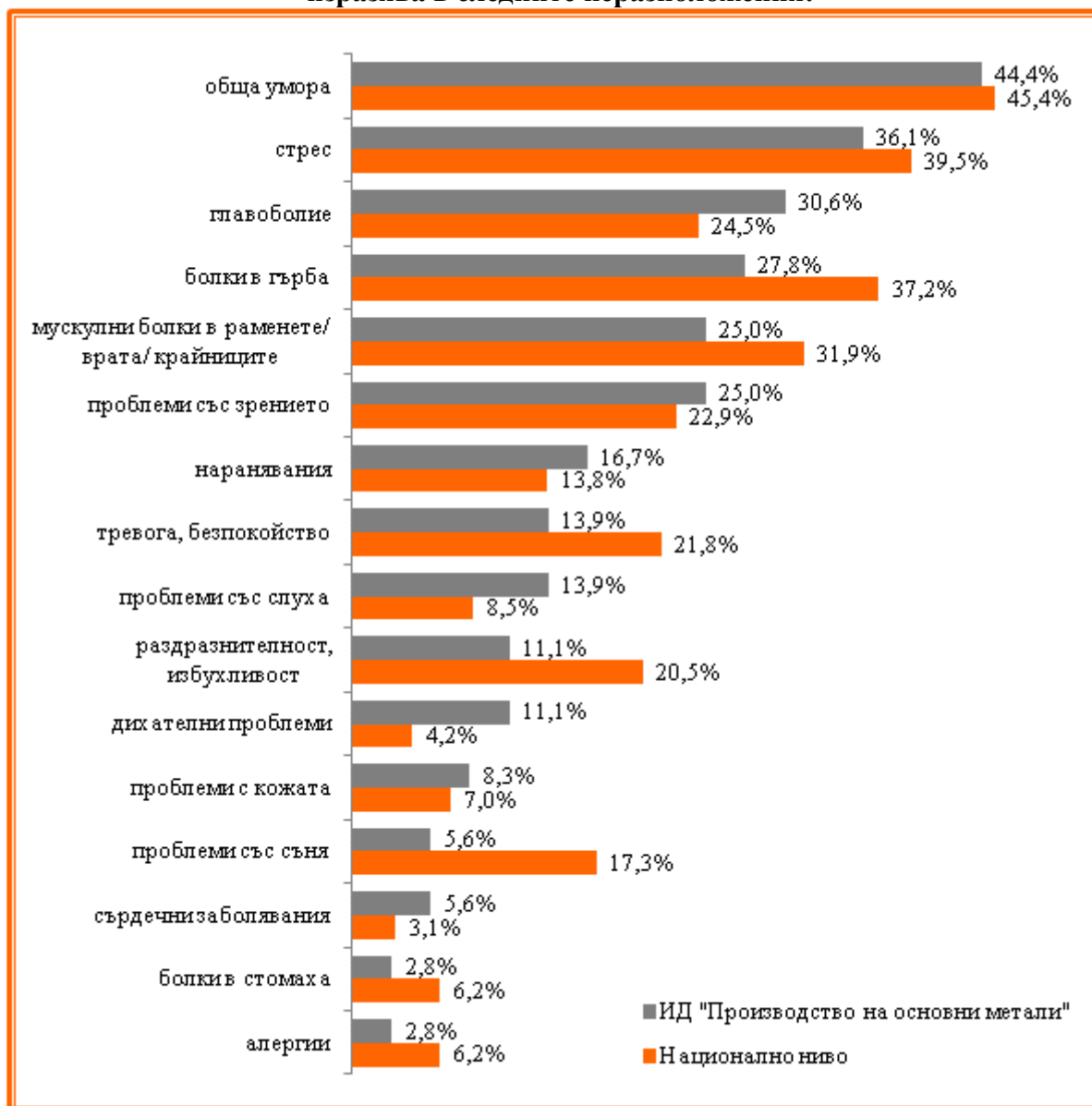
Ако според Вас Вашата работа оказва влияние върху вашето здраве, то то се изразява в следните неразположения:	Да	Не	Не знам/ неотговорил	Общо
Обща умора	44,4%	41,7%	13,9%	100,0%
Стрес	36,1%	55,6%	8,3%	100,0%
Главоболие	30,6%	61,1%	8,3%	100,0%
Болки в гърба	27,8%	63,9%	8,3%	100,0%
Имам проблеми със зрението	25,0%	66,7%	8,3%	100,0%
Мускулни болки в раменете/ врата/ крайниците	25,0%	66,7%	8,3%	100,0%
Наранявания	16,7%	77,8%	5,6%	100,0%
Имам проблеми със слуха	13,9%	77,8%	8,3%	100,0%
Тревога, безпокойство	13,9%	69,4%	16,7%	100,0%
Дихателни проблеми	11,1%	75,0%	13,9%	100,0%
Раздразнителност, избухливост	11,1%	75,0%	13,9%	100,0%
Имам проблеми с кожата си	8,3%	80,6%	11,1%	100,0%
Сърдечни заболявания	5,6%	88,9%	5,6%	100,0%
Проблеми със съня	5,6%	80,6%	13,9%	100,0%
Болки в стомаха	2,8%	91,7%	5,6%	100,0%
Алергии	2,8%	86,1%	11,1%	100,0%

База: всички анкетирани работници и служители; данните се четат по ред

Поглед върху конкретните проявления на работата върху здравето разкрива, че някои от изследваните негативни индикатори засягат в по-голяма степен работниците и служителите в икономическата дейност, отколкото анкетираните от страната като цяло. Това са главоболието, проблемите със зрението, слуха и кожата, нараняванията, дихателните проблеми и сърдечните заболявания. Съпоставени данните от двете изследвания (секторното и националното) изглеждат по следния начин (представен е само отговор „да“):

ГРАФИКА 7. 34

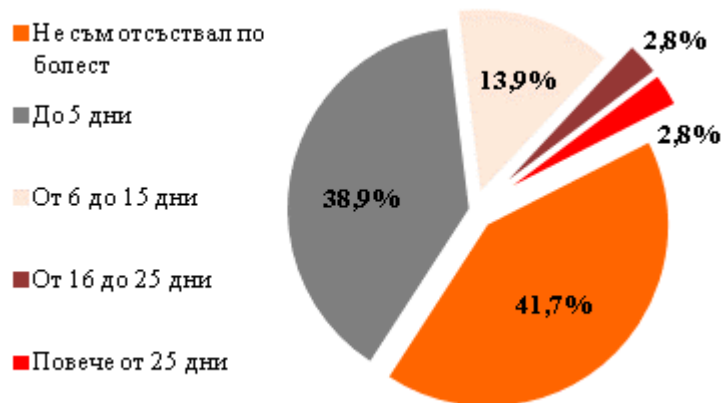
Ако според Вас Вашата работа оказва влияние върху вашето здраве, то то се изразява в следните неразположения:

База: всички анкетирани работници и служители;

До голяма степен реална представа за степента на негативно въздействие на извършваната работа върху здравето на наетите дават резултатите от изследването, които показват колко пъти през последната една година на работниците и служителите им се е налагало да отсъстват от работа поради здравословен проблем и по-конкретно поради трудова злополука или здравословни проблеми, причинени от работата (макар, че тук трябва да се има предвид факта, че не винаги при наличие на здравословен проблем, независимо дали е причинен от работата или не, работниците си вземат отпуск по болест, т.е. отсъстват от работа).

ГРАФИКА 7.35
През последните 12 месеца колко дни
приблизително сте отсъствали от работа поради
здравословен проблем?

База: всички анкетиранни работници и служители;

За отсъствие от работата поради здравословни проблеми през последната една година свидетелстват около 58% от работниците и служителите като най-често отсъствието е продължило 1 работна седмица. Като цяло, отсъствията по болест в бранша не се дължат на претърпяна трудова злополука или на проблем, причинен от работата. Отговорите на наетите, които са отсъствали по болест през последната година, свидетелстват че заболяванията не са били свързани с работата.

Делът на работниците и служителите, които свидетелстват за случаи на трудови злополуки във фирмата, в която работят през последната една година е 28% (разбира се и тук трябва да се отчита фактът, че 11% заявяват, че не са запознати, нямат представа). Разбира се, наетите обикновено нямат общ поглед върху ситуацията във фирмата и оценката им е субективна. Темата за трудовите злополуки е подробно представена в т. VIII – Трудов травматизъм от настоящия профил.

Какви са тенденциите на промяна в нивата на заболяемост и инциденти в бранша разкриват отговорите на ръководителите на предприятията.

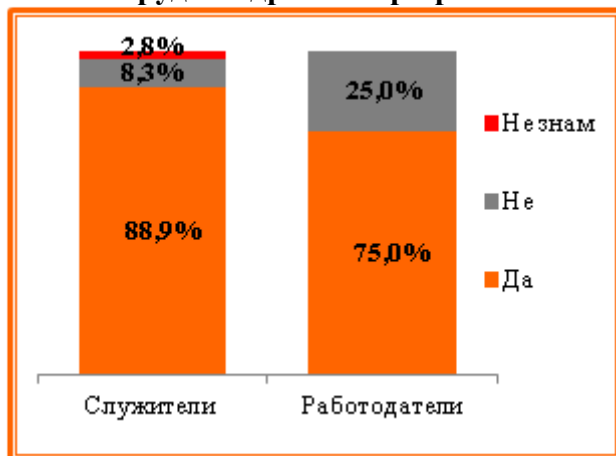
Според 100% от ръководителите, в управляваните от тях фирми няма увеличение на заболяемостта, свързана с работа, както и на професионалните заболявания. За ръст в броя на трудовите злополуки свидетелстват 13% от анкетираните. Същият дял заявяват, че за последната година се е увеличил и броят на напусналите по свое желание служители. Разбира се и тук резултатите следва да се възприемат с уговорката, че от една страна става дума за субективна оценка, а от друга – вероятно част от работодателите предпочитат да дават по-положителни оценки по тези индикатори. За да се провери реалното изменение на индикаторите, следва да се направи съпоставка с данните на Националния осигурителен институт за професионалните заболявания и трудовите злополуки, настъпили в бранша през последните 2 години.

Независимо от ниския дял на причинените от работата здравословни проблеми и негативните тенденции в регистрирането на професионални заболявания и трудови

злополуки, работниците и служителите, както се вижда от резултатите по-горе, са склонни да смятат, че има негативни последици от работата върху тяхното здраве.

ГРАФИКА 7. 36

Във фирмата, където е Вашата основна работа, има ли разработена и внедрена система за управление на безопасността на труда и здравето при работа?

База: всички анкетирани работници,
служители и работодатели;

Като положителна практика и опит да се компенсират вредните и нездравословни условия на труд в преобладаващата част от фирмите се разработват системи за управление на безопасността на труда и здраве при работа. За това свидетелстват в голяма степен и двете целеви групи като сред наетите има и група, която не е наясно с въпроса.

Ето какво е мнението на двете групи респонденти за изменението на условията на труд в предприятията след внедряването на системата по БЗР.

Според наетите след внедряването на система по БЗР в предприятието, нито един от изследваните показатели не се е влошил значително, напротив, наблюдава се подобрене (значително или частично) при всички зададени характеристики. Най-позитивна промяна е настъпила по отношение познаването, управлението и превенцията на рисковете на работното място както и съдействието от страна на работодателя за условията на труд (81% от групата отчитат подобрене). Все пак има сфери, в които е желателно да се работи допълнително, или да се направят промени в системата, така че тя да окаже ефект върху тях. Това, за което най-често се посочва, че е останало без промяна вследствие внедряването на системата е съдействието от страна на представителя на работещите.

ТАБЛИЦА 7.26

Моля, посочете как се измениха условията на труд по следните показатели след внедряването на системата по БЗР?	Подобри се значително	Подобри се донякъде	Остана без промяна	Влоши се донякъде	Не мога да преценя	Общо
Познаване на рисковете на работното място	46,9%	43,8%	3,1%	6,3%	46,9%	100,0%
Управление на рисковете на работното място	40,6%	50,0%	-	9,4%	40,6%	100,0%
Превенцията на рисковете	50,0%	40,6%	3,1%	6,3%	50,0%	100,0%
Вашата квалификация	37,5%	46,9%	9,4%	6,3%	37,5%	100,0%
Съдействие от страна на работодателя за условията на труд	46,9%	43,8%	6,3%	3,1%	46,9%	100,0%
Съдействие от страна на представителя на работещите	40,6%	40,6%	15,6%	3,1%	40,6%	100,0%

База: служители, посочили, че във фирмата им има разработена и внедрена система по БЗР; данните се четат по ред.

Според работодателите, положителното въздействие на системата се изразява основно в управлението и превенцията на рисковете и в познаването на законодателството по БЗР.

Внедряването на системата обаче е оставило без промяна броят на професионалните заболявания в 42% от предприятията с внедрена система. Без промяна се запазват и броят на трудовите злоупотреби и комуникацията с контролните органи (в 33% от предприятията). Това са и сферите, в които следва да се положат допълнителни усилия при разработването на системи за управление на здравето и безопасността при работа.

Като допълнение към казаното дотук, следва да се проследят още няколко аспекта, влияещи върху здравето и работата на заетите в бранша – наличието на политика и правилник по БЗР, тяхното популяризиране сред служителите, както и наличието на длъжностно лице по БЗР, което да следи за въпросите на превенцията на рисковете, злоупотеките и заболяванията.

81 % от работодателите заявяват, че във фирмите, които ръководят, има разработена политика по здраве и безопасност, а в 100% от тези предприятия наетите са запознати с нея. Най-често служителите биват запознавани с политиката по БЗР при назначаването си както и при специфични обстоятелства (изменения в политиката, инцидент и т.н.) като тези случаи не се изключват, напротив, 100% от работодателите ползват и двете форми за информиране на служителите. Периодичното (през определен период от време) запознаване с политиката по БЗР на предприятието е характерно за 92% от фирмите, според собствените им ръководители. Други форми на запознаване се ползват от 15% от фирмите, разработили политика по БЗР.

В 94 % от изследваните случаи регистрираме наличието на Правилник за вътрешния ред, съдържащ разписани задължения по здраве и безопасност при работа. 88% от „Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

фирмите в бранша регламентират задълженията, свързани със здравето и безопасността при работа в трудовите характеристики на служителите си.

В почти всички предприятия от икономическата дейност (94%) има определено длъжностно лице по БЗР и че се извършват инструктажи и обучения по здраве и безопасност. Същият дял работодатели твърдят, че фирмите, които ръководят, имат сключени договори със служби по трудова медицина, като 93% от тях оценяват услугите, получавани от службата, като компетентни и навременни, а едва 7% са на мнение, че консултациите и непосредствената помощ на службите са незадоволителни.

В преобладаващата част от металургичните предприятия се прави периодична оценка на рисковете за здравето и безопасността като обикновено тази оценка се актуализира през 1-2 години.

По отношение управлението на риска в предприятията, ситуацията в бранша е следната: 75% от фирмите имат разработена програма за управление на риска, 19% не са разработили такава, а ръководителите на 6% от предприятията смятат, че програма не е необходима, тъй като няма установени рискове.

Интересно е да се види доколко благоприятните за здравето и безопасността добри практики са възприети и присъстват в предприятията от отрасъла. За целта сме преброили по колко от следните 7 индикатора фирмите посочват ангажираност и резултатите разкриват изключително благоприятна картина:

Индикатори:

- ☐ Разработена е политика по БЗР;
- ☐ Наетите лица се запознават с политиката по БЗР на фирмата;
- ☐ Разработен правилник за трудовия ред със задължения по БЗР;
- ☐ Определено е длъжностно лице по БЗР;
- ☐ Провеждат се инструктажи и обучения по БЗР;
- ☐ Има сключен договор със служба по трудова медицина;
- ☐ Има разработена Програма за управление на риска;

Присъстват 0 от изброените: 6%

Присъстват 4 от изброените: 6%

Присъстват 5 от изброените: 6%

Присъстват 6 от изброените: 13%

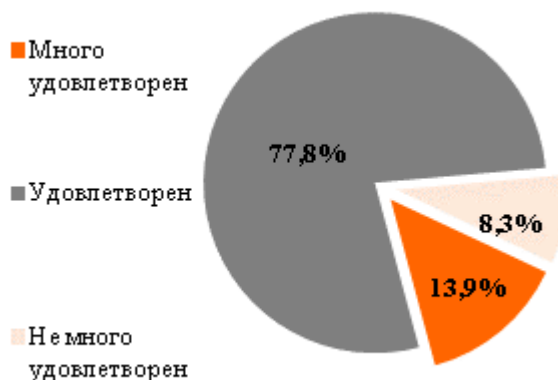
Присъстват всички 7 изброени: 69%

1.13. Удовлетвореност от условията на труд

Резултатите от изследването регистрират висока удовлетвореност на работниците и служителите от условията на труд в сферата на БЗР – 92% от тях са удовлетворени като цяло от условията си на работа (сумата от отговори „много удовлетворен“ и „удовлетворен“). Неудовлетворените изобщо са само 8% като лица, посочили отговор „изобщо не съм удовлетворен“, на практика не са регистрирани. Така получените резултати разкриват картина на удовлетвореността от работата в бранша, по-благоприятна от общата в страната.

ГРАФИКА 7. 37

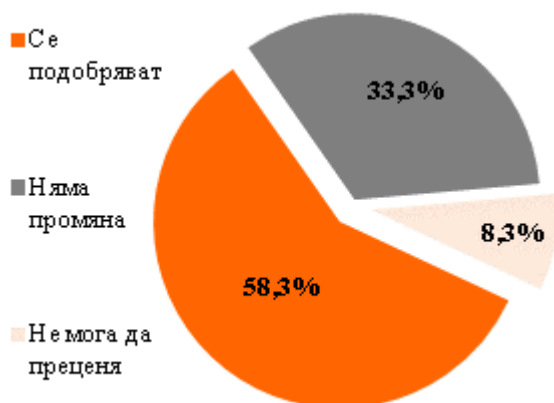
Като цяло доколко сте удовлетворен от условията на работа в сферата на здравето и безопасността?

База: всички анкетирувани служители и работници;

ГРАФИКА 7. 38

Според Вас условията на труд във Вашата фирма през последните 12 месеца:

База: всички анкетирувани служители и работници;

Освен, че заетите в икономическа дейност „Производство на основни метали“ в голяма степен са доволни от условията си на труд, са и оптимисти по отношение тенденциите на развитие на предприятията, в които работят. 58% заявяват, че условията на труд са се подобрили през последната година, а 1/3 са на мнение, че ситуацията се е запазила без изменения. Няма регистрирани случаи на лица, които да смятат, че трудовите им условия са се влошили през последните 12 месеца.

Групата на работодателите е дори по-позитивна в оценката си за промените в условията на труд, настъпили в ръководените от тях предприятия през последната година: 81% са на мнение, че ситуацията се е подобрила, 19% не отчитат промяна и също липсват случаи на респонденти, които да преценяват условията като влошени.

Между двата индикатора (общата удовлетвореност и оценката на ситуацията в предприятието през последната година) се открива статистическа зависимост. 59 на 100 от заетите в бранша са удовлетворени от условията си на труд и смятат, че те са се подобрили през последната година. Нека видим доколко промяната в условията на труд е обвързана с удовлетвореността.

ТАБЛИЦА 7.27

Като цяло доколко сте удовлетворен от условията на работа в сферата на здравето и безопасността, осигурени от основната Ви работа?	Според Вас условията на труд във Вашата фирма/ организация през последните 12 месеца:			
	Се подобряват	Няма промяна	Не мога да преценя	Общо
Много удовлетворен/ а	8,8%	2,9%	-	11,8%
Удовлетворен/ а	50,0%	26,5%	2,9%	79,4%
Не много удовлетворен/ а	2,9%	5,9%	-	8,8%
Общо	61,8%	35,3%	2,9%	100,0%

База: всички анкетиранни работници и служители;

Според работниците и служителите условията, които трябва да са налице, за да съществува удовлетвореност от работата и на които те придават най-съществено значение за постигането на удовлетвореност от работата са: работата да не вреди на здравето им и да се чувстват сигурни по време на работа съответно 97% и 94% от анкетираните са посочили тези фактори като важни или много важни.

Като най-маловажно и влияещо на удовлетвореността от работата условие, заетите в металургичната индустрия определят възможността за по-високо заплащане, за сметка на по-висок риск за здравето и безопасността или за сметка на свободното време (едва 27% посочват фактора като важен или много важен, а 33% го определя като маловажен).

При всички останали изследвани индикатори степента на значимост е много висока - между 50% и 90% посочват, че следните фактори са важни или много важни:

- ☐ Да научавам нови неща по време на работа (89%);
- ☐ Да имам повече време за семейството, приятелите и развлечение (86%);
- ☐ Да участвам при взимането на решения за моята работа (83%);
- ☐ Работодателят ми да осигурява периодични медицински прегледи всяка година (78%);
- ☐ Да мога да ползвам платената си отпуска по свое желание (75%);
- ☐ Да мога да раста в кариерата (69%);
- ☐ Да бъда приятел с моите колеги (61%);
- ☐ Да получавам добавки към заплатата за вреден труд (53%).

Ето какво е процентното разпределение на отговорите за всички изследвани индикатори:

ТАБЛИЦА 7.28

Колко важни са за Вас посочените по-долу обстоятелства?	Много важно	Важно	Нито важно, нито неважно	Не е важно	Никак не е важно	Не мога да преценя	Общо
Да се чувствам сигурен по време на работа	66,7%	27,8%	2,8%	-	-	2,8%	100,0%
Работата ми да не уврежда моето здраве	69,4%	27,8%	-	-	-	2,8%	100,0%
Да бъда приятел с моите колеги	30,6%	30,6%	25,0%	8,3%	-	5,6%	100,0%
Да мога да ползвам платената си отпуска по свое желание	22,2%	52,8%	16,7%	5,6%	-	2,8%	100,0%
Да участвам при взимането на решения за моята работа	22,2%	61,1%	8,3%	2,8%	-	5,6%	100,0%
Да научавам нови неща по време на работа	41,7%	47,2%	5,6%	-	-	5,6%	100,0%
Да мога да раста в кариерата	36,1%	33,3%	25,0%	2,8%	-	2,8%	100,0%
Работодателят ми да осигурява периодични медицински прегледи всяка година	36,1%	41,7%	13,9%	2,8%	-	5,6%	100,0%
Да получавам добавки към заплатата за вреден труд	16,7%	36,1%	27,8%	11,1%	-	8,3%	100,0%
Да имам повече време за семейството, приятелите и развлечение	22,2%	63,9%	8,3%	2,8%	-	2,8%	100,0%
Да получавам повече пари, дори това да е свързано с рискове за моето здраве или ограничаване на свободното време	8,3%	19,4%	25,0%	19,4%	13,9%	13,9%	100,0%

База: всички анкетиранни работници и служители; данните се четат по ред.

Ако разгледаме отговорите на работниците и работодателите по категорията „важно“ (обединяваща отговори „много важно“ и „важно“) се вижда, че има съвпадение в мненията на работниците и служителите и на работодателите относно това кои са най-значимите условия, от които зависи удовлетвореността от условията на труд и съответно кои са най-малко значимите. Ако погледнем конкретните цифри, обаче се оказва, че работодателите надценяват важността на почти всички фактори, освен участието при вземането на решения. Голяма разлика се установява по показателите „Да мога да ползвам отпуската си по свое желание“ (33 процентни пункта) и „Да мога да раста в кариерата“ (24%).

Очевидно ръководителите в бранша успяват да установят истинските настроения на служителите си и полагат усилия да ги удовлетворят, от което цялостната положителна оценка на работните условия би следвало да нараства.

ГРАФИКА 7.39

Важност на обстоятелствата (обединени отговори много важно и важно)

База: всички анкетиранни работници, служители и работодатели;

Интересно е да се види в каква степен факторите, които работниците и служителите определят като важни, съответстват на реалните условия на труд, при които им се налага да работят. Данни за това дават оценките на заетите в бранша по следните индикатори:

ТАБЛИЦА 7.29

В каква степен сте съгласни или не със следните твърдения:	Напълно съгласен	Съгласен	Нито съгласен, нито несъгласен	Несъгласен	Напълно несъгласен	Без отговор	Общо
Може да загубя работата си през следващите 6 месеца	8,3%	8,3%	30,6%	33,3%	16,7%	2,8%	100,0%
Аз съм добре платен за работата, която върша	5,6%	25,0%	41,7%	16,7%	8,3%	2,8%	100,0%
Моята работа предлага добре перспективи за развитие в кариерата	8,3%	38,9%	41,7%	8,3%	-	2,8%	100,0%
Тук се чувствам на мястото си	11,1%	66,7%	13,9%	8,3%	-	-	100,0%
В работата си имам възможност да се уча и израствам	16,7%	44,4%	27,8%	8,3%	-	2,8%	100,0%
Не се чувствам застрашен за своето здраве и безопасност	13,9%	55,6%	25,0%	5,6%	-	-	100,0%
Имам много добри приятели в работата	16,7%	44,4%	30,6%	5,6%	2,8%	-	100,0%

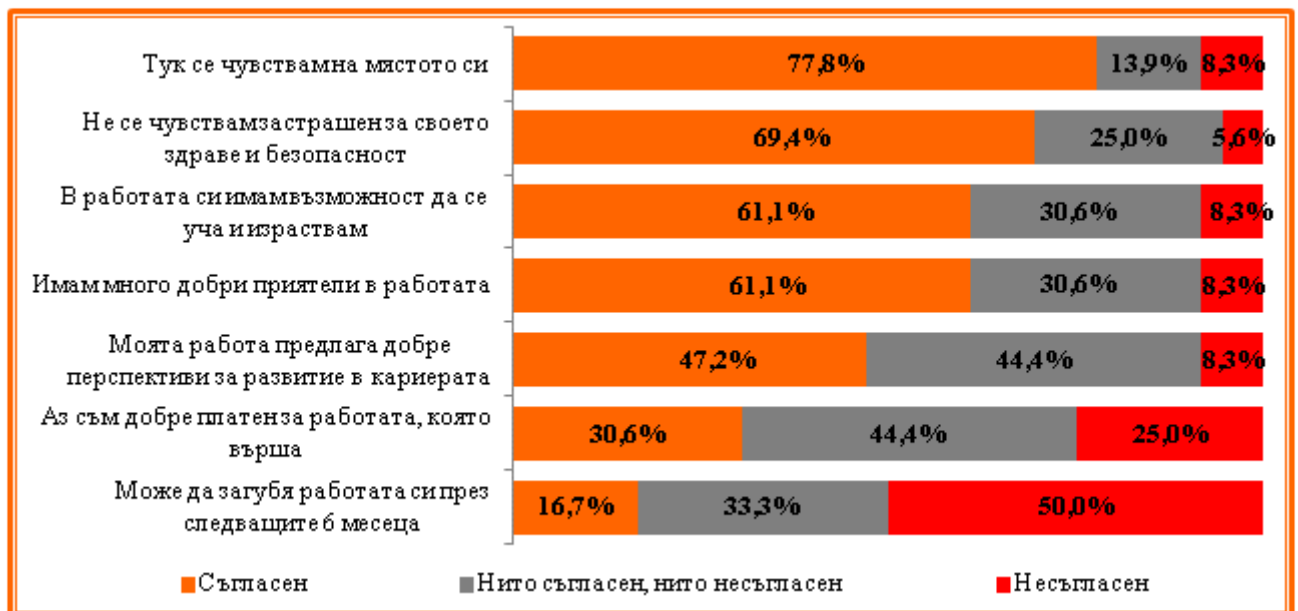
База: всички анкетиранни работници и служители; данните се четат по ред.

При групиране на данните в 3 категории:

- съгласен (обединяваща отговори „напълно съгласен” и „съгласен”);
- нито съгласен, нито несъгласен (обединяваща „нито съгласен, нито несъгласен” и „без отговор”);
- несъгласен (обединяваща „несъгласен” и „напълно несъгласен”)

се получава следната класация: най-голям дял заети (78%) се чувстват добре на мястото си в работата си, а 69% се чувстват в безопасност, по отношение на своето здраве. 17% изказват притеснения, че могат да загубят работата си през следващата половина година, но делът на хората, които изразяват противоположното мнение е значително по-голям – 50%.

ГРАФИКА 7. 40

База: всички анкетиранни служители и работници;

1.14. Работа и извън трудов живот

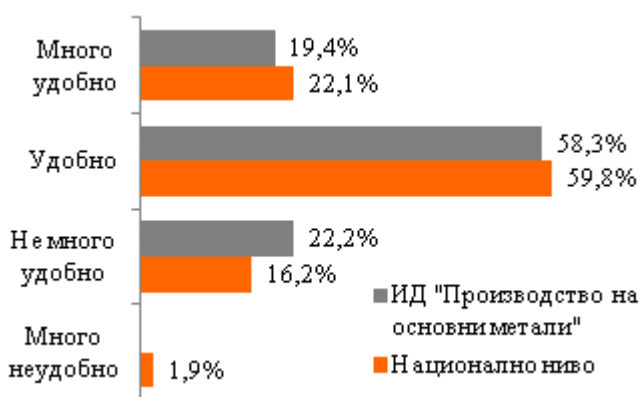
Съотношението работа – извън трудов живот се анализира в настоящото изследване от гледна точка на възможностите за постигане на удовлетворителен баланс между тях, който би благоприятствал ефективната трудова дейност на работното място, намалява стреса за заетите и по този начин ограничава заплахите за здравето и безопасността им.

Съотношението работа – извън трудов живот е изследвано чрез две групи индикатори. Първата група касае степента на съвместимост на работния график с личния живот, с живота извън работа на работниците и служителите и изразява общата удовлетвореност от работното време като един най-общ показател за характера на връзката трудова дейност – извън трудов живот. В рамките на тази група са изследвани индикаторите: „удобство на работното време за семейните и други ангажменти извън работата“, „честота на контакти с работодателя извън работното време по служебни въпроси“.

Втората група индикатори касае различните дейности, с които хората се ангажират през свободното си от труд време като: „доброволна и благотворителна дейност“; политическа и профсъюзна дейност“; „грижи за или обучение на децата“; „готвене и домакинска работа“; „грижи за възрастни и немощни роднини“; „посещение на обучение или образователен курс“; „спортуване, културни и развлекателни дейности в свободното време извън дома“, прекомерното ангажиране с които може да се превърне в сериозен рисков фактор за работещите, водещ до понижаване ефективността им на работното място и създаващ заплахата за здравето и безопасността им.

Оценката на степента на съвместимост на работния график на служителите от бранша с живота им извън работа разкрива благоприятна картина. 78% от анкетираните служители определят работното си време като удобно за семейните им и други ангажменти извън работа. Данните, регистрирани от проучването на условията на труд в страната като цяло са близки до тези за сектора.

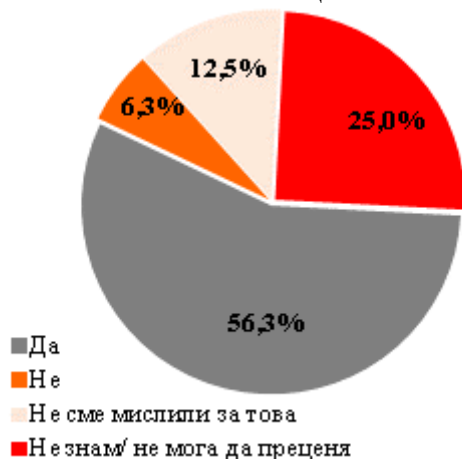
ГРАФИКА 7. 41
Като цяло, доколко работното Ви време е удобно за семейните Ви и други ангажменти извън работата?

База: всички анкетирани служители и работници;

Не бива обаче да се пренебрегва фактът, че за 22 на 100 от анкетираните служители и работници, разпределението работен – почивен график е неудовлетворително.

ГРАФИКА 7. 42
Според Вас, работното време удобно ли е за семейните и други ангажименти на наетите лица?

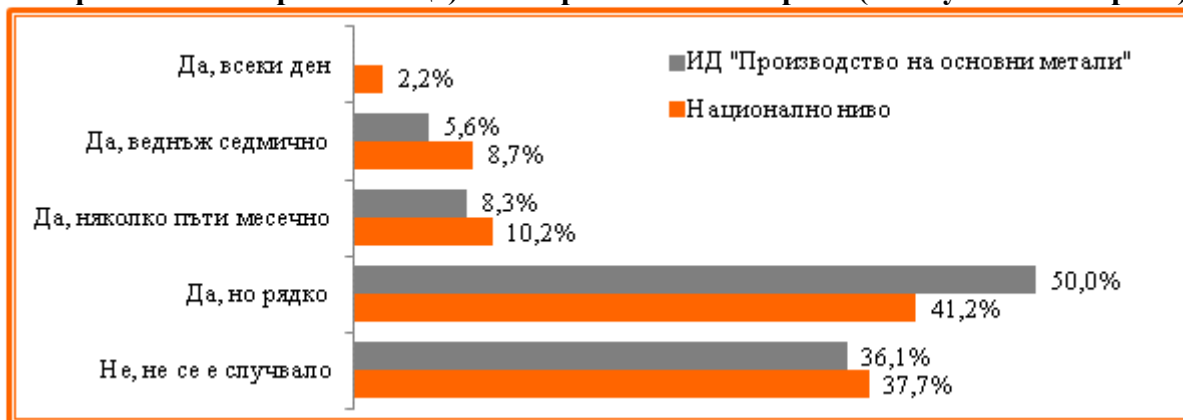

База: всички анкетиранни работодатели;

Работодателите са малко по-умерени в преценката си за удобството по отношение на разпределението работно – свободно време на служителите си. 56% смятат, че трудовият график удовлетворява извънслужебните ангажименти на работниците, докато едва 6% са на противоположното мнение. Останалите 38% заявяват, че не са мислили по въпроса или нямат мнение. Все пак разликите в оценките на двете групи (служители и работодатели) не са сериозни и свидетелстват за реална преценка на обстоятелствата.

Доколко извънработното време на наетите е наистина свободно от служебни ангажименти може да се види и от отговорите на въпроса дали работодателите им прекъсват времето за почивка посредством комуникация по служебни въпроси. Оказва се, че подобна практика е позната на около 2/3 от респондентите от отрасъла и от страната като цяло като 6 на 100 от икономическата дейност споделят, че всяка седмица биват търсени от ръководителите си по телефон или e-mail. Все пак болшинството служители в сектора биват притеснявани рядко, а 36% се радват на привилегията балансът им между работа и свободно време да не се нарушава.

ГРАФИКА 7. 43
През последните 12 месеца случвало ли се е началниците да Ви потърсят (по телефон или електронна поща) извън работното Ви време (по служебни въпроси)?

База: всички анкетиранни служители и работници;

Като цяло може да се каже, че удовлетвореността от работното време е на достатъчно високо ниво и задава добри предпоставки за възможността за постигане на баланс в отношението трудов – извън трудов живот.

Ето как стоят нещата от другата страна на везните – ангажиментите извън работата – и превръщат ли се те в причина за прекомерна натовареност в свободното от служебни ангажименти време и в пречка за адекватното изпълнение на трудовите задължения на работното място.

ТАБЛИЦА 7.30

Колко често се включвате в следните дейности извън платената Ви работа?	Всеки ден за час или повече	Всеки ден за по-малко от час	1-2 пъти седмично	1-2 пъти месечно	1-2 пъти годишно	Никога	Неотговорил	Общо
Доброволна или благотворителна дейност	-	-	-	8,3%	33,3%	55,6%	2,8%	100,0%
Политическа/ профсъюзна дейност	-	-	-	5,6%	-	91,7%	2,8%	100,0%
Грижи за или обучение на децата Ви	25,0%	13,9%	13,9%	2,8%	5,6%	36,1%	2,8%	100,0%
Готвене и домакинска работа	16,7%	22,2%	25,0%	13,9%	11,1%	8,3%	2,8%	100,0%
Грижи за възрастни/ немошни роднини	5,6%	8,3%	27,8%	16,7%	8,3%	27,8%	5,6%	100,0%
Посещение на обучение или образователен курс	2,8%	-	5,6%	11,1%	27,8%	50,0%	2,8%	100,0%
Спортване, културни и развлекателни дейности в свободното време извън дома	8,3%	2,8%	36,1%	25,0%	11,1%	13,9%	2,8%	100,0%

База: всички анкетираните служители и работници; данните се четат по ред.

Наетите в икономическа дейност „Производство на основни метали“ отделят най-много от свободното си от работа време за децата си. Този тип дейности извършват ежедневно 39% от наетите в бранша, а 25% им посвещават повече от час всеки ден. На около 40% от анкетираните не се налага да отделят време в грижи за деца.

На второ място, след грижите за децата, се нареждат домакинските задължения, присъщи за около $\frac{3}{4}$ от изследваните лица. Прозаичните домакински дейности не засягат никога едва 8 на 100 от работещите в бранша.

За отрасъла спортните, културни и развлекателни дейности заемат третото място по отношение на времето, което им се отделя извън работа. Тук трябва да се отчете, че 14% от анкетираните никога не извършват подобни дейности, а на други 11% това се случва 1-2 пъти годишно. Ако приемем, че това е най-добрият начин за откъсване от ангажиментите и за активна почивка, се оказва, че след работа служителите и работниците по-скоро продължават да се трудят за своето домакинство, вместо да се грижат за себе си и почивката си.

Обучението и курсовете в свободното време най-често се случват 1-2 пъти годишно, или не се случват изобщо.

Доброволният труд, и особено политическите и профсъюзни дейности също са по-скоро неприсъщи за работещите в металургичните предприятия – никога не ги извършват съответно 56% и 92%. Най-слабо представена в свободното от трудови ангажименти време на работниците и служителите от страната общо също се оказва политическата и профсъюзна дейност - 94,6% от тях никога не се ангажират с такъв тип занимания или го правят само един-два пъти годишно.

Като цяло тези изводи се потвърждават и от работодателите. И при тях ранжирането на дейностите и ангажиментите през свободното от работа време запазва в общи линии същия порядък както при работниците и служителите.

VIII. ТРУДОВ ТРАВМАТИЗЪМ⁸⁶

Статистическата система „Трудови злополуки“, като част от информационната система на ДОО, осигурява информация за броя, разпределението и показателите на трудовите злополуки, както и класификации, отнасящи се до характеристиките, включени в Декларацията за трудова злополука и в другите документи за разследване, регистриране и отчитане на трудовите злополуки.

Правилното класифициране на злополуките изисква събирането и класифицирането на четири вида основна информация: информация за осигурителя (предприятието работодател), условията на труд и пострадалия; информация за трудовата злополука; информация за вида и сериозността на уврежданията и последиците от злополуката; информация за предприетите мерки.

Съгласно Кодекса за задължителното обществено осигуряване, чл. 55, **трудова злополука** е всяко внезапно увреждане на здравето станало през време и във връзка или по повод на извършваната работа, както и при всяка работа, извършена в интерес на предприятието, когато е причинило неработоспособност или смърт. Трудова е и злополуката, станала с осигурен по чл. 4, ал. 1 и 2 от КЗОО по време на обичайния път при отиване или при връщане от работното място до: основното място на живеене или до друго допълнително място на живеене с постоянен характер; мястото, където осигуреният обикновено се храни през работния ден; мястото за получаване на възнаграждение. Не е налице трудова злополука, когато пострадалият умишлено е увредил здравето си.

⁸⁶ Данните за периода 2006-2007 г. са рекодирани от НКИД 2003 в КИД 2008 от НОИ, така че да има сравнимост между данните за трудовия травматизъм за целия наблюдаван период „Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

1. НИВО НА ТРУДОВ ТРАВМАТИЗЪМ

1.1. Брой трудови злополуки: общ брой злополуки (по чл. 55, ал. 1 и ал. 2 от КСО) и злополуки, настъпили по време на работа (по чл. 55, ал. 1 от КСО)

ТАБЛИЦА 8.1

БРОЙ ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ (общ брой и злополуки по чл. 55 от КСО)	2006 г.		2007 г.		2008 г.		2009 г.		2010 г.	
	общо	чл. 55, ал. 1	общо	чл. 55, ал. 1	общо	чл. 55, ал. 1	общо	чл. 55, ал. 1	общо	чл. 55, ал. 1
ОБЩО ЗА СТРАНАТА	4096	3523	3811	3337	3843	3234	3125	2605	3086	2457
Сектор С “Преработваща промишленост”	1474	1345	1389	1292	1265	1106	875	774	849	717
Производство на основни метали	165	157	136	132	102	97	59	55	74	68
Производство на чугун, стомана и феросплави	64	60	53	51	40	37	24	23	20	18
Производство на тръби, кухи профили и фитинги за тях от стомана	7	7	6	6	3	3	5	5	2	2
Производство на други продукти при първичната преработка на стомана	0	0	2	2	2	2	1	1	3	3
Производство на основни благородни и други цветни метали	64	61	45	43	31	29	19	19	33	29
Леене на метали	30	29	30	30	26	26	10	7	16	16

■ Общо за страната ■ Сектор С “Преработваща промишленост” ■ Произв. на основни метали

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

1.2. Брой трудови злополуки, предизвикали смърт (общ брой и злополуки, настъпили по време на работа (по чл. 55, ал. 1 от КСО))

ТАБЛИЦА 8.2

БРОЙ ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ, ПРЕДИЗВИКАЛИ СМЪРТ										
	2006 г.		2007 г.		2008 г.		2009 г.		2010 г.	
	общо	чл. 55, ал. 1	общо	чл. 55, ал. 1	общо	чл. 55, ал. 1	общо	чл. 55, ал. 1	общо	чл. 55, ал. 1
ОБЩО ЗА СТРАНАТА	169	128	179	149	180	151	118	88	109	92
Сектор С “Преработваща промишленост”	41	26	35	26	41	27	25	20	23	17
Произв. на основни метали	1	1	3	3	1	0	3	3	3	2
Производство на чугун, стомана и феросплави	0	0	2	2	1	0	1	1	1	1
Производство на тръби, кухи профили и фитинги за тях от стомана	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0
Производство на други продукти при първичната преработка на стомана	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Производство на основни благородни и други цветни метали	1	1	0	0	0	0	0	0	2	1
Леене на метали	0	0	1	1	0	0	1	1	0	0

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

1.3. Брой трудови злополуки, предизвикали инвалидност (общ брой и злополуки, настъпили по време на работа (по чл. 55, ал. 1 от КСО))

ТАБЛИЦА 8.3

БРОЙ ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ, ПРЕДИЗВИКАЛИ ИНВАЛИДНОСТ										
	2006 г.		2007 г.		2008 г.		2009 г.		2010 г.	
	общо	чл. 55, ал. 1	общо	чл. 55, ал. 1	общо	чл. 55, ал. 1	общо	чл. 55, ал. 1	общо	чл. 55, ал. 1
ОБЩО ЗА СТРАНАТА	81	73	76	66	103	89	97	86	66	56
Сектор С “Преработваща промишленост”	34	30	28	25	49	44	37	32	22	20
Произв. на основни метали	1	1	2	2	6	6	2	2	2	2
Производство на чугун, стомана и феросплави	0	0	0	0	4	4	0	0	1	1
Производство на тръби, кухи профили и фитинги за тях от стомана	1	1	2	2	0	0	0	0	0	0
Производство на други продукти при първичната преработка на стомана	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Производство на основни благородни и други цветни метали	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
Леене на метали	0	0	0	0	2	2	1	1	0	0

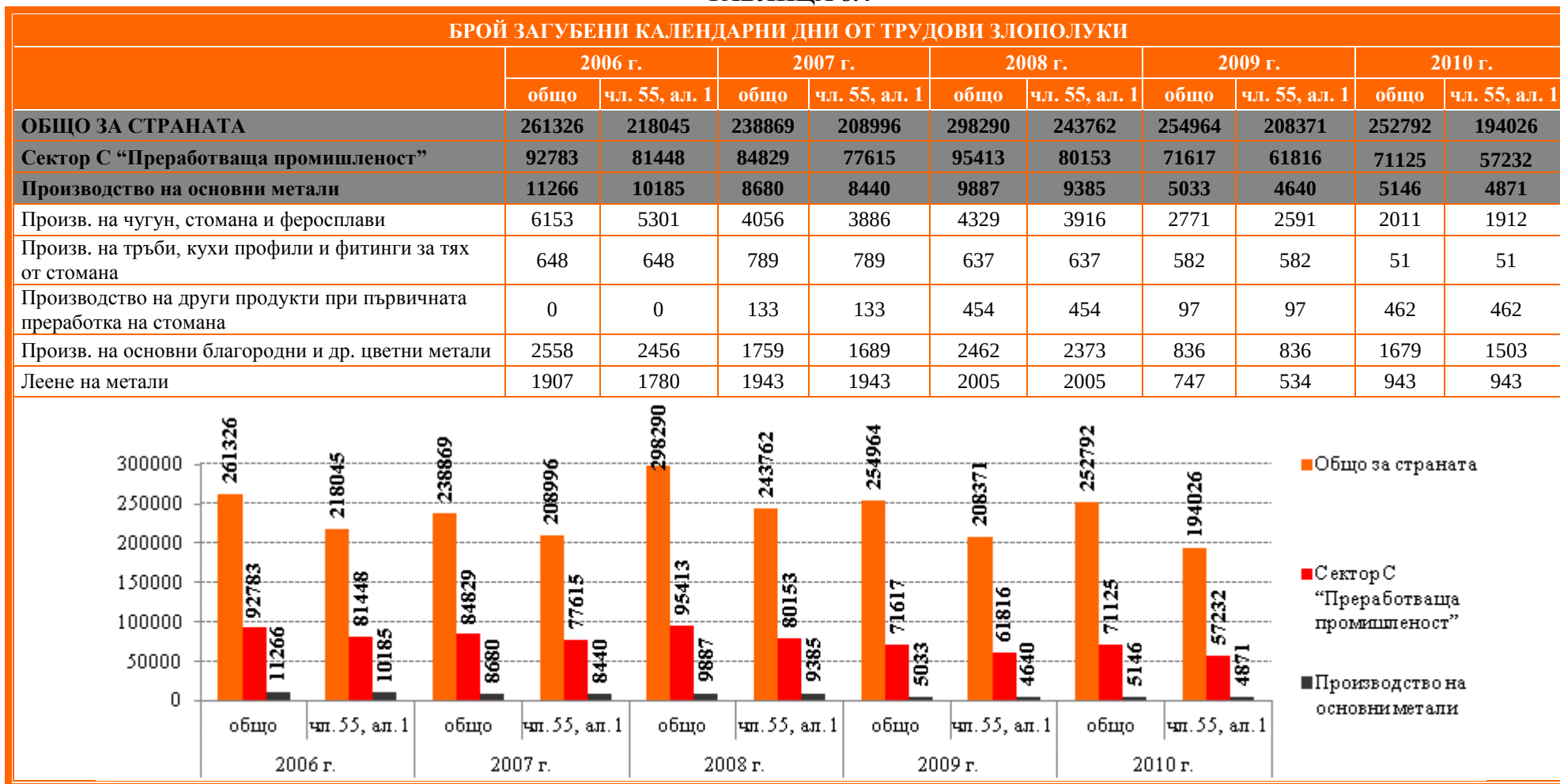
Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

1.4. Брой загубени календарни дни от трудови злополуки (общ брой и по чл. 55, ал. 1 от КСО)

Загубените дни от ТЗ са в календарни дни.

ТАБЛИЦА 8.4

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

1.5. Среден списъчен брой на осигурените лица за годината (в предприятията от страната, сектора и икономическата дейност)

Средносписъчният брой на персонала за годината се изчислява като средноаритметична величина от средно списъчния брой на персонала за дванадесетте месеца на годината.

ТАБЛИЦА 8.5

СРЕДЕН СПИСЪЧЕН БРОЙ НА ОСИГУРЕНИТЕ ЛИЦА					
	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
ОБЩО ЗА СТРАНАТА	2357694	2522140	2827007	2696109	2556799
Сектор С “Преработваща промишленост”	604978	636691	676393	601121	572593
Производство на основни метали	20377	20349	20111	16484	14481
Производство на чугун, стомана и феросплави	8601	8123	7242	5785	3353
Производство на тръби, кухи профили и фитинги за тях от стомана	837	1105	1202	979	1089
Производство на други продукти при първичната преработка на стомана	690	633	591	504	313
Производство на основни благородни и други цветни метали	4738	4879	5109	4765	5470
Леене на метали	5511	5609	5967	4451	4256

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

1.6. Брой отработени човекочасове (в предприятията от страната, сектора и икономическата дейност)

ТАБЛИЦА 8.6

ОТРАБОТЕНИ ЧОВЕКОЧАСОВЕ					
	2006 г.	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.
ОБЩО ЗА СТРАНАТА	4272491771	4558053731	5123250214	4766505786	4451873726
Сектор С “Преработваща промишленост”	1126387183	1184701162	1255973282	1071727878	1025456219
Производство на основни метали	38971510	38872527	38044123	29781251	27200916
Производство на чугун, стомана и феросплави	16657852	15759270	13745657	10685335	6438895
Производство на тръби, кухи профили и фитинги за тях от стомана	1585197	2101130	2292135	1805911	2021288
Производство на други продукти при първичната преработка на стомана	1294614	1166761	1101601	914052	574486
Производство на основни благородни и други цветни метали	9155852	9404755	9842981	8832404	10484882
Леене на метали	10277995	10440611	11061749	7543549	7681365

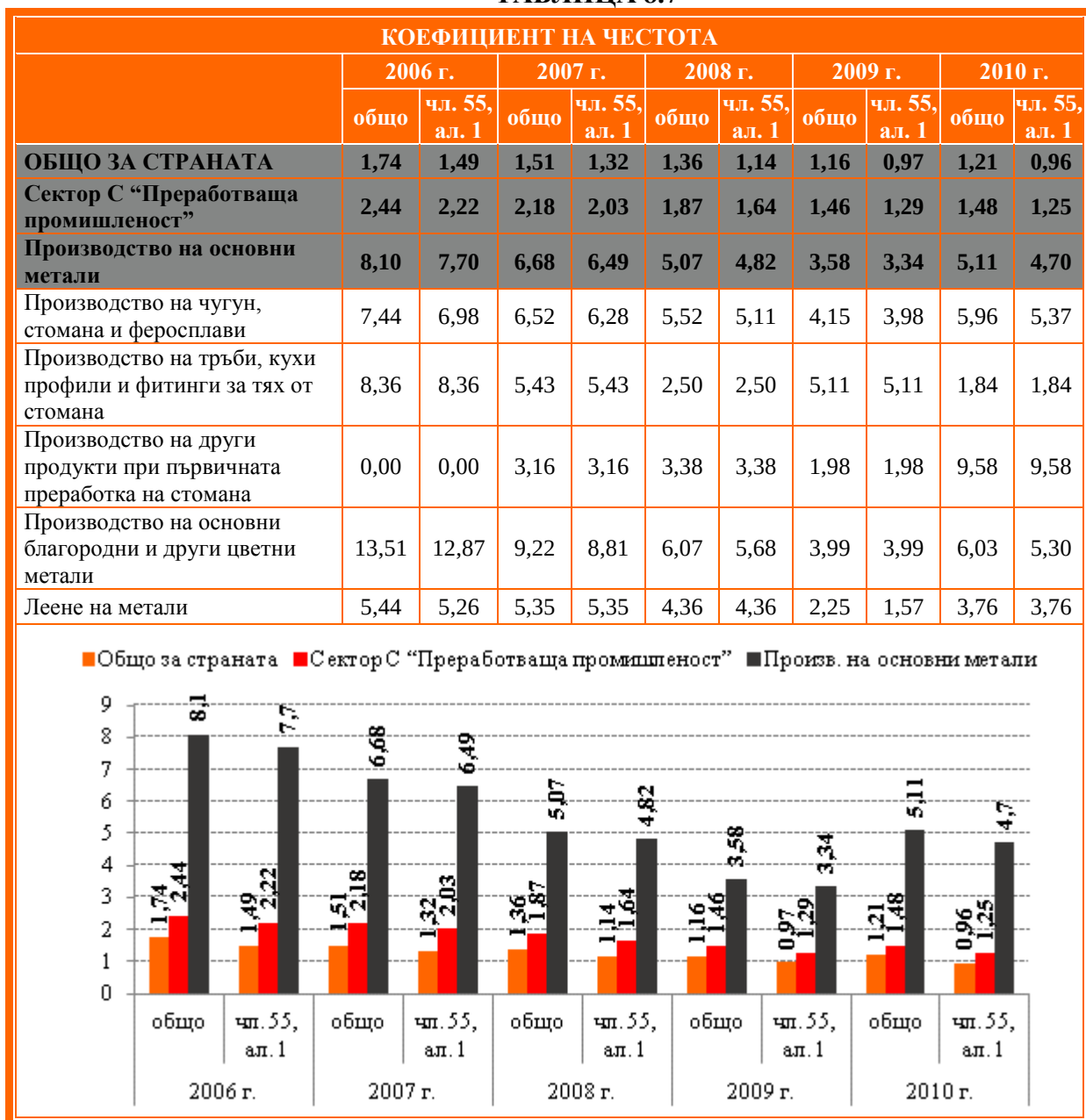
Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

1.7. Коефициент на честота (Кч) общо и по чл. 55, ал. 1 от КСО

Коефициентът на честота се получава, като се раздели броят на трудовите злополуки, станали през отчетния период на средносписъчния брой на персонала през същия период и полученото частно се умножи по 1000.

ТАБЛИЦА 8.7

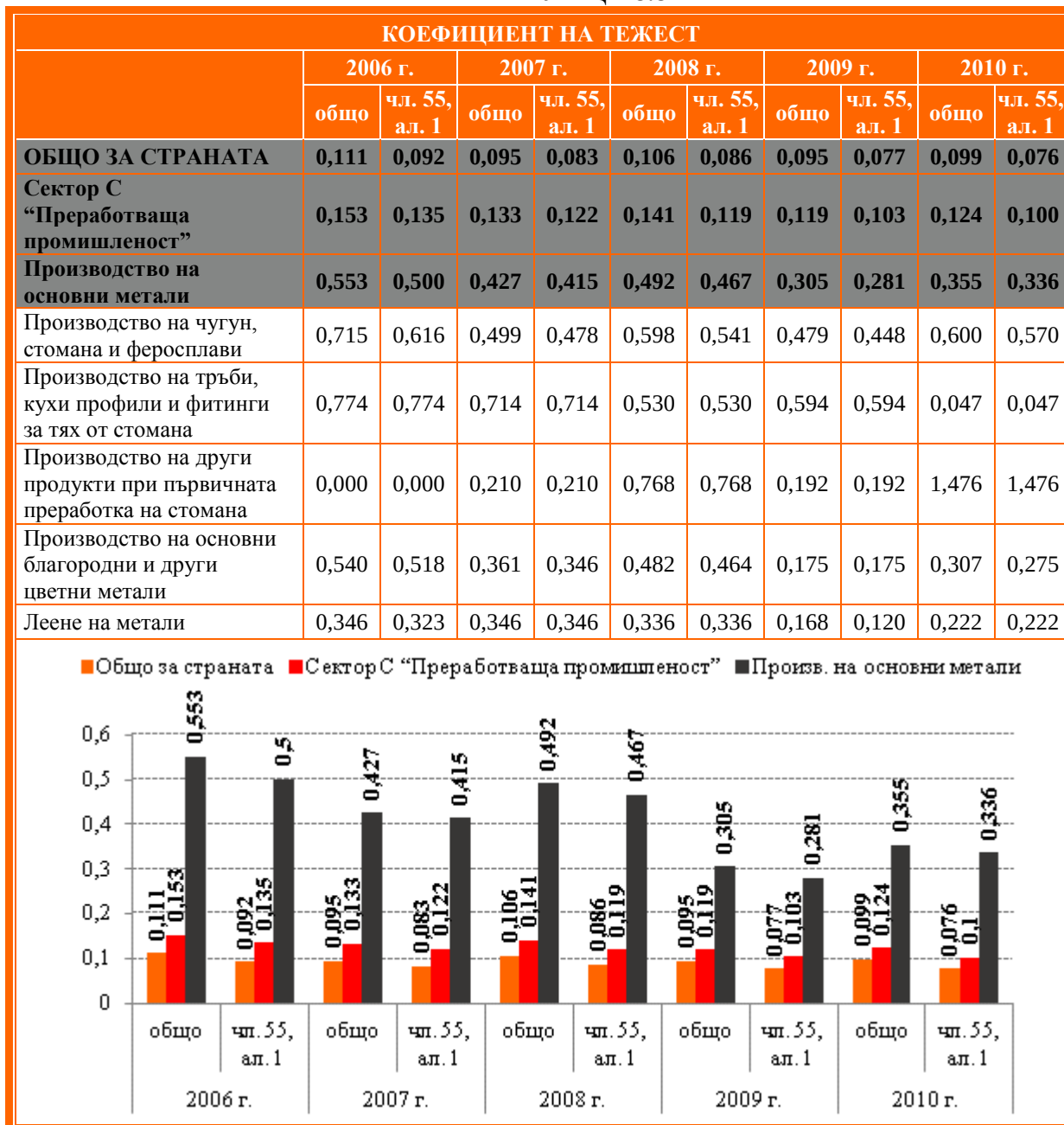

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

1.8. Коефициент на тежест (Кт) общо и по чл. 55, ал. 1 от КСО

Коефициентът на тежест се изчислява като загубените дни от трудови злополуки, станали през отчетния период се разделят на средносписъчния брой на персонала.

ТАБЛИЦА 8.8

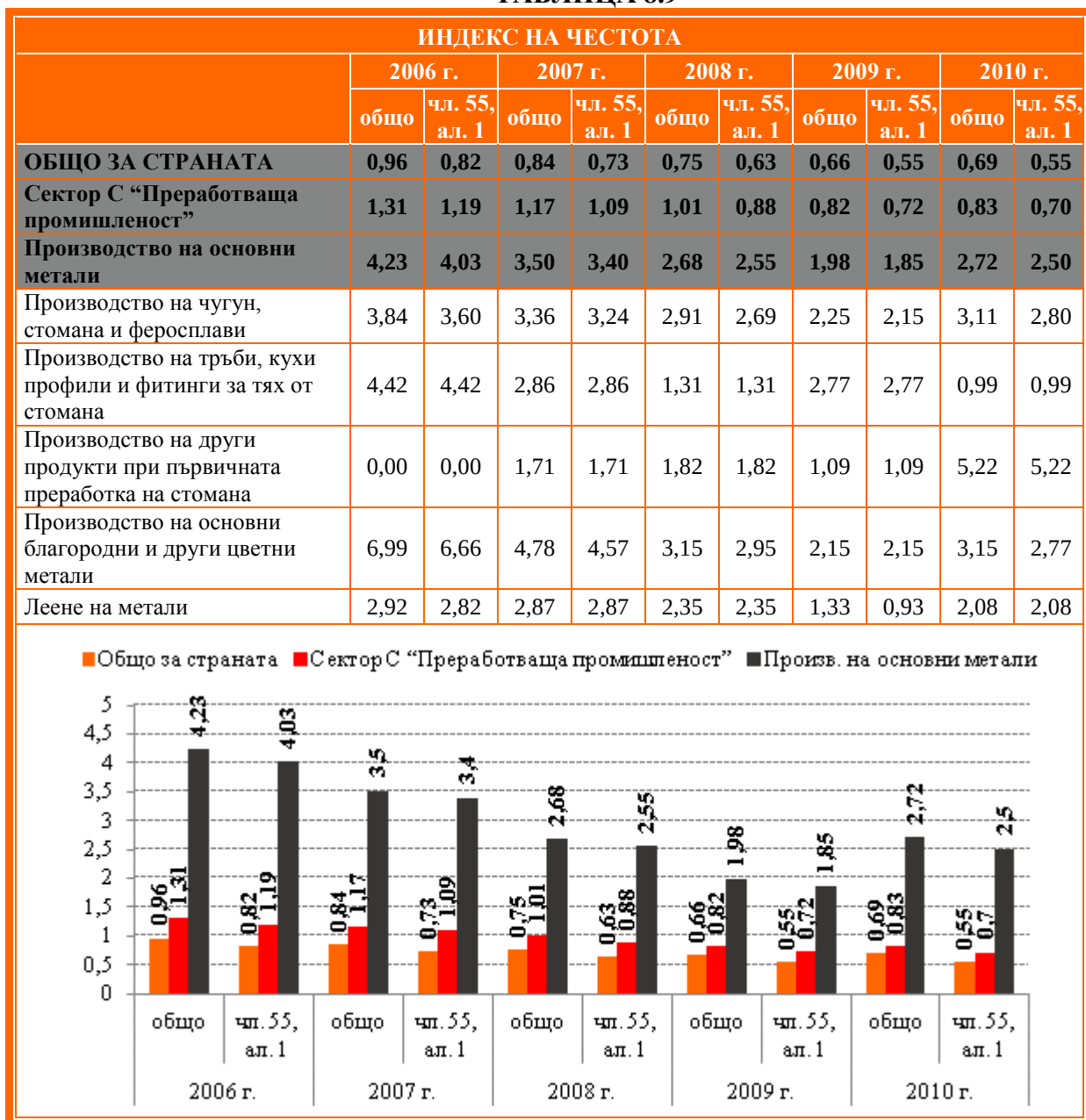

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

1.9. Индекс на честота (Ич) общо и по чл. 55, ал. 1 от КСО

Индексът на честота се получава, като броят на трудовите злополуки, станали през отчетния период се раздели на общия брой отработени часове през отчетния период и частното се умножи по 1 000 000.

ТАБЛИЦА 8.9

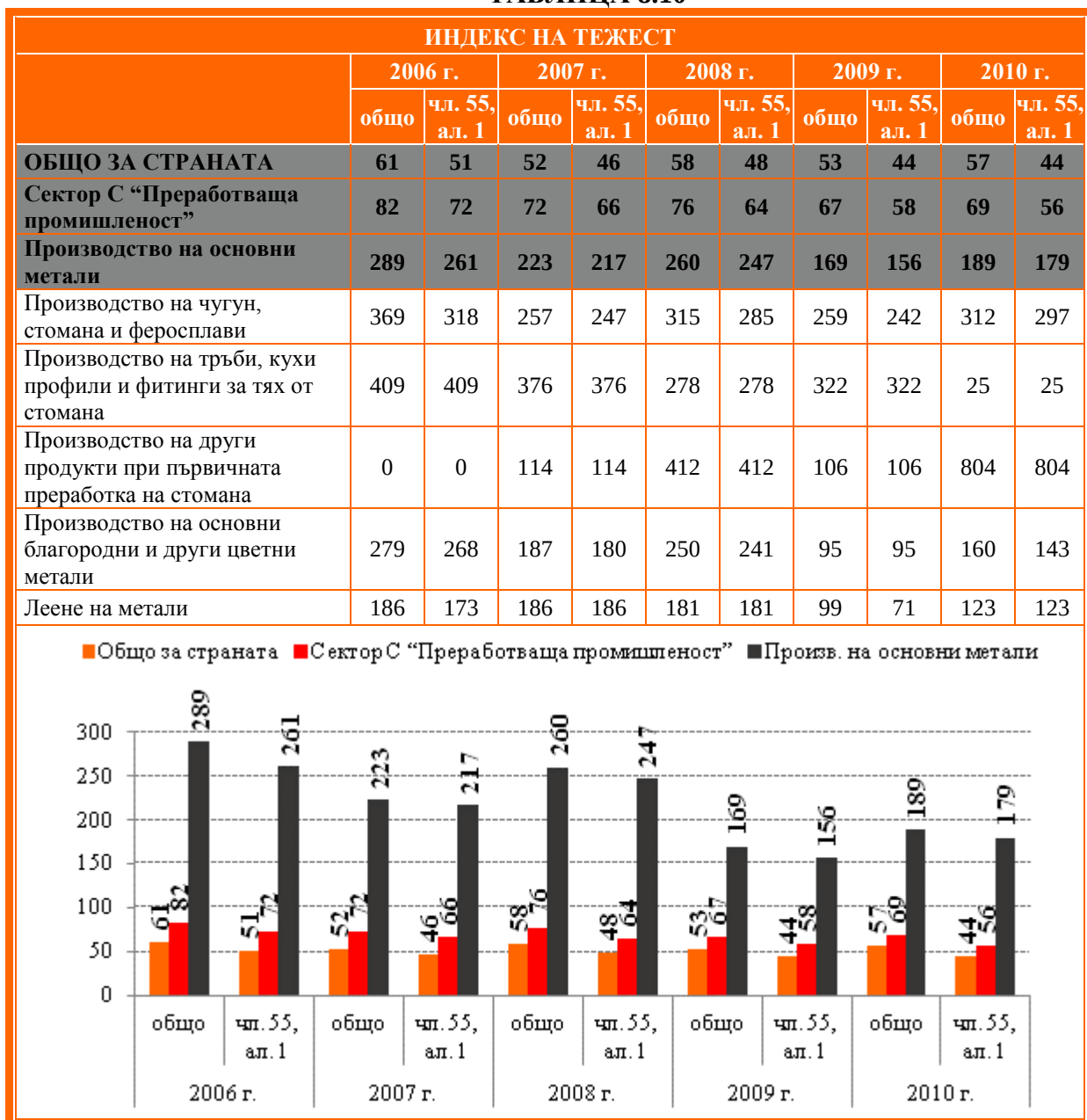

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

1.10. Индекс на тежест (Ит) общо и по чл. 55, ал. 1 от КСО

Индексът на тежест се изчислява като загубените дни от трудови злополуки, станали през отчетния период се разделят на общия брой отработени часове през отчетния период и полученото частно се умножи по 1 000 000.

ТАБЛИЦА 8.10

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

2. КЛАСИФИКАЦИИ НА СТАТИСТИЧЕСКА СИСТЕМА „ТРУДОВИ ЗЛОПОЛУКИ“ НА НОИ

Правилното класифициране на злополуките изисква събирането и класифицирането на основна информация за: осигурителя⁸⁷ (предприятието-работодател), условията на труд и пострадалия; трудовата злополука; вида и сериозността на уврежданията и последиците от злополуката; предприетите мерки. ССТЗ обобщава посочената информация в следните групи.

- **информация за идентифициране на мястото и условия на работа** при настъпване на злополуката (данни за осигурителя и конкретните условия на трудовата злополука) и информация за пострадалия. В тази група се включват данни за:
 - осигурителя: име, основна икономическа дейност, адрес и телекомуникации за връзка със седалището на осигурителя, големина на предприятието;
 - условията на труд в предприятието: място на злополуката и работен процес;
 - пострадалото лице: име, професия, пол, работно място на пострадалия, вид на работата при настъпване на злополуката, време на настъпване на злополуката.
- **информация за трудовата злополука:** обстоятелствата за нейното настъпване и начина на увреждане при нея. Трудовата злополука се дефинира чрез разделяне на събитието на три последователни етапа: специфичното физическо действие в момента на злополуката, отклонението от нормалните действия или условия по време на злополуката и начинът на увреждане при злополуката. За точното и изчерпателно характеризиране на злополуката се определят и материалните фактори, свързани с всеки от трите етапа на злополуката.
- **информация за вида и сериозността на увреждането и последиците от злополуката:** тази информация се отнася до полученото увреждане в резултат на трудовата злополука, увредена част на тялото и последиците от трудовата злополука (брой изгубени дни или степен на загубена работоспособност).
- **информация за предприетите мерки:**
 - мерки, свързани с човешкия фактор;
 - мерки, свързани с материалния фактор.

⁸⁷ Съгласно националното законодателство, осигуряването за трудова злополука се осъществява чрез задължителното обществено осигуряване. Така работодателят в качеството си на осигурител е предприятието, в което е настъпила трудовата злополука. В текста навсякъде, където става въпрос за осигурител, се разбира работодателя, т.е. предприятието, в което е нает на работа пострадалия при трудовата злополука.

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

2.1. Класификация „Големина на предприятието (осигурител)“

Данните за осигурителя в Декларацията за трудова злополука са: пълно наименование, Единен идентификационен код (ЕИК по БУЛСТАТ)⁸⁸, адрес – пощенски, електронни връзки (телефон, факс, електронна поща), данни за броя на работниците и служителите, от тях жени. Тези данни идентифицират осигурителя еднозначно и създават възможност за получаване на информация относно икономическата дейност на предприятието, в което работи пострадалия при трудовата злополука.

Основната икономическата дейност на осигурителя се определя чрез Класификацията на икономическите дейности. Съгласно методологията за приложение на тази класификация, основната икономическа дейност на предприятието се класифицира към една единствена икономическа дейност (на равнище клас – най-детайлното равнище в класификацията, означено с 4-значен код) на базата на най-големия дял на продажбите в общия обем на продажбите на предприятието. Адреса на осигурителя, вписан в декларацията като точен пощенски адрес, се класифицира в системата по Единния класификатор на административно-териториалните и териториалните единици (ЕКАТТЕ).

Броят на работниците и служителите е характеристика, необходима за разпределяне на предприятията по големина. Прилага се класификация, утвърдена като европейски стандарт и използвана в статистическата практика на Република България. В декларацията за трудова злополука се попълва списъчния брой на персонала в предприятието-работодател в началото на месеца, в който е станала злополуката⁸⁹.

⁸⁸ Извършването на дейност от стопанските единици в Република България се регистрира съгласно търговското и гражданско законодателство в съда. След това единицата се регистрира в административния бизнес регистър на Република България – Регистър БУЛСТАТ, където получава Единен идентификационен код (ЕИК), който е 9-значен. Този код е валиден за всички административни регистри в страната. Съгласно законодателството, ако правната единица (юридическо лице или неюридическо лице) има клонове (поделения), те също се регистрират в Регистър БУЛСТАТ и получават свой ЕИК, който е 13-значен (първите 9 знака са ЕИК на единицата-майка). Регистър БУЛСТАТ се използва от НОИ като регистър на осигурителите. Така правните единици и техните поделения са регистрирани административно в Регистър Булстат и имат уникален ЕИК.

⁸⁹ При анализа на големината на предприятията-работодатели, в които са настъпили трудови злополуки, се отчита средния списъчен брой на наетите за отчетния период на анализа. Съгласно европейските изискванията за статистически изследвания, при определянето на големината на предприятието средния списъчен брой се изчислява в еквивалент на заети на пълен работен ден.

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1.
от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“,
финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

2.2. Класификация „Статус в заетостта“

Статусът в заетостта на пострадалия се определя според класификацията на статуса в заетостта, даваща възможност да се отчетат както изискванията на Кодекса за социално осигуряване, така и връзка с международно приетата класификация.

2.3. Класификация „Общ трудов стаж“ / „Стаж по професията“

Професията на пострадалото лице се определя въз основа на работата, за която лицето е наето и която се изпълнява от него при работодателя в момента на настъпване на трудовата злополука. Професията, съответстваща на заеманата длъжност може и да не съвпада с най-високата квалификация на лицето. Класифицирането на пострадалото лице по професия се осъществява според Националната класификация на професиите. За нейното използване е необходимо да се подчертае, че е задължително определянето на професията на пострадалото лице на равнище „Единична група професии“ (с четиризначен код).

2.4. Класификация „Правоспособност“

Важна информация за анализ на причините за настъпване на трудова злополука и за вземането на превантивни мерки се вписва и определя чрез класификациите „Правоспособност“ на пострадалия, „Вид на злополуката по КЗОО“ и „Набелязани мерки“.

2.5. Класификация „Възраст“

Въз основа на Единния граждански номер (ЕГН) и датата на раждане се определя възрастта на пострадалия при настъпване на злополуката. ССТЗ изисква изучаването на структурата на пострадалите лица по възраст, за което се използва специална класификация „Възраст на пострадалия“⁹⁰.

2.6. Класификация „Пол“

Полът на пострадалия е с три възможни значения: мъж или жена или неизвестен.

2.7. Класификация „Време на злополуката“

Времето на злополуката се попълва точно и подробно в Декларацията за трудова злополука: вписва се часа и минутите на настъпване на злополуката, денят, месецът,

⁹⁰ Възраст на пострадалия в навършени години към момента на злополуката.

годината. Вписва се точно и предвиденото в деня на злополуката разпределение на работния ден на пострадалия⁹¹. Разпределението на работния ден на пострадалия при настъпване на злополуката, категорията труд и пълното време на заетост на пострадалия имат съществено значение за получаването в рамките на ССТЗ на сравними данни за злополуките, настъпили при различни работодатели, от една страна, а от друга – за сравняване на обобщените данни от ССТЗ с данните от други европейски държави (при спазване на изискванията на ЕСТЗ). Класифицирането на данните от трудовата злополука се прави по специална класификация „Време на злополуката“, както следва:

- ☐ по час на денонощието (час на злополуката)
- ☐ по ден от седмицата
- ☐ по месец от годината
- ☐ спрямо работното време

2.8. Класификация „Място на злополуката“

Мястото на злополуката е много важна характеристика на злополуката: това е вида на работното място, работната площадка, работното помещение или мястото, където се е случила злополуката, където пострадалият работи, посещава или просто присъства при настъпването на злополуката.

Мястото на злополуката се класифицира според класификацията „Място на злополуката“ и тя определя видът (типът) на общата среда, работното място или помещението, където е станала злополуката, както и дали пострадалият е бил на работа, на посещение или просто е присъствал (във връзка с работата си) на това място.

2.9. Класификация „Работно място“

Работното място⁹² в Декларацията за трудова злополука се класифицира по съответната класификация „Работно място“. Тя е предназначена да определи местоположението на пострадалия в момента на злополуката по отношение на обичайното работно място или предприятие. При определянето на работното място се определя дали мястото/длъжностното назначение, заемано от пострадалия по време на злополуката има обичайно или случайно естество. В случая не се интересуваме от това дали работата е временна или постоянна.

⁹¹ Точното определяне на времето на злополуката и неговото отношение към работното време е напълно в съответствие с ЕСТЗ.

⁹² Работното място по определението в ССТЗ се различава от дефиницията за работно място съгласно Кодекса на труда. Съгласно ССТЗ се определя дали работното място в момента на злополуката е било стационарно и дали то съвпада с работното място съгласно съществуващото трудово правоотношение между наетото лице и работодателя.

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

Понятието „обичайно стационарно работно място“ се разглежда в тесен смисъл, винаги в обичайното помещение, сграда, стая, цех, съоръжение или друго териториално определено място в предприятието, където лицето полага труда си и изпълнява трудовите/служебните си задължения.

Понятието „случайно работно място“ се разглежда в по-широк смисъл и обхваща:

- ❑ работи, за които работното място е нестационарно (мобилно) – за пътни полицаи, шофьори и други;
- ❑ временно работно място в предприятието или извън него – за работници в строителството, техници, хора извършващи ремонтни дейности, нощни пазачи, улични чистачи и т.н.

2.10. Класификация “Вид работа”

Видът на работата на пострадалия дефинира основната дейност или задача, изпълнявана от пострадалия по време на злополуката. Описва се основният вид работа, изпълнявана от пострадалия по време на злополуката. Това не е професията на пострадалия, нито неговото точно специфично физическо действие в момента на злополуката. Това е едно по-общо описание на вида работа или задача, която пострадалият е извършвал през период от време, който завършва в момента на настъпване на злополуката.

2.11. Класификация “Специфично физическо действие”

Специфично физическо действие е действието, извършвано от пострадалия непосредствено преди злополуката. Това е точното специфично физическо действие на пострадалия в момента на злополуката. Обхваща къс период от време и определя какво конкретно е правил пострадалият в момента на настъпването на злополуката.

2.12. Класификация “Отклонение”

Отклонението от нормалните действия (условия) е предназначено да определи необичайните събития, предизвикали трудовата злополука. В Декларацията за трудовата злополука се записва последното събитие, отклоняващо се от нормалните действия и условия, и водещо до злополуката. Това е описание на необичайно събитие, т.е. отклонението от нормалния работен процес. Отклонението е събитие, което предизвиква злополука. Ако има поредица от необичайни или неправилни събития, регистрира се последното отклонение (това отклонение, което е най-близко по време до контакта, причинил увреждането).

2.13. Класификация “Начин на увреждане”

Начинът на увреждането е факторът, който води до увреждане на пострадалия: това е описание на това как пострадалият е бил наранен (физическа или психическа травма) от материалния фактор, причинител на увреждането. Ако има няколко начина на увреждане, трябва да бъде регистриран този, който е причинил най-сериозното увреждане.

2.14. Класификация “Материален фактор”

Трите двойки променливи, характеризиращи етапите на събитието „трудова злополука“ са:

- ❑ **Специфично физическо действие и материален фактор, свързан със специфичното физическо действие:** описват какво конкретно е правил пострадалият в момента на настъпване на злополуката. Това действие е конкретно и точно определено и е различно от вида работа, който дава по-общо описание на вида работа или задача, която пострадалият извършва по принцип. Материалният фактор, свързан със специфичното физическо действие описва основният материален фактор, свързан със специфичното физическо действие на пострадалия точно непосредствено преди злополуката (средството, предмета или инструмента, използван от пострадалия в момента на злополуката). Материалният фактор може да участва или да не участва в злополуката. При определяне на материалния фактор, свързан със специфичното действие се следи за материалния фактор, който е най-тясно свързан със злополуката или увреждането.
- ❑ **Отклонение от нормалните действия и материален фактор, свързан с отклонението:** описват необичайното събитие, водещо до злополуката. Отклонението не е събитие, което описва основната причина за злополуката, нито пък се отнася до отговорността за настъпване на злополуката. Отклонението описва само необичайното събитие или последното звено от поредица необичайни събития (отклонението от обичайните правила за действие и поведение) при настъпване на злополуката.
- ❑ **Начин на увреждане и материален фактор, причинил увреждането:** описват как пострадалият осъществява контакт с материалния фактор, причинител на увреждането. Описва точно какъв е начинът на увреждане. Материалният фактор, причинил увреждането, е предмета, средството или инструмента, с който пострадалият е получил увреждането или с психологическия начин на увреждане.

Класифицирането на материалния фактор, свързан със специфичното физическо действие, отклонението и на материалния фактор, причинил увреждането се извършва съгласно една Класификация - „Материален фактор”.

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1.
от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“,
финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

2.15. Класификация „Вид на увреждането“

Видът на увреждането описва физическите последици за пострадалия, напр. счупвания (фрактури) на кости, рани и други. Използва се класификацията „Вид на увреждането“. При нейното прилагане се спазва принципът: в случай на множествени травми, злополуката се класифицира по най-тежкото увреждане. Позицията „множествени травми“ се използва само в случаите, когато уврежданията са с еднаква тежест.

2.16. Класификация „Вид злополука (по КЗОО)“

Информацията се класифицира по следните показатели:

- ☐ по чл. 55, ал. 1 от КСО: Трудова злополука е всяко внезапно увреждане на здравето станало през време и във връзка или по повод на извършваната работа, както и при всяка работа, извършена в интерес на предприятието, когато е причинило временна неработоспособност, трайно намалена работоспособност или смърт.
- ☐ по чл. 55, ал. 2 от КСО: Трудова е и злополуката, станала с осигурен по чл. 4, ал. 1 и 2 по време на обичайния път при отиване или при връщане от работното място до: основното място на живеене или до друго допълнително място на живеене с постоянен характер; мястото, където осигуреният обикновено се храни през работния ден; мястото за получаване на възнаграждение;
- ☐ не се приема за трудова;
- ☐ няма данни.

2.17. Класификация „Последици от трудовата злополука“

Последиците от злополуката описват резултата от злополуката, изразени чрез временната неработоспособност (загубените дни от трудови злополуки), трайно намалена или загубена работоспособност (инвалидност), и смърт. Загубените дни от трудови злополуки представляват броя календарни дни, когато пострадалият е неработоспособен поради трудова злополука. При наличие на трайно намалена или загубена работоспособност (инвалидност) в резултат на трудовата злополука се използват специфични кодове. В този случай дните, загубени преди признаването на трайно намалена или загубена работоспособност (инвалидност) или смърт, не се вземат под внимание.

3. РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТРУДОВИТЕ ЗЛОПОЛУКИ

(по класификации на статистическата система „Трудови злополуки“ (ССТЗ) на НОИ)

3.1. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Големина на предприятието (осигурител)“

ТАБЛИЦА 8.11

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО), СПОРЕД ГОЛЕМИНАТА НА ПРЕДПРИЯТИЕТО												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Големина на предприятието (според броя на осигурените лица)	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
0 - 9 души	102	0	159	2	126	0	131	0	131	0	649	2
10 - 49 души	467	0	469	3	531	1	436	0	412	1	2315	5
50 - 249 души	1004	22	947	19	971	15	785	9	657	14	4364	79
над 249 души	1950	135	1762	108	1606	81	1253	46	1257	53	7828	423
Общо трудови злополуки	3523	157	3337	132	3234	97	2605	55	2457	68	15156	509

Процентно разпределение на трудовите злополуки, настъпили по време на работа (чл. 55, ал. 1) в икономическа дейност „Производство на основни метали“ за периода 2006 – 2010 г., според големината на предприятието осигурител

Година	0 - 9 души	10 - 49 души	50 - 249 души	над 249 души
2006 г.	14%	86%		
2007 г.	2%	14%	82%	
2008 г.	1%	15%	84%	
2009 г.	1%	16%	84%	
2010 г.	1%	21%	78%	

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

3.2. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Статус в заетостта“

ТАБЛИЦА 8.12

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО), СПОРЕД СТАТУСА В ЗАЕТОСТТА												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Статус в заетостта	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Статус в заетостта неизвестен	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0
Наето лице, за неопределено време/ срок, не точно определени- при пълно раб. време	0	0	1	0	3	0	0	0	0	0	4	0
Наето лице, за неопр. време/ срок, не точно определени- при непълно раб. време	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0	3	0
Наето лице, за неопределено време- при пълно работно време	2869	141	2698	118	2710	88	2233	52	2077	64	12587	463
Наето лице, за неопределено време- при непълно работно време	37	1	54	0	40	0	53	1	55	0	239	2
Наето лице, за определен срок- при пълно работно време	566	14	559	14	457	9	303	2	299	4	2184	43
Наето лице, за определен срок- при непълно работно време	51	1	25	0	22	0	14	0	26	0	138	1
Общо трудови злополуки	3523	157	3337	132	3234	97	2605	55	2457	68	15156	509

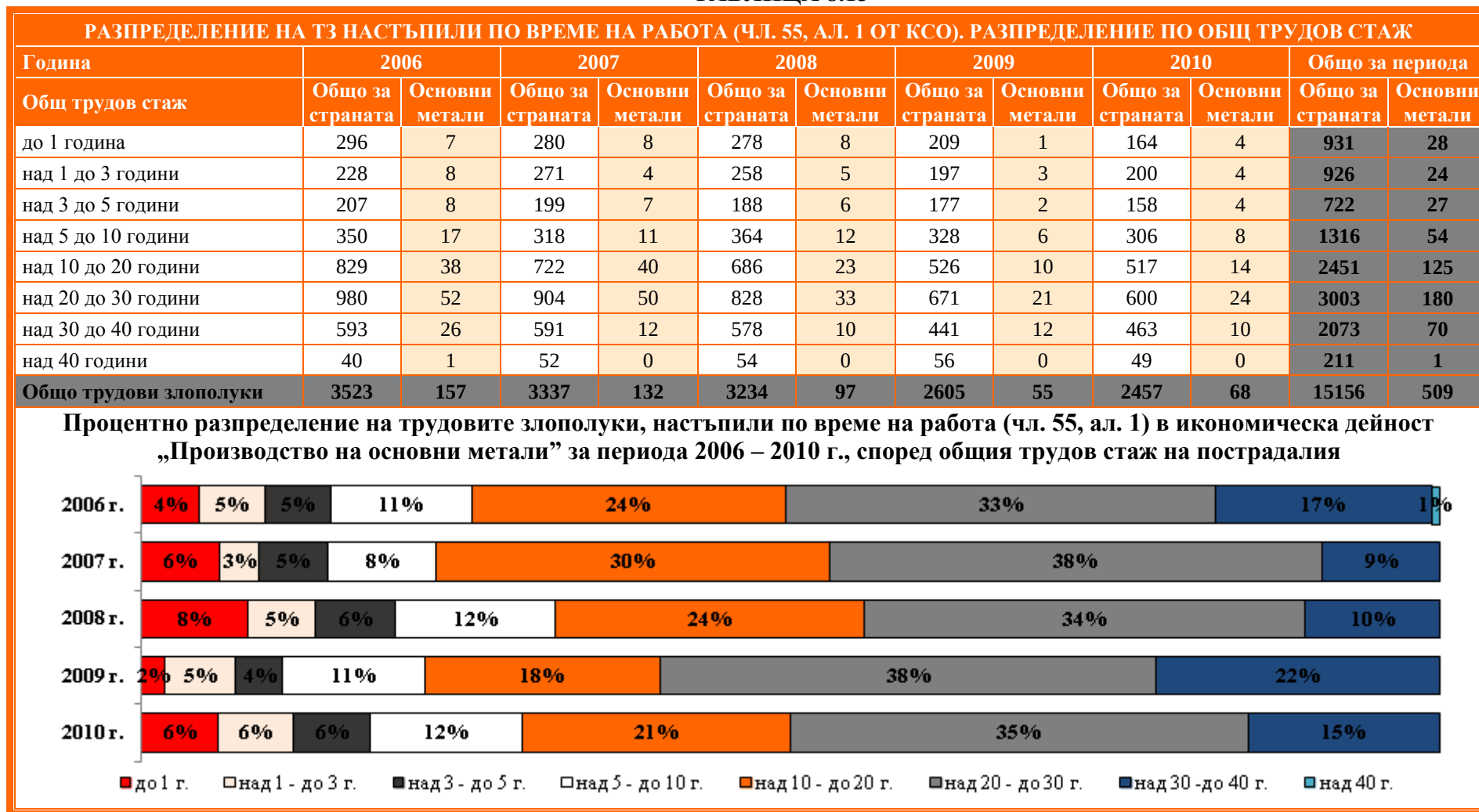
Процентно разпределение на трудовите злополуки, настъпили по време на работа (чл. 55, ал. 1) в икономическа дейност „Производство на основни метали“ за периода 2006 – 2010 г., според статуса в заетостта на пострадалия

Година	Наето лице, за неопределено време - при пълно работно време	Наето лице, за неопределено време - при непълно работно време	Наето лице, за определен срок - при пълно работно време	Наето лице, за определен срок - при непълно работно време
2006 г.	90%	1%	9%	1%
2007 г.	89%		11%	
2008 г.			9%	
2009 г.	95%	2%	4%	
2010 г.	94%		6%	

■ Наето лице, за неопределено време - при пълно работно време
■ Наето лице, за неопределено време - при непълно работно време
■ Наето лице, за определен срок - при пълно работно време
■ Наето лице, за определен срок - при непълно работно време

3.3. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Общ трудов стаж“ / „Стаж по професията“

ТАБЛИЦА 8.13

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

ТАБЛИЦА 8.14

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО ТРУДОВ СТАЖ ПО ПРОФЕСИЯТА												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Трудов стаж по професията	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
до 1 година	1029	39	1053	35	923	32	719	7	596	18	4320	131
над 1 до 3 години	561	25	599	20	591	14	530	11	480	9	2761	79
над 3 до 5 години	329	14	267	11	311	11	285	5	272	9	1464	50
над 5 до 10 години	491	19	407	14	432	9	351	7	358	13	2039	62
над 10 до 20 години	661	43	553	35	525	17	374	15	406	10	2519	120
над 20 до 30 години	310	14	314	13	295	13	219	8	222	9	1360	57
над 30 до 40 години	127	3	134	4	145	1	112	2	120	0	638	10
над 40 години	15	0	10	0	12	0	15	0	3	0	55	0
Общо трудови злополуки	3523	157	3337	132	3234	97	2605	55	2457	68	15156	509

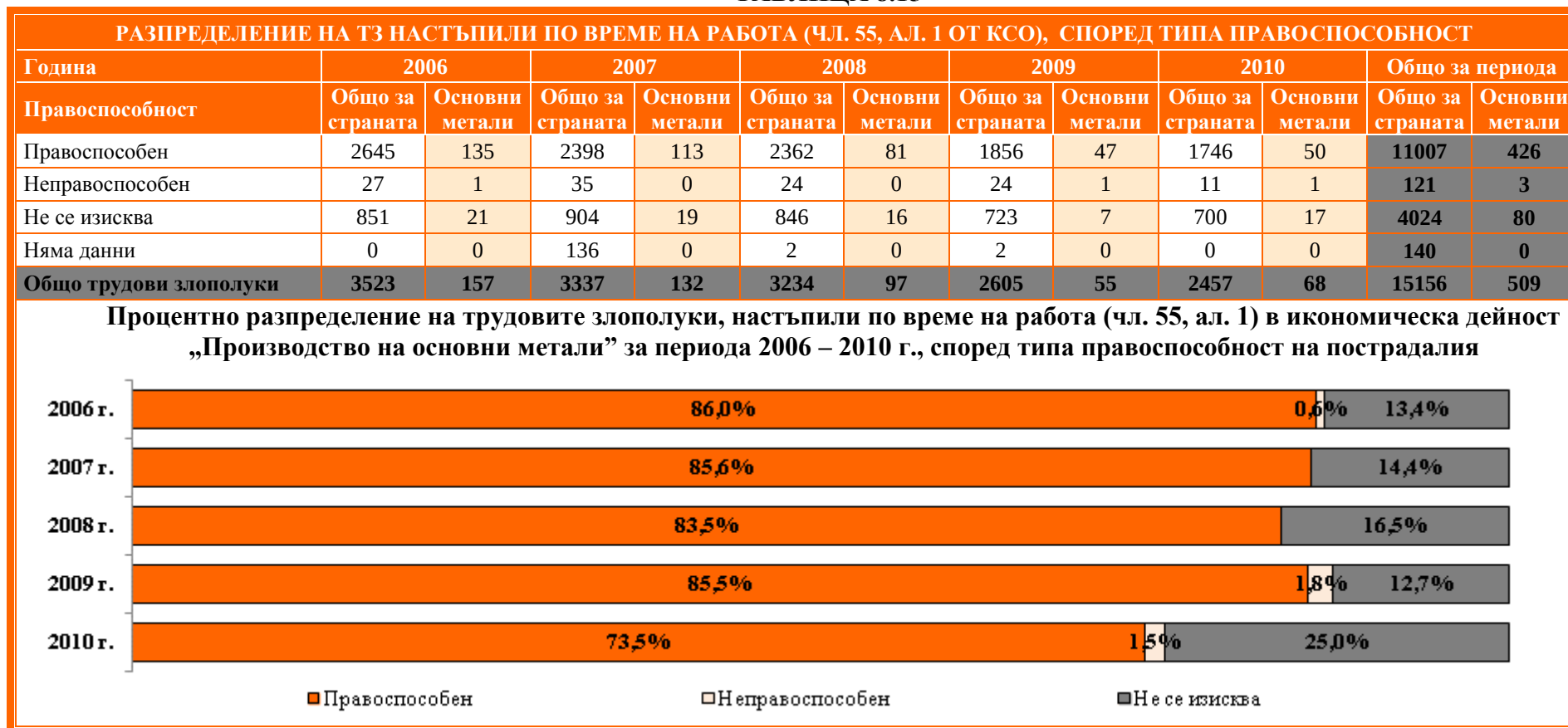
Процентно разпределение на трудовите злополуки, настъпили по време на работа (чл. 55, ал. 1) в икономическа дейност „Производство на основни метали“ за периода 2006 – 2010 г., според трудовия стаж по професията на пострадалия

Година	до 1 г.	над 1 - до 3 г.	над 3 - до 5 г.	над 5 - до 10 г.	над 10 - до 20 г.	над 20 - до 30 г.	над 30 - до 40 г.
2006 г.	25%	16%	9%	12%	27%	9%	2%
2007 г.	27%	15%	8%	11%	27%	10%	3%
2008 г.	33%	14%	11%	9%	18%	13%	1%
2009 г.	13%	20%	9%	13%	27%	15%	4%
2010 г.	26%	13%	13%	19%	15%	13%	0%

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

3.4. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Правоспособност“

ТАБЛИЦА 8.15

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

3.5. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Възраст“

ТАБЛИЦА 8.16

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО ВЪЗРАСТ												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Възрастова група	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
16 – 17 години	5	0	5	0	5	0	3	0	2	0	20	0
18 - 24 години	303	13	294	9	294	8	207	3	178	5	1276	38
25 - 34 години	732	36	660	23	660	15	525	7	468	16	3045	97
35 - 44 години	882	38	817	45	817	41	633	18	599	18	3748	160
45 - 54 години	1081	56	1021	48	1021	30	752	16	710	22	4585	172
55 - 64 години	494	14	508	7	508	3	447	10	474	7	2431	41
65 и повече години	26	0	32	0	32	0	38	1	26	0	154	1
Общо трудови злополуки	3523	157	3337	132	3234	97	2605	55	2457	68	15156	509

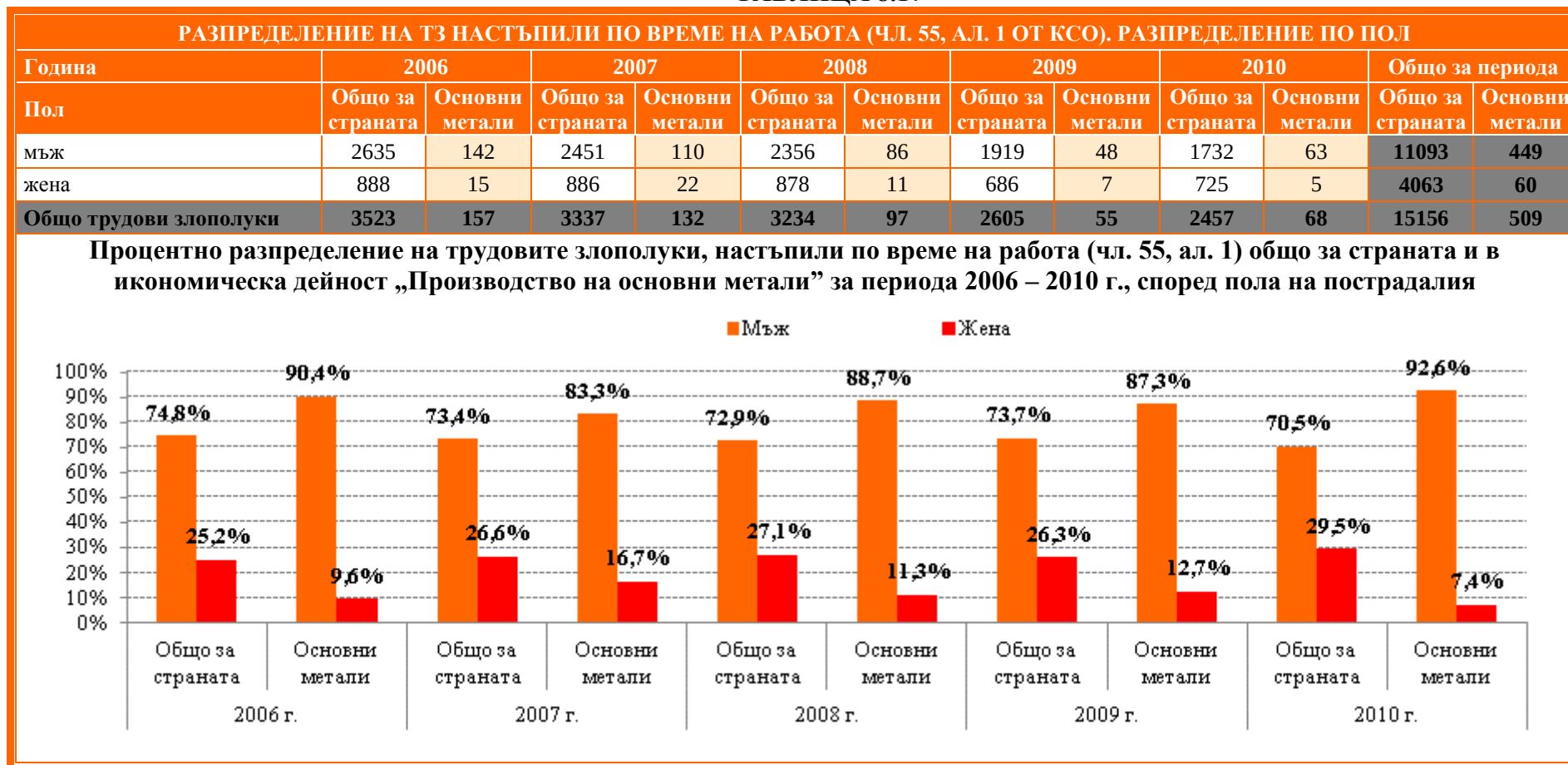
Процентно разпределение на трудовите злополуки, настъпили по време на работа (чл. 55, ал. 1) в икономическа дейност „Производство на основни метали“ за периода 2006 – 2010 г., според възрастта на пострадалия

Година	18 - 24 г.	25 - 34 г.	35 - 44 г.	45 - 54 г.	55 - 64 г.	65 и повече години
2006 г.	8%	23%	24%	36%	9%	
2007 г.	7%	17%	34%	36%	5%	
2008 г.	8%	15%	42%	31%	3%	
2009 г.	5%	13%	33%	29%	18%	2%
2010 г.	7%	24%	26%	32%	10%	

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

3.6. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Пол“

ТАБЛИЦА 8.17

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

3.7. Разпределение на ТЗ по класификация „Време на злополуката“ спрямо работното време и деня от седмицата

ТАБЛИЦА 8.18

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ СПРЯМО РАБОТНОТО ВРЕМЕ												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Работно време	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
няма данни	1	1	0	0	0	0	1	0	0	0	2	1
преди началото на раб. време	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0
0 - 1 ч. след началото на раб. време	453	24	418	18	422	17	331	4	350	11	1974	74
1 - 2 ч. след началото на раб. време	522	20	441	19	428	21	370	7	351	14	2112	81
2 - 3 ч. след началото на раб. време	515	21	482	17	465	7	386	7	319	6	2167	58
3 - 2 ч. преди края на раб. време	382	17	418	13	373	15	267	5	264	11	1704	61
2 - 1 ч. преди края на раб. време	402	16	369	13	373	14	269	5	278	6	1691	54
1 - 0 ч. преди края на раб. време	458	20	432	21	457	10	356	6	323	5	2026	62
през друга част от раб. време	768	38	763	31	707	13	611	21	558	15	3407	118
по време на почивката	17	0	14	0	9	0	14	0	14	0	68	0
Общо трудови злополуки	3523	157	3337	132	3234	97	2605	55	2457	68	15156	509

Процентно разпределение на трудовите злополуки, настъпили по време на работа (чл. 55, ал. 1) общо за страната и в икономическа дейност „Производство на основни метали“ за периода 2006 – 2010 г., спрямо работното време

Година	няма данни	0 - 1 ч. след началото на раб. време	1 - 2 ч. след началото на раб. време	2 - 3 ч. след началото на раб. време	3 - 2 ч. преди края на раб. време	2 - 1 ч. преди края на раб. време	1 - 0 ч. преди края на раб. време	през друга част от раб. време
2006 г.	1%	15%	13%	13%	11%	10%	13%	24%
2007 г.		14%	14%	13%	10%	10%	16%	23%
2008 г.		18%	22%	7%	15%	14%	10%	13%
2009 г.		7%	13%	13%	9%	9%	11%	38%
2010 г.		16%	21%	9%	16%	9%	7%	22%

■ няма данни
 ■ 0 - 1 ч. след началото на раб. време
 ■ 1 - 2 ч. след началото на раб. време
 ■ 2 - 3 ч. след началото на раб. време
■ 3 - 2 ч. преди края на раб. време
 ■ 2 - 1 ч. преди края на раб. време
 ■ 1 - 0 ч. преди края на раб. време
 ■ през друга част от раб. време

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

ТАБЛИЦА 8.19

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО ДЕН ОТ СЕДМИЦАТА												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Ден от седмицата	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
понеделник	626	21	628	18	618	12	444	14	432	11	2748	76
вторник	620	32	588	17	565	11	465	10	493	18	2731	88
сряда	656	35	631	28	581	16	438	6	437	7	2743	92
четвъртък	641	30	573	30	577	16	478	11	428	8	2697	95
петък	592	15	530	20	528	24	460	7	385	15	2495	81
събота	215	11	251	16	212	13	217	5	160	3	1055	48
неделя	173	13	136	3	153	5	103	2	122	6	687	29
Общо трудови злополуки	3523	157	3337	132	3234	97	2605	55	2457	68	15156	509

Процентно разпределение на трудовите злополуки, настъпили по време на работа (чл. 55, ал. 1) общо за страната и в икономическа дейност „Производство на основни метали“ за периода 2006 – 2010 г., спрямо деня от седмицата

Година	понеделник	вторник	сряда	четвъртък	петък	събота	неделя
2006 г.	13%	20%	22%	19%	10%	7%	8%
2007 г.	14%	13%	21%	23%	15%	12%	2%
2008 г.	12%	11%	16%	16%	25%	13%	5%
2009 г.	25%	18%	11%	20%	13%	9%	4%
2010 г.	16%	26%	10%	12%	22%	4%	9%

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

3.8. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Място на злополуката“

ТАБЛИЦА 8.20

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО МЯСТО НА ЗЛОПОЛУКАТА												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Място на злополуката	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Промислен обект	1753	151	1636	130	1418	95	1059	52	988	64	6854	492
Производствена зона, завод, работилница	1304	137	1261	122	1057	88	721	46	675	55	5018	448
Площадка за техническо обслужване, ремонтна работилница	209	7	149	5	138	2	118	3	128	5	742	22
Места използвани предимно за складиране, товарене, разтоварване	229	7	218	3	211	5	209	2	177	4	1044	21
Други места от група 010, непосочени по-горе	11	0	8	0	12	0	11	1	8	0	50	1
Строителна площадка, строеж, открита мина и кариера	349	0	392	0	434	0	318	1	214	0	1707	1
Строителна площадка, строеж - в процес на изграждане	183	0	237	0	271	0	196	1	111	0	998	1
Строителна площадка, строеж - места на които се събаря, реконструира, преустройства, поддържа или възстановява	87	0	75	0	80	0	54	0	41	0	337	0
Открита мина и кариера, изкоп, траншея	69	0	71	0	68	0	49	0	51	0	308	0
Строителна площадка, строеж - под земята	4	0	6	0	10	0	16	0	9	0	45	0
Строителна площадка, строеж - на/над водата	4	0	0	0	1	0	2	0	1	0	8	0
Строителна площадка, строеж - в среда с налягане, по-високо от атмосферното	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0
Други места от група 020, непосочени по-горе	2	0	3	0	3	0	1	0	1	0	10	0
Селскостопански, горски или рибовъден обект	101	0	82	0	78	0	62	0	61	0	384	0
Селскостопански обекти - животновъдство	22	0	15	0	10	0	11	0	14	0	72	0
Селскостопански обекти - растениевъдство, без трайни насаждения	23	0	22	0	26	0	18	0	18	0	107	0

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

Изпълнителна агенция
„Главна инспекция по труда“
ПРОЕКТ BG051PO001-2.3.01 „ПРЕВЕНЦИЯ ЗА БЕЗОПАСНОСТ И ЗДРАВЕ ПРИ РАБОТА“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО МЯСТО НА ЗЛОПОЛУКАТА												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Място на злополуката	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Селскостопански обекти - лозя, овощни градини и други трайни насаждения	7	0	5	0	4	0	3	0	1	0	20	0
Горскостопански обекти	32	0	19	0	21	0	19	0	17	0	108	0
Рибовъдни и риболовни обекти (вкл. аквакултури) (не на плавателен съд)	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0
Паркове и градини, ботаническа градина, зоологическа градина	12	0	17	0	15	0	7	0	7	0	58	0
Други места от група 030, непосочени по-горе	3	0	4	0	2	0	4	0	4	0	17	0
Канцеларии, магазини, места за забавления и други	305	0	306	2	312	0	267	0	290	0	1480	2
Канцеларии, приемни, библиотеки и други	89	0	75	2	65	0	41	0	62	0	332	2
Училища, гимназии, колежи, университети, детски градини и други места за обучение	98	0	99	0	98	0	90	0	89	0	474	0
Малки и големи търговски обекти (вкл. улична търговия)	48	0	54	0	59	0	55	0	64	0	280	0
Ресторанти, места за временно настаняване (хотели и други), места за забавление (вкл. музеи, театрални зали, стадиони, панаири и др.)	66	0	76	0	83	0	71	0	65	0	361	0
Други места от група 040, непосочени по-горе	4	0	2	0	7	0	10	0	10	0	33	0
Лечебни и социални заведения	78	0	61	0	80	0	71	0	79	0	369	0
Лечебни заведения за болнична помощ	67	0	51	0	73	0	66	0	67	0	324	0
Други места от група 050, непосочени по-горе	11	0	10	0	7	0	5	0	12	0	45	0
Обществени места	620	4	533	0	564	1	543	1	551	3	2811	9
Зона постоянно отворена за обществено преминаване (главни и второстепенни пътища, места за паркиране, чакални в гари или аерогари)	437	0	404	0	401	0	408	0	400	2	2050	2

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

Изпълнителна агенция
„Главна инспекция по труда“
ПРОЕКТ BG051PO001-2.3.01 „ПРЕВЕНЦИЯ ЗА БЕЗОПАСНОСТ И ЗДРАВЕ ПРИ РАБОТА“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

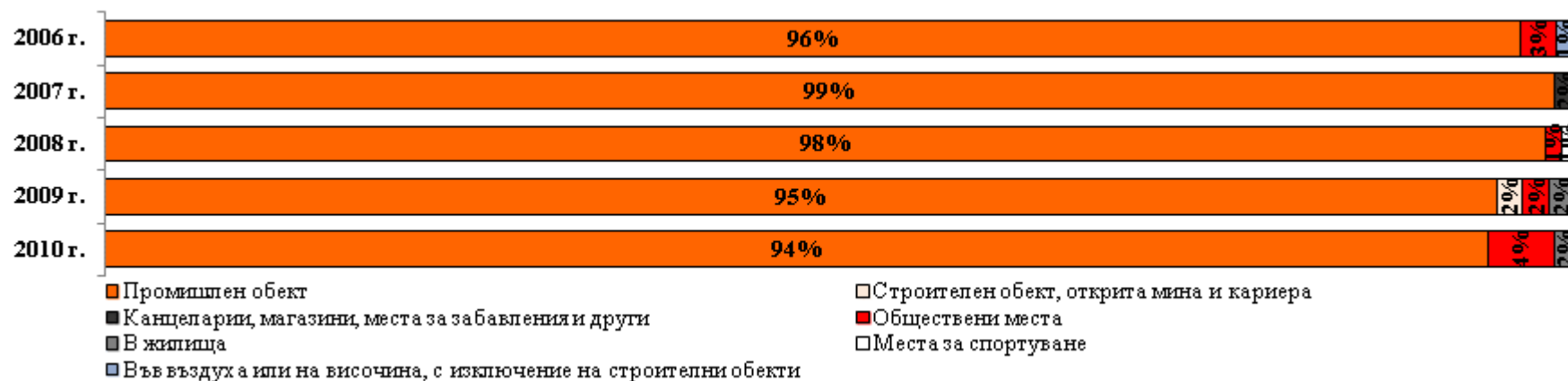
РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО МЯСТО НА ЗЛОПОЛУКАТА												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Място на злополуката	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Превозни средства: релсови и автомобилни, обществени или частни (vlak, автобус, леки автомобили и други)	72	2	62	0	71	0	63	0	73	0	341	2
Зона към обществени места, но с ограничен достъп само за упълномощен персонал: коловози, самолетен хангар, автомагистрален банкет, служебен тротоар	106	2	66	0	91	1	69	1	74	1	406	5
Други места от група 060, непосочени по-горе	5	0	1	0	1	0	3	0	4	0	14	0
В жилища	63	0	96	0	109	0	121	1	105	1	494	2
В частно жилище	16	0	16	0	19	0	32	0	12	0	95	0
В части от сгради за общо ползване, пристройки, дворове	46	0	79	0	0	0	88	1	93	1	306	2
Други места от група 070, непосочени по-горе	1	0	1	0	90	0	1	0	0	0	93	0
Места за спортуване	24	0	17	0	20	1	28	0	19	0	108	1
Закрити места за спортуване - спортни зали, гимнастически салони, закрити плавни басейни	7	0	3	0	3	0	5	0	4	0	22	0
Открити места за спортуване - спортни игрища, открити плавни басейни, ски писти	16	0	14	0	17	1	22	0	15	0	84	1
Други места от група 080, непосочени по-горе	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2	0
Във въздуха или на височина, с изключение на строителни обекти	14	2	13	0	6	0	4	0	4	0	41	2
На височина - на постоянно ниво (покрив, тераса)	4	1	1	0	3	0	0	0	2	0	10	1
На височина - мачта, пилон, окачена платформа	10	1	11	0	3	0	4	0	1	0	29	1
Други места от група 090, непосочени по-горе	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	2	0
Под земята, с изключение на строителни обекти	170	0	157	0	161	0	107	0	115	0	710	0
Под земята - тунели (пътни, железопътни, метро)	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0	5	0

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО МЯСТО НА ЗЛОПОЛУКАТА

Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Място на злополуката	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Под земята - мини	166	0	153	0	156	0	104	0	114	0	693	0
Под земята - канализационни мрежи и колектори	2	0	3	0	4	0	0	0	0	0	9	0
Други места от група 100, непосочени по-горе	1	0	0	0	0	0	2	0		0	3	0
На/над водата, с изключение на строителни обекти	46	0	44	0	52	0	25	0	31	0	198	0
Море или океан - на борда на всички видове плавателни съдове - кораби, лодки, шлепове, платформи	25	0	27	0	20	0	8	0	7	0	87	0
Езеро, река, плавателен канал, пристанище - на борда на всички видове плавателни съдове - кораби, лодки, шлепове, платформи	21	0	17	0	32	0	17	0	24	0	111	0
Общо трудови злополуки	3523	157	3337	132	3234	97	2605	55	2457	68	15156	509

Процентно разпределение на трудовите злополуки, настъпили по време на работа (чл. 55, ал. 1) в икономическа дейност „Производство на основни метали“ за периода 2006 – 2010 г., според мястото на злополуката (групирани данни)

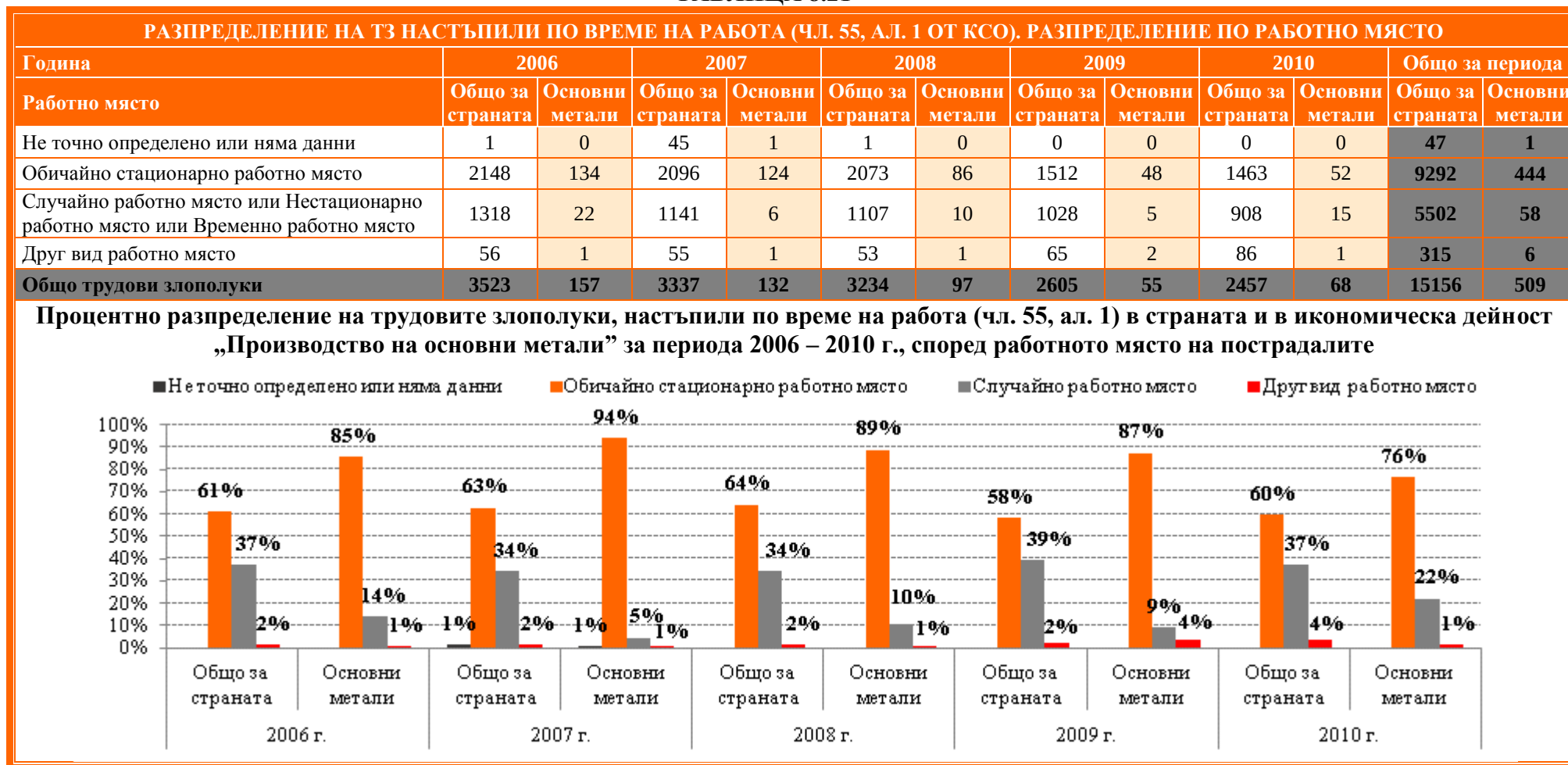

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

3.9. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Работно място“

ТАБЛИЦА 8.21

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

3.10. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Вид работа“

ТАБЛИЦА 8.22

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО ВИД РАБОТА												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Вид работа	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Произвеждане, обработване, преработване, складиране, от всички видове - не точно определени	1101	74	1028	71	930	50	625	17	612	26	4296	238
Произвеждане, обработване, преработване - от всички видове	843	64	794	64	690	44	428	16	430	24	3185	212
Складиране - от всички видове	248	10	231	7	230	6	191	1	177	2	1077	26
Други от група 10, споменати по-горе	10	0	3	0	10	0	6	0	5	0	34	0
Земни, строителни и монтажни работи, събаряне - не точно определени	286	1	331	2	321	0	229	1	143	1	1310	5
Земни работи	38	0	32	0	31	0	19	0	13	0	133	0
Строителни и монтажни работи - изграждане на сгради	123	0	137	0	158	0	109	0	47	0	574	0
Строителни и монтажни работи - изграждане на строителни съоръжения (мостове, пътища, пристанища и други)	29	0	55	0	51	0	33	0	29	0	197	0
Строителни и монтажни работи - реконструкция, преустройство, поддържане или възстановяване на сгради и строителни съоръжения	82	1	93	2	72	0	59	0	45	1	351	4
Събаряне на сгради и строителни съоръжения	6	0	12	0	5	0	4	0	7	0	34	0
Други от група 20, споменати по-горе	8	0	2	0	4	0	5	1	2	0	21	1
Селскостопанска и горскостопанска работа, рибарство - не точно определени	64	0	53	0	46	0	34	0	30	0	227	0
Селскостопанска работа - обработка на почвата	5	0	7	0	5	0	1	0	3	0	21	0
Селскостопанска работа - растениевъдство	15	0	15	0	18	0	8	0	8	0	64	0
Селскостопанска работа - животновъдство	17	0	13	0	9	0	7	0	7	0	53	0

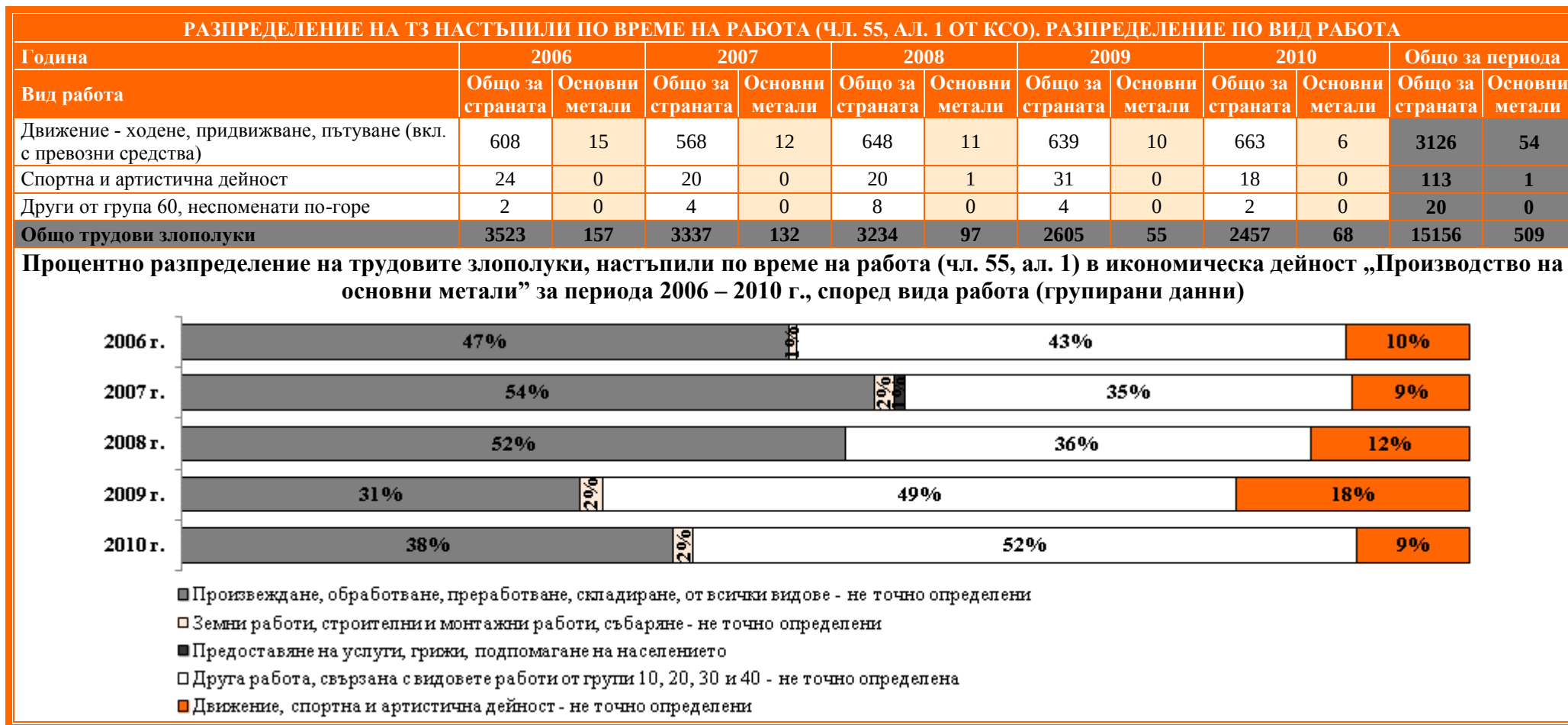
„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

Изпълнителна агенция
„Главна инспекция по труда“
ПРОЕКТ BG051PO001-2.3.01 „ПРЕВЕНЦИЯ ЗА БЕЗОПАСНОСТ И ЗДРАВЕ ПРИ РАБОТА“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО ВИД РАБОТА												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Вид работа	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Горскостопанска работа - лесовъдство, дърводобив	24	0	13	0	11	0	14	0	11	0	73	0
Рибовъдство, риболов	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Други от група 30, споменати по-горе	3	0	4	0	3	0	4	0	1	0	15	0
Предоставяне на услуги на предприятия и/или на населението; интелектуален труд - не точно определени	284	0	301	1	300	0	247	0	265	0	1397	1
Предоставяне на услуги, грижи, подпомагане на населението	151	0	151	0	139	0	106	0	114	0	661	0
Интелектуален труд - образование, обучение, обработка на данни, офис дейност, организиране и управление	86	0	95	1	90	0	66	0	75	0	412	1
Предоставяне на търговски услуги - купуване, продаване и свързаните с тях услуги	45	0	49	0	66	0	64	0	68	0	292	0
Други от група 40, споменати по-горе	2	0	6	0	5	0	11	0	8	0	32	0
Друга работа свързана със задачите от групи 10, 20, 30 и 40 - не точно определени	1154	67	1032	46	961	35	796	27	724	35	4667	210
Подготвяне, инсталиране, монтиране, демонтиране, разглобяване	388	22	331	12	311	13	278	6	198	6	1506	59
Поддържане, ремонт, настройване, регулиране	329	17	290	13	289	12	226	8	216	13	1350	63
Почистване на работното място, на машините - машинно или ръчно	130	7	123	4	123	5	83	5	94	3	553	24
Събиране, отстраняване, обезвреждане и други дейности по управление на отпадъците	101	5	63	0	73	1	59	0	47	0	343	6
Наблюдение и контрол на производствените процеси, работното място, превозните средства, оборудването - със или без контролна апаратура	196	16	209	16	152	4	137	8	160	12	854	56
Други от група 50, споменати по-горе	10	0	16	1	13	0	13	0	9	1	61	2
Движение, спортна и артистична дейност - не точно определени	634	15	592	12	676	12	674	10	683	6	3259	55

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

3.11. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Специфично физическо действие“

ТАБЛИЦА 8.23

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО СПЕЦИФИЧНО ФИЗИЧЕСКО ДЕЙСТВИЕ												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Специфично физическо действие	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Работа с машина	547	34	495	35	463	21	311	10	305	18	2121	118
Пускане на машина, спиране на машина	35	3	29	1	35	4	22	1	21	0	142	9
Зареждане на машина, сваляне на обработени изделия	151	9	146	20	122	4	76	2	84	5	579	40
Контролиране, управляване на машина, работа с машина	355	21	316	14	294	13	204	7	200	13	1369	68
Други специфични физически действия от група 10, непосочени по-горе	6	1	4	0	12	0	9	0	0	0	31	1
Работа с ръчни инструменти	423	19	391	20	365	13	278	11	238	8	1695	71
Работа с ръчни инструменти - задвижвани ръчно	329	17	285	18	272	11	208	6	185	7	1279	59
Работа с ръчни инструменти - задвижвани с двигател	82	0	102	2	84	1	65	4	51	1	384	8
Други специфични физически действия от група 20, непосочени по-горе	12	2	4	0	9	1	5	1	2	0	32	4
Управление на/пътуване с превозни или подземно-транспортни средства	347	5	302	4	303	3	251	0	263	2	1466	14
Управление на превозни или подземно-транспортни средства - подвижни и самоходни	170	3	124	2	168	2	126	0	130	0	718	7
Управление на превозни или подземно-транспортни средства - подвижни, но несамоходни	54	1	54	1	47	1	43	0	51	0	249	3
Пътуване с превозно средство	120	1	123	1	85	0	79	0	81	2	488	4
Други специфични физически действия от група 30, непосочени по-горе	3	0	1	0	3	0	3	0	1	0	11	0
Боравене с предмети	790	48	712	35	703	29	543	14	447	19	3195	145

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

Изпълнителна агенция
„Главна инспекция по труда“
ПРОЕКТ BG051PO001-2.3.01 „ПРЕВЕНЦИЯ ЗА БЕЗОПАСНОСТ И ЗДРАВЕ ПРИ РАБОТА“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

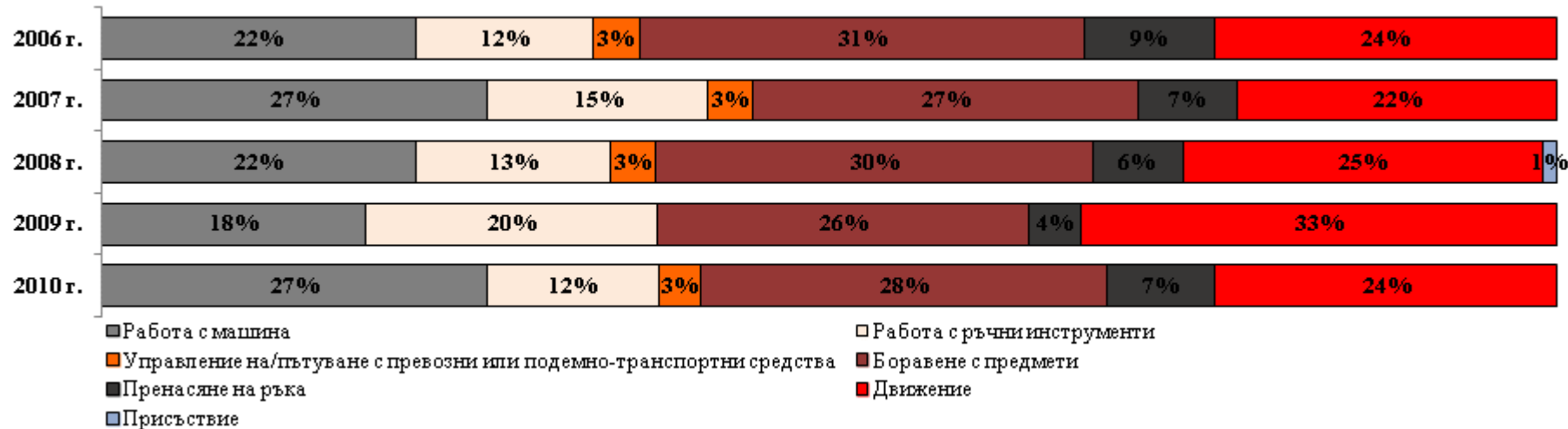
РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО СПЕЦИФИЧНО ФИЗИЧЕСКО ДЕЙСТВИЕ												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Специфично физическо действие	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Вземане в ръка, задържане, хващане, поставяне - хоризонтално	279	11	255	8	230	8	191	6	152	4	1107	37
Свързване, съединяване, разкъсване, развързване, притискане, отвинтване, завинтване, завъртане	237	15	204	7	209	7	150	2	147	5	947	36
Закрепване, качаване, издигане, монтиране - вертикално	115	5	120	7	120	5	93	3	47	1	495	21
Хвърляне, изхвърляне на разстояние	11	1	10	1	8	1	3	0	3	1	35	4
Отваряне, затваряне (кутия, опаковка, колет)	22	2	20	2	20	1	8	0	17	2	87	7
Изливане, наливане, напълване, поливане, пръскане, изпразване, изгребване	54	11	63	8	48	6	34	1	34	3	233	29
Отваряне, затваряне чрез издърпване, бутане (например на врата на склад, канцелария, шкаф, чекмедже)	49	3	24	0	43	1	43	2	32	2	191	8
Други специфични физически действия от група 40, непосочени по-горе	23	0	16	2	25	0	21	0	15	1	100	3
Пренасяне на ръка	333	14	351	9	292	6	206	2	182	5	1364	36
Вертикално пренасяне - вдигане, повдигане, спускане на предмет	145	8	136	4	107	4	80	2	60	3	528	21
Хоризонтално пренасяне - теглене, бутане, търкаляне на предмет	89	4	83	2	75	1	56	0	64	2	367	9
Пренасяне на товар - от човек	97	2	121	2	106	0	63	0	58	0	445	4
Други специфични физически действия от група 50, непосочени по-горе	2	0	11	1	4	1	7	0	0	0	24	2
Движение	1072	37	1063	29	1078	24	990	18	1005	16	5208	124
Ходене, тичане, качване, слизане и др.	867	29	906	28	897	19	818	15	832	12	4320	103
Влизане или излизане	36	0	36	0	26	0	18	0	27	0	143	0
Скачане, прескачане и други	29	0	17	0	18	0	18	0	16	0	98	0
Пълзене, катерене и други	5	0	8	0	9	0	8	1	1	0	31	1

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект BG051PO001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО СПЕЦИФИЧНО ФИЗИЧЕСКО ДЕЙСТВИЕ

Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Специфично физическо действие	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Ставане, сядане	12	0	9	0	14	0	6	0	20	0	61	0
Плуване, гмуркане	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0
Движение на място	113	8	75	1	103	5	108	2	99	4	498	20
Други специфични физически действия от група 60, непосочени по-горе	10	0	12	0	11	0	13	0	10	0	56	0
Присъствие	11	0	23	0	30	1	26	0	16	0	106	1
Други специфични физически действия, неклаифицирани по-горе	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0
Общо трудови злополуки	3523	157	3337	132	3234	97	2605	55	2457	68	15156	509

Процентно разпределение на трудовите злополуки, настъпили по време на работа (чл. 55, ал. 1) в икономическа дейност „Производство на основни метали“ за периода 2006 – 2010 г., групирани данни според специфичното физическо действие

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

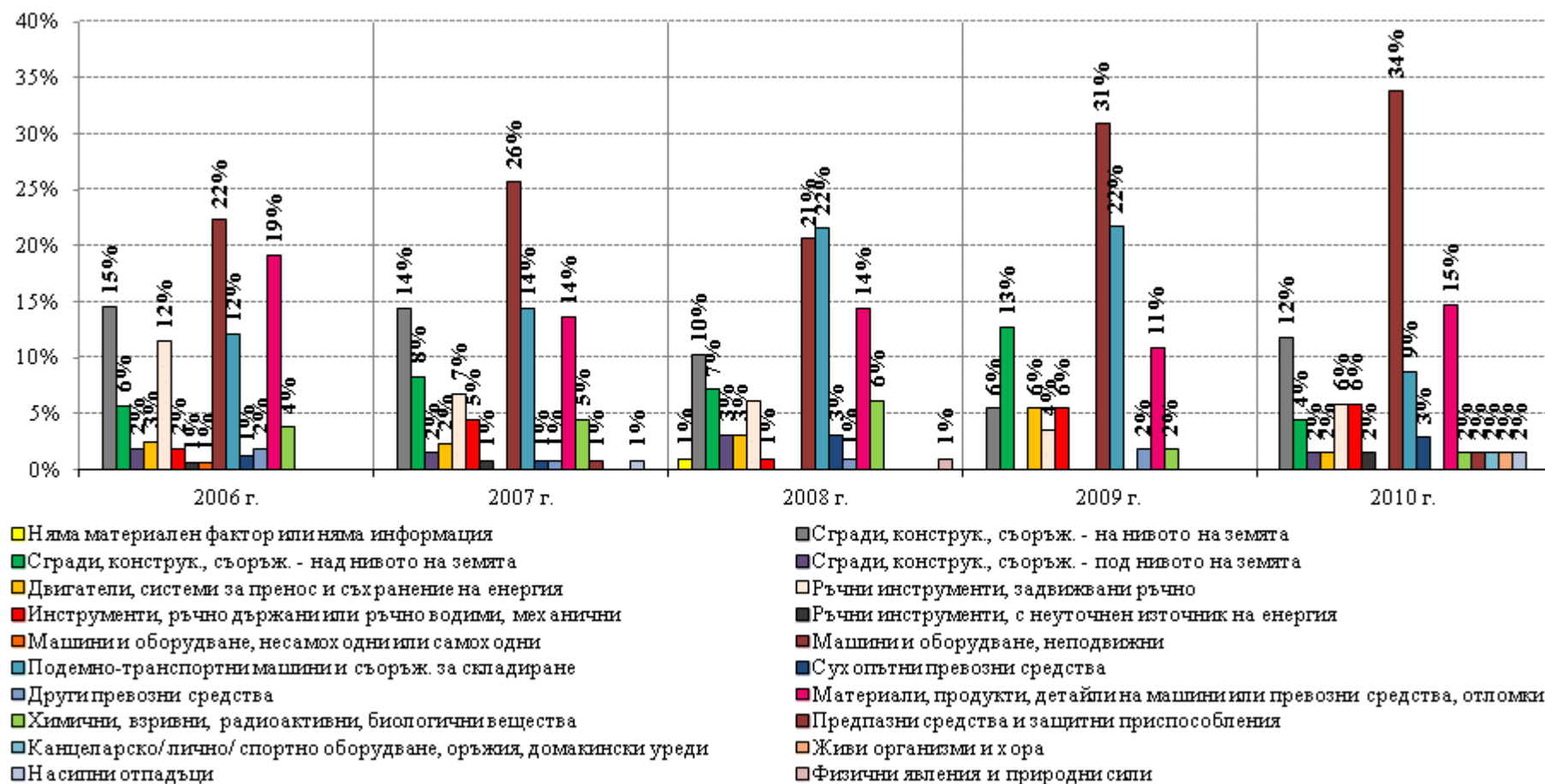
3.11.1. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Материален фактор на специфичното физическо действие“

ТАБЛИЦА 8.24

ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА, ГРУПИРАНИ ДАННИ ПО МАТЕРИАЛЕН ФАКТОР НА СПЕЦИФИЧНОТО ФИЗИЧЕСКО ДЕЙСТВИЕ												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Материален фактор на специфичното физическо действие	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Няма материален ф-р или няма информация	13	0	14	0	13	1	6	0	24	0	70	1
Сгради, констр., съоръжения - на нивото на земята	602	23	546	19	537	10	514	3	556	8	2755	63
Сгради, констр., съоръжения - на нивото над земята	303	9	322	11	357	7	333	7	259	3	1574	37
Сгради, конструкции, съоръжения, повърхности - под нивото на земята	38	0	53	0	51	0	34	0	27	0	203	0
С-ми за снабдяване и разпределение на материали, тръбопроводни мрежи	67	3	49	2	48	3	51	0	31	1	246	9
Двигатели, с-ми за пренос и съхранение на енергия	94	4	89	3	64	3	77	3	67	1	391	14
Ръчни инструменти, задвижвани ръчно	283	18	222	9	223	6	160	2	142	4	1030	39
Инструменти, ръчно държани/ водими, механични	102	3	109	6	102	1	59	3	53	4	425	17
Ръчни инструм., с неуточнен източник на енергия	20	1	27	1	15	0	20	0	16	1	98	3
Машины/ оборудване, несамходни или самоходни	47	1	44	0	51	0	24	0	34	0	200	1
Машины и оборудване, неподвижни	548	35	494	34	449	20	306	17	316	23	2113	129
Подемно-транспортни машини, съоръжения и приспособления за складиране	276	19	259	19	250	21	201	12	160	6	1146	77
Сухопътни превозни средства	384	2	357	1	332	3	340	0	292	2	1705	8
Други превозни средства	84	3	66	1	76	1	45	1	67	0	338	6
Материали, предмети, продукти, детайли на машини/ превозни средства, отломки, прах	463	30	449	18	414	14	280	6	224	10	1830	78
Химични, взривни, радиоактивни, биологични в-ва	49	6	59	6	58	6	21	1	30	1	217	20
Предпазни средства и защитни приспособления	6	0	6	1	11	0	9	0	4	1	36	2
Канцеларско/ лично/ спортно оборудване, оръжия	82	0	88	0	71	0	55	0	87	1	383	1
Живи организми и хора	46	0	67	0	93	0	64	0	60	1	330	1
Насипни отпадъци	11	0	13	1	17	0	5	0	5	1	51	2
Физични явления и природни сили	7	0	4	0	2	1	1	0	3	0	17	1
Общо трудови злополуки	3523	157	3337	132	3234	97	2605	55	2457	68	15156	509

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

Процентно разпределение на трудовите злополуки, настъпили по време на работа в иконом. дейност „Производство на основни метали“ за периода 2006 – 2010 г. Групирани данни по материален фактор на специфичното физическо действие

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

3.12. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Отклонение“

ТАБЛИЦА 8.25

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО ОТКЛОНЕНИЕ												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Отклонение	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Отклонение поради проблем с електричество, експлозия, пожар	121	8	165	7	115	6	91	5	90	6	582	32
Проблем вследствие неизправност в електрически уредби и съоръжения - водещ до индиректен допир	31	1	30	0	20	1	32	0	27	3	140	5
Проблем с електричеството - водещ до директен допир	27	1	33	3	26	1	24	2	21	0	131	7
Експлозия	19	2	40	0	24	2	14	2	16	1	113	7
Пожар, пламване	38	3	59	4	44	2	19	1	24	2	184	12
Други отклонения от група 10, непосочени по-горе	6	1	3	0	1	0	2	0	2	0	14	1
Отклонения поради препълване, преобръщане, протичане, изтичане, изпаряване, емисия	127	29	109	16	113	10	62	2	55	10	466	67
Твърдо състояние - препълване, преобръщане	5	1	2	0	7	0	3	0	3	0	20	1
Течно състояние - протичане, прокапване, изтичане, изплискване, изпръскване	84	27	71	13	77	10	34	1	40	10	306	61
Газообразно състояние - изпаряване, образуване на аерозол, образуване на газ	23	0	21	1	21	0	16	1	6	0	87	2
Прахообразен материал - образуване на дим, емисия на прах и частици във въздуха	12	0	10	1	6	0	8	0	6	0	42	1
Други отклонения от група 20, непосочени по-горе	3	1	5	1	2	0	1	0	0	0	11	2
Счупване, разрушаване, разцепване, плъзгане, падане, срутване на материалния фактор	641	33	588	36	574	22	417	8	363	12	2583	111
Счупване или скъсване на материалния фактор - на местата за свързване и присъединяване	90	4	83	8	72	1	47	1	49	0	341	14
Счупване, разрушаване, водещи до изхвърляне на отломки и парчета (от дърво, стъкло, метал, камък, пластмаса и други)	129	7	119	12	128	4	77	3	64	4	517	30

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

Изпълнителна агенция
„Главна инспекция по труда“
ПРОЕКТ BG051PO001-2.3.01 „ПРЕВЕНЦИЯ ЗА БЕЗОПАСНОСТ И ЗДРАВЕ ПРИ РАБОТА“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО ОТКЛОНЕНИЕ												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Отклонение	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Плъзгане, падане, срутване на материалния фактор - от високо (падане върху пострадалия)	234	8	242	11	207	9	164	2	156	5	1003	35
Плъзгане, падане, свличане на материалния фактор - от нивото под пострадалия (повличане на пострадалия)	73	1	70	2	62	2	74	0	37	0	316	5
Плъзгане, падане, срутване на материалния фактор - на същото ниво	110	13	71	3	102	6	50	1	55	3	388	26
Други отклонения от група 30, непосочени по-горе	5	0	3	0	3	0	5	1	2	0	18	1
Загуба на контрол (пълна или частична) върху машина, превозни или подемно-транспортни средства, ръчни инструменти, предмети, животни	932	30	886	27	862	25	711	13	706	22	4097	117
Загуба на контрол - върху машина (вкл. нежелано задействане) или върху обработвания/ преработвания от машината материал	286	6	288	7	262	9	193	5	203	10	1232	37
Загуба на контрол - върху превозни или подемно-транспортни средства (самоходни/ несамостоятелни)	270	2	246	4	276	5	242	1	241	0	1275	12
Загуба на контрол - върху ръчни инструменти (с ръчно или механично задвижване) или върху обработвания от инструмента материал	138	7	132	7	115	2	88	0	81	3	554	19
Загуба на контрол - върху предмет (носен, преместван, манипулиран и т.н.)	225	15	215	8	205	9	183	7	168	9	996	48
Загуба на контрол - върху животно	7	0	2	0	2	0	1	0	2	0	14	0
Други отклонения от група 40, непосочени по-горе	6	0	3	1	2	0	4	0	11	0	26	1
Подхлъзване или спъване с падане, падане на човек	851	23	882	24	848	14	794	15	738	6	4113	82
Падане на човек - от високо	256	7	267	8	273	3	256	5	170	3	1222	26
Подхлъзване или спъване с падане, падане на човек - на същото ниво, на което се намира	595	16	614	16	567	10	537	10	566	3	2879	55
Други отклонения от група 50, непосочени по-горе	0	0	1	0	8	1	1	0	2	0	12	1

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008
„превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

Изпълнителна агенция
„Главна инспекция по труда“
ПРОЕКТ BG051PO001-2.3.01 „ПРЕВЕНЦИЯ ЗА БЕЗОПАСНОСТ И ЗДРАВЕ ПРИ РАБОТА“

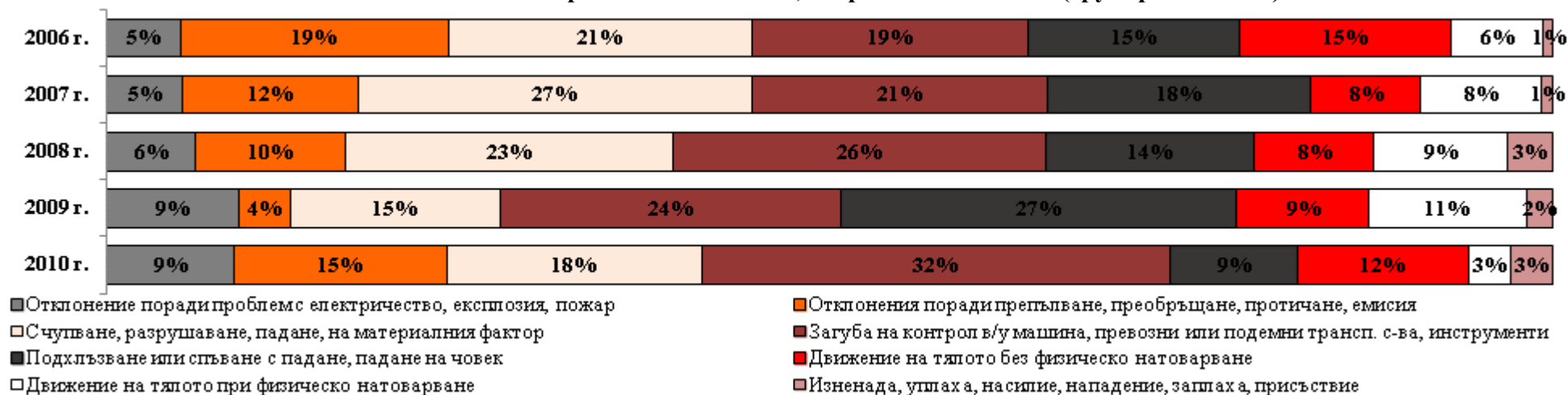
Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО ОТКЛОНЕНИЕ												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Отклонение	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Движение на тялото без физическо натоварване (обикновено водещо до външно увреждане)	509	23	401	10	379	8	241	5	251	8	1781	54
При ходене - настъпване на остър предмет	15	0	12	0	11	0	3	0	2	0	43	0
При коленичене, сядане, облягане	2	0	1	0	3	0	1	0	4	0	11	0
При захващане или увличане от нещо или по инерция	125	5	107	2	85	1	43	1	44	0	404	9
Некоординирани, неуместни, прибързани движения	363	18	276	8	272	7	189	4	195	8	1295	45
Други отклонения от група 60, непосочени по-горе	4	0	5	0	8	0	5	0	6	0	28	0
Движение на тялото при физическо натоварване (обикновено водещо до вътрешно увреждане)	177	10	159	11	149	9	133	6	110	2	728	38
При повдигане, носене, изправяне	30	0	24	2	23	1	16	1	12	0	105	4
При бутане, дърпане	30	4	30	3	28	1	24	2	14	0	126	10
При поставяне, навеждане	15	0	13	0	9	0	10	1	4	0	51	1
При извиване, обръщане, завъртане	19	1	12	1	13	0	7	0	4	0	55	2
При неправилно стъпване, изкривяване на крака или глезена, подхлъзване без падане	79	5	78	5	76	7	70	2	72	2	375	21
Други отклонения от група 70, непосочени по-горе	4	0	2	0	0	0	6	0	4	0	16	0
Изненада, уплаха, насилие, нападение, заплаха, присъствие	166	1	147	1	194	3	156	1	144	2	807	8
Изненада, уплаха	6	0	8	1	7	0	8	0	3	0	32	1
Насилие, нападение, заплаха - от вътрешни за предприятието лица (наети, работодател)	13	0	9	0	11	0	19	0	12	1	64	1
Насилие, нападение, заплаха - от външни за предприятието лица към пострадалите (банков обир, нападение на шофьори и др.)	73	0	68	0	92	0	70	0	78	0	381	0
Нападение, бутане - от животно	24	0	21	0	27	0	21	0	26	1	119	1

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО ОТКЛОНЕНИЕ												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Отклонение	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Присъствие на пострадал или на трето лице, което само по себе си създава опасност за него или за другите	50	1	40	0	53	3	37	1	25	0	205	5
Други отклонения от група 80, непосочени по-горе	0	0	1	0	4	0	1	0	0	0	6	0
Общо трудови злополуки	3523	157	3337	132	3234	97	2605	55	2457	68	15156	509

Процентно разпределение на трудовите злополуки, настъпили по време на работа (чл. 55, ал. 1) в икономическа дейност „Производство на основни метали“ за периода 2006 – 2010 г., според отклонението (групирани данни)

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

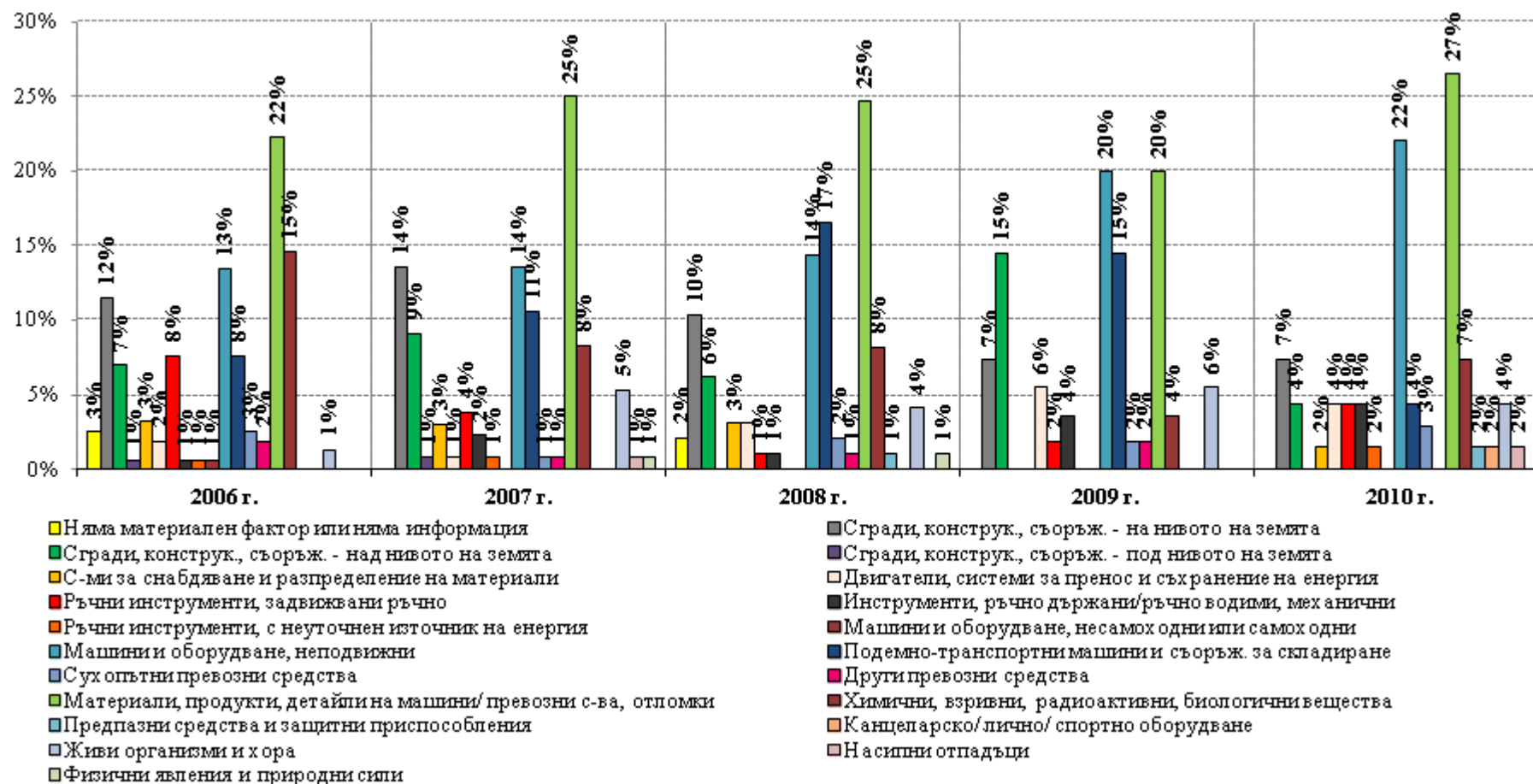
3.12.1. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Материален фактор на отклонението“

ТАБЛИЦА 8.26

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО МАТЕРИАЛЕН ФАКТОР НА ОТКЛОНЕНИЕТО. (групиранни данни)												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Материален фактор на отклонението	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Няма материален фактор или няма информация	22	4	11	0	21	2	9	0	16	0	79	6
Сгради, констр., съоръжения - на нивото на земята	92	18	574	18	535	10	504	4	534	5	2239	55
Сгради, констр., съоръжения - над нивото на земята	355	11	369	12	379	6	366	8	261	3	1730	40
Сгради, констр., съоръжения - под нивото на земята	61	1	57	1	61	0	54	0	52	0	285	2
Системи за снабдяване и разпределение на материали, тръбопроводни мрежи	57	5	44	4	43	3	45	0	29	1	218	13
Двигатели, с-ми за пренос и съхранение на енергия	84	3	69	1	69	3	72	3	78	3	372	13
Ръчни инструменти, задвижвани ръчно	159	12	120	5	109	1	82	1	70	3	540	22
Инструменти, ръчно държани/ водими, механични	66	1	78	3	70	1	35	2	30	3	279	10
Ръчни инструменти, с неуточнен енергиен източник	7	1	17	1	8	0	12	0	9	1	53	3
Машини и оборудване, несамоходни/ самоходни	36	1	38	0	49	0	22	0	30	0	175	1
Машини и оборудване, неподвижни	383	21	358	18	336	14	240	11	256	15	1573	79
Подемно-транспортни машини, съоръжения и приспособления за складиране	254	12	241	14	219	16	198	8	149	3	1061	53
Сухопътни превозни средства	356	4	327	1	322	2	310	1	268	2	1583	10
Други превозни средства	67	3	61	1	68	1	31	1	45	0	272	6
Материали, предмети, продукти, детайли на машини или превозни средства, отломки, прах	549	35	533	33	514	24	321	11	290	18	2207	121
Химични, взривни, радиоактивни, биологични в-ва	130	23	131	11	111	8	63	2	83	5	518	49
Предпазни средства и защитни приспособления	15	0	10	0	11	1	9	0	9	1	54	2
Канцеларско оборудване, лично оборудване, спортно оборудване, оръжия, домакински уреди	74	0	111	0	69	0	42	0	61	1	357	1
Живи организми и хора	206	2	184	7	212	4	177	3	172	3	951	19
Насипни отпадъци	13	0	8	1	9	0	1	0	3	1	34	2
Физични явления и природни сили	24	0	11	1	19	1	12	0	12	0	78	2
Общо трудови злополуки	3523	157	3337	132	3234	97	2605	55	2457	68	15156	509

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

Процентно разпределение на трудовите злополуки, настъпили по време на работа в иконом. дейност „Производство на основни метали“ за периода 2006 – 2010 г. Групирани данни по материален фактор на отклонението

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

3.13. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Начин на увреждане“

ТАБЛИЦА 8.27

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО НАЧИН НА УВРЕЖДАНЕ												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Начин на увреждане	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Контакт с ел. ток, температура, опасни в-ва	289	46	305	35	237	23	165	12	168	18	1164	134
Индиректен контакт с електрическа дъга, искра, мълния (пасивен)	42	3	42	2	24	1	38	2	32	4	178	12
Директен контакт с електричество, приемане на електрически заряд в тялото	33	1	26	0	27	1	21	0	16	0	123	2
Контакт с открит пламък или с топъл или горящ предмет или среда	126	29	156	25	108	11	64	4	83	10	537	79
Контакт със студен или замръзнал предмет или среда	3	1	1	0	3	0	1	1	1	0	9	2
Контакт с опасни в-ва чрез вдишване през носа/ устата	19	0	26	0	13	0	8	1	4	0	70	1
Контакт с опасни в-ва - по/през кожата или очите	63	11	51	7	59	10	30	4	31	4	234	36
Контакт с опасни вещества- през храносмилат. система при поглъщане или хранене	2	0	2	0	0	0	1	0	0	0	5	0
Други начини на увреждане от група 10	1	1	1	1	3	0	2	0	1	0	8	2
Задушаване чрез удавяне, затрупване, обхващане	10	0	24	0	31	0	5	1	7	1	77	2
Удавяне в течност	0	0	1	0	2	0	0	0	1	0	4	0
Задушаване от затрупване под твърдо тяло	4	0	11	0	7	0	1	0	1	1	24	1
Задушаване от обгазяване, обхващане от частици, носени от въздуха	6	0	9	0	20	0	2	0	4	0	41	0
Други начини на увреждане от група 20	0	0	3	0	2	0	2	1	1	0	8	1
Сблъсък при хоризонтално/ вертикално движение с неподвижен предмет (пострадалият е в движение)	1040	27	1025	29	1016	14	902	14	816	10	4799	94
Сблъсък при вертикално движение (произтичащо от падане)	825	22	833	24	823	11	789	12	686	9	3956	78
Сблъсък при хоризонтално движение	205	5	190	5	190	3	109	2	126	1	820	16
Други начини на увреждане от група 30	10	0	2	0	3	0	4	0	4	0	23	0
Удар или сблъсък от/с движещ се предмет	921	41	803	25	779	16	624	4	573	11	3700	97

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

Изпълнителна агенция
„Главна инспекция по труда“
ПРОЕКТ BG051PO001-2.3.01 „ПРЕВЕНЦИЯ ЗА БЕЗОПАСНОСТ И ЗДРАВЕ ПРИ РАБОТА“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

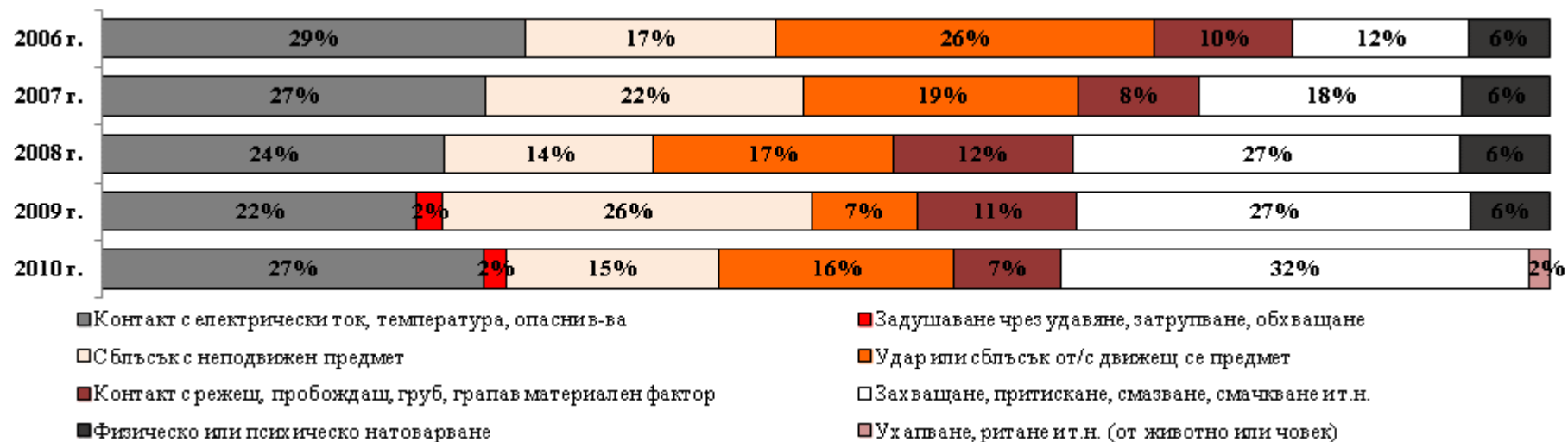
РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО НАЧИН НА УВРЕЖДАНЕ												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Начин на увреждане	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Удар - от летящ предмет	112	6	87	4	79	1	59	1	46	1	383	13
Удар - от падащ предмет	358	16	375	14	336	10	247	2	233	4	1549	46
Удар - от люлеещ се предмет	47	7	19	1	31	3	23	1	25	0	145	12
Удар - от въртящ се, движещ се, преместван предмет, вкл. от превозни средства	228	9	168	6	158	1	172	0	127	4	853	20
Сблъсък с предмет, вкл. превозни средства- сблъсък с човек (пострадалият е в движение)	168	3	150	0	167	1	118	0	142	2	745	6
Други начини на увреждане от група 40	8	0	4	0	8	0	5	0	0	0	25	0
Контакт с режещ,пробождащ,груб,грапав материален фактор	534	15	470	11	483	12	299	6	306	5	2092	49
Контакт с режещ материален фактор (нож, острие)	318	8	286	5	279	6	179	4	161	3	1223	26
Контакт с пробождащ материален фактор (гвоздей, заострен инструмент и други)	86	0	69	1	50	0	35	0	42	0	282	1
Контакт с груб или грапав материален фактор	127	7	113	5	153	6	82	2	100	2	575	22
Други начини на увреждане от група 50	3	0	2	0	1	0	3	0	3	0	12	0
Захващане, притискане, смазване, смачкване и т.н. (обектът или машината са в движение)	524	19	488	24	471	26	353	15	367	22	2203	106
Захващане, притискане, смазване - във	42	1	22	0	26	0	28	0	27	0	145	1
Захващане, притискане, смазване - под	143	4	131	5	139	7	88	2	117	11	618	29
Захващане, притискане, смазване - между	309	14	313	19	291	19	224	13	204	11	1341	76
Откъсване, отрязване на крайник, китка или пръст	29	0	21	0	14	0	12	0	17	0	93	0
Други начини на увреждане от група 60	1	0	1	0	1	0	1	0	2	0	6	0
Физическо или психическо натоварване	123	9	138	8	116	6	161	3	116	0	654	26
Физическо натоварване - върху скелетно-мускулната система	119	9	132	8	110	6	154	3	115	0	630	26
Физическо натоварване - дължащо се на лъчения, шум, светлина или налягане	2	0	4	0	2	0	4	0	0	0	12	0
Нервно-психическо напрежение и стрес	2	0	2	0	4	0	1	0	1	0	10	0

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО НАЧИН НА УВРЕЖДАНЕ

Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Начин на увреждане	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Други начини на увреждане от група 70	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0
Ухапване, ритане и т.н. (от животно или човек)	82	0	84	0	101	0	96	0	104	1	467	1
Ухапване	14	0	14	0	18	0	17	0	18	0	81	0
Ужилване, убождане от насекоми или риби	4	0	3	0		0		0	4	0	11	0
Удар, ритане, удар с глава, удушаване	62	0	66	0	82	0	75	0	81	1	366	1
Други начини на увреждане от група 80	2	0	1	0	1	0	4	0	1	0	9	0
Общо трудови злополуки	3523	157	3337	132	3234	97	2605	55	2457	68	15156	509

Процентно разпределение на трудовите злополуки, настъпили по време на работа (чл. 55, ал. 1) в икономическа дейност „Производство на основни метали“ за периода 2006 – 2010 г., според начина на увреждане (групирани данни)

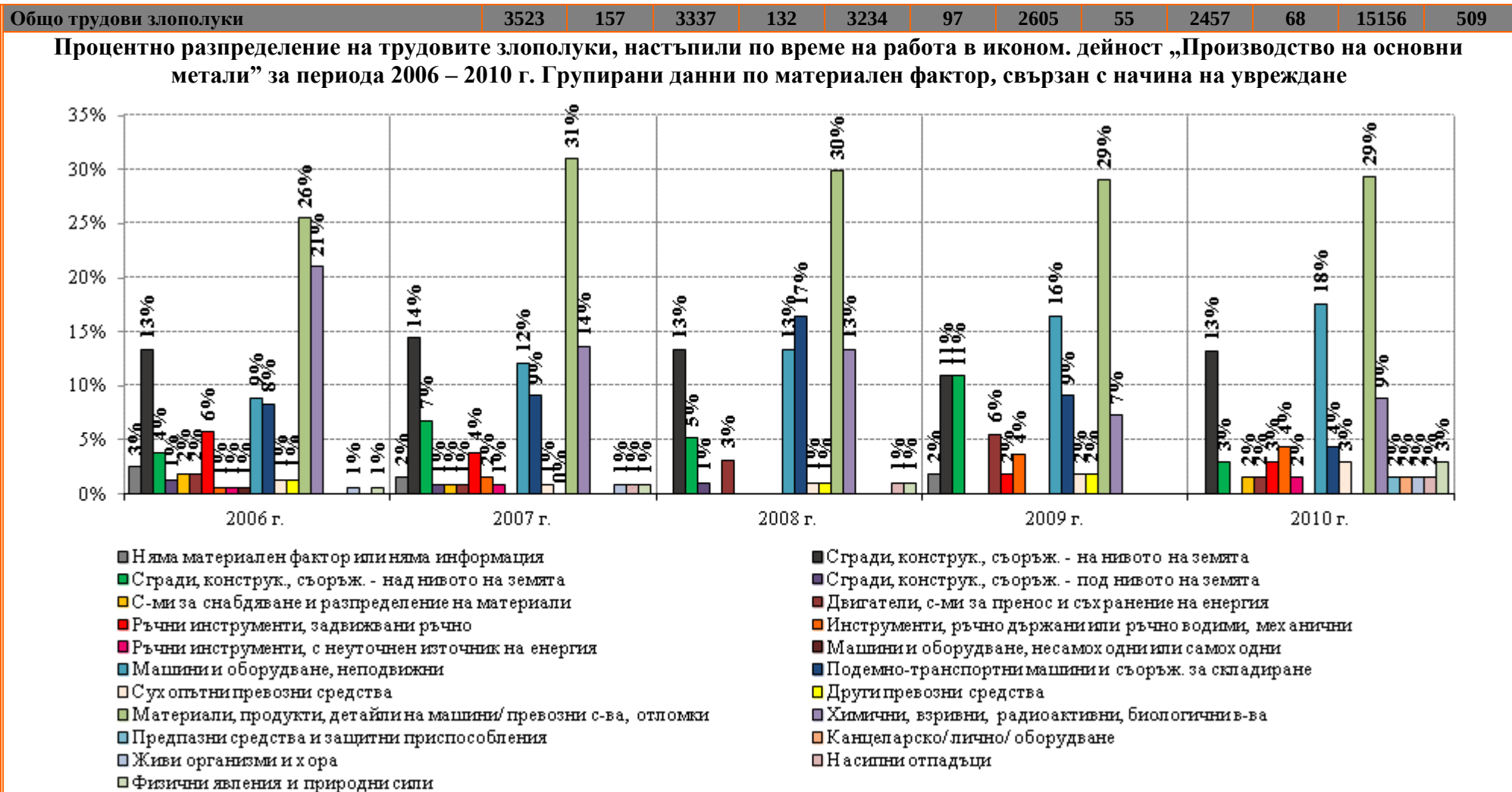
Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

1.13.1 Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Материален фактор, свързан с начина на увреждане“

ТАБЛИЦА 8.28

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО МАТЕРИАЛЕН ФАКТОР, СВЪРЗАН С НАЧИНА НА УВРЕЖДАНЕ (групиран данни)												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Материален фактор, свързан с начина на увреждане	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Няма материален фактор или няма информация	23	4	18	2	7	0	14	1	11	0	73	7
Сгради, конструк., съоръжения - на нивото на земята	855	21	834	19	822	13	788	6	714	9	4013	68
Сгради, конструк., съоръжения над нивото на земята	184	6	205	9	206	5	186	6	148	2	929	28
Сгради, конструк., съоръжения под нивото на земята	50	2	41	1	47	1	39	0	29	0	206	4
Системи за снабдяване и разпределение на материали, тръбопроводни мрежи	41	3	32	1	26	0	23	0	21	1	143	5
Двигатели, с-ми за пренос и съхранение на енергия	85	3	71	1	64	3	61	3	60	1	341	11
Ръчни инструменти, задвижвани ръчно	140	9	116	5	102	0	65	1	62	2	485	17
Инструменти, ръчно държани/ водими, механични	58	1	65	2	64	0	26	2	26	3	239	8
Ръчни инструменти, с неуточнен енергиен източник	8	1	12	1	4	0	9	0	9	1	42	3
Машини и оборудване, несамоходни или самоходни	27	1	26	0	30	0	19	0	27	0	129	1
Машини и оборудване, неподвижни	311	14	253	16	262	13	200	9	212	12	1238	64
Подемно-транспортни машини, съоръжения и приспособления за складиране	206	13	205	12	188	16	158	5	123	3	880	49
Сухопътни превозни средства	294	2	257	1	258	1	224	1	217	2	1250	7
Други превозни средства	55	2	53	0	52	1	25	1	43	0	228	4
Материали, предмети, продукти, детайли на машини или превозни средства, отломки, прах	773	40	728	41	691	29	492	16	424	20	3108	146
Химични, взривни, радиоактивни, биологични в-ва	183	33	193	18	173	13	93	4	99	6	741	74
Предпазни средства и защитни приспособления	6	0	3	0	4	0	2	0	7	1	22	1
Канцеларско/ лично/ спортно оборудване, оръжия	51	0	54	0	49	0	35	0	49	1	238	1
Живи организми и хора	132	1	122	1	151	0	132	0	154	1	691	3
Насипни отпадъци	14	0	8	1	11	1	3	0	3	1	39	3
Физични явления и природни сили	28	1	14	1	23	1	11	0	19	2	95	5

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

3.14. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Вид на увреждането“

ТАБЛИЦА 8.29

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО ВИД НА УВРЕЖДАНЕТО												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Вид на увреждането	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Рани и повърхностни наранявания	1312	54	1129	43	1110	36	799	16	742	24	5092	173
Повърхностни наранявания	490	19	410	20	359	10	274	3	305	7	1838	59
Рани (открити наранявания)	814	34	718	23	749	26	524	13	436	17	3241	113
Други от група 010, непосочени по-горе	8	1	1	0	2	0	1	0	1	0	13	1
Счупвания (фрактури)	1294	44	1248	36	1205	30	1042	19	978	20	5767	149
Закрити фрактури	1165	37	1162	36	1111	26	982	18	915	18	5335	135
Открити фрактури	126	7	85	0	91	4	60	1	61	2	423	14
Други от група 020, непосочени по-горе	3	0	1	0	3	0	0	0	2	0	9	0
Изкълчвания (лукасии), навяхвания (дисторзии) и разтягания	287	13	281	11	280	2	298	7	248	2	1394	35
Лукасии и сублукасии	80	5	82	2	83	0	87	3	82	0	414	10
Навихвания и разтягания	199	7	196	9	197	2	202	4	160	2	954	24
Други от група 030, непосочени по-горе	8	1	3	0	0	0	9	0	6	0	26	1
Травматични ампутации (Загуба на части от тялото)	115	3	131	6	110	6	67	2	91	3	514	20
Мозъчно сътресение и вътрешни травми	159	0	176	2	209	2	188	0	179	1	911	5
Мозъчно сътресение и вътречерепни травми	120	0	127	2	143	2	122	0	125	0	637	4
Вътрешни травми	38	0	47	0	65	0	66	0	53	1	269	1
Други от група 050, непосочени по-горе	1	0	2	0	1	0	0	0	1	0	5	0
Изгаряния и измръзвания	223	42	239	31	185	19	131	8	147	16	925	116
Термични изгаряния, вкл. от нагорещени течности и пари	177	32	206	26	143	15	113	5	122	13	761	91

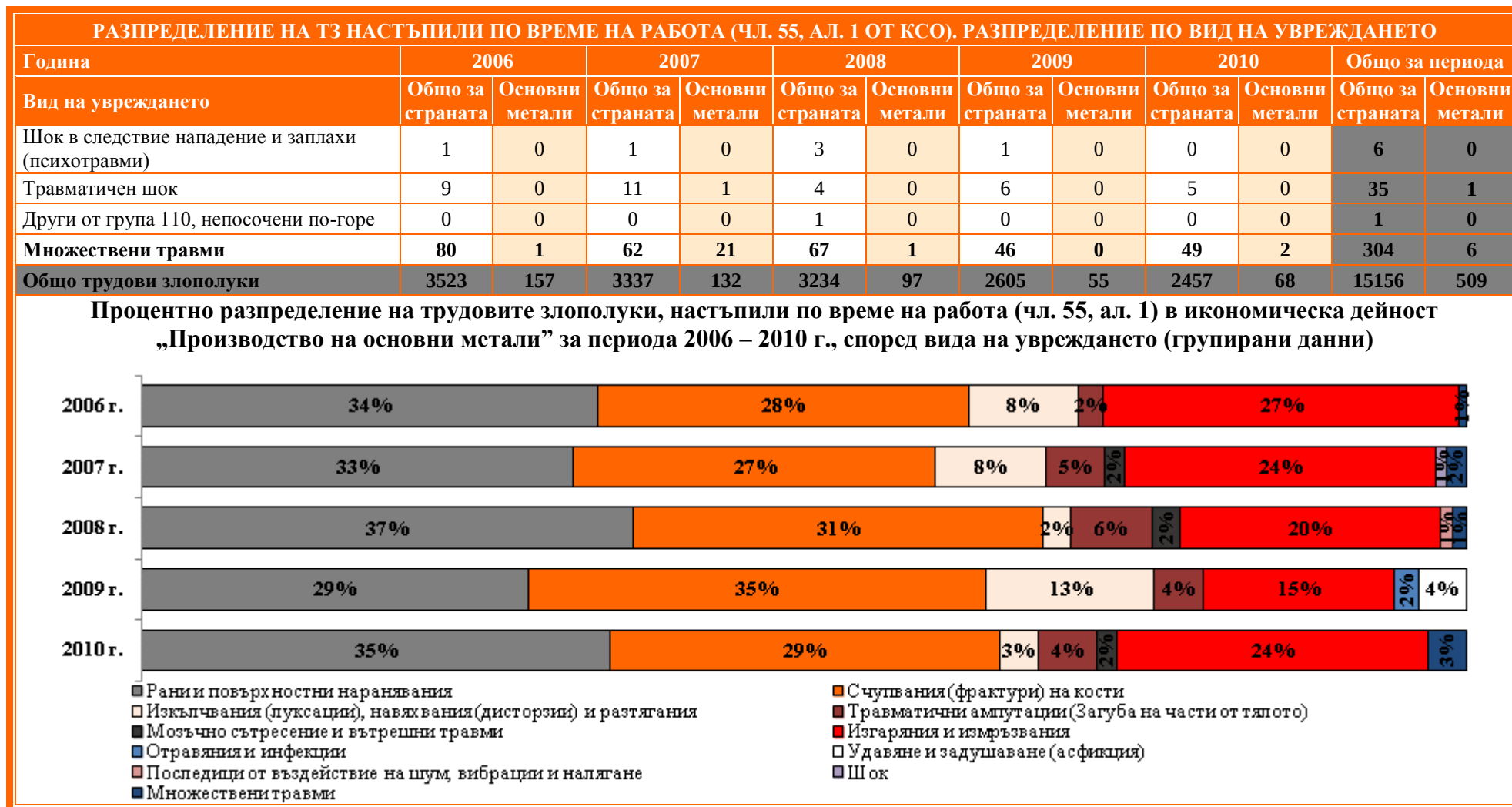
„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

Изпълнителна агенция
„Главна инспекция по труда“
ПРОЕКТ BG051PO001-2.3.01 „ПРЕВЕНЦИЯ ЗА БЕЗОПАСНОСТ И ЗДРАВЕ ПРИ РАБОТА“

Проектът се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО ВИД НА УВРЕЖДАНЕТО												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Вид на увреждането	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Химични изгаряния	42	9	33	5	39	4	17	3	23	2	154	23
Измръзвания	3	1	0	0	3	0	0	0	0	0	6	1
Други от група 060, непосочени по-горе	1	0	0	0	0	0	1	0	2	1	4	1
Отравяния и инфекции	24	0	33	0	35	0	7	1	6	0	105	1
Остри отравяния	21	0	32	0	32	0	4	0	5	0	94	0
Остри инфекции	2	0	1	0	1	0	3	1	1	0	8	1
Други от група 070, непосочени по-горе	1	0	0	0	2	0	0	0	0	0	3	0
Удавяне и задушаване (асфиксия)	11	0	17	0	14	0	11	2	9	0	62	2
Задушаване	10	0	16	0	14	0	11	2	8	0	59	2
Удавяне и давяне, недовело до смърт	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	2	0
Други от група 080, непосочени по-горе	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Последици от въздействие на шум, вибрации и налягане	1	0	4	0	4	1	5	0	0	0	14	1
Остра загуба на слуха	1	0	2	0	1	0	2	0	0	0	6	0
Последици от въздействие на налягане	0	0	2	0	2	0	3	0	0	0	7	0
Други от група 090, непосочени по-горе	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	1	1
Последици от въздействие на екстремални температури, светлина и лъчения	7	0	5	0	7	0	4	0	3	0	26	0
Топлинен и слънчев удар	1	0	1	0	0	0	2	0	0	0	4	0
Последици от въздействие на лъчения (нетоплинни)	6	0	1	0	4	0	2	0	3	0	16	0
Последици от въздействие на ниски температури	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Други от група 100, непосочени по-горе	0	0	3	0	3	0	0	0	0	0	6	0
Шок	10	0	12	1	8	0	7	0	5	0	42	1

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

3.15. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Вид на злополуката (по КСО)“

ТАБЛИЦА 8.30

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТРУДОВИТЕ ЗЛОПОЛУКИ ПО КСО												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Вид на злополуката	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
По чл. 55, ал. 1 от КСО	3523	157	3337	132	3234	97	2605	55	2457	68	15156	509
По чл. 55, ал. 2 от КСО	573	8	474	4	609	5	520	4	629	6	2805	27
Не се приема за трудова	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Няма данни	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Общо трудови злополуки	4096	165	3811	136	3843	102	3125	59	3086	74	17961	536

Процентно разпределение на трудовите злополуки в страната и в икономическа дейност „Производство на основни метали“ за периода 2006 – 2010 г., разпределение по КСО

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ);

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

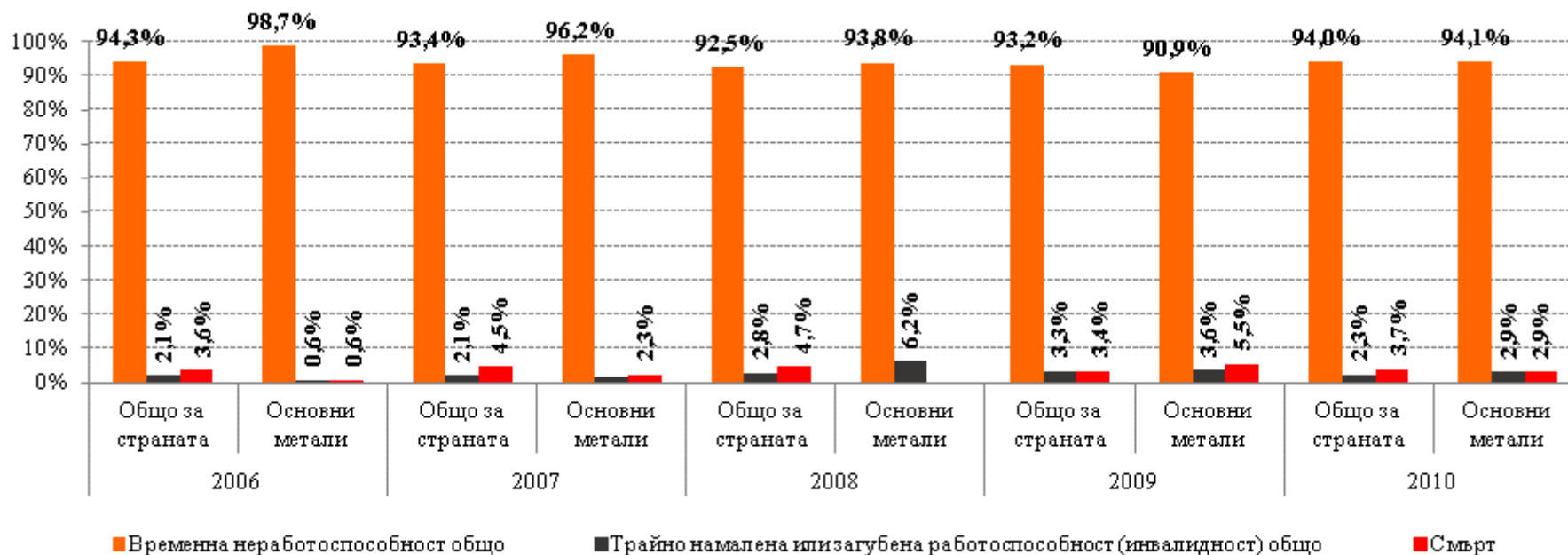
3.16. Разпределение на трудовите злополуки по класификация „Последици от трудовата злополука“

ТАБЛИЦА 8.31

РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ТЗ НАСТЪПИЛИ ПО ВРЕМЕ НА РАБОТА (ЧЛ. 55, АЛ. 1 ОТ КСО). РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ ПО ВИД ПОСЛЕДИЦИ ОТ ЗЛОПОЛУКАТА												
Година	2006		2007		2008		2009		2010		Общо за периода	
Последици от злополуката	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали	Общо за страната	Основни метали
Няма данни	1	0	1	0	1	0	2	0	0	0	5	0
Временна неработоспособност общо, в т.ч.	3321	155	3117	127	2993	91	2429	50	2309	64	14169	487
до 3 дни	67	3	63	0	45	0	33	1	34	1	242	5
4 - 6 дни	149	8	123	3	98	1	55	0	48	2	473	14
7 - 13 дни	553	20	452	14	311	4	270	3	235	4	1821	45
14 - 20 дни	328	12	253	5	239	6	154	1	186	5	1160	29
21 - 30 дни	373	23	373	16	330	5	251	5	276	6	1603	55
31 - 90 дни	1142	54	1181	62	1062	40	868	21	801	26	5054	203
91 - 182 дни	509	26	488	23	606	25	538	14	483	15	2624	103
183 - до 1 год.	192	8	167	4	287	10	259	5	243	4	1148	31
над 1 год.	8	1	17	0	15	0	1	0	3	1	44	2
Трайно намалена или загубена работоспособност (инвалидност) общо, в т.ч.	73	1	70	2	89	6	86	2	56	2	374	13
под 50%	7	0	10	0	19	1	20	0	13	1	69	2
50 - 70% - от 50,00 до 70,99% вкл.	57	1	45	2	61	3	50	2	28	1	241	9
71 - 90% - от 71 до 90,00% вкл.	5	0	8	0	7	1	10	0	6	0	36	1
над 90% - от 90,01%	4	0	7	0	2	1	6	0	9	0	28	1
Смърт	128	1	149	3	151	0	88	3	92	2	608	9
Общо трудови злополуки	3523	157	3337	132	3234	97	2605	55	2457	68	15156	509

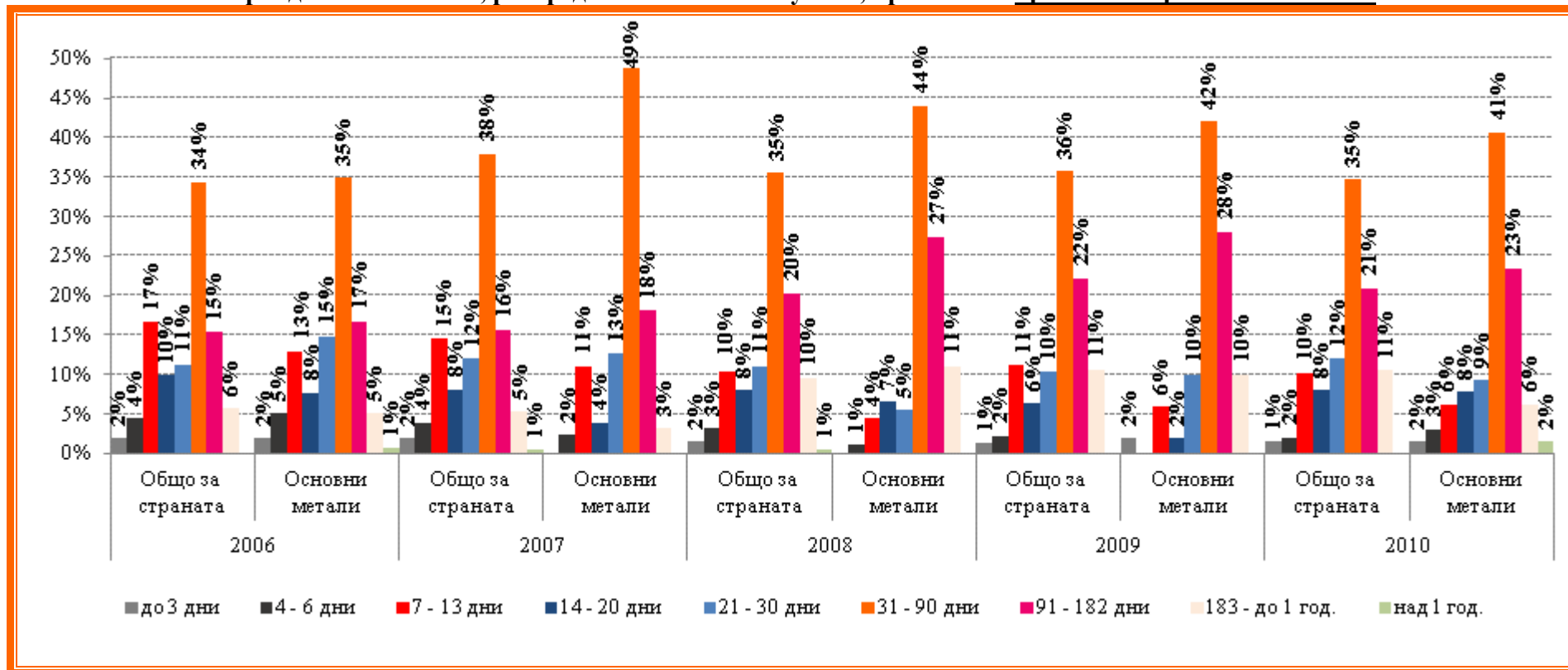
Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

Процентно разпределение на трудовите злополуки в страната и в икономическа дейност „Производство на основни метали“ за периода 2006 – 2010 г., разпределение по последици от злополуката (групирани данни)

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

Процентно разпределение на трудовите злополуки в страната и в икономическа дейност „Производство на основни метали“ за периода 2006 – 2010 г., разпределение на злополуките, причинили временна неработоспособност

Източник: Национален осигурителен институт (НОИ)

IX. ТЕХНИЧЕСКИ ПРАВИЛА, РЪКОВОДСТВА И ДРУГИ ПРОГРАМИ И ДЕЙНОСТИ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА БЗР

1. СИСТЕМИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА БЗР

Използването на системи за управление на безопасността и здравето при работа, води до системен подход при управление на здравословните и безопасни условия на труд в предприятието.

Към момента няма актуална информация за фирмите с внедрени системи за управление на БЗР в предприятието.

2. КОДЕКСИ ЗА ДОБРИ ПРАКТИКИ, РЪКОВОДСТВА, ПОМАГАЛА, ТЕХНИЧЕСКИ ПРАВИЛА И ДР. МАТЕРИАЛИ, ПРИЛАГАНИ В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РЕГУЛАЦИЯ ИЛИ НА ДОБРОВОЛНА ОСНОВА

За събиране и обработване на информация по този раздел от ПБЗР са използвани методите на кабинетното проучване и анкетното допитване сред работодатели и експерти от държавната администрация, работодателските и синдикалните организации. Проучването показва, че през последните пет години:

Са издадени:

- ☐ Две ръководства по безопасност и здраве при работа: при работа на височина и при рискове, свързани с експозиция на вибрации;
- ☐ „Безопасност и здраве при работа в предприятието. Добра практика. Нормативна уредба“, „Синдипревантива“ ООД, 2006 год.;
- ☐ Структура и организация на работната заплата, ИК „Труд и право“, 2007 год.;
- ☐ Трудов договор, ИК „Труд и право“, 2008 год.;

- ❑ Сборник с наредби за устройство, безопасна експлоатация и технически надзор на съоръжения с повишена опасност, ИК „Труд и право“, 2008 год.;
- ❑ „Оценка на професионалния риск“, ИК „Шанс“ АД, 2008 год.;
- ❑ „Наръчник по безопасност и здраве при работа в предприятието“, ИК „Труд и право“, 2009 год.;
- ❑ Наръчник по заплащане на труда, ИК „Труд и право“, 2009 год.;
- ❑ Инструкции за безопасност и здраве при работа в предприятието, ИК „Труд и право“, 2011 год.;
- ❑ Процедури, вътрешни актове и приложни документи по уредбата на трудовите отношения в предприятието, ИК „Труд и право“, 2011 год.;
- ❑ „Оценка на професионалния риск“, ИК „Шанс“ АД, 2011 год.;
- ❑ Работно време, почивки и отпуски, ИК „Труд и право“, 2012 год.;
- ❑ Договорът в индивидуалните трудови отношения, ИК „Труд и право“, 2012 год.;

Няма разработени кодекси за добра практика приложими за всички предприятия и места, където се осъществява трудова дейност или се провежда обучение, независимо от икономическата дейност;

Няма приключили проекти по програмите на структурни фондове, по меморандуми и споразумения между отделни държави, проекти за взаимно сътрудничество и др., изпълнени през последните 5 (пет) години, за насърчаване на БЗР (има проекти на представителните на национално ниво синдикални и работодателски организации, но те не са приключили напълно. Отделни техни компоненти за завършени.);

Ежегодно се провеждат информационни кампании, тематични конференции, медийни инициативи, свързани с Европейската седмица по безопасност и здраве при работа;

В изпълнение на проект „Prevention in EU-27 на Международната асоциация за социално осигуряване (ISSA) в изпълнение на проект „Prevention in EU-27) са издадени на български език **Ръководства за оценка на риска в малки и средни предприятия** при:

- ❑ подхлъзване и падане от височина - <http://www.issa.int/Resources/Resources/Slipping-and-Falling-from-A-Height>;
- ❑ нервно-психично натоварване - <http://www.issa.int/Resources/Resources/Mental-Workload>;

В рамките на Европейски кампании за комуникация, информирание и инспектиране Комитетът на старшите инспектори по труда е издал на български език плакати, брошури

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

и ръководства с добри практики и др. доказани и проверени методи и инструменти за оценка на риска:

- ❑ при ръчна работа с тежести –
<http://www.handlingloads.eu/bg/site/dp/budownictwo;>
- ❑ при работа с опасни вещества -
<http://www.chemicalscampaign.eu/campanha.php?country=bg&language=bg&idCamp=30;>
- ❑ психосоциалните фактори на работното място -
[http://www.av.se/slic2012/bulgarian.aspx.](http://www.av.se/slic2012/bulgarian.aspx)

Направеният анализ показва, че е необходимо да се насочат усилията за разработване на кодекси за добра практика, ръководства, помагала, технически правила и др. материали, които да се разпространяват безплатно и да могат да се прилагат за изпълнение на нормативни изисквания или на доброволна основа за гарантиране на безопасността и здравето при работа.

3. ПРОГРАМИ/ ПРОЕКТИ, ДЕЙНОСТИ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ НА БЗР, КОДЕКСИ ЗА ДОБРА ПРАКТИКА, РЪКОВОДСТВА, ПОМАГАЛА, ТЕХНИЧЕСКИ ПРАВИЛА И ДР. МАТЕРИАЛИ, ПРИЛАГАНИ В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА РЕГУЛАЦИЯ ИЛИ НА ДОБРОВОЛНА ОСНОВА В ИКОНОМИЧЕСКА ДЕЙНОСТ „ПРОИЗВОДСТВО НА ОСНОВНИ МЕТАЛИ”

3.1. Проект 2008/108471 “Безопасни, здравословни и екологични условия на труд”, България

Цел на проекта:

Проектът има за цел да подпомогне социалния диалог на работното място и да въведе иновативни мерки за усъвършенстване и мониторинг на условията на труд в българската промишленост и здравеопазване.

Целите на проекта са в съответствие с националната политика за укрепване и изграждане на капацитета на Комитетите по условия на труд като съставна част на системата за безопасни, здравословни и екологични условия на труд в България.

Очаквани резултати:

Проектът цели чрез укрепване и изграждане на капацитета на Комитетите по условия на труд (КУТ) в организациите/предприятията да допринесе за засилване на социалния диалог на работното място, чрез:

- ☐ Иновативни мерки за усъвършенстване и мониторинг на условията на труд, основаващи се на обмен на примери на добра практика с Норвегия;
- ☐ Изграждане на мрежа от КУТ в бранша и принос за прилагане на Закона за безопасни и здравословни условия на труд в България.

Проведени са конференции

Дейности:

- ☐ Създаване на Мрежа на КУТ
- ☐ Провеждане на Международна конференция “Подобряване на социалния диалог чрез изграждане на мрежа на комитетите по условия на труд” с участие на представители на КУТ, LO-Норвегия, КНСБ, МТСП, ИА “ГИТ”, работодателски асоциации, Норвежко посолство,

3.2. Национална кръгла маса „Работните места със специфични и рискови условия на труд в българската металургична индустрия“

Цел на проекта:

Прилагане на националното законодателство и политиките на фирмите относно работа при специфични и рискови условия на труд в металургичната индустрия.

Очаквани резултати:

- ☐ Събиране на информация за целите на изследването, за реалностите и предизвикателствата в компаниите от металургичната индустрия;
- ☐ Събиране на информация за добри практики и формулиране на конкретни предложения за нормативни промени с оглед превенция на живота и здравето на работещите при специфични и рискови условия на труд

Дейности:

Анкетиране на над 1 000 души трудово заети в предприятия в металургичната промишленост.

I – ви тип анкета /затворен въпросник/ - анонимно се попълва от работниците и служителите, заети в десетте предприятия

II - ри тип анкета /отворен въпросник/ – попълва се от представители на отделите по УЧР, БЗР, КУТ, Службите по трудова медицина и Синдикалните организации в предприятията, обхванати от изследването;

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Основната цел на проекта е създаването на устойчив капацитет за разработване на съвременна секторна политика по безопасност и здраве при работа (БЗР), системи и услуги за провеждане на политиката, контрол и оценка, както и създаването на възможности за обмяна на опит и добра практика в икономическа дейност „Производство на основни метали“.

Специфичните цели са:

- осигуряване на достъп до актуална и полезна информация за състоянието на безопасните и здравословни условия на труд на браншово ниво, с оглед по-нататъшното им развитие;
- подобряване на качеството на политиките и законодателството по БЗР на секторно ниво;
- подкрепа и насърчаване на малките и средните предприятия за осигуряване на БЗР, чрез популяризиране на практични и иновативни решения за прилагане на законодателството по БЗР.

Разработеният Профил по безопасност и здраве при работа (ПБЗР) в икономическа дейност „Производство на основни метали“ постига целите, заложи в проекта, а също така и специфичните цели, заложи в Техническото предложение за разработването на профил по БЗР.

Основната цел е постигната – разработен е профил по безопасност и здраве при работа в икономическа дейност „Производство на основни метали“, в съответствие с изискванията на Възложителя и принципите за информиране и консултиране със структурите за тристранно сътрудничество.

Постигнати са и специфичните цели за повишаване на информираността и формиране на ключови познания чрез осигуряване на актуална информация за:

- ☐ системата и законодателството в областта на БЗР;
- ☐ дейностите, свързани с осигуряване на БЗР;
- ☐ основни показатели за състоянието на БЗР в икономическата дейност;
- ☐ икономическото и демографското развитие;
- ☐ професионалното ниво и квалификацията на работната сила и др.

Постигнатите резултати, с измерими количествени и качествени индикатори са:

- осигурена актуална и надеждна информация за всички раздели на ПБЗР;
- обща оценка на състоянието на системата за управление и на дейностите по БЗР в икономическа дейност „Производство на основни метали“;
- определени силни и слаби страни за всеки раздел от ПБЗР;
- направени препоръки и насоки за развитие и усъвършенстване на дейностите по БЗР в съответствие със стратегически документи, законодателството и нормативните актове.

При разработването на профила са използвани официални статистически данни, предоставени от Националния осигурителен институт и Националния статистически институт, както и данни от официалните електронни страници в интернет на министерствата, ведомствата, организациите на работодателите и на работниците и служителите.

Използвана е правно- информационната система „Апис“ за източник на информация при проучването на нормативните актове.

Използваният методологически инструментариум дава надеждна гаранция за пълно и точно постигане на заложените цели.

Умелото и адекватно съчетаване на използваните изследователски, статистически и социологически методи създават необходимите методологически условия за гарантиране на пълното съответствие на постигнатите резултати с изискванията на проекта.

Използвана е следната съвкупност от методологически подходи:

- системно функционалният подход;
- сравнителния анализ;
- историческият подход;
- социологическият подход;
- статистическият подход;
- при аналитичните и изследователските дейности са използвани методите анализ и синтез, SWOT анализ и др.
- консенсусният подход.

Използвана е комбинация от количествени и качествени методи за набиране на информация:

- метод на кабинетното проучване;

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

- метод на анализ на съдържанието;
- проучване по метода на експертните оценки;
- метод на анкетното допитване със самопопълване;
- метод на фокус-груповите дискусии;

За набиране, обработване и анализ на първична информация последователно е реализирана серията от изследвания със социологически и статистически методи, както следва:

- експертни оценки с представители на социалните партньори с функции в областта на БЗР за оценка на състоянието на условията на труд;
- анкетно допитване със самопопълване сред работодатели и работници от изследваните предприятия (фирми) за установяване на условията на труд, добрите практики в областта на БЗР и проблемните зони.

Профилът по безопасност и здраве при работа в икономическа дейност „Производство на основни метали“ следва структурата на съдържанието и разделите посочени в техническото задание, като всеки един раздел е разработен подробно и ясно.

1. Увод

Представена е статистически обработена информация за 2006 – 2010 година, с динамиката в изменението на показателите за:

- икономическото състояние на страната;
- демографското състояние;
- професионално ниво и квалификация на работната сила.

2. Законодателна рамка в областта на БЗР

Представени са:

- стратегическите документи – стратегии, планове и програми за развитие в областта на БЗР;
- нормативните актове в областта на БЗР с общо приложение - Кодекс на труда (КТ), Закон за здравословни и безопасни условия на труд (ЗЗБУТ), Кодекс за социално осигуряване (КСО) и всички подзаконови нормативни актове, издадени на основание изрична разпоредба в КТ, ЗЗБУТ и КСО.

Предмет на изследването са областите:

- основни задължения на страните по трудово или служебно правоотношение;
- работно време, почивки и отпуски;
- безопасни и здравословни условия на труд;
- трудова дисциплина;

- заплащане на труда;
 - обучение и квалификация;
 - медицинско наблюдение;
 - трудови злополуки и професионални болести;
 - социално битово и културно обслужване на работниците и служителите;
 - социален диалог;
 - имуществена отговорност и видове обезщетения;
 - други;
- Нормативни актове в областта на БЗР, приложими за икономическата дейност;
Представени са нормативните документи, издадени на основание ЗЗБУТ и КТ, които са приложими в икономическа дейност „Производство на основни метали“.
Предмет на изследването са:
- Наредбите за осигуряване на здравословни и безопасни условия на труд/безопасност и здраве при работа, включително и за минималните изисквания за осигуряване на безопасност и здраве на работещите в сектора;
 - Правилници за безопасност на труда;
- нормативни актове от други области на националното законодателство, които уреждат и въпроси, свързани с БЗР - Закон за техническите изисквания към продуктите, Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси, Закон за здравето, Закон за устройство на територията, Закон за държавната стандартизация, Закон за измерванията и др. правилници, наредби, инструкции и др., издадени на основание законите, които се прилагат във всички предприятия и места, където се осъществява трудова дейност или се провежда обучение, независимо от икономическата дейност. Предмет на изследването са:
- съществените изисквания към продуктите;
 - изискванията за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смесите;
 - изискванията към техническа експлоатация на работно оборудване, инсталации, уредби и съоръжения и др.
 - използваните суровини и материали;
 - санитарно-хигиенните норми и изисквания;
 - изискванията за пожарна и аварийна безопасност;
 - метрологичния и техническия надзор;
 - изискванията към проектирането, изграждането, реконструкцията, модернизацията, въвеждането в експлоатация, както и поддържането, ремонтта и извеждане от действие на сгради и съоръжения;
 - стандарти, свързани с БЗР, съгласно Закон за държавната стандартизация;
 - изискванията за правоспособност на лицата за упражняване на професия;

- други правила и норми.
- **Съответствие на законодателната рамка с международните стандарти - регламенти, стратегии и директиви на Европейския съюз (ЕС) и конвенциите на Международната организация на труда (МОТ).**
Предмет на сравнителния анализ е степента на съответствие между изследваните нормативни актове в областта на БЗР от националното законодателство с правото на ЕС и конвенциите на МОТ.

Заклучение:

От направения анализ на законодателната рамка в областта на БЗР се налагат следните изводи и констатации:

- **Законодателната рамка в областта на БЗР е съвременна, пълна и отговаря на достиженията на правото на Европейския съюз и конвенциите на МОТ.**
- **Правилниците регламентиращи дейности по БЗР в икономическа дейност „Производство на основни метали“ не съответстват на съвременните индустриални отношения и нормативната база по БЗР.**

3. Система по БЗР

Осигурена е актуална информация за институционалния капацитет на институциите на национално ниво и в икономическа дейност „Производство на основни метали“, организации и други юридически или физически лица да изпълняват задълженията си за осигуряване на БЗР, както следва:

- **компетентни органи, с функции и отговорности в областта на БЗР** - представени са структурата и функциите на всички органи на изпълнителната власт или на техни административни структури от специализираната администрация с нормативните основания за осъществяване на дейността. Осигурена е информация за капацитета на всяка система, агенция, или организация, в т.ч. и за съответното структурно звено по БЗР. Посочени са актуални адреси, вкл internet адрес и e-mail;
- **компетентни органи с контролни функции в областта на БЗР** - представени са всички органи на изпълнителната власт или техни административни структури от специализираната администрация, на които е възложено със закон да извършват дейности по инспектиране на труда. Посочена е областта на контрол и актуални адреси, вкл internet адрес и e-mail;
- **организации на работодателите и на работниците и служителите, признати за представителни на национално равнище** - представени са правният статут, структурата и функциите на организациите на работодателите и на работниците и служителите, признати за представителни на национално равнище. За всяка

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

организация са посочени: органи за управление; основни членове (федерации, синдикати, съюзи и др.); структура, вкл. териториални поделения; участие при формиране и реализиране на политиката по БЗР на национално ниво. Посочени са актуални адреси, вкл internet и e-mail.

- ❑ **други организации с функции в областта на БЗР:** лаборатории за измерване факторите на работната среда; служби по трудова медицина.

Описани са функциите и дейностите в областта на БЗР, които могат да изпълняват юридическите или физическите лица, съгласно националното законодателство, като е посочено нормативното основание за това.

Осигурена е информация за: регулаторните режими акредитация, регистрация и др.; публичните регистри с органа, на който е възложено да поддържа в актуално състояние регистрите или друга публична информация, свързана с тяхната дейност.

Заключение:

Направеният анализ на системата по БЗР показва, че тя отговаря на съвременните индустриални отношения. Обхванати са всички области на законодателната рамка със съответните административни органи и органите на работодателските организации и организациите на работниците и служителите.

Налични са лаборатории за измерване факторите на работната среда и служби по трудова медицина, като е гарантирано качеството на тяхната дейност с регулациите на акредитация и регистрация пред компетентни държавни органи.

4. Механизми за осигуряване спазването на законодателството по БЗР

Представен е капацитетът на органите с контролни функции в областта на БЗР, като е осигурена информация за:

- ❑ нормативното основание за осъществяване на контролна дейност;
- ❑ функциите, структурата, вкл. и териториалните поделения;
- ❑ съвместната дейност с други контролни органи или организации – посочено е основанието, въз основа на което се осъществява съвместната дейност;
- ❑ институционалния капацитет (брой инспектори, материална обезпеченост и др.);
- ❑ друга информация, която характеризира контролната дейност.

5. Координация и социално сътрудничество в областта на БЗР

Представена е информация за структурите на тристранно сътрудничество на национално ниво и в икономическата дейност. Описани са механизмите за осигуряване на консултации, координация и сътрудничество между всички участници в управлението на БЗР на национално и браншово ниво. Посочени са функциите, състава, начина на работа и вземане на решения.

6. Обучение, информиране и консултиране

Представена е информация за:

- ❑ **законодателната рамка** за осигуряване на професионално образование и обучение, и обучение по правилата за осигуряване на БЗР - посочени са основните нормативни документи (закони, наредби, постановления на Министерския съвет и др.), с които се регулират обществените отношения, свързани с осигуряването на професионално образование и обучение и по правилата за осигуряване на БЗР;
- ❑ **система на професионалното образование и обучение**, и по правилата за осигуряване на БЗР – държавни органи, неправителствени организации, професионални училища; професионални гимназии; професионални колежи; центрове за професионално обучение; центрове за информация и професионално ориентиране и др. юридически или физически лица, регистрирани по Търговския закон, по Закона за кооперациите или по Закона за юридическите лица с нестопанска цел, които провеждат обучение по БЗР и осъществяват дейности, свързани с осигуряване на информация и консултации в областта на БЗР в икономическа дейност „Производство на основни метали“.

По данните от информационната система на Министерството на образованието младежта и науката и на Националната агенция за професионално образование и обучение е осигурена информация за съдържанието на публичните регистри в областта на професионалното образование и обучение, като е посочен актуален интернет адрес.

Заклучение:

Направеният анализ показва, че обществените отношения, свързани с осигуряването на професионално образование и обучение и по правилата за осигуряване на БЗР са регулирани добре. Обучението по БЗР се осъществява по общите учебни планове и програми за професионално образование и обучение, и придобиване на степен на професионална квалификация по професии от професионални направления от Списъка на професиите за професионално образование и обучение. Въпросите, свързани с осигуряването на безопасни и здравословни условия на труд са част от учебното

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

съдържание по предметите от задължителната професионална подготовка (обща, отраслова и специфична) за професиите от Списъка.

7. Социално осигуряване и застраховане

В профила по БЗР е посочена обработена информация за:

- ☐ законодателната рамка, свързана със задължителното осигуряване за трудова злополука и професионално заболяване. Посочени са нормативните актове, с които се регулират обществените отношения, свързани със задължителното осигуряване за трудова злополука и професионално заболяване, като предмет на изследването са:
 - обхват на лицата, които задължително се осигуряват за трудова злополука и професионална болест;
 - размер на осигурителната вноска;
 - осигурителни плащания – видове парични обезщетения;
 - други изисквания.

Представена е информация за размера на осигурителната вноска за трудова злополука и професионално заболяване за последните пет години – 2006 – 2010г.

Въз основа на предоставената информация за данни от информационната система на Националния осигурителен институт за последните пет години (от 2006 г. до 2010 г. включително) е представена статистическа информация - в табличен и графичен вид за изплатените парични обезщетения и помощи от ДОО по видове, както следва:

- трудова злополука по време на работа;
 - трудова злополука на път за работа;
 - професионална болест;
 - изследване поради трудова злополука или професионална болест;
 - санаторно-курортно лечение при трудова злополука или професионална болест.
- ☐ компетентните органи, с функции и отговорности, свързани със задължителното осигуряване за трудова злополука и професионално заболяване;
 - ☐ законодателната рамка, свързана със задължителната застраховка за риска „трудова злополука” - посочени са нормативните документи, с които се регулират обществените отношения, свързани със задължителната застраховка за риска „трудова злополука”.

Предмет на изследването са условията и редът, при които се осъществява застраховането, вкл.: икономическите дейности, в които работниците и служителите задължително следва

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

да бъдат застраховани; застрахователните рискове; застрахователните обезщетения и др.

Представена е информация, в табличен и графичен вид, за размера на средния коефициент на трудовия травматизъм за страната за периода от 2007 г. до 2010 г. включително. Не е представена информация за 2006 година, защото нормативните актове, с които се урежда задължителната застраховка за риска „трудова злополука“ са издадени през същата година и от 2007 година започват да се прилагат.

- ☐ компетентните органи, с функции и отговорности по задължителната застраховка за риска „трудова злополука“.

Представени са застрахователите, които притежават разрешение за извършване на дейност по т.1 от Раздел II на Приложение №1 към Кодекса за застраховане, т.е. „злополука (включително производствени злополуки и професионални заболявания)“. Посочени са и актуални адреси, вкл internet и e-mail.

8. Условия на труд

Чрез методите на социологията - експертните оценки, анкетното допитване със самопопълване, е осигурена актуална информация за условията на труд, по показатели, както следва:

- ☐ трудова заетост;
- ☐ работно време;
- ☐ отпуски и почивки;
- ☐ рискове за здравето и безопасността на работещите: шум; вибрации; ниски и високи температури; химични и биологични агенти; прах; лъчения; стрес, ръчна работа с тежести; работа при болезнени пози, повтаряща се и монотонна работа;
- ☐ осигуряване на работно и униформено облекло, и ЛПС;
- ☐ медицинско обслужване, вкл. предварителни и периодични медицински прегледи;
- ☐ използване на информационните технологии в работата;
- ☐ работа с външни за предприятието лица;
- ☐ самостоятелност и контрол при изпълнение на основните трудови задължения;
- ☐ информиране и консултиране;
- ☐ дискриминация и насилие;
- ☐ работа и здраве - въздействието на работата върху здравето на работещия;
- ☐ удовлетвореност от условията на труд;
- ☐ работа и извън трудов живот.

Получените стойности за отделните показатели на условията на труд дават възможност за провеждането на диференциран секторен анализ и открояването на типичните за

„Разработване на профили по безопасност и здраве при работа (БЗР) по икономически дейности“, дейност 2.1. от компонент 2 по проект bg051po001-2.3.01/24.08.2008 „превенция за безопасност и здраве при работа“, финансиран по оперативна програма „развитие на човешките ресурси“

икономическата дейност характеристики.

Получените данни могат да се използват при разработване на стратегии и нормативни актове в изследваните области.

9. Трудов травматизъм

На база на окончателната статистика от информационната система за трудовите злополуки на Националния осигурителен институт през последните пет години (от 2006 г. до 2010 г. включително) е представена информация за броя, разпределението и показателите на трудовите злополуки за страната, както следва:

- ☐ общо за всички икономически дейности;
- ☐ разпределение на трудовите злополуки по следните класификации на Статистическа система „Трудови злополуки“ на НОИ:
 - „Големина на предприятието (осигурител)“, според средносписъчния брой на осигурените лица;
 - „Статус в заетостта“;
 - „Общ трудов стаж“;
 - „Стаж по професията“;
 - „Правоспособност“;
 - „Възраст“ по възрастови групи от 15 до 24 г., от 25 до 34 г., от 35 до 44 г., от 45 до 54 г., от 55 до 64 г., 65 г. и повече;
 - „Пол“;
 - „Време на злополуката“ – ден от седмицата;
 - „Време на злополуката“ - спрямо установеното работно време;
 - „Място на злополуката“;
 - „Работно място“;
 - „Вид работа“;
 - „Специфично физическо действие“;
 - „Материален фактор на специфичното физическо действие“;
 - „Отклонение“;
 - „Материален фактор на отклонението“;
 - „Начин на увреждане“;
 - „Материален фактор, причинил увреждането“;
 - „Вид на увреждането“;
 - „Последици от трудовата злополука“.

Посочената информацията е групирана по следните показатели:

- общ брой и по чл. 55, ал. 1 от Кодекса за социално осигуряване (КСО);

- трудови злополуки предизвикали: смърт (брой, общо и по чл. 55, ал. 1 от КСО), инвалидност (общо и по чл. 55, ал. 1 от КСО);
- загубени календарни дни от трудови злополуки (брой, общо и по чл. 55, ал. 1 от КСО);
- коефициент на честота (Кч) - общо и по чл. 55, ал. 1 от КСО;
- коефициент на тежест (Кт) - общо и по чл. 55, ал. 1 от КСО.

Цялата статистическа информация е представена в табличен и графичен вид (отделни таблици и графики за всеки от изброените показатели).

Обработената статистическа информация за трудовия травматизъм може да се използва при разработване на стратегии и програми, както и нормативни актове с насоченост за подобряване на условията на труд.

10. Технически правила, ръководства и други програми и дейности за насърчаване на БЗР

Проучването показва, че през последните пет години:

□ са издадени:

- две ръководства по безопасност и здраве при работа: при работа на височина и при рискове, свързани с експозиция на вибрации;
- „Безопасност и здраве при работа в предприятието. Добра практика. Нормативна уредба“, „Синдипревантива“ ООД, 2006 год.;
- Структура и организация на работната заплата, ИК „Труд и право“, 2007 год.;
- Трудов договор, ИК „Труд и право“, 2008 год.;
- Сборник с наредби за устройство, безопасна експлоатация и технически надзор на съоръжения с повишена опасност, ИК „Труд и право“, 2008 год.;
- „Наръчник по безопасност и здраве при работа в предприятието“, ИК „Труд и право“, 2009 год.;
- Наръчник по заплащане на труда, ИК „Труд и право“, 2009 год.;
- Инструкции за безопасност и здраве при работа в предприятието, ИК „Труд и право“, 2011 год.;
- Процедури, вътрешни актове и проложни документи по уредбата на трудовите отношения в предприятието, ИК „Труд и право“, 2011 год.;
- Работно време, почивки и отпуски, ИК „Труд и право“, 2012 год.;
- Договорът в индивидуалните трудови отношения, ИК „Труд и право“, 2012 год.;

- ❑ няма разработени кодекси за добра практика приложими за всички предприятия и места, където се осъществява трудова дейност или се провежда обучение, независимо от икономическата дейност;
- ❑ няма приключили проекти по програмите на структурни фондове, по меморандуми и споразумения между отделни държави, проекти за взаимно сътрудничество и др., изпълнени през последните 5 (пет) години, за насърчаване на БЗР (има проекти на представителните на национално ниво синдикални и работодателски организации, но те не са приключили напълно. Отделни техни компоненти за завършени.);
- ❑ ежегодно се провеждат информационни кампании, тематични конференции, медийни инициативи, свързани с Европейската седмица по безопасност и здраве при работа.

Изводи:

Направеният анализ показва, че насърчаването на безопасността и здраве при работа в икономическа дейност „Производство на основни метали“ е приоритет на социалните партньори. През последните пет години социалните партньори участват активно в проекти за насърчаване на БЗР и подобряване условията на труд на предприятията в бранша.

SWOT-анализ на Профила по безопасност и здраве при работа в икономическа дейност „Производство на основни метали“

СИЛНИ СТРАНИ

1. Последователна политика (стратегия за развитие) в областта на БЗР в икономическа дейност „Производство на основни метали“;
2. Добре изградена система от постоянни или временни структури на тристранно сътрудничество на национално равнище по БЗР;
3. Добре изградена структура за обучение, информиране и консултиране;
4. Наличие на колективен трудов договор;
5. Намаляване на средния коефициент на трудов травматизъм
6. Ефективно използване на финансовите ресурси на структурните фондове на ЕС и ЕСФ за реализиране на проекти и програми за подобряване на условията на труд

СЛАБИ СТРАНИ

1. Остаряла нормативна уредба в областта на ЗБР, приложима в икономическата дейност;
2. Намаляване на инвестициите за придобиване на дълготрайни материални активи и инвестиции в БЗР
3. Недостатъчен брой на ръководствата, помагалата, технически правила и другите материали по БЗР, в помощ на работодателите;

SWOT

ВЪЗМОЖНОСТИ

1. Актуализиране на нормативните документи прилагани в икономическа дейност „Производство на основни метали“;
2. Използване на системен подход при управлението на БЗР;
3. Изготвяне на ръководства, помагала, технически помагала в помощ на работодателите;
4. Препоръчва се при въвеждане на ново законодателство и при усъвършенстването му да се постигне опростяване на нормативните изисквания, с цел по-добро прилагане, без да се намалява постигнатата степен на защита за работещите

ЗАПЛАХИ

1. Ниска производителност на труда;
2. Високо ниво на безработица и загуба на професионални знания и умения;
3. Увеличаване на допуснатите трудови злополуки;